Digitaliseret af | Digitised by

Forfatter(e) | Author(s):	Lybecker, Johann Ludvig.
Titel | Title:	Applications-Udtog af alle de kongelige Forordninger, Placater Rescripter, Resolutioner, Ritualet, Krigs- og Skibs-Artiker, Collegiers Resolutioner, Octroier, Privilegier og Fundatser, fra Aar 1661 til nærværende Tid, hvilke maatte forandre, skierpe eller formilde, udvide eller indskrænke, forklare, oplyse...
Bindbetegnelse | Volume Statement:	Vol. 2
Udgivet år og sted | Publication time and place:	Kiøbenhavn : Nicolaus Møller, 1772-84
Fysiske størrelse | Physical extent:	3 bd.

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

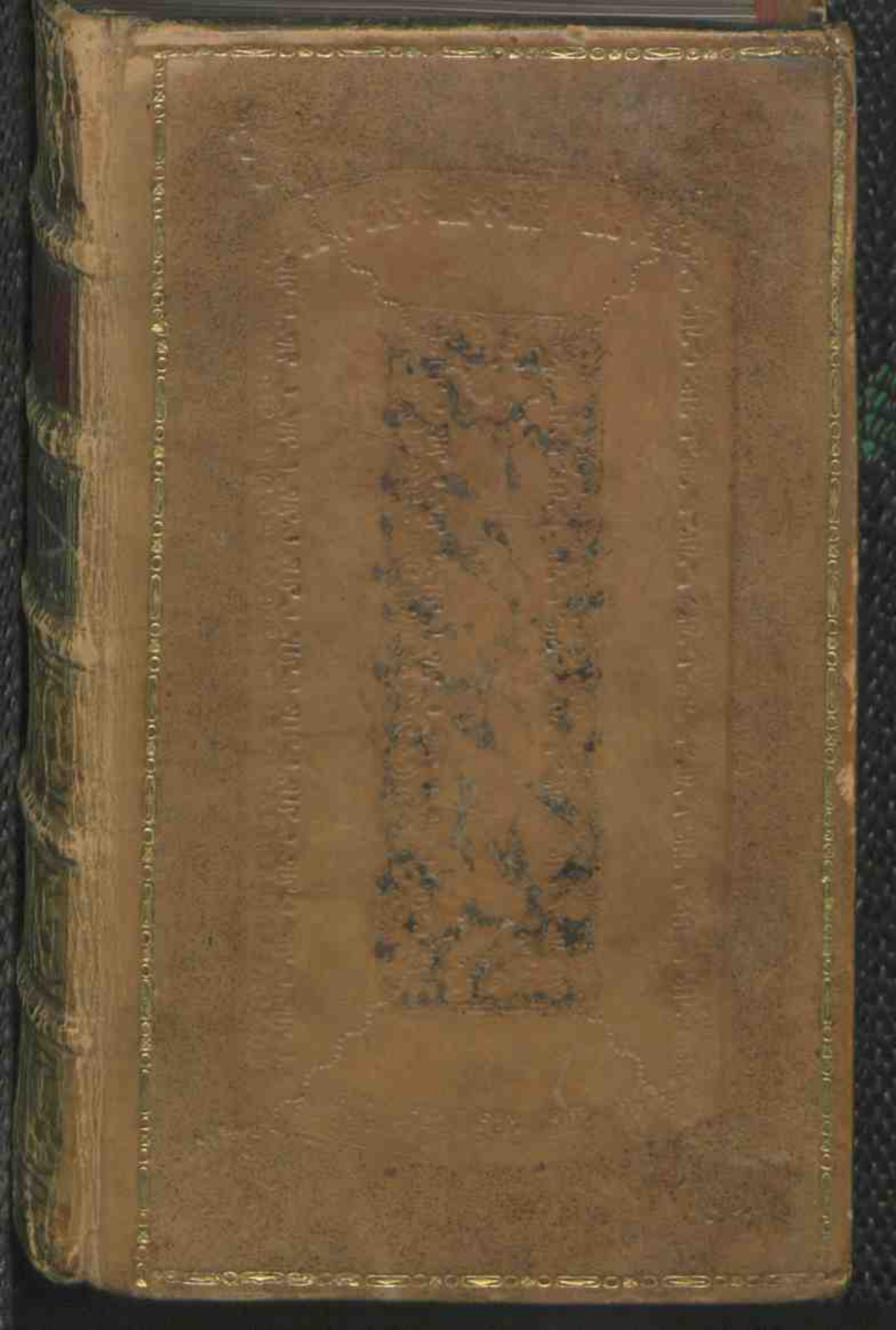

8, - 261

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130021591158

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

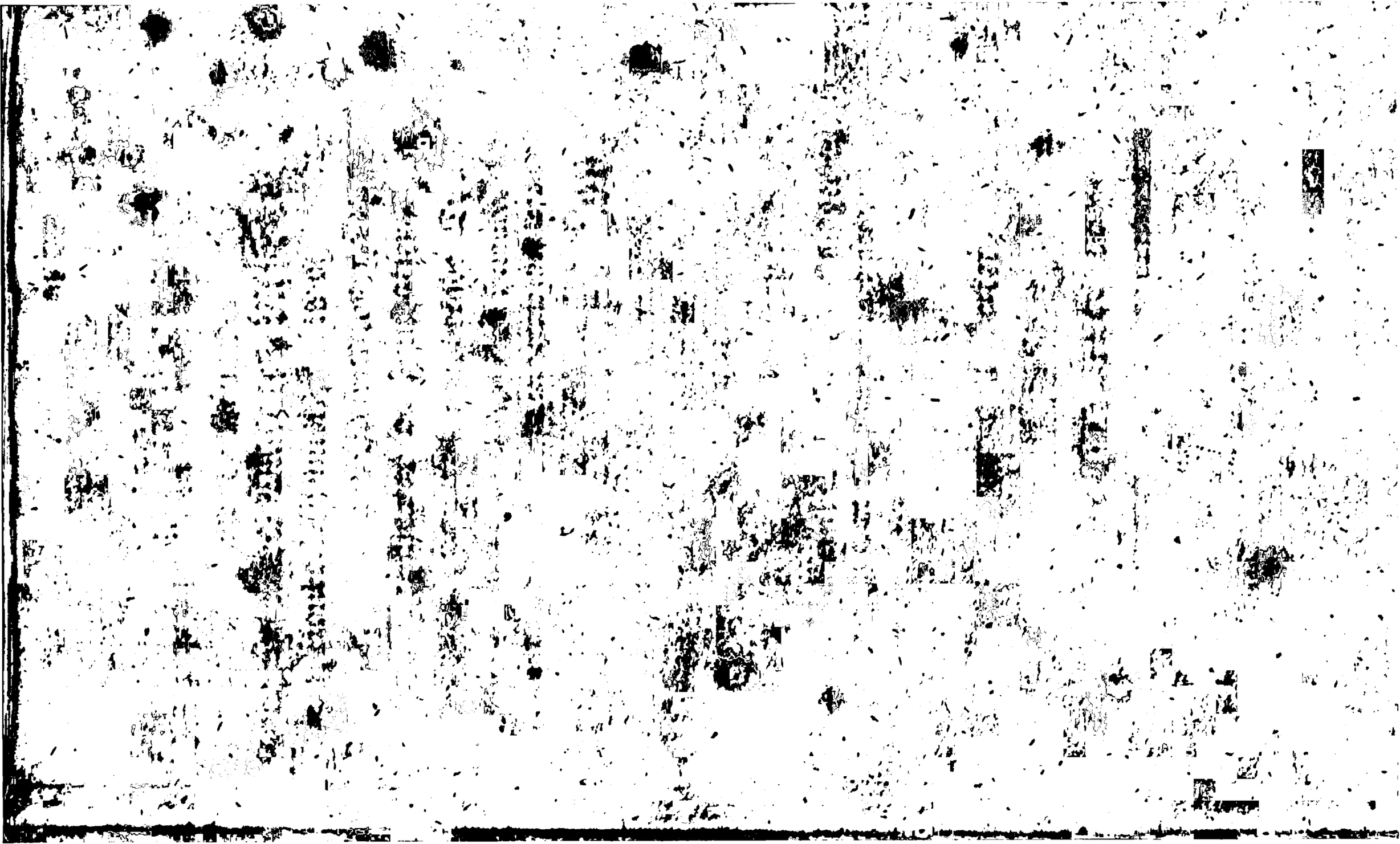

Applications-Udtog

af alle de Kongelige

Forordninger, Placater, Reſcripter, Reſolutioner, Ritualet, Krigs- og Skibs-Artikler, Collegiers Reſolutioner, Octroier, Privilegier og Fundatſer,

fra Aar 1661. til nærværende Tid,

hvilke maatte forandre, ſkierpe eller formilde, udvide eller indſkrænke, forklare, oplyſe eller forøge

den Danſke og Norſke Lov:

Henførte

til de bequemmeſte og behørige Artikler i hver Bog og Capitel

efter Lovenes Orden;

tilligemed Parallel Steder, Anmerkninger og Tillæg, ſamt et alphabetiſk Regiſter over Materierne.

Ved

Johann Ludvig Lybecker,

Kongl. Majeſts. Cancellieraad og Byefoged i Ribe ꝛc.

Andet Hæfte.

Kiøbenhavn, 1775.

Trykt hos Nicolaus Møller, Kongl. Hof-Bogtrykker.

BIBLIOTHECA REGIA

Til de bevaagne Læsere!

Endskiønt jeg allerede i Fortalen til den Første Deel af dette vidtløftige Verk haver udførlig handlet om dets Hensigt, Plan og Indretning; saa maae jeg dog endnu tage mig den Frihed, at melde noget lidet i Henseende til denne nu for Lyset kommende Anden Deel, og forud underrette mine Læsere om følgende: Vel har jeg i Fortalen til første Deel yttret den Formodning, at kunne bringe Applicationen til de 4. sidste Bøger i Loven under eet Bind, men dette er ved Arbeidets Fortsættelse befunden umueligt, saa at det ganske Verk nødvendig maae udgives i 3. Dele, og hver Deel indbefatte Applicationen til tvende Bøger i Loven. Denne Anden Deel angaaer da kuns den Danske og Norske Lovs 3die og 4de Bog, og dog er den bleven et noget større Bind end den første Deel. Dertil ere vigtige Aarsager, for hvilke jeg vil giøre mine Læsere Regnskab: Aarsager, som grunde sig deels i Verkets vidtløftige Omfang, deels i en liden Forbedring og Udvidelse, skiønt ikke i

nogen væsentlig Forandring af den antagne Plan. I Henseende til det første, da siden i denne Deel indeholdes blant andet saa mange og vigtige Dele af Personers Ret, samt Land- og See-Væsen, Post- og Handels-Væsen, og der in Jure georgico, i Særdeleshed, ere i de seenere Tider skeedte saa mange Forandringer; saa har denne Deel nødvendig maattet vorde vidtløftig. I Henseende til det sidste er *a*) Verkets første Plan noget blevet udstrakt ved at vise Anordningernes historiske Sammenhæng og deres Drivefiedre, saavidt som de i Anordningerne selv ere angivne, eller deraf have kundet udfindes. *b*) Siden Verket dog er bestemt til et Udtog, og ikke til et blot Register, ere ikke alene de trykte Anordninger, men og i Særdeleshed de skrevne, som maatte endnu være utrykte, udførligere anbragte end i den første Deel. *c*) Efter Forlangende af adskillige brave Mænd i Norge, haver man med Flid, (og noget nøiagtigere end efter den første Plan var besluttet,) søgt at oplyse den Forfatning i Lov og Ret, som maatte passe sig paa samme Rige alene, og for en stor Deel være af andre sparsom berørt. Man finder altsaa her ikke alene for Ex. de Materier om Skydsfærd, om Bøigde-Væsenet i Almindelighed, om Odelsmænd og Jorddrotter, om Skov- og Forst-Væsenet, om Leilændinge, og om Rydning, i hele særskilte

Capitler

Capitler af den Norske Lov fuldstændigere, end hidtil, oplyste, men og det, som maatte egentlig tilhøre Norge, og dog i fælles Capitler med den Danske Lov være indført, omstændelig for sig anbragt og afhandlet. En Sammenligning med en Deel andre Skrifter, endog saadanne Applications-Verker, som forhen ere forfattede baade af Danske, og Norske selv, vil best vise, hvad i dette Fag her er udrettet. *d*) Efter Forslag af en Deel Elskere af Lovkyndigheden er denne Deel bleven beriget med flere Juridiske Anmerkninger, end i den første Deel indeholdes, dog alene paa de Steder, hvor der ved Parallel-Steders Anførsel, eller Anordningernes Hentydelse og Sammenligning kunde gives Anledning, og, hvor der syntes at være af andre levnede nogle Ar, som burde opsankes.

Saaledes har jeg da sagt, at giøre denne Deel saa nøiagtig, saa fuldstændig og brugbar, som muelig. Stor Møie og Vanskelighed har været forbunden med min Bestræbelse. Men det usædvanlige og almindelige Bifald, som mit første Arbeide har havt i Dannmark og Norge, har baade opmuntret og forpligtet mig dertil. Mange og adskillige Beskæftelser i og uden for mine Embeder have sinket og hindret Verkets Fortsættelse saa hastig som jeg ønskede. Men Fuldstændigheden og Nøi-

agtigheden have derved intet lidt, og jeg har ingen mig selv tilhørende Tid sparet paa at berige og fuldføre Verket. Jeg er de bevaagne Eiere af den første Deel denne Erklæring skyldig, og venter saaledes den skeete Ophold at vorde paa beste Maade anseet og undskyldt.

Tillige er jeg Dem den Forsikring pligtig, at den 3die og sidste Deel skal uden Ophold vorde befordret til Lyset.

Hvorhos da skal følge et alphabetisk Register over Materierne, og et kort Chronologisk Register over de deri anbragte Anordninger, for at krone Verkets Brugbarhed og Nytte.

Danske

Danske og Norske Lovs
Tredie Bog,
Om
Verdslig- og Huus-Stand.

I. Capitel.
Om
Kongens Befalings-Mænd og andre Betiente.

Angaaende disses Pligter og Embeders Myndighed, kan foruden hvad, som i Loven og andre Anordninger meldes, legges Merke til de Kongelige Forholds-Befalinger, eller saa kaldede Instructioner, som udfærdiges til Stiftbefalingsmænd, Amtmænd og endeel andre Kongelige Betiente.

Stiftbefalingsmændenes Bestallinger skrives paa stemplet Papiir til 80. Rdlr, men Amtmændenes paa 45. Rdlrs. stemplet Papiir. Fr. af 23. Jan. 1719.

2. Artikel.

Saml. 1. 1. A. 5. 6.

For begge Riger.

Denne Lovens Art. er skierpet saaledes:

a) I Henseende til de Kongel. Befalingers ivrigste og hastigste Efterlevelse, melder Fr. af 24 Dec. 1710, at saavnie i den foresatte Tid ufeilbarlig skal fuldbyrdes, men hvis nogen Forhaling eller Forhindring skulde indtreffe, da skal Aarsagen dertil, med alle sine Omstændigheder, uden Ophold til det Sted, hvorfra Expeditionen er skeet, indberettes; Saa skal ogsaa hver tredie Maaned en udførlig Relation fra alle Steder sammesteds indsendes, angaaende de Befalinger, som enhver ere blevne tilsendte, hvorledes samme ere blevne efterlevede. De Forsømmelige og Efterladne skal straffes med deres Embeders Fortabelse, eller efter Sagens Beskaffenhed, som Kongens Mandats modvillige Overtrædere

Fremdeles befaler Fr. af 31. Jul. 1739, alle Øvrigheds-Personer i begge Konge-Rigerne, især Stiftamtmænd, Bisper og Amtmænd, at handthæve Loven og de udgangne Forordninger,

ninger, saavidt samme angaaer, enten den almindelige Sikkerhed og Rolighed i Kirken og Lander, Politien, de Fattiges Væsen, de Umyndige, item Kirker, Skoler, Hospitaler, Veiene, Broer eller andre publiqve Ting, Skovenes og Jagtens Conservation, Vandledning eller andre offentlige Anstalter, Delinqventers Forfølgning, Sabbathens Helligholdelse, eller og Kongens Interesse. Skulde nogen Øvrigheds-Person, hoi eller lav, befindes, heri videndes med nogen at have seet igiennem Fingre, vil Hans Majestæt lade Sagen paa hans Bekostning, imod den Skyldige forfølge, og skal han desuden med anseelig Penge-Mulct, Suspension, ja Embedets Forbrydelse, efter Sagens befundne Beskaffenhed, ansees. — Stiftamtmændene er det tilladt at mulctere de efterladne Øvrigheds-Personer fra 1. til 5. Rdlr.; see Rescript til Stiftamtmanden i Fyen af 17. Jan. 1738. Men et Resc. til Stiftamtmanden i Sielland melder, at han maatte mulctere de Betiente, som ikke inden 4. Uger indkom med de af dem ædede Erklæringer eller Efterretninger. S. Res. af 4. Ap. 1755.

Det paaligger Stiftamtmændene, Biskopper og Amtmænd, hver for sit Stift og Amt, at holde over Forordningernes Jagttagelse, og bringe samme efter al Strænghed, uden nogen Persons Ansеelse, udi behørig Udøvelse, da enhver af dem derfor staaer til Ansvar; Til

den Ende skulle Stiftamtmænd, Biskopper og Amtmænd ved hvert Aars Udgang indgive Attester, angaaende vedkommendes Forhold og Opførsel. See Cabinets-Resol. af 4. Dec. 1770.

(See videre det Alphabetiske Register, som findes ved dette Skrifts Ende, om Stiftamtmænds, Biskopper og Amtmænds Embeds Pligter, efter de adskillige i dette Udtog hist og her anbragte Anordninger.)

Alt hvad som paaligger Amtmændene at besørge og iagttage, bør og anvendes paa Græver og Friherrer, saasom deselv ere Amtmænd over deres Grævskaber og Friherskaber, samt de derunder indlemmede Godser, være sig dem selv eller andre tilhørende, see Grævernes Privil. af 25. May 1671. Art. 16, og Friherrernes af samme Dato A. 14.

b) Om Husbønders Efterladenhed paa deres Gods, til at efterkomme det, som befalet er (hvorom Art. melder) og dein derfor skierpede Straf, kan hidtydes Fr af 6. Dec. 1743. A. 23., anf. i dette Udtog S. 249. 250.

Et Speciale i Danmark:

Stiftamtmanden i Wiborg skal i Fremtiden endholde sig fra Jurisdictionen over Logsteer, samt fra saadanne Foranstaltninger, hvilke efter Loven og Forordningerne tilfalde Amtmanden over Aalborghuus-Amt, udi hvilket Byen,

Byen er beliggende. Resc. af 21. Jul. 1752. (Derved ere de forrige Reser. af 4. Jul. 1738., og 8 Octobr. 1751. tilbagefaldede.)

Sp. Hvo skal forrette Stiftbefalingsmændenes Embede, naar de ere fraværende?

Rescript af 9. September 1726. melder, at en Stiftbefalingsmand kan ikke af egen Myndighed og uden foregaaende Kongel. Tilladelse, constituere enten hans Fuldmægtig eller nogen anden til hans publiqve Forretninger i hans Fraværelse at beobagte, hvilket og ellers altid ved en Amtmand i Stiftet pleier at skee. —— Derimod anordner et Resc. af 29. Oct. 1736. (udgik til Stiftamtmanden i Trondhiem) at de af Stiftbefalingsmændene, i Følge deres Instructioner, constituerende Personer, bør og skal være authoriserede at forrette Stiftamtmændenes Vices, men i det øvrige i alle Collegial-Forsamlinger, ikke have anden Pas og Sæde, end den som dem efter deres egen Character og Rang kan tilkomme.

3. Artikel.

D. L. 1. 26. A. 2. 3. —— N. L. 1. 24. Art. 2. 3.

Men naar Sagerne eller Tvistighederne først ere indstævnte for Retterne, skal Stiftamtmændene der lade dem have deres frie Gang, og ei ved

nogen Slags Resolutioner hindre Dommerne, udi Sagerne forsvarlig at domme. Resc. (til Norge) af 9. Sept. 1624.

4. Artikel.

A. i Henseende til Regnskab for Kongelige Indkomster.

Denne Art. findes nøiere bestemt, ved Cammerets Ord. af 18. Mart. 1720. C. 2. A. 3. samt Fr. af 31. Dec. 1742. A. 1.; men hvilke igien ved Kongel. Resolution af 25. Martii 1771., bekiendtgiort ved Cammer-Collegii Placat af 28. Maji næst efter, ere saaledes skierpede: 1.) At hver Betient, som udbliver med sine Regnskaber, være sig saavel Extracter og Antegnelsers Besvaring, som Regnskaber, over de forordnede Terminer, og ei formedelst Sygdom eller anden lovlig Aarsag, af enten Rente-Cammeret, eller General-Told-Cammer og Commerce-Collegio, dertil gives Dilation eller længere Frist, skal istedenfor hvis hidtil har været anordnet, herefter være forfalden udi efterskrevne moderate og uefterladelige Mulcter, nemlig for første Maaned 4. Rdlr., anden 8. Rdlr., tredie 12. Rdlr., fierde 16. Rdlr., femte 20. Rdlr., siette 40. Rdlr., og saaledes tilsammen 100. Rdlr., hvilke Mulcter, ligesom de for hver Maaned forfalde, straxen hos de Skyldige inddrives, og paa den ved bemelte Fr. af

31. Dec.

31. Decembr. 1742. befalede Maade deles. 2.) De Betiente, hvilke med deres Regnskabs Sager over 6. Maaneder staae tilbage, skal foruden de anførte Mulcter, og uden at lade dem derfor i Forveien ved Retten tiltale, forestilles Hans Majestæt til Remotion. —— De forordnede Terminer i Danmark og Norge ere følgende: De Regnskaber, som falde i Kiøbenhavn, saa og alle Ammunitions-Material- og Proviant-Forvalteres, samt Regimentskriveres Regnskaber, indleveres i Rente-Cammeret i det længste 2. Maaneder efter at de sluttes. Alle Forpagtnings- og Afgifts-Regnskaber ligeledes. Alle Byefogders, Tolderes, Told-Betientes, Consumptions-Accise- Mynte- og Berg-Tiende, saa og Tiære- og Trælast-Tiende-Regnskaber, 1. Maaned efterat de sluttes. Alle Contributions-Regnskaber i det længste 3. Maaneder efter Slutning. Alle Jordebogers Regnskaber, samt for det uvisse tilligemed dets Restancer, inden 14. Dage efter deres Slutning, til Amtmanden, som i 14. Dage beholder dem hos sig til Examination og Paaskrift, og derefter indsendes de strax til Rente-Cammeret. See Cammerrets Ord. af 18. Martii 1720. Cap. 2. A. 2. —— Dog er den her for Told-Regnskaberne fastsatte Tid forandret og nærmere bestemt ved Told-Forordn. af 26. Nov. 1768. C. 2. A. 4. som formelder, at Toldbogerne,

saavelsom Contra-Toldbogerne, skal sluttes til hver Nyaars-Dag, og inden sidste Martii i Kiøbenhavn, men inden sidste Januarii fra de andre Toldstæder i Danmark, tilligemed alle vedkommende Bielager in Originali, directe til Cammeret, med tvende derover forfattede Specificationer indsendes.

Udi Norge bør Toldbogerne inden sidste Februarii (Bergens Told-Regnskab undtagen, som er forundt Tid til Martii Maaneds Udgang) Amtmændene til Paaskrift forevises, og dernæst med første Leilighed til Cammeret indsendes. Fremdeles skal, efter den paafølgende 5. Art. ved hver Maaneds Slutning indsendes Maaneds-Extracter paa alt hvad udi samme Maaned udi Told-Cassen er indkommen og igien udgivet, med videre; og efter den 6. Art. skal inden **een** Maaned efter Aarets Udgang indsendes en summarisk General-Extract over det hele Aars Indtægt og Udgift, som med Tolderens og Controlerens Bogers Slutning uforanderlig maae komme overens.

Fremdeles skal Magistraterne og Byefogderne overalt i begge Riger indsende til Rente-Cammeret til Revision og endelig Afgiørelse, enhver Kiøbstæds Regnskaber, for hvert Aar indrettet efter et vist foreskrevet Schema, og Indsendelsen skal skee inden 3. Maaneder efter hvert Aars Slutning, under lige Mulct og Straf, som for andre Regnskabs-Betiente,

ved

ved Plac. af 28. May 1771. er fastsat. See Kongl Resolution af 15. Mart. 1773., bekiendtg. ved Cam. B. af 13. April. See videre det til 3. 6 A 7. anbragte Cam. B.

For Norge alene;

Stift-Amtstuens Beholdning saavel af Banco-Sedler, som Contanter, skal paa Kongs-Gaarden udi den der anordnede Cassa nedsettes. Cam. Brev af 8. Dec. 1742. — hvilket skal skee maanedlig, hvormed Stift-Amtmanden skal have noie Opsyn: og derefter attestere Stift-Amtstuens maanedlige Extracter: Cam B. af 20. Oct. 1753.

B. Angaaende Regnskaber for publique Stiftelser

Udkom først Fr. af 6. Febr. 1694, men baade Loven og denne Forordning er ved Fr. af 23. Febr. 1748. igientaget og skierpet, som udforlig anordner, hvorledes med Hospitalers, Kirkers, Klosteres, Skolers og Fattiges Regnskabers Afleggelse med videre skal forholdes. Samme melder blant andet, at alle og enhver, som have slige publique Midler under Forvaltning, skal i Henseende til saadan Forvaltning og de derfor afleggende Regnskaber, ansees som Kongens egne Regnskabs-Betientere; til hvilken Ende de qvartaliter skal indgive deres Extracter til Stift-Amtmændene og Biskopperne, og ved Aarets Udgang deres General-Extract præcise og i

rette Tid, derneſt deres Regnſkaber inden 6. Uger i det længſte, og hvor der ere Indtægter af Jorde-Gods, inden 2 Maaneder efter den Tid, ſom ſædvanlig til et eller andet Regnſkabs aarlige Afleggelſe er faſtſat, eller af Stift-Amtmændene og Biſkopperne engang for alle faſtſettes, indleveres til den eller dem, ſom Reviſionen paaligger, imod Beviis in duplo &c. De udeblivende, ſom nyde Løn, ſkal betale udi Mulct for en Maaned over Tiden 3. Rdlr., 2. Maaneder dobbelt, 3. Maaneder 12. Rdlr., men udebliver nogen længere, ſuſpenderes han ſtrax fra ſin Betiening, og tiltales til Embeds Forbrydelſe. De, ſom ei nyde Løn, men have Forvaltningen enten ex officio, eller, ſom et borgerligt Onus, ſaaſom Kirke-Værgere, Fattiges Forſtandere og ſlige flere, mulcteres for Udeblivelſen med deres Regnſkab for 1ſte Maaned 1. Rd 2den Maaned 2. Rd, og ſiden hver Maaned 3. Rd. ꝛc. Tiden til at aflegge Regnſkab for den Danſke og Norſke Studii-Skat er udſat til 6. Uger efter Aarets Slutning ved Reſc. af 28. Jan. 1735.

C. Om Regnſkab for Juſtice-Caſſens og andre Penge-Boder

Kan efterſees de Anordninger, ſom ere anbragte foran til 1. B. D. L. 24 og N. L. 22. Cap. Da om Juſtice-Caſſens Penge kan endnu merkes: Fr. af 23. Dec. 1735. befaler: at alle Herreds- og Birke-Fogder i Danmark ſkulle

2de gange om Aaret inden den 14. Julii og 14 Januarii til Stedets Amtmand indlevere en Designation over alt hvad til Justice-Cassen for deres Ting er indkommen, tilligemed Pengene, attesteret af Herreds- eller Birke-Skriveren. Lige det samme skulle Soren-Skriverne i Norge forrette til Stift-Befalingsmanden over det Stift, som de ere i, inden Julii og Januarii Maaneds Udgang, og derimod tage behørig Qvittering. Magistraterne og Byefogderne i Stæderne, skal ligeledes til samme Tid indsende i Dannmark directe til det Danske Cancellie (dette er siden forandret) og i Norge til Stædets Stift-Amtmand, saadan Designation og Penge, inden forbemeldte Tid, alt under hele Rettens Haand og Underskrift. Alle geistlige Retter i hvert Stift, skal gisre det samme til Stift-Befalingsmanden, ligeledes under alle Assessorum Hænder. Alle Collegia og Over-Retter i Dannmark, indsendes paa samme Maade under hele Rettens Haand, saa og Justice-Secretairen og alle andre, som nogen Indtægt for Justice-Cassen ellers oppebære, hver under sin Haand, deres Designation og Penge-lige til det Danske Cancellie; men i Norge til Stadtholderen, til hvilken ogsaa Over-Hof-Retten sine Designationer og Penge i bemelte Tid haver at indlevere. — Denne Forord. er tildeels forandret ved Resc.

af 24. August og 14. Dec. 1736. (see foran i dette Udt. S. 232 og 233.) hvilke Reſcripter igientages ved en almindelig Forordning af 18. April 1738., ſom blant andet tillader at Pengene maae betales i Danmark, udi nærmeſte Amtſtue, men i Norge til nærmeſte Foged, Stiftamt-Skriver eller Caſſerer, og Qvitteringen derfor indſendes til Stift-Amtmanden og Amtmanden, for videre til de Deputerede for Financerne (hvorunder Juſtice-Caſſen ved denne ſidſte Forordning blev henlagt) at overſendes. — Ved Plac. af 30. Dec. 1738. er Rettens Betiente i Danmark forundt 14. Dages og i Norge 4. Ugers Dilation, over den i Forord. af 23. Dec. 1735. anſatte Tid til Deſignationers Indſendelſe og Rigtighedsafleggelſe for de oppebaarne Juſtice-Caſſens Penge, men udebliver nogen over den Tid, ſkal ſlige forſømmelige Betiente for hver Uges Udeblivelſe, betale efterſkrevne Mulct, nemlig; Præſterne og andre Vedkommende ved de Geiſtlige Retter, 2. Rdlr., alle andre Jurisdictioner, ſaavelſom Magiſtraterne udi Kiøbſtæderne 2. Rdlr., ſamt Bye- Birke- og Herredsfogderne, ſaa og Soren-Skriverne 1. Rdlr. ꝛc. — Forbemelte For. af 18. April 1738. er ſiden forandret ved Fr. af —. Jan 1772., ſaa at iſteden for til de Deputerede for Financerne, ſkal Deſignationerne og Qvitteringerne nu indſendes

sendes af Stift-Amtmændene for Kiøbstæderne, og af Amtmændene for Amterne, for saa vidt Dannmark angaaer, til det Danske, og saa vidt Norge angaaer, til det Norske Cammer, ligesom og de secrete Raad paa de Vestindiske Eilande have til det Danske Cammer, samt og Stift-Amtmanden og Amtmanden over Island til det Norske Cammer lige saadan Rigtighed at aflegge. — Men ved Fr. af 21. Januari 1773. er Rente-Cammeret igien sat paa dets forrige Fod, med videre.

5. Artikel.

Cf. 5. 2. A. 83. 84. N. L. 84. 85. — D. L. 5. 14. A. 37. N. L. 5. 14. A 35.

Denne Art. er nærmere bestemt ved Cammer-Rets Ord. af 18. Mart. 1720. C. 2. A. 18. saaledes: Saasnart en Kongl. Reenskabs-Betient døer, da skal vedkommende Øvrighed paaagte, at Boen ikke forrykkes, eller Skifte vorder holdet, førend fra Rente-Cammeret er indhentet Underretning, om han enten med Regnskab staaer efter, eller noget derpaa skyldig bliver, hvilket i det længste skal skee inden 6. Maaneders Forlob efter derom af Skifte-Forvalteren giort Foresporsel hos Rente-Cammeret 2c.

Dersom den Afdøde med nogen af sine Regnskaber staaer tilbage, og han enten ingen myndig Tiener haver efterladt, eller Arvingerne

ere

ere umyndige, bør de, som Skiftet skulle forvalte, med Rente-Cammerets Videnskab og Samvittighed constituere en fornuftig Mand, som Regnskabet kan forfatte; og bliver Kongens Fordringer prioriteret frem for alle andres, efter Loven. End videre befales udi det næstfølgende Cap. 10. Art. i Henseende til Regnskabs-Betientes **Forlovere**, at naar nogen Forlover dør, skal de, som Skiftet forvalter, give der strax ved Rente-Cammeret tilkiende, og bliver hans Boe under Forsegling i 4. Maaneder; imidlertid skal Hovedmanden strax clarere sine Regnskaber paa Rente-Cammeret, og anden usiagtig Caution forskaffe, som vil staae i den afdødes Sted, ꝛc. —

Ligesaa skal alle Kongel. Betientes Dødsfald i Almindelighed indberettes udi det Collegio, hvorfra enhver haver faaet sin Bestalling. Resc. af 20. Aug. 1722. Saa længe nogen Byefoged-Tieneste staaer ledig, tilkommer det Stift-Amtmanden at lade forsyne Embedet, men Amtmanden i lige Tilfælde at lade forsyne en Soren-Skriver Tieneste. See Cancel. B. til Stiftamtm. i Trundhiem, udg. 2 Juli 1757. Ligesaa tilkommer det Stiftamtmanden, i steden for Fogder og andre Oppebørsels-Betiente, som sortere under Cammeret, imidlertid at antage og beskikke en duelig Person, som Forretningerne forsvarligen kunde forestaae og iagttage, men derimod tilkommer det Berg-Amtet

i slige

i slige Tilfælde, at constituere Kaaber-Tienде-Skriveren. See C. B. af 3. Juli 1751. —

Ingen Arv-efter Kongl. Regnskabs-Betients maae uddeles, forend først fra Cammer-Collegii Deputerede er fremlagt Attest i Skifte-Retten, at Kongen ei haver noget at fordre Fr. af 26. Febr. 1739. — See videre Fr af 9. Juni 1696., som befaler, at Rettens Betiente ikke maae anstille nogen Forretning paa de Steder, hvor Kongl. Intrader oppebæres, forend Cammer-Collegii. Resolution er indhentet.

Ellers er Slutningen af denne Art. nærmere forklaret ved Cam. R. Ord. af 18. Mart. 1720., C. 1. A. 17. som viser, at alene de Pante-Breve gielder som ere udstæddede før Regnskabs-Betientens Bestallings Datum; thi fra den Tid af er det hannem (og Forloveren fra Forlofters Dato) forbudet at giøre nogen Pantsettelse, og om den skulle skee, være sig enten af Haandfaaet eller Tinglyst Pant, da er samme ugyldig, indtil Kongen for sine Fordringer aldeles er vorden fornøiet. End videre melder den nestfølgende 21. Art. at det som af Skyldnerens Gods er pantsat, forend han kom i Kongl. Tieneste, skal ved Auction forsøges om det høiere kan udbringes, da Overskuddet kommer Kongens Fordring tilgode. — Til denne Art. kan og henføres Resc. af 17. Febr. 1683., som befaler Stiftbefalingsmæn-

dene

dene at tilholde Øvrigheds-Personer i Kiøbstæderne, som fra deres Charge afstræde, strax at giøre god Rede og Rigtighed til hannem for Kirkers, Skolers og de Fattiges Capitaler, det være sig Legata, Donationer eller andre dessige Penge, som de i værende deres Øvrigheds Bestillinger under Hænder haver havt ꝛc. —

6. Artikel.

For begge Riger.

D. L 1. 25. A. 28. N L. 1. 23. A 31.

Den Regnskabs-Betient, som tilbringer sig nogen videre Betaling, end hannem med Rette tilkommer, bør derfor lide og undgielde efter Cammer-Collegii Sigelse. Camm. R. Ord. af 18. Martii 1720. C 1. A. 4.

Ingen af dem, som Extraskattens Oppebørsel er betroet, maae underskaae sig, under General-Fiscalens Tiltale og anden haard Straf, at fordre eller tage af de Contribuerende nogen Douceur, enten under Navn af Skriver-Penge eller i anden Maade, under hvad Paaskud og Forevending det være kunde. Fr. af 23. Sept. 1762. A 8. —— Og skal Oppebørsels-Betienterne ved Slutningen af hvert for Extraskatten aflæggende aarlige Regnskab, under allerede aflagt Embeds Eed bekræfte, at de ikke have søgt, eller giort sig mindste Fordeel ved Banco-Sedlers Omvexling mod Courant Mynt. C. B. af 11. Sept. 1773.

Om

Om de Told-Betienterne bevilgede Skriver-Penge, see Told-Fr. af 26 Nov. 1768. C. 4.

Hverken Tolderne eller Told-Betienterne maae understaae sig at fordre enten selv, eller ved deres Tienere eller andre, flere end de tilladte Skriverpenge, under Straf: første Gang at bøde 50. Rdlr., og anden Gang at miste deres Bestillinger, ibid. A. 3. conf. med det foreg. 1. Cap. 11. Art., som melder, at dersom nogen Civil- eller Magistrateur, Accise-Betient, eller de vagthavende Militaire understaae sig at fordre eller tage Skriver- og Drikke-Penge, skal saadanne Betientere derfor straffes, de Civile med at miste deres Bestillinger, og ellers med Mulct efter Omstændighederne; men de Militaire Personer til Lands og Vands, efter Krigsretten og Søeartiklerne, som for andet ulovligt. Men Consumptions-Forvalterne eller deres Fuldmægtige maae aldeles ingen Skriverpenge for de udstædende Consumptions-Sedler fordre. Fr. af 31. Dec. 1700. C. 5. A. 8. ——

See videre angaaende ubillige Afkortningers og Eractioners Afskaffelse, ved Assignationers Betaling. Fr. af 23. Feb. 1692. ——

Ingen Oppebørsels-Betient maae giøre Paaskud paa deres Tieneres eller Fuldmægtiges Forseelse ved Kongel. Intraders Oppebørsel. C. R. O. af 18. Mart. 1720. C. 1. A. 5.

For Danmark især:

Alle til Kornskattens Oppebørsel forordnede Betiente maae, under deres Bestillingers Fortabelse, og anden vedborlig Straf, ikke understaae sig, at vegre nogen sin Qvittering for Livrancen, eller derfor noget at begiere eller tage, være sig enten Skriverpenge, eller Skriverskieppe, og langt mindre nogen med ulovlig Tondeskieppe eller Fierdingmaal at forurette, ei heller foraarsage de Ydende nogen utilborlig Ophold. Betienterne selv straffes, som meldt; og om det er deres Folk, der findes skyldige, da straffes samme paa deres Formue, eller med Fæstnings-Arbeide efter Omstændighederne. See de aarlige Forordninger om Korn-Skatten.

For Norge især:

Tager nogen Foged mere end tilborligt er af Bonden i Norge, da skal Fogden derefter give Bonden første Gang tredobbelt igien, anden Gang tidobbelt, og tredie Gang i lige Maade tidobbelt, og derforuden miste sin Bestilling, og skal Fogden offentlig til Tinge giore Afregning med Bonden.

See Fr. om ulovlig Paalægs Afskaffelse i Norge, dat. 5. Feb. 1685., A. 3. Men dersom Proprietairen foruretter Bonden ved Afregning, da betale han Bonden det igien, og miste derforuden

foruden ligesaa meget, som han Bonden har forurettet for, udi den tilkommende Landskyld.ꝛc. See sammesteds den 5. Art. m. f. — See videre Fr. af 6. Martii 1694. og andre derefter udgangne aarlige Skatte-Forordninger, item Fr. af 26. Jun. 1715, som igientager de forrige, og nærmere anordner, hvorledes Betienterne og Jorddrotterne udi Norge sig imod Bonden og den gemene Almue ved Oppeborselerne skal forholde, til alle Exactioners Afskaffelse; samt Fr. af 13. Dec. 1746. som Pag. 60. §. 2. blant andet befaler, at Kongens Befalingsmænd og Amtmænd skal have Indseende med Fogderne ved Skatternes Oppeborsel, og Pag. 52. A. 1., at disse skulde paa de Ting, som holdes, saasnart hver Skatte-Termin er forbi, og imedens den største Deel af Almuen endnu er tilstede, tage de til deres Regnskabers Belæg behovende Tingsvidner.

7. Artikel.

D. L. 1. 2. Art. 21. N. L. Art. 18 — 1. 4. Art. 20. N. L. Art. 19. ——

D. L. 1. 24. Art. 46. 47. N. L. 1. 22. Art. 48. 49. ——

Exempel findes i et Resc. udg. d. 15. Nov. 1743., at et Herskabs Ridefoged, som ikke havde aflagt behørig Regnskab, og nu var kommen i Kongel. Betiening, skulle svare til Herskabets Birke-

Ting, som Forum Administrationis, for saa vidt hans havde Ridefoged-Tieneste, og de dermed forbundne Regnskaber angik. Cf. videre D. L. 1. 2. A. 21. N. L. A. 18.

Ellers findes denne 7de Art. skierpet ved Fr. af 4. Martii 1690. for alle utroe Tienere, eller Fuldmægtige, som Huus, Gaard, eller anden Forvaltning har været betroet, saa at naar deslige befindes udi forsætlig Utroskab, og at have de dennem betroede Midler, eller og Kongens Skatter, som de kunde have oppebaaren, saaledes forkommet, forødet eller forvendt, at de ikke straxen kan fra sig levere de Beholdninger, som de enten ved deres Regnskabers Slutning selv kunde vedgaae, eller vorde tildømt at svare til, ei heller derfor stille Caution; da skal deslige Tienere eller Fuldmægtige, til Forskiel af andre Debitorer, som naar de ikke deres Gield kan betale, maae søges til Fængsel, dømmes til Bremerholm. — hvilket og er udstrakt til Kongel. Betiente ved Fr. af 26. Febr. 1739., som anordner, at naar nogen Regnskabs-Betient befindes at være i saadan Debet paa sine Regnskaber, at han ei dertil strax kan svare, eller stille Caution, skal han af Cammer-Advocaten tiltales, og efter Fr. af 4. Mart. 1690. om utroe Tieneres Straf, dømmes til Fængsel og Arbeide paa Bremerholm, og der at forblive, indtil

Gielden

Gielden er afbetalt. —— For de Kongelige Told-Betiente, som angribe Kongelige Penge, er anordnet ved Told-Fr. af 26 Nov. 1768. Cap. 1. A. 2. at de skal have forbrudt deres Bestilling, og desuden ansees med anden haard Straf.

* * * * * * * *

Auctions-Directeurerne i Kiøbenhavn skal hvert Fierdingaar giøre Regnskab for oppebaarne Auctions-Penge. Reskr. af 13. Sept. 1754.

2. Capitel.

Om

Privilegerede Personer i Almindelighed.

Conf. Grævernes Privil af 25 May 1671. Friherrernes Privileg. af 25. May 1671. Adelens almind. Privil af 24. Jun. 1661. Kiøbenhavns Borgeres Priv. af 24. Jun. 1661.

See videre det som findes anbragt foran S. 25. 26. 27. 28., samt i Supplementet til 1ste Hæfte, Sid. 565 566. 567., hvor og findes nævnt Rang-Forordningen af 14. Octob. 1746., som viser de for deres egne Personer lige med Adelen privilegerede, og tillige anført endeel i samme Rang-Forordning skeete Forandringer og Tillæg.

1. Artikel.

Saml. 5. 3. A. 20. samt følgende Anordninger, som til Artiklens Indhold i Særdeleshed kan henføres:

Græverne maae nyde Hals og Haand over deres Tienere, saavidt deres Gods strekker sig. G. Priv. A. 17., Friherrerne ligeledes. Frih. Priv. A. 15., Adelen i Almindelighed, see Ad. Pr. A. 1.

Jura Patronatus, G. Priv. Art. 5. Frih. A. 4. Adelens, A. 5.

Birkerettighed. G. Priv. A. 5. og 20., Frih. A. 4. og 18. Adelens, A. 22. —— Andre Friheder og Benaadinger, see de trykte Privilegier, hvoraf de for Grev. og Frih. findes blant Forordningerne for 1698, og de for Adelen i Roth. Saml. af Resc. 3. Part. 1. B. S. 91. og følg.

Hvad ved Hals og Haand nu omstunder forstaaes, viser D. L. 5. 3. A. 20. N. L. 5. 3. A. 34. 6. 6. A. 3. 4. 5. 6., samt Forordn. af 6. Dec. 1743. ——

Hvorledes

Hvorledes Jus Patronatus in Specie kan forbrydes, viser Ad. Priv. A. 5. D. L. 2. 22. A. 4. N. L. 2. 21. A. 6. samt for Danmark Fr. af 2. Apr. 1701. og for Norge Fr. af 25. Febr. 1733. og Fr. af 13. Apr. 1734. A. 16., anb. i 1. Hæfte. S. 516.

Og ligesaa Jus vocandi in Specie, see 2. 3. A. 8. Ford. af 23. Oct 1700. og Fr. af 1. Aug. 1707. A. 9. anf. i 1. Hæfte S 335. og 336. cf. Resc. af 13. Jul. 1759. og Reser. af 29. May 1761. anf. sammest. S. 333.

Hvorledes Jagtrettighed kan forbrydes, og rettelig bør omgaaes, see Fr. af 18. Apr. 1732., med mere anbr. ved 5. B. 10. Cap.

Om Forstrandsrettighed, see det anb. ved 4. B. 4. Cap.

Birkerettighed, hvorledes er indskrenket i Henseende til Birkebetienternes Beskikkelse, see Resc. af 15. Jul. 1690. og 7. Jan. 1696., samt Fr. af 5. May 1696., anb. i 1. Hæfte S. 86., og i Henseende til deres Overhørelse. Forord. af 10. Febr. 1736. og Reser. af 5. Apr. 1737., anf. sammest. S. 87. —— Ellers maae efter Forordn. af 20. Febr. 1717. dens 1ste Postes 21. Art. ingen nye Birkerettigheder bevilges, ifald de bleve ansøgte, men saadanne Rettigheder kan alene følge dem, som tilhøre Godser, hvori Birkerne allerede ligge.

Hvorledes Sagefaldsret og Boder i Almindelighed bør forstaaes og omgaaes, og hvorledes

Herskabet kan forbryde saadan Rettighed, eller blive straffældig for Forsømmelse af Forseelsers Paatale, viser Fr. af 6. Decemb. 1743. omstændelig.

Hvorledes ellers uprivilegerede kan faae lige Rettigheder med Privilegerede, viser Kongel. Resol. af 21. Sept. 1771. anb. til D. L. 5. 3. Art. 20.

* * * * * *

Den udi Consumptions-Forordningen af 31. Dec. 1700. Cap. 2. A. 2. anførte Frihed for Consumption, Folke- eller Familie-Skat, maae ikke videre udstrækkes end til de adelige Personer, som formedelst Trang og slet Tilstand boe og opholde sig paa de Bønder-Gaarde, hvoraf Matricul-Skat erlegges, dog, førend slig Frihed dennem tilstaaes, haver de deres Tilstand nøiagtigen at bevisliggiøre. Plac. af 28. Jan. 1726. Dette er udi den yngre Forord. af 24. Dec. 1760. ikke forandret. — Men Grævers og Friherrers Allodial-Gaarde, som ei ere inddragne under Lehn-Grævskaberne eller Friherskaber, og derunder henhører, ere ikke befriede fra Folke- og Familie-Skat ꝛc. see Kongl. Resol. af 28. Febr. 1758.

2. Artikel.

I. 2. A. 11 N. L. A. 9.

De Bestillinger, som vare i Rangen, eller førte adelige Friheder med sig, da Loven blev udgiven, findes i den da gieldende Rang-Anordning af 25 May 1671. Cf. de Kongl: Betientes Privilegier, stadfæstede og forbedrede den 11. Febr. 1679. — De, som nu didhen kan regnes, findes i Rang-Forordningen af 14. Oct. 1746. og de øvrige ved 1, 2. A. 11, N. L. A. 9. samt i Supplem. til 1. Hæfte S. 565. og følg.

Alle Kongl. Adels-Breve, samt Naturalisations-Breve udfærdiges fra det Danske Cancellie, Pat. af 10. Mart. 1700. — og skrives paa et Ark stemplet Papiir uden Nummer, til 100. Rdlr Kr. af 23. Jan. 1719. A. 11.

Om Adelens Rang indeholder ellers Rang-Anordningen af 25 May 1671. denne Bestemmelse, at Adelen som ingen af de i Rang-Forordningen omnelte Embeder haver, skal nyde deres sædvanlige Prx frem for andre Stænder og Undersaatter, som ikke i Rang-Forordningen ere anførte.

3. Artikel.

Grevernes og Friherrernes Patenter eller Lehn-Breve, udfærdiges fra det Danske

Cancellie. Pat. af 10. Mart. 1700. og skrives de forstes paa stemplet Papiir uden Nummer til 300. Rdlr., og de sidstes paa det samme til 200. Rdlr. —

3. Capitel.

Om

Borgere i Kiøbstæderne.

1. Artikel.

Conf. 3. 7. Art. 1.

a) Ingen maae antages til Borger (i Danmark), med mindre han er forsynet med rigtig Pas og Frihed, D. L. 3. 14. A. 13.

Efter Fr. af 21. Febr. 1702. 3. P. 3. Art, som forandrer denne 3. 14. A. 13. i Henseende til Tiden, kunde en Borned faae Hævd paa Borgerskab, naar han havde været boesat i Kiøbstæden uden Paaanke i 5. Aar; men i de senere Anordninger om den ved Land-Militien indførte nye Borned-Ret, meldes intet om saadan Hævd. —

Saa

Saa maae og ingen Sø-Enroleret faae Borgerskab, uden Admiralitetets foregaaende skriftlige Samtykke; Fr af 1. Febr. 1770. A. 32., hvilken endnu, som forhen, bliver tilstillet Enrolerings-Chefen, og af ham igien tilmeldet Magistraterne eller Bye-Fogderne. Resc. af 11. Apr. 1749.

Udi Foreeningen imellem Kongen af Dannmark paa den eene, og Kongen af Engeland, samt de Herrer General-Stater paa den anden Side, bekiendtgiort den 20. Jun. 1691. st. n. meldes udi den 5. Art. at fra den Tid af skulde i Dannmark en Anordning udgaae, at alle Fremmede, som maatte giøre Ansogning om at erholde Borgerskabs-Breve, skal først ved deres Eed forbinde sig, at de i det mindste 10 Aar efter hinanden udi de Kongl. Danske Riger og Lande, med deres Familier skulle blive boesiddende; Conf. hertil Resc. af 19. Jul. 1691. om de øvrige Forpligter, som af slige Fremmede udfordres, anf. til 4. 1. Art. 4.

Ingen maae tilstædes Borgerskab paa Kiøbmandskab og Handling, med mindre han først har tient som Dreng i 5. Aar, og som Svend i 3. Aar, paa hvilke Vilkaar alle Contracterne imellem Huusbonderne og Drengene, eller deres Forældre og Formyndere burde indrettes. Resc. af 13. Dec. 1745. —

Ingen der agter som Krænmer eller Kiøbmand at forhandle Silke- og Uldene, Vahre,

maae

maae imodtages til Borgerskab, forend General-Commerce-Collegii Concession, og sammes, i Følge Vedkommendes Indberetning, foregaaende Bestemmelse, hvormeget han, imod rede Betaling, af Indenlands fabrigverede Vahre baade straxen og siden skal modtage. Resc. af 28. Oct. 1758

b) Alle baade Kongelige Betiente, og andre med Rang benaadede, som ville begive sig i Laugene, eller drive Handel en Detail, skal være pligtige at aflegge Borger-Eeden for Maaistraten; ligesom og alle i Almindelighed, som sig paa nogen slags Laugs- eller Detail-Handels Næring i Kiøbhn. sig nedsetter, ligeledes skulle efterkomme Loven. Resc. af 12. Aug. 1748.

De Reformerede, som sig her i Rigerne nedsette, skulde forend sligt skeer, aflegge deres Troskabs Eed for Magistraten. Privil. af 15. May 1747. A. 2.

Skippere, som alle bør tage Borgerskab, skal ved den Leilighed aflegge Eed efter det Forskrift, som findes i Fr. af 1. Febr. 1770. A. 26.

Ingen Guldtrækker maae sig udi Danmark og Norge nedsette, eller herefter noget slags Arbeide foretage, med mindre han, foruden den sædvanlige Borger Eed, afleager for vedkommende Magistrat eller Bye-Foged Eed paa,

at

at holde sig Hans Majsts. Forordning efterretlig, og ei at ville forarbeide Sølv af ringere Gehalt, end 15. Lødig 13. Gren. Fr. af 4. Oct. 1769.

c) Den i Art. ommeldte Politie-Ordning er ikke udkommen; men Undersøgninger paa Borgerskabs Tagelse ere bestemte, saa vidt Kiøbenhavn angaaer, i Resc af 16. Jan. 1728., og saa vidt de øvrige Kiøbstæder i Danmark og Norge anbelanger ved Forordningen af 31. Jan. 1738. Art 5. hvilke og forandre Fr. af 23 Jan. 1719. i Henseende til det stemplede Papiir. — Saaledes bør da, efter bemelte Fr af 1738., den, der nedsetter sig paa Kiøbmandskab, for enten en Gros, eller med aaben Boe og Vinkielder sig deraf at ernære, for det stemplede Papiir betale 3. Mark, og til Magistraten eller Bye-Fogden, hvor ingen Magistrat er, for Stads Seglet 1. Mark 8 Sk og til Raadstue- eller Bye-Skriveren 1. Mark 8. Sk; De, som nedsette sig paa noget Haandverk, eller ernære sig som Brændeviinsbrændere og Øltappere, skal tage deres. Borgerskabs-Breve paa stemplet Papiir til 1. Mark 8. Sk. og betale til Magistraten eller Bye Fogden for Seglet 1 Mark; saa og udi Skriver-Penge 1. Mk. Og endelig de, som nyde Borgerskab paa at være Kiældermænd og Spækhøkere, skal ikkun tage Bevis af Borgerskabs-Protocollen

paa

paa stemplet Papiir til 12. Sk., og betale til Skriver-Løn, som for en Udskrift. 12. Sk. — Men i Kiøbenhavn ere Omkostningerne til stemplet Papiir og Magistraten, samt Raadstu:-Skriveren dobbelt saa store, see forbenævnte Resc. af 16. Jan. 1728. — Nu findes i Regl. af 5. Jun. 1771. Art. 11. anført de Omkostninger, som enhver, der vil være Borger i Kiøbenhavn, haver at betale, ikke alene til Staden for Borger-Rettighed at vinde, saavelsom for Indtegning i Protocollen, foruden en frivillig Skienk til de Fattige, men og for Borgerskabs-Brevenes Meddelelse.

Merk: I Trondhiem i Norge maae Magistraten, naar de udstæder Borgerskabs-Breve for nogen paa Kiøbmandskab, ikke udgive samme under anden Titel, end: Kiøbmænd eller Høkere. Resc. af 17. Juli 1739. — Men for Borgerne i Moss skal Magistraten i Friderichstad udstæde Borgerskabs-Breve, skiønt der er Bye-Foged i Moss. Resc. af 20. Aug. 1720.

d) Merk: Alle og enhver maae handle med Ostindiske og Chinesiske Vahre. Plac. af 1. Nov. 1748. — og naar de samme Vahre findes nævnt i 2de Laugs-Artikler, skal de have Frihed at salholde dem begge. Resc. af 19. Jun. 1763.

For

e) For Borgerlig Næring og Frihed ansees alt det, som findes bestemt 1.) i de Kiøbstæderne givne almindelige Privilegier af 24. Junii 1661., bestaaende af 12. Poster, (Originalen findes i Riibe-Raadhuus nedlagt.) samt i de Forordninger og Rescripter, som i de senere Tider have tillagt Kiøbstæderne og deres Indvaanere nogen Rettighed og Frihed. 2.) I de besynderlige Privilegier, som nogen Bye i Særdeleshed, efter enhvers Omstændighed og Nærings Beskaffenhed i forrige Tider maatte have erholdet, førend bemelte almindelige Privil. af 24. Junii 1661. udkom, og hvilke udtrykkelig ved disse sidste ere blevne stadfæstede; eller og i de, som siden den Tid ere meddeelte een og anden enten gammel eller nye Kiøbstæd, eller et og andet Laug og Societet, saavelsom adskillige enkelte Personer, saasom Herbergerer ꝛc. (samml. Fr. af 28. Jan 1682. angaaende Kiøbstæderne i Dannmark) heriblant regnes især: Laug- og Haandverker, 3. B. 7. C. hvorfor det er kuns visse Haandverks-Folk tilladt at boe paa Landet D L. 3. 13. Art. 23. med de dertil anbragte Anordninger. — Kiøbmandskab og Handel, 3. B. 8. C. og D. L 3. 13. A. 24. og 26. alle de dertil anførte Anordninger. — Kroehold og Vertshuushold, og Frihed ei alene til at brænde Brændeviin til egen Huus-Fornødenhed, men

og

og at brænde og brygge til at sælge; see for Dannmark Fr. af 4. Jun. 1689. Fr. af 31. Jan. 1690. Resc. af 23. Jan. 1697., Fr. af 13 Mart. 1700., Fr. af 13. Dec. 1700, C. 4. A. 1. Fr. af 27 Mart 1719. Fr. af 30 Apr. 1734. Resc. af 22. Jun. og 22. Oct. 1734. Fr af 5. Jun. 1743., Resc. af 15. Dec. 1750., Fr. af 1. Febr. 1757. Resc. af 2 Aug. 1757, Fr. af 23. Nov. 1757., Cam B. af 10. Mart. og 8. Sept 1759, 26. Jan. 1760., 12. Jul. og 27. Sept. 1766. anb. til D. L. 3. 13 A. 24. De senere udkomne Anordninger om Brændeviinsbrænderiets Forpagtning paa Landet i Dannmark anføres ikke, siden de allerede ere ophævede; men derimod maae nu agtes Fr af 2. Sept. 1773. — Da for Norge: Fr. af 12. May 1767., som tillader Brændeviinsbrænden i Kiøbstæderne i Norge, paa visse Vilkaar, da det forhen var forbudet for disse ligesom det endnu er for Landet i Almindelighed Syndenfields og Nordenfields i Norge, ved Fr. af 3. Aug 1756. og 8. Mart. 1757. sammel. med Resc. af 18. Mart. 1760., angaaende hvorledes Boderne skal afsones. — hvortil legges Resc. af 27. Sept. 1726. at der i Norge paa intet Sted maae skienkes eller sælges Brændeviin til nogen Finne eller Lap, under Vahrenes Forbrydelse, aabenbare Skriftemaal og Boder til Kongens Fiscum.

f) I Henseende til de i Artiklens Slutning fastsatte Strafbøder sammenlignes hermed enhver Kiøbstæds egen og private Privilegium, som indeholder forskiellige Bestemmelser i Forbrydelses Tilfælde.

2. Artikel.

3. 4. A. 11. — 3. 6. A. 1. 2. 3.

a) Politie-Mesteren skal have Indseende med, at ingen bruger nogen Borgerlig Næring, uden de have taget deres Borgerskab. Fr. af 22. Oct. 1701. C. 4. A. 2. og for Bergen, Fr. af 24. Jan. 1710. 4 C. 2. A.

Dette gielder og om Vægterne i Kiøbenhavn, Fr. af 26. Jul. 1683. A 12. og 16. — og om Iøderne, Resc. af 2. Sept. 1726., bekiendtgiort ved en Plac. af 9. Sept. nestefter — og om Høkerne, Plac. af 2. Oct. 1741. A. 1. dog skal Spekhøkerne baade førend de tilstædes at tage Borgerskab, og siden aarlig ved November Maaneds Udgang, have et vist Forraad af Smør, Flesk, Ost, Erter, Byggryn og Havregryn, hvorpaa Magistraten setter Taxten. Regl. af 5. Jun. 1771. Art. 5. — saint om de Personer af Krigsstanden, som ere afskedigede, og derefter vil bruge Kiøbmandskab og anden Borgerlig Næring. Fr. af 29. Dec. 1732. thi saadant er disse under visse Indskrænkelser tilladt, see Fr. af 10. Mart. 1725. C. 2. (dog maae de

ei handle med gamle Klæder ꝛc. Fr. af 27. Jul. 1742.) ligesom Officererne i Norge ei heller maa drive Handel med Tømmer- og Træelast, som de af andre Folkes Skove sig tilkiøbe, Resc. af 29. May 1741. Især har de Afskedigede og andre Militaire adskillige Friheder, dog under visse Indskrænkelser, til at bruge Haandverks Næring, see de ved 3. B. 7. C. anb. Anordninger, især de om Holmens Folkes Friheder anførte Rescripter. Om de Søe-Enroleredes Friheder, i Henseende til adskillig Borgerlig Næring i de 4. Vintermaaneder, fra den første i December, til den sidste i Mart., melder Fr. af 1. Febr. 1770. A. 9. — Det gielder og om Tømmer- og Muur-Svenne, som tiene under Brand-Folkene i Kiøbenhavn, og have Tilladelse at maae holde Øltapperie. Resc. af 8. Mart. 1743. — og om Skippere, see Skipperlaugs-Art. i Kiøbenhavn, af 25. Jan. 1707. Art. 1. i Bergen, af 16. Febr. 1725. A. 1., samt Told-Forordningen af 26. Nov. 1768. C. 1. A. 24. (de privilegerede ved Nord-Stranden undtagne sammest. C. 6.) item Forordningerne om Søe-Enroleringen for Dannmark og Norge, begge udg. den 1. Febr. 1770; hvilket ogsaa gielder om de Skipperes Sønner, som fører Fahrtøie fra Svendborg. Cam. B. af 4. April 1733., saavelsom om de Sætte-Skippere og andre, som fare imellem Provincerne

vincerne og til Øster-Søen, hvilke det er tilladt at maae holde Vertshuus i Kiøbenhavn, og altsaa, endogsaa for denne Borgerlige Nærings skyld vare forbundne til at tage Borgerskab, Resc. af 8. Mart. 1743.

Men derimod findes det ved en Fr. af 3. Dec. 1742. at være forbudet Haandverkere og Skippere i Kiøbenhavn, at skienke eller udtappe drikkende Vahre i deres Huse, under 10. Rigsdalers Straf til Politie-Cassen og ligesaa meget til Convent-Husets Fattige, for hver gang de herimod handle.

b) Det Spørsmaal, om nogen, der ved Borgerskabs Tagelse havde ladet sig indskrive for en vis Handtering og Næring, maatte siden afgive sig med nye eller flere, er afgiort ved Resc. af 10. Apr. 1761. saaledes:

„Hvor der ikke er noget sluttet Laug, eller andet sært Privilegium, som derudi kunde være hinderlig, der skal det være alle og enhver som har taget deres Borgerskab, tilladt at ernære sig paa hvad lovlig Maade de best viide og kunne, enten af een eller anden Profession, som de maatte have lært, eller af at anlegge een og anden Fabrique, eller af at drive een eller anden Handel, som de formene at kunne have deres Ophold ved.„

For Norge:

Hvo der maa bruge Borgerlig Næring i Berg-Staden Kongsberg, viser Fr. af 18. April

1735. angaaende Høkerne i Christiania, og Landkræmmerne i Agerhuus-Stift, see Resc. af 3. Febr. 1753. og Resc. af 11. April 1755.

c) Sp. Om man kan være Borger i flere end een Kiøbsted, eller være Borger uden virkelig at boe der? At de Ord i Artiklen: Huus og Ildsted forstaaes om virkelig Boepæl, Dug og Disk, sees ikke alene af den Kilde, hvoraf Artikelen er tagen, neml. Kong Christian den Fierdes store Reces. 2. 3. Art. 13. samt Fr. af 12. Aug. 1672., hvilken negter saadanne Fremmede Seefarende, som andensteds boe, Borgerskab her i Rigerne; men og af adskillige yngre Anordninger, nemlig Resc. af 6. Aug. 1755, som forbyder alle Fremmede at handle eller omløbe med Hegelmagerkram, undtagen at de have taget deres Borgerskab, samt virkelig og bestandig boer i en Kiøbsted, og der holder Dug og Disk; hvilket og forhen for Kandestøberne var anordnet ved Resc. af 18. Jul. 1732. — ligeledes befaler Resc. af 2. Nov. 1759., at ikkun saadanne Fremmede, som udi Hans Majsts. Kiøbstæder sig virkelig nedsette, og alene for Kongens egne Undersaatter kan agtes og holdes, maae meddeles Borger-Ret.

d) Hvor-

d) Hvorledes de Reformerede maae holde Kiøbmandskab, see Priv. af 15. May 1747.

Om Kiedelførernes Frihed til at omføre og forhandle Kaabervahre, see de anf. Anord. ved D. L. 3. 13. A. 24.

Banqvens Betiente maae ei bruge Borgerlig Næring, Fr. af 8. Mart. 1737. A. 15.

Over alle de, som aarlig tage Borgerskab, skal efter Resc. af 22. Jul 1720. dens Slutning ved hvert Aars Udgang en Fortegnelse til Stift-Amtmanden indsendes.

Adskilligt om Borgerlig Frihed og Næring, som ei til nogen vis Artikel kan henføres:

Borgere maae ikke hverves til Soldater. Fr. af 18. Dec. 1688.

Herbergeer-Huse, af hvem anordnes, hvorledes skal være indrettede, og med hvilke Friheder benaadede. Fr af 5. Mart. 1695. — dog maae Øxen-Kiøbmænd logere hvor de ville i Kiøbstæderne, Resc. af 24. Nov. 1696.; og i Aarhuus maae Slagtere og de som handle med Heste og Øxen, søge Herberge for dem og deres Creature, hvor de ville, uformeent af Giestgiverne, Resc. af 21. Nov. 1755.

Borgerne udi Kiøbenhavn maae ei bortleie noget Huus eller Kielder til Under-Officerer, Soldater eller Matroser, for at holde Vertshuus udi. Fr. af 28. Jul. 1728. — ligeledes maae i

Kiøbenhavns Arrest-Huus ikke holdes Værts-huus. Resc. af 5. Julii 1737., Resc. af 14. Nov. 1738.; dog vel sælges Øl og Brændeviin til Arrestanterne til Nødtørft. Resc. af 19. Dec. 1738. ——

Haandverks-Mænd maae forskrive de Vahre, som de til deres Haandverks Fortsettelse behøve, dog fra første Haand, og ved deres egen og ingen andens Correspondence, men for deres Laugs-Brødre eller andre maae de intet forskrive, langt mindre drive nogen Handel dermed i stort og smaat Forordn. af 4. Aug. 1742. Art. 4. —— herved er den ældre Handels-Forordning af 16. April 1681. C. 1. A. 4. forandret og nøiere bestemt.

Haandverkerne i Odense er det forbudet at holde Kroe. Resc. af 7. Mart. 1738.

Begge Skorsteens-Feiere i Kiøbenhavn maae ansees som Borgere i Kongens Lande, Resc. af 3. Sept. 1734.

I hver af de fornemmeste Kiøbstæder skal udnævnes visse Mænd, som ere kyndige udi Commerce-Sager, der skulle forsamles med Magistraten paa Raadhuset, og have Navn af Commerce-Collegium ꝛc. Resc. af 9. Jan. 1736.

4. Ca-

4. Capitel.

Om

Øvrighed og andre Betiente i Kiøbstæderne.

1. Artikel.

a) Imedens den Danske Lov var under Trykken, blev denne Art. nærmere bestemt ved Fr. af 28. Jan. 1682., som indskrænkede de daj værende Magistrats-Personers Antal i Dannmark, og forordner i hvilke Kiøbstæder der skal være tvende Borgemestere og tre Raadmænd, og hvor Præsidenter ere, een Præsident, een Borgemester og tre Raadmænd: samt i hvilke der skal være kuns een Borgemester og tvende Raadmænd, og endelig i hvilke der alene skal være en Byefoged. Siden den Tid er paa adskillige Steder skeed videre Indskrænkelse; for Ex. ved Resc. af 25. Sept. 1750. er Magistrats-Personernes Antal i Viborg indskrænket til een Borgemester og tvende Raadmænd. — Det samme er skeed for Kiøbstæderne i Aarhuus-Stift

ved Resc. af 17. Oct. 1766. — og ved Resc. af 30. Jul. 1772. er befalet, at Nyeborgs Byes Øvrighed efterdags skal bestaae alene af een Byefoged, hvis Domme og Judiciale Forretninger skal henhøre under Landstinget. — Og i Aalborg skal efterdags kuns være een Borgemester, og naar Vacance forefalder, ei heller flere end twende Raadmænd. Resc. af 4. Apr. 1772.

b) Naar nogen Magistrats Embede i Kiøbstæderne vorder ledig, skal Stift-Amtmanden, i Følge Fr. af 28. Jan. 1682. dens 3. Art., bringe Hans Majst. af de beste og meest bemidlede Borgere i Forslag til det da ledig værende Embede. Resc. af 15. Jan. 1745. Merk, denne paaberaabte Forord. bruger tillige disse Ord: „Borgere, som længe have skattet og skyldet, og best kiender Byernes Tilstand. —— om hvilke ogsaa hvert Aar skal skee Indberetning til det Danske Cancellie. Resc. ⁂ 1763.

* * *
* * * * *

Om Magistratens Indkomster:

a) i Danmark:

I de Kiøbstæder, hvor een Borgemester og twende Raadmænd ere, der tager Borgemesteren de twende Dele, og begge Raadmændene, hver en Deel af alle de visse og uvisse Indkomster, som Magistraten ere tillagte; men i de andre

andre Kiøbstæder, hvor en Præsident, og en Borgemester, eiler tvende Borgemestere og tvende Raadmænd ere, der tager Præsidenten og en Borgemester, eller i deres Sted tvende Borgemestere, de fire Dele, og de tvende Raadmænd hver een Deel. Fr. af 15. December 1688.

Ved Resc. af 26. Dec. 1711. ere Stiftamtmændene befalede at forfatte en billig Ligning imellem Magistraten og Byefogderne: (hvilke sidste bør ansees som virkelige Skifteforvaltere med Magistraten) over Skifte-Salarium; — See herom de til D. L. 1, 25. Art. 24., N. L. 1. 23. A. 27. anb. Anordninger.

b) For Norge.

Forhen var anordnet, at Præsidenten i Tronhiem skulde have en Trediedeel, de tvende Borgemestere en Trediedeel, og de 6. Raadmænd en Trediedeel af de faldende Indkomster, see Resc. af 18. May 1685., hvilket og blev anordnet for Bergen ved Resc. af 24. Decemb. 1685.; Men denne Deling er, saa vidt Tronhiem angaaer, forandret ved Resc af 16. Dec. 1699. og atter er i Henseende til Ligningen af Skifte-Salario, skeet Forandring ved Resc. af 9. Jan. 1733., som stadfæster een af Magistraten desangaaende indgangen Foreening, indeholdende, at Skifte-Salarium skal deles imellem de fire Raadmænd, imod at enhver

af dem, efter sin Tour indfinder sig i Stervboderne.

Om Indkomsternes Deling mellem Magistraten i Christiansand, er udkommen et Resc. af 8. Febr. 1733.

For begge Riger.

Hverken Magistrater eller Amtmænd maae tilegne sig den Tiende Penge af saadan Arv, som udføres af Riget, efterdi samme lige saa vel som Siette Penge er et Kongel Regale, som tilhører alene Kongen. Fr. af 24. Jun. 1720.

Byefogderne skal have sin Deel af Bøderne. Resc. af 25. Martii 1766.

2. Artikel.

Læs hertil Resc. af 17. Febr. 1683., som findes anb. til 3. 1. A. 5.

3. Artikel.

Følgelig maae Stiftbefalingsmanden ikke understaae sig, selv at suspendere nogen, men maae først ansøge Kongelig Resolution om samme, Rescript af 16. Jul. 1689.

* * * * * * * *

I Told-Betienternes Svaghed skal Stiftbefalingsmanden forordne en Person i deres Sted. Told-Fr. af 26. Nov. 1768. C. 1. Art. 8.

4. Art.

4. Artikel.

Saml. 1. 5. A. 1, 2. 6. og de til denne sidst anb. Anordn., hvor iblant især merkes Fr. af 19. Aug. 1735. A 2. som udtrykkelig melder om denne 3. 4. Art. 4.

See videre Resc. til Stiftamtmanden i Riber af 6. Jan. 1719, som nærmere oplyser denne Art. saaledes, at en Stiftbefalingsmand ingenlunde er berettiget til, af egen Myndighed at tillade en Dømmer, som er dømt fra sit Embede, at betiene samme, medens han haver Sagen under Appellation, men sligt beroer alene paa Hans Majestæts Kongelige Naade.

5. Artikel.

De om Politie-Væsenet i Almindelighed udkomne Anordninger findes foran benævnede S. 2., hvortil legges de i Suppl. S. 563. anførte. ——

Endeel flere findes benævnte S. 41, 42, 43. ——
S. 55. —— S. 71. —— S. 72. ——
S. 75. —— S. 108. —— S. 130. ——
S. 131. —— S. 180. —— S. 261. ——
S. 287. —— S. 324. hvoriblant legges Merke til Resc. af 22. Aug. 1760., som legger Politie-Embedet og Politie-Sagers Paakiendelse til Magistraten i de Kiøbstæder, hvor Magistrat, men ingen Politiemester a parte er beskikket, (alene i Kiøbenhavn, Christiania, Bergen,

Bergen, Tronhiem og Christiansand findes a parte beskikkede Politiemestere) men ellers paa andre Steder skal Byefogderne, og paa Landet Herreds- og Birkefogderne iagttage Politiemesters Embede. Fr. af 22. Octob. 1701. A. 10. Fr. af 25. Aug. 1741. og altid domme i slige Sager, a prima Instantia, see Resc. af 6. Apr. 1742. anfort foran i Suppl. S. 572.

Hertil kan legges:

Fr. af 10. Mart. 1725. om Jurisdictionen i de Sager, som angaaer Politie-Væsenet. —

Instructioner for det forrige Politie-Collegio i Kiøbenhavn, udgiven den 23. Martii 1708.

Instructionen for Politiemesteren i Kiøbenhavn, efter hvilken han herefter skulde forrette sit Embede, og have større Myndighed, end forhen, er udgivet den 24. Mart. 1741. — Conf. med de forrige af 7. Aug. 1687. og 15 Nov. 1726.

For Kiøbenhavn og hele Danmark (saa vidt paa ethvert Steds Tilstand og Omstændigheder passer sig) gielder Fr. af 22. Oct. 1701. Politie-Betienterne skal i deres Embeds Forretninger altid være forsynede med en hvid Stok, eller Træ-Haandgreb, af omtrent 4. Tommers Længde, med en Haand paa Enden, og et Øie inden i Haanden, samt en Krone oven om Haandledet, og Skyer neden ved Ringen om

Træ-

Træ-Haandgrebet, Fr. af 22. Oct. 1701. —— Denne til Politie-Tegn indførte Justitshaand blev afskaffet i Aaret 1771., men igien befalet at føres i Brug ved Resc. af 6. Dec. 1772. i Følge bemeldte Politie-Foror. og Placaten af 23. Martii 1762.

For Norge: neml. a) for Bergen en trykt Polit. Anord. af 24. Jan. 1710., og en skreven af 9. Dec. 1746. —— naar Commendanten paa Bergenhuus er af høiere Character end Stiftamtmanden, skal en Officeer af ringere Character i hans Sted bivaane Politie-Retten i Bergen, men ellers skal han selv beklæde sit Sæde. Resc. af 1. Febr. 1732. —— hvilken sidste ligeledes er introduceret, b) i Trondhiem ved Resc. af 23. Sept. 1763. —— c) for Christiania, Polit. Anord. af 12. Febr. 1745. —— d) for den øvrige Deel af Norge skal Forordningen om Politiens Forvaltning i Dannmark være en Regel, see Resc. af 8. Aug. 1738.

Foruden hvad da i disse Politie-Anordninger findes befalet eller forbudet, hvilket alt til denne Art. maae læses og henføres, siden det er en Basis og Grundvold for de herefter følgende nyere Anordn., ere adskillige andre under Politie-Væsenets og Politie-Embedets Opsigt henhørende Anordninger udkomne, hvilke her anvises, ikke i Chronologisk Orden, men efter den Orden,

hvor-

hvorudi Materierne følge paa hinanden i Fr. af 22. Oct. 1701. som da hertil kan conf.

a) Om Religionen, see de til 2. B. 1. Cap. S. 323, 324, 325, 326, anb. Anordn.; samt Fr. af 19. Sept. 1766., hvilke alle ligesom i Fr. af 22. Oct. 1701. 1. P. 1. Art. haver paalagt Politiemester-Embedet en Slags Opsigt.

b) Om de anordnede Søn- Fest- og Bede-Dages Helligholdelse. Fr. om Sabbatens Helligholdelse af 12. Mart. 1735. Politie-Plac. af 26. Sept. 1736. Fr. af 14. Dec. 1736., med flere, anført ved 6. B. 3. C —— om den almindelige Bededag Fr. af 27. Mart. 1686., 11. Apr. 1702. og 10. Apr. 1731. —— om andre aarlige Bede- og Hellige-Dage, Fr. af 24. Mart. 1696. Fr. af 17. Decemb. 1717. Fr. af 21. Apr. 1730. og 19. Jan. 1731. —— dog merk Fr. af 26. Oct. 1770. som afskaffer nogle af de forhen anordnede aarlige Fest- og Hellige-Dage.

c) Om Opsigt ved Hore-Huse. Fr. for Khvn. af 24. Sept. 1708. 1. P. 24. Art. Resc. af 7. Dec. 1742., anb. til 6. 13. A. 30. og 6, 22. A. 5. hvortil kommer den til Løsagtigheds Afværgelse i Kiøbenhavn udgangne Placat af 27. Oct. 1751. at for mange Tienneste-Piger maae ei af Værterne holdes, ei heller af Soldater og Matroser logeres.

d)

d) Om Løsgiengere, som Politiemesteren skal lade paagribe og straffe. Fr. af 29. Apr. 1684. See videre de til 3. Bog D. L. 20. og N. L. 22. C. anf. Anordninger.

e) Om Indseende med, at paa Gaderne ingen Ragvetter, Sværmere, eller Reglebøsser bruges. Fr. af 8. Dec. 1685. Brand-Anordn. for Khvn. af 9. May 1749. og for de andre Danske Kiøbstæder af 24. Jan. 1761. for de Norske Kiøbstæder Forordn. af 18. Aug. 1767.

f) Om Skand-Skrifter, Fr. af 8. Jun. 1689. anført til 6. 21. A. 8.

g) Om Opsigt med Bøger og Almanakker, see de til 2. B. D. L. 21. N. L. 20. C. anf. Anordn., hvortil kommer Fr. af 25. Apr. 1732., at Bogtrykkerne skal levere til Politiemesteren Fortegnelse paa alle de Skrifter, som trykkes i deres Bogtrykkerie.

h) Om Politie-Embedets Jurisdiction ved Tvistighed mellem Husbonde og Tieneste-Folk, a) i Khvn. Fr. af 3. Dec. 1755. b) for Landet i Danmark. Forordn. af 23. Mart. 1770. A. 8.

i) Om Opsigt med Fremmede, som ankommer til Khvn., hvis Ankomst skal angives saavel hos Gouverneuren som Politiemesteren; see om denne Materie Fr. af 10. Dec. 1670. af 16. Jun. 1686. af 22. Oct. 1701. 4. P. 1. Art.

1. Art. Resc. af 21. Nov 1705. Fr. af 27. Jul. 1742. A. 3., Resc. af 8. Mart 1743. Pl. af 4 May 1744. og af 6. Sept. 1762. —— it. i Hoved-Vagten, Plac. af 16 Nov. 1767. — og alle andre Stæder, Fr. af 13. Jan. 1741. A. 17. See videre det som herefter under Lit. y. findes anført.

k) —— med dem, som bruger borgerlig Næring og Haandverk, og ei ville tage Borgerskab, see de foran til 3. 2. Art. 2. anf. Anordn.

l) —— med Jøder, Tatere, Løsgiengere og Betlere, see de til D. L. 3. B. 20. Cap. N. L. 3. B. 22 C. anb. Anordn.

m) —— med Bryllupper i Almindelighed, om Spiisningens og Tractementets Tarvelighed ved Bryllupper, om Følgeskabets eller Selskabets Storrelse, om Klædedragten for Brud og Brudgom, om Brude-Sengens saavelsom Brude-Skamlens Pynt og Kostbarhed, om Brude-Gave, Fr af 19. Mart. 1683. —— samt Fr. af 12. Mart 1735. A. 6. at Bryllupper aldeles ei maae holdes i Kiøbstæderne om hellige Dage, item Fr. af 14. Dec. 1736. at de ei heller paa samme Tid maae holdes paa Landet, undtagen under visse Indskrænkelser, item Fr. af 18. Apr. 1732. at intet Vildt maae spises ved Bryllupper, undtagen hos dem som have Jagt-Frihed——

om

om Politiemesterens Opsigt ved Bryllupper med fremmede Religions-Forvante, see Fr. af 21. Mart. 1693. anb. til 2. 8. A. 5. samt Fr. af 19. Sept. 1766. anb. til 2. B. 1. C.

n) Med **Barseler**, see Fr. af 21. Mart. 1693. m. f. anb. til 2. 5. A 2. —— Fr. af 12. Mart. 1735. A 6. Fr. af 14. Dec. 1736. Fr. af 13. Mart. 1683. P. 3. A. 8. 9. anb. sammest. til 4. Art —— Fr. af 16. Nov. 1680. og Fr. af 13. Mart 1683. P. 3. A. 5. Fr. af 18. Apr. 1732. A. 29. Fr. af 6. Oct. 1736. A. 1. 2. Fr. af 14. Decemb 1736. Resc. af 24. Oct 1739. Resc. af 22. Jan. 1740. anb. sammesteds til 5. Art —— Fr. af 3. Mart. 1683. P. 3. A. 1. Resc. af 5. Mart. 1745. Fr. af 19. Mart. 1745. anb. sammest. til 6. Art. hvilken sidste dog er forandret ved Fr. af 27. Jul. 1771. see Suppl. S. 582.

o) —— med **Begravelser**, see de til 2. B. D. L. 22. N. L. 21. Cap. D. L. 32. N. L. 26. Art., samt nestefter D. L. 42. N. L. 36. anførte Anordninger.

p) ——. med **Gieste-Budde**, see de nyelig om Bryllupper meldte Fr. som i lige Maade og Hensigt handler om Gieste-Budde.

q) —— med **Klæde-Dragten**. Herom udkom først (medens Loven var under Trykken) Fr. af 13. Martii 1683. —— dennes 6. Art. blev igien forklaret og forandret ved Fr. af

23. Jun. 1683., som og handler om Hof-Betienternes particulaire Sørge-Dragt — og end videre, i Henseende til de med Guld og Sølv skammererede og baldyrede Klæder, forandret ved Forord. af 22. Apr. 1699. — Resc. af 12. Febr. 1734. forbyder Bonder-Konerne i Norge at klæde sig i Silke-eller andre Klæder, end i deres egne tilhørende Kirke-Klæder og Bonder-Dragt, naar de staae Brud, under 4. til 6. Rdlrs. Mulct til Tugthuset; dog maae det staae berygtede Qvindfolk, og dem, som have fød uægte Børn til Verden, frit for, at bære deslige Silke- eller andre Klæder paa deres Bryllups-Dag. — Men bemeldte gamle Fr. af 13. Mart. 1683. blev meget forandret, saavel i Henseende til Klæders Galonering og Brodering, som i andre Maader, ved Fr. af 16. Apr. og 6 Oct. 1736. Fr. af 31. Dec. 1744. — dog er Fløiel og Silke igien tilladt at bære i Klæder ved Fr. af 11. Apr. 1738., ligesom det forhen var tilladt Doctoribus Juris in specie at bære Fløiel ved Fr. af 10. Febr. 1736. — og ligesom det ved Resc. af 31. May 1738. blev Qvindfolkene paa Læssøe tilladt, at beholde deres halv Fløiels og halv Plydses Pulhuer og Pandesmekker, som de bære til Afmindelse af Drouning Margarethe og af den Ære af Dronningens Nærværelse paa Den — samt ved Resc. af 24. Octobr. 1739. tilladt

Bon-

Bønderfolk i Almindelighed, at bære og opslide de Guld- og Sølvblommede, eller med Guld og Sølv bebremmede Huer, med videre deslige, som de da havde, men intet nyt. — Dernest blev Fr. af 16. Apr. 1736. atter igientaget ved Fr. af 19. Febr. 1753. — hvori dog blev dispenseret ved Resc. af 4. May 1753 for fremmede Nationers Consuler og Commissarier, som ikke vare Borgere i Kongens Riger og Lande, saa at disse med Hustruer, Børn og Tienere maatte undtages fra Forbuddet om at bære Guld og Sølv. — Anordningerne om Guld og Sølvs samt andre til Klæde-Dragt og Pragt henhørende Tings Brug bleve atter forklarede ved Resc. af 17. Mart. 1755., hvilket og tillader Borgerskabet og Brand-Officerer at bruge Guld-galonerede Hatte, naar de paraderer, eller giøre deres Function; Item de saa kaldede Friskiotter, at bruge deres galonerede Klæder og Hatte, i lige Tilfælde; men Acteurer og Actricer ikke, uden naar de agere — Derefter bleve de imod Guld og Sølvs Brug i Klæde Dragten, den 16. Apr. 1736., og den 19. Febr. 1753. udgangne Forbudde igientagne og fornyede, hvorimod Fr. af 31. Dec. 1744. i Henseende til slagen Sølvs Brug i Klæder, item det Fabricant Schoo meddeelte Privilegium, samt General-Landets-Oeconomie- og Commerce-Collegii Patent af 18. Jul. 1766., bleve

ophævede ved Fr. af 27. Oct. 1766. —— Dog blev det endnu ved Resc. af 7. Aug. 1767. Brand-Væsenets Officerer i Trundhiem tilladt at bruge Guld-galonerede Hatte —— og endelig blev ved Fr. af 11. Apr. 1769. i Almindelighed tilladt, at allehaande indenlands tilvirkede Guld- og Sølv-Galoner, Kniplinger, samt Balletter og Knapper, ligesom og al Slags her i Rigerne forfærdiget Broderie af Sølv og Guld paa Silke- Uldene- og Bomulds- samt andre Stoffer og Vahre, naar samme er indenlands fabriqveret, maae af alle og enhver bruges og bæres. — Videre om fremmede og forbudne Klæde-Vahres Indførsel til forbuden Klæde-Dragt, see de til 4. 2. A. 20. anb. Anordninger.

Om Sorge-Dragten, see de ved den Materie om Begravelser nestefter D. L. 22. N. L. 36. Art. 2. B. D. L. 22. N. L. 21. C anf. Anordn., især Fr. af 14. Apr. 1752., som udførlig anordner baade, med hvilke Slags Klæder og hvor dyb, samt tillige i hvor lang Tid, der maae sørges for afdøde Slægtninge og Paarørende, alt efter Personernes Stand og Forvandtskabets Nærhed.

Hertil kan og henføres:

Forord. af 31. Oct. 1731. at Officererne ei maae bære anden Klæde-Dragt, end deres tilhørende Mun-

Mundering. See videre herom Krigs-Canc. Skriv. af 8. Jun. 1745. og 29. Nov. 1749. anf. i Roth. Saml. 1. D. S. 726, 727., ſamt Oec. og Comm. Coll. Skriv. af 17. Mart. 1755. Art. 7. anf. i 2. Deel S 472. —— item Fr. af 20. Feb 1765. angaaende den Uniform, ſom de afſkedigede og paa Penſion ſtaaende Officerer ſkal bære. ——

r) —— **med Torvene**, a) deres Reenholdelſe i Khvn. Fr. af 25. Apr. 1702. A. 1. og flere under Lit. s. anbr. Anordn. b) hvilke Vahre derpaa maae falholdes. Fr. af 28 Jul. 1684., og hvor længe Bonden der maae holde med ſine Vahre, Fr. af 10. Jan. 1685. A. 10. c) om Landmandens Vahres Henførelſe og Falholdelſe paa Axel-Torvene, ſee de til D. L. 3. 13. A. 26. anb. Anordninger.

s) —— **med Gaderne**, a) om ulovlig Kiørſel og adſkillig anden Uſikkelighed paa Gaderne. Fr. af 10. Jan 1685. b) Om Gadernes Reenholdelſe og Forbud imod Ureenligheds og Feieſkarns Udkaſtelſe, eller Udſkiollelſe i Rendeſtenene, ere udkomne diſſe ældre Anordn. Fr. af 21. May 1680. Om et Paalæg paa Huſe og Gaarde i Khvn. og Chriſtianshavn til Gadernes Reenholdelſe, Fr af 10. Mart. 1702.; Angaaende Gadernes Reenholdelſe og Broelegning, med videre i Khvn. og Chriſtianshavn, ſamt hvo dermed ſkal have Indſeende. Fr. af 25. Apr. 1702. —— yngere Anord.

om Gadernes Reenholdelse og Forbud mod Ureenligheds Udkastelse, Plac. fra Renov. Commiss. af 14. Feb. 1765. og 10. Oct. 1. A. — om Gadernes nye Broelegning i Khvn. Resc. af 4. May 1765, bekiendtg. ved Magist. Plac. af 10. samme —— om offentlige Feieres Antagelse til daglig at feie Gaderne, oprense Rendestenene, og læsse det opfeiede Skarn paa Renovations-Vognene, Plac. af 12. Jun. 1764; hvortil af Huus-Eierne (som derimod selv vare da forskaanede for at lade Gaden feie) skulde ugentlig betales ligesaa meget som til Vægter-Penge, Resc af 15. Jun. 1765., bekiendtg ved Plac. af 8. Aug. s. A. —— hvilket uvegerlig skulde betales, om endog Feiningen ikke saa just daglig skeede. Resc. af 4. Jan. 1765., bekiendtg. ved Plac. den 10. nestefter. —— See videre Plac. af 28. Oct. 1767. —— Men siden er Kiøbenhavns Gaders og offentlige Pladsers Renovations-Verk bortforpagtet til Vognmands-Lauget; følgelig de publique Feiere igien afskaffede, see Plac. af 19. Jun. 1771., og Plac. af 21. Oct. s. A., samt Plac. om Tiden, naar Gaderne af Indvaanerne skal feies, af 27. Nov. s. A. —— Læs videre om Qvarteer-Commissairernes Forhold, i Henseende til Renovations-Væsenet. Plac. af 26. Jun. 1771. —— og om Gade-Vognenes Numerering, Plac. af 18. Jul. s. A.

t) med Vand-Væsenet, see benævnte Fr. af 25. Apr. 1702.

u) med Kiøb og Salg, nemlig: a) Falskhed udi Handel og Vandel med forbuden Mynt, see de til D. L. 5. 3. A. 39. anbr. Anord. — med Vægt og Maal de til D. L. 3, 10. — med falske og uduelige Vahre, de til 6. B. 18 C. — med Brændevæed, de til 3. B. 10. Cap. — med ulovlig Salg i Husene, og Handel i Almindelighed, endeel til 3. B. 2. C. og 5. B 3. C. — med de af Magistraten fastsettende Taxter, de til 8. Art — med Forprang og Landprang, de til D. L. 3. 13. A. 24. 25. 26. henf. Anordn.

v) — med Laugene, see de til 3. B. 7. C. anbr. Anordninger.

x) — med Vægterne, Lygterne og Brand-Væsenet, see Brand-Anordn. 1.) For Dannmark, a) Anordn. for Kiøbenhavn af 9. May 1749. — b) for Kiøbstæderne i Dannmark af 24. Jan. 1761. 2.) For Norges Kiøbstæder, Anordn. af 18. Aug. 1767. hvortil henhører Canc. Brev af 15. Mart. 1766. hvorved Brand-Væsenet i Trundhiem overdrages Magistraten sammesteds, men i Henseende til Gade-Vægterne, da befales det Politiemesteren over dem at have Direction, ligesom og den, som forretter Vagtmester-Tieneste, bør for Politiemesteren anmelde, naar en Vægter befindes udi nogen Forseelse i hans Tieneste,

hvorhos det anſees meeſt beqvem, at Politiemeſteren med at afſtraffe ſlige Forſeelſer, følger den ſamme Maade, ſom af Magiſtraten i lige Tilfælde har været brugt.

ÿ) —— med Reiſende. See Fr. af 16. Jun. 1686. —— hvorledes ſkal beherberges i de offentlige Herberger-Huſe. Fr. af 5. Mart. 1695. — angaaende Paſſers Fremviisning, Forord. af 19. Febr. 1701. Fr af 21. Febr. 1702. C. 3. A. 1. Fr. af 13. Oct. 1703. Fr af 28. Febr. 1705. A. 11. 12. 13. 14. 15. Fr. af 6. Sept. 1709. Fr af 15. Jun. 1711. Fr. af 15. Dec. 1730. Fr. af 5. Mart. 1731. Fr. af 6. Oct. 1731. Fr. af 4. Febr. 1733. A. 19. 25. Forord. af 12. Febr. 1734. Fr. af 3. Dec. 1734. Fr. af 9. Dec. 1735. 1. Poſt 7. og 8. Art. Fr. af 1. Febr. 1770. —— For Norge om deres Straf, ſom antager nogen Fremmede paa Berg-Staden Kongsberg til Herberg, og det ikke ſtrax for Berghauptmanden og Stads-Dommeren angiver. Fr. af 27. Jan. 1736. A. 9. —— See videre det, ſom foran under Lit. i findes anbragt.

6. Artikel.

See 1. 6. A. 5. —— 1. 24. N. L. 22. A. 2. —— 3. 1. 2. med de dertil henſ. Anordn.

7. Art.

7. Artikel.

See. 3. 1. A. 1.

Denne Protocol skal af Raadstue- eller Bye-Skriveren føres uden Betaling. Resc. af 27. Jun. 1707. — Ellers igientages denne Artikel i Fr. af 31. Jan. 1738. A. 6., som og befaler, at alle af Magistraten til Byens smaa Betiente udstædende Bestallings-Breve skal ligeledes behørigen protocolleres.

8. Artikel.

a) For Danmark.

Om de anordnede offentlige Herberger-Huse, og den for disse og Giesterne fastsatte Taxt, Fr. af 5. Mart. 1695.

Politiemesteren skal holde over de af Magistraten bestemmende Taxters Efterlevelse. Fr. af 22. Oct. 1701.

Magistraten og Øvrigheds-Personer paa hvert Sted især, skal maanedlig til Stift-Amtmanden, og denne igien til General-Land-Oeconomie- og Commerce-Collegium, indsende en Tabel eller Fortegnelse over de stigende og faldende Priser paa Korn og Fede-Vahre: og ved Aarets Udgang skal Stift-Amtmanden tilstille Collegio en aarlig Tabel over det hele, indeholdende Fortegnelse paa Vahrenes Priser under eet, for alle Maanederne hele Aaret igiennem. See Geu. Land Oec. og C. C. Sk. af 11. Sept. 1773.

Nogle faste Taxter.

For Bagerne er den 23. Jun. 1683. udkommen en fuldstændig Anordning, hvori indeholdes en Tabel og Forskrift for Brodets Vægt og Priis, efter den forskiellige Priis, som Rug og Hvede maatte gielde. — Hermed skal Politiemesteren have Indseende, og i behørig Fald mulctere Bagerne. Resc. af 9. Dec. 1740. — Og skal alle de, som bager Rugbrød i Kiøbenhavn, følgelig og de saa kaldede Huus-Bagere, rette sig efter Magistratens Taxt, Resc. af 12. Sept. 1763. — Læs hertil det, som om Bagere til 3. B. 7. C. er henført.

For Bryggerne i Kiøbenhavn er ved Laugs-Artikler af 23. Dec. 1739. A. 14. fastsat Taxt, hvor meget de for hver Tønde Øl efter Øllets forskiellige Beskaffenhed, maae tage; dog er denne Taxt almindelig, og ikke, som den for Bagerne, indrettet efter forskiellige Korn-Priser — Men den bliver undertiden ved specielle Bevillinger forhøiet, naar Misvæxt og usædvanlige høie Korn-Priser indfalder; see de adskillige fra Magistraten udgangne Placater, som blant Forordningerne findes trykte.

For Brændeviinsbrænderne i Kiøbenhavn er ved Laugs-Artikler, udg d. 27. Oct. 1741. A. 17. anordn. at disse saaledes skulde forhandle

deres

deres Korn-Brændeviin og Aqvaviter, at den Kiøbende ikke skal have Aarsag, over Prisen og Vahrenes Godhed, i Hensende til Indkiøbet af de dertil brugende Species, at klage; i hvilke Tilfælde Magistraten skal have Magt, saa ofte de det fornøden eragter, at sette Lauget en aarlig Taxt, i Liighed af de dertil brugende Vahres Indkiøb.

Ang. den Taxt, som Spekhøkerne i Kiøbenhavn bør følge, Regl. af 5. Jun. 1771. A. 5. anf. til 3. 3. A. 2.

b) For Norge:

Paa ædende og drikkende Vahre i Nordlandene skal settes Taxt, efter Markeds Gang. Fr. af 7. Aug. 1697. A. 12.

N. L. 8. Art. er igientaget og skierpet ved Politie-Fr. af 24. Jan. 1710. C. 8. A. 3. samt ved Resc. til Stift-Amtmanden i Bergen af 11. May 1748. — For desto bedre at forekomme høie Priser, er det og forbudet ved Fr. af 24. Jan. 1682. C. 1. A. 7., at Consumptions-Betienterne ved Told- eller Consumptions-Boderne ikke maae opkiøbe, under hvad Skin det end kunde være, Landmandens indbringende Føde og Huusholdnings-Vahre. — I Bergen er og den Praxin ved en Politie-Placat af 4. May 1761. indført i Hensende til Fiske-Vahre, at et Flag indtil Kl. 10. om Formiddagen skal plantes ved Triangelen, til hvilken Tid Indvaanerne alene, og ikke Fiske-Kierlinger-

gerne,

gerne, maae opkiøbe eller sælge færsk Fisk — og i Henseende til Kiød findes for Trunhiem bevilget, at Slagterne i Trunhiem ubehindret maae omreise paa Landet, og indkiøbe Slagte-Fæe. Resc. af 19. Mart. 1762.

For begge Riger:

Om Taxten for Reg- og Snus-Tobak, saavel i Hoved-Magazinet i Kiøbenhavn og i Kiøbstædernes Oplags-Huse, som hos Tobaks-Handlerne sammesteds. See Placat af 5. Sept. 1765. — som atter er forandret den 13. May 1769.

Salt-Taxterne bleve ophævede ved Fr. af 13. Febr. 1770.

Anlangende den af Collegio Medico i Kiøbenhavn forfattede og til Trykken befordrede nye Pharmacopœa og Taxa, som skal indføres og følges i Kongens Lande, handler Forordningen af 16. Julii 1772.

9. Artikel.

I 1. 9. A. 16. meldes om Under-Øvrigheds Bestillinger. Hvilke Bestillinger, der ellers egentlig ved denne 9. Art. forstaaes, opregnes i Resc. af 3. Aug. 1670. for Dannmark, samt et Resc. af 31. Jul. 1670. for Norge, som begge herefter anføres.

I 3. 4. A. 1. settes Byefogderne i Borgemesters og Raads Sted, hvor disse ikke befin-

des,

des, følgelig og kan udøve den ſamme Rettighed ſom diſſe.

a) For Danmark:

1.) Hans Majeſtæt har bevilget og tilladt: at alle Over-Formyndere, Underſogder, Vagt-Meſtere, Havne-Fogder, Maalere, Veiere, Vragere, Bedemænd, Inſtrumentiſter, og alle andre Byernes Betiente, af ſlige eller ringere Conſideration, maae af Magiſtraten udi enhver Kiobſtæd i Danmark antages og forordnes paa Hans Majeſtæts videre Allernaadigſte Confirmation. Reſc. af 3. Aug. 1670. udgivet medens Loven var under Reviſion.

2.) Stift-Amtmanden i Lolland ſkal kalde Catechet, Klokker og Graver i Naſchou, og Magiſtraten kalde Bedemand. Reſc. af 17. Dec. 1734.

Øvrigheds-Perſoner i Kiobſtæderne maae ikke tilvende ſig ſelv nogen af de ſmaae Kirke-Tienester. Reſc. af 17. April 1739.

Magiſtraten i Holbeck maae bortgive ſmaae Beſtillinger, f. Ex. Organiſt-Tieneſten med fl. Reſc. af 11. Nov. 1740 — ſom i Almindelighed er igientaget ved Reſc. af 7. Jan. 1741.

Stift-Amtmanden og Biſkoppen i Fyen ſkal give Beſtalling paa Klokker-Tieneſten i Nyborg, men Magiſtraten paa Bedemands-Tieneſten. Reſc. af 6. Apr. 1742.

Stift-

Stift-Amtmanden og Biskoppen i Siælland conjunctim, og ikke Biskoppen alene, skal kalde til Klokker-Tieneſten i Slagelſe. Reſc. af 22. Oct. 1745.

3.) Magiſtraterne (eller i deres Sted, hvor ingen er, Byefogderne) beſikker Veiere og Maalere paa de Steder, ſom dertil have Privilegier; dog skal de i Eed tages. Told-Fr. af 26. Nov. 1768. C 9. A. 3. og have igiennemdragne og forſeglede Boger, sammesteds A. 6. — Dog maae Magiſtraten ikke indbyrdes overdrage enten nogen af deres Middel, eller Byefogden, Veier- og Maaler-Tieneſten, see 2de Reſc. til Stift-Amtmanden i Fyen, et angaaende Kierteminde, udg. den 19. Oct. 1731., og et anlangende Aſſens, udg. den 3. Mart. 1733. — Men Magiſtraten i Aarhuus har en ſpeciel Bevilg. af 29. May 1688., ſtadfæſtet af de følgende Konger, at Maaler og Veier sammesteds ikke alene maae ſtaae under deres Direction, og af dennem paa Kongl. Samtykke antages, men og at de af diſſe Beſtillingers Indkomme maae nyde, hvad de Kongel. Anordninger dennem tillader.

4.) Ex. findes i et Reſc. af 24. Dec. 1717. at Stift-Amtmanden i Fyen skulde tilrettesette vedkommende, som havde givet et Fruentimmer Privilegium paa, alene at kaage til

Bryllup-

Bryllupper og Barseler i Aasens og Hindsgauls Amter.

b) For Norge:

Hver Kiøbstæds Præsident og Borgemester i Norge maae beskikke Over-Formyndere, Kirke-Værgere og alle Forstandere, Over-Kiøbmænd, Mænd at nævne til Arve-Skifter og al anden Fornødenhed, Kæmnere, Under-Foged, Vagtmestere, Auctions-Directeurer, (dog see herom de til 5. B. 3. C anf. Auct. Anord., hvoriblant er Resc. af 15. May 1750.) Bedemænd, Veieres Betiente, Procuratorer, Inspectorer over ulovlig Handel, Organister, Instrumentister, Havne-Fogder, Mænd til Domme, Stevninger, Beskikkelser og alt andet at forkynde, Vragere, Maalere og alle andre slige eller ringere fornødne Betientere i Kiøbstæderne, og det af saa dygtige og bequemme Personer, som de ville ansvare og bekiendt være See Resc. til Stadtholderen af 31. Jul. 1670.

c) For begge Riger.

Bestallings-Breve for de Betiente, som Magistraten i Kiøbstæderne have Tilladelse at maae antage, skrives paa stemplet Papir No. 21. til 3. Mk., Fr. af 23. Jan. 1719. A. 9. og den Kongelige Confirmation paa samme, skrives paa 4. Rdlr. stemplet Pap. A. 11.

Alle

Alle slige Bestallinger skal protocolleres, efter at de paa forbemelte stemplet Papir ere skrevne; og nyder Raadstue-Skriveren for sin Umage i Skriverlon en halv Rigsdaler. Fr. af 31. Febr. 1738. A. 6.

10. Artikel.

Man maae ikke forvirre eller forveksle denne 10. og følgende 11. Art. med den 2den Art. i 3. B. 6. Cap.

I de første tales alene om Borgerlige **Personlige** Tyngder, som Magistraten paalægger Indvaanerne i Byens almindelige Forretninger; men i den sidste handles om de saa kaldede Reelle, eller **Eiendoms og Nærings** Tyngder.

a) For Danmark:

Den ommeldte Politie-Ordn. er ikke udkommen, men foruden de i denne og følgende Art. ommeldte, ere endnu disse befriede fra Personlige Tyngder:

Præstens Medhielpere 2. 9. 1.

Over-Formyndere. D. L. 3. 18. 6.

Skipperne ved Færge-Stederne med saa mange Baadsfolk, som de til deres Smakker behøver. Fr. af 29. Apr. 1684. 7. A.

De anordnede Herbergerer i Kiøbstæderne, Fr. af 5. Mart. 1695. Postmesterne, samt de agende, ridende og gaaende Postillioner. Fr. af 25. Dec. 1694. A. 10. —

Verten

Verten for den Jydske Agende-Post. Fr. af 17. Jul. 1750. A. 14. 15. —— samt Giestgiverne og Vertshuusholderne for de med Posten Reisende imellem Khvn. og Hadersl. Fr. af 9. September 1763. Art. 17. —— Stemplet-Papiirs Forhandlerne. Forord. af 9. Julii 1665. igientaget og stadfæstet ved Kongel. Resol. af 14. Martii 1718. som er bekiendtgiort ved Cammer-Brev af 21. nest-efter, og atter igientaget ved C. B. af 6. Aug. 1745. —— Manufacturister, Fr. af 10. Dec. 1698. —— Nye Borgere, naar de forbinde sig at forblive i Byen 12. Aar, har Frihed i 6. Aar. Forordn. af 16. Dec. 1707. ——

De Studentere, som ere antagne til at holde Skole for Fattiges Born udi Kiøbstæderne, ere fri for Byens Tyngder. Fr. af 24. Sept. 1708. Art. 20.

Skoleholdere og Læremestere ved de Danske Skoler i Kiøbenhavn ere ligeledes fri for Byens Tyngde og Tieneste, saasom Vagthold, Rodemester- og Forstander-Bestillinger. Fr. af 12. Jun. 1716. Art. 19. ——

Kongel. Betiente, som staaer for Regnskab, ere fri for Formynderskab. C. R. Ord. af 18. Mart. 1720. Art. 17.

Det Asiatiske Compagnies Betiente. Octr. af 12. Apr. 1732. S. 16. Art. 12.

Afskedigede Militaire af Land-Etaten. Fr. af 29. Dec. 1732. —— dog naar de har tient i

14. Aar, Fr. af 24. Jan. 1738. —— ligeledes de Søe-Enrollerede. Fr. af 1. Febr. 1770.

Bangvens Betientere saa længe de virkelig staaer i Bangvens Tieneste. Fr. af 8. Mart. 1737. Art. 15.

De Reformerede have 20. Aars Frihed. Priv. af 15. May 1747. ——

Sorøe Academies Lemmer og Tienere. Fund. af 7. Jul. 1747. Cap. 4. Art. 3. 4.

Brand-Væsenets Betientere, Fr. for Khvn. af 9. May 1749. —— for de andre Danske Kiøbstæder, Fr. af 24. Jan. 1761. Cap. 2. Art. 1. 2c.

Kongel. Betiente ved Opfostrings-Huset paa Christianshavn. Fund. af 29. Junii 1753. 2. Afd. §. 9

Kongelige Betiente ved Friderichs-Hospital. Fund. af 6. Aug. 1756. Art. 12.

For Norge.

Havne-Fogderne i Norge ere fri for alle Byens Bestillinger, saa længe de i samme Tieneste forbliver. Fr. af 16. Sept. 1735. Cap. 1. Art. 11.

De Borgere i Aggerhuus-Stift, som antages til Over- og Underconstabler eller Provisores, maae være fri for borgerlige Tyngder. Reser. af 27. Dec. 1748. —— ja Provisorerne ved Artilleriet overalt i Norge, maae fra alle

Byens

Byens Personelle Tyngder være befriede. R. af 1. Febr. 1760. og 1. Febr. 1765.

II. Artikel.

See de til nestforeg. Art. anbr. Anordn. hvortil endnu legges:

a) For Danmark.

Ex. haves i Rescr. af 8. Jul. 1735. at en Vice-Raadmand i Fridericia, skulde ligesaavel som den ovrige virkelige Magistrat være fri for borgerlige Tyngder.

Characteriserede, som bruge borgerlig Næring i Khvn. og ikke virkelig ere, eller have været i Kongel. Tieneste, skal være underkastede baade Personelle og Reelle Tyngder. Rescr. af 4. Octobr. 1728.

Characteriserede i begge Rigers Kiøbstæder, som bruge borgerlig Næring, skal svare borgerlige Tyngder og bruges i Byens Bestillinger, for saavidt de med deres Characterer kan overenskomme. Rescr. af 24. Aug. 1736.

Af hver Gaard og Huus i Khvn. skal fremskaffes en dygtig og vel udrustet Mand til Vagt, Tog, Larm, Ilds-, Vaade og Fisning, Anordn....

Hvorledes ellers med den borgerlige Hoved-Vagt i Khvn. skulde forholdes, og at alle og enhver, af hvad Stand og Condition de ere, skal, naar de eie Huse og Gaarde, og leie noget deraf bort, svare til Borger-Vagten, see

Resc. af 31. Oct. 1749. —— hvilke af Universitetets Betiente bør svare denne Vagt, og hvilke ikke, sees af Resc. af 9. Oct. 1751.

b) For Norge.

At de hidindtil Characteriserede Personer i Bergen skulde være fri for Byens Bestillinger, men ikke de Borgere, som efterdags fik Characterer og brugte borgerlig Næring; item, at naar formuende Folk bleve Præstens Medhielpere, og brugte borgerlig Næring, skulde de dog ikke forskaanes fra de Bestillinger, hvor det ankom paa Umyndiges og Publiqve Midlers Sikkerhed, viser Resc. af 24. Jun. 1734. — Dette Rescript er nu, saavidt den første Deel angaaer, bleven udstrakt til hele Norge ved foranf. Resc. af 24. Aug. 1736. —— Dog maae Stads-Majoren i Christiania fremdeles nyde de Stads-Officererne fra gammel Tid tillagte Friheder. Resc. af 16. Dec. 1734.

12. Artikel.

See 1. 7. Art. 3.

13. Artikel.

See 6. 4. Art. 5., og den dertil anf. Forord. af 7. Nov. 1709.

Adskil-

* * * * * *

Adskilligt om Magistraten.

Magistraten skal i alle Tilfælde adressere sig til Stift-Amtmanden, og ikke gaae ham forbi, saafremt de ei derfor ville straffes. See Resc. til Stift-A. i Christiansand af 24. Aug. 1736.— Og skal Magistraten udvise imod Stift-Amtmanden den Ærbødighed, som ham og den ham anfortroede Charge kunde tilkomme; Ligesom de og ikke uden Stift-Amtmandens Forevidende maae reise lang Vei bort. See Resc til St. A. i Trundhiem af 11. Oct. 1748.— Dette sidste findes og anordnet om Byefogderne, dog med Skierpelse, da Resc. af 4. Dec. 1700. til St. A. i Fyen viser, at en Byefoged, som uden Stift-Amtmandens Tilladelse reiste ud af Provintsen, og forsomte sin Tieneste, skulde af General-Fiskalen actioneres. See videre om Stift-Amtmændenes Ret til at mulctere Magistrats-Personer. Rescr. af 17. Januar. 1738.

Magistraten skal forevises hvad, som ved Tinget passerer og udstedes. Resc. af 4. May. 1731.

Om Magistratens Pligt, i Henseende til Kiøbstæd-Jorder, see Fr. af 14 Aug. 1741.

See videre det Alphabetiske Register paa det Ord Magistrat.

5. Capitel.

Om Kæmnere.

a) De, som i Almindelighed ere fritagne fra Byens Bestillinger og Personlige Tyngder, ere ogsaa fri for at udmeldes til Kæmner. See 3. 4. A. 10. og 11. med de dertil anb. Anordn. —— samt Fr. af 28. Jan. 1682. at Magistraten ikke utilbørlig maae besværge nogen med Kæmnerie eller andre Byens Bestillinger.

b) Magistraten maae ikke opholde nogen af de som har forestaaet Byens Bestillinger, enten med Afklarering, eller Afbetaling, paa hvis nogen kan have forskudt. Fr. af 28. Jan. 1682. Art. 9.

c) Hvorledes med Kæmner-Regnskabernes Revision og Decision i Siellands-Stift skal forholdes. Resc. til Stift-Amtm. sammesteds af 15. Jan. 1745.

d) See videre de ved 3. 1. A. 4. og 3. 6. A. 7. anf. Cammer-Breve af 13. April og 28. Aug. 1773.

2. Art.

2. Artikel.

Læs hertil 1, 2. Art. 21. 1. 4. D. L. Art. 20. N. L. Art. 19. — D. L. 1. 21. Art. 10. N. L. 1. 19. A. 10. samt den til dette sidste Sted anh. Forordn. af 31. Mart. 1719. om Moratoriers Ugyldighed for dem, som har publiqve Oppebørseler, item Cammer-Rets Ordn. af 18. Mart. 1720. C. 2, A. 5. — Sammenlign ellers med denne 2. Art. Slutning, hvad som meldes i 1. 3. Art. 7.

* * * * * *

Stads-Kæmneren i Khvn. skal indbrænde og udstede Græs-Seddel paa de Creature, som skal græsses paa Kiøbenhavns Fælleder. Plac. af 27. Apr. 1768.

6. Capitel.

Om Taxere-Borgere.

1. Artikel.

Det er ikke alle Udgifter til geistlig og verdslig Brug, som kommer under Taxeer-Borgernes Ligning; thi nogle har allerede deres

bestemte Storrelse, og behsver altsaa ikke at lignes. De Udgifter, som forefalder i Kiobstæderne, (Kisbenhavn undtagen) i Almindelighed at ligne, ere følgende: til Vægter-Løn Fr. af 24. Jan. 1761. C. 2. A. 5. Brocrs, Bommes, Raad- eller Ting-Huses samt andre offentlige Indretningers Vedligeholdelse, Fattiges Penge. Resc. af 5. Mart. 1734. anf. til 2. 19 A. 15. Indqvarterings Hielpe-Skatter see herefter; Misdæder-Omkostninger, aarl. Mestermands-Løn, see de anb. Anord. ved D. L 1. 24. A. 2. med fiere deslige. — Men andre egentlige Kiobstæd-Tyngder, saasom: Jordskyld, hvor den svares; Consumption; Brand-Styr; ere allerede, uden Ligning bestemte.

2. Artikel.

Hertil maae henf. de Anordn. som ved 3. 4. A. 10. og 11. ere anforte, thi de fleste, som der ere befriede fra personlig Paalæg, er og ved samme Anordn. forundt enten Befrielse eller Forlindring i Eiendoms og Nærings Paalæg. — Dog bor dertil dette Sted i Hensende til disse sidste, yderligere anmerkes, ang. Grund-Skatten, samt i Særdeleshed Indqvarteringen og Indqvarterings-Hielpe-Skatten.

a) I

a) I Dannmark hvorledes Indqvarteringen i Kiøbstæderne skal lignes, og at den ene Borger skal bære Byrden med den anden, Fr. af 20. Dec. 1684. af 23. Jun. 1747. af 21. Apr. 1764. A. 19. Læs hertil Forord. om Grund-Taxten af 5. May 1683., samt Fr. af 23. Nov. 1716. om Fod-Folkets Indqvartering og Resc. af 5. Jul. 1740. om Rytteriet, som befaler, at de Kiøbstæder, som ei med Cavalleriet vorder belagt, skal komme de andre til Indqvarteringen udnævnte Kiøbstæder til Hielp udi de Omkostninger, som dem derved foraarsaaes, og at til den Ende v. d en Commission skulde fastsettes en billig Ligning, hvormeget enhver af de for Indqvartering forskaanede Kiøbstæder, som en Indqvarterings-Hielpe-Skat, bør erlegge, og hvad enhver af de andre Kiøbstæder, som virkelig holde Indqvartering, af saadan Hielpe-Skat bør gotgiøres. Dog er for Jylland giort en nye Ligning, som den 16. Dec. 1768. af Hans Majestæt er approberet, og befalet at skulde være en Grund og Regel for de i Eftertiden forfattende. — Om Havre, Hø, og Halms Ydelse for Betaling til de i nogle af Siellands, Fyens og Jyllands Kiøbstæder indqvarterede Ryttere og Dragon-Regimenter. Fr. af 8. Aug. 1769.

At Indqvarteringen skal betales af den Leiende, viser Fr. af 11. Apr. 1685. A. 7. og at den skal hæfte paa Grunden og Eiendommen, befaler Fr. af 29. Apr. 1713. — Et specielt Resc. til Odense af 12. Jun. 1722, A. 4. siger, at, naar Tvist paakommer imellem Eieren og Leieren, om hvem af dem bør modtage eller betale Indqvarteringen, skal Eieren svare samme saavidt Tvistigheden ikke kunde afgiøres efter foregaaende Contract.

De Gaarde eller Huse, som beboes af Sogne- eller Hospitals-Præster, Capellaner, Stædernes Magistrater, Byefogder og Skrivere, Amts- og Told-Betientere, Apotekere, fattige Præste-Enker og Organister, item Klokkere, Horere, Degne og Musicantere, samt privilegerede Huse, skulle være befriede for Indqvartering, Resc af 29. Jun. 1718. See videre det som er anb. til 2, 13. A. 12. N. L. A. 19.

Grevelige Hoteller ligeledes. Priv. af 25. May 1671. A. 22.

Assistents-Huset i Kiøbenhavn. Fr. af 31. Jan. 1699. A. 1. —

De Huse og tilhørende Pladser, som til Svovls Raffinering bruges. Fr. af 28. Jun. 1724. A. 6.

Professorernes Residentser. Fund. af 31. Mart. 1732. A. 98.

Fride-

Friderichs-Hospital, Fund. af 6. Aug. 1756. A. 12.

Postmesterne og de agende Poster; item disses Verter, samt ridende eller gaaende Postbudde, item de, som ere anordnede til at føre Posterne over Belterne. Post-Ord. af 25. Dec. 1694. A. 10. Fr. af 17. Jul. 1750. A. 15. Fr. af 9. Sept. 1763. A. 17.

Reformerede i 20. Aar, Priv. af 15. May 1747. A. 19. 21.

Fremmede i Almindelighed, Edict. af 29. Nov. 1748. som endnu staaer ved Magt, see herefter.

Nye Bygninger paa Amalienborg til 1780. Aars Udgang, Plac. af 15. Sept. 1749. A. 2.

Brand-Inspecteurerne og andre Betiente ved Brand-Væsenet. Fr. af 24. Jan. 1761. C. 2. A. 1. 2. 3.

Sorøe-Academies Bygninger og Gaarde. Fund. af 7. Jul. 1747. C. 4. A. 2.

Horsens Byes Tofte og Mark-Jorder ere frie for Magistratens og Taxere-Borgernes Grund-Taxt og Skatte-Ligning. Resc. af 4. Dec. 1739.

Bøssemagere, Sporemagere, Remmesnidere, Skaftere og Grovsmidde maae ei formeget besværes med borgerlig Tyngde. Resc. af 18. Jun. 1692.

De, som ville bygge og nedsette sig i Stege paa Moen, skal være frie for alle Skatter udi 1. eller 2. Aar. Priv. af 8. Dec. 1696. A. 4.

Kongens Skov- og Jagt-Betiente, Resc. af 5. Mart. 1689. 18. Dec. 1700. og 29. Dec. 1714.

De, som nye Bygninger i Kiøbstæderne opsette, for alle Skatter i 3. Aar, Fr. af 28. Jan. 1682. A. 5.

Stemplet Papirs-Forhandlerne; thi stemplet Papirs-Forvalteren maae selv udvælge visse Mænd i Kiøbstæderne til det stemplede Papirs Forhandling, som derfor skulde nyde Forskaansel og Frihed for al borgerlig Tyngde og Besværing, saa længe de samme stemplet Papir forhandle. Anord. af 9. Jun. 1665. — Siden er paa stemplet Papirs-Forhandlerne i Kiøbstæderne deres Ansøgning, om at de for Indqvartering maatte vorde befriede, den 14. Mart. 1718. falden saadan Kongl. Resolution: at det ved bemelte Anordning skulde forblive, og at Cammeret skulde beskierme stemplet Papirs-Forhandlerne ved de dem i samme Forordning meddeelte Privilegier. — Dette er strængelig igientaget ved Resc. for Danmark og Norge af 6. Aug. 1745. — Men, naar de have Byens Jorder udi Brug, bør de lige med andre Borgere, efter Omgang og Tour, imod Betaling, forrette de Kiørseler, som med de Reisende forefalder i de smaae Kiøbstæder,

stæder, hvor intet sluttet Vognmands-Laug befindes. See Cam. Br. af 4. Jul. 1761.

Men, saavidt Indqvarteringen angaaer, ere endeel af foreſtaaende Anordninger i de ſenere Tider meget blevne indſkrenkede og forandrede, saaſom:

Naar Grevelige Hoteller bortleies til andre, ſkal Indqvartering deraf ſvares;

Ligeſaa ſkal og af Præſternes og Kirke-Betienternes Boliger i Kiøbenhavn ſvares Indqvartering. Reſc. af 12. Oct. 1742. See videre der ſom om de Geiſtlige er anført til 2. 13. A. 12. N. L. A. 10.

De, ſom erholde ſærdeles Privilegier, at maae nyde Frihed for Indqvartering, maae ei nyde samme af ſtørre Bygning eller Grund, end de ſelv beboe og bruge, og ei af mere end 200. Rdlrs. Grund-Taxt. Reſc. af 19. Jul. 1754.

I Odenſe ſkal en tredie Deel af Indqvart. legges paa Grund og Eiendomme, og de to tredie Deele paa Næring og Brug. I Henſeende til Frihed fra Indqvartering, ſkulde ſamme indſkrenkes alene til Geiſtlige og Profeſſores, ſamt deres Enker, Magiſtraten og deres Enker, Poſt-Betienterne, tillige med de for Reiſende indrettede og privilegerede Verts-Huſe, for ſaavidt deres egne iboende Gaarde angaaer, men af alle de andre deres Eiendomme, ſaavelſom og om de nogen borgerlig Næring bruger,

bruger, skal de, svare Indqvartering, efter Proportion. Kongel. Betiente, graduerede og privilegerede Personer, maae maanedlig betale visse Penge for den Indqvartering, dem kunde tilfalde. Resc. af 12. Jun. 1722. (Men nu er og denne Frihed mere indskrenket, see herefter) Postmesterne i Khvn. maae ei have større Frihed for Indqvartering af deres iboende Gaarde, end for 200. Rdlrs. Grund-Taxt, Resc. af 11. Apr. 1749. Fattige Reformerede, som indkommer, og enten lærer et Haandverk, eller blive Kræmere, skal nyde de 20. Aars Frihed, ikkuns fra den Tid at regne, da de kommer til Kiøbenhavn, og ei fra den Tid, de der virkeligen ere etablerede. Resc. af 14. Sept. 1742. De Reformeredes Frihed, i Hensende til Indqvartering, skal ei strække sig til andre eller større Gaarde og Værelser, end dem, som de selv betiene sig af til Brug og Beboelse, og naar de laane eller leie noget deraf til andre, da maae de alene nyde Friheden af 120. Rdlrs. Grund-Taxt, og ei af mere. Resc. af 19. Jul. 1754. — hvilken indskrenkede Indqvarterings Frihed saaledes endnu staaer ved Magt; thi vel blev det ved Plac. af 10. April 1771. bekiendtgiort: at de Friheder, som de Reformerede, efter deres Privilegier, og andre Fremmede her indkommende, efter Edictet af 29. Nov. 1748.

1748. have været tilstaaet, de for Indqvarterings Betaling, skulde være ophævede, men saadant er i Anledning af Ansøgning fra den Tydske og Franske Reformerede Menighed i Khvn. ophævet ved Resc. af 20. Aug. 1772.— For andre Byens Skatter skal de Reformerede i Fridericia, som gifter sig med Reformerede, være befriede i 3. Aar. Resc. af 18. Apr. 1744.

Lands-Dommere, Landstings-Skrivere (og Landstings-Hørere i Jylland,) samt andre Privilegerede og Kongel. Betiente, som ei have speciel Privilegium, der fritager dem, ere ikke fri fra Indqvartering, men dog fra at svare samme in natura. Resc. af 16. Dec. 1765.

Men endelig er det gamle Resc. af 29. Jun. 1718. saa got som ophævet ved et almindeligt Resc. af 20. Dec. 1770. som forklarer Loven saaledes: At skiønt Loven fritager Privilegerede og Kongel. Betiente, som boer i Kiøbstæderne og ingen borgerlig Næring bruger, alene for borgerlige personelle Tyngder, saa fritager den dem dog ikke aldeles fra reelle Tyngder, men fastsetter, at de, saavidt de have Eiendomme i Kiøbstæderne, skulde skatte efter den Taxt, som sat er, eller herefter sat vorder; Og da Indqvarteringen, for saavidt den lignes paa Huse og Gaarde, efter Grund-Taxten, ikke er en borgerlig personel Tyngde, men en reel Tyngde, som svares af Eiendommen; Saa kan de privilegerede og Kongel. Betiente ikke paastaae,

at

at være fri for at svare Indqvartering af deres iboende Gaarde, Huse og Grunde, **med mindre de have speciel Kongel. Bevilling, som derfor udtrykkelig fritager dem.**

Fremdeles er atter over dette Rescript og dens Slutning giort saadan Forklaring ved Cancellie-Brev (til Stifts-Befalingsmanden i Wiborg) af 8. Jun. 1771. at naar nogen enten privilegeret eller Kongelig Betient, ved speciel Privilegium skal kunne fritages fra at tage Deel i **Indqvarterings-Skatten**, saavidt den lignes i Penge paa Gaarde, Huse og Grunde, maae saadant Privilegium fastsette, at den Privilegerede skal være fri for at give Indqvartering enten in natura, eller Penge. — Disse Anordninger findes igientagne ved Canc. Br. af 13. Apr. 1771. Cabinets-Resol. af 31. Jul. 1771. og Cammer-Brev af 21. December 1771.

Om Laugs-Personer i Aalborg, som ville handle, deres Frihed; Laugs-Art. for Kiøbmændene i Aalborg af 24. Martii 1750. Art. 18.

Høieste-Rettes Procuratores skulle være fri for al Skat af borgerlig Næring, Rescript af 3. Mart. 1752.

Naar Fremmede Consuler eller Agenter besidder Huse eller Eiendomme her i Landet, skulde de bære og svare deraf de derpaa hæftende Onera,

saa

saa og om de drive Handel, i Henseende til samme, lige med Kongens egne Undersaatter være Landets Forfatning og Love undergivne, Rescript af 8. April 1771.

* Indqvartering i Lands-Byer.

Ryttер- og Dragon-Bønder i Danmark svarer ei Indqvartering. Forord. af 10. Aug 1695. Artikl 3

De, som ville bygge og nedsette sig paa Heden i Jylland, ikke heller. Fr. af 26. May 1723. Artikel 3.

b) For Norge.

α) Om Indqvarteringen i Norge, Reglem. af 25. December 1767.

At stemplet Papirs-Forhandlerne i Norge skulde være fri for Indqvartering, men at det var betænkeligt, at fritage dem fra alle Byens Tyngder, viser Resc. af 5. Aug. 1735. — Men ved Resc. af 6. Aug. 1745. befales, at Forhandlerne skal beskiermes ved de dennem ved Forordn. af 9. Jul. 1665. samt Resol. af 14. Mart. 1718. tillaade Friheder, begge anførte foran, hvorover Stift-Befalingsmændene stricte skal holde, at de af Magistraterne eller Byefogderne efterleves.

Ingen i Norge uden de, som ved særdeles Privilegier derfor ere befriede, saasom: Præster, Klokkere, og alle Kirke-Tienere, Skole-Betiente,

tiente, Postmestere, Apotekere, stemplet Papirs-Forhandlere, samt de Gaarde og Grunde, som Kongen maatte være tilhørende, maae være fritagne for Indqvarterings-Skat at svare, og i Henseende til Apotekerne, da skal sammes Frihed ikke strekke sig videre end til de nu værende, Resc. af 10. Mart. 1769. Hvorledes Indqvarterings-Friheden for de Geistlige i Christiania skal være at forstaae. See Resc. af 8. Jun. 1759. confr. Resc. af 22. Octobr. 1745. som hereafter anføres.

Brand-Officererne og Brand-Folkene i Trundhiem ere fri for Indqvartering; see den for Trundhiems Bye allern. approberede Brand-Ordning af 30. Nov. 1689. som er igientaget og stadfæstet ved Resc. af 6. April 1770.

* Indqvartering paa Landet.

Bønder, som finder nogen Kobber- eller Jern-Erts i Norge, ere fri for Indqvartering. Priv. af 25. Aug. 1687. Artikel 11.

Rytter- og Dragon-Bønder ligeledes, Fr. af 30. April 1692. Artikel 12.

I Nordlands-Amt ligesaa, Rescript af 22. May 1734.

β) Andre Tyngder, see de til 3. 4. A. 10. og 11. og her foran meldte Anordn. saavidt de tillige angaaer reelle Tyngder i Norge, hvortil kommer Berg-Officererne, saavel som Arbeiderne paa alle Bergverker, som ingen anden Næring

eller

eller Brug haver, ere forskaanede for alle ordinaire og extraordinaire Skatter. Rescript af 22. December 1683. og 9. October 1720. samt Cammer-Brev af 31. December 1720. Alle i Christiania, det være sig Magistrat, Præster, Stads-Officerer og andre, skal contribuere til at svare Byeskat og Indqvartering, de Privilegerede alene undtagne. Rescript af 22. October 1745.

3. Artikel.

Saml. 2. 12. A. 5. N. L. A. 7. med de dertil anb. Anord. —— item, D. L. 2. 15. A. 10.

7. Artikel.

I. 24. Artikel 1. 2. N. L. 1. 22. Artikel 1. 2. Om de Skatter, og almindelige Udgifter, som forefalde i Kiøbstæderne, see det som ved dette Capitels 1. Artikel er meldet. —— Men angaaende de Kongel. Extraskatter, saasom: den maanedlige Kop-Skat, —— Rang-Skat, — Paabud af Embeds-Indkomster — saavelsom Kongens uvisse Sigt- og Sagefalds-Rettighed af Kiøbstæderne, samt om de derfor afleggende Regnskaber, see de til D. L. 1. 24. N. L. 22. A. 1. 2. —— 3. 1. A. 4. 5. 6. —— og til 6. 4. Art. 11. henforte Anordninger. Denne Lovens Artikel er ellers igientaget ved Kongel. Resol. af 15. Mart. 1773. bekiendtg.

ved Cammer-Brev af 13. April, sidste Art. anf. til 3. 1. Art. 4. —— hvilken Resolution er nærmere forklaret ved Cammer-Brev af 28. Aug. s. A. som melder, at de Regnskaber, som hoistbemeldte Resolution sigter til, ere (ikke de blotte Regnskaber, som aarlig aflegges af hver Byes Kæmner, men) de Hoved- eller General-Regnskaber, som det, efter denne Lovens Artikel paaligger ethvert Stæds Øvrighed at aflegge for alle Byens Indtægter og Udgifter aarlig, og Kæmner-Regnskabet vorder, da alene som et Bilag ved saadant General-Regnskab at ansee. ——

7. Capitel.

Om Laug og Haandverker.

Generalia:

Hvorledes Haandverks-Laugene i Dannemark og Norge i Almindelighed skulle være indrettede, blev anordnet ved Forordn. af 23. December 1681.

Ligesaa om Haandverks-Svennes og Drenges Forhold i Almindelighed, udkom Forordn. af 6. May

6. May 1682. (begge udkomne imedens Loven var under Trykken.)

Haandverks-Folk, som have lært her i Rigerne, maae ei reise udenlands, for at lade sig giøre til Svend. Fr. af 28. Octobr. 1684.

Politiemesteren skal have Indseende med Laugene, at de holde sig Kongens Forordninger og Laugs-Artikler efterrettelig, og dersom han befinder nogen derimod at handle, skal han efter Forordningerne lade dem tiltale. See P. O. af 22. October 1701. Cap. 10.

Om adskilligt som vedkommer Haandverks- og Laugs-Svennene i Kiøbenhavn, handler Placat af 24. November 1749.

Alle Laugs-Bøger skal med behørig stemplet Papiir forsynes, saaledes, at det første og sidste Ark skal i Stifternes Hoved-Stæder være af No. 24. til 2. Rdlr., og udi de andre Kiøbstæder, hvor Laug ere, af No. 22. til 1. Rdlr. See Rescript af 14. Octob. 1749.

At den yngste Svend skal advare de andre i Lauget, naar de skal samles, viser Rescript af 7. September 1752.

Specialia:

1. Artikel.

a) Henfør hertil det som er anb. til 3. B. 3. C. siden de fleste Haandverker er en borgerlig Næring, hvor iblant og er Resc. af 10. Apr.

1761. som er en nye Regel for de Kiøbstæder, i hvilke intet sluttet Laug befindes. —

b) Hvorledes fattige Haandverks-Folk udi Kiøbstæderne, som ere uden Laugene, maae ernære sig, viser Fr. af 2. May 1685.

Haandverks-Folk, som ere forarmede og i det Asiatiske Compagnies Tieneste staaende, nyde samme Vilkor som Kongens Undersaatter. Ordn. af 12. Apr. 1732. S. 25. Art. 18.

De Reformerede som ikke ville begive sig i Laug, maae faae Tilladelse at arbeide som Frimestere, dog med egne Hænder, og uden at oplære nogen i deres Haandverk. Privil. af 15. May 1747. Art. 29. See videre om de Reformerede Mesteres og Svennes Antagelse i Laug sammest. Artikel 26. 27.

De, som have tient i Friderichs-Hospital i 6. Aar, have og Frihed at bruge deres Haandverk. Fund. af 6. Aug. 1756. Artikel 40.

De 20. Personer, som stændig bruges ved Brand-Væsenet i Khvn., maae bruge den Profession, de have lært. Rescript af 6. Febr. 1733.

Om Krigs-Standens Friheder.

c) Soe- og Tsihuus-Folk samt Arbeidere ved Holmen og Marinen, saavel som fattige Mænd og Qvinder, maae uden Lauget, ernære sig ved egne Hænders Arbeide, dog alene for sig selv og deres Cammerader. Fr. af 2. May 1685.

Tsihuus-

Tøihuus-Betienterne i Kiøbenhavn, maae i deres Roetimer bruge det Haandverk, som de maatte have lært. Fr af 8. Apr. 1690. —— See videre aftakkede Officerers og Gemenes Privil. af 23. April 1698.

Hvorvidt det er Militaire Personer i Almindelighed, saa vel de der ere i Tieneſten, som de der ere afſkedigede, tilladt at bruge Haandverk, derom udkom ſiden Forordning af 10. Mart. 1725. Capitel 2. —— ſom igientages, ſaavidt de for Alderdom og lang tro Tieneſte afſkedigede anbelanger, hvilke ſaavel Under-Officerer, ſom Gemene maae ernære ſig af deres egne Hænders Arbeide, uden at holde Svenne og Drenge, ved Forordn. af 29. Dec. 1732. —— hvilken Frihed er udſtrakt til Bergen i Norge, ved Reſcript af 13. Mart. 1735.; ja ſaavidt de Aftakkede angaaer, til hele Norge, ved Reſcript af 27. October 1741. —— dog maae Militaire i Danmark alene arbeide for Militaire Folk. Reſcript af 11. Jan. 1738.; for hvilke de med egne Hænder maae arbeide alt hvad de behøve. Fr. af 20. Mart. 1739. — Soldater fra andre Garniſoner, maae ligeledes arbeide for Militaire i Kiøbenhavn, men ikke for andre, Reſcript af 18. Jan. 1765 —— ligeſom det og er forbudet de i Norge i Beſætning liggende (altſaa endnu i Tieneſten ſtaaende) Krigs-Folk, ikke at arbeide for andre end dem, ſom ſelv ere af Krigs-Standen,

Reſcript af 7. Juli. 1741. —— og ſkulde Land-Værns-Mændene i Norge, ſaalænge de ſtaae i Rullen, nyde de ſamme Friheder, ſom den øvrige Land-Militie. Reſcr. af 23. April 1745. —— Ligeſom og Proviſorerne ved det Norſke Artillerie maae uden Svenne og Drenge ernære ſig af det Haandverk de have lært. Reſcript af 1. Febr. 1760.; endogſaa naar de ere afſkedede. Reſcript af 1. Febr. 1765.

Dog ſkal den fornævnte Frihed ikke forſtaaes om andre, end de ſom have tient i 14. Aar. Fr. af 14. Jan. 1738. —— hvilket er igientaget for de fra Land-Etatens Toi-Huus afſkedigede, ved Reſcipt af 14. April 1759. —— og for alle af Land-Etaten afſkedigede i Almindelighed, ved General-Krigs-Directorii Skrivelſe af 4. May 1769.

Om Fahne-Smedene ved Liv-Vagten deres Friheder, handler Kongelig Reſolution af 28. April 1739. (indfort i Rothes Sl. af Reſcr.)

Haandverks-Meſterne i Dannmark ſkulde uvegerlig antage de indqvarterede Krigs-Folk, ſom forſtaae Haandverker, i deres Tieneſte, naar de Svenne behove. Reſcript af 11. Jan. 1737. —— dog er det forbuden ſamtlige Laugs-Meſtere i Kiøbenhavn at giøre Forſkud til ſlige hos dem arbeidende Svenne, med mindre de ville vente, naar Klage derover indkom, at vorde med deres Krav afviiſte. Placat af 26. Aug. 1767.

Om

Om Soe- Krigs- Folket i Særdeleshed merkes:

At de Afskedede af Soe- Etaten skal nyde de samme Friheder, som de Afskedede af Land- Etaten ere forundte ved Fr. af 10. Marts 1725. Cap. 2., og Reser. af 11. Jan. 1737, see Reser. af 7. Jan. 1738. —— dog maae de ikke arbeide for Borgerne. Reskript af 12. April 1737.

Holmens faste Stok skal være indbegrebne i de Friheder, som Soldater og Matroser ere bevilgede. Reskript af 12. Febr. 1737. og af 12. Dec. 1738. —— ja Holmens Folk skal nyde Laugs- Rettighed. Reser. af 19. October 1742. —— End videre ere de Holmens- Folk ved Forordning af 2. May 1685., og 8. April 1690. bevilgede Friheder igientagne, og fornyede ved Reser. af 22. Apr. 1746., som dog nærmere er forklaret ved Reser. af 14. Octob. samme Aar, og Reser. af 29. Jul. 1751., (alle indforte i Rothes Samlinger).

De Soe-Enrollerede i Dannmark maae i de 4., og Norge 5. Vinter- Maaneder, da Farten hviler, bruge Haandverk og anden borgerlig Næring. Forordning af 1. Febr. 1770.

d) Da Natmænd, Skorsteensfeieres, Hestegilderes, Svinesnideres, og andre desliges Forretning ikke kan ansees, som nogen uærlig og lastværdig Misgierning; men de og deres Born udtrykkelig ved en Kongelig Forordning af 21. Mart. 1685. ere befriede fra al

Skiendsel i sligt Fald, saa bør de og deres Børn ikke henregnes under dem, som denne Art. hensigter til — ligesaa lider som Fange-Fogders Børn, om hvilke Reser. af 9. Nov. 1753. udtrykkelig befaler, at dem ikke maae negtes, at indtages i Laugene til Lære — ikke heller Hitte-Børn, D. L. 3. 18. Art. 7. i Slutningen — eller Slegfredborn; thi disses uægte Fødsel maae ingenlunde ansees som en Plet, eller dennem i nogen Maade bebreides. Fr. af 1. Jun. 1771., og Forordning af 27. Febr. 1772.

e) Jøder maae ingenlunde antages i noget Laug. Reskript af 22. Junii 1742.

f) Haandverks-Mestere i de Kiøbstæder, hvor ingen Laug findes, maae indlades i Laugene i Kiøbenhavn, Placat af 8. November 1747. — men aldeles ei de, som have Laug andensteds, Reskript af 31. Aug. 1753.

2. Artikel.

Den udi denne Art. omm. Politie-Ordn., hvorom og meldes i Lov. Fortale (s. dette Udt. S. 1. 2.) er ikke kommen for Lyset; man har altsaa at rette sig efter andre udgangne særskilte Anordn. saavelsom især efter de for ethvert Laug udkomne Artikler.

a) Angaaende Haandverks-Laugene i Kiøbenhavn: hvorudi Mesterstykkerne ved samme skal bestaae, og hvad Omkostninger for Mester-Svenne- og Prøvestykke i hvert Laug maae beløbe, derom handler Placat af 3. Marti. 1756. — hvilken dog siden er bleven nær-

mer-

mere bestemt og tildeels forandret ved Placat af 1. September 1762.

De, som have giort Mesterstykke andensteds, eller ere blevne giorte til Svenne, hvor Laug er, skal og uden nogen Vegring, og uden videre at staae i Forbund, antages i Laug i Kiøbenhavn. Rescript af 25. Junii 1718.

Ogsaa Viintapperne i Kiøbenhavn skal giøre Mesterstykke. Rescript af 7. September 1699.

b) Lærebreve skrives paa stemplet Papiir No. 22. til 1. Rdlr. Fr. af 23. Jan. 1719. Geburts-Breve ligeledes sammesteds.

c) Laugs-Mestere maae ikke under samme Straf, som for andre er sat, tage Fuskere i Arbeide. Rescript af 17. November 1708.

Om Haandverks-Folks Behøvling.

d) I Kiøbenhavn skal en Raadmand være tilstede ved Snedker-Drengenes Behøvling, med videre, Rescript af 10. Jan. og 4. Jul. 1738.

Snedker-Lauget i Horsens er det bevilget at have Behøvlings-Frihed. Resc. af 31. Aug. 1742. —— hvilken Bevilgning siden er bleven udstrakt til hele Riget, dog at ingen anstødelige Ceremonier derved bruges, og intet forargeligt i den derved holdende Tale tilstedes; til hvilken Ende en Magistrats-Person altid skal være overværende, og hvor ingen er, da Byefogden. Rescript af 10. Febr. 1749.

e) Hvor-

e) Hvorledes med Laugenes Samling i Siel-land skal forholdes, Rescript af 6. Febr. 1761.

Angaaende adskillige Poster, som Magistraten i Khvn. har at iagttage, i Hensende til Laugene, handler Rescript af 10. April 1761.

f) Nu følger de udkomne trykte Laugs-Artikler i Alphabetisk Orden, saa mange som ved Trykken blant de Kongel Forordninger findes bekiendtgiorte, samt nogle faa flere, som i Forordningerne ommeldes, hvorhos og adskillige andre didhenhørende Anordninger ere anbragte:

Merk: Udi Bagernes Laugs-Artikler af 23. Jun. 1683. i Fortalen, meldes: at Hans Majestæt da havde ladet forfatte nye Artikler for hvert Laug især. Disse findes ikke alle trykte, og maae altsaa ved forekommende Tilfælde eftersøges hos hver Stæds Magistrat, eller hvert Laugs Oldermand. —— Ligesaa siger Resc. af 17. Nov. 1708. at Politiemesteren skal have Indseende med de Laugs-Mestere, som bruge Fuskere, indtil det med alle Laugs-Artiklers Revision, efter Kongel. forhen udgivne Befaling, til Ende kom.

I Aaret 1730. er ogsaa udkommen en trykt Samling af alle til den Tid udgivne Laugs-Artikler. Her anføres alene, som meldt, de blant de trykte Forordninger befindende, og hvilke ere udkomne siden benævnte af 23. Junii 1683.

For

For Bagerne.

See bemelte almindel. Laugs-Art. af 23. Jun. 1683., hvorudi og indeholdes Taxten paa Brodets forskiellige Vegt, efter Korn-Prisernes Forskiellighed i hvert Aar.

Ingen uden Laugs-Bagerne i Aarhuus maae bage Hvede-Brod, eller andet sigtet Brod, med videre. Resc. af 28. Jan. 1702.

Laugs-Artik. for Bagerne i Randers, udgivet den 25. Jan. 1726.

Artikler for Bager-Svennene i Kiøbenhavn, udg. den 13. May 1756.

Om de saa kaldede Huus-Bagere, see Placat af 12. Sept. 1763. anbr. til 3. 4. A. 8. — Merk og det der anf. Resc. af 9. Dec. 1740.

De 50. Laugs-Bagere i Khvn. skal fra sidste November til første May have i Forraad paa deres Lofter 200. Tdr. Rug og 50. Tdr. Havre, m. v. Regl. af 5. Jun. 1771. A. 2. — De Privilegerede Huus- eller Rugbrods Bagere, ligeledes 50. Tdr. Rug, sammest. Artikel 3.

Om Bagernes Pligter, i Henseende til Brand-Væsenet, see de om samme Væsen udk. Anordninger anb. til 6. Bogs 19. Capitel.

Barbererne og Bartskiererne.

Laugs-Art. udg. 29. April 1684. —

Bart-

Bartskiererne i de andre Kiøbstæder, skal lade deres Drenge indskrive hos Oldermanden for Bartskier-Lauget i Kiøbenhavn. Forordn. af 9. Febr. 1689. dog maae ingen slig Barbeer eller Chirurgus i Dannmark eller Norge nedsette sig, uden han er examineret m. v. see Resc. af 27. Jul. 1708., og tillige har fornoden Kundskab i Jordemoder-Kunsten. Resc. af 2. Jan. 1761. henf. hertil det, som den ang. Anatomiens og Chirurgiens Opkomst den 30. Apr. 1736. udgangne Forordning melder.

Ligesom Laugs-Art. for de Kiøbenhavnske Feldskierere af 29. April 1684. i Henseende til Indtrædelses-Pengene er forandret ved Fr. af 30. Apr. 1736. A. 10.; Saa er og fastsat hvad Chirurgi i begge Riger skal svare til den Kongelige Cassa og til Amphitheatrum, ved Rescript af 3. May 1743. ——

Angaaende deres Straf, som med utilladelig Barberen i Kiøbenhavn sig lader finde, og for hvilken Ret slige Sager skal indstævnes, see Extract af Resc. af 4. Nov. 1735. bekiendtgiort den 9. nestefter. —— Men i Bergen er det Skarpretteren tilladt, uagtet Barbeer-Lauget, at bruge sine Chirurgiske Videnskaber, hvorudi Stift-Amtmanden skal forsvare ham, Resc. af 5. December 1732.

Med Barbeer-Amtet i Bergen skal forholdes efter Resc. af 28. Jun 1737., see Resc. af 27. Oct. 1741. —— Men dette er siden forandret

andret ved Resc. af 13. Apr. 1742., saaledes, at Candidati Chirurgiæ i Bergen maae indtages i Barbeer-Amtet sammesteds, efter foregaaende Examen af Doctore og Physico paa Stedet, hvilken Examen dog skal indsendes til Collegii Medici Approbation. See videre om de Medicamenter, som Chirurgi maae tillave. Forordn. om Medicis og Apotekere af 4. Dec. 1672. —— om Bartskierernes Forsamling 2. Gange om Aaret, Fr. af 4. Oct. 1684. —— om Bartskier-Svenne og Drenge, see forbemeldte Forordn. af 9. Febr. 1689.

Bildhuggerne.

Laugs-Artikler for Bildhuggerne i Kiøbenhavn, er udgivet den 14. Febr. 1744.

Bly-Spaan- og Skiever-Tækkerne.

Laugs-Artikler for disse i Khvn. udgivet den 19. Jun. 1739. dog maae det staae enhver frit for, til deres Huses og andre Bygningers Tækning, at betiene sig enten af Bly-Tækkerne eller Kobbersmedene. Resc. af 16. Nov. 1731. anf. i Art. 1. Part.

Bogbindere.

Laugs-Artikler af 16. May 1685.

Broe-

Broeleggerne.

Laugs-Art. for disse i Kiobenhavn ere udg. den 4. November 1682.

Brændeviins-Brænderne.

Laugs-Art. for disse i Kiobenhavn er udg. den 27. October 1741.

Bryggerne.

De ældste Laugs-Art. for disse i Khvn. ere udg. den 26. Mart. 1687. som bleve forandrede den 21. Jan. 1690., hvorefter nogle nye angaaende Omgangs-Brygningen udkom den 12. Mart. 1723. —— dog maatte ingen i Brygger-Lauget i Khvn. indtages før han med Eed for Magistraten havde bekræftet, at han 2000. Slettedalers Midler var eiende, uden Gield. Resc. af 30 Aug. 1692. —— fra hvilken Eed doa skal være undtagne de Personer, som sig befrie med Enker der virkelig i Brygger-Lauget ere. Rescript af 26. Martii 1694. Bemeldte Laugs-Art. af 1723. bleve derefter forandrede ved Fr. af 28. Julii 1723., men især ved Forordn. af 28. December 1739.

Bundtmagerne.

Laugs-Art. af 29. April 1684.

Bødkerne.

Laugs-Art. for Bødkere i Kiøbenhavn ere udgivne den 2. May 1678., hvortil og kan henføres Fr. af 10. Jan. 1698., samt bemelte For. af 12. Sept. 1753. Cap. 4. — samt Reſcript af 1. Mart. 1743., ſom melder, at Bødker-Lauget i Bergen ſkal holde ſig den af Magiſtraten faſtſatte Taxt paa Fuſtager efterrettelig, under deres Laugs og Borgerſkabs Forluis.

Dreierne. (Træ-)

Laugs-Artikler af 7. November 1685.

Felbererne.

Laugs-Artikler af 6. Martii 1686.

Færgemænd.

Laugs-Art. af 29. April 1684. henfør hertil de ved D. L. 3. B. 11. Cap. anbr. Anordn. — for dem i Helſingør den 12. May 1685.

Garverne.

Laugs-Art. for diſſe i Khvn. ere udg. den 3. Aug. 1731. — Men den 5. og 6. Poſt i diſſe Art. er ophævet ved Reſc. af 22. Oct. 1734.

Giertlerne.

Laugs-Artikler for disse ere udgivne den 3. November 1741.

Glarmestere.

Laugs-Artikler af 29. April 1684.

Guldsmedene.

Almindelige Laugs-Art. for disse ere udg. den 7. Nov. 1685. og for dem i Christiania den 6. May 1718., samt for dem i Trunhiem af 15. Jan. 1723.

Det Guldsmed-Verktoi, som maatte befindes hos en uberettiget Arbeider, skal være confisqveret tillige med det Guld og Sølv, som befindes at være under Arbeide, og om samme skulde være ham leveret af en Mester eller Enke i Lauget, skal den desuden straffes efter Omstændighederne og Politiemesterens Kiendelse., Rescipt af 25. April 1763. bekiendtg. ved Placat s. D.

Guldsmedenes Arbeide skal proves af Vardeien, uagtet den Dispensation, som den 11. Jan. 1687. er giort i Guldsmedenes Laugs-Artikler, Forordn. af 3. Martii 1688.

Guldtrekkerne.

Om større Oprigtighed for deres Arbeide udkom først Fr. af 3. Mart. 1688., derneſt udkom

deres

deres Privilegium af 30: Jun. 1699. —— og nu sidst Forordning af 4. Oct. 1769., som bestemmer det til Guldtrekker = Arbeide behovende Sølvs Gehalt, samt hvad videre i samme Henseende af Guldtrekkere og andre bør iagttages. ——

Handskemagerne.

Laugs = Artikler for disse og Peltsnere tillige, udg. den 29. April 1684.

Hattemagerne.

Almindelige Laugs = Art. for disse ere udg. den 10. May 1584. Laugs = Artikler for disse i Christiania ere udg. den 18. December 1739.

Hiulmændene.

Laugs = Art. af 6. Martii 1686. Sammenl. hermed Dreiernes Laugs = Artikler. Art. 5.

Hør = Kræmerne.

Laugs = Art. for Hør = Kræmerne i Kiøbenhavn, udg. den 18. Oct. 1722. —— De skal hvert Aar have et bestemt Forraad til den fattige Almues Føde, af Salt, Sild og tør Fisk, see videre Reglement af 5. Junii 1771. Art. 4.

Jern = Kræmerne.

See Urte = Kræmere.

Kaabersmedene.

Laugs-Artikler for Kaabersmedene i Kiøbenhavn, udg. den 25. December 1741.

Kandestøberne.

Laugs-Artikler af 14. May 1685.

Kiøbmændene.

Laugs-Artikler for Kiøbmændene i Aalborg, udg. den 24. Martii 1750.

Kræmerne.

Laugs-Art. for Kræmerne i Khvn. ere udgivne den 7. Jul. 1688. —— Sammes 9. Artikel er nærmere forklaret ved Rescript af 4. Dec. s. A., som findes i Rothes Samling af Resc. 2. D. S. 516. og følgende: i Odense, udg. den 5. Aug. 1724., i Helsingør, udg. den 11. November 1744.

Lygtemagerne.

Laugs-Artikler af 6. Martii 1686.

Malerne.

Laugs-Art. udgivne den 29. April 1684., forbedrede ved Rescript af 14. Septemb. 1753.

Meglerne.

Laugs-Art. af 15. Jan. 1684.

Murr-

Muurmesterne.

Laugs-Artikler for disse ere udkomne den 4. November 1682.

Reglement for Muurmestere, Steenhuggere ꝛc. i Kiøbenhavn, samt deres Svenne, er udg. den 24. Apr. 1734. og forbedret den 31. Aug. 1742. —— for Muurmesterne i Aalborg den 7. Febr. 1746. dog maae Frimuurmesterne i Aalborg træde sammen i Arbeide, og bruge een af deres Børn til Lære-Dreng. Resc. af 9. May 1766.

Møllere.

Laugs-Artikler af 15. Jan. 1684.

Naalemagerne.

Laugs-Art. for disse i Khvn. udg. d. 3. Febr. 1755.

Parykmagerne.

Laugs-Artikler for disse i Khvn. ere udg. den 13. Mart. 1742., og forbedrede den 27. Apr. 1753. —— i Aalborg den 29. May 1747.

Pelsnere.

Laugs-Artikler af 29. April 1684.

Possementmagere.

Laugs-Artikler af 28. April 1683.

Pottemagere.

Laugs-Artikler for disse i Odense ere udg. den 10. September 1742.

Pram-Mænd.

Laugs-Artikler af 4. November 1682.

Rebslagerne.

Laugs-Art. af 4. Nov. 1682. —— og for dem i Bergen udg. den 14. Aug. 1753.

Remmesnidere og Sadelmagere.

Laugs-Artikler af 24. April 1683.

Segl- Flag- og Compasmagerne.

Laugs-Artikler for disse i Kiøbenhavn, ere udgivne den 27. October 1741.

Silke-Væverne.

De ældre Laugs-Art. for disse i Khvn. ere udgivne den 20. Decemb. 1690., forbedrede den 6. Jul. 1705. og forandrede d. 23. Jun. 1741.

Skipperne.

Laugs-Art. for disse i Khvn. ere udg. d. 25. Jan. 1707. —— i Bergen, den 16. Febr. 1725.

Skom-

Skomagere.

Laugs-Artikler af 4. November 1682.

Skrædere.

Laugs-Art. af 4. Nov. 1682. —— og nye af 13. Nov. 1700. Enhver maae sye og falholde Snorliver, Troier med videre, som behoves til Klæder for Børn under 5. Aar. Resc. af 23. Apr. 1762. —— ligesaa, ordinaire Klæder for Tieneste-Piger, samt at reparere og omgiøre andre Fruentimmer-Klæder, saavidt det med egne Hænders Arbeide kan skee. Rescript af 8. April 1768.

Slagtere.

Laugs-Art. for disse i Khvn., udgivne d. 5. May 1683. Militaire maae ikke efter Forordn. af 29. Dec. 1732. og Fr. af 20. Mart. 1739. tilegne sig mere Frihed, end til at slagte for Militaire, men ei til at selge slagtet Kiød. Resc. af 16. Oct. 1733. og 24. Oct. 1739. — Ligesaa er det alle andre i Khvn. forbudet, at udestaae paa Torvene, eller falholde i deres Kieldere og Huse ferskt eller grønsaltet Kiød, men skal søges i Slagter-Bodene. Plac. af 8. Jan. 1766. —— Slagter-Lauget i Trunhiem maae omreise paa Landet, og indkiøbe deres Slagte-Fæ. Rescript af 19. Martii 1762.

Smedene.

Laugs-Art. for disse i Khvn. ere udg. d. 11. Aug. 1752. De ældre L.-Art. ere udg d. 4. Nov. 1682. —— Straffen for de Smede, som efterglører Nøgler til Konge-Veien, viser Fr. af 21. Mart. 1718. Art 3. 24. Apr. 1734. Artikel 3. 8.

Snedkere.

De ældre Laugs-Art. ere udgivne den 4. Nov. 1682. —— et yngere Reglem. for Snedker- og Tømmermands-Lauget i Khvn. er udg. den 27. Febr. 1723. —— og endnu et nyere den 24. April 1734.

Steenførerne.

Laugs-Artikler for Steenfører-Lauget i Khvn. ere udg. den 29. Aug. 1722.

Steenhuggerne.

Reglem. for disse m. f. i Khvn. er udg. d. 24. Apr. 1734. og forbedret den 31. Aug. 1742. —

Stolemagerne.

Laugs-Art. for disse i Khvn. ere udg. d. 27. Febr. 1742. —— Om deres Mesterstykke findes et ældre Rescript af 23. Aug. 1706.

Strem-

Strompe-Væverne.

Laugs-Artikler for Ulden-Strompe-Væverne i Khvn. ere udg. den 30. September 1751.

Studenterne.

Art. for Studenternes Liigbærer-Laug i Khvn. ere udg. den 21. December 1714.

Sukker-Bagere.

See Urte-Kræmere.

Sverdfegere.

Laugs-Artikler af 14. May 1685.

Tobaks-Spinderne.

Laugs-Artikler for disse i Kiøbenhavn ere udgivne den 11. May 1750.

Tolnagerne.

Laugs-Artikler for disse i Kiøbenhavn ere udg. den 30. Jan. 1741.

Tømmermændene.

Regl. for disse i Khvn., udg. d. 27. Febr. 1723. — og 24. April 1734. Conf. de ældre L.-Art. af 4. November 1682.

Uhrmagerne.

Laugs-Artikler for disse i Kiøbenhavn ere udg. den 18. Jul. 1755.

Urte-Kræmerne.

Laugs-Art. for disse, samt Isen-Kræmere og Sukker-Bagere i Khvn., af 10. Jun. 1693.

Vantmagerne.

Laugs-Artikler for disse ere udg. den 18. Nov. 1704, og nye den 22. May 1741.

Viinhandlere og Viintappere.

Laugs-Art. af 22. Dec. 1694. —— Ingen maae som Fasbinder betiene Groshandlere eller Viintappere, uden at have giort Mesterstykke. Resc. af 7. Sept. 1699. —— Og ingen Viintapper er pligtig at skienke uden Betaling forud. Resc. af 6. Febr. 1722.

Vognmændene.

Almind. L.-Art. for disse ere udg. den 5. May 1683. —— men forandrede i Khvn. d. 27. Apr. 1753. —— og atter forandrede ved andre seenere Anordninger, som alle findes anb. til 3. Bogs 11. Capitel.

Væve-

Vævere.

Laugs-Artikler af 4. November 1682.

* * * * * *

I Aarhuus maae ei nedsette sig flere end 2. Farvere. Rescript af 6. Nov. 1744. — og i Wiborg ei flere, end 2. Bogbindere. Reser. af 23. October 1753. —

Disse Rescripter kunde vel i visse Maader ansees at være ophævede ved det yngere Rescript af 10. April 1761., som er anb. til 3. Bogs 3. Capitel 2. Artikel. Men da Rescriptet indeholder disse Ord: „ Hvor der ikke er „ noget sluttet Laug, eller andet sær Privi„ legium, som derudi kunde være hinderlig „; saa haver dog dette sidste Rescript ikke ophævet de forrige, som paa den ene Side stifter det samme, som et sluttet Laug, og paa den anden Side giver Aarhuus og Wiborg et Slags Privilegium.

Hvor og af hvem de Tvistigheder, som falder ved Laugene i Christiania og Trunhiem skal paakiendes, see foran Side 49.

Haandverks-Folk i begge Riger ere befriede fra at betale Copulations-Penge. Kongel. Resolution af 15. Aug. 1766. bekiendtgiort ved Placat af 27. nestefter — men skal svare til Skole-Cassen paa Landet. Forordning af 23. Jan. 1739. — Huusmænd i Norge,

som

som bruge Haandverker, skal betale aarl. i Skat 2. Rdlr., Fr. af 13. Decemb. 1746. Side 51., §. 3.

Videre kan ved denne Leilighed merkes:

Om Manufacturisters Frihed overalt i Danmark. Fr. af 24. Jan. 1705.

Om den for Ulden-Manufacturerne oprettede Halle i Khvn., Fr. af 31. Mart 1705. og Fr af 11. Jul. 1739. —— forandret og forbedret ved Fr. af 11. October 1769.

8. Capitel.

Om omløbende Kræmere.

1. Artikel.

Saml. 3. 3. Art. 1. 2., samt D. L. 3. 13. Art. 24. 26.

a) Om fremmede Kræmere, omløbende fremmede Kandestøbere skal afskaffes. Rescript af 18. Julii 1732.

Landets egne Urtegaards-Mænd alene, og ikke Fremmede maae selge Frøe. Rescript af 28 May 1735.

Udlændisk maae ei komme til Markeder, og opslaae Boder, Fr. af 16. Apr. 1681. C. 1. Art.

Art. 10., Fr. af 4. Aug. 1742. A. 19. See videre den 14. og 15. Art sammesteds. om Fremmedes Handel her inde i Landet.

Omløbende Kræmere, Galanterie-Kræmere, Skierslippere og deslige maae ei findes eller huses paa Landet i Dannmark, og maae enhver, som angriber og opbringer dem, beholde alt deres Medbringende. Fr. af 17. Decemb. 1762. Art. 7.

Alle som befindes med forbudne Kram-Vahre enten at omløbe, eller med Vogne at omfare, skulle strax og i hvor de end og antreffes, anholdes, og foruden de hos dem befindende forbudne Vahres Confiscation, til lige Deling imellem Angiverne og nærmeste Tugthuus straffes i lige Maade med Festnings-Arbeide paa 6. Maaneder. Rescript af 10. Decemb. 1764. Artikel 2.

Til Markeder maae ingen komme med Silke- og Uldene-Vahre, uden alene de, som i en og anden Kiøbstæd har vundet Borgerskab, hvormed Magistraten (eller hvor ingen er, Byefogderne) i Kiøbstæderne og Herreds- og Birkefogderne paa Landet skal have Indseende. Fr. af 12. Febr. 1768.

b) Om Bisse-Kræmere i Almindelighed (siden Capitelets Overskrift taler om **omløbende Kræmere** i Almindelighed) følgelig og tillige om Landets egne:

See alt hvad som er anb. til D. L. 3. 13. A. 24. og 26., især Fr. af 25. Aug. 1741., som udførlig handler om Visse-Kræmere, samt den ved dennem forvoede Land- og Forprang paa Landet, item Fr. af 4. Aug. 1742. Artikel 20.

Hvortil ved denne Leilighed endnu anmerkes:

Fr. af 28. Jul. 1684. A. 8. 13. Apr. 1686., 10. Mart. 1725. C. 2. A. 3. at ingen maae omlobe i Kiobenhavn med Folks Toi at selge eller pantsette, uden at de af Magistraten ere antagne.

Fr. af 22. Oct. 1701. C 9. A. 4. og 7. om Politiemesterens Opsigt med Omloben og Visse-Kræmer Handel.

Fr. af 25. Apr. 1702. A. 21. at ingen maae omlobe i Finmarken med Vahre at forhandle.

Fr. af 10. Mart. 1725. C 2. A. 3. om Militaire Qvindes-Personers Frihed til at omlobe med visse Vahre.

L.-Art. af 23. Jan. 1726. A. 12., at ingen maae omlobe med Brod at selge i Randers.

Kræmer-L.-Art. af 5. Aug. 1724. C. 9. 13., at de Visse-Kræmere, som findes at omlobe med Kram-Vahre enten i Odense eller paa Landet i Fyen, maae af Kræmer-Lauget i Odense anholdes, til Strafs Undgieldelse. (Nu er dette ved den almindelige Forordn. af 25. Aug. 1741. overalt befalet.)

Reser-

Reſcr. af 21. Sept. 1731. ophæver det Jſderne i Fridericia givne Privilegium af 30. Martii 1726. ſaa at de ikke maae omreiſe paa Landet for at ſelge Kram-Vahre, ei heller omlobe dermed i Kiobſtæderne.

Laugs-Art. af 24. Mart. 1750. A. 13. 16. om dem, ſom giøre Kiobmændene i Aalborg Indpas.

2. Artikel.

Fremmede Kram-Vahre maae ei falholdes paa Markederne i Dannmark, under Vahrenes Forbrydelſe, og desuden at bøde Værdien tredobbelt, hvoraf Stædets Øvrighed tilfalder en Trediedeel, Angiveren en Trediedeel, og de Fattige den øvrige Trediedeel. Forordn. af 3. Junii 1741.

Fremmede Klædes- og Kram-Vahre maae ei i Dannmark indføres, eller ved Markeder ſelges, følgelig ei heller bæres eller bruges, hvormed Øvrigheden bør have Indſeende. Fr. af 19. Febr. 1753. ſaml. med de foreg. af 17. Nov. 1739. 6. May og 3. Jun. 1741. 4. Aug. 1742. 13. Jan. 1744. ſamt Told-Fr. af 26. Nov. 1768. —— dog undtages de med det Aſiatiſke Compagnies Skibe directe kommende fremmede Vahre. See Fr. af 17. November 1739. og 6. May 1741. —— Men dog maae ingenlunde føres Kiøbmands-

Gods

Gods for Fremmede med det Asiatiske Compagnies Skibe, under Vahrenes Forordnelse. See den ældre Ordroy af 12. April 1732. Side 49. Art. 15. —— Læs og de til den 1. Art. nest foran, og især de i Alphabetisk Orden for Dannemark og Norge til 4. B. 2. Cap. 20. Art. anb. Anordninger.

I øvrigt kan til dette aanske Capitel henføres: a) De enhver Kiøbstæd givne Privilegia og Benaadinger, være sig udi de ældre eller yngre Tider, hvorom foran findes meldet ved 2. B. 3. C. b) Alt det, som er befalet eller forbudet om Fremmedes Handel i Kongens Stater, og disses Handel med de Fremmede, hvorom især kan efterlæses Forord. af 4. Aug. 1742. samt Told-Fr. af 26. Nov 1768, og alle de Anordninger, som ved et Alphabetiske Register ere anbragte til 4. B. 2. C. 20. Art.

9. Capitel.

Om Markeder.

De udgangane specielle Anordninger om de paa adskillige Stæder bevilgede Kram-Heste- og Qvæg-Markeder, ligesom og Reser. af 14. Apr. 1747., som opregner en stor Deel deslige

deslige for Danmark, forbigaaes her, efterdi de aarlig udgaaende Almanakker viser alle Stæder og Dage i Maanederne, hvor og naar Markeder, endog Torve-Dage holdes.

1. Artikel.

Saml. 6. 3.
Denne Artikel igientages i Resc. af 1. Apr. 1741. Resc. af 12. Oct. 1742. melder, at ikke heller noget Marked maatte holdes om Løverdagen, men de, som da maatte indfalde, skulde opsettes til neste Tirsdag, ligesaavel som de, der indtreffe om Søndagen eller Mandagen. Det første var da et Tillæg til Loven, og det sidste en Følge deraf. Men naar bemelte Resc. i Slutningen med videre melder: At Markeder, som indfalde paa anden Hellig-Dag (end Søndag) skal holdes neste Søgne-Dag derpaa; saa synes dette at vige fra Loven, som siger ikke neste eller første, men **anden Søgne-Dag**, samt fra Rescriptets egen i Indgangen yttrede Grunde til Forbuddet, nemlig fordi de fleste Vahre, Dagen for den ansatte Dag, føres til Markederne, saa og de fleste Reisende da indfinde sig, samt om Eftermiddagen begynder med Handel og Vandel, hvilket vel og Loven haver havt for Øine. —

2. Artikel.

Denne Artikel maae ikke skilles fra den foregaaende, efterdi den dermed sammenhenger, og egentlig kuns indeholder Straffen for det, som i den foreg. 1. Art. er forbudet Den handler da saaledes, ligesom det hele Capitel, om Markeder og om den Hellig-Brøde, som maatte skee ved at opslaae Boder paa Hellig-Dage; thi om anden almindelig Hellig-Brøde ved Kiøb, Salg og Øl- eller Viintappen paa Hellig-Dage handler 6. 3. A. 7. 8. 9.

3. Artikel.

Ved det Ord Byen, forstaaes Kiøbstæden, og de derved eller uden for holdende Markeder; thi der holdes ellers nu omstunder efter Kongl. Bevilgninger adskillige baade Kram- og Qvæg-Markeder paa Landet, undertiden mange Mile fra Kiøbstæden.

Fremdeles kan til dette Capitel henføres:

a) For begge Riger.

Alle Markeder tilligemed de saa kaldede Lesings-berger i Nordlandenes Amt, skal i Almanakkerne aarlig anføres ved Datum isteden for Dagen, og naar Markederne formedelst indfaldende Søn- eller Hellig-Dag maatte blive udsat, skal iagttages, at der da udi een Provints paa een Dag ikke vorder sat 2. Markeder, men at der vorder ladet saa megen

gen Tid imellem, som de Reisende behøve til at begive sig fra et til andet Sted. Resc. af 14. April 1747.

For Dannmark.

Ingen stærk Drik maae selges til Bonden paa Marked ved Marieboe, efter at Solen er gaaen ned. Fr. af 21. Jan. 1735.

Ingen af de Haandverker, som ei ere Borgere, og ei maae boe paa Landet, maa komme til Markeder. Reser. af 1. Decemb. 1736. — Men Haandverks-Mændene i Ærøeskiøbing. er det udtrykkelig tilladt at drage til Markeder i Dannmark, ved Resc. af 5. Febr. 1751. — hvor og Vantmagerne ubehindret maae selge deres Vahre. Fr. af 18. Nov. 1704. A. 13.

Exempel haves, at en Byefoged i en Kiøbstæd i Jylland, som havde udstæd Forbuds-Placat, at Handelsmænd fra andre Kiøbstæder ei maatte besøge et ved forst bemeldte Kiøbstæd holdende Marked, skulde tilbagekalde samme, og de sidst nævnte ubehindret være tilladt at komme og handle paa Markedet. Reser af 9. Febr. 1759.

At alle Qvæg-Markeder i Dannmark paa nogen Tid og indtil videre, aldeles skulde ophøre, byder Fr. af 3. Sept. 1762. (Denne er igientaget ved den senere af 17. Dec. samme Aar, men de forrige derimod i visse Maader forandrede.) Ex. haves i Reser. til Stift-Amt-

manden i Wiborg af 4. Oct. 1748., at en Herreds-Foged, som imod de foregaaende Kongel. Forordn. og Resc. i Qvæg-Syg-hedens Tid havde tillyst et Fæ-Markeds Holdelse, skulde, efter Stift-Amtmandens ergangne Kiendelse, grundet paa Politie-Fr. af 22. Octobr. 1701. dens 10. Artikel, betale 200. Rdlr. i Mulct.

For Norge.

Til Markedet i Wæranger i Finmarken maae enhver selge sine Vahre. Fr. af 25. April 1702. Artikel 21.

I Anledning af den indførte nye Stiil bleve alle Markeder i Norge 11. Dage længere hen i Calenderen udsatte. S Fr. af 21. Febr. 1705.

Til Markederne i Norge maae Fremmede forhandle deres Vahre Fr. om Fiske-Tienden i Trunhiems Stift af 23. Jun 1710 A. 3.

De 2. aarlige Markeder paa Kongsberg, som ved Fr. af 21. Apr. 1721. vare afskaffede, bleve igien oprettede ved Fr. af 18. Apr. 1735. Artikel 12.

See videre de ved nest foregaaende 8. Capitel anb. Anordn., saavidt Markeds-Væsenet vedkommer.

10. Ca-

10. Capitel.

Om Maal og Vægt,
(samt Vragning, med videre.)

1. Artikel.

Ved Fr. af 1. May 1683. blev overalt i Danmark og Norge forordnet een Vægt og eet Maal; og den rette Danske Alen fastsat til Regel og Grundvold for Vægt og Maal; Derved findes og bestemt Alnens Længde, Pottens og Korn-Tondens Størrelse, og Pundets Vægtighed, med videre.

Fire Dage derefter, nemlig den 5. May 1683., er Anordning udgaaet a) for Maalere, b) for Veiere, c) for Vragere, d) for Kalk-Maalere, e) for Havne-Fogder, f) for Havne-Sættere —

Denne Fr. blev forklaret, saavidt Bismer-Vægten angaaer, ved Fr af 10. Januarii 1685. hvorved de ved forrige Fr. endnu tilladte Træ-Bismere bleve afskaffede, og de stemplede Jern-Bismeres Brug befalet.

Ligesom den forrige Ulighed, som befandtes i Rigets Provintser, i Maal og Vægt, i Almin-

delighed blev afskaffet ved Fr. af 1. May 1683. saa er og de adskillige Land- Gilders og Afgifters gamle Maal og Vægt i Danmark med deres forskiellige Navne, efter den nye Vægt og Maal, bragt til Overensstemmelse. See Forordn. af 3. Aug. 1687.

Straffen for gammel Vægt og Maal som paa endeel Stæder i Danmark og Norge endnu hemmelig blev brugt, blev skierpet, og en almindelig Randsagning derom forordnet ved Forordn. af 2. Martii 1695.

Den om nye Vægts og Maals Indretning og Brug af 1. May 1683. udgangne Forordning blev igientaget og nøiere bestemt ved Fr. af 10. Jan. 1698., som anordner i 1. C. om Vægts og Maals rette Storlighed og Deling — i 2. Cap. om dets Forfærdigelse, Justering og Stempling, — i 3. C. om de Stæder, paa hvilke det kan bekommes, — i 4. C. om dets Brug, — i 5. C. om dets Fordærvelse og Forandring.

Politiemesteren skal aarlig eftersee de Maal, som af Maalerne bruges, saavelsom de der udi Kramboder og andre Stæder bruges. Fr. af 22. Octob. 1701. Cap. 9. A. 1. og 2. — 24. Jan. 1710. C. 8. — alle disse Forordninger ere i specielle Tilfælde nøiere bestemte saaledes, som følger:

a) For

2) For Danmark.

En Sild-Tønde ved Liim-Fiorden skal holde 112. Potter nye Maal, og halve Tønder og Fierdinger i Proportion derefter, med videre. See Forordn. af 9. Junii 1719.

Ingen Smør- Kiød- eller Fiske-Fustager, store eller smaa, ingae i Handel og Vandel, Kiøb eller Salg bruges, uden de alene, som i Kiøbstæderne af Magistraten, og paa Landet af Herreds- og Birke-Fogderne, enhver i sit District, ved et dertil indrettet Justerings-Mærke ere brændte. Skald nogen skulde understaae sig herimod at handle, da skulde ei alene Træerne, med hvis derudi findes, være forbrudt; men og den Skyldige, efter Fr. af 10. Jan. 1698. ansees og straffes. See Resc. af 15. Jul. 1720, som er giort almindelig ved Fr. af 24. Sept. 1723 — Denne Fr. er igientaget ved Resc. af 1. Mart 1742. — og nøiere forklaret ved Resc af 16. Aug. 1771. saaledes: At omendskiønt Forordningen ikke just melder noget, at der maae bruges ujusterede Fustager, **naar det derudi værende Smør selges efter dets netto Vægt**, saa skal dog slige Smør-Fustager altid være justerede.

Herreds- og Birke-Fogderne skal selv justere Fustagerne, og maae ikke betroe Bøddkerne deres Justerings-Mærker, Resc. af 25. Jan.

1737. —— for hvilken Forretning Herreds- og Birke-Fogderne bør have Belønning. See Reſcr. af 23. Jan. 1739. (udgaaet til Fyen.)

Om Vægt og Maal for det Aſiatiſke Handels-Selſkab, ſee den gamle Oct. af 12. April 1732. Side 24. Artikel 17.

For det Africanſke Handels-Selſkab. Octr. af 31. Martii 1755. Artikel 8.

Politiemeſteren i Khvn. ſkal domme de Bryggere i Mulct, ſom betiener ſig af ubrændte Tønder. Reſcript af 20. Febr. 1756.

For Norge alene.

En Tiere-Tønde i Norge ſkal holde 120. Potter Danſk Maal. Fr. af 4. Aug. 1688.

Om Bødkernes Forhold med Fuſtagernes rigtige Forfærdigelſe, ſee Bergens Bødker-Laugs Privilegier af 19 Julii 1692.

Om Vægt og Maal paa Iisland. Forord. af 11. April 1702.

Ved Handels-Stæderne i Finmarken, Fr. af 25. April 1702. Artikel 35.

Hvorledes Fiſke-Vægten i Bergen ſkal være indrettet med videre, ſee Fr. af 27. Apr. 1716.

Alle Fiſke- og Rogn-Tønder maae indrettes, iſteden for 136. Potter paa 120. Potter. Reſcript af 11. Junii 1733.

Vægts- og Maals-Juſtering i Trunhiem, ſom ved Reſc. af 31. Dec. 1748. var overdraget

til

til Magistraten, er siden henlagt til Politiemesteren, som for Indretningen skal drage Omsorg. See Resc. af 11. Sept. 1750.

Om Ol- Fiske- Rogn- Tran- Smør- Talg- og Kiød-Tønders Rigtighed, og Undermaals-Tønders Afskaffelse, samt om Kiøbmænds, Brageres og Bødkeres Forhold derudinden, maae hertil noie efterlæses den angaaende Fiskerierne og Fiske-Handelen Nordenfields udkomne Fr. af 12. Sept. 1753. Cap. 4.

For begge Riger.

See forbemelte Fr. af 1. May 1683. 5. May 1683. og 10. Jan. 1698.

Om Vægt og Maal ved Told-Stæderne; og de der udstedende Veier- og Maaler-Sedler, samt om Veiernes og Maalernes Forhold. Told-Fr af 26. Nov. 1768. Cap. 9.

Stads Maalerne i Aalborg skal betales 1. Skill. af hver Tønde udi Maaler-Penge, imod at han fuldbyrder det, som om Maalingen udi Forordn. af 5. May 1683. er befalet. Resc. af 14. Apr. 1769.

I Henseende til Salts Udmaalning, da skal efter Fr. af 10. Jan. 1698 forholdes, saa at Saltet tondeviis med Streg-Maal udmaales; Men i Henseende til den hidtil paa hver Tønde havte Top for Svinding, har Hans Majestæt under 7. Jan. 1771. resolveret: At

de Handlende paa den Salt, de til Oplag indføre, maae for Svinding og Omkostninger gives paa hver Tønde i Overmaal 1 Skieppe, som er 10. pro Centum. See Cammer-Brev af 30. April 1771.

Om Skibs-Maaling.

See Told-Forordn. af 26. Nov. 1768. A. 22.
Om Skibs-Ankeres Prøvning og Stempling, førend de af Anker-Smedene udleveres. Pl. af 4. Nov. 1761. Resc. af 5. Jan. 1762.

Om Huses Maaling i Kiøbenhavn.

Indvaanerne i Kiøbenhavn maae, naar det befindes, at deres Huse og Eiendomme engang tilforn ere maalte, være befriet for derpaa at tage nye Maale-Breve, hvorimod alle Forandringer for Conducteuren skal angives, hans Attest efter Alenmaal derpaa tages, og saadant i Grund-Taxten forandres, ꝛc. See Anordning af 18. Junii 1717.

For en Grund udi Kiøbenhavn at opmaale, og Maale-Brev derpaa at udfærdige, betales Stads-Conducteuren, efter Grund-Taxtens Priis indtil 1000. Rdlr inclusive 1. pro Cto. og derover da 10. Rdlr. men ei mere. For de Pladsers Maaling, hvorfra et Stykke bliver afhændet, samt for Grund-Taxten at udregne, betales af den hele Pladses Grund-

Taxt

Tart 1½ pro Cents indtil 1000. Rdlr. incluf. fom for er meldt.

For Paaskrift, fom ved hver Kiob og Salg, og for Skiodets Tinglysning, skal ikke paa de gamle Maale-Breve, betales efter Kiobe-Summen, indtil 1000. Rdlr. 1. Rdlr.; men over 1000. Rdlr. hvor hoi Kiobe-Summen end er 2. Rdlr.

See Refc. af 12. Oct. 1742. bekiendtgiort ved Placat af 17. nestefter.

* * * * * * * *

(De af Magistraten i Khvn. fastsatte Priser paa dansk Vægt og Maal, fom selges paa det Kongel. Justeer-Kammer i Kiobenhavn, ere følgende:

1. Complet Urte-Vægt i en Casse 10. Mark.
1. Dito Solv-Vægt i en Casse 11. Mark.

Urte-Vægten separeres og koster: 1. Pund 3. Mark; ½. Pund 2. Mark; ¼. Pund 1. Mark. 4 Lod 12. Skilling; 2. Lod 10. Skilling; 1. Lod 8. Skilling; ½. Lod 6. Skilling; 1. Qvintin 6. Skilling; ½. Qvintin 6. Skill.

Af Solv-Vægten separeres alene: 2. Lod 12. Skilling.)

Om Brændeveds Maal:

Om Favnsettere, see Fr. af 5. May 1683.

Hvorledes det Brændeved, som fores fra Provintserne til Khvn. skal vers hugget, og hvad Læng-

Længde det skal have. Fr. af 28. Oct. 1684. Resc. af 17. Febr. 1685. Fr. af 18. Junii 1692. — hvormed det skal maales. Fr. af 10. Jan. 1698. Cap. 4. A. 2. — Om Bedragerie af Favne-Sætterne ved Brændevods Sætningen. Placat af 25. Junii 1759. — og for at afvende dette Bedragerie, maae ingen under 2. Rdlrs. Mulct give Favne-Sætterne ringeste Douceur, enten i Brænde, Penge eller andre Maader; Favne-Sætterne maae ei heller modtage samme, under Mulct, og 4de gang at casseres; hvorimod disse isteden for den i Fr. af 3. May 1687. A. 7. fastsatte Betaling, skal nyde for at sætte en Favn enkelt Brænde, under 5. Qvarteer lang, 4. Skilling, og for en Favn saa kaldet Ved, som er 5. Qvarteer lang, og derover 6. Skilling, og Læsserne at nyde halv saa meget, som Favn-Sætterne. Reskript af 2. May 1766. bekg. ved Plac. d. 12. nestefter.

2. Artikel.

a) Sammenlign hermed forbenævnte almindelige Forordninger om Maal og Vægt, hvoriblant Fr. af 1. May 1683. om Vægt og Maal i 9. Art. siger, at alt det, som maales med Korn-Tonden eller Skieppen, skal maales med strøgen Maal, og ei med Top, eller skydes i Tonden, m. v. — og Fr. af 5. May s. A. om Maalere, m. f. melder

om

om Korn-Maalere i 3. Artikel, at det som maales skal oses ud i Tonden, og med et ret rundt Strygholdt stryges.

b) Om det Maal, hvormed det Kongel Skatte-Korn skal ydes, see de aarlige Skatte-Forordninger.

c) Om ulovlig Maal ved Mollerne, see det som findes anf. til D. L. 5. B. 11. Capitel.

3. Artikel.

Den her befalede Opsyn er især henlagt til Politiemestereins Embede, see Pol.-Anordning af 22. Octobr. 1701. C. 9. A. 1. og 2. for Danmark —— og de for Norge udgangne Politie-Anordn. som adskillige gange forhen ere anførte, befaler det samme; —— Men det forstaaer sig selv, at hvor ingen Politiemester befindes, der har Magistraten eller Byefogden Opsyn i hans Sted; Ligesom Magistraten er pligtig at have Indseende med de forordnede Maalere og Veiere, at deres Maal og Vægt er rigtig. Fr. af 10. Jan. 1698. C. 5. A. 4.

4. Artikel.

Samml. 6. 18. Artikel 4.

For begge Riger.

For hver gammel Vægt eller Maal, som nu maatte findes i Kiøbstæderne hos nogen, skal bødes

bødes for hver Stykke, som er under 1. Rdlrs. Værdie, 8. Rdlr.; og for hvert Stykke over 1. Rdlrs Værdie 16. Rdlr. Paa Landet hos Bønderne skal Bøderne kun være halv saa store og høie, som i Kiøbstæderne, hvilke Bøder deles imellem Angiveren, og den, som Inqvisitionen forretter. Fr. af 2. Mart. 1695.

Naar nogen befindes at have givet en Bonde, Tiener eller andet udskikket Bud mindre Maal og Vægt, end det og lovligt, da bøde samme 1ste og 2den gang 2. Rdlr. til de Fattige, om Vahrene ere under 1. Rdlrs. Værd, og ere de derover, da 3: gange saa meget, som de ere værd. Forordn. af 10. Januar. 1698.

See videre foranførte om Maal og Vægt udgangne Forordninger.

Om Vragere og Vragning.

See Fr. af 5. May 1683. hvilken er vorden forklaret saaledes:

a) For Khvn. ved Reser. af 15 Jan. 1768. bekiendtgiort ved Plac. af 20. Jan. s. A. saa at 1.) de af Groshandlerne til Skibs, til Oplag indførende ædende vragbare Vahre, saasom Sild, Fisk, Kiød og deslige salte Vahre, skal ifald de ikke inden 6. Maaneder udføres, bringes til Vrager-Broen; Men Udførsel til Lands af ivraadde Vahre maas ei tillades. 2.) Derimod forbliver det ved

Forordn.

Forordn. med andre ikke ædende Vahre, saasom Tiære og Tran, uden at de handlende skal forbindes til, deraf at lade mere vrage, end hvad de ved Indforselen angive, at forblive der i Staden til Indførsel

b) For andre Stæder er bemeldte Vrager-Forordning af 5. May 1683. tildeels verden forklaret (i Anledning af indløbne Andragninger fra Vrageren i Nibe) ved General-Told-Cammer og Commerce-Collegii Resolution af 17. Jun. 1769. og det danske Cammers Resolution af 25. Jan. 1772. saaledes: „ At da „ ovenmeldte Forordning byder, at vragbare „ Vahre skal vrages ved Indførselen til „ Kiøbstæderne, uden derved at giøre nogen „ Forskiel, hvad enten saadanne Vahre ere „ vragede eller ikke, det og er mueligt, at des„ lige forhen vragede Vahre kan efter Vrag„ ningen paa et Sted, under Transporten „ derfra til et andet Sted, vorde fordærvet; „ Saa bør alle saadanne til Forhandling ind„ førende Vahre, uanseet de forhen paa et „ andet indenrigsk Sted ere vragede, dog „ hvor de ankomme og vorde forhandlede, „ vrages. — Men derimod ere Vedkom„ mende ikke pligtige at lade vrage de vrag„ bare Vahre, som en Mand forskriver til „ hvad eget Brug det være maatte, naar de „ ikke igien skal udselges. „ See Cancellie-Resol. af - - Febr. 1771. bekiendtgiort ved

Skri-

Skrivelse fra Stift-Ammanden i Wiborg af 25. Febr. 1771. som er igientaget ved det Danske Cammers Skrivelse af 15. Febr. 1772.

II. Capitel.

D. L. om Vogn- og Færgemænd. N. L. om Skydsfærd og Færgemænd.

1. Artikel.

1.) Til Dansk Lov.

Laugs-Artiklerne for Vognmændene i Almindelighed, saavel i som uden for Kiøbenhavn, ere udstædde imedens Loven var under Trykken, d. 17. Nov. 1680. og 5. Mart. 1683. hvilken dog med hosfoiede Tavle og Taxt for Gade-Vognene i Khvn., saavel som Taxten paa andre Stæder, meget er forandret ved de i senere Tider giorte Anordninger.

Politiemesteren skal have Indseende med, at de Reisende af Vognmændene vorder betiente. Politie-Anordning af 22. Octobr. 1701. 12. Cap.

12. Cap. —— og for Bergen af 24. Jan. 1710. 11. Capitel.

Magistraten skal ikke tillade nogen at indtræde i Vognmands-Laug i Kiøbenhavn, som ei er i den udfordrende Stand, til at udrede deres Kiørsel. Reser. af 10. Jul. 1714.

I de smaa Kiøbstæder, hvor iingen sluttet Vognmands-Laug kan indrettes, der skal den Reisende dog befordres ved deres Heste og Vogne, som have noget af Byens Markjorder i Brug, dog efter Byefogdens Foranstaltning og i en ordentlig Tour. See herom et Cam. B. af 4. Julii 1761. anf. til 3. 6. Art. 2.

Merk følgende Indskrænkelser for Laugs-Rettighederne:

a) De udi Kongens Tieneste virkelig staaende Officerer og Stabs-Betiente, maa for sig og medhavende Tienere leie Vogne, hvor og hvorledes de ville, naar de enten i Kongelig Tieneste, eller Regiments-Forretninger reise. Reskript af 12. Jun. 1744.

b) De Papistiske Patres i Fridericia maa bruge hvad Vogne de ville, naar d reise i Embeds-Forretninger. Reser. af 23 Jun. 1758.

c) Kræmere og Haandverkere fra det Slesvigske, som besøge de Jydske Markeder, maa leie Vogne hvor de ville, og være frie for Mile-Penge. Reser. af 16. Febr. 1759.

d) Ligesaa Haandverks-Folkene i Sielland, Fyen og Jylland. Reſcr. af 12. Mart. 1754. ſamt og af 8. og 27. Sept. 1760.

2.) Til Norſk Lov.

a) Om Skydsfærds Indretning i Norge til Lands og Vands, ſee Forordn. af 24. Dec. 1648. anført i Hr. Pauſſes Samlinger af Forordninger for Norge. S. 854. Samme gielder endnu, ſom iblant kan ſees af Reſcr. af 17. Jul. 1769.

b) Den Pris, ſom af Hans Majeſt. for Forſkringſkab ſat er, findes beſtemt i en Kongel. Reſolution af 28. Apr. 1719. til Vice-Statsholder Baron Krägh, og af ham bekiendtgiort ved Placat af 20. May ſamme Aar, ſaaledes: At enhver Reiſende ſkal betale fra d. 15. Mart. til den 15. May 16. Skill. for Milen for en Heſt, fra 15. May til 5. Sept. 12. Skill., fra 5. Sept. til 15. Nov. 16. Sk., og fra 15. Novbr. til 15. Mart. 16. Skilling. Hermed maa ſammenlignes en Kongel. Reſolution, bekiendtgiort ved Skrivelſe fra Statsholder Guldenlew, af 18. Febr. 1699., der formelder: En Perſon, ſom har libelig Bagage, kan nok med 1. Heſt for Cariolen paſſere, dog give for hver Miil 20. Sk. Danſke; Men naar der ere 2. Perſoner, da ſkal de uimodſigelig leie 2. Heſte for Cariolen, og derfor betale, ſom ſædvanlig.

D. L. 2. Artikel.

Nyere Taxter og Anordninger for Hyrekudskene og Vognmændene i Khvn., ere udgangne d. 2. Aug. 1728., den 27. April 1753., den 23. May 1753. og allersidst er d. 14. Sept. 1767. udkommen en ny Taxt, hvorefter Vognmændene og Indvaanerne i Khvn. sig have at rette og forholde, i Hensende til den Vognmændene tillagde Kiørsel fra og til de i Taxten benævnte Stæder; Under samme Dato er ligeledes udkommen en ny Taxt for Hyrekudskene; Men udi den første er giort ny Forandring ved Reser. af 19. Febr. 1768. bekiendtgiort ved Placat den 22. Febr. næstefter.

Sammenlign hermed følgende Rescripter:

a) Om Hyrekudskenes Kiørsel paa Gaderne, samt Holding ved Kirkerne, i Gaderne og ved Comoedie-Husene, see Placat af 20. Novembr. 1748.

b) Om Koemøgs og Privet Udførsels Taxt, Reser. af 18. Jan. 1765., bekiendtgiort ved Renov. Commiss. Plac. d. 14. Febr. samme Aar.

c) Angaaende de Steder udeni for Khvns. Porte, hvor Koe- og Hestemøg skal lægges. Placat af 26. Octobr. 1768.

d) Hvorledes Kiøre-Kårlene ved Khvns. Renovations-Vogne sig have at forholde, s. Forholds-Anordn. af 19de Oct. 1765.

e) Om Gade-Vognenes Numerering, see Plac. af 18de Jul. 1771.; Men om Brygger-, Bager-, Møller-Vogne og Hyre-Vognes Numerering, see Placat af 30. Octob. 1758.

f) Om Taxtens Forhøielse for Chaiser om Vinteren, saa at de (uagtet Reser. af 3. May 1749. og Forordn. af 9. Sept. 1763 N. 12. Post 3.) maatte om Vinteren tage Betaling for 3. Par Heste, Reser. af 28. Jun 1765.

g) Om Tilladelse for det lille Vognmands-Laug i Khvn., til at kiøre Bygnings-Materialier. Reser. af 15. Mart. 1767.

h) Ved denne Leilighed kan ogsaa mærkes: Om hvem der i Kiøbenhavn maa holde Bære-Stoel eller Chaise à Porteur. Reser. af 6. Mart. 1706. og 2. Dec. 1746. samt Privil. for Expeditions-Contoiret, 176*. . . .

Efter Kongelige Befalinger af 14. April 1743. og af 9. Sept. 1763. vorder i de aarlige udgivende Skrive- og Reise-Calendere anført, hvormeget den Reisende haver at betale til Fragt og Færgelon; Hvilke i Calenderne aarlig anførende Efterretninger, dog behøve nogen liden Forandring, som af det Efterfølgende kan sees.

Saaledes skal:

I Sielland.

Til Vognmændene i Callundborg, Kiøge, Næstved og Wordingborg betales, fra Paaske til Mikkelsdag, for en god viid Kurve-Vogn, hvorvaa der kan føres 2. Personer med en Kuffert, eller for hver Person et Skriin, eller 3. Personer og for hver en Vadsæk, af Milen 2. Mark 12. Skill., og fra Mikkelsdag til Paaske 3. Mark 4. Skill. Reser. af 14 Apr. 1747.

Saml. herved Laugs-Art. for Vognmands-Lauget i Wordingborg, som er stadfæsted ved Reser. af 9. May 1721.

Men de i Kiøbenhavn, Roeskilde, Ringsted, Slagelse, Corsoer, Helsingoer og Hillerod betales fra Paaske til Mikkelsdag af en Postvogn med 2de Heste 3. Mark, og fra Mikkelsdag til Paaske 3. Mark 8. Skilling, saa og for hvert Par Forspands-Heste, hvad enten der tillige paa de Stæder, hvor de kan faaes, forlanges Chaiser, eller Phaetons, fra Paaske til Mikkelsdag 3. Mark 12. Skill., og fra Mikkelsdag til Paaske, 4. Mk. 6. Skill., see Forordn. af 9. Sept. 1763.

Derimod gives Vognmændene i de øvrige, her ubenævnte, Kiøbstæder i Sielland, fra Mikkelsdag til Paaske alene 2. Mk 8 Skill. for hver Miil, og fra Paaske til Mikkels-

dag 2. Mark. See forbemeldte Rescript af 14. April 1747.

I Lolland og Falster.

Vognmændene i Mariboe, Nysbye og Naskov, om Sommeren 2. Mk. 12. Sk. og om Vinteren 3. Mark 4. Skill. Men i de andre Kiøbstæder sammesteds —— Som. 2. Mk. Vint. 2. Mk. 8. Skilling, Resc. af 14. Apr. 1747.

I Fyen.

I Nyeborg, Odense og Assens, Sommeren 2. Mark. Vinteren 2. Mark, 8. Skilling, samt for hvert Par Forspands-Heste, Som. 2. Mark 8. Skilling. Vint. 3. Mk. 2. Sk. Dog skal de agende Poster hverken her eller i Sielland betale mere end hidindtil, Forordn. af 9. Sept. 1763. Udi de øvrige Stæder i Fyen gives, naar Vognene ere saaledes beskafne, som de bør at være, Som. 1. Mk. 12. Sk. og V. 2. Mk. 4. Sk., see Forordn. af 5. Mart. 1683., som er igientaget ved Resc. af 14. Apr. 1747.

I Jylland.

Somm. 1. Mark 12. Sk. og Vint. 2. Mk. 4. ß. undtagen de i Wiborg, som og nyde Som. 2. Mk. og Vint. 2. Mk. 4. ß., Consumptions-Penge iberegnede, og maa, om de paastaae det, lade sig betale Fragten forud. See

nye

nye Laugs-Art. stadfæstede d. 17. Decemb. 1701. — De i Aarhuus og Horsens nyde paa begge Aarets Tider 8. Skill. mere af Milen end almindelig, og altsaa Sommeren 2. Mk. 4. Sk. og Vint. 2. Mk. 12. Skill. Resc. af 14. Apr. 1747. — Ligesaa de i Weyle, Resc. af 6. Jan. 1758. — Og ligeledes de i Aalborg, (dog ei længere end der i Aalborg findes Rytterie i Indqvartering, og ei heller til større Udgift for den Jydske agends Post, som skal befordres for den gamle Taxt, dersom han ikke fremdeles med andre uden for Lauget kunde vorde foreenet om mindre Betaling,) Rescript af 19. Dec. 1773. — Endelig nyde Vognmændene i Riber-Stift, naar de kiøre til de udi Fyrstendømmet Slesvig liggende Kiøbstæder, Betaling efter den Holsteenske Taxt, nemlig: Somm. 2. Mk. 8. Sk. og Vint. 3. Mark, Resc. af 14. Apr. 1747.

Dersom Veien maatte være en Fierdedeel, eller halv Miil længere, end den i Calenderne (paa Post-Touren) er anført, da maa dog derfor ingen Betaling fordres. Resc. af 14. Apr. 1747.

En Retour-Vogn, som kiører tilbage til det Sted, han hiemhører, skal have en Fierdedeel mindre i Fragt, end han ellers efter Taxten er berettiget at tage paa det Sted,

som han frakiører. Forordn. af 5. Mart. 1683. Forordn. af 9 Sept. 1763.

Vognmesteren (Oldermanden) skal være forpligtet, inden trefierdedeel Time at forskaffe den Reisende, hvo han er, Befordring til den næste Kiøbstæd, hvorfor ham af den Reisende betales paa Steden 4. Skill. af hver Vogn; Men tager han mere, skal han hver Gang betale 1. Rdlr. i Straf. Forordn. af 5. Mart 1683.

Da Reser. af 14. Apr 1747. fastsætter den i Calenderne anførte Mile-Længde, som en Regel og Rettesnor: Saa vorder samme her inddraget, saavidt ansat findes, og Postens Tour til Lands Dannmark vedkommer:

Fra Kiøbenhavn til Roeskilde 4. Mile Ringsted 4. —— Slagelse 4. —— Corsoer. 2.

Fra Nyeborg til Odense 4. Mile. Middelfart. 5. — Hadersleb 3. —— Colding 4. —— Wiyle 4. —— Horsens 4. —— Aarhuus 5½ —— Randers 4½ —— Wiborg 5. —— Aalborg 10. ——

Eller: fra Hadersleb til Colding. 4. Mile. Snee 8. —— Engswang 4. —— Wiborg 4. —— Aalborg 10. ——

N. L. 2. Artikel.

Forordn. af 24. Dec. 1648. igientages udi Reser. af 17. Jul. 1767., saa at saadanne

Skyds-

Skydsskaffere skal beskikkes, som kunde læse og skrive, for at holde Rigtighed over Skydsningen; hvilke Bønderne skal give noget om Aaret til Løn, naar de over eet Aar i dette Ombud forblive; Da tillige bestemmes ved dette Reser., at alle Gaarde i Sognet skulle hertil svare, hver sin Andeel; Men af Huusmænd og fattige Strandsiddere, som ingen skyldsatte Jorde have, bør til denne Udgift intet fordres.

Hvor meget Skydsskaffere i Finmarken nyde i Rettighed af hver Mand. S. Forordn. af 25. Apr. 1702. Art. 37.

Om de, som ere befriede fra at ansiges til Skydsfærd.

Ved Forordn af 24 Dec. 1648. Art. 5. ere Fogderne, Sorenskriverne, Præsterne, Bonde-Lænsmændene, Kirkeværgerne og Præsternes Medhielpere befriede fra Skydsfærd af deres egne paaboende Gaarde, men andre, som bruge Bonde-Gaarde, ere pligtige at svare Skydsfærd, hvorfra Soldater og Landværn ei ere undtagne.

Derimod ere de Soe-Enrolerede ved Privil af 1. Febr. 1770. befriede fra Skydsfærd til Lands og Vands, dog Kongens og det Kongel. Huses Skydsen undtagen, ligesom de ogsaa, naar de beboe en ved de almindelige Landeveie beliggende Gaard, og Gaarden ei ligger

længere end ½ eller ¾ Miil fra Skydsskiftet, ikke fritages fra at skydse for Betaling. — Saa ere og Lodserne ved Forordn. af 5. Mart. 1725. Art. 16. for al Slags Skydsfærd fritagne, undtagen naar Lods-Capitainen reiser i nogen Forretning, hans Embede vedkommende, da han af Lodserne, i Følge samme Forordnings 12. Art. med fri Skyds skal befordres. — Alt dette igientages ved Reser. af 17. Jul. 1767., som tillige fritager Huusmænd paa Landet, men paalægger Strandsiddere og Huusmænd ved Sø-Kanten, som have deres Næring af Søen, at forrette Skyds til Vands.

Salpeter-Syderne ere befriede fra Skydsen, Forordn. af 16. Apr. 1689. Art. 2.

Ryttere og Dragon-Opsiddere ere fri for Skydsfærd, Forsel og Rit, imod 16. Skillings Betaling aarlig, undtagen hvad som ved Kongens egen special Befaling, eller Statholderens Anordning, til Kongens uforbigængelige Tieneste ved sær extraordinaire Tilfælde maatte vorde paabuden. Forordn. af 30. April 1692. Art. 12. og 36.

De Folk som bruges ved Perlefangsten, ere fri for Skydsen. Forordn. af 28. May 1718. Art. 1. —

Hvorlænge de, som ville nedsætte sig i Finmarken, ere fri for Skyds, see Forordn. af 25. Apr. 1702. Art. 37.

Dragon-

Dragon-Bønder imellem Trondhiem og Christiania ere ikke fri for at skydse for Betaling. S. Anordn. af 26. May 1719. og Plac. af 20. May s A.

Merk: „ Veiens Længde, saaledes som den „ betales fra Kiøbhvn. til Christiania, fra „ Christiania til Bergen, enten ved Strand-„ siden, eller over Land; Item fra Christia-„ nia til Trondhiem over Gielder-Aasen, fin-„ des i de aarlige Skrive- og Reise-Calen-„ dere anteignet.

D. L. 3. Artikel.

a) Disse her benævnte Mile-Taxter findes ikkuns paa faa Steder, skiønt Politie-Forordn. af 22. Octobr. 1701. 12. Post paa nye befaler saadant; Men i dets Sted har Reskr. af 14. April 1747. som foran meldt, anordnet, at de i Skriv- og Reise-Calenderne indførte Taxter, skulde være til almindelig Efterretning. Vel melder ogsaa Forordn. af 5. Mart. 1695. Art 6., at udi Gieste-Stuen i Herberqaere-Husene skulde ophænges en Taule med Taxter for de Reisende; Men ved disse Taxter forstaaes andre Taxter, neml. over Vahre, som den Reisende hav bekommet.

b) At der til de Reisendes Tieneste i enhver Kiøbstæd, hvor den store Lande-Vei gaaer igiennem, skulde indrettes 2de gode Værts-

huse

huse med beqvemme Logementer og Stalde, Rum ꝛc. er allerede befalet ved Reſcr. af 23. Dec. 1699. Da nu handler Forordn. af 9. Sept. 1763. udforlig om de Gieſtgiver- eller privilegerede Vertshuſe, ſom ere anlagte udi de Kiøbſtæder i Sielland og Fyen, hvorigiennem den ved ſamme Forordning for de Reiſende fra Kiøbenhavn til Hadersleb foranſtaltede Befordring falder. Denne ſidſte Forordn. ſkal i diſſe Gieſtgiver- eller Vertshuſe beſtandig være opſlagen, til de Reiſendes Efterretning; ſee ſamme Forordnings Slutning.

Videre om Herbergere-Huſe, ſee ved 3. B. 3. Capitel.

D. L. 4. Artikel.

See Forordn. af 5. Martii 1683. og Forordn. af 9. Sept. 1763.

D. L. 5. Artikel.

See ſammeſteds.

I Anledning af, at her i Artikelens Slutning tales om Konge-Reiſer, merkes:

Kiøbſtædernes Privilegier af 24. Jun. 1661. Art. 10., hvorved Kiøbſtæderne er belovet Frihed for ſaadanne; ſkiønt denne Frihed ſynes allerede en Snees Aar derefter at være ophævet, naar man efterlæſer Forordn. om

Kiøbſtæ-

Kiøbstædernes Væsen af 28. Jan. 1682. Art. 9. og Laugs-Art for Vognmændene i Khvn. og andre Stæder af 5. Mart. 1683. Art 8., der befaler, at slige Kiørseler skal gaae omkring fra den ene til den anden, saa at den, som staaer for Touren, kiører først og siden de andre, indtil enhver haver giort sin Reise; Ligesom og det Kongel. Rente-Cammer selv ofte nu omstunder udstæder Passer paa fri Befordringskab, ligesaavel af Kiøbstædernes Indvaanere, som af Land-Beboerne; Ja, om Kiøbstæds-Beboerne end kiøre frie Reiser, uden Betaling, skal de dog selv svare Mile-Penge til Consumptions-Cassen, neml. 4. Sk. af hver Miil. Forordn. af 31. Dec. 1700. Cap. 8.

Ellers ved denne samme Leilighed, og endskiønt dette Lovens Sted egentlig hensigter til Kiøbstæderne, nødes man, af Mangel paa andet beqvemmere Sted, og fordi de Høverie-Reiser, som ommeldes i D. L. 3. B. 13. Cap. ligesaa lidet som det Ord **Føring**, der nævnes i samme B. og Cap. 15. Artikels Slutning (og ikke betyder Reise eller Kiørsel) ei passe sig paa Konge- og Fri-Reiser, her at indrage et kort Udtog af Anordningerne.

1. Om Konge- eller Fri-Reiser paa Landet i Dannmark.

Herom ere i Almindelighed udkomne Forordn. af 5. Apr. 1690., Reser. af 25. Jul. 1691., Forordn. af 13. May 1707., Forordn. af 15. Apr. 1713., Forordn. af 15. Jan. 1723., Reser. af 15. Sept. 1734. Af hvilke, samt af nogle andre derom handlende Anordninger, følgende uddrages:

A. Hvo der ere berettigede til at befale saadanne Reiser:

a) De foranstaltes, i Tilfælde af Kongens eller den Kongel. Svites Befordring, af Hans Majest. selv, eller af Ober-Hof-Mareschallen, eller den, som samme Embede forretter. See Forordn. af 5. Apr. 1690. Artikel 1. Dog i Reser. af 25. Jul. 1691. meldes ei udtrykkelig om Passer af Ober-Hof-Marschallen, men om de af Hans Majest. selv, eller Ober-Jægermesteren, saavidt Vildtets Fremførsel angaaer, og de Deputerede ved Land-Etaten, saavidt Marsch-Routerne vedkommer; udstædende Passer, hvilke alene skulle ansees gyldige. ——

Men Forordn. af 15. Jan. 1723. melder blant andet, at naar Ober-Hof-Marschallen udgiver noget Reise-Pas under sin Haand og Segl til nogens Fordringskab, efter Kongens Befaling, eller til Kongens Tieneste,

skal

skal samme saavel i Dannmark, som i Fyrstendømmene og Grevskaberne adlydes. Cf. hermed Fr. af 13. Oct. 1728. Og forhen meldes i Forordn. af 5. Apr. 1690. Art. 3., og af 13. May 1707. Art. 5. at de, som reise med Kongen, skal have Seddel fra Hof-Marschallen paa Antallet af de frie Heste og Vogne, som de bør have, og dette igientages ved Resol. af 15. Sept. 1734.

b) Af de Deputerede ved Land-Etaten til Militiens og Troppernes Forflytning, naar noget Regiment eller Compagnie skal marschere. Fr. af 5. Apr. 1690. Art. 1., som i Almindelighed handler om Passer paa fri Befordringskab. Fr. af 15. Apr. 1713. om adskillige Insolentiers og Exactioners Afskaffelse ved Armeen i Dannmark, og forbem. Reser. af 25. Jul. 1691., og af 15. Sept. 1734. Undertiden og af Krigs- og Land-Commissarierne, i følge Land-Militiens Forordninger Bydende; Men efter Fr. af 9. Dec. 1735. om Land-Militien i Dannmark, dens 4. P. 3. Art., skal enhver Ober-Officeer nyde sædvanlig fri Skyds til Bataillons og Regiments Samlinger, saavelsom fri Transport over Belterne og Færgestæderne. Ligesaa skal og Officererne, som formedelst Exercitierne ere foraarsagede, at lade sig oversætte over et eller andet Færgestæd, nyde fri Transport, ligesom og Compagnierne, Bataillonerne og Regimenter

gimentet selv, naar de skal samles. Fr. af 27. Dec. 1701., 5. P 24. Art. hvorimod stemmer overeens den seneste Fr om Landsmilitien af 14. Sept. 1774 Art. 18. ellers er herom udkommen Camm: Br. til samtlige Amtmænd, af 16. Mart 1771., om at foranstalte, at de Forspands-Heste og Vogne, hvorpaa Officererne af Generalitets- og Commissariats-Collegio, eller af Krigs- og Landscommissarien gives Passer, vorde, efter Anfordring, saa hastig som muelig, anskaffede, og til de sædvanlige Skifte-Steder afgivne, uden Vegring og Ophold Hvorimod, om nogen ved den eskede og afgivne Befordring skulle finde sig forurettet, kan de saadant derefter andrage, enten for Amtmanden, eller directe for Rente-Cammer-Collegio. Om deres frie Flytning over Færge-Stæderne, see herefter i dette Capitel.

e) Af Ober-Jægermesteren og Jægermesteren til Vildtets Fremforsel fra Vildbanen til Hoffet, og naar Jagttoiet skal fremføres til Klapjagten, s. Fr. af 5. Apr. 1690. og forbem. Reskripter, men især Jagt-Fr. af 18. Apr. 1732. Art. 31. og 33.

d) Af Rente-Cammer-Collegio, naar Reiser forefalde i saadanne til Hans Majestæts Tieneste, eller Landets almindelig Beste hensigtende Sager, som under Rente-Cammer-Collegio henhører, og Hans Majest. samme af-

berydes

betydelige Aarsager har bevilget, altsaa efter foregaaende Kongel. Resolution. Forordn. af 10. Mart. 1700. i Slutningen.

e) Af Stift- Amtmændene og Amtmændene, deels i Sager angaaende Misdædere, saavel til Misdæderens egen, som andre Sagen vedkommende Personers Befordring.

Hvorom findes disse Anordninger:

Procuratorer skal i slige Sager have fri Fordringskab, see Slutningen af Rescr. af 23 Dec. 1735. for Kiøbstæderne, som er udstrakt til Landet ved Rescr. af 22. Nov. 1736. og Forordn. af 4. Oct. 1737. Fr. af 9. Oct. 1739. Fr af 15. Jan. 1747. Art. 5., hvilken sidste viser at Kiørselerne skal forrettes in natura, og efter Omgang blant Bønderne, følgelig uden Betaling; Alle anf. i dette Udt. 1ste Deel, Side 170. 171. hertil kommer det i Supplem. S. 578. og 579. anførte Rescr. af 1. Oct. 1734. samt disse 2de yngere Rescr. af 10. Sept. 1757., at Amtmanden i det Amt, hvor igiennem Kiørselen med Misdædere maatte falde, skal foranstalte Befordring, saavel for Actor og Defensor, som Misdæderen selv, fra Fængselet og til Retterne; Og Rescr. af 27. May 1768., at naar Misdædere sendes til Khvns. eller andre Fæstninger, for at arbeide, skal saavel Kiøbstæderne som Landet bidrage til at befordre dem derhen; Dog skal Misdædere,

saa ofte mueligt, sendes med Skibs Leilighed. —

Deels i andre Hans Kongel. Majestis. Tieneste og Landets almindelige Tarv, angaaende Forretninger, hvorudi Stift-Amtmænd og Amtmænd baade selv maa nyde fri Fordringskab, see blant andre Reser. af 12. Jun. 1744., og kan anvise og befale, saavidt de dertil i de udkomne eller udkommende Love og Anordninger findes bemyndigede og anledigede. F. Ex. med Fattige og Betlere Fr. af 24. Sept. 1708. for Landet, A. 12. o. f. it. Reser. om Sandflugtens Dæmpelse, i en vis Egn i Jylland, af 16. Jun. 1759., anb. til 6. 17. Art. 19. — om Skatte-Kornets Henførsel til de Kongel. Magazin-Huse, see de aarlige Skat-Forordn. og Cam. Br. af 24. Jun. 1769. anb. til Slutning ved D. L. 3. B. 13. Capitel.

B. Om Ordenen eller Omgangen imellem Landbeboerne til Fordringskabets Forretning.

Bønderne skal kiøre efter en af Amtmanden forfattet Ligning, som skal være indrettet efter Gaardetal og Hartkorn, hver Gaard til 8. Tønder Hartkorn beregnet, og saavel Amtsforvalteren, som Regiments-Skriveren og Proprietairerne tilstilles, Fr. af 5. Apr. 1690. Art. 2. og 13. May 1707. Art. 2. —

Og

Og skal Amtmanden baade selv, og ved Amtsforvalteren holde rigtig Protocol over Reise-Rullerne, og de paa Vognene gaardeviis giorte Udtegnelser, hvoraf Proprietairerne, eller andre vedkommende kunne see, om dennem Ret og Lighed er vederfaret, og ellers ved Aarets Udgang en rigtig Gienpart deraf til Rente-Cammeret indsendes. Fr. af 5. Apr. 1690. Art. 2.

C. Om Fordringskabets Foranstaltning:

Foranstaltningen gaaer fra Amtmanden til Amts-Forvalterne og Regiments-Skriverne, og derefter til Proprietairerne, saavidt de samlede Godser vedkommer; hvorefter Tilsigelsen saa betimelig og ufortovet maa besørges, at enhver indfinder sig til den bestemte Tid, Fr. af 5. Apr. 1690. Art. 2. og af 13. May 1707. Art. 1. Til hvilken Ende ogsaa en af Amts-Forvalterens Folk, eller, efter Amtmandens Anordning, Herredsfogden, skal møde paa Skifte-Stæderne, og der forblive indtil hele Sviten er passeret, for efter medhavende Fortegnelse paa de Forspand og Vogne, som enhver af Sviten er tillagt, at udlevere samme. Fr. af 13. May 1707. Art. 5. Ja enhver Proprietair skal lade sin Ride-Foged, eller anden Befuldmægtiget møde med Bønderne paa Skifte-Stæderne (hvilke i Fr. af 13. May 1707. Art. 2.

anfores) til de berammede Tider, og der saa-
længe blive tilstede, som nogen af Godsets
Bønder ere tilbage, for selv at være ansvar-
lige til de Heste og Vogne, som for deres
Gods ere anviiste; Eller og for hver Gang
de udeblive, betale i Straf 4 6 til 10. Rdlr;
Men naar Heste og Vogne aldeles udeblive,
og andre maa leies, da skal Proprietairerne
baade erstatte den Betaling, som er giver for
de leiede Heste og Vogne, saa og betale lige-
saa meget udi Straf til de Fattige. Plac. af
13. Octob. 1728. Conf. med Jagt-Fr. af
18. Apr. 1732. Art. 33. —— Og maa
Amts-Betienterne være berettigede til, at lade
slige Straf-Bøder ved Militair-Executionen
uden Amtmandens foregaaende Approbation
inddrive. Ligesom og de Penge, som til lei-
ede Vogne og Heste, isteden for de udeblivens-
de betales, maa paa samme Maade hos
Vedkommende uden noget Tingsvidne, eller
Doms Erlangelse søges. Fr. af 15. Jan. 1723.

Om Reserve-Vogne meldes i Fr. af 5te Apr.
1690. Art. 2. At hver Gang nogen Be-
fordring skeer med Kongen, og Rullen an-
kommer, skal Tilsigelsen skee saaledes: At al-
tid 20. Vogne blive i Reserva, hvorunder og
Forspand skulde være forstaaet. Dette synes
at være ophævet ved Fr. af 13. Man 1707.
Men nu bestemmer den Kongel. Resolution af
15. Sept. 1734. saadant nøiere, saaledes:

At

At herefter altid udi Slutningen af Reise-Rullerne skal anføres saa tilstrækkeligt et Antal Extra- og Reserva-Vogne, samt Forspands-Heste, at vedkommende Chefs for Hans Majests egen og de Kongel. Herskabers Hof-Etat kunne være forsikrede, at ei flere i en eller anden Tilfælde til Reisens Befordring skulde behoves

Hvorimod Amts-Betjenterne ligeledes i Slutningen af Fureer-Rullerne i Hans Majests. eget Høie Navn alvorlig skal anbefales, at de ikke under den i Forordn. af 1707 fastsatte Straf maa tilsige flere Vogne eller Heste, end som i Reise-Rullerne anføres; Men besørge det befalede Antal just tilveiebragt.

D. Om Misbrugs Afskaffelse.

læs herom i Almindelighed den ganske Forordn. af 13. May 1707. Men ellers kan mærkes i Særdeleshed:

a) Den, som uden Ordre og Tilladelse fordrer fri Vogn og Forspand, og samme bekommer, skal derfor straffes og bøde. See Forordn. af 13. May 1707. Art. 3. og af 15. Apr. 1713. Art. 11. 12.

b) Den, som tilsiger flere Heste eller Vogne, end som befalet er, skal have sin Charge forbrudt, og straffes som en Kongel. Mandats Overtræder. Forordn. af 13. May 1707. Art. 6.

c) Den, som slaaer Bønderne, tvinger dem til hastig at fremfare, eller at kiøre over det rette Skifte-Sted, og jager Hestene ihiel, skal bøde derfor og betale Hestene. Sammesteds Artikel 9.

d) Enhver af de Personer, som ved Kongens, eller de Kongel. Herskabers Reise, kan vorde beskikket at følge Suiten, skal meddeles et Beviis under Over-Hof-Marschalliens, eller andre vedkommende Chefs deres Segl, hvorpaa enhvers, saavel Navn, som det dennem tillagde Befordringskab skal anføres, og derhos i Foureer-Rullerne forbydes, at til ingen ubekiendte Personer, i Mangel af saadant Beviis, vorder afgiven nogen Vogn eller Heste paa Relaiserne (Skifte-Stæderne) Kongel. Resol. af 15. Sept. 1734., saml. med Fr. af 13. May 1707. Artikel 7.

e) Den, som forskaaner nogen for Befordring, eller og ufornøden opholder Bønderne, skal bøde 5. Rdlr., Jagt-Fr. af 18. Apr. 1732. Art. 33. (Men dette forstaaes alene, naar Hielp med Folk til Hans Majests. Jagt, eller med Vogne til Vildtets Fremførsel, eller i andre Maader behøves). —

E. Hvilke der ere fritagne fra Fri-Kiørsel, med videre.

Grevernes og Fri-Herrernes Bønder skal være forskaanede for alle Reiser, som dem af Amtmanden

manden kunde paabyrdes, s. Gr. Priv. af 25. May 1671. Art. 11. og Fr.-Herskab. af samme Dato, Art. 10. Men dette er siden forklaret saaledes: At Grev. og Fri-Herskabernes Bønder, skal giøre de samme Reiser, som andre Proprietairers, ja Kongens egne, maatte forrette, alene at de blive befriede fra de Reiser, som af Amtmændene gieres i deres Embeds-Forretninger, s. Cammer-Brev til Amts-Forvalterne af 23. Mart. 1745.

Saa synes og Præster, Herreds-Fogder, Proprietairer og Forpagtere ved Forordn. af 5. April 1690. Artikel 2. fritagne; Men i Fr. af 15. Jan. 1723. ere disse, naar de ikke møde, eller lade møde, efter Tilsigelse, den samme Straf underkastede som andre.

Nok merkes: Om Bøndernes Fri-Reiser og Kiørseler for Kirkerne, 2-22. Art. 68. med de dertil henhørende Anordninger. ——

Dernæst tillægges paa dette Sted:

2.) Om Fri-Skyds i Norge.

Ingen Skydsfærd i Norge, maa uden tilbørlig Betaling tilstedes nogen, uden Kongens eller Statholderens Pas, undtagen de i Skyds-Forordningen ommeldte Personer; s. Fr. af 6. April 1672. ——

" Denne Skyds-Fr. er udg. d. 24. Decemb. " 1648., og findes i Pauses Samlinger, " Side 854. ——

Med Skydsfærd maa Landdrotten ei besværge Leilændingen høiere end paa 2. eller 3. Mile, fire Gange om Aaret; Handler han herimod, da skal han betale 1. Rdlr. for hver Miil han besværger ham over det foreskrevne Maal. Fr. af 5. Febr. 1685.

Om Præsternes, Capellanernes og Klokkernes Skyds og Nattehold, see samme Forordning, som i Almindelighed handler om ulovlig Paalægs Afskaffelse i Norge, item Fr. af 26. Jun. 1715. ——

Officererne ved Dragonerne maa ei behyrde deres underhavende Ryttere, Dragoner, eller deres Quarterer, med Skydsfærd, til deres eget Brug, Nytte og Tieneste, Forordn. af 30. Apr. 1692. Art. 16., see videre de efterfølgende Anordninger af 28. Febr. 1765., og af 30. May 1770. ——

De Committerede i Nord-Landene skal nyde fri Skyds og fri Tinghold, naar de reise udi de dem befalede Forretninger, Forordn. af 7. Aug. 1697. Artikel 7.

Officererne i Norge nyde fri Skyds til Regiments-Samling; og naar Obersten og Majoren foraarsages i Regimentets District at reise, for at besee Compagnierne, maa Obersten med 4re, og Majoren med 2de Heste vorde skydset. Forordn. af 28. Febr. 1705. Artikel 29. —— Men ikke naar de reise til

til Stervboen i Soldater-Lægdene, sammesteds Artikel 47.

Om Laugmændenes og Sorenskrivernes Skydsfærd, naar de reise til Aasteds-Forretninger, s. Fr. af 24. Febr. 1708.

Inspecteurerne ved Perlefangsten nyde fri Skyds og Befordring, fra et Sted til andet, saavidt de, Perle-Fangsten angaaende, kunde behove. Fr. af 28. May 1718. Art. 1. — En af Vice-Statholder Baron Kragh udstæd Plac. af 20. May 1719., grundet paa Kongel. Resolution af 28. Apr. næst forhen, melder vel blant andet, at al fri Skyds til Lands i Norge, efterdags skulde være ophæver, og ingen fri Skyds gives eller tillades, mindre Pas dertil udstædes; Men dette, naar det concilieres med de foregaaende og efterfølgende Anordninger, kan alene forstaaes om den fri Skyds, som ei var eller blev udtrykkelig tilladt.

Stift-Amtmændene og Amtmændene i Norge er forundt fri Skyds i Kongens høie Ærinder og Forretninger, see Kongel. Resol. af 12. Febr. 1720.; Dog sammenl. hermed Rescr. af 14. Nov. 1766., som herefter anføres.

Fogderne eller deres Fuldmægtige skulle, naar de til Stift-Amtstuerne med Kongens Indkomster indreise, nyde fri Skyds, see Slots-Lovens Befaling af 6. April 1712.,

som ved Reſcr. af 1. Sept. 1713. er fornyet og ſtadfæſtet.

Fra Skyds og anden Paalæg ere Skolcholderne paa Landet i Norge befriede, Fr. af 5. May 1741. Artikel 5.

Fogderne og Sorenſkriverne ſkal til de almindelige Skatte- og Reſtance-Inge af Almuen ſkydſes og fremføres, og dertil, enhver for ſig, nyde 4. Heſte til Lands, og en Baad med 4re Roer-Karle til Vands; Dog maa hver Perſon, ſom ſkydſer til Lands eller Vands, nyde for hver Miil 4. Sk. Danſke. Forordn. af 28. Mart. 1746., ſaavidt den handler om Dovning og Fri-Skyds, blev vel ophævet ved Forordn. af 26. Oct. 1767. Men denne ſidſte blev kort Tid derefter igien ophævet ved Fr. af 30. May 1770., ſaaledes: At ikke alene de jordbrugende Officerer ved National-Militien i Norge beholde den dem ved Forordn. af 1746., forundte, ſaa kaldede Dovnings-Frihed, udi de ved ſamme Fr. beſtemte Grader og Tilfælde, ſaa at de, ligeſom andre Bønder, maa indbyde Grande- eller Naboe-Lavet til Dovning, eller Dags-Arbeide, imod derfor at beværte dem, efter Skik og Sædvane; Og i lige Tilfælde være forpligtede at aſſiſtere de Arbeidende igien med deres Tieneſte-Folk; Men og Officererne ved Land-Militien i Almindelighed nyde fri Befordring og fri Skyds, efter den 1. 2. og

3. Art.

3. Art. i Fr. af 1746. —— Dog at Officererne forsyne sig med Statholderens, eller vedkommende Stift-Amtmands eller Amtmands Pasſer, som efter overstanden Reise skal tilbageleveres der, hvor de ere tagne; Men de, som enten tage fri Skyds, hvor de ei burde have den, eller bruge det meddeelte Friskyds-Pas videre, end til den Reise, hvorpaa Passet lyder, skal ansees efter den 1. Arts. 8. §. og 2. Arts. 4. §. i bemeldte Forordning af 1746.

Almuen skal ikke være forbunden at befordre Amtmanden med fri Skyds, naar han er foraarsaget at reise til strandede Skibe. Resc. af 14. November 1766.

(Yderligere anfort til 4. Bogs 4. Capitel.)

For begge Rigerne.

Øvrigheden paa hvert Sted skal foranstalte Befordring, med Baad eller Vogn, for Præste og Degne, naar de Delinqventer skulle besøge, og gaaer samme Tour à Tour omkring blant Sogne-Mændene. Fr. af 13. Mart. 1761. Artikel 8.

Videre om Vognmændenes Pligter i Danmark.

De skal betale Mile-Penge til Consumptions-Cassen, neml. 4. Skill. af hver Miil de kiøre. Fr. af 31. Dec. 1700., Cap. 8. —— Og

Skillings

Skillings Told i Portene, Fr. af 22. Octob. 1701., Cap. 6., Artikel 1. ——

Dog forstaaes denne alene om Vognmænd, Mollere, Bønder og andre, som med Læs og Fragt til Khvn. ankomme, hvorfra dog Sandageres, Bleegmænds og Urtegaardsmænds Vogne skal være undtagne. Reser. af 7. Aug. 1697.

—— maa ei kiøre paa Konge-Veiene under Straf. Fr. af 24. April 1734. Art. 1. ——

—— —— ei føre løse Breve med sig til Post-Indkomsternes Fornærmelse. See siden de om Post-Væsenet anf. Anordn.

—— skal med Heste og Vogne giøre Tieneste ved paakommende Ildsvaade i Khvn. Fr. af 9. May 1749. —— I Danmarks andre Kiøbstæder. Fr. af 24. Jan. 1761.

—— skal omgaaes den Deputat Østers, som til den Kongel. Hofholdning ved Vogne til Khvn føres saaledes, at Tønderne ikke skal ligge paa Baggen i Vognen (ei heller i Færge-Fartøierne), men staae paa Bunden, hvormed vedkommende Magistrats-Personer skal have Indseende. Camm.-Br. af 31. Oct. 1722.

D. L. 6. Artikel.

Taxterne skal i Almanakkerne (eller Calenderne) anføres. Reser. af 4. April 1747.

Om

Om Khvns. Færgemænd ere Laugs-Art. udstæ-
dede den 29. April 1684.
Om Færgelsbene imellem Nyborg og Corsøer;
Aarhuus og Callundborg; Assens og Haders-
leb; Middelfart og Snoghøy. Fr. af 29. Apr.
1684.
Laugs-Art. for Færgemændene i Helsingøer,
af 12. May 1685.

1. Om de store Færge-Stæder.

a) Kiøbenhavns Færgemænd.

Naar nogen vil fragte Bort-Færgen alene,
da betales i Fragt om Sommeren, som reg-
nes fra 1. April til 1ste October. og om Vin-
teren, fra 1ste October til 1ste April.
Til Helsingøer om Sommeren 4. Rigsdlr.
om Vinteren 5. Rdlr —— Til Malmøe
om Sommeren 6. Rigsdlr., om Vinte-
ren 7. Rdlr.; —— Til Lands-Crone om
Sommeren 5. Rdlr., om Vinteren 6. Rdlr; —
Til Helsingborg om Sommeren 5. Rdlr.,
om Vinteren 6. Rdlr. —— Den alminde-
lige Færgelon for en ledig Person med sin
Kiste eller Kuffert, til Helsingøer, Malmøe,
Lands-Crone eller Helsingborg er denne: Om
Sommeren 1. Mark 8. Sk., om Vinteren
2. Mark.
For en Bonde eller Sendebud om Sommeren
1 Mark, om Vinteren 1. Mark 8. Skilling.

For

For et Barn om Sommeren 12. Skilling, om Vinteren 1. Mark. ——

For en Hest om Sommeren 4. Mark, om Vinteren 5. Mark.

For en Oxe eller Koe om Sommeren 3. Mark, om Vinteren 3. Mark 8. Skilling.

Af en Tønde Gods, eller af lige Tyngsel, om Sommeren 12. Skilling, om Vinteren 1. Mark.

Af en Baad, som fragtes af en reisende Person, der hastig til nogen af bemeldte Stæder vilde befordres, betales, naar hele Baaden befragtes, om Sommeren 3. Rdlr., og om Vinteren 4. Rdlr.

Men ellers betales for Folk og Vahre i en Baad, som i en Færge.

En Retour-Færge eller Baad, som farer tilbage, til det Sted den hiemmehører, skal have en Fierdedeel mindre i Fraat, end de ellers efter Taxten er berettiget at tage.

Hver Mandag skal en Færge, ligesom Omgangen efter Rullen kan tilfalde dem, seigle fra Khvn. til Skaane, nemlig, den første til Malmøe, den anden til Lands-Crone; Men til Helsingoer hver Mandag og Torsdag, enten de har liden, megen eller ganske ingen Fragt.

Den

Den som fordrer mere end Taxten tillader, skal give dobbelt saa meget i de Fattiges Bøsse, som han over Taxten har annammet. see L.-Art. af 29. Apr. 1684.

Den for Pakket-Baaden imellem Khvn. og Lübeck udgangne Bevilling og Taxt af 29. Dec. 1761., er nu ophævet, see Gener. Post-Amts Plac. = = = = 1773., og derfor her forbigaaes.

b) Om **Færgeløbet** over det store Belt, mellem Callundborg og Aarhuus, Færge-Smakkerne, med videre.

	Om Sommeren.			Om Vinteren.		
	Rdlr.	Mk.	Sk.	Rdlr.	Mk.	Sk.
For den store Smakke betales = = = = =	11.	=	=	12.	=	=
For den 2. og 3. Smakke.	10.	=	=	11.	=	=
For Færge-Baaden. =	6.	=	=	8.	=	=
For en Carosse, eller Reise-Vogn med 6. Heste =	5.	4.	8.	6.	4.	8.
= Med 4. Heste. = =	3.	1.	=	3.	3.	=
= Med 2. Heste. = =	1.	5.	8.	2.	1.	8.
For en Calesch med 2. Heste.	1.	3.	8.	1.	5.	8.
For en Post-Vogn, eller anden Vogn med 2. Heste.	1.	1.	8.	1.	3.	8.
For en Post-Vogn. =	=	2.	=	=	2.	8.
For en Person. = = =	=	3.	8.	=	4.	=
For en Bonde med en Kapsæk, eller et Sendebud. =	=	2.	8.	=	3.	=
For et Barn, spæd Barn undtagen. = = = =	=	1.	12.	=	2.	=

For

	Om Sommeren.			Om Vinteren.		
	Rdlr.	Mk.	Sk	Rdlr.	Mk.	Sk.
For en Oxe, Stud eller Koe.	:	3.	:	:	3.	8.
For en Hest eller Hoppe. :	:	3.	4.	:	3.	12.
For et Fol eller en Kalv	:	:	12	:	1.	:
For et Faar eller et Svin.	:	:	C.	:	:	8.
For et Skriin eller en Kuffert.	:	1.	8.	:	2.	:
For et lidet Skriin : :	:	:	12.	:	1.	:
For en Tønde med Gods	:	1.	8.	:	2.	:
For en Sæk med Humle :	:	4.	:	1.	:	:

Bort-Dagene paa begge Sider ere: Tirsdag og Fredag Kl. 7. om Morgenen.

Forlanger nogen en Smakke eller Baad alene, betales samme saaledes, som foran er meldt. Naar paa Bort-Dagene ikke haves saa megen Fragt, at den halve Fragt kan udkomme, da skyde Befragterne sammen, indtil den halve Fragt erholdes.

Sommer-Maanederne regnes fra den 1ste Apr. til d. 30. Sept og Vinter-Maanederne fra d. 1. Oct. til d. 31. Mart. See L.-Art. af 29. Apr. 1684. og senere Forandring og Forbedring ved Rescript af 25. Martii 1693. af 1. May 1697. Resc. af 25. Mart. 1736.

c) Om Færge-Løbet imellem Corsøer og Nyeborg.

	Sommeren.			Vinteren.		
	Rdlr.	Mk.	Sk.	Rdlr.	Mk.	Sk.
Fragt af en Person : :	:	1.	8.	:	2.	:
: : 1. Tiener, Bonde eller Sendebud : : :	:	1.	:	:	1.	4.

Fragt

	Sommeren.			Vinteren.		
	Rdlr.	Mk.	Sk.	Rdlr.	Mk.	Sk.
Fragt af 2de Børn, spæde undtagne, : :	:	1.	:	:	1.	4.
: en Carosse eller Reise-Vogn med 6. Heste. :	2.	:	:	2.	3.	:
: en Dito med 4. Hest.	1.	3.	:	2.	:	:
: en Dito med 2. Hest.	1.	:	:	1.	2.	:
: en Post-Vogn med 2. Heste. : : : :	:	4.	:	:	5.	:
: en Oxe, Stud eller Koe. : : : : :	:	1.	4.	:	1.	8.
en Hest eller Hoppe.	:	2.	:	:	2.	4.
: et Faar, Lam eller Svin. : : : :	:	:	8.	:	:	12.
: et Skrin eller Kuffert, som behøver en Mands Rum. : :	:	1.	:	:	1.	4.
: en halv Kiste. :	:	1.	8.	:	1.	12.

Fragt af en heel Kiste, Pakker, Tønder eller Sække, betales ligesom de ere store, og behøve Plads til. Forordn. af 29. Apr. 1684.

Smakkerne skal gaae 4. Gange om Ugen, nemlig: Søndag og Torsdag med Posten, og derforuden Tirsdag og Lørdag fra Nyeborg, og Mandag og Fredag fra Corsøer, om Sommeren Kl. 8. om Morgenen, og om Vinteren Kl. 9.

Hvo som vil fragte en Smakke, som føres ved en Skipper, to Baadsmænd og en Dreng, bør betale om Sommeren 6. Rdlr., og om Vinteren 7. Rdlr., „ (saavidt af Slutningen

„ i Reſcr. af 14. Apr. 1737. kan uddrages;
„ thi Begyndelſen er ei derm:d aldeles over-
„ eensſtemmende.)

Derforuden ſvares Paſſage-Penge i Corſoer, og Broe- ſamt Canal-Penge, item Arbeids- eller Lidſe-Brødres Løn, ſamt for Dragter udi Fartøiet at indſætte, eller udtage efter ſpecielle Bevillinger og Taxter. See herom Privil. af 16. Nov. 1664., Reſcr. af 15. Oct. 1723., af 6. May 1729., af 24. Apr. 1734. af 18. May 1735. ——

Færgelobets Intereſſenter udi Nyeborg ſkal forblive i Fællesſkab med Corſoer-Færgeſkabs Intereſſenter. Kongel. Reſolut. af 25. Sept. 1716.

Færgemændene eller Smakke-Skipperne i Nyeborg, ſkal uden Betaling lade bringe Befragterens Gods ind og ud af Skibene, med videre. Reſcr. af 15. Oct. 1723.

Forordn. af 29. Apr. 1684. ſkal være en Rettesnor, hvorefter Vedkommende ſtricte ſkal rette ſig, endog i Henſeende til de agende Poſter; Men naar extraordinaire Baade og Mandſkab, formedelſt Jis, behøves, faaer de Reiſende derom med Vedkommende accordere. Reſcr. af 1. December 1730.

d) Om Færge-Løbet imellem Assens og Aaresund.

Af en Smakke, Som. 2. Rdlr. 1. Mk. 8. Sk. V. 2 Rdr. 4. Mk. — Af en Færge eller Baad, Som. 2. Rdr. V. 2. Rdr. 3. Mk. — Af den mellemste Baad, Som. 1. Rdr. 2. Mk V. 1. Rdlr. 4. Mark. — Af den mindste Baad, Sommeren 4. Mk. Vinteren 1. Rdlr.

Af disse Transport-Fartøier bør eet daglig afgaae, enten der er Fragt eller ikke, undtagen de Dage, da Posten gaaer. Rescript af 14. Apr. 1747. S. videre om nogle Poster, Færgeløbet ved Assens angaaende, Resc. af 25. Nov. 1757.

e) Om Færge-Løbet imellem Middelfart og Snoghøy.

Af en Smakke, S. 1. Rdlr. V. 1. Rdr. 1. Mk. 8. Sk. — Af en Færge, S 4. Mk. 8. Skill. Vint. 1. Rdlr. — Af en Baad, S. 3. Mk. V. 3. Mk. 8. Sk. See Resc. af 14. Apr. 1747.

f) Om Færge-Løbet imellem Fridericia og Strib.

Af Færgen, Som. 3 Mk. Vint. 4. Mk. Af en Baad, Som. 1. Mk. Vint. 1. Mk. 8. Sk. Resc. af 14. Apr. 1747.

Men (efter Skriv- og Reise- Calenderen) svares efter den af Magistraten i Fridericia den 24. Jun. 1745. satte Taxt, saaledes:

Af en Baad med 4. Roers- Karle, S. 2. Mk. 4. Skill. Vint. 3. Mk. — Af en Baad med 2. Roers- Karle, S. 1. Mark. 8. Sk. Vint. 2. Mark.

g) Om Færge- Lobet imellem Wordingborg og Falster.

Af den store Færge, S. 1. Rdr. 2. Mk. 8. Sk. Vint. 1. Rdlr. 5. Mk 4. Sk. — Af Jaaten, Som. 1. Rdlr. 1. Mk 4. Sk. V. 1. Rdlr. 2. Mk. 12. Sk. — Af Seilings- Baaden, S. 4. Mk 12. Sk. V. 1. Rdlr. 8. Sk. See Rescript af 14. April 1747.

Men Færge- Fragten fra Gaabense i Falster til Wordingborg betales efter Reser. af 14. May 1734. Sammenl. hermed Reser. af 19. May 1745.

h) Om Færge- Lobet imellem Sundbye i Lolland og Nykiobing i Falster.

Fragten betales her efter Regl. og Taxt, udg. den 22. November 1737.

i) Om Færge- Lobet imellem Grensund og Moen.

See Rescript af 14. April 1747.

2.) Om

2) Om de mindre Færge-Løb.

Disse ere mangfoldige udi det med Vande overalt igiennemskaarne Dannmark; F. Ex imellem Aalborg og Sundbye fra Himmersyssel til Wendsyssel ——

—— over Aagersund mellem Himmersyssel og Han-Herrederne. See Reser. af 1. Sept. 1741.

—— Færge-Stederne imellem Salling og Morsøe, og mellem Morsøe og Thye, kaldede Sallings- og Wils-Sunds Færge-Steder, hvorom findes disse Anordninger:

Til Sallings- og Wils-Sunds Færge-Steders Vedligeholdelse, skal, foruden Færge-Penge af Fremmede, til Eieren svares af Mors-Oes og dertil hørende Birkes Beboere, Sund- eller Færge-Korn, 8. Dage efter Mikkels-Dag. Reser. af 18. Apr. 1653. og Kongel. Skiøde af 16. May 1685. —— Hvilket og skal svares af øde Steders Hartkorn. Cammer-Br. af 18. Oct. 1727. —— Og naar Restancerne ved en inden Tinge examineret Restance-Liste bevises, maa de ved Execution, med Amtmandens Assistence, udpantes. Camm. Br. af 23. Jul. 1763.

Foruden mangfoldige andre smaa Færge-Steder, for hvilke ere udgangne specielle Anordninger og Tarter, hvorom, efter Bevillingernes egen Tilhold, en Tavle paa hvert Sted

bør være opslagen, til Efterretning for de Reisende.

Generalia.

Alle og enhver, hvis Reise saaledes falder, skal passere de ordentlige Færge-Steder, for ei at giøre Færge-Mændene Indpas, med mindre det er til afsides liggende Steder; Thi da maa Overførselen skee af andre. Camm. Br. af 21. Jan. 1736. —— Ligesaa findes for bemeldte tvende Sallings og Wils-Sunds Færge-Steder Bevilling i Særdeleshed, at ingen Overførsel, for Betaling, fra andre Steder, end ved Færge-Stederne, maa tillades, under Forbrydelse af de brugende Baade. See Camm Br. af 18. Oct. 1727.

Vedkommende ved Færgelobene skulle være de Soe-Officerer, som efter Admiralitets Befaling noget ved Færge-Stederne have at foranstalte, udi alle muelige Tilfælde behielpelige. Rescript af 24. Jul. 1744.

Færge-Mænd skulle sortere under General-Landets Havne-Commission. Fr. af 11. Mart. 1746.

Ligesom Færge-Mænd efter denne Lovens Art. og de foranførte Taxter, under Straf ei maa tage for meget, saa maa de og af visse intet fordre eller tage, saasom: i de samme Tilfælde, hvorom forhen er meldet, under den Artikel om Konge- og Fri-Reiser, der og kan for-

forstaaes om Overførselen over Belter og Færge-Steder.

Hvortil endnu maa erindres:

Den tidende Postes Transport. Fr. af 12. Jun. 1686., og Fr. af 25. Dec. 1694., Art. 10.

Den agende Postes, Reser. af 1. Dec. 1730., Reser. af 24. April 1734., Artikel 1,

Af dem, som fra det i Fladstrand værende Befætnings-Compagnie udskikkes til Lønnings-Pengenes Afhentelse fra Aalborg Amtstue, maa intet fordres for Overførsel ved Sundbye Færgested. See L. Etat. Gen. Commiss. Br. af 15. November 1755.

D. L. 7. Artikel.

Sammenl. herined det som om Betlere og andre Omløbere er anb. til D. L. 3. B. 20. C. — Straffen, som her er fastsat til 10. Lod Sølv, eller 5. Rdlr. er i Forord. af 24. Sept. 1708. 1ste Afd. Art. 12. for Færgemænd, Fiskere og andre Undersaatter, nedsat til 8. Lod Sølv eller 4. Rdlr., dog tillige efter Omstændighederne, at ansees med anden vilkaarlig Straf. — Samme Forordning er fornyet den 6. Octob. 1731.

Et Reser. af 14. Aug. 1705., udg. for Sielland, Fyen, Lolland og Falster, befaler, at om Skylden er hos Rederne, at fremmede Betlere indbringes, skal Fartøiet, hvormed de ere indbragte, være confisqveret. Men har

Skipperen giort det paa sin egen Haand, skal han som Hans Majestæts Mandats modtvillige Overtræder straffes, hvilket Stifts-Befalings-Mændene ved hvert Færge-Sted skulle lade opslaae.

En anden Forordn. af 18. Dec. 1715. siger: At Skippere og Færgemænd ei maa indtage og overføre Betlere, under Straf at ansees som Kongl. Mandaters Overtrædere. Og en senere Forord. af 23. Febr. 1725. forbyder Skippere at overføre nogen Betler til Sielland, under Forbrydelse af den Anpart, han maatte eie i Fartøiet. ——

Slige Sager mod Skippere, Færgem. og Fiskere, have Beneficium paupertatis. See de i 1. Deel af dette Udtog Side 242. anb. Anordninger.

Ligesom Skippere under Straf ei maa indføre Betlere, saa maa de ei heller vegre sig ved at bortføre fremmede Betlere fra Khvn. imod billig Betaling, naar de derom af de Committerede blive anmodede. Fr. af 18. Dec. 1715, see hertil Reser. af 26. Aug. 1735. og af 18. Sept. 1736., som anb. hereftter til D. L. 3. B. 20. Capitel.

De øvrige Anordninger om Betlere findes henførte ei alene, som meldt, til D. L. 3. 20. men og til D. L. 2. 19.

N. L.

N. L. 6. Artikel.

Det skal være Skippere, Færgemænd og Fiskere under anseelig Mulct, som af Stedets Øvrighed bestemmes, forbuden at sætte fremmede Betlere i Norge, der maatte udgive sig for Tyrkiske Fanger, eller deslige i Land; Og de, som ei kan bode med Penge, skal lide paa Kroppen med svart Arbeide i Fæstningen à 6. Sk. daglig, indtil Muleten er afdragen; Desuden skal Skipperen underholde den medbragte Betler, og paa egen Bekostning føre ham ud af Riget. Reskript fra Statholderen af 23. Aug. 1737. (yderl. anb. til 3. Bogs 22. Capitel).

D. L. 8. N. L. 7. Artikel.

Saml. D. L. 3. 20. Art. 3. N. L. 3. 22. Art. 3.

N. L. 8. Artikel.

Ved denne Artikel, som ei findes i den Danske Lov, kan sammenlignes 6. B. 17. Cap, og de dertil henførte Anordninger.

D. L. 9. Artikel.

a) Om Kongens Krigs-Folk og de derunder henhørendes Udtersel handle følgende Anordninger:

Forordn. af 23. Febr. 1684. befaler, at ingen Skipper eller Færgemand maa (ligesaa lidet som andre maa huse og hæle dem.), udføre

nogen Under-Officeer, Gemeen, Ryttere eller Soldat uden Pas fra hans Oberst, eller Commandanterne af Gvarnisonerne, til fremmede Steder; Men naar saadanne Personer fornemmes, da strax angive det for næste Øvrighed, som skal lade dem eftersøge og paagribe, og til Commandanten udi næste Fæstning fremskikke, hvor der skal vorde betalt for hver Person, som saaledes leveres, 10. Rdlr. Men de, som ei dette efterkomme, skal straffes som de Kongel. Mandaters Overtrædere, og have deres Boes-Lodde forbrudt, ja og derforuden selv gaae i de Bortromtes Sted. —

Forordning af 19. Febr. 1701. igientager dette næsten fra Ord til andet; Men omendskiønt den ei udtrykkelig nævner den forrige Forordning, formilder den dog Straffen saaledes: At den Skyldige, som haver huset, hælet, fordulgt eller af Landet udført fornævnte Folk, skal betale 20. Rdlr til det vedkommende Regiments Munderings-Casse for hver Person; Kan han ikke betale Pengene, da bør han for hver ti Rigsdaler, at gaae en Maaned i Jern paa Bremerholm; Men er det en Qvindes-Person, der har hælet den Bortromte, og ei kan betale Pengene, da bør hun straffes med Arbeide paa 2. Maaneders Tid i Børne-Huset paa Christianshavn (nu efter de senere Anordn. i hver Provintses Tugthuus).

For-

Forordn. af 13. Octob. 1703. nedsætter Opbringelses-Pengene, som forhen var bestemt til 10. Rdlr., til 6. Rdlr., og melder, at den, som blot seer igiennem Fingre med Undvigelsen, skal straffes som en Mandats Overtræder; Men skulle nogen derforuden have givet Anslag til Bortrømmelsen, eller været Medvider deri, og det aabenbarer for næste commanderende Officeer, forend Bortrømmelsen skeer, skal han have Pardon, og 30. Rdlr. til Belønning, samt hans Navn fordølges, udi den Sted, at den Skyldige, som antreffes, endog forend Bortrømmelsen skeer, skal uden al Naade straffes med hans Orers Afskierelse og Arbeide udi Jern paa Bremerholm sin Livs-Tid.

Udi samme Forordn. er og, for at forekomme Bortrømmelser, befalet, at alle ved Strandsiderne boende, uden Undtagelse, skal, naar de ei bruge deres Fiske-Baade eller Joller, opdrage samme paa Landet, og lade dem fastgiøre med en stærk Hænselaas, ved en Jern-Lænke, udi en stærk Eege-Pæl, som vel dybt og fast i Jorden er nedslagen, hvortil saavel Pælen, som Stavnen i Baaden, med stærke Jern-Kramper forsynes, samt hver Gang de komme i Land, tage Aarer og løse Tofter med sig hiem udi deres Huse, og intet deraf udi Fartøierne, eller ved Strandbrederne lade blive, saafremt, om anderledes befin-

befindes, de ikke ville straffes efter Sagens Beskaffenhed, og derforuden have deres Første forbrudt. — Denne Anordn. er, for at forekomme Bortrømmelse fra de i Provintsen Sielland forlagde Tropper, efter det med Kronen Sverrig da værende Cartelles Udlob, igientaget ved Reser. til Stift-Befalingsmanden i Sielland af 1. May 1750., og derhos saaledes skierpet, at foruden foranførte Forsigtigheds-Midler, skulde endnu hver Baad være forsynet med et Spund, hvilket ligesom om Aarerne og Tofterne er forordnet, hver Gang skulle medrages hiem i Husene, og, at de, som efterlade dette, bør foruden deres Første Forbrydelse, for hver Gang ansees med 1. Rdlrs Mulct. — Allerede forhen ved Reskript til Stift-Amtmanden i Fyen af 29. Jul. 1711. var denne Forordn. strængelig igientaget, og udtrykkelig befalet, at en Mand, som havde tilhort en Baad, hvormed 1. Gefreider og 4. Soldater vare undvigte, skulle efter Forordn. alvorligen ansees og straffes. — og at dette efterkommes, bør ogsaa Strand-Visiteurerne, i Hensende til Kongens Told-Rettigheder, have Opsyn med, Told-Fr. af 26. November 1768., Capitel 16. Artikel 5. Forordn. af 12. Jan 1733. byder, at Øvrigheden og andre Betiente paa Landet, Færgemændene, Magistraterne og Told-Betienterne i Kiobstæderne, i Særdeleshed i dennem, hvorfra

hvorfra der er Skibs-Fart, skulle vel give agt paa alle igiennem deres Districter, og igiennem saadanne Steder reisende Bønder-Karle og andre ubekiendte, eller mistænkelige Personer og Passagerer, samme noie forhøre, og ingen deslige lade passere, uden han med rigtig Pas og Afskeed er forsynet. (Denne Forordn. henhørte paa den Tid, da den blev udgiven, til den 11. Art. i dett: Cap., men nu da alle Bønder-Karle, efter den strax derefter i samme Aar udgivne Forordn., alle ere bundne til deres Føde-Stavn, og ere enten virkelige eller Reserva-Soldater, henhører Forordn. Hentydelse til denne 9. Artikel.)

Det anførte af bemeldte Forordn. igientages i Forordn. af 14. Sept. 1774. Art. 41. Ligesom det allerede forhen var igientaget ved Fr. af 4. Febr. 1733. med Skierpelse ved den 19. Art., at dersom nogen Bonde-Karl, uden sin rette Husbonds Pas undviger, og vorder antroffen, skal han første Gang fængsles og nogen Tid hensættes paa Vand og Brød; Men undviger han anden Gang, da skal han efter Doms Erhvervelse, nogle Aar arbeide i Jern paa Bremerholm eller næste Fæstning; Den eller de, som ved Mangel af Assistence udi rette Tide har foraarsaget, at Karlen bortkommer fra det Sted, hvor han af Husbonden antreffes, skal ikke alene strax igien forskaffe en dygtig Karl; men og bøde

til

til den, som Personen tilkommer 26. Rdlr. og til Land-Militiens Regiments Munderings-Casse 25 Rdlr. —— Over- og Under-Officerer af Cavallerie og Infanterie skal være vedkommende, under en Qvartal-Gages Fortabelse til bemeldte Casse, behielpelige; Den som huser eller hæler saadan bortloben Karl, skal betale 20. Rdlr. til den, fra hvis Gods eller Lægd Karlen er undvigt, og til bemeldte Casse 20. Rdlr. En Mands-Person, som ikke kan betale disse Boder, skal for hver 10. Rdlr. arbeide en Maaned udi Jern paa Bremerholm, og en Qvindes-Person 2de Maaneder udi Børnhuset paa Christianshavn, med videre —— Og ved den 25. Art. at dersom nogen Skipper udsniger, eller med sig tager det unge Mandskab, være sig Ulenrollerede eller Enrollerede uden lovlig Pas, (hvilket skal være underskrevet og forsealet af Proprietairen selv, og hvorudi udtrykkelig skal være anført, om Pas-Viseren er tilladt at gaae ud af Riget) da skal Skipperen betale et hundrede Rigsdaler i Straf, som deles i tvende lige Dele, imellem Angiveren, Proprietairen, fra hvis Gods han er undviat, og Regiments-Cassen. Ligemaade skal og alle Fiskere, som paa liae Maade forsee sig, arbeide et heelt Aar i Jern i nærmeste Fæstning, naar sligt er dem lovlig overbeviist. —— Dette alt er ligeledes anordnet ved den nyere

Land-

Land-Mil. Fr. af 14. Sept. 1774. Art. 40. og 41., dog saa, at Regiments-Cassen. nu ingen Andeel har i de 100. Rdlr. Mulct-Penge.

Reser. af 19. Mart. 1750 anordner, at istedenfor, at den ved Toldboden af Land-Etaten vagthavende Officeer hidtil alene havde skullet spørge de til Vands Udgaaende om deres Passer, men dog ei pleiet at visitere de igiennem Bommen udlæggende Skibe om hvad Passagerer derpaa maatte befindes; saa skal og nu ethvert Coffardi-Skib, naar det lægger ud igiennem Bommen, af den ved Toldboden vagthavende Officeer, tillige med en Officeer af Soe-Etaten visitere, om derpaa maatte befindes nogen Person, som enten ingen Pas havde at forevise, eller med urigtige Passer maatte være forsynede. —

Rescript af 24. Apr. 1761. melder, at ingen ubekiendt, hvad enten han gaaer i Mundering eller ikke, maa ved Færgestederne passere, forend han er tilspurgt, om han haver Pas, og saafremt han befindes at være en Deserteur, skal han anholdes og udleveres imod de fastsatte Indbringelses-Penge. —

Forordn. af 1. Febr. 1770. befaler i 12. Art., at Skippere maa ei indtage nogen Passagerer, som ei med saadanne Passer ere forsynede, der enten ere udstædede eller paategnede af Regiments-Cheferne, Amtmanden paa Landet eller Magistraterne i Kiøbstæderne. —

Og

Og i 29. Art. at de besynderlig ei heller maa indtage nogen af Kongens enrollerede eller uenrollerede Søe-Folk, samt Ryttere, Dragoner, Soldater, eller andre af Kongens Undersaatter, og fra et Sted til andet udi Kongens Riger og Lande, langt mindre ud af Landet føre, uden behørig Pas, under 100. Rdlr. Straf for hver Person, som i saa Maade antreffes til at blive udført, ja vel og efter Beskaffenheden, Skib og Godses Fortabelse. —— Men Færgemænd eller Fiskere, som bortbringe nogen, ikke med lovlig Pas forsynet Person, skal for hver, som de paa saadan Maade udpracticere, betale 50. Rdlr, og desuden efter Sagens Beskaffenhed, tildømmes at arbeide udi Jern paa Livs-Tid. See samme Forordns. 23. Artikel.

Om dem, som skrive falske Passer for Deserteurer, eller andre i Kiøbvn., see Plac. af 29 Apr. 1771. —— Og til denne Art. henh. Fr. af 10. Oct. 1704., saavidt som Skippere eller andre maatte være fremmede Hververes Medvidere og Medhielpere.

b) Om Skibs-Bemanding.

Ingen Skipper maa antage nogen til sit Skibs-Bemanding, som ikke er forsynet med behørig Certificatz, og skal han iblant Bemandingen være forbunden at tage i det mindste hver 4de eller 5te Mand af det til Søe-Enrolleringen hen-

henhørende unge Mandskab. Ogsaa maa ingen Skipper, endskiønt han kan have Passagerer inden Borde, fare med mindre Mandskab, end det han kunde behøve, naar han ingen Passagerer havde med sig. Forordn. af 1. Febr. 1770. Artikel 12.

N. L. 9. Artikel.

Om Straf for dem, som huse, hæle eller udføre nogen Soldat, see Land-Militiens Fr. i Norge af 20. Febr. 1705., nesten ligelydende med den forhen anf. Forordn. af 4. Febr. 1733.

Ingen Skipper maa udpracticere nogen af Landets Indvaanere i Norge til fremmede Steder, være sig Uenrollerede eller Enrollerede uden fri Pas, under 100. Rdlr. Straf for hver Person, som i saa Maade vorder udført. Fr. af 6. December 1709. Sammenl. hermed Plac. af 31. Jan. 1744. hvorledes der skal forholdes med det unge Mandskab, som til fremmede Steder undviger —— hvis 1. Art. er forklaret ved Rescr. af 13. Aug. 1745. see videre den for Norge udkomne Søe-Enrollerings-Fr. af 1ste Febr. 1770. Artikel 13. som er ligelydende med den for Danmark af samme Dato, Art. 12. (nylig anført) og ligeledes Art. 22., som er ligelydende med den for Danmark nylig anførte Artikel 19 Men i Art. 28. er Straffen forskiellig fra den i Fr.

for Dannmark dens 23. Art. ansatte Straf for Færgemænd; Thi Færgemænd skal i saa Fald ansees og straffes lige med Lodser efter den 26. Artikel, nemlig betale for hver Mand, som ved Lodsens forsømte Eftersogning er bortkommen, 20. Rdlr., og, ifald han har været Medvider eller behielpelig, desuden fra Lods-Tieneſten assettes, og arbeide i Jern et Aar. ——

D. L. 10. N. L. 11. Artikel.

Samml. hertil Forordn. af 1. Febr. 1770. Art. 13. 14. 15. 16 som blant andet melder, at Skipperen skal foreviſe den udi Districtet nærmeſt værende Enrollerings-Betient eller Mynſter-Skriver, eller og Tolder, sine Lister paa Mandskabet, som skal bestaae af lutter enrollerede Soe-Folk, (med mindre andre ei beviislig vare at bekomme) og samme skal med Certificatzerne confereres og rigtig overeensstemme. Naar Skibet oplægges, eller og Folk ombyttes, skal Skipperen, efterat han har giort Rigtighed for hver paa hans Liste anfort Mand, afvære deres Certificatzer. Og maa ingen Tolder clarere, eller udstede Told-Seddel til nogen Skipper, forend han har foreviist sin Liste med vedkommendes Paategning med videre.

Des-

Desuden erindres paa dette Sted:

Danske Skibe maa ei besættes uden med en tredie Part fremmed Mandskab, Fr. af 22. Apr. 1755. Fr. af 9. Apr. 1764. C. 1. A. 4. —

De Skibs-Folk, som fare paa Koffardi-Skibe, skal Vatter-Skouttet optegne, og derover til hvert Nyt-Aar indlevere Fortegnelse, Inst. af 30. Jun. 1752. Art. 5. Fr. af 15. Febr. 1768. —

Skibs-Folk, som fare paa fremmede Steder, maa ei forføres, lokkes, hverves, eller til nogen gemeen Tieneste anholdes. Tract. af 6. Apr. 1748. Art. 29. 30. og 13. Mart. 1756. Art. 28. 29.

Hvorledes Skibs-Rullerne imellem Skipperen og hans Folk skulde indrettes. Forordn. af 23. Mart. 1756. Artikel 1.

I Anledning af den 11. §. i Enrollerings-Fr. for Danmark af 1. Febr. 1770. er gaaet Befaling til alle Consumptiens-Forpagtere paa de Steder ved Liimfiorden, hvor ingen Tolder befindes, at de ingen Skipper eller Kaag-Forer i Liimfiorden lode ind- eller udpassere, uden de med Attest fra vedkommende Enrollerings-Berient, eller Tolder, bevise, ei at have havt andre end enrollerede Folk om Borde. Camm. Br. af 30. Jun. 1770.

D. og N.L. 11. Artikel.

Sammenl. hermed den foreg. D. og N. L. 9. Art. og de dertil anb Anordn., især Fr. af 12. Jan. 1733., Reſcr. af 19. Mart 1750, Reſcr. af 24. Apr. 1761, Fr. af 1. Febr. 1770. Art. 12., ſom alle kan forſtaaes, ikke om Militaire alene, men om Civile tillige.

Hertil kommer:

Forordn. af 21. Febr 1702. (om den da værende Vorned-Rets Ophævelſe) ſom i Slutningen forbyder, at ingen af de Kongel. Underſaatter (ſoefarende Folk undtagne) maa, uden vedborlig Pas, nemlig enten Hans Majeſts. eget, eller og Amtmandens paa Landet og Øvrighedens i Kiobſtæderne, ſig ud af Landet begive, under tilborlig Straf, og at anſees, ſom de Kongel. Mandaters modvillige Overtrædere.

Alle fra Khvn. bortreiſende ſkal være forſynede med Reiſe-Paſſer. Reſcr. af 28. Jun. 1740 — Men ingen maa udſtede ſamme, uden Over-Præſidenten alene. Reſcr. af 29 Dec. 1752. — Og derſom nogen Skipper, Færgemand eller andre, antager nogen til Udførſel fra Khvn., uden ſaadant Reiſe-Pas, ſkal han bede efter Omſtændighederne fra 10. til 50. Riasdlr. Reſcr. af 21. Jun. 1765. Plac. af 20. Mart.

og

og af 18. Nov. 1771. —— Ja, det maa ikke tillades nogen reisende Personer, Haandverks-Svenne eller andre, at passere Kiøbstæderne, Fæstningerne eller Færgestæderne, naar de alene have at forevise et af nogen her ved Hoffet residerende fremmed Ministers; men ikke vedkommende Øvrigheds, paa det Sted, hvorfra de vare reiste, udsted Pas. Resct. af 24. Dec. 1758.

Amtmanden, og ikke Commendanten, paa Bornholm, skal udstede Passer (og holde Herreds-Skifte-Capitainer). Forordn. af 15. May 1741.

End og Qvindes-Personer, som ville begive sig ud af Landet, skal være forsynede med Pas. Forordn. af 2. April 1762.

Til denne Artikel kan og henføres:

Arresteret Person maa Skipper ei taae om Bord eller i Beskyttelse, see Tract. med Genua af 13. Mart 1756. Artikel 20. —— med Sicilien af 6. Apr 1748. Art. 21. —— med Tunis af 8. Decemb. 1751. Art. 9. —— med Tripolis af 22. Jan. 1752. Artikel 11. Sammenl. med Skibs-Art. af 22. Sept. 1758. Artikel 50.

D. og N. L. 12. Artikel.

Sammenlign hermed de neſt foregaaende trende Artikle, og de dertil anbragte Anordninger.

* * * * * *

Af Mangel paa beqvemmere Sted i Lovene, maa og til dette Cap. her til Slutning og for ſig ſelv anfores de om Poſt-Væſenet udgangne Anordninger.

„ Loven melder ſlet intet om Poſt-Væſener, og
„ ſamme var ei heller ſat paa ſaadan or-
„ dentlig og faſt Fod; ſom det blev 11. Aar
„ efter Lovens Udgivelſe; Men da dette Ca-
„ pitel handler om Vognmænd og Færge-
„ mænd, hvilken Materie haver ſaa ſtor
„ Sammenhæng iſær med det agende Poſt-
„ Væſen, ligeſom og det ridende Poſt-Væ-
„ ſen kan anſees, ſom en Slags offentlig
„ Fordringſkab; ſaa har man udvalgt dette
„ Sted til Hentydningen. „

I Almindelighed merkes:

At den første Anordning for Poſt-Væſenet baade i Danmark og Norge, ſamt Fyrſtendømmene Slesvig og Holſteen, er udkommen den 25. December 1694.

Den-

Denne er siden paa adskillige Tider og Maader forandret, nemlig;

a) For Danmark;

Ved Fr. af 31. Dec. 1734. er Taxten for Breve, som sendes med Posten imellem Stederne i Dannmark og Fyrstendommene Slesvig-Holsteen, forandret og giort mere oplyslig. —

Om den agende Post imellem Kiøbenhavn og Altona. Fr. af 4. Febr. 1735.

Om den imellem Rhvn. og Aalborg anlagte Fydske agende-Post, og derom fastsatte Taxt, m. v. Fr. af 17. Jun. 1750.

Men da Touren 9. Aar derefter blev forandret, saa at Posten, istedenfor den ved første Anlæg tagne Tour directe over Callundborg til Aalborg i Jylland, efterdags skulde tage Touren igiennem Sielland og Fyen over Hadersleb; saa blev og Taxten forandret, og en ny bekiendtgiort ved Placat fra Gen. Post-Amt. den 9. Febr. 1759.

See videre om Post-Taxten for de Reisende i Holsteen. Forordn. af 18. May 1762. af 9. og 18. Jan. 1763.

— igiennem Sielland og Fyen, Fr. af 9. Sept. 1763 — igiennem Holsteen, Forordn. af 25. Jan. 1764.

b) For Norge:

Om Forandring og bedre Indretning ved Post-Væsenet i Norge. Forordn. af 4. Aug. 1758. (Her forbigaaes nogle ældre Foranstaltninger fra Stadtholderne, siden Forordningen er mere authentique, ny og fuldstændig, der især i dens 2. Art. indeholder alt hvad Stadth. Omgangs-Brev af 13. Decemb. 1737. ommelder.)

Og i Særdeleshed om den ny Taxt for Breve med Romsdahls Posten. Plac. af 15. Dec. 1758.

„ Om en Taxt for den ridende Post i beg-
„ ge Riger, vorder, for at giøre dette Ud-
„ tog ved al Leilighed desto brugbarere, ud-
„ draget dette af Fr. af 31. Dec. 1734. *)

For et Brev paa fierde Parten af et Ark, halvt eller heelt, hvilket altsammen kaldes et enkelt Brev, betales saaledes:

Fra

*) I Danmarks og Norges Speil. for 1771. findes Taxten ogsaa indført, men fuld af Feil.

Fra Kiøbenhavn.

Til	Lꝑ.	Til	Lꝑ.	Til	Lꝑ.
Helsingaer	2	Itzehoe	6	Lybek	7
Roeskilde	2	Altona	6	Riibe	7
Ringsted	3	Hamborg	6	Warde	8
Corse	3	Apenrade	5	Colding	6
Slagelse	3	Tønbern	7	Fridericia	6
Corsaer	3	Husum	7	Weile	6
Nyborg	4	Friderikstad	7	Horsens	7
Odense	4	Tønningen	7	Aarhuus	7
Assens	4	Ekernsorde	6	Randers	8
Hadersleb	4	Kiel	7	Wiborg	8
Flensborg	5	Ploen	8	Holstebroe	10
Sleswig	5	Preez	7	Aalborg	9
Rendsborg	5				

Fra Helsingoer.

Til	Lꝑ.	Til	Lꝑ.	Til	Lꝑ.
Friderikeborg	2	Rendsberg	6	Preez	8
Kiøbenhavn	2	Itzehoe	7	Lybek	7
Roeskilde	3	Altona	7	Colding	7
Ringsted	3	Hamborg	7	Weile	7
Corse	4	Apenrade	6	Horsens	8
Slageise	4	Tønbern	8	Aarhuus	8
Corsoer	4	Husum	8	Randers	9
Nyborg	5	Friderikstad	8	Aalborg	10
Odense	5	Tønningen	8	Riibe	8
Assens	5	Ekernsorde	8	Warde	9
Hadersleb	5	Kiel	7	Fridericia	7
Flensborg	6	Ploen	9	Wiborg	9
Sleswig	6			Holstebroe	11

Fra Roeskilde.

Til	Lꝑ.	Til	Lꝑ.	Til	Lꝑ.
Friderikſborg	2	Rendsborg	5	Lybek	7
Helſingoer	3	Itzehoe	6	Colding	6
Kiøbenhavn	2	Altona	6	Weile	6
Ringſted	3	Hamborg	6	Horſens	7
Sorøe	3	Apenrade	5	Aarhuus	7
Slagelſe	3	Tondern	7	Randers	8
Corſoer	3	Huſum	7	Aalborg	9
Nyborg	4	Friderikſtad	7	Riibe	7
Odenſe	4	Tonningen	7	Warde	8
Aſſens	4	Ekernforde	6	Fridericia	6
Hadersleb	4	Kiel	7	Wiborg	8
Flensborg	5	Ploen	8	Holſtebroe	10
Slesvig	5	Preez	7		

Fra Ringſted.

Til	Lꝑ.	Til	Lꝑ.	Til	Lꝑ.
Roeskilde	2	Itzehoe	6	Lybek	7
Kiøbenhavn	3	Altona	6	Colding	6
Helſingoer	3	Hamborg	6	Weile	6
Sorøe	3	Apenrade	5	Horſens	7
Slagelſe	2	Tondern	7	Aarhuus	7
Corſoer	3	Huſum	7	Randers	8
Nyborg	3	Friderikſtad	7	Aalborg	9
Odenſe	3	Tonningen	7	Riibe	7
Aſſens	3	Ekernforde	6	Warde	8
Hadersleb	4	Kiel	7	Fridericia	6
Flensborg	5	Ploen	8	Wiborg	8
Slesvig	5	Preez	7	Holſtebroe	10
Rendsborg	5				

Fra Soroe.

Til	Lꝑ.	Til	Lꝑ.	Til	Lꝑ.
Ringsted	2	Itzehoe	6	Lybek	7
Roeskilde	3	Altona	6	Colding	6
Kiøbenhavn	3	Hamborg	6	Weile	6
Helsingoer	4	Apenrade	5	Horsens	7
Slagelse	2	Tondern	7	Aarhuus	7
Corsoer	3	Husum	7	Randers	8
Nyborg	3	Friderikstad	7	Aalborg	9
Odense	3	Tonningen	7	Riibe	7
Assens	3	Ekernførde	6	Warde	8
Hadersleb	4	Kiel	7	Fridericia	6
Flensborg	5	Plœn	8	Wiborg	8
Sleswig	5	Preez	7	Holstebroe	10
Rendsborg	5				

Fra Slagelse.

Til	Lꝑ.	Til	Lꝑ.	Til	Lꝑ.
Soroe	2	Itzehoe	6	Lybek	7
Ringsted	2	Altona	6	Colding	6
Roeskilde	3	Hamborg	6	Weile	6
Kiøbenhavn	3	Apenrade	5	Horsens	7
Helsingoer	4	Tondern	7	Aarhuus	7
Corsoer	2	Friderikstad	7	Randers	8
Nyborg	3	Husum	7	Aalborg	9
Odense	3	Tonningen	7	Riibe	7
Assens	3	Ekernforde	6	Warde	8
Hadersleb	4	Kiel	7	Fridericia	6
lensborg	5	Plœn	8	Wiborg	8
Sleswig	5	Preez	7	Holstebroe	10
Rendsborg	5				

Fra

Fra Corsoer.

Til	Lß.	Til	Lß.	Til	Lß.
Slagelse	2	Itzehoe	6	Lybek	7
Sorre	2	Altona	6	Colding	6
Ringsted	3	Hamberg	6	Weile	6
Roeskilde	3	Apenrade	5	Horsens	7
Kiøbenhavn	3	Tondern	7	Aarhuus	7
Helsingoer	4	Friderikstad	7	Randers	8
Nyborg	2	Tonningen	7	Aalborg	9
Odense	3	Husum	7	Ribe	7
Assens	3	Ekernforde	6	Warde	8
Hadersleb	4	Kiel	7	Fridericia	6
Flensborg	5	Ploen	8	Wiborg	8
Slesvig	5	Preez	7	Holstebroe	10
Rendsborg	5				

Fra Nyborg.

Til	Lß	Til	Lß.	Til	Lß.
Corsoer	2	Itzehoe	5	Lybek	6
Slagelse	3	Altona	5	Colding	5
Sorse	3	Hamborg	5	Weile	5
Ringsted	3	Apenrade	4	Horsens	6
Roeskilde	4	Tondern	6	Aarhuus	6
Kiøbenhavn	4	Husum	6	Randers	7
Helsingoer	5	Friderikstad	6	Aalborg	8
Odense	2	Tonningen	6	Ribe	6
Assens	3	Ekernforde	6	Warde	7
Hadersleb	3	Kiel	6	Fridericia	5
Flensborg	4	Ploen	7	Wiborg	7
Slesvig	4	Preez	6	Holstebroe	9
Rendsborg	4				

Fra Odense.

Til	Lꝑ.	Til	Lꝑ.	Til	Lꝑ.
Nyborg	2	Itzehoe	5	Lybek	6
Corsoer	3	Altona	5	Colding	5
Slagelse	3	Hamborg	5	Weile	5
Sorse	3	Apenrade	4	Horsens	6
Ringsted	3	Tondern	6	Aarhuus	6
Roeskilde	4	Husum	6	Randers	7
Kiebenhavn	4	Friderikstad	6	Aalborg	8
Helsigoer	5	Tonningen	6	Riibe	5
Assens	2	Ekernførde	5	Warde	7
Hadersleb	3	Kiel	6	Fridericia	5
Flensborg	4	Plsen	7	Wiborg	7
Slesvig	4	Preez	6	Holstebroe	9
Rendsborg	4				

Fra Assens.

Til	Lꝑ.	Til	Lꝑ.	Til	Lꝑ.
Odense	2	Altona	5	Lybek	6
Nyborg	3	Hamborg	5	Colding	4
Corsoer	3	Apenrade	3	Weile	4
Slagelse	3	Tondern	6	Horsens	5
Sorse	3	Husum	6	Aarhuus	5
Ringsted	3	Friderikstad	6	Randers	6
Roeskilde	4	Tonningen	6	Aalborg	7
Kiebenhavn	4	Ekernførde	5	Riibe	5
Helsingoer	5	Kiel	6	Warde	6
Hadersleb	2	Plsen	7	Fridericia	4
Flensborg	3	Preez	6	Wiborg	6
Slesvig	4	Middelfart	2	Holstebroe	8
Rendsborg	4	Efter Rescript af 5. Jan. 1770.			
Itzehoe	5				

Fra

Fra Hadersleb.

Til	Lꝑ.
Assens	2
Odense	3
Nyborg	3
Corsøer	4
Slagelse	4
Sorøe	4
Ringsted	4
Roeskilde	4
Kiøbenhavn	4
Helsingøer	5
Flensborg	2
Slesvig	3
Rendsborg	3

Til	Lꝑ.
Itzehoe	4
Altona	4
Hamborg	4
Apenrade	1
Tondern	4
Husum	5
Friderikstad	5
Tonningen	5
Ekernforde	4
Kiel	4
Ploen	6
Preez	5

Til	Lꝑ.
Lybek	5
Colding	2
Weile	2
Horsens	3
Aarhuus	3
Randers	4
Aalberg	5
Ribe	3
Warde	4
Fridericia	3
Wiborg	4
Holstebroe	6

Fra Colding.

Til	Lꝑ.
Hadersleb	2
Assens	4
Odense	5
Nyborg	5
Corsøer	6
Slagelse	6
Sorøe	6
Ringsted	6
Roeskilde	6
Kiøbenhavn	6
Helsingøer	7
Flensborg	4
Slesvig	5

Til	Lꝑ.
Rendsborg	5
Itzehoe	6
Altona	6
Hamborg	6
Apenrade	3
Tondern	6
Husum	7
Friderikstad	7
Tonningen	7
Ekernforde	6
Kiel	6
Ploen	8

Til	Lꝑ.
Preez	4
Lybek	5
Ribe	6
Warde	2
Weile	3
Horsens	3
Aarhuus	4
Randers	5
Aalberg	1
Fridericia	4
Wiborg	6
Holstebroe	

Fra Weile.

Til	Lꝑ	Til	Lꝑ	Til	Lꝑ
Colding	2	Slesvig	5	Ploen	8
Hadersleb	2	Rendsborg	5	Preez	7
Assens	4	Itzehoe	6	Lybek	7
Odense	5	Altona	6	Riibe	5
Nyborg	5	Hamborg	6	Warde	6
Corsoer	6	Apenrade	3	Horsens	2
Slagelse	6	Tondern	6	Aarhuus	3
Sorse	6	Husum	7	Randers	3
Ringsted	6	Friderikstad	7	Aalborg	4
Roeskilde	6	Tonningen	7	Wiborg	3
Kiøbenhavn	6	Ekernforde	6	Holstebroe	6
Helsingoer	7	Kiel	6	Fridericia	3
Flensborg	4				

Fra Horsens.

Til	Lꝑ	Til	Lꝑ	Til	Lꝑ
Weile	2	Flensborg	5	Kiel	7
Colding	3	Slesvig	6	Ploen	9
Hadersleb	3	Rendsborg	6	Preez	8
Assens	5	Itzehoe	7	Lybek	8
Odense	6	Altona	7	Riibe	6
Nyborg	6	Hamborg	7	Warde	7
Corsoer	7	Apenrade	4	Aarhuus	2
Slagelse	7	Tondern	7	Randers	3
Sorse	7	Husum	8	Aalborg	4
Ringsted	7	Friderikstad	8	Wiborg	3
Roeskilde	7	Tonningen	8	Holstebroe	5
Kiøbenhavn	7	Ekernforde	7	Fridericia	4
Helsingoer	8				

Fra Aarhuus.

Til	Lꝑ	Til	Lꝑ	Til	Lꝑ.
Horsens	2	Helsingaer	8	Ekernførde	7
Weile	3	Flensborg	5	Kiel	7
Colding	3	Slesvig	6	Plœn	9
Hadersleb	3	Rendsborg	6	Preez	8
Assens	5	Itzehoe	7	Lybek	8
Odense	6	Altona	7	Riibe	6
Nyborg	6	Hamborg	7	Warde	7
Corsoer	7	Apenrade	4	Randers	3
Slagelse	7	Tondern	7	Aalborg	3
Sorøe	7	Husum	8	Wiborg	3
Ringsted	7	Friderikstad	8	Holstebroe	5
Roeskilde	7	Tonningen	8	Fridericia	4
Kiøbenhavn	7				

Fra Randers.

Til	Lꝑ	Til	Lꝑ.	Til	Lꝑ.
Aarhuus	2	Kiøbenhavn	8	Tonningen	9
Horsens	3	Helsingaer	9	Ekernførde	8
Weile	3	Flensborg	6	Kiel	8
Colding	4	Slesvig	7	Plœn	10
Hadersleb	4	Rendsborg	7	Preez	9
Assens	6	Itzehoe	8	Lybek	9
Odense	7	Altona	8	Riibe	7
Nyborg	7	Hamborg	8	Warde	8
Corsoer	8	Apenrade	5	Aalborg	3
Slagelse	8	Tondern	8	Wiborg	2
Sorøe	8	Husum	9	Holstebroe	4
Ringsted	8	Friderikstad	9	Fridericia	5
Roeskilde	8				

Fra Aalborg.

Til	Lß.	Til	Lß.	Til	Lß.
Randers	3	Roeskilde	9	Friderikstad	10
Aarhuus	3	Kiøbenhavn	9	Tønningen	10
Horsens	4	Helsingøer	10	Ekernførde	9
Weile	4	Flensborg	7	Kiel	9
Colding	5	Siesvig	8	Plœn	11
Hadersleb	5	Rendsborg	8	Preez	10
Aassens	7	Itzehoe	9	Lybek	10
Odense	8	Altona	9	Riibe	8
Nyborg	8	Hamborg	9	Varde	9
Corsøer	9	Apenrade	6	Wiborg	3
Slagelse	9	Tøndern	9	Holstebroe	5
Sorøe	9	Husum	10	Fridericia	6
Ringsted	9				

Fra Wiborg.

Til	Lß	Til	Lß.	Til	Lß.
Randers	2	Kiøbenhavn	8	Kiel	8
Aarhuus	3	Helsingøer	9	Plœn	10
Horsens	3	Flensborg	6	Preez	9
Weile	3	Slesvig	7	Lybek	9
Colding	4	Rendsborg	7	Riibe	7
Hadersleb	4	Itzehoe	8	Warde	8
Aassens	6	Altona	8	Fridericia	5
Odense	7	Hamborg	8	Aalborg	3
Nyborg	7	Apenrade	5	Holstebroe	2
Corsøer	8	Tøndern	8	Endskiønt Kiøbstæ-	
Slagelse	8	Husum	9	derne Thisted, Ny-	
Sorøe	8	Friderikstad	9	kiøbing og Schive,	
Ringsted	8	Tønningen	9	for hvilke i Wiborg	
Roeskilde	8	Ekernførde	8	er Hoved Post-Con-	

tor, ikke her nævnes; Saa dog viser Gen. Post-Amtets Decision udi Wiborg Post-Regnskab af 29. Apr. 1723., at da værende Regnskabsfører, ikke burde tilstede, at nogen uden Portos Erlægaelse fra Wiborg til bemeldte Steder vare blevne deres Breve tilstillede.

Fra Holstebroe.

Til	Lß.	Til	Lß.	Til	Lß.
Wiborg	2	Ringsted	10	Friderikstad	11
Randers	4	Roeskilde	10	Husum	11
Aarhuus	5	Kiobenhavn	10	Tonningen	11
Horsens	5	Helsingser	11	Ekernførde	10
Weile	6	Flensborg	8	Kiel	10
Colding	6	Slesvig	9	Ploen	12
Hadersleb	6	Rendsborg	9	Preez	11
Assens	8	Itzehoe	10	Lybek	11
Odense	9	Altona	10	Riibe	9
Nyborg	9	Hamborg	10	Warde	10
Corsøer	10	Apenrade	7	Aalborg	5
Slagelse	10	Tønvern	10	Fridericia	7
Sorøe	10				

Fra Fridericia.

Til	Lß	Til	Lß.	Til	Lß.
Colding	1	Flensborg	4	Ploen	8
Hadersleb	2	Slesvig	5	Preez	7
Assens	4	Rendsborg	5	Lybek	7
Middelfart	4	Itzehoe	6	Riibe	5
Odense	5	Altona	6	Warde	6
Nyborg	5	Hamborg	6	Weile	3
Corsøer	6	Apenrade	3	Horsens	4
Slagelse	6	Tondern	6	Aarhuus	4
Sorøe	6	Husum	7	Randers	5
Ringsted	6	Friderikstad	7	Aalborg	6
Roeskilde	6	Tonningen	7	Wiborg	5
Kiøbenhavn	6	Ekernførde	6	Holstebroe	7
Helsingsør	7	Kiel	6		

Fra

Fra Riibe.

Til	Lß.	Til	Lß.	Til	Lß.
Hadersleb	3	Rendsborg	6	Preez	8
Assens	5	Itzehoe	7	Lybek	8
Odense	6	Altona	7	Colding	5
Nyborg	6	Hamborg	7	Weile	5
Corsoer	7	Apenrade	4	Horsens	6
Slagelse	7	Tondern	7	Aarhuus	6
Sorøe	7	Husum	8	Randers	7
Ringsted	7	Friderikstad	8	Aalborg	8
Roeskilde	7	Tonningen	8	Wiborg	7
Kiøbenhavn	7	Ekernførde	7	Holstebroe	9
Helsingoer	8	Kiel	7	Fridericia	5
Flensborg	5	Plœn	9	Warde	1
Slesvig	6				

Fra Warde.

Til	Lß.	Til	Lß.	Til	Lß.
Riibe	1	Slesvig	7	Plœn	10
Hadersleb	4	Rendsborg	7	Preez	9
Assens	6	Itzehoe	8	Lybek	9
Odense	7	Altona	8	Colding	6
Nyborg	7	Hamborg	8	Weile	6
Corsoer	8	Apenrade	5	Horsens	7
Slagelse	8	Tondern	8	Aarhuus	7
Sorøe	8	Husum	9	Randers	8
Ringsted	8	Friderikstad	9	Aalborg	9
Roeskilde	8	Tonningen	9	Wiborg	8
Kiøbenhavn	8	Ekernførde	8	Holstebroe	10
Helsingoer	9	Kiel	8	Fridericia	6
Flensborg	6				

Fra Hamborg.

Til	Lß.	Til	Lß.	Til	Lß.
Itzehoe	2	Roeskilde	6	Colding	6
Rendsborg	3	Kiøbenhavn	6	Weile	6
Slesvig	3	Helsingøer	7	Horsens	7
Flensborg	3	Kiel	3	Aarhuus	7
Hadersleb	4	Preez	4	Randers	8
Assens	5	Plœn	3	Aalborg	9
Odense	5	Ekernførde	4	Riibe	7
Nyborg	5	Husum	4	Warde	8
Corsøer	6	Friderikstad	4	Fridericia	6
Slagelse	6	Tønningen	4	Wiborg	8
Sorøe	6	Tøndern	5	Holstebroe	10
Ringsted	6	Apenrade	3		

Fra Altona.

Til	Lß.	Til	Lß.	Til	Lß.
Itzehoe	2	Roeskilde	6	Co'ding	6
Rendsborg	3	Kiøbenhavn	6	Fridericia	6
Slesvig	3	Helsingøer	7	Riibe	7
Flensborg	3	Kiel	3	Warde	8
Hadersleb	4	Preez	4	Weile	6
Assens	5	Plœn	3	Horsens	7
Odense	5	Ekernførde	4	Aarhuus	7
Nyborg	5	Husum	4	Randers	8
Corsøer	6	Friderikstad	4	Wiborg	8
Slagelse	6	Tønningen	4	Holstebroe	10
Sorøe	6	Tøndern	5	Aalborg	9
Ringsted	6	Apenrade	3		

Fra Itzehoe.

Til	Lß.	Til	Lß.	Til	Lß.
Rendsborg	2	Helsingser	7	Apenrade	3
Slesvig	3	Hamborg	2	Colding	6
Flensborg	3	Altona	2	Weile	6
Hadersleb	4	Kiel	3	Horsens	7
Assens	5	Preez	4	Aarhuus	7
Odense	5	Plœn	5	Randers	8
Nyborg	5	Lubek	5	Aalborg	9
Corsoer	6	Ekernførde	3	Riibe	7
Slagelse	6	Husum	4	Warde	8
Sorøe	6	Friderikstad	4	Fridericia	5
Ringsted	6	Tønningen	4	Wiborg	8
Roeskilde	6	Tondern	5	Holstebroe	10
Kiøbenhavn	6				

Fra Rendsborg.

Til	Lß.	Til	Lß.	Til	Lß.
Slesvig	2	Itzehoe	2	Apenrade	2
Flensborg	2	Altona	3	Riibe	6
Hadersleb	3	Hamborg	3	Warde	7
Assens	4	Kiel	2	Colding	5
Odense	4	Preez	3	Fridericia	5
Nyborg	4	Plœn	4	Weile	5
Corsoer	5	Lubek	3	Horsens	6
Slagelse	5	Ekernførde	3	Aarhuus	6
Sorøe	5	Husum	3	Randers	7
Ringsted	5	Friderikstad	3	Wiborg	7
Roeskilde	5	Tønningen	3	Holstebroe	9
Kiøbenhavn	5	Tondern	4	Aalborg	8
Helsingser	6				

Fra Slesvig.

Til	Lß.	Til	Lß.	Til	Lß.
Flensborg	2	Itzehoe	3	Lybek	3
Hadersleb	3	Altona	3	Riibe	6
Assens	4	Hamborg	3	Warde	7
Odense	4	Tondern	4	Colding	5
Nyborg	4	Apenrade	2	Fridericia	5
Corsøer	5	Husum	2	Weile	5
Slagelse	5	Friderikstad	2	Horsens	6
Sorøe	5	Tønningen	2	Aarhuus	6
Ringsted	5	Ekernførde	1	Randers	7
Roeskilde	5	Kiel	2	Wiborg	7
Kiøbenhavn	5	Preez	3	Holstebroe	9
Helsingøer	6	Ploen	4	Aalborg	8
Rendsborg	2				

Fra Flensborg.

Til	Lß.	Til	Lß.	Til	Lß.
Hadersleb	2	Itzehoe	3	Lybek	4
Assens	3	Altona	3	Riibe	5
Odense	4	Hamborg	3	Warde	6
Nyborg	4	Tondern	2	Colding	4
Corsøer	5	Apenrade	1	Fridericia	4
Slagelse	5	Husum	3	Weile	4
Sorøe	5	Friderikstad	3	Horsens	5
Ringsted	5	Tønningen	3	Aarhuus	5
Roeskilde	5	Ekernførde	3	Randers	6
Kiøbenhavn	5	Kiel	4	Wiborg	6
Helsingøer	6	Preez	4	Holstebroe	8
Slesvig	2	Ploen	6	Aalborg	7
Rendsborg	2				

Fra

Fra Kiel.

Til	Lß.	Til	Lß.	Til	Lß.
Rendsborg	2	Helsingoer	7	Lybek	2
Sleswig	2	Itzehoe	3	Colding	6
Flensborg	4	Altona	3	Fridericia	6
Hadersleb	4	Hamborg	3	Riibe	7
Assens	6	Husum	4	Warde	8
Odense	6	Friderikstad	4	Weile	6
Nyborg	6	Tonningen	4	Horsens	7
Corsoer	7	Ekernforde	1	Aarhuus	7
Slagelse	7	Tondern	5	Randers	8
Sorse	7	Apenrade	4	Wiberg	8
Ringsted	7	Preez	1	Holstebroe	10
Roeskilde	7	Ploen	2	Aalborg	9
Kiobenhavn	7				

Fra Preez.

Til	Lß.	Til	Lß.	Til	Lß.
Kiel	1	Kiobenhavn	7	Lybek	2
Rendsborg	3	Helsingoer	8	Riibe	8
Sleswig	3	Itzehoe	4	Warde	9
Flensborg	4	Altona	4	Colding	7
Hadersleb	5	Hamborg	4	Fridericia	7
Assens	6	Husum	5	Weile	7
Odense	6	Friderikstad	5	Horsens	8
Nyborg	6	Tonningen	5	Aarhuus	8
Corsoer	7	Ekernforde	2	Randers	9
Slagelse	7	Tondern	6	Wiborg	9
Sorse	7	Apenrade	4	Holstebroe	11
Ringsted	7	Ploen	2	Aalborg	10
Roeskilde	7				

Fra Ploen.

Til	Lß.	Til	Lß.	Til	Lß.
Preez	2	Roeskilde	8	Lybek	2
Kiel	2	Kiøbenhavn	8	Riibe	9
Rendsborg	4	Helsingoer	9	Warde	10
Slesvig	4	Itzehoe	5	Colding	8
Flensborg	6	Altona	3	Fridericia	8
Hadersleb	6	Hamborg	3	Weile	8
Assens	7	Husum	6	Horsens	9
Odense	7	Friderikstad	6	Aarhuus	9
Nyborg	7	Tonningen	6	Randers	10
Corsoer	8	Ekernforde	3	Wiborg	10
Slagelse	8	Tondern	7	Holstebroe	12
Sorse	8	Apenrade	6	Aalborg	11
Ringsted	8				

Fra Lybek.

Til	Lß.	Til	Lß.	Til	Lß.
Plsen	2	Sorse	7	Riibe	8
Preez	2	Ringsted	7	Warde	9
Kiel	2	Roeskilde	7	Colding	7
Rendsborg	3	Kiøbenhavn	7	Fridericia	7
Slesvig	3	Helsingoer	7	Weile	7
Flensborg	4	Itzehoe	5	Horsens	8
Hadersleb	5	Husum	5	Aarhuus	8
Assens	6	Friderikstad	5	Randers	9
Odense	6	Tonningen	5	Wiborg	9
Nyborg	6	Ekernforde	2	Holstebroe	11
Corsoer	7	Tondern	6	Aalborg	10
Slagelse	7	Apenrade	4		

Fra Ekernforde.

Til	Lꝑ.	Til	Lꝑ.	Til	Lꝑ.
Slesvig	1	Rendsborg	3	Lybek	2
Flensborg	3	Itzehoe	3	Riibe	7
Hadersleb	4	Altona	4	Warde	8
Assens	5	Hamborg	4	Colding	6
Odense	5	Husum	3	Fridericia	6
Nyborg	5	Friderikstad	3	Weile	6
Corsoer	6	Tønningen	3	Horsens	7
Slagelse	6	Tondern	4	Aarhuus	7
Sorse	6	Apenrade	3	Randers	8
Rin sted	6	Kiel	1	Wiborg	8
Roeskilde	6	Preez	2	Holstebroe	10
Kiøbenhavn	6	Plœn	3	Aalborg	9
Helsingoer	8				

Fra Husum.

Til	Lꝑ.	Til	Lꝑ.	Til	Lꝑ.
Slesvig	2	Rendsborg	3	Lybek	5
Flensborg	3	Itzehoe	4	Riibe	8
Hadersleb	5	Altona	4	Warde	9
Assens	6	Hamborg	4	Colding	7
Odense	6	Friderikstad	1	Fridericia	7
Nyborg	6	Tønningen	1	Weile	7
Corsoer	7	Ekernforde	3	Horsens	8
Slagelse	7	Tondern	5	Aarhuus	8
Sorse	7	Apenrade	3	Randers	9
Ringsted	7	Kiel	4	Wiborg	9
Roeskilde	7	Preez	5	Holstebroe	11
Kiøbenhavn	7	Plœn	6	Aalborg	10
Helsingoer	8				

Fra Friderikstad.

Til	Lß.	Til	Lß.	Til	Lß.
Slesvig	2	Rendsborg	3	Lybek	5
Flensborg	3	Itzehoe	4	Riibe	8
Hadersleb	5	Altona	4	Warde	9
Assens	6	Hamborg	4	Colding	7
Odense	6	Tonningen	1	Fridericia	7
Nyborg	6	Husum	1	Weile	7
Corsoer	7	Ekernforde	3	Horsens	8
Slagelse	7	Tondern	5	Aarhuus	8
Sorse	7	Apenrade	3	Randers	9
Ringsted	7	Kiel	4	Wiborg	9
Roeskilde	7	Preez	5	Holstebroe	11
Kiøbenhavn	7	Plsen	6	Aalborg	10
Helsingoer	8				

Fra Tonningen.

Til	Lß.	Til	Lß.	Til	Lß.
Friderikstad	1	Helsingoer	8	Lybek	5
Slesvig	2	Rendsborg	3	Riibe	8
Flensborg	3	Itzehoe	4	Warde	9
Hadersleb	5	Altona	4	Colding	7
Assens	6	Hamborg	4	Fridericia	7
Odense	6	Husum	1	Weile	7
Nyborg	6	Ekernforde	3	Horsens	8
Corsoer	7	Tondern	5	Aarhuus	8
Slagelse	7	Apenrade	4	Randers	9
Sorse	7	Kiel	4	Wiborg	9
Ringsted	7	Preez	5	Holstebroe	11
Roeskilde	7	Plsen	6	Aalborg	10
Kiøbenhavn	7				

Fra Tondern.

Til	Lß.	Til	Lß.	Til	Lß.
Flensborg	2	Rendsborg	4	Lybek	6
Hadersleb	4	Itzehoe	5	Colding	6
Assens	6	Altona	5	Fridericia	6
Odense	6	Hamborg	5	Riibe	7
Nyborg	6	Apenrade	2	Warde	8
Corseer	7	Husum	5	Weile	6
Slagelse	7	Friderikstad	5	Horsens	7
Soree	7	Tonningen	5	Aarhuus	7
Ringsted	7	Ekernforde	4	Randers	8
Roeskilde	7	Kiel	5	Wiborg	8
Kisbenhavn	7	Preez	6	Holstebroe	10
Helsingoer	8	Ploen	7	Aalborg	9
Sleswig	4				

Fra Apenrade.

Til	Lß.	Til	Lß.	Til	Lß.
Hadersleb	1	Rendsborg	2	Lybek	4
Assens	3	Itzehoe	3	Colding	3
Odense	4	Altona	3	Fridericia	3
Nyborg	4	Hamborg	3	Riibe	4
Corseer	5	Tondern	2	Warde	5
Slagelse	5	Ekernforde	3	Weile	3
Sorse	5	Husum	3	Horsens	4
Ringsted	5	Friderikstad	3	Aarhuus	4
Roeskilde	5	Tonningen	3	Randers	5
Kisbenhavn	5	Kiel	4	Wiborg	5
Helsingoer	6	Preez	4	Holstebroe	7
Flensborg	1	Ploen	6	Aalborg	6
Sleswig	2				

Til de affides liggende Steder betales Brevene til de nærmeſte Hoved-Poſt-Contorer; Men til de i Jylland affides liggende Steder, betales Brevene til Hadersleb. See derom Forordningen ſelv.

Poſtmeſteren i Apenrade nyder for hvert Brev fra og til Apenrade 1. Lß.; For Breve imellem Flensborg og Apenrade, ½ Lß. ——

Efter anførte Taxt betales Brevene, eller anſættes i Porto, ſaaledes:

Sielland.

1.) Brevene, ſom gaae imellem Hoved-Poſt-Contorerne i Sielland, neml. Kiobenhavn, Helſingoer, Roeskilde, Ringſted, Soroe, Slagelſe og Corſoer, kan enten ganſke betales eller ſættes ganſke i Porto. —— Til de øvrige Steder i Sielland, hvor Poſten gaaer affides, betales Brevene til det Hoved-Poſt-Contor, ſom ligger Stedet nærmeſt, hvor Brevene ſkal hen.

2.) Brevene fra Sielland til Hoved-Poſt-Contorerne i Fyen, neml. Nyborg, Odenſe og Aſſens, betales enten ganſke, eller ſættes ganſke i Porto; Dog kan ermeldte Breve betales til Corſoer, og da anſættes den øvrige Porto efter Taxten for Brevene fra Corſoer; Til de øvrige Steder i Fyen, hvor Poſten gaaer affides, ſkal Brevene betales til det

Hoved-

Hoved-Post-Contor, som ligger Stedet nærmest, hvor Brevene skrives til.

3.) Brevene fra Sielland til Stederne i Jylland betales til Hadersleb, og den øvrige Porto ansættes efter Taxten for Brevene fra Hadersleb.

4.) Brevene fra Sielland til Hoved-Post-Contorerne i Slesvig og Holsteen, kan enten ganske betales, eller ganske sættes i Porto; Dog kan Brevene og betales til følgende Steder underveis:

Brevene til Flensborg, Slesvig, Rendsborg, Itzehoe, Altona og Hamborg, til Hadersleb. — De til Ekernførde, Husum, Friderikstad og Tønningen, til Slesvig. —— De til Tønder og Apenrade til Flensborg; og de til Kiel, Preez, Ploen og Lybek, til Rendsborg. — Den øvrige Porto ansættes efter Taxten for Brevene til Hadersleb, Slesvig, Flensborg og Rendsborg

5.) Brevene fra Sielland til de øvrige afsides liggende Steder i Slesvig-Holsteen, betales til det nærmeste Hoved-Post-Contor ved Stedet, som skrives til. ——

Fyen.

1.) Brevene imellem Hoved-Post-Contorerne i Fyen, neml. Nyborg, Odense og Assens, betales ganske, eller sættes ganske i Porto; Men til de Steder, hvor Posten gaaer afsides,

sides, betales Brevene til nærmeste Hoved-Post-Contor.

2.) Brevene fra Fyen til Hoved-Post-Contorerne i Sielland, kan betales ganske eller sættes ganske i Porto; Dog kan de undervejs betales til Nyborg. Da den øvrige Porto ansættes efter Taxten for Brevene til Nyborg. Til de afsides liggende Steder i Sielland, betales Brevene til det Steds nærmeste Hoved-Post-Contor, hvor de skal til.

3.) Ved Brevene fra Fyen til Stederne i Jylland iagttages den for dem fastsatte Porto; I øvrigt betales og ansættes de i Porto, efterdom meldt er om Brevene fra Sielland til Jylland, og Fyrstendømmene Slesvig og Holsteen. ——

Jylland.

1.) Brevene som sendes mellem Hoved-Post-Contorerne i Jylland, nemt. Colding, Friderichia, Welle, Horsens, Aarhuus, Randers, Wiborg, Holstebroe, Aalborg, Riibe og Warde, betales ganske eller sættes ganske i Porto; Til de afsides liggende Steder betales Brevene til det Steds nærmeste Hoved-Post-Contor, hvor de skal hen. ——

2.) Brevene fra Jylland til Stederne i Sielland, Fyen og Fyrstendømmene Slesvig og Holsteen betales til Hadersleb: Den øvrige Porto beregnes efter Taxten for Brevene fra Haders-

Hadersleb til Stederne i Sielland og Fyen, samt Slesvig og Holsteen.

Slesvig og Holsteen.

See derom Forordningen. —

Ellers merkes:

Brevene til Falster og Lolland betales til Khvn.; Da for et Brev fra Khvn. til Stederne i Falster og Lolland betales 4. Lß. og for et imellem Stederne i Falster og Lolland 2. Lß. Af Brevene til Præstøe, Wordingborg og Moen, som gaaer med den Lollandske agende Post, betales saaledes:

Fra Khavn. til Kioge 2. Lß. Til Præstøe, Wordingborg og Moen, 3. Lß.

Fra Kioge til Wordingborg, 2. Lß, til Falster, 3. Lß., og til Lolland, 4. Lß.

Fra Wordingborg og Moen til Falster, 2. Lß., og til Lolland, 3. Lß.

Brevene til Bornholm, Island og Færøe, betales til Khvn., og addresseres paa det Kiøbenhavnske Danske Post-Contoir.

Brevene til Sverrig, betales og frigiores til Helsingøer. —

Brevene som over Hamborg og Lybek forsendes til udenrigs Steder, betales efter den derom den 2. Dec. 1732. ved Gen. Post-Amtet udstedde Efterretning.

Tykke Breve, hvorudi enten ere Reqninger, Vexler eller Documenter, maa forsendes med

den

den ridende Post, saa længe de ikke veie over 50. Lod (siden forandret til et Pund), og da betales de efter Vægten, neml. 1. Lod for et enkelt Brev at regne, saa Brevet betales for sig, og de derudi værende Sager for sig. Naar da slige Papirer veie under et ½ Lod, betales for et ½ Lod, gaaer Vægten over et ½ Lod, betales for 1. Lod, o. s. f. Naar forefalder, at en ½ Lß. tillige for Porto kan antegnes, betales 1. Lß. i Steden for en ½ Lß.

Bortsendes 2. 3. eller flere Breve under en Convolut, betales for saa mange enkelte Breve, som i Convoluten findes. —— Ved en ældre Anordn. er ogsaa befalet, at flere under en Convolut sendende Breve skal betales stykvis, efter den ordinaire Taxt, men skulde nogen vegre sig derfor, under Protest at det var Regninger og Documenter, da ere de skyldige saadan Convolut hos Postmesteren at aabne; Og dersom det da ikke rigtig befindes, skulde Postmesteren lade sig betale dobbelt Porto, ligesom ved den ældre Befaling af 22. Oct. 1714. i anden Tilfælde er befalet.

Af de Breve med Documenter, som sendes med de Lollandske agende Poster, betales fra 2. til 20. Lod, à Lod en fierde Deel, og fra 20. til 50. Lod, à Lod en ottende Deel af den Porto, som respective for et enkelt Brev er ansat.

Veie

Vele Brevene over 50. Lod, da betales i Proportion af Milene, som Befordringen skeer, efter de Altonaiske Posters Taxt.

NB. Brevene paa det Danske Post-Contor, leveres Tirsdag og Løverdag Eftermiddag inden Klokken 5.

De til Helsingør, hver Morgen inden Kl. 8. — Til den Hamborgske agende Post, leveres Brevene med Pakker fra Løverdag Formiddag til Klokk. 2. Eftermiddag. — Til den Lollandske leveres de for Kl. 3. Løverdags Eftermiddag. — Til det Norske Post-Contor leveres de hver Løverdag for Eftermiddag Kl 5. — Er Banco-Sedler i Brevene, leveres de om Formiddagen imellem 10. og 12.

2.) Om Taxten

For Brevene, der sendes med den Norske-Post.

Uddragen af Forordn. af 13. Decemb. 1743.

Fra Kiøbenhavn:

Til	Lß	Til	Lß.	Til	Lß.
Friderikshald	5	Laurvigen	9	Arendal	10
Friderikstad	5	Tønsberg	9	Christiansand	11
Wess	5	Øster-Riisser	10	Stavanger	12
Christiania	6	Kragerøe	10	Bergen	12
Bragnæs	8	Brevig	10	Trunhiem	12
Kongsberg	9	Skeen	10		

Fra Friderikshald.

Til	Lß.	Til	Lß.	Til	Lß.
Kiøbenhavn	5	Kongsberg	6	Skeen	7
Helsingøer	5	Laurvigen	6	Arendal	7
Friderikstad	2	Tønsberg	6	Christiansand	8
Moss	2	Øster-Riisøer	7	Stavanger	9
Christiania	3	Krageroe	7	Bergen	9
Bragnæs	5	Brevig	7	Trunhiem	9

Fra Moss.

Til	Lß.	Til	Lß.	Til	Lß.
Kiøbenhavn	5	Kongsberg	5	Skeen	6
Helsingøer	5	Laurvigen	5	Arendal	6
Friderikshald	2	Tønsberg	5	Christiansand	7
Friderikstad	2	Øster-Riisøer	6	Stavanger	8
Christiania	2	Krageroe	6	Bergen	8
Bragnæs	4	Brevig	6	Trunhiem	8

Fra Helsingøer.

Til	Lß.	Til	Lß	Til	Lß.
Friderikshald	5	Laurvigen	9	Skeen	10
Friderikstad	5	Tønsberg	9	Christiansand	11
Moss	5	Øster-Riisøer	10	Stavanger	12
Christiania	6	Krageroe	10	Bergen	12
Bragnæs	8	Brevig	10	Trunhiem	12
Kongsberg	9	Arendal	10		

Fra Frideikstad.

Til	Lꝑ.	Til	Lꝑ.	Til	Lꝑ.
Kiøbenhavn	5	Kongsberg	6	Skeen	7
Helsingøer	5	Laurvigen	6	Arendal	7
Friderikshald	2	Tønsberg	6	Christiansand	8
Moss	2	Øster-Riisser	7	Stavanger	9
Christiania	3	Kragerøe	7	Bergen	9
Bragnæs	5	Brevig	7	Trunhiem	9

Fra Christiania.

Til	Lꝑ.	Til	Lꝑ.	Til	Lꝑ.
Kiøbenhavn	6	Kongsberg	3	Skeen	4
Helsingøer	6	Laurvigen	3	Arendal	4
Friderikshald	3	Tønsberg	3	Christiansand	5
Friderikstad	3	Øster-Riisser	4	Stavanger	6
Moss	2	Kragerøe	4	Bergen	6
Bragnæs	2	Brevig	4	Trunhiem	6

Fra Bragnæs.

Til	Lꝑ.	Til	Lꝑ.	Til	Lꝑ.
Kiøbenhavn	8	Kongsberg	2	Skeen	3
Helsingøer	8	Tønsberg	2	Arendal	3
Friderikshald	5	Laurvigen	2	Christiansand	4
Friderikstad	5	Øster-Riisser	3	Stavanger	5
Moss	4	Kragerøe	4	Bergen	8
Christiania	2	Brevig	3	Trunhiem	8

Fra Laurvigen.

Til	Lß.	Til	Lß	Til	Lß.
Kiøbenhavn	9	Bragnæs	2	Skeen	2
Helsingøer	9	Kongsberg	3	Arendal	3
Friderikshald	6	Tønsberg	2	Christiansand	5
Friderikstad	6	Øster-Riisøer	3	Stavanger	5
Moss	5	Kragerøe	2	Bergen	9
Christiania	3	Brevig	2	Trunhiem	9

Fra Øster-Riisøer.

Til	Lß.	Til	Lß.	Til	Lß.
Kiøbenhavn	10	Bragnæs	3	Skeen	3
Helsingøer	10	Kongsberg	5	Arendal	2
Friderikshald	7	Laurvigen	3	Christiansand	3
Friderikstad	7	Tønsberg	4	Stavanger	5
Moss	6	Kragerøe	2	Bergen	10
Christiania	4	Brevig	2	Trunhiem	10

Fra Kongsberg.

Til	Lß.	Til	Lß.	Til	Lß.
Kiøbenhavn	9	Bragnæs	2	Skeen	4
Helsingøer	9	Laurvigen	3	Arendal	5
Friderikshald	6	Tønsberg	3	Christiansand	6
Friderikstad	6	Øster-Riisøer	5	Stavanger	7
Moss	5	Kragerøe	5	Bergen	9
Christiania	3	Brevig	4	Trunhiem	9

Fra Tonsberg.

Til	Lß.	Til	Lß.	Til	Lß.
Kiøbenhavn	9	Bragnæs	2	Skeen	3
Helsingoer	9	Kongsberg	3	Arendal	3
Friderikshald	6	Laurvigen	2	Christiansand	4
Friderikstad	6	Øster-Riisser	4	Stavanger	5
Moss	5	Kragerøe	4	Bergen	9
Christiania	3	Brevig	2	Trunhiem	9

Fra Krageroe.

Til	Lß.	Til	Lß.	Til	Lß.
Kiøbenhavn	10	Bragnæs	4	Skeen	2
Helsingoer	10	Kongsberg	5	Arendal	3
Friderikshald	7	Laurvigen	2	Christiansand	4
Friderikstad	7	Tønsberg	4	Stavanger	5
Moss	6	Øster-Riisser	2	Bergen	10
Christiania	4	Brevig	2	Trunhiem	10

Fra Brevig.

Til	Lß.	Til	Lß.	Til	Lß.
Kiøbenhavn	10	Bragnæs	3	Skeen	2
Helsingoer	10	Kongsberg	4	Arendal	3
Friderikshald	7	Laurvigen	2	Christiansand	4
Friderikstad	7	Tønsberg	2	Stavanger	5
Moss	6	Øster-Riisser	2	Bergen	10
Christiania	4	Kragerøe	2	Trunhiem	10

Fra Arendal.

Til	Lß.	Til	Lß.	Til	Lß.
Kiøbenhavn	10	Bragnæs	3	Brevig	3
Helsingøer	10	Kongsberg	5	Skeen	3
Friderikshald	7	Laurvigen	3	Christiansand	3
Friderikstad	7	Tønsberg	3	Stavanger	5
Moss	6	Øster-Risøer	2	Bergen	10
Christiania	4	Kragerøe	3	Trunhiem	10

Fra Stavanger.

Til	Lß.	Til	Lß.	Til	Lß.
Kiøbenhavn	12	Bragnæs	5	Brevig	5
Helsingøer	12	Kongsberg	7	Skeen	5
Friderikshald	9	Laurvigen	5	Arendal	5
Friderikstad	9	Tønsberg	5	Christiansand	4
Moss	8	Øster-Risøer	5	Bergen	12
Christiania	6	Kragerøe	5	Trunhiem	12

Fra Skeen.

Til	Lß.	Til	Lß.	Til	Lß.
Kiøbenhavn	10	Bragnæs	3	Brevig	3
Helsingøer	10	Kongsberg	4	Arendal	3
Friderikshald	7	Laurvigen	2	Christiansand	4
Friderikstad	7	Tønsberg	3	Stavanger	5
Moss	6	Øster-Risøer	3	Bergen	10
Christiania	4	Kragerøe	2	Trunhiem	10

Fra Christiansand.

Til	Lß.	Til	Lß.	Til	Lß.
Kiøbenhavn	11	Bragnæs	4	Brevig	4
Helsingøer	11	Kongsberg	6	Skeen	4
Friderikshald	8	Laurvigen	5	Arendal	3
Friderikstad	8	Tønsberg	4	Stavanger	4
Moss	7	Øst r: Riisøer	3	Bergen	11
Christiania	5	Kragerøe	4	Trunhiem	11

Fra Bergen.

Til	Lß.	Til	Lß.	Til	Lß.
Kiøbenhavn	12	Bragnæs	8	Brevig	10
Helsingøer	12	Kongsberg	9	Skeen	10
Friderikshald	9	Laurvigen	9	Arendal	10
Friderikstad	9	Tønsberg	9	Christiansand	11
Moss	8	Øster: Riisøer	10	Stavanger	12
Christiania	6	Kragerøe	10	Trunhiem	12

Fra Trunhiem.

Til	Lß.	Til	Lß.	Til	Lß.
Kiøbenhavn	12	Bragnæs	8	Brevig	10
Helsingøer	12	Kongsberg	9	Skeen	10
Friderikshald	9	Laurvigen	9	Arendal	10
Friderikstad	9	Tønsberg	9	Christiansand	11.
Moss	8	Øster: Riisøer	10	Stavanger	12
Christiania	6	Kragerøe	10	Bergen	12

Foruden Taxten imellem Hoved-Post-Contorerne, betales for hvert enkelt Brev fra Trunhiem til Romsdalen, Nordlandene og Finmarken saaledes:

Til	Lß.
Romsdalen	3
Strindens-Fogderie	1
Stordalens	2
Værdalens	2
Indersens	3
Rummedalens	4
Helgelands	6
Saltens	9
Vester-Aalen og Loofoden	12
Senſen og Troms-Øen	12
Vardehuus og Finmarken	16

For Brevene til Nordmøer og Søndmøer, som befordres med Romsdals-Posten, betales for hvert enkelt Brev fra Trunhiem 3

Men efter Placat af 15. Decemb. 1758., skal for Romsdals-Posten i Norge hereſter betales Brev-Porto, saaledes:

Til	Lß.
Stæderne i Strinds-Fogderie	2
Orkedalen og Meldalen	3
Jurendalen og videre i Nordmøer-Fogderie	4
Christiansund	5
Hölde	5
Sundmøer	7
imellem Molde og Christiansund	2

Brevene fra Trunhiem og disse Steder, og derfra igien tilbage, kan efter Affenderens egen Villie, enten franqveres eller gaae i Porto; Men i Hensende til de Breve, som fra førnævnte Steder maatte gaae videre end til Trunhiem, eller andensteds hen over Dømsen didhen sendes, forbliver det ved forrige Anordninger. —

Foruden den Porto, som fra et Post-Contor til et andet er ansat, betales for underneis Breve, saaledes:

1) Fra Christiania til Hakkedals Jern-Verk	2 Lß.
Over Rommerigets-Fogderie, efter Veiens Længde 2 à 3 Lß. —	
Vinger-Fæstning	3 Lß.
Hedemarkens-Fogderie	3 Lß.
Guldbrands-Dalens Fogderie	3 Lß.
Hadelands, Tektens og Valders-Fogderier	3 Lß.
2) Fra Braanæs til Holmeſtrand	2 Lß.
3) Fra Tønsberg til Sandſiord	2 Lß.
Holmeſtrand	2 Lß.

4)

4) Fra Brevig til Porsgrund = 1 Lß.
5) Fra Christiansand til Mandahl 2 Lß.
= Berge i Lyngdahl 3 Lß.
= Sande = 3 Lß.

For underveis Breve, som ikke ere benævnte, betales, foruden den imellem Post-Conterne fastsatte Taxt, saaledes:

For et Brev, som befordres under 2 Mile, fra res = 1 Lß.

For et Brev fra 2 til 5 Mile = 2 Lß.

Fra 5 Mile og derover = 3 Lß.

Efter anførte Hoved-Taxt, betales Brevene, eller sættes i Porto, saaledes:

1.) Brevene som sendes imellem Post-Conterne i Kiøbenhavn, Helsingøer, Friderikshald, Friderikstad, Moss og Christiania, betales ganske eller sættes ganske i Porto.

2.) Brevene fra sidstbenævnte Steder (undtagen Christiania) til Bragnæs, Kongsberg, Laurvigen, Tønsberg, Øster-Risøer, Krageroe, Brevig, Skeen, Arendal, Christiansand, Stavanger, Bergen og Trunhiem, betales alle til Christiania. De fra bemeldte Steder til Moss, Friderikstad, Friderikshald, Helsingøer og Kiøbenhavn, betales og til Christiania.

3.) Imellem Stederne Bragnæs, Kongsberg, Laurvigen, Tønsberg, Øster-Risøer, Krageroe, Brevig, Skeen, Arendal, Christiansand og Stavanger, betales de ganske, eller sættes ganske i Porto.

4) Brevene fra Bergen, Trunhiem, Helsingøer og Kiøbenhavn, til alle Steder i Norge,

saa og de til Bergen og Trunhiem fra alle Stederne i Norge, betales til Christiania. —

5.) De fra Kiøbenhavn og Helsingoer, samt alle Stederne i Norge til Christiania, kan ganske betales, eller sættes ganske i Porto. —

Norske Breve, som med de Hollandske Poster befordres fra Khvn, nemlig til Kioge, Præstø og Mordingborg i Sielland, Steege paa Moen, Stubbekiøbing og Nykiøbing i Falster, Nyestæd, Rodbye, Naskov, Marieboe og Sapkiøbing i Holland, betales til Kiøbenh. —

Norske Breve til Stederne i Dannemark, samt Fyrstendommene Slesvig og Holsteen, skal alle betales til Khvn., dog kan de betales længere, og da forholdes dermed efter Forordn. af 31. Dec. 1734., om Taxten for Brevene, som sendes med den Danske Post.

Til Bornholm, Island og Færøe, betales og addresseres de til Khvns. Norske Post-Contor.

Norske Breve til Sverrig, betales og addresseres til Friderikshald; De som gaae over Hamborg og Lybek til udenrigs Stæder, betales efter General-Post-Amtets Efterretning af 2. Decemb 1732, som handler om Taxten til udenrigs Steder.

Tykke Breve med Bøyler, Regninger eller Documenter, betales efter Vegten, nemlig 1. Lod med et enkelt Brev beregnet, saaledes at Brevet betales for sig, og de deri indlagte Papirer for sig; Veie slige Documenter under $\frac{1}{2}$ Lod,

betales

betales for ½ Lod, overgaaer de ½ Lods Vegt, betales for 1. Lod, o. s. f. —— Naar ½ Lb. kommer tillige at beregnes i Porto betales 1. Lb. Indsluttes 2. 3. eller flere Breve under en Convolut, da betales for saa mange enkelte Breve, som i Convoluten findes.

Endnu merkes:

1.) Om Brev-Porto-Frihedens Indskrænkelse, handler en Forordn. (eller rettere Bekiendtgiørelse) udsted fra da værende Directeurer i Gen. Post-Amtet den 17. Jun. 1771. hvoraf følgende kortelig uddrages:

1.) Alle Breve, som afgaae fra nogen i det Kongelige Huus under Cabiners-Segl, ere Porto frie.

2.) Men ingen Ansøgning til nogen i det Kongel. Huus, naar det angaaer private Sager, end ikke til Hans Majestæt Kongen selv, maa gaae Porto frie.

3.) Ikke heller Breve fra Chefferne eller andre ved det Kongel. Hof.

4.) Men vel alle fra Befalings-Mændene og Embedsmænd til de Kongel. Collegier, eller andre, til Kongel. Tieneste, eller Landets almindelige Sager anordnede Commissioner indsendende Breve, m. v saavelsom og Expeditioner fra Collegierne og Commissioner i slige Tilfælde, hvilke gaae uden Attest, dog at Indholden uden paa Brevet tegnes.

5.)

5.) Derimod skal betales Porto af alle de Breve, som af private Personer, der ikke staae i Kongel. Tieneste, indsendes til de Kongel. Collegier eller Commissioner; Saa og for alle de Breve, som til dennem indkomme i Sager, hvilke angaae private Personers Rettigheder og Fordele, hvad enten Afsenderne staae i Kongl. Tieneste eller ikke. Ligeledes skal betales Porto af alle de i private Sager af Underretterne og Embedsmænd æsk.de eller indsendende Betænkninger; hvorfor dem af vedkommende Parter, eller private Personer, den udlagte Porto igien skal erstattes. Paa slige Breve, hvoraf ingen Porto er betalt, vorder ei alene intet reflecteret; Men og Straf-Boder bør derfor erlægges; Men Ansøgninger fra virkelig Fattige gaae fri. Dog skal fra Øvrigheden medfølge en Attest, at Supplicanten nyder offentlig Almisse; Resolutionerne paa disse Ansøgninger, gaae ogsaa fri, dog at paa Convoluten tegnes: Fattiges Sager. —

6.) Af de fra Collegierne udgaaende Expeditioner og Resolutioner, som ikke angaae Kongel. Tieneste, eller Landets almindelige Affaires, men private Personers Rettigheder og Fordele, skal betales Porto af den til hvilken de ere addresserede. Hvorfore der og uden paa Brevet tegnes, at det angaaer Private-Sager. —

Post-

7.) Postmesterne i Provintserne maa med vedkommende Embedsmænd holde Regning over hver Qvartal, udi hvilken Tid de Post-Pengene skal indbrive og til Postmesteren erlægge.

8.) Porto-Frihed for Cheferne og de Deputerede i de Kongel Departements og Collegier er ophævet, og alle til dem udgaaede Breve, maa paa Post-Contorerne ikke anderledes end Franco modtages.

9.) Cheferne for de Kongel. Corps, Regimenternes Divisioner og Batallions, Commandanterne, Sessions-Deputerede conjunctim, begge General-Auditeurerne, de virkelige General-Krigs- og Land-Commissarier, Soe-Enrollerings Officererne i deres District, Oberlodsen i Norge, Oberjægermesteren, Stift-Befalingsmændene og Amtmændene, Zahl-Cassererne i Danmark, Norge og Hertugdommene, Cassereren ved den Danske Post-Casse, Inspecteuren ved den Norske Post-Casse, Amts- og Told-Forvaltere, samt Fogderne i Norge, som Oppebørsels-Betiente, (om Kongelige Fogder i Danmark, som ere Oppebørsels-Betiente, tales intet her i Placaten) maa i Kongel. Tieneste med de under dennem Sorterende, eller med dennem formedelst deres Embeders Beskaffenhed, i Connection staaende Kongel. Betiente og Magistrater, men ikke med private Personer, correspondere fri og uden Porto; Ligemaade

Biskop-

Biskopperne, Superintendenterne og Provsterne, naar de have Kongel. Forordninger at bekiendtgiøre, eller derom at correspondere. Atteſterne skal egenhændig underskrives, og udi ſammie ligesom paa Brevets Convolut, anmerkes af hvad Indhold det er; Men for saadanne Breve, som vexles imellem fornævnte Betiente, ang. Privat-Personers Anliggende, skiønt paa Embeds Vegne, bør Porto af Vedkommende erlægges.

10.) Den Brev-Vexling, som føres af Magistraterne i Stederne, som ikke angaaer Kongel Tieneste, men Stedernes egne Sager i Almindelighed, eller Borgernes i Særdeleshed, enten med de Kongel Collegier, Embedsmænd eller andre; Ligemaade ang. Brand-Væsenet, gaaer ikke fri. (Dette findes allerede forhen at være befalet, ved en Kongl. Resolution bekg. ved G. Post-Amts Skriv. af 10. Jun. 1746).

11.) Told-Forpagterne beholde ei længere Porto-Frihed i deres Districter, end saalænge deres nærværende Contract vedvarer; Og ei heller andre Forpagtere af Kongel. Intrader for fremtiden.

12.) Academiet i Sorøe; Academiet for Kunsterne, Stiftet Walløe; Wemmeltofte Kloster; Friderichs Hospital; Den Danske Krigs-Hospitals- og Norske Quæsthuus-Cassa; Andre Hospitaler; Directionen for det Militaire

taire uldne Manufactur; Wayſenhuſene, Tugthuſene; Opfoſtringshuſet, Chriſtians Pleiehuus; Den Anſtalt til hielpeloſe Borns Opdragelſe paa Landet; Land-Huusholdings Selſkabet; Directionen for Hoff-Skuespillene, nyde ei heller Porto-Frihed.

13.) Lotteriers Porto-Frihed vedvarer under viſſe Indſkrænkelſer.

14.) Naar Poſtmeſterne have Mistanke, maa de aabne alle Breve i Affenderens Overværelſe, (undtagen de til noaen af det Kongel. Huus, eller Collegierne), hvilket og kan ſkee af den diſtribuerende Poſtmeſter i Eierens Overværelſe; Og derſom et Brev findes urigtig, eller et Privat-Brev derudi er indlagt, maa ſamme tilſendes den nærmeſte Øvrighed til Straf-Bødernes Inddrivelſe, hvilke Poſtmeſteren til Beregning tilſtilles; Dette maa ogſaa ſkee af de Kongel. Betiente ſelv, naar et med Atteſt forſynet Privat-Brev til dennem ankommer. (Denne Frihed med Brevenes Aabning var allerede ved Reſcr. af 22. Octob 1714. tilladt Poſtmeſterne).

15.) For hvert Brev, Privat-Sager angaaende, ſom ufrangveret indſendes til Kongen eller nogen af det Kongelige Huus eller Collegierne, ſaa og for de Breve, ſom med urigtige Atteſter ere forſynede, ſkal Affenderen betale udi Straf-Bøder, første Gang 10. Rdl. anden Gang 30. Rdlr. og tredie Gang 50. Rdl.,

og naar han derudi fremturer, vorder han suspenderet, og afsat fra sit Embede.

16.) I Henseende til de fra Collegierne afgaaende, eller til dennem indkommende Acter og Documenter, bliver først den sædvanlige Porto for et enkelt Brev, og for Acterne og Documenterne, naar samme medfølge, og slet paa Convoluten er anteignet, ikkun det halve af den fastsatte Taxt betalt.

17.) Med de rigende Poster maa ingen Pakker befordres, som veier mere end et Pund; Derimod skal vidtløftige Lister, Regninger, volumineuse Acter og Documenter, som og trykte Forordninger, sendes med den agende Post, (ved Camm.-Br. af 10. Apr. 1759. var allerede forhen anordnet, at Brevskaber, eller Pagver af større Vegt end med den rigende Post maatte befordres, som til Rente-Cammeret maatte være at indsende, skulde med den agende Post befordres).

Denne Placat er i visse Poster bleven nærmere bestemt og forandret ved en anden senere fra Gen. Post-Amtet, af 12. Septemb. 1772, saaledes:

1.) At de frie Breve alene skal paategnes: **Sager Kongelig Tieneste angaaende**, og Attesterne alene i Almindelighed forsikre: **At Brevene alene angaae Hans Kongelig Majestæts virkelige Tieneste**,

og

og ikke handle om nogen privat eller ufri Sag. (Dette stemmer overeens med en forhen fra Gen. Post-Amtet den 25. Febr. 1736. udsted Foranstaltning, som foreskrev Attesternes Indhold; Sammenl. hermed de ældre Forordn. herom, af 10. Apr. 1733., og af 1. May 1739.)

2.) At de fra Underretterne og Embedsmænd i private Sager af de Kongelige Collegier æskede, og dertil indsendende Betænkninger, maa nyde fri Befordring.

3.) Dersom de for Resolutioner og anden ufri Brev-Vexling i Embeds-Sager, fra en Qvartal til en anden henstaaende Post-Penge, ikke i Mindelighed kan bekommes, skal de Kongel. Embedsmænd indfordre samme, ved de til andre Kongel. Intraders Inddrivelse foreskrevne Midler; Og naar da Post-Pengene ikke kan indkomme, maa det derved forblive, imod vedborlig Attest til Postmesteren.

4.) De i forestaaende Placat af 17. Jun. 1771. benævnte Embedsmænd og Betiente, som det alene er tilladt at give Attest, maa i Almindelighed skrive Porto frit i Embeds-Sager, endog med private Personer, imod vedborlige Attester. —— Nogle ældre Rescripter, som ved disse 2de Placater ere ophævede, forbigaaes her.

Angaaende Banco-Sedlers og andre Sagers Forsendelse, melder Gen. Post-Amts Plac. af 31. Dec. 1773., grundet paa et foregaaende Kongl. Reser. af 23. næst forved.

1.) At alle Banco-Sedler, ligesaavel som andre Penge, og Klenodier, efter Post-Ordn. af 25. Dec. 1694. Art. 8. skal alene sendes med de Kongl. agende Poster, som alene derfor skulle være ansvarlige, og maa aldeles ikke med de ridende Poster imodtages, hvad enten Banco-Sedlerne ere en Kongel. Casse, eller private Personer tilhørende.

2.) De Kongel. Obligationer, som ikke lyde paa nogen bestemt Eier, og derfor ligesom Banco-Sedler, uden Transport ere gyldige i hver Mands Haand, skal ligeledes alene med den agende Post befordres.

3.) Derimod skal den forrige Taxt saaledes nedsættes, at den ridende Post-Taxt overalt legges til Grund, og 1. til 100. Rdlr. i Banco-Sedler betales, som et enkelt Brev, 100. til 150. Rdlr., som et halvandet Brev, 150. til 200. Rdlr., som et dobbelt Brev, o. s. v., hvad enten Summen er i store eller smaa Sedler; ligeledes at af benævnte Kongel. Obligationer skal betales halvt saa meget, som Summen hvorpaa de lyde, i Banco-Sedler skulde koste. — Herved er Placaten af 13. Septemb. 1757. tildeels forandret. — Men, saavidt de Kongel. Indkomster angaaer,

gaaer, er Placat af 31. Dec. 1773. ophævet ved den Kongel Resolution af 4. Junii 1774. som befaler, at alle Kongelige Indkomster, som udi Banco-Sedler indkomme, og til eller fra en Casse til en anden blive afsendte, skal for fremtiden stedse gaae med den ridende Post; Til hvilken Ende General-Post-Amtet skal foie alle de Anstalter, som til Banco-Sedlernes Imodtagelse og Postens sikre Gang og Befordring behoves.

2.) Om Brevenes Befordring ved Leiligheder.

Ingen maa sende sine Breve med Vognmænd, eller andre Leiligheder, under 10. Rdlrs. Straf for hvert Brev; Hvilke 10 Rdlr. skal betales saavel af den, som Brevet annammer til Befordring, som af den, der samme afsender, See Forordn. af 25. Dec. 1694. Art. 13. hvoraf efter Forordn. af 2. Febr. 1714. den eene halve Deel skulde tilfalde Angiveren, og den anden halve Deel Postmesteren; Men efter Forordn. af 8. Apr. 1715. skal den tredie Deel tilhøre Angiveren, og det øvrige Post Cassen.—— Derimod for hvert Brev, som nogen lader komme med den Svenske Post, der passerer igiennem Dannmark, Slesvig og Holsteen til og fra Hamborg, betales i Straf 1ste Gang 2. Rdlr., anden Gang

10. Rdlr., og tredie Gang skal Affenderen straffes, som de Kongelige Mandaters modvillige Overtrædere. Fr. af 13. Apr. 1708.

3.) Om Postens Befordring.

Post-Ordningen af 25. Dec. 1694. Art. 9. skal ikke være at forstaae derhen, at der i Henseende til de Veies Ryddiggiørelse, hvorigiennem Postillionerne om Vinteren passere, eller den Veivisning, han i paakommende Uveir behøver, maa af Bønderne eller Jord-Eierne fordres nogen Betaling; Men slig skal skee uden Betaling. Reser. af 14. Dec. 1770. Og skal Bønderne i stærk Snee og Sneefog paa Vedkommendes Forlangende, uden nogen Vegring, og under forventende Straf, giøre Veiene hvor Posten skal passere ryddelige, og i stærk Sneefog medgive ham et Par Karle til Hielp. Reser. af 9. Febr. 1770.

Disse 2de Kongel. Befalinger ere til Kiøbstæderne for deres Grunde udstrakte ved Reser. af 30. Apr. 1774.

4.) Om de kiørende Post-Karles Friheder i Danmark:

See Forordn. af 9. Sept. 1763. Art. 8., ang. de Reisendes Befordring imellem Kiøbenhavn og Hadersleb.

5.) Om

5.) Om Post-Bondernes og Post-Drenges Frihed i Norge.

De Post-Bønder, som enten for havende stor Gaardbrugs eller ogsaa egen Svagheds og Uformuenheds Skyld, behove Post-Drenge, maa dertil af Lægene antage hvem de selv ville; Dog at det ei er nogen enrolleret Land-Soldat, samt at Antagelsen strax for Sessionen meldes: Og da skal saadan en Post-Dreng i sin Tienestes Tid for Udskrivelse til Soldat være fri, og om han i fulde 10. Aar hos Post-Bonden forbliver, da aldeles forskaanes for at enrolleres som Soldat; Men entlediges han af Post-Bondens Tieneste, forend disse 10. Aar ere forløbne, da skal han tiene som Soldat de øvrige Aaringer, ifald Sessionen finder ham dygtig; See Land-Et. General-Commiss. Skrivelse til Statholder Rantzau af 17. Dec. 1735. som indeholder en Kongel. Resolution af 12te i samme Maaned —— I et ældre Rescr. til Vice-Statholder Kragh meldes: Post-Gaardene accorderes ei videre end som een Dreng af det unge Mandskab, som Postholderen, indtil samme til Soldat dygtig befindes, maa beholde, saafremt han ingen voxen Son til Postens Forsel haver.

Post-Bønder skal tillægges noget af Leding og Visere, eller andre deslige Jordebogens Rettigheder. Men de skal alene være fri for Udskrivning og Knegthold eller Monderings-Penge, og ellers skatte og skylde lige ved andre. Dog skal Friheden for Udskrivningen kun bestaae derudi, at Post-Bonden skal have en Søn fri, og haver han ingen Sønner, da en Tieneste-Karl alene, som bør navngives for Sessionen. Men ellers maa ingen flere Post-Bønder anordnes, end som endelig fornødne ere. Fr af 13. Dec. 1746. C. 6. Art. 4. No. 4. §. 7.

Den senere Anordning, anlangende Forandring ved Post-Væsenet i Norge, udg den 4. Aug. 1758, melder Art. 2. §. 2. at for hver Post-Station eller Skyds-Skifte skal Post-Bonden ikke alene have een, men paa nogle Steder, efter Veienes Beskaffenhed, 2de Post-Karle, efter General-Post-Amtets Eragtning, hvilke tillige med Post-Bonden selv, for Udskrivning til Soldat skal være befriet, og naar Karlene have tient som Post-Karle upaaklagelig 7. Aar, skal de fra al videre Udskrivning eller Enrollering være fritagne.

See videre sammesteds om deres Frihed for al Slags fri Skyds, Veies Udbedring, Lavrettes Mænds Tieneste, Vagthold, Kiørsel til Kongsberg-Verk, Holdshestes Holdelse, samt alle personlige Byrder.

Denne

Denne Anordning er forklaret i Henseende til de Post-Karle, som havde tient før den nye Post-Anordning, saaledes: At disse skal være fri med 8te Aars Tieneste ved Post-Rittet, og siden fra al Udskrivning være forskaanet. Reskript af 27. Martii 1761.

D. L. 12. Capitel

Om Selv-Eier-Bønder.

" Merk: Nogle giøre Forskiel paa en
" Selv-Eier, og en Selv-Eier
" Bonde; under den første Classe henregne
" de alle de, som selv eie deres Gaarde og
" Grunde, og intet videre svare end Skatter
" og Byrder til Kongen, og til anden almin-
" delig Kongens og Landets Tieneste. Disse
" eie og Herligheden til deres Gaarde, neml.
" ifald de ere privilegerede, da den fulde Her-
" lighed, saasom: Sigt- og Sagefalds-Ret,
" Jagt-Ret og Fiske-Ret, Skifte-Ret,
" Vorned-Ret, m. v. samt 1/4 Deel Hoverie
" imod det de nyde af en heel Gaard; Thi

„ disse første forudsættes undertiden selv at
„ have Bønder, see f. Ex. Skov-Forordn.
„ af 26. Jan. 1733. Art. 34.

„ Men ifald Herligheden haves af en upriviles-
„ geret, da nyder han alene Hoveriet, saa
„ og Jagt-Ret, og Fiske-Ret i Enemer-
„ kerne, ja de Uprivilegerede, som eie eeneste
„ Gaarde, hvis Marker for sig selv ere ind-
„ hegnede, maa paa samme skyde Fugle, og
„ andet smaat Vildt, naar Gaarden ikke
„ ligger i Vildbanen Forordn. af 18. April
„ 1732. Art. 18. —— Iblant slige Selv-
„ Eiere ere og en stor Deel af deres Efter-
„ kommere, som selv kiøbte deres paaboende
„ Gaarde, da Kongen 1717. bortsolgte Nyt-
„ ter-Godset, —— samt de som paa de i de
„ senere Tider holdte Auctioner over de Kongl.
„ Godser have kiøbt deres egne, eller andres
„ paaboende Gaarde, hvilke sidste i For.
„ af 13. May 1769. udtrykkelig kaldes
„ **Selv-Eiere.**

„ Til den anden Classe henføre de saadanne der
„ staae under et vist Herskab, som har Her-
„ ligheden over Gaarden, og som kan tilkom-
„ me ved nyt Skifte af Beboer, Husbonds-
„ hold og en fierde Part Hovning. ꝛc.

„ Om disse sidste handler egentl. dette Capitel;
„ Men de Bønder, som kuns eie Bygnin-
„ gerne og Husene, men intet af Grundene,
„ f. Ex. paa Khavns Amt og det Kongel.

„ Nyt-

„ Rytter-Gods (saavidt ei er forandret) og
„ endnu paa nogle Steder i Lolland og Fal-
„ ster, og overalt paa Samsøe, hvilke altsaa
„ maa tage Fæste paa Grundene, ansees ikke
„ som Selv-Eiere, der alene skal svare en
„ fierde Deel Hoverie imod Fæste-Bønder,
„ men som Fæste-Bønder, der skal forrette
„ fuldt Hoverie. See Rescr. af 14. Octob.
„ 1702., samt Kongl Resolution af 13. Dec.
„ 1724. hvilke sidste herefter anføres.

„ Den sidste Classe, saa kaldede Selv-Eier-
„ Bønder, kan atter nu omstunder inddeles i
„ 2. Slags. Neml. 1.) De ældre Selv-
„ Eier-Bønder, som Loven her omtaler;
„ 2.) De nyere som Forordn. af 13. May
„ 1769. søger for Fremtiden at indføre, neml.
„ efter Forklaringen i samme Forordns. 3. Art.
„ De Fæste-Bønder, som tilforhandle sig
„ Eiendoms-Ret over deres i Fæste havende,
„ eller en anden Bonde-Gaard, som tilforn
„ har været bruat og besiddet af en Fæste-
„ Bonde, og saaledes bliver en Selv-Eier-
„ Bonde. —— De Eiendoms Egenskaber
„ som de ældre Selv-Eier-Bønder bør
„ have, naar de under dette Lovens Capitel
„ skal forstaaes, og maa tilegne sig den deraf
„ flydende Rettighed og Frihed, findes i Fr.
„ af 7. May 1723. (som dog egentlig er ud-
„ kommen i Anledning af Hans Majestæts
„ da bortsolgte Rytter-Gods, især i Fyen,

„ hvor adskillige Proprietairer, der havde til-
„ forhandlet sig disse Gaarde, vilde udstrække
„ deres Herligheds-Ret forvidt, der gav An-
„ ledning til den Kongel. Resol. af 13. April,
„ samt Forordn. af 1. Jun. 1720.) bestemt
„ saaledes:

1.) De bør være i den udi Aaret 1664. indrettede gamle Matricul for jordegne Gaarde anførte, og i Auctions-Specificationerne for Eiendom (og ikke Eiendom paa Bygningen alene) ansatte.

2.) De bør med gamle Skiøder, lovlige holdte Skifte-Breve, saa og ved de af Ryttер-Sessionernes Tilforordnede approberede Husbondsholds-Breve (Qviteringer for den ved Stedets Tiltrædelse erlagte Kiendelse til Herligheds-Eieren) bevise, tilforn at have tilhørt Selv-Eier-Rettighed over deres Gaarde med tilliggende Eiendomme, eller visse Stykker deraf.

3.) Og at have, som jordegne Bønder, svaret til Artillerie-Hestes Anskaffelse.

4.) Samt uden Udviisning tilforn hugget i de til deres Gaarde liggende Skove, og uden Oldengields Betaling nydt sammesteds fri Olden. — Denne Forordn. er vel paa den eene Side bleven igientaget ved Reser. af 23. Oct. s. A. saaledes: At Selv-Eier-Bønder skulde handthæves ved deres Selv-Eier-Rettighed. — Men ellers er den i Anled-

ning

ning af, at nogle Bønder ville paa ny paastaae Selv-Eier-Ret, fordi de eiede den blotte Bygning, ogsaa paa den anden Side vorden igientaget ved en Kongel. Resol. af 13. Dec. 1724., saa at disse ikke skulle have den Frihed fra Hoverie, som andre Selv-Eier-Bønder.

De Fæste-Bønder, som paa de over det Kongelige Ryttер-Gods holdte Auctioner have tilhandlet sig deres Gaarde, skal som andre virkelige Selv-Eiere og Eiendoms-Bønder beskyttes og handthæves, hvilket skal ansees, som en af Amtmændenes fornemmeste Hoved-Pligter. Forordn. af 13. May 1769.

Dog maa ingen betiene sig af noget Proforma-Skiede som Selv-Eier, for derved at besvige de Kongel Indkomster (ved Consumption og Folke-Skatten) og anden Tieneste; Thi hvo samme modtager, skal betale i Straf et hundrede Rigsdlr., og Udgiveren en lige Summa, og denne derforuden have sin Eiendoms-Herlighed forbrudt, samt Modtageren betale dobbelt Consumption- og Familie-Skat fra Skiødets Dato. Fr. af 21. Sept. 1742.

Denne Forordn. blev vel ophævet ved Forordn. af 27. Jan. 1744., dog ikke denne her anførte Clausul om Proforma-Skiøder, der fremdeles skulde forblive i fuld Kraft; (i Henseende til Proforma-Skiøder af Proprietairer eller Odelsmænd til Leilændige i Norge;

see

see Forordning af 28. December 1745. 2. Cap.)

1. Artikel.

§. 3. Art. 1, 27.

2. Artikel.

§. 15. Art. 1.

Fra denne i disse foreſtaaende 2de Artikler giorte Anordning om de gamle Selv-Eier-Bønder, adskiller sig nu den om de nyere udk. Forordn. af 13. May 1769. i 5. og 6. Art. saaledes, at en Selv-Eier-Bonde maa selv fastsætte, hvorledes der efter hans Død skal forholdes med hans Gaard og dertil værende Besætning, hvem af hans Børn eller andre Arvinger samme skal tilfalde, hvad der egentlig skal følge med Gaarden og regnes til dens Besætning, samt hvad Sum Arvingen skal tage samme for, og hvor meget han derfor skal erlægge til Stervboet og hans Medarvinger. Hans herom i Ting-Protocollen mundtlig erklærede sidste Villie skal ansees som et andet lovgyldigt Testament.

Han maa og med Herligheds-Eierens Samtykke (om nogen Herligheds-Eier findes,) dele Gaarden og dens Eiendomme i 2de eller flere Parter, blant flere af hans Børn eller Arvinger; Dog skal denne Deling forrettes af Herreds-Fogden med 2de Mænd, m. vid. (Dette kommer meest overeens med den for

Selv-

Selv-Eier- og Odels-Bønder i Norge tilladte Deling imellem deres Børn, see Fr. af 14. Apr. 1769., som paa sit Sted anføres. Ligeledes paa Bornholm maa den, som kiøber en Selv-Eier-Gaard, selv anordne, hvem Gaarden, naar han døer uden Afkom, skal tilhøre, m. v. Forordn. af 14. Octobr. 1773.

3. Artikel.

a) Sammenl. hermed 3. 13. Art. 21. — 5. 3. A. 1. 2. 19. 24. 27. — 5. 10. A. 5.

b) Selv-Eier-Bønder skal være pligtige, at lade sig udvise i deres Skove, Kongel. Resol. af 15. Mart. 1712., igientaget ved et Cammer-Br. af 16. Sept. 1715. — Men ved Fr. af 7. May 1723. synes den Frihed tilladt, uden Udviisning, for de rette Selv-Eiere, og især ved Skov-Fr. af 26. Jan. 1733. Art 34. (som omtrent igientager den 29. Art i den ældre af 21. Jan. 1710.) tillades det dem til egen og underhavende Bønders Brug og Fornødenhed frit at hugge et eller andet Træ, men ei noget af deres Skov at selge eller afhænde, under Straf første og anden gang halv saa stor, som for anden ulovlig Skovhug, og tredie Gang efter Loven. — Fri Olden, uden Oldengiælds Betaling, ansees ogsaa som en Eiendoms Egenskab og Rettighed for Selv-Eier-Bønder,

der, hvilket sees af Reser. af 29. Apr. 1720. og Fr. af 7. May 1723.

Ligeledes maa Selv-Eier-Bønder betiene sig til Fornødenhed af deres Tørve-Jord, men intet selge. Plac. af 20. Dec. 1758., sammenlign hermed Forordn. af 26. Jan. 1733. Art. 42., samt Fr. angaaende Tørve-Skier og dens Udviisning ved Helsingør, af 26. May 1688. —

c) Derimod synes Forordn. af 13. May 1769. at give de nyere Selv-Eier-Bønder mere Frihed end i denne Art. er tilladt; Thi i 5. Art. siger den: At saa længe en saadan nyder hvad han bør, og holder sig den med forrige Eiere sluttede Contract og Skiøde efterrettelig, er han berettiget til at disponere over hans Gaard, som han for got befinder, med at afhænde, selge eller pantsætte den, og saa fremdeles.

d) Herligheden ved en Bonde-Gaard beregnes til $\frac{1}{3}$ Deel af hele Gaardens Taxt, Forordn. af 31. Jan. 1691. Art. 8.

e) Om Selv-Eier-Gaardes Lovbydelse, Adgangs-Ret og Indløsning paa Bornholm. Forordn. af 14. Oct. 1773. Art. 10.

4. Artikel.

See det foranførte, især Fr af 7. May 1723. som viser, hvilke de Bønder ere, som kunne nyde got af denne Lovens Art. — Skulle nogen

nogen Proprietair fordre mere, da skal Bonden være tilladt, imod den til Kongen udbetalte Kiøbe-Summes Erlæggelse, at tilhandle sig Herligheden til sin paaboende Gaard fra Proprietairen, og denne være forbunden, ham samme at overlade. (Efter Forordn. af 13. May 1769. Art. 2. saml. med Art. 6. kunne de nyere Selv-Eier-Bønder ogsaa bekomme Herligheden, ifald Herligheds-Eieren dem samme vil overlade).

" Spørsm. Om ved det Ord: **Tyngde**, i denne
" Art., og i Fr. af 7. May 1723., forstaaes
" Onera Personalia, eller Realia; saasom
" Landgilde; Nogle formode dette sidste;
" Andre negte det. 1.) Fordi Landgilden ik-
" ke hører under Herligheden, see 2. 12.
" Art. 1. og 5. 3. Art. 24. 25. 27. skiønt Fr.
" af 7. Julii 1741. taler om Selv-Eier-
" Bønder, som selv tilhøre **Herligheden**
" **af Landgilde og Hoverie** til deres paa-
" boende Gaarde. 2.) Fordi det Ord:
" **Tyngde** i 3. 4. Art. 11. bruges alene per-
" sonlig, og fordi samme udtrykkelig i 3. 13.
" A. 12. sættes imod og adskilles fra Landgilde.
" Disse sidste paastaae altsaa, at derved for-
" staaes nu omstunder personlig Tyngde,
" saasom: Hovning med Ægt, Arbeide og
" deslige. Mine Tanker ere: At da denne
" Artikels Grund maa søges i de gamle Love,

" Jor-

„ Jordebøger og Forfatninger, saa holder
„ jeg for, at derved ikke er meent den egentlige
„ Landgilde af Smør og Korn-Skyld, men
„ alene andre smaa Redseler af Havre, Stav-
„ re og deslige, som i forrige Tider regnedes
„ til Giesterie, og som i de gamle Matricu-
„ ler findes ansat for de jordegne Bønder;
„ Og følgelig kan begge foranførte Meninger
„ baade om personale og reale Tyngder no-
„ genlunde forenes.

Anhang.

a) Om de ny Selv-Eier-Bønder. Derom kan efterlæses Fr. af 13. May 1769., som paa sine Steder allerede foran og herefter skal vorde indbraget, og hvoraf her endnu anføres: At istedenfor de forrige Selv-Eier-Bønder, hvis Gaarder vare over 3. Tdr. Hartkorn, har svaret og endnu svare, ifølge Fr. af 24. Dec. 1760. Art. 6., af hver Tønde Hartkorn indtil 8. Tønder Consumption, samt Folke- og Familie-Skat aarlig 2. Mk., og af det Overskydende 1. Mk., saa skulle de nyere i samme Skat ikke betale mere end en Fæste-Bonde, neml. 8. Skilling af hver Tønde Hartkorn, og dog lige fuldt være berettigede til at oppebære Folke-Skatten af deres Tieneste-Folk med videre. — Dog skal disse og andre Selv-Eier-Bønder holde Ryttер- og Dragon-Heste i Beredskab til

Kongel.

Kongel. Tieneste, Fr. af 21. Novemb. 1769. (Men maaskee dette nu cesserer efter Forordn. af 14. Sept. 1774.)

b) Om Selv-Eier-Gaarders Arv paa Bornholm med videre, er formedelst de mange Rettergangs-Sager, som den der paa Eylandet ubestemte Arvegangs-Maade og de blotte gamle Vedtægter have forvoldet, udkommen en Forordn. af 14. Octobr. 1773., hvoraf noget foran er anfort, og det ovrige til andre Steder i Loven herefter vorder uddraget, hvor det kan passe sig; Men om Arvegangs-Maaden i sig selv findes meldet ved N L. 5. 2. Art. 63. for at udvælge det bequemmeste Sted, og sætte Forskiellighéden imellem den Norske og Bornholmiske Forfatning i sit rette Lys.

c) Om de Bonders og Beboeres Frihed, som ville bygge og nedsætte sig i Hederne i Jylland, (neml. baade i Ahl-Heden og de andre Heder) til hvilke Kongen har afstaaet sin Ret til Heden, for saavidt til Agerdyrkning, Græsning og andet Brug behoves. See Forordn. af 26. May 1723. og 30. Novemb. 1751.

d) Om 30. Premiers Udsættelse for de Selv-Eiere, eller Kongelige Bonder her i Danmark, som først flytte deres Gaarde ud fra Byerne hen paa Byernes Udmarker, og derved ikke alene selv erhverve deres tilliggende Jorder

samlede omkring deres Gaarde, men endog gisre Fælledskabets Ophævelse lettere for de øvrige Beboere, som efter dem bleve tilbage udi Byerne. Af disse Premier ere 16. for Jylland, 8. for Siellands Stift og 6. for Fyen, Lolland samt underliggende Oer. See Placat af 20. Martii 1771.

N.L. 12. Capitel.

Om Adskilligt, som Bøigde-Folk i Almindelighed vedkommer.

1. Artikel.

De Sager, som handle om, hvad enten en Skov er Kongens eller Bøigdens Almindding, eller og andres private Eiendom, skulde indstævnes og paadommes først for Hiemtinget, og dernæst, i Tilfælde af Paaanke, for General-Forst-Amtet, og siden for Høieste-Ret. See Fr. om General-Forst-Amtets Opret-

Oprettelse af 15. Nov. 1760., som i den Post forandrer den forrige Fr. af 26 Febr. 1744. — Men, for at forekomme de Tvistigheder ang. Jurisdictionen, som Fr af 1760. havde foraarsaget, blev den ældre Fr. af 1744., i Henseende til den General-Post-Amtet forundte Jurisdiction, igien sat i Kraft ved Forordn. af 2. September 1763. ——

Men ligesom det forrige ved Placat af 17. Apr. 1739. oprettede ældre General-Forst-Amt blev ophævet, saa blev og det yngere ved Fr. af 15. Nov. 1760. oprettede nye og dets Jurisdiction ophævet ved Fr. af 14. Jan. 1771.; Dog skulde endnu de forrige om Skov-Saug-Jagt- og Landvæsenet giorte Anordninger, staae ved Magt, hvormed Stift-Befalingsmænd og Amtmænd i deres Amter, og Over-Berg-Amtet paa Kongsberg i Solv Verkets Omfang, skulde have Opsigt, m. v.; saa at slige Sager ang forbem. Almindinger nu forfølges til de ordentlige Værne-Tinge.

4 Artikel.

3. 12. Art. 7. 8. ——

Paa saadanne Steder skal af Foaden gives Rydnings-Manden Bygsel-Seddel paa 6. Sk. Stemplet-Papiir, hvorudi Stedets Omfang og Strekning, samt Forskiel paa Jord og Myrer, skal beskrives og udi Ting-Bogen indføres, m. m. Fr. af 29. Apr. 1752. Art. 6.

og 7., sammenl. med Fr. af 7. Oct. 1728. Art 6. See videre de om Rydning til N. L. 3. B. 15. Cap. anb. Anordninger.

5. Artikel.

Sammenl. hermed 6. 15. om Hoet i Art. 6. og 8., og om Kornet. Art. 12.

6. Artikel.

Sammenl. hermed 6. 17. Art. 27. og følgende:

a) Hvorledes der maa hugges i de Geistliges, Kirkers og andre beneficeredes Skove i Norge, Fr. af 5. Febr 1685. Art. 21.

b) Om deres Straf, som forhugge Skovene i Norge. Fr. af 5. Dec. 1685., af 20. Aug. 1726., af 7. Oct. 1728., see hereftter. — Hvo der skal have Indseende, at Skovene paa Rytter- og Dragon-Godserne i Norge ei forhugges. Forordn. af 30. Apr. 1692. Art. 31. —

Om deres Straf, som begaae ulovlig Skovhugst i Kongsberg Solv-Verks Skove, Forordn. af 21. Apr. 1721. —

I Aardals Kaabber-Verks Skov, Fr. af 11. Julii 1725. —

Hvorvidt Jernverks-Eierne er tilladt at hugge i Verkernes Skove, Fr. af 9. Jan. 1736. Art. 8. 9. udstrakt til andre Bergverker ved Fr. af 20. Jun. 1743. —

Om

Om Skove i Norge for Fode omhugges og ødelægges. Fr. af 21. Sept. 1750. ——

Om nogen hugger udi Skov, over Grændse-Skiellet, Fr. af 20. Oct. 1752. Art. 6. ——

Om Lapperne beskade Skovene ved Flytning, see sammesteds 1. Cod. §. 16. ——

*) Rødning, Hugning og Braade-Brænding er alene tilladt paa de rette Steder, saasom: Enten hvor Braater tilforn have været, eller hvor der er Løvskov, og kan blive enten Ager- eller Eng-Bonds Indretning, Fæhavn, eller findes Fæhavns Fornødenhed, eller kan indrettes til Huusmands-Pladser; Men udi Field eller Udmarker, og i de Skove, hvor tienlig Tømmerlast findes, og hvor Egnen ikke er af den Beskaffenhed, at den kan indrettes til Ager og Eng, eller og fornødiges til Sommerhavn for Creaturene, der er Braate-Brændingen forbuden. Forordn. af 7. Oct. 1728. Sammenl. med Forordn. af 20. Aug. 1726. Art. 5. ——

Eierne, som have faaet Kongl Skiøder paa det af Hans Majestæts Jordegods, som udi Almindinger er oprydet, ere ikke berettigede til noget af Almindings-Skoven, uagtet at i Skiøderne efter den almindelige Skiøde-Stiil findes anført, at med Gaarden følger den Skov og Mark, som dertil lagt haver, efterdi Skiøderne tillige formelder, at Kiøberne ikke blev overladt Gaardene med anden eller

større Rettighed, end den som derved befandtes, da Gaardene tilhørte Hans Majestæt, og Skyldsætnings-Forretningerne vise, at Opsidderne var forbudet at benytte sig af Skoven anderledes, end det Loven tillader en Leilænding udi Almindinger at maa hugge, neml. fornøden Huus- og Bygnings-Tømmer, Brændsel- og Gierdings-Fang, og ei videre, allermindst Maals-Tømmer, som i Følge af Loven tilhører Kongen, og for ingen andens end Hans Majestæts Regning maa fældes. Cammer-Brev af 28. Sept. 1754.

7. Artikel.

Sammenl. hermed 3. 15. Cap. og dertil hent. Forordninger om Rydning, samt det som til næstfølgende Artikel anbringes.

8. Artikel.

Læs hertil det som findes anf. til 3. 15. Art. 6. som blant andet viser, at Friheds-Tiden er forlænget, saa at en Rydningsmand skal have Frihed i 10. Aar, fra første Rydnings-Tid for Skatter, Landskyld, Tiende, Skyds og andre deslige Afgifter; Men skulle saadan Rydning indbefatte blode og forhen ubrugelige Myrer, da er derpaa bevilget en lige Frihed for Skatter og Afgifter i 15. Aar, see videre Forordn. af 29. Apr. 1752., Art. 6. 7. — som blev forlænget til 16. eller 20. Aar ved

Fr.

Fr. af 6. May 1754.; men denne sidste blev ophævet ved Fr. af 15. Nov. 1760.

10. Artikel.

Om Landnam, see 1. 22. Art. 17. 18. — 5. 9. Artikel 7. —

14. Artikel.

See de anf. Forordninger til dette Cap. 6. Art. samt N. L. 3. 13. Art. 3.

Om deres Straf, som anstikke eller kaage Tiere udi Skovene ved Bergverkerne, Berg-Ordn. af 23. Junii 1683. Art. 19. —

15. Artikel.

5. 3. Artikel 37.

a) Ved den her tilladte Deling af Sam-Eie-Skove, skal den i Districtet værende Skov-Betient være overværende. Fr. af 15. Nov. 1760. — Som dog nu, da General-Forst-Amtet er ophævet, dertil befales af vedkommende Stift-Amtmand eller Amtmand. Forordn. af 14. Jan. 1771.

b) Da denne Art. egentlig taler om, og hensigter til Skifte og Deling, eller Sam-Eies og Fælledskabs Ophævelse imellem adskillige Lods-Eiere; Saa vorder ikke her anført de om Eiendommenes og Gaardenes Adskillelse, og deraf flydende Skifte udkomne Anordning.;

Men samme findes anb. til 3. 14. Art. 5. / som det passeligste Sted man kunde finde.

21. Artikel.

Merk: Fr. af 14. Apr 1694., om Losnings-Penge er alene for Danmark, og vorder derfor alene henført til sit Sted i D. L. 3. B. 13. Capitel.

24. Artikel.

Imedens Extra-Skatten i Norge vedvarede, var det forbuden alle Jordegods-Eiere, at de ikke maatte, for Skatten at spare, fra sig udstøde nogen af de Fattige, som med rette burde være hos dem, og der nyde nødtorftig Underholdning, i Følge af de om de Fattiges Væsen giorde Anordninger. See Fr. af 7. Febr. 1764. Art. 6. —— Og ere de Fattige endnu befriede for Consumption, Folke- og Familie-Skat. Fr. af 22. Jan. 1761. Cap. 2. Art. 3. 10.

* * * * * * * * *

Ved denne Leilighed anmerkes:

At de Fattige i Christiansund, Molde og Bergen nyde $\frac{2}{3}$ Dele af de Böder, som falde for Misbrug ved Fiskerie, forfalskede Vahre, falsk Maal og Vægt, med videre.

29. Artikel.

29. Artikel.

Sammenl. hermed næstfølgende Artikel.
See og Fr. om ulovlig Paalægs-Afskaffelse i Norge, af 5. Febr. 1685., i Særdeleshed hvad Fogden angaaer dens 3die Art., som findes anb. i dette Udt. til 1. 14. Art. 7. ——

30. Artikel.

Om Friskydsen, som ei til dette Sted henhører, er meldt til 3. B. 11. Cap. ——

31. Artikel.

3. 1. Artikel 6.
See Fr. af 5te Febr. 1685. (som udkom imedens Loven var under Trykken) Art. 1., som næsten med de samme Ord igientager denne Lov. Art. —— 3. Art. som findes anb. til 1. 14. 7. og 9. Art. at Fogderne intet paa Arve-Skifter maa fordre for deres Umage.
Derimod er det ved Kongel. Resolution af 20. May 1766. Fogderne overalt i Norge tilladt, at oppebære i Indskrivnings-Penge, naar en Jordbruger først: gang i Oppebørsels-Mandtallerne indføres, Syndenfields af hver Gaard paa et Skippund Tynge og derover 64. Skilling, og af en af mindre Skyld 48. Skilling
Men Nordenfields for hver Gaard af en Løb, eller et Spand og derover 32. Skilling, men

af en mindre 24. Skilling. See videre ang. Fogdernes og Jorddrotternes Forhold ved Oppebørseler og alle ubillige Exactioners Afskaffelse, Fr. af 26. Jun. 1715. anf. foran til 3. 1. Artikel 6.

32. Artikel.

Fogder, Sorenskrivere, ligesom og Geistlige maa uden foregaaende Tilladelse, som i Rentekammeret bør søges, ei kiøbe eller tilvende sig noget Jordegods, Skovs-Parter, eller andre Herligheder, af de Bønder, som under deres Bestilling eller Kald henhøre, og hvormed de i saa Maade kunde have noget at forrette; Dog maa de laane Penge derudi paa Prioritet; Og ifald Creditor skulde nødes til at træde til sit Pant, da dermed efter N. L. 5. Bog om udlagt Gods at forholdes; Forseer sig nogen herimod, da skal han miste sit Embede og Bønder-Godset, Halv-Parten til Kongens Fiscum, og Halv-Parten til Angiveren være forfalden; Ei heller maa Fogder, ligesaa lidet som Amtmænd, Land-Commissarii, Amtskrivere, Toldere, Sorenskrivere eller Præster bruge nogen Træ-Laste-Maste- og Bielke-Handel, eller Saug-Brug i det Fogderie, Amt, Sogn ꝛc. hvor de ere boende, under Forbrydelse af det, hvormed de befindes at handle. Fr. af 23. Jan. 1686. — som ved Fr. af 31. Jul. 1743. er igientaget. —

Dit

Det samme er ogsaa forbuden Officererne i deres Regiments- eller Compagnie-District, ved Forordn. af 30. Apr. 1692., som er igientaget ved Reser. af 29. May 1741., der tillige melder, at sligt skulde end videre vorde Officererne forbudet fra Krigs-Cancelliet.

Anhang.

Om adskilligt andet, Boigde-Folk i Almindelighed vedkommende, som ei til nogen vis Artikel kan henfores:

1.) Om Brændeviins-Brænderiet og Kroe-Hold.

Ingen maa enten i egne Huse eller i Finnernes Katter eller paa Markeder, skienke eller give nogen Finne eller Lap noget Brændeviin, eller lade ham faae nogen anden stærk Drik til Overflødighed, ei heller maa nogen føre noget Brændeviin til Finne-Fieldene og Finne-Boligerne, eller ved Kirken holde Brændeviin og stærk Drik til Fals; alt under Vahrenes Forbrydelse og Kirkens Disciplin, samt Boder til Kongens Fisco. Reser. af 27. Sept. 1726.

Al Brændeviins-Brænden, saavel i Kiøbstæderne som paa Landet Syndenfields i Norge, skal ophøre, under Straf ikke alene af Brændeviins-Redskabets og Vahrenes Forbrydelse,

til

til lige Deling imellem Angiveren og de Fattige, men og 10. Rdlrs. Straf-Boder til de Fattige, og derforuden anden alvorlig Straf, efter Sagens Beskaffenhed. Fr. af 3. Aug. 1756. Art. 4. —— Ligeledes Nordenfields, Fr af 8. Martii 1757. hvilken Fr. for hele Norge i Almindelighed, søger at afskaffe Misbrug med Brændeviins-Drik, m. v. — Ingen maa fare om i Boigderne, for at sælge Brændeviin eller anden Drikke-Vahre, under Straf, foruden Vahrenes Forbrydelse, at bode første gang 20. Rdlr., 2den gang dobbelt, hvoraf Kongens Fisco tilfalder den halve Deel, og Angiveren den halve Deel; Men 3die gang, at arbeide et Aar i nærmeste Fæstning. 2. Art. Ingen andre Gastgiverier, Kroer eller Vertshuse paa Landet, end de, som for de Reisende, samt paa et eller andet langt fra Kiobstæderne liggende Sted ere fornødne, hvorpaa Vedkommende da skal tage Kongel. Bevillinger, og deraf svare aarlig Afgift til Kongens Cassa. Befindes nogen anden at holde Gastgiverie ꝛc. / straffes den, som for er meldt, endog den som ved Kirkerne eller Tingstederne falholder nogen Slags Drikke-Vahre. Art. 3. De øvrige 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. og 16. Art. ere udi Hoved-Sagen eenslydende med Forordning for Dannmark af 1. Febr. samme Aar. Dens 2. 3. 4. 5. 7. 8. 9. 10.

9. 10. 11. 12. 13. 14. og 15. Art. Denne Fr. vorder paa sit Sted i D. L. 3. B. 13 C. inddragen, saavidt ei ved den senere af 2. Sept. 1773. findes ophævet.

De, som befindes skyldige i Brændeviins-Brænden, og ikke kan betale de i Fr. af 8. Mart. 1760. bestemte Boder, skal undgielde for hver Rigsdaler, som de ei formaae at udrede, med een Dags Fængsel paa Vand og Brod. Det befundne Redskab skal slaaes i Stykker, og siden tilbageleveres Eieren. Rescript af 18. Mart. 1760. —

Brændeviins-Bodene paa de Steder, hvor de befindes at være i Nærheden ved Kirkerne, skal paa alle Søn- og Hellige-Dage, saavelsom paa Skrifte-Dagene holdes aldeles tillukte, uden at noget af deslige Vahre maa udsælges eller udborges.

De, som sig herimod forsee, skal, naar sligt er dem overbeviist, ansees og straffes efter Fr. af 8. Martii 1757. dens 2. Art. See Rescr. af 31. December 1762.

Men saavidt Kiobstæderne i Norge angaaer, blev ved en senere Fr. af 12. May 1767. (saavel i Betragtning af de da værende Korn-Priser og andre Omstændigheder, som og for at tilvende Indvaanerne i Kiobstæderne en borgerlig Næring, med selv at brænde Brændeviin, og deraf at erholde den Fortieneste, som ellers af det til Norge indførende og for-

forbrugende Brændeviin tilfalder andre) Forbuddet af 8. Martii 1757. ophævet, dog paa Vilkaar:

1.) At svare samme Consumption som i Danmark.

2.) At et vist Antal af Brændeviins-Brændere i enhver Kiøbstæd skulde fastsættes.

De, som foretoge sig Brændeviins-Brænding, uden at være i dette Laugs Antal indbefattede, skulle straffes, ligesom andre Uberettigede, efter Forordn. af 1757.

3.) Den over Brændeviins-Brænderne indrettende Fortegnelse skulde tillige indeholde en Beskrivelse over hvad Størrelse ethvert Brændeviins-Verk havde, saa og hvor mange Tønder Korn dertil ved hver Brænding blev brugt; Alt til Efterretning ved Consumptions Oppeborsel. —

4.) Møllerne skulde, foruden den forrige efter Consumptions-Forordn. af 24. Jan. 1682. 2. Postes 2. Art. pligtige Eed, aflægge ny Eed, ingen Svig at begaae, eller tillade ved Korns Formaling til Brændeviin. —

5.) For Brændeviins Consumptions-Svig bødes, ligesom efter Fr. af 23. Nov. 1757. i Danmark.

6.) Og med Consumptions-Sedlerne forholdes ligesom i Danmark ved Fr. af 31. Decemb. 1700. C. 6. Art. 7. er anordnet, m. v.

7.)

7.) Brændeviins-Brændere maa hverken brygge Øl eller bage Brød i deres egne Huse. —

8.) Med det Brændeviin, som sendes fra Kiøbstæderne ud paa Landet, og bestaaer i et halv Anker, og derover, skal følge Passeer-Seddel m. v.

9.) Inqvisition paa Landet er tilladt, ligesom i Dannmark; hvorved enten en Rettens Betient fra vedkommende Kiøbstæd, eller og fra den Jurisdiction paa Landet, som det tilkommer. Dog maa ikke alene Rettens-Betiente paa Landet, men og Fogderne og Lehns-Mændene tages til at bivaane Inquisitionen. —

10.) Naar Korn-Priserne i de Norske Kiøbstæder stige saa høit, at en Tønde Rug gielder almindelig over 3. Rdlr. og en Tønde Byg eller Malt over 16. Mark Danske, skal Brændeviins-Brænden der ophøre, og alle Brændeviins-Kedler forsegles; Til den Ende skal fra Magistraterne til Stifts-Amtmændene, og fra disse til General-Told-Cammeret skee Indberetning om Korn-Priserne fra Tid til anden, m. v.

Det, som angaaende Passeer-Sedler paa det udsendende Brændeviin er i forestaaende Fr. befalet, igientages i Told-Fr. af 26. Nov. 1768. Cap. 26. Art. 8.

2.) Om

2.) Om Beigde-Almuens Korn-Kiøb eller Salg.

a) Om det fri Indkiøb af alle Slags Vahre, som Indvaanerne i Berg-Staden Konsberg, til eget Brug og Fornødenhed, er forundt, see Fr. af 18. Apr. 1735.

Almuen paa Landet Syndenfields blev det tilladt ved Fr. af 3 Aug. 1756 Art. 3., ikke alene af de til Kiøb- og Ladestederne ankommende Skiberomme, at kiøbe hvad Korn-Vahre, være sig saavel Indenlandske som Fremmede, de behøve, paa lige Maade som Borgerne; men endog at sælge hinanden saadanne af dem selv avlende Vahre; Dog kuns til eget Brug, og uden nogen Forprang dermed at drive. — Denne Tilladelses-Fr. er ved en senere af 15. Febr. 1757 igientaget; — Men ved Placat af 30. Jul 1768. blev i Hensigt baade til Borgernes i Kiøbstæderne og Almuens paa Landet deres Beste, den forrige Frihed noiere bestemt og indskrænket, saaledes: At Almuen eller Landmanden vel fremdeles maatte være tilladt, ligesom Borgerne, at kiøbe af Skipperne Korn-Vahre, baade i store og smaa Partier, dog ei længere end i 14. Dage efter Skibets Ankomst der til Stedet, efter hvilken Tids Forløb der ikke maatte udsælges Korn-Vahre af Skibene til andre end til de til Handelen berettigede Kiøbmænd

og

og andre Borgere. —— Denne Plac. er, saavidt de Syndenfieldske Kiøb- og Ladesteder angaaer, igientaget ved Told-Fr. af 26. Nov. 1768. C. 6. Artikel 6., men derimod er det sammesteds tilladt paa andre Steder i Norge, at Kiøbmænd og Skippere maa ikke alene til Kiøbstæderne, og deres Borgere, men og til alle andre, paa de befindende Ladesteder, hvor Toldbod er, selge og udlosse alle Slags Korn-Vahre, som fra Danmark fores, naar Skipperen først har holdt 8. Ligge-Dage for Borgerne.

Efter Kongel. Resolution af 17. Jun. 1768., bekiendtgiort ved Cammer-Collegii Placat af 17. Sept. samme Aar, er et bestandig Korn-Magazin af Rug og Byg oprettet i Drammen og paa Berg-Staden Kongsberg, for paa alle Tider at forsyne Berg-Almuen ved det Kongel. Solv-Verk sammesteds med disse nedvendige Korn-Vahre til billige Priser. — Denne Indretning er udvider til et Forraad af flere Fode-Vahre ifolge Kongel. Reglem. udg. den 28. Julii 1774.

b) Ingen som er i Tieneste, hvad enten de ere af det unge Mandskab, Soldater eller andre, maa drive nogen Slags Handel enten med at selge eller kiobe Creature, Heste eller andet, for dermed at omreise, eller med at brænde Brændeviin, og holde samme eller andre Vahre fal hiemme i Husene, ved Kirken eller

andre Steder, under Straf at bøde, foruden Vahrenes Forbrydelse, fra 1. til 5. Rdlr. m. v., see Fr. af 9. Aug. 1754. Art 5. —

Videre angaaende Forprang med Heste-Handel. Reskript af 25. Apr. 1750

Om Slagte-Fæes Opkiøb i Trunhiems-Stift, see det til 3. 7. Art. 2. anb. Reskript af 19. Mart. 1762., under den Post om Slagtere.

Bønderne inden 3. Mile omkring Stavanger Kiøbstæd, maa, som andre Bønder, selge deres Vahre i hvilken Kiøbstæd de ville. Reskript af 7. Junii 1765.

3.) Om Bøndernes bortdøende Creature.

Om Opmuntring til Bønderne selv at tage Huden af deres bortdøde Creature, og al indbildt Vanæres Bortrydelse, med videre, see de til 6te B. 21. C. anbragte Anordninger; Men som Befaling, saavidt Og-Creature angaaer, er siden udkommen Reskript af 12. Jan 1759., som til dette Sted henhører. Samme indeholder: At alle og enhver Almues-Mand skal være forbunden til, enten selv, eller ved sin Tiener, eller begge tillige, at aftage Hudene af deres bortdøde, eller ihielskudte Heste, Hopper eller Fol, for at føre sig Huderne til Nytte.: under 4. Rdlrs Mulct

første

første gang til lige Deling imellem Stedets Skole-Casse og Angiveren; som erlægges af hver Husbond, der sligt maatte forsømme; desligeste af Tienere, være sig ungt Mandskab, Dragon eller Soldat, som sig for saadan Forretning maatte vegre og undslaae; Anden gang dobbelt, og tredie gang, at arbeide i Fæstningen et Aar; hvad enten de sidste tiene hos Bonden, eller andre af anden Stand.

Saa maa og ingen deslige Creature, Hest, Hoppe eller Fol, med Huden paa, nedgraves, men bør forud afdekkes, og siden under saadan Mulct, som Forordn. af 11. Septemb. 1739. foreskriver, nedgraves, undtagen saadanne Heste, Hopper eller Fol, som ligge over Jorden med sin Hud paa; og om Hesten expresse ødelægges, for derpaa at skyde Ulv, Biørn eller Ræv.

4.) Om Bøndernes Fiske-Handel.

See om samme, samt den dem fornødne Forstrækning til Fiskerie og Næring, Forordn. af 12. Sept. 1753. anb. til 5. B 11. C. —

Indbyggerne i Nordlandene, og i de saa kaldede 4. Søe-Lehn Nordenfields, maa henføre deres Fiske- og andre Landets Vahre til vedkommende Nordenfieldske Kiøb- og Told-Steder; og derfra igien hiembringe de til deres Brug behøvende Vahre. Told-Fr. af 26. Nov. 1768. C. 6. Art. 10. og 11.

5.) Om Tieneſte-Folk.

See Fr. af 9. Aug 1754., ſom b.faler, at alle af Bonde-Standen i Norge, baade Mands- og Qvindes-Perſoner, ſom ei bruge Gaarde eller Huusmænds-Pladſer, ſkal fæſte ſig i aarlig Tieneſte, og ei have Tilladelſe at arbeide for Daglon, med videre, ſom til 3. B. 21. Capitel vorder hentydet.

6.) Om Krigs-Standens Forfatning i Norge.

„ Denne Materie henhører og til Boigde-Væ-
„ ſenet, og dets Forfatning i Almindelighed.
„ Vel tales der om Soldater, der ſkal være
„ nærmeſt til Gaard-Fæſtning, i 3. 14.
„ Art. 4. og noget i 6. 4. Art. 3. 4. 5 6. 7. 8.
„ om Militien; Men paa ingen af Stederne
„ haver Loven havt Hensigt til Forfatningen
„ og Indretningen i Almindelighed; Men
„ paa forſte Sted, kuns til Bygſels-Tilfæl-
„ de, og paa de ſidſte Steder, til Criminelle
„ Tilfælde, ſom ei vedkomme Indretningen
„ i ſig ſelv.

„ Her ved dette Cap. ſom indeholder adſkil-
„ ligt, Boigde-Folk i Almindelighed
„ vedkommende, findes altſaa det beqvem-
„ meſte Sted at hentyde, de om Krigs Stan-
„ den og dens Indretning i Norge udkomne
„ Anordninger. Nemlig: .....

a)

a) Din Land-Ryttériet og Dragoner i Norge.

Efterat Jordebøgerne over det Gods, som til det nationale Ryttérie og Dragoner havde været udlagt, vare eftersøgte, og Jorde-Bøgerne, til samme Rytteries og Dragoners mærkelige Forstærkelse, med mere Godses Tillæg var bleven forbedret og formeret, udkom Fr. af 30. Apr. 1692., som blant andet anordner, at de til Ryttér- og Dragon-Qvarterer egentlig udlagte og dertil virkeligen antegnede Gaarde (de undtagne, som til Qvarterernes Andeel at fyldestgiøre, hvor de ei kunde tilstrække, ere henlagte) skal saaledes fra Matriculen, og de almindelige Jordebøger og Skatte-Mandtaller være afsondrede, at deres Indkomster ei til andet Brug, end det bestemte, maa forrykkes eller anvendes, og at samme skal henhøre under vedkommende Stift-Befalings-Mand i Stiftet, Amtmand i Amtet, Øbersten over Rytteriet eller Dragonerne, hver i sit Regiments Begreb, og Over-Krigs-Commissarien. Art. 2. —— Dersom en eller anden Proprietair, af det Jorde-Gods, som til bem. Brug er udlagt, skulle ville selv staae for Rytteren eller Dragonen, som for Qvarteret bør ride, maa det dem beviliges, A 6. —— Skulde en saadan Ryter eller Dragon sig imod Proprietairen

i nogen Maade utilbørlig, eller usømmelig forholde, maa den sidste ved General-Mønstringen en anden dygtig Karl præsentere, som og bør antages, m. v. Art. 7. —— I disse Qvarterer, skal derimod ingen Soldaterhold eller anden Udskrivning have Sted, Art. 12. — Ryttер- eller Dragon-Qvartérets Udreder, maa ei selv besværges med at ride for Gaarden, paa det Qvarteret desto bedre kunde vedmaat holdes med Agerdyrkning og andet, som til Bondebrugs Opagtning ideelig udfordres, Art. 18. —— Saa længe Søn eller Fremmede er paa Gaarden, som for Rytter- eller Dragon-Dreng har tient, maa Udridten ikke paatrænges nogen anden fremmed Rytter eller Dragon, naar nogen Plads vorder ledig, m. v. Art. 20. —— For at forebygge Forvirring eller Sammenblandelse imellem det Mandskab, som henhører til Rytter- og Dragon-Qvartererne, og det som her here til de nationale Regimenter til Fods, skal der holdes Mandtaller over alt det til bemeldte Qvarterer henhørende Mandskab, hvorefter alle de, som udi Mandtallerne findes indskrevne, og som paa Qvartererne avles og fødes, dertil stedse uforanderlig skal henhøre; Dog maa de, som ved Qvartererne ikke kunde faae Tieneste, eller nyde deres Ophold, søge samme hos andre paa Landet eller i Kiøbstæderne, og nære sig af deres Haandverker paa lovlig

Maade;

Maade; Liaesaa maa de, som under Soldat-Lægderne henhøre, ogsaa tiene for Kost og Løn ved Ryttere- eller Dragon-Qvartererne: Dog at de paa alle Sider saadant tilforn hos næste Over-Officeer i Sognet anmelde, m. v. Art. 21. —— Af Compagnie-Cheferne skal udvælges ved Ryttere-Compagnierne 15. og ved Dragon-Compagnierne 25. af de beste og dygtigste Drenge, hvilke tillige med Ryt-terne og Dragonerne skulle af Compagniets Officerer efter Haanden ved flittig Øvelse op-muntres og til Krigs-Tieneste undervises, samt ellers følge med paa alle Mynstringer og Tog, bruge den reserverede Armatur og Mun-dering, og giøre Tieneste, som Ryttere- eller Dragon-Drenge: Ellers skal de saaledes de-les under Compagnierne, at hver 4. Ryttere eller Dragoner tillægges en Dreng, hvilken, efter Krigs-Brug i Marken, skal hielpe at tage vare paa samme 4. Rytteres eller Dra-goners Heste, Telte og anden Medførsel, med Fouragering og ander Behovende. Men i Freds-Tider til General-Mynstrin-gerne skal Ildrederne af de 4. Ryttere- eller Dragon-Qvarterer, som dem ere tillagte, stiftes til at laane deres Ryttere- eller Dragon-Dreng, Hest med Sadel og Bidsel, og Ryt-terne eller Dragonerne forsyne ham med Kost, Art. 22. —— Naar en Rytter eller Dragon afgaaer, skal den Dygtigste af Ryttere- eller

Dragon-Drengene befordres til Tieneſten igien frem for nogen anden Fremmed, og en anden igien i hans Sted indſkrives, for at lære, hvilken ſkal nyde viſſe Friheder frem for de andre Drenge paa Rytter- og Dragon-Godſet: ſamt Vadmels-Kiortler og Støvler, m. v. Art. 23. —— Naar nogen Udreder af Rytter- eller Dragon-Gaardene ved Døden afgaaer, da maa ingen af hans Creditorer, eller Arvinger tilſtedes nogen Betaling, eller Arv, forend Rytterens, eller Dragonens fulde Mundering og Ruſtning, for Hest og Mand, for ſaavidt af Udrederne bør ſvares, og anſkaffes, ſamt hans aarlige Rettighed af Qvarteret, tillige med Reſtantſer, Forſtrækninger, Aabodsfald og Qvarterets fulde Inventarium, er forlods af Boet blevet udredet. Ligeledes forholdes ogſaa med de andre Udredere og Bønder, ſom enten ſelv lovlig ſige ſig fra deres Gaarde, eller formedelſt Vanartighed, Ødſelhed eller andre Aarſager, derfra ved Lov og Dom vorder kiendte, m. v. Art. 27. — ſammenlign hermed den folgende 28. Artikel. om ſlige Bønders Tiltale og Straf —— ſamt den 30. Art. om dem ſom ved ulykkelige Tilfælde komme i Vanmagt. Og den 31. Art. om den af Ritmeſteren eller Capitainen aarlige foretagende Eftersyn i hvert Sogn, i Overværelſe af Sorenſkriveren og 2de uvillige Mænd. —— De ſom bruge eller bo-

boe paa noget Rytter- eller Dragon-Quarteer, skal betale den derpaa anviiste Rytter eller Dragon hvad ham deraf aarlig er tillagt, hvert halve Aar, neml. Paaske- og Mikkels-Dag, hver gang den halve Deel, m. v.; Dog er det Rytter- eller Dragon-Bonden tilladt, at lade sin anviiste Rytter eller Dragon saae med sig til Lotters af Quarteretz Ager og Mark, dog at ingen Foering af Hoe eller Halm fra Quarteret bortføres, men der paa Stedet fortæres. Art. 29. —— Angaaende Quarterer for Officererne, da skal de nyde de Gaarde, som til dennem af de Kongel. Commissarier ere blevne udlagte, dog at de ikke i nogen Maade besværge Opsidderne over Taxten, enten med Service eller andet Paalæg; Men lade sig noie med det samme, som af de gemene Rytteres- og Dragoners-Quarterer, efter Forordningen og de derpaa udstedede Billetter bør udredes; Haves ei beleilig Huusværelse til Officeren paa Gaarden, da skal Compagniets samtlige Quarterer og Udredere til samme Bygning erlægge noget vist, efter de Deputeredes Eragtning, saa at derpaa kan haves en maadelig Stue, et Senge-Cammer og et Kiøkken, samt et Drenge-Cammer, og Stalderum med Hoe-Loft til 4. Heste; Hvilke Værelser af den beboende Officeer selv skal holdes vedlige mod tilbørlig Aabods-Erstatning.

Men Under-Officererne og de gemene Rytere og Dragoner bør behielpe sig med de Værelser, som Udrederen formaaer, og dertil lader anvise, samt lade sig nøie med saadan Seng, Ild og Lys, som af Udrederen kan afstedkommes; Men dersom en Over-Officeer veed sig selv Huus-Værelse, uden sit Quarteer (dog at det er i Sognet, som de have deres Billetter) da maa Huus-Værten give dem noget vist aarlig for Huus-Værelse, som dog ikke maa overgaae 10. Rdlr Art 33. (Dette er noget forandret ved et Rescr. til Statholder Ranzau af 19. Augusti 1735. / indeholdende: At naar Officererne i Norge sig ikke med Undersaatterne i Mindelighed om det dem tilkommende Quarteer kunde foreenes, da skal dem imod 20. Rdlrs Erlægelse, eller og at samme udi deres aarlige Gage rigtig vorder afkortet, en Gaard eller et anstændigt Quarteer udi deres Compagnie-Distrikt forskaffes og anvises.) —— Men af de til Officerernes Quarterer udlagde frie Gaarde maa ingen saa kaldet Service til Officererne betales, eller af dennem oppebæres; Men de at lade sig nøie, med de dem for deres frie Gaarde tillagde 20 Rdlr. aarlig, og Opsidderne paa de anviste Fri-Quarterer, at svare Udredning- og Munderings-Penge, med hvis videre af andre Lægds-Bønder bør udredes. Kongl. Resol. af 27. Jan. 1735.) —

En

En gemeen Rytter-Portion skal være 20. Rdlr.; deraf betales til Rytteren selv, til sin Besoldning og anden Rodterstighed, aarl 12 Rdlr. Til Over-Munderingen, som skal af ny anskaffes hver syvende Aar, 3. Rdlr., og det øvrige til andre Regiments-Omkostninger; Rytterens Hest skal om Sommeren græsses, og om Vinteren foeres hos Udrederen m. v. Under-Munderingen skal Rytteren selv bekoste m. v. Art. 35. —— Derimod skal en gemeen Dragon-Portion være af Qvarteret aarlig 10. Rdlr., hvoraf Dragonen selv nyder 7. Rdlr.; 2. Rdlr. gaaer til Regiments-Cassen til Over-Mundering, og Resten til andre Omkostninger.

Rytter-Hestene skal være af 13. Palmers Hoide i det ringeste, og Dragon-Hestene ei under 12. Palmer m. v. Art. 40. —— Alle Afskedigelser, Løsladelser og Cassationer skal skee ved General-Mynstringen, hvor og alle Qvarterer, som ved Dodsfald eller i andre Maader kan være blevne ledige, igien skal belægges; Dog i Fald Statholderen og den commanderende General finder det for got, maa de ogsaa imellem General-Mynstringerne sig af Obersten lade forestille de dygtigste Personer af Rytter- eller Dragon-Drengene, som udi de ledigværendes Pladser indskrives. m. v. Art. 41. ——

Den,

Den, som rider for Qvarteret, bør ogsaa tiene i samme Qvarteer for Heel- eller Halv-Aars Løn; Da Udrederen ei er forpligtet, enten at føde eller underholde den Ryttер eller Dragon, som ei er hos ham virkelig i Tieneste, ei heller noget videre for hans Person at give eller betale, end det, som efter de udstedende Billetter og denne Forordning skee bør. Dog maa den Ryttер eller Dragon, som med noget Haandverk, eller paa andre lovlige Maader veed sig bedre at ernære; end ved Heel- eller Halv-Aars Tieneste, fra slig stadig Tieneste i Qvarteret være befriet; alene at han forbliver i Compagniets District, hvor han tiener under, o. s. fr., Art. 42. —— Mynstring, Compagnie- eller Escadron-viis, skal holdes 2. gange om Aaret, hvorved ikke alene Ryttер og Dragoner i den fulde Rustning og Mundering, og Drengene i deres Munderings-Kiorteler og Støvler, men og Udrederne selv i egen Person, tillige med de Deputerede bør møde, Art. 44. —— Engang maanedlig om Søndagen for eller efter Prædiken, skal hver i Sognet staaende Over-Officeer samle sine i Sognet befindende og underhavende Ryttere og Dragoner, samt deres Drenge, og dennem i Krigs-Tienesten ove og underviise, Art 45. —— De følgende Artikler i Forordn. handle om Tilfælde, som ei kunne oppebie de sædvanlige General-Mynster-Tider.

Art.

Art. 46. — Om de til dette Verk henhørende Breve, Papirer, Bøger, Protocoller og Documenter, Art. 47. — Om Forraads- og Regiments-Cassen, Art 48 — Om de af Ritmesterne og Capitainerne udstedende skriftlige Bevidnelser for det til Ryttere og Dragon-Quartererne gisrende Udlaans- og Forstrekнings-Nødvendighed, A. 49. — Om Bogholderens Regnskaber, A. 50. — Om den for hans Oppebørsel stillende Borgen, Art. 51. — Om Justitiens Forvaltning, Art. 52. — Om Rams-Dommes Execution, Art. 53. — Om Budstikkens Opskierelse, og Frembringende, m. v. Art. 54. — (Disse sidste Artikler ere forhen i dette Udt. paa sine Steder til L. 1. B. blevne uddragne). Om Registering og Forsegling efter afdøde Officerer, Ryttere eller Dragoner, eller deres Uboere, Art. 51., og paafølgende Arve-Skifter, Art. 52., (beage disse skal vorde uddragne til 5. B. 2. Capitel)

b) Om Land-Militien, eller Fod-Folk og Dragoner.

Formedelst at Hsilovlig af Ihukommelse, Kong Friderik den 4de, ved sin Reise i Norge havde fornummet adskillige Klaagemaal og Besværinger over de store Misbruge og Egennyttig-

uyttigheder, som ved Land-Militien sig havde indsnegne, saa, for at hæve samme og (efter Forordningens Fortales egne Ord) at indrette og sætte Militien paa en fast og bestandig Fod, udkom Fr. af 28. Febr. 1705. hvoraf følgende kortelig uddrages:

Af 2de fulde Gaarde skal forskaffes en Soldat, og giøres et Soldater-Lægd, efter Landets gamle og sædvanlige Maneer, Art. 1. — Ingen Udskrivning, Udskrivelse eller Complettering maa foretages, uden Anordning af den commanderende General eg af Stattholderen, Art. 2. — General-Udskrivning og Hoved-Rullernes Underskrivelse skal skee hvert 9de Aar af de Forordnede, i alle Vedkommendes Overværelse, Artikel 3. — Personerne skal enrolleres i hvert Amt for Sessionen, som skal bestaae af Amtmanden, Obersten for Regimentet og Capitainen af det Compagnie-District, hvor Folkene henhøre, samt Krigs-Commissarien; Dog maa ingen lade enrollere en Karl, som med rigtig Pas beviser sig at have forhen tient under Militien hans Tid ud, med mindre han sig godvillig derunder vil give, Art. 4. — I hvert Lægd skal en ung Karl til Soldat udskrives, som der enten kan være fød eller tiene; Men hvor ingen i et Lægd befindes, der skal tages en ud af Sognet, af det Lægd som der meste unge Mandskab findes udi; hvilken skal beta-

les

les af det Lægd han gaaer for, aarligen 6 Rdlr., Halv-Parten i Penge, og den anden halve Part i Klæder, hvorimod han skal være forpligtet til at staae i Tieneſten den hannem i Forordningen foresatte Tid. Naar formiddelſt Udygtighed, Dodsfald, Sygdom, eller anden Tilfælde vorder nogen Plads ledig i Hoved-Rullen, da skal Amtmanden, Capitainen og Fogden strax antegne saadant og dets Aarsag, samt tilkiendegive det for Oberſten, som melder saadant for Sessionen, paa det samme kan udstede Befaling om Completering, naar og saa tit det behoves, A. 6. —— Al Mandskion udi det Distrikt, hvor Udskrivningen paa Landet holdes, hvem de og tiene, skulde, naar de af Sessionen ere blevne tilsagde, møde ved Udskrivningen, og maa ingen udeblive, eller nogen Undersleb skee, under høieſte Straf; Skulde slig Udskrivning treffe paa nogen Giestgivers, Skydsskaffers, Bonde-Lehnsmands, Soren-Skrivers, Postmesters, Saugbrugers, Præstes eller Borgers Tieneſte-Karle, da skal strax een af dem, som af Rullen udgaaer, eller en anden, som ei saa dygtig til Tieneſten eragtes, dennem igien forskaffes. Art. 7. —— Ingen der ei som Soldat haver tient, maa bygsles nogen heel, halv eller fierdings Gaard, forend han sin Krigs-Tieneſte haver forrettet; Derimod skulde de, som eengang af Rullen ere

udslet-

udslettede, og Pas fra Sessionen have at fremvise, ei igien for Soldat indskrives, paa det Gaardene med saadanne kunde besættes, som og skulde være tiltænkte, Gaarde at antage, eller og for aarlig Kost og Løn at tiene, paa det Løsgiengerie kan afskaffes Art. 8. — Naar en Soldat fra Mynstring eller og fra en Fæstning, hvorhen han kan være commanderet, hiemkommer, skal een af Læadsmændene være forpliatet at tage ham i Tieneste igien, og saafremt det ei skeer, skal dog hele Lægdet være om at give hannem sædvanlig Løn, og skaffe hannem tilstede naar paaæskes. Art. 9. — Om de Soldater, som hiemkomme fra Fæstning, Tog, Vagt eller Arbeide, for Compagniet, hvorunder de staae, med eller uden vedkommende Officeers skriftlige Beviis eller Tilladelse, Art. 10. 11. — Om dem, som bortlobe fra deres Lægder, Art. 12. — Om dem, som undvige og bortlobe fra deres Compagnie, Troupe, Vagt, eller Kongens Arbeide, Art. 13, samt om dem der hæle slige, see Slutn. af A. 14. — Ingen Geistlige eller Verdslige maa udi Tieneste antage nogen udskreven Soldat, som ei med Pas fra Obersten er forsynet, eller og skriftlig Attest fra Capitainen kan fremvise, at han med Læadsmandens Samtykke paa en vis Tid er forlobet, sit Brod paa et fremmed Sted at vinde, m. v. Art. 14. — Alle

Fogder

Fogder paa Landet, Byefogder i Kiøbstæderne og Havne-Fogder paa Lade-Stederne skal flittig og jevnlig randsage om Løsgiengere, og fængslig anholde de Soldater, som uden Pas og Beviis komme i deres Forbeed, indtil Kundskab kan haves, hvorhen de skulde forskikkes, m. v. Art. 15. — De, som under Regimenterne trolig tiene, skulde forfremmes, men saafremt nogen sig hos de til General-Mynstringen forordnede Commissarier angiver, som længe haver tient, eller formedelst andre høi-nødtrængende Aarsager, gierne vilde forloves, da skal hans Tilstand med Flid efterforskes, og samme den commanderende General tilkiendegives, paa det han ved alle Udskrivninger kan lade giøre Anstalt, hvor mange der til Landets Gavn kunde løsgives, eller og i Krigs-Tieneſten beholdes, Art. 18. — Officererne maa, under deres Charges Forbrydelse og anden Straf, ikke af Bønder-Læderne eller Soldaterne, ved sig selv eller andre, under hvad Forevending det være maa, tage Penge eller Penges Værd, Rørendes eller Urørendes, Tamt eller Vildt, o. s. v. Art 21. 22. — De, som have tient i 9. Aars Tid, og imidlertid forholdt sig ærlig og vel, skal efter den Tids Forløb fra Tieneſten entlediges, af Rullen udskrives, med Pas forsynes, og siden fra al Udskrivning være befriede, med mindre

de selv for et eller andet Lægd godvilligen igien sig lade enrollere; Men dersom nogen i nærrende 9. Aar tilfalder en Odelsgaard, eller han angiver at ville og kunde bygsle en Gaard, da maa han af Rullen udskrives, naar han strax igien en anden i sit Sted for Amtmanden og hele Sessionen lader fremstille og indskrive; Derimod om han vilde gifte sig inden de 9. Aars Forlob, og bygsle et Huus, maa det vel tillades, naar Sessionen det haver samtykt, dog skal han ikke for den Aarsags Skyld, førend de 9. Aar ere ude, af Rullen udskrives, men til den Tids Forlob, forblive i Tieneften. Art. 23. — Capitainerne skal for Sessionens Begyndelse angive dem, som kunde eragtes at være udygtige og burde casseres, paa det de, naar Sessionen holdes, kunde fremstilles; Ligesom og de, være sig Græver og Friherrer eller andre Proprietairer og Selv-Eiere, som nogen enrolleret Karl til Bonde-Gaards Bygsel behove, skal saadant strax for vedkommende Amtmand og Capitain tilkiendegive og ad interim en anden dygtig Karl fremstille, m. v. Art. 24 — De enrollerede Karle, som gaae ud af Rullen, skal ligesaavel fremstille sig for Sessionen, som de, hvilke i deres Sted indskrives, for desbedre at skiønne om deres Dygtighed; Ligesaa skal alle Ung-

Karle

Karle i det vacante Lægd, sig for Sessionen indstille, for den beste deraf at udsøge. Skulde ingen dygtige Ung-Karle i det vacante Lægd findes, da skal alle de andre, som findes paa den Proprietairs eller Eiermands andet Gods i næste Lægd, eller i næste Sogn, Præste- Gield eller Skibrede, hvor nogen Forandring i Rullen begieres, sig for Sessionen indstille, paa det Compagniet altid med det beste Mandskab kan vorde forsynet, Art. 25. — Regimenterne i Norge skal ikkun aarlig forsamles til Mynstring og Exercering, batallion- viis eengang og compagnie- viis 2de gange, paa de dertil berammede Tider og Steder; Men Regimenternes fulde Samling skeer ikke, uden Kongens eller den commanderende Generals udtrykkelige Befaling. Art. 26. — Ingen af de Enrollerede maa fra sin Exerceer- Plads udeblive, uden vigtige Aarsager, m. v.; Paa Exerceer- Pladsen skal og en Skive opsættes, hvorefter Soldaterne, naar de samles, batallion- eller compagnie- viis, skal skyde med Skarpt, for ligeledes sig deri at øve A. 28. — Om Troppernes Fri- Skyds, naar de begive sig til eller fra Samlings- Pladsen, A. 29. — Om deres fri Stand- Quarteer af Tag og Fag, men ei videre, i nærliggende Boigde-Laug eller Kiøbstæd, Art. 30. — Om Sessionernes Holdelse, og hvad derved bør

iagttages, Art. 33. 34. 35. 36. 37. 38. — Om de enrollerede Kar.., som under een eller anden falsk Forevending, søge efter at komme ud af Rullen, eller ere modvillige til at lære Exercitien, Art. 39. — Om Fogder, Sorenskrivere, Lægdsmænd eller de Ungkarle selv, som udeblive fra Sessionen, Art. 40. — Soldaternes Begegnelse med Hug og Slag er strengelig forbuden, Art. 42. — Ingen Forandring i Rullen maa skee, uden Sessions-Holdelse eller General-Mynstring, Art. 46. — Officererne maa ei behyrde Stervboerne med nogen Reise eller Omkostning for Mundering at efterse, Art. 47. — Officererne maa ikke drive Handel eller Kiøbmandskab, Art. 48. — Regiments-Pengene skal i Regiments-Cassen forvares, Art. 49. — Til en gemeen Soldats Over- og Under-Mundering, gives af hvert 2. Lægd aarlig 6. Slette-Dlr., som i 10. Aar bedrager sig 40. Rdlr., hvoraf 3. Mand, efter den i Fr. anførte Fortegnelse, forsynes hvert 10. Aar med en Over- og hvert 5. Aar, med en Under-Mundering, og naar nye Kioler hvert 10de Aar udgives, kan Folkene af dis res gl. Kioler giøre gode Vester, Art. 50. — (Men herudi er siden skeed Forandring ved en Kongl. Resol. af 23. May 1718., saa at der nu svares Rigs-isteden for Slette-Daler, see Fr. af 13. Dec. 1746., som straf

herefter

herefter anfores). Den Bonde = Karl, som ved et hvervet Regiment lader sig antage, skal derfor ei fra Udskrivning være befriet, men hans Tid alligevel for hans Lægd udtiene efter Forordningen; Desuden tillades det ingen Officeer at hverve eller antage nogen af Lægderne, som ei tilforn sine 9. Aar udi sit Lægd haver udtient, Art 52.—— See videre benelte ganske Forordning af 28. Febr. 1705., som formedelst sin meget priselige, og fra den i Dannmark ved Land = Militien værende Forfatning, endnu noget forskiellige Indretning, er saa vidtloftig her Udtogs = viis anbragt.

Derefter er ved Fr. af 14. Dec. 1706. anordnet 2de Sessioners Holdelse for Land Infanteriet i Norge aarlig paa visse Tider og Steder, efter ethvert Regiments = Districts Beliggende; ved hvilken Leilighed da og, for at treffe den beleiligste Tid for Bonden, i Henseende til hans Næring og Brug, en Forandring i Tiden med Samlingen til Exercering og Mynstring ved endeel Regimenter, er giort; Hvorhos tillige er fastsat, at hvert Regiments saa nodvendige aarlige Completering skal iverksættes ved den første Session, uden videre Forespørgelse, efter den derved anviste Maade; under tilborlig Opsigt, undtagen ved det Oplandske Regiment, hvor samme Completering skeer ved den anden Sessions Holdelse. ——

Ingen skal være befriet fra Enrollering, dog maa Præstens Karl og de ved Saug-Brugerne tienende skedse blive hiemme, og skal aldrig bruges uden i Nødsfald, naar det imod Fienden kunde behøves, med videre. — Om Post-Gaardenes Frihed, see foran ved 3. B. 11. C. under den Art. om Post-Bønders Frihed sub No. 5. — Saa fremt nogen Præst, Foged eller anden Betient befindes at forhvalge nogen Karl, skal de strax fra Embedet suspenderes. — Bøndernes Sønner, som vilde lære Haandverker, og sig til den Ende hos Mestere angive, og deres Lære-Tid udstaae, skal naar de bevise, at have giort deres Mesterstykke, være fri for at indskrives til Soldat, og have Frihed at nedsætte sig, hvor de lyste; Rescript til Vice-Statholderen af 21. Junii 1720. —

(Dette er meget forskiellig fra den i Danmark værende Forfatning.)

Alle deres Folk, som efter erholdte Privilegia, i Freds-Tider ere fri for Udskrivning til Kongens nationale Milice, eller og for Mynstring og Exercitie, skal efterdags, uden Exception, i Freds-Tider være forbundne, ei alene det for deres Lægder til Regimenternes Completering ansatte Tal med tienstdygtige Karle at vedligeholde, men endog deres enrol-

lerede

lerede engang for de aarlige holdende generale Sessioner, og ellers i alt 4re gange om Aaret til Exercitie paa de nærmeste Exerceer-Pladser at lade møde, samt uden ringeste Indvending tilstede, at deres Over- og Under-Officerer undertiden udi Lægderne visitere og efterse den, dem som Soldat givne Mundering, Gevær og andet Tilbehør, hvorimod Sessionerne paa en for Landet meest taalelig Tid om Aaret skal holdes, og de af slige Lægder enrollerede Karle ligeledes paa de Tider og Steder, hvor det er Undersaatterne mindst til Hinder og Incommodite, fornævnte 4re gange om Aaret til Exercitie forsamlet vorder, see Reser. af 31. October. 1721. —

Ligesom ved foranførte Reser. af 21de Junii 1720., saa er og ved R. ser. af 3. May 1726. befalet, at ingen for Enrollering skal være forskaanet. Dog skal Præsternes og de Saugbrugendes Folk ikke comparere uden i Nødsfald, naar det mod Fienden kunde behøves; Ligesom og de 3de ved hvert Saug-Brug accorderede Karle skal, som meldt er, stedse blive hiemme.

I Henseende til Udrednings-Pengene i Norge, da skal det, som ved de Mynster-Pladsen nærmest liggende Lægder af Munderings-Pengene kan spares, komme de længst fraliggende til Hielp, og det Overskydende beregnes

Lægds-Cassen til Indtægt. Kongl Resol. af 19 Aug. 1735.

Ingen Officeer maa fordre eller oppebære Penge af nogen Soldat, naar han bygsler Jord eller Gaard, eller og gifter sig. Kongel. Resol. af 14. Oct. 1735., bekiendtg. for Stat-holderen ved Gen.-Commissariats-Skrivelse.

De Nationale Soldater skal aldeles være befriede for at betale noget for deres Copulations-Seddel. Kongel. Resol. af 14. Oct. 1735.

Baade Oldermændene for Lodserne, saa og Lodserne selv, skal af yderste Evne ved Skibenes Udlosning, hindre det unge Mandskabs Udgaaelse til fremmede Steder, og naar de nogen attrapere, da bringe dem til nærmeste Militaire, som dennem skulle lade føre til næste Lehnsmand, der skal holde dem i Forvaring, indtil de efter Loven for deres Undvigelse kunde blive tiltalte, og over dem Dom hændet, som Amtmanden, paa Tilkiendegivende, strax ved Extra-Ret, haver at foranstalte, og imidlertid skal Lodserne, eller andre for hver Karl de saaledes attrapere og levere, betales af de Skyldiges enten venende eller havende Arv 6. Rdlr., som Fr. af 13. Oct. 1703. tilstaaer for saadan en Karls Antastelse, og dersom han ei har noget at betale med, da skal samtlige Lægds-Bønder af det Lægd være forpligtet, samme at udrede, efterdi

efterdi de dog skulde anskaffe en Karl, til at completere det Nummer med, naar det bliver vacant. See Reser. af 1. Aug. 1738. —— Under samme Dato er det og befalet Regimenternes Chef i Norge, at tilholde deres Underhavende, at saa snart det ryggedes, at nogen af det unge Mandskab var bortgaaet fra Lægdet uden Sessionens skriftlige Tilladelse, skal de straxt hannem efterspge og paagribe til Henbringelse og Forvaring hos Lehnsmanden, imod 6. Rdlrs. Betaling af de Skyldiges enten ventende eller havende Arv, som bemelte Fr. af 13. Oct. 1703. tilstaaer for saadan en Karls Antagelse, og dersom han ikke havde noget at betale med, da samtlige Lægds-Bønderne, af det Lægd vare forpligtet, sammen at udrede, efterdi de dog skulle anskaffe en Karl til at completere det Nummer med, naar det blev vacant.

Det skal ved de 2de af 20. Jun. og 4. Oct. 1720. ergangne Resolutioner have sit Forblivende, saa at det paa Huusmands-Pladser under Præste-Gaardens Grunde fødte unge Mandskab skal ligesaa ifdet befries for Enrolliering, som de andre paa de saa kaldede frie Gaarde, see Reskript af 17. November 1738.

Lægsmændene skulle, naar Soldaternes Mundering paa Quarteret bliver bedervet og molædet, erstatte samme, eller i videre Fald derfor vedbørlig afstraffes; see Reser. af 7. Aug.

1740. —— Dog skal de Tings-Vidner, der behøves og forlanges udi de nationale Regimenter over de udi Læderne forbrændte, eller i andre Maader ved ulykkelige Tilfælde til Defect kommende Munderings-Sorter, udstedes paa ustemplet Papiir og uden Rettens Gebyhrs Erlæggelse. Reser. af 30. Jan. 1736.

Anlangende Land-Militiens Mandskabs Samling i Norge, m. m. Rescript af 16. Febr. 1742.

Alle Passer og Skudsmaale for de Enrollerede, som ind- eller udskrives af Rullerne, skal ved Sessionerne udfærdiges, og Mynster-Skriveren for saadant et Pas eller Afskeed nyde 16. Skill. Fr af 28de Febr. 1705. Art 34, 46. —— Disse Skriver-Penge bleve siden henlagte til Regiments-Auditeuren ved Reser. af 28. Martii 1721. —— Hvilket dog ei forstaaes om de Passer, som for Udygtighed udstedes; Thi naar disse udstedes for dem, som ei ere tienlige at enrolleres til Soldat eller Dragon, skal samme udfærdiges af Krigs-Commissarien uden nogen Betaling Reser. af 1. April 1746.

Da Hans Majestæt selv vil lade forsyne Soldaterne med Kioler og Gevær, saa skal derimod overalt aarligen betales efter Forordn. af 28. Febr. 1705 dens 50. Art., og derpaa seneste fulgte Kongel. Resolution af 23. May 1718.

1718., af hvert Lægd 3. Rdlr., undtagen Nordlandenes Indbyggere, som for bemelte Soldater-Kiole-Penge, indtil videre, ere forskaanede. Fr. af 13. Dec. 1746. Art. IV.

Hvorvidt at Hverving i Norge er forbuden Fremmede, og paa visse Vilkaar tilladt Gaarderne i Kiøbenhavn, see de til Lovens 6. B. 4. Capitel anbr. Anordninger. ——

Om Kongens Krigs-Folks, Soldaters eller Matroseers ulovlige Udførsel af Landet ved Skippere, Færgemænd eller andre, see de til 3. Bogs 11. Capitel hent. Anordninger. ——

c) Om Søe-Enrolleringen i Norge.

See Forordn. af 1. Febr. 1770., som iblant andet melder: At det med det søefarende Mandskabs Enrollering og Anteegning til Hans Majestæts Søe-Tieneste, skal forblive ved den udi forrige Fr. af 8. Jun. 1705. allernaadigst anbefalede og forhen brugte Maade, for saavidt det i denne Forordning ei er bleven forandret, saaledes: At alle Kiøbstæds-Folk og deres Børn, som sia af Søen ernære, saavelsom alle Strandsiddere ꝛc. som henhøre under Kiøbstædernes Jurisdiction, saa og alle de, der henhøre, ables og opdrages i de Steder paa Landet langs Søe-Kysterne, saa og paa de Øer, som nu henhøre til, eller

herefter

herefter maatte regnes for Soe-Lægder, skal ansees for Soe-Folk, og lade sig enrollere, hvis Antegning, saa mange som paa hvert Sted findes, er skeet af visse dertil af Hans Majestæt udnævnede og til Norge opsendte Soe-Officerer, overalt saavel i Kiøbstæderne, som paa Landet langs Soe-Kysterne, saa og paa de Oer, som anviste ere, eller vorde, og ved Fiordene, og det Districts- og Sogne-viis, efter Tillysning af Prædikestolene, ved rigtig Dag, Datum, Navn, Tilnavn, Fode-Plads, Boepæl, Alder, Statur og Befarenhed, og at de saaledes anteegnede ved Districts Mynster-Skriverne blive indførte udi Districtets Ruller ꝛc. ꝛc.

„ Af denne Forordning, deels allerede er, deels
„ skal vorde uddraget paa sine Steder i dette
„ Udtog, hvad som til Loven kan være at
„ henhyde, hvorunder og forstaaes de Friheder, som i adskillige Tilfælde ere givne de
„ Enrollerede. Her paa dette Sted vorder
„ nu et og andet, som paa Bsigde-Forfatningen i Almindelighed kan anvendes, for-
„ telig berørt, saasom: „ Alle Enrollerede, saa-
længe de leve og enrollerede ere, skal være fri for al Udskrivning til Lands og Soldater-Tieneste; Hvorfore det skal være Under-Officererne ved Regimenterne forbuden, derved at antage nogen, der enten er fød i Soe-Limitterne, eller henhøre til Soe-Enrolleringen

ꝛc. ꝛc.

ꝛc. ꝛc. Art. 8. —— Enhver indenrigs Skipper, som antreffes med nogen Uenrolleret iblant sit forhyrede Mandskab, skal bode for hver saadan 20. Rdlr., hvoraf Angiveren nyder det halve, med mindre Skipperen kan bevise, at han formedelst Dødsfald eller Desertion haver været nødt til, paa et Sted hvor ingen andre have været at faae, at tage sig en Uenrolleret; hvilken Undskyldning dog ei skal gielde længere end for den ene Reise, og til næste Losse- eller Lade-Plads. A. 21. —— Det Søe-Folk og unge Mandskab, som vare undvigede fra de Lægder, hvor de vare indskrevne, og havde begivet sig til fremmede Steder; men ei, i Følge den i Forordningen indeholdende Pardon, have indfunden sig inden 4re Aar efter dens Bekiendtgiørelse (samme er som meldt, Dat. d. 1. Febr. 1770.), have forbrudt deres i Kongens Stater havende Eiendom og Odels-Ret til næste Arving, efter Loven; Skulde nogen af de i Kiøbstæderne eller paa Landet nu allerede Enrollerede, eller og af dem, som herefter vorde enrollerede, imod Forhaabning, understaae sig, efter denne Forordnings Publication, uden Tilladelse at gaae ud af Landet til fremmede Steder, da skal de Skyldige strax have deres Odels-Rettighed forbrudt, og, naar de kan vorde paagrebne, som Deserteurer ansees og straffes, Art. 23. —— Lehns- og Lægds-Mændene

dene af Soe-Lægderne skal møde ved de aarlige holdende Soe-Enrollerings Sessioner, for at give de Committerede den Oplysning, som fornøden kunde eragtes. Skulde det befindes, at nogen Lehns- eller Lægdsmand giver urigtig Beretning, dølger Folket, eller falskelig angiver deres Fraværelse, og dennem overbevises, at det sig dermed anderledes har forholdet, da skal de for saadan deres Utroskab betale i Mulct, Lehnsmanden 30. Rigsdlr., og Lægdsmanden 15. Rdlr., hvoraf Angiveren skal nyde halvdelen, og hans Navn forties. Blive de anden gang i slig Forbrydelse kiendte skyldige, da skal de, foruden at betale dobbelt, have deres Embeder forbrudt. Art. 24. —— Enhver udi Soe-Lægderne boende, saavel Opsiddere, som Husmænd og andre, skal have nøie Opsigt med de i Lægden værende Folk, at ingen deraf bortkommer m. v. Art. 25. —— Det soe-enrollerede Mandskab, som udi Hoved-Rullen findes anført, skal udi samme blive staaende til deres 50. Aar, da de derfra forflyttes til Extra-Rullen, og, imod deres Patents Tilbageleverings, meddeles et andet, indrettet efter den givne Formular, dog skal de møde for de aarl. Sessioner. Ingen Soe-Enrolleret maa faae Borgerskab, førend han i det mindste haver staaet i 10. Aar udi Hoved-Rullen, dog skal derpaa først indhentes Admiralitetes Approbation;

bation; Skulle nogen Enrolleret, forinden saadan Tid var exspireret, have meget antagelige Grunde for at forlange sin Udslettelse af Hoved-Rullen, for at vinde Borgerskab, eller i anden Henseende, da kan det ham og vel accorderes; Men ei anderledes, end at han igien betaler, hvad han i Consumptions-Douceurer har oppebaaret i den Tid han har staaet i Rullerne; og beroer saadan Udslettelse ligeledes paa Admiralitetets Approbation, Artikel 37. —— Udskrivning skal skee, saavidt mueligt er, i den Orden, som Mandskabet, efterlobende Nummer og Befarenhed, findes anfort i Rullerne, hvorved dog iagttages, at de, som have mindst Forfald, udskrives frem for andre, der enten have Gaard-Brug, gamle Forældre, eller uforsorgede Born at forsyne, paa det ingen med Billighed skal kunde besværge sig over, at være fornærmet; Det fra Admiralitetet ethvert District til Udskrivning beordrede Antal skal anskaffes af sunde og tienstoygtige Folk, hvorved de Committerede ikke maa have nogen anden Hensigt, end aleneste det, som kan være saadel til Hans Majestæts Tieneste Befordring, som Landets Tarv. Skulde Tvistighed i en eller anden Tilfælde angaaende Udtagelsen; eller i anden Maade, Tieneste vedkommende, imellem de Committerede forefalde, da skal Formandens, eller den, som paa Sessions-

Stedet

Stedet af høieste Character virkelig er tilstede, hans Decision derudi alene gielde ꝛc ꝛc.

Art. 43. —— Ved Udskrivning skal ingen være befriet, som staaer for mindre Jordskyld, end 1. Skippund, 2. Huder, 1. Lod Smør, 1. Spand, 2. Vaag-Fisk ꝛc; Men naar Hans Majestæts Tieneste det udkræver, da skal og de være pligtige at medgaae; Ingen Skiode paa Gaard-Bygsel maa udi saadan Tid antages, i Fald det ikke ved den, Aaret tilforn, holdende Session er anmeldt; og omendskiønt der maatte findes flere end een Opsidder, som have Del i saadanne Gaarde, der staae for høiere Skyld, end ommelt er, da skal den, som har det ældste Skiode, alene være befriet fra Udskrivning; men de andre i fornsden Tilfælde medtages. Ingen maa søge at befrie nogen for Udskrivning, ved at udstede Attester enten i en eller anden Tilfælde, Sygdom alene undtagen, da gyldig Attest om deres Svaghed alene maa antages, og skulde det befindes, at nogen havde udgivet falsk Attest om en Enrollerets Svaahed, da skal han, naar det maatte ham overbevises, derfor straffes med 50. Rdlrs. Mulct.

Art. 44. —— Det skal ei kunde befrie nogen fra Udskrivning, at de have Part i Skib, være sig stort eller lidet, naar de derhos tillige fortiene deres Brød med at fare, under hvad Navn nævnes kan, undtagen Skippere og Styr-

Styrmænd; Men de skal være pligtige, at tiene paa Hans Majestæts Flode, for det, som de befindes dygtige til; Og maa i Udskrivnings-Tiden ingen antages til Skipper eller Styrmand, naar han ikke næst foregaaende Session dertil har faaet Tilladelse, og hvad Skipperen angaaer, har vundet sit Borgerskab, Art. 45. —— Til Kirke-Værgere, Præsternes Medhielpere og Færgemænd, maa ikke tages andre, end Opsiddere, som sig af deres Jordbrug alene ernære, eller og af de Gamle over 50. Aar, som staae i Extra-Rullen; Men SkolehoIdere, Skydsskaffere, Postforere, Perle-Fiskere og andre deslige, som nødvendig behoves, og med Beviis af Vedkommende ere forsynede til saadan Tieneste at være antagne, maa være af saadanne Folk, som dertil findes best bequemme. Naar nogen imellem Sessionerne til saadanne Betieninger vorder antagne, skal det til Enrollerings-Chefen anmeldes, for dertil af ham at erholde vedborlig Beviis, som siden ved nærmeste Session observeres, for derfra at meddeles et Sessions-Bevis, som tilkiendegiver, hvortil de ere engagerede. Ligeledes forholdes med dem, som antages til Berg-Brydere og Grube-Arbeidere, Tømmer-Fogder, Saug-Mestere, Mollere ꝛc. Og maa ingen ved Udskrivning anmeldes til slig Arbeide at være antagne, med mindre de ved

næstforrige Session allerede derpaa have erholdet Beviis. Art. 46. — Alle Soe-Enrollerede, som findes i Hoved-Rullen, saavel af Kiøbstæderne, som Lægderne, skal uden Forskiel møde ved de aarlige holdende Sessioner. m. v. Art. 47. — Ingen Enrolleret, hvad enten han er af Kiøbstæds-, eller Lægds-Folket, maa bortflytte fra et District i et andet, forend han til den Enrolerings-Chef, fra hvis District han udgaaer, har anmeldet, hvorhen han flytter, samt med Beviis derom er forsynet, som skal foreviises Vedkommende, forend han tillades at nedsætte sig i et andet District. Artikel 51.

d) Om de Kongelige Paalæg eller Skatter.

Om Skatternes Paabud i Norge for Aaret 1747. og efterfølgende Aaringer, indtil anderledes allernaadigst blev befalet, kan læses Fr. af 13. Dec. 1746., som handler: a) Om Leilændings-Skatten, b) Odel-Skatten, der begge ere ansatte forskiellig, efter hvert Stifts Omstændigheder. c) Proviant-Skatten. d) Soldaternes Mundering e) Ros-Tieneste. f) Adskilliae andre smaa Skatter, saasom: Af Almindinger, Tiender, Laxe-Fiskerier, Leding eller deslige, Rodinas-Pladser, Qværner, Sauger, Huusmænds

Skat,

Skat, som bruge Haandverker paa Landet, Strandsiddere, som have Vertshuus-Næring og ei ere under nogen Kiøbstæd som Borgere henhørende, Huusmænd, som ei bruge Haandverker, Peber-Svenne eller ledige Karle. ꝛc.

(Dette er foruden Familie- og Folke-Skatten paa Landet, efter Fr. af 1761. samt den ordinaire Tiere- og Træ-Last-Tiende, Fr. af 14. Martii 1721. Told-Forordning af 26. November 1768.)

Ingen Bondes Skatter, som ei netto udgiøre 10. Rdlr., maa imodtages anderledes end i Courant; Ei heller er det Fogderne tilladt, Skatterne for adskillige Personer under een Summa i Banco-Sedler at oppebære. See Cammer-Brev af 24. Jun. 1752.

D. L. 13. Capitel.

Om

Landboe eller Fæste-Bønder og Landsbye-Handel.

Sammenlign. med dette Cap. i Almindelighed 5. Bogs 10. Cap.

Generalia.

Om Land-Væsenet og dets Forbedring i Almindelighed, ere (foruden den aamle Fr. af 28. Jan. 1682.) i Høilovlig Ihukommelse Kong Christian den 6tes, men især i Kong Friderik den 5tes, samt vor nu regierende Allernaadigste Konges Christian den 7des Regierings Tid, udkomne adskillige Foranstaltninger, saasom:

I først Høistbemeldte Konges Regierings Tid.

Ved Forordn. af 10. Febr. 1731. er i Anledning af, at Jorde-Godsets Priis i Dannemark, ved de forbigangne Tiders Besværligheder, og adskillige des formedelst foraarsagede Anordninger, var forfalden under sit rette

Værd,

Værd, saa at ei alene Eiernes Middel og Formue derved merkelig var forringet, men og ingen havde Lyst til at kiøbe Jorde-Gods, anordnet, for at sætte Jorde-Godset igien i sin forrige Værd og Begierlighed: a) At Fr. af 16. Martii 1725. og af 4. Aug. 1728. (ang. resterende Skatter af Jorde-Godset, især Strøe-Godset), skulde være ophævede, og med Restancers Inddrivelse paa Strøe-Godset have sit Forblivende ved Forordn. om Execution af 9. Junii 1683., og at naar Strøe-Godses Eiere sig i det høieste 2. Qvartalers Restancer havde paadraget, saadant Gods da strax til Kongen skulde sequestreres, de resterende Skatter, i Fald samme 1ste Qvartal ei endnu skulde vorde afklareret, uforhindret ved Lov og Dom indtales, og Betaling derfor udi den derover holdende Auction søges, m. v. b) At ihvorvel det i Almindelighed ved Lovens Forbud imod Lands-Byers eller Bønder-Gaarders Ødelæggelse skulde forblive, saa dog skulde det være dem, som ved en eller anden fordeelagtig Forandring kunde vide, deres Hoved-Gaarde bedre at indrette og istandsætte, tilladt, at indkomme med deres Forslag til Hans Majestæt, og vente hvad Dispensation fra Lovens Bydende, dem kunde forundes. c) For at ophielpe den forfaldne Credit hos Fremmede, ere de fremmede Penge, som i Danmark maatte indføres,

enten for at udsættes paa Rente, eller og for at tilkiøbe sig faste Grunde og Eiendomme, være sig i Kiøbstæderne eller paa Landet, befriede for 6te og 10de Penges Erlæggelse, naar Vedkommende igien maatte vorde til Sinds, at udtrekke samme fra deres Skyldnere, eller at forhandle de tilkiøbte Grunde og Eiendomme.

I Kong Friderik den 5tes Regierings Tid udkom:

Forordning af 29. Dec. 1758., som, efter at den da angaaende Land-Væsenets Opkomst, nedsatte Commission, havde indberettet Hans Majestæt de derom indhentede Betænkninger, søger til en Begyndelse for Provintsen Siælland, samt under dets Stift liggende Møens og Amager Lande, for det første at afskaffe det imellem Lods-Eierne, til Forhindring i Stedernes bedre Indretning og Brug, voxende skadelige Fælledskab. — Lige Forordning om Fælledskabets Ophævelse i Fyen, Lolland og Falster med underliggende Øer, udkom den 28. Dec. 1759. — Og i Jylland den 8. Martii 1760., hvilken sidste ogsaa i Slutningen melder, at hvad mere den indeholder, end de 2de foranførte i Aarene 1758. og 1759. udgivne, skal og, efter Omstændighederne, være at forstaae til Efterlevelse af Vedkommende, saavel i Siellands Stift

Stift med der underliggende Moen og Amager, som og i Fyens og Lollands-Stifter. — Denne sidste af 1760., er noget forandret ved Fr. af 15. May 1761., som siden paa sit Sted skal vorde erindret. — Læs hertil den for de da anordnede Land-Væsens Commissarier udfærdigede Instruction, eller Forholds-Befaling, udg. den 4. Octobr. 1761., som findes trykt, samt en nyere af 1768.

Under Hans Majestæts Kong Christian den 7des Regiering ere til denne Tid udkomne:

Fr. ang. det til Land-Væsenets Forbedring i Dannmark oprettede General-Land-Væsenets Collegium, udg. den 15. Apr. 1768. (cf. med Anordn. af 24. Apr. 1769.) derved meldes: a) Anledningen til samme Collegii Stiftelse, neml. Kongens Hensigt til at opmuntre Landmændene, og især Bonde-Standen, til Flid og Vindskibelighed, og give dem mere Mod og Lyst til at strebe, med at lette og forbedre deres Vilkaar, og, saavidt mueligt, rydde de Forhindringer af Veien, som hidtil havde betaget dem Mod og Lyst. Hvilket Diemerke, med de derunder hørende Undersøgninger og Forretninger Hans Majestæt nu vilde have forenet under et eneste Collegii Opsyn og Besørgelse, m. v. b) De vigtige Formaale for samme Collegio, neml. Bonder-Gaardenes ordentl. Inddeling, og saavel

Arbeidets som Penge-Afgifternes nøiere Bestemmelse: Det skadelige Fælledskabs Ophævelse, baade imellem hele Byer og imellem Beboerne indbyrdes i hver Bye: Skov-Indhegninger: Arve-Fæsters Indførelse saavel paa Kongens egne, som paa de publique Godser, og Proprietairernes Opmuntring og Overtalelse til at følge det samme Exempel paa deres Godser: Hoveriets Bestemmelse: Forandring i den nu værende skadelige Oppebørsels Maade af Tienden: Betyngelser og Uleiligheder, som kunde findes ved Landgildens baade Ydelse og Hævelse: Istandsættelsen af de meest trængende Steder paa alfare Veie, m. v. —— (Dette Collegium blev siden ophævet, see herefter) Fr. af 9. Julii 1768. anl. en ny Land-Maaling i Dannmark, ei alene over Ager-Landet, men og over Eng-Bund, Skov, Overdreve, Moser og Heder, under baade Kiøbstæderne og Amterne, skattefri og skatskyldig, intet undtagen, dog uden nogen Hartkorns Beregning derefter, nu for Haanden, at foretage.

Den første almindelige eller offentlige Følge af det oprettede General-Land-Væsens Collegio, og den af Kongen samme Collegio meddeelte Forholds-Befaling, var den om Hoveriets Bestemmelse udkomne Anordn. af 6. May 1769., som baade for at handthæve enhver i sin lovlige Eiendoms-Ret, og for at sætte

Grænd-

Grændser for en og anden Jorde-Gods-Eier, som maatte kræve for megen Hoverie af Bonden, og endelig for at faae Bonden underrettet om den Hov-Tieneste, han er Husbonden pligtig; anordner, at Bønderne skulde forsynes med Hoverie-Reglemens af deres Husbonde, som dog skulde samles i et General-Hoverie-Reglement, der i Forveien i General-Land-Væsens Collegio skulde eftersees og samtykkes, naar det overeenskom med de i Forordn. foreskrevne Regler.

Den 2den var Fr. af 13 May 1769., om Selv-Eier-Bonder og de dem forundte Fordele; Hvilken Frs. Diemeed er, at opmuntre baade Husbonder og Fæste-Bonder, til Fæste-Bonders Forvandling til Eiendoms-Bonder, paa visse for begge Parter fordeelagtige Vilkaar.

Den 3die var Forordn af 6. Junii 1769, ang. Straffens nærmere Bestemmelse for dem, som have ødelagt eller ødelægge Bonder-Gaarde, samt lade saadanne ødeblevne Gaarde ubebygt henligge, med videre; Denne Forordnings Anledning er en Formildelse og nøiere Bestemmelse af Loven og de forrige Forordninger af 10. Martii 1725. og af 14. Jan. 1740.; Thi skiønt Hans Majestæt vel fremdeles vilde see disse handthævede, til at forebygge Bonde-Standens Formindskelse og Hovriets Forøgelse ved Bonder-Gaarders

Ødelægelse og deres Jorders Indtagelse under Sæde- og Avls-Gaarde, saa agtede Kongen dog en Formildelse og nøiere Bestemmelse at nære nødvendig.

Den 4de var Forordn. af 28. Julii 1769., om Fælledskabets videre Ophævelse i Danmark. Denne Fr. søger i Særdeleshed at hæve de forhen og imod de forrige ergangne Anordninger om Fælledskabets Ophævelse, mødte Vanskeligheder, som fornemmelig angik Fralukningen og Indhegningen, og tildeels reiste sig deraf, at de Paagrændsende har formeent sig ikke at være pligtige til derudi at tage Deel, foregivende, at de derved ingen Fordeel havde udi Græsningen, og at samme ikke kom dem til Hielp udi det de ellers havde at hegne, (see videre Fr. af 14. Sept. 1770.) I Aaret 1769. den 25. Nov. udgik ogsaa fra Gen. Land-Væs. Collegio et Omgangs-Brev til samtlige Amtmænd, indeholdende: At der af Amtmændene skulde skee aarlige Indberetninger om de i ethvert Amt aarlig foretagende Forandringer og Forbedringer til Land-Væsenets og Bonde-Standens Opkomst, endog om dem, som af private Jord-Eiere og Brugere kunde være iverksatte, alt i Følge de des angaaende udkomne Forordninger og Foranstaltninger.

Den 5te var Fr. af 23. Mart. 1770., som angaaer Tieneste-Folks Opsigelse og Skifte-

Tid

Tid med mere, paa Landet i Danmark. Samme Forordnings Hensigt er, at ophæve den skadelige Misbrug og Uorden, som især for Gaards-Brugere i Bonde-Standen fandtes i at erholde, belønne og beholde de til deres Avlings-Drift og Fortsættelse behøvende Tieneste-Folk, saasom f. Ex. at ophæve den indførte Skik, at Bonden skulle fæste sin Tieneste-Karl paa ny, hvert halve Aar: At denne skiønt tvertimod de forrige Forordninger af 19. Febr. 1701. og af 1. Julii 1746., skulde have Sæd i Løn; Og at forebygge, at Tieneste-Folk i Almindelighed ingen Tid skulde have til Ledighed imellem deres Fratrædelses og Tiltrædelses Skifte-Tider. Læs hertil den i Anledning heraf udkomne Fr. af 1. Oct. 1770., anlangende Tieneste-Folks Skifte-Tid udi Kiøbenhavn og Kiøbstæderne i Danmark

Den 6te var Fr. af 14. Sept. 1770., om hvorvidt en Præst, Degn eller anden Beneficiarius i Danmark, skal nyde Erstatning af sin Eftermand i Embedet, for de, paa det beneficerede Gods, til Land-Væsenets Forbedring, giorende Bekostninger. — Anledningen til denne, var den ved Fælledskabs Ophævelse, og derved forefaldende Digers, Grøfters og Gierders Sætning, men især ved Aaers Oprensning, Mosers Ubgravning og Vandets Udledning, med videre faldende

Vanske-

Vanskelighed, saavidt samme kunde treffe Præste-Gaardenes Grunde, i det Præsterne krympede sig, at giøre de derved udfordrende Bekostninger, af Mistvivl om Erstatning i Tiden af deres Eftermand.

(Denne Fr. er foran hentydet til Lov. 2. B. 12. Cap. 1. Art.)

Flere trykte Anordninger ere ikke, imedens dette Collegium stod paa Fode, udkomne; Men de skrevne, saavidt som ere blevne almindelig bekiendte, skal til sine Steder herefter vorde henførte. Imidlertid er det bekiendt, at samme Collegium ikke samtykkede de fleste af de til Giennemsyn indsendte General-Hoverie-Reglemens, men ved Omgangs-Brev til Amtmændene paastod, at samme maatte omgiøres. Men i det samme udkom

Forordn af 7. Dec. 1770, som ophævede Gen. Land-Væsens Collegium, og overdrog samtmes Forretninger til en af Kongens umiddelbare Befalinger afhengende General-Land-Væsens-Commission; Dog blev samme nye Commission, ligesom forhen Collegio, til samtmes Foretagende Indretninger og Foranstaltninger, fremdeles forundt den dertil allerede henlagte Fond af 20000. Rdlr.. Ligesom det og ved de det forrige Collegio meddeelte og bekiendtgiorte Instructioner skulde have sit Forblivende. — Efter at denne General-Land-

Væsens-

Væsens-Commission saaledes var anordnet og i et Par Maaneder havde vedvaret, udkom

Fr. af 20. Febr. 1771., om Bestemmelsen af Hoveriet eller Bondens Arbeide for Husbonden i Danmark. Da, neml. de efter bemeldte Fr. af 1769. til forrige Gen. Land-Væsens Collegium indsendte General-Hoverie-Reglemens ikke have svaret til samme Forordnings Diemeed, men indeholdt Paastand om ubillig og uproportioneret Hoverie, skiønt Bondens Byrder og Pligter burde ikke alene være visse og bestemte, men og proportionerede og taalelige; Saa, paa disse Grunde, samt i Betragtning af den Tilstand, i hvilken Bønderne ved Forordningerne af 30. Junii 1741. og 1ste Julii 1746. vare satte, og indtil nærmere Anordning blev fulgt, endnu virkelig befandte sig udi (neml. Forbindelse til Fode-Stavnen) fandt Hans Majestæt tienligt at fastsætte, hvad det største og høieste Hoverie burde at være, og til den Ende, da den Oplysning, som des angaaende var bleven søgt, og erhvervet ved endeel af Hoverie-Reglementernes Rubriquer, ikke vare befundne paalidelige, seet sig nødsaget til at antage Hartkornet eller Skyldsatsen til Regel for Hoveriets Svarelse, ligesom samme allerede er det for Skatters, Contributioners og Landgildens Udredelse.

Til

Til denne Forordning ere føiede 3. Tabeller, til desto større Oplysning for Bonden. Ligeledes udkom fra denne Commission en trykt Plac. af 20. Martii 1771. ang 30. Premiers Udsættelser for de Selv-Eiere eller Kongelige Bønder i Danmark som først flyttede deres Gaarde ud fra Byerne hen paa Byernes Udmarker, og derved ikke alene selv erhverve deres tilliggende Jorder samlede, men ogsaa gisre Fælledskabets Ophævelse desto lettere for de ovrige Beboere, som efter dem bleve tilbage udi Byerne.

Denne nye Gen. Land-Væsens Commissions Forretninger bleve derefter ved Kongel. Resolutioner af 9de og 27. Julii 1771. bekiendtg. ved Camm.-Br. af 3 Aug. s. A. indskrænkede saaledes: At Commissionen alene skulde gisre de almindelige Forslage til Forandring, udi hvis som kunde sigte til Bonde-Standens og Ager-Dyrkningens Forbedring, men ikke befatte sig med Opsigten og Executionen af deres Forslage, hvorom den ikke heller skulde indhente nogen Efterretning fra Amts-Betientere eller andre, men alene fra det Danske Cammer, som skulde besørge ereqveret alt det, som en Detail til Land-Væsenet henhører, hvorhen og alle de Efterretninger og Erklæringer, som Land-Væsenet angaae, skulde indsendes.

Deref-

Derefter blev ved Fr. af 21. Jun. 1773. de 3: i Aaret 1771. oprettede Cammere ophævede, og Financernes, Cameral- og Commerce-Væsenets Bestyrelse underlagt et Finance-Collegium, et Rente-Cammer, et Vestindisk- og Guineisk-Rente- samt General-Told-Cammer, et Oeconomie- og Commerce-Collegium, samt et Bergverks-Directorium; Efter denne Forordnings 2. Art. er det almindelige Land-Væsen lagt under Rente-Cammeret. —— Heri er ingen Forandring giort, ved den senere Fr. af 20. Oct. 1773., ang. hvilke Sager til det Danske Cancellie, og hvilke til Rente-Cammeret og de øvrige Collegier skulde henhøre.

Efterat denne Forandring med Lands-Væsenets Henliggelse under Rente-Cammeret var skeet, udkom den 12. Aug. 1773. en ny Fr. om nøiere Bestemmelse af Hoveriet for Fæste-Bonden i Danmark. —— Anledningen til denne ny Forordn. meldes i samme at være denne: At det ved Fr. af 20. Febr. 1771. efter Hartkornet bestemte Hoverie, har paa de fleste Steder ikke udgiort det til Sæde- og Avls-Gaarders Drift nødvendige Arbeide, hvorover mange Jorder imidlertid ere blevne udyrkede og ubesaaede, samt Korn- og Høe-Høst, saavelsom andet Arbeide, efterladt, til betydelig Tab og Skade ei alene for

Eierne,

Eierne, men og for det Almindelige, m. v. Hvorfore Hoveriet, med Avlingens Drift og Behandling skal forrettes efter hver Provintses gl. Skik og Brug, og deraf tildeles hver sin Lod udi hver af de besaaede Marker, efter hele, halve eller en fierdedeels Gaarde, som de have fæstet, saa at enhver Bonde kan vide sin visse Deel og Lod, og saae lige meget Arbeide efter sin Gaards Lod og Beskaffenhed, m. v: som paa sit Sted hereefter skal vorde anbragt. —

„ Her er da især til Efterretning for Stats-
„ Granskerne anført i chronologisk Orden,
„ de om Land-Væsenet i Almindelighed i
„ de snere Tider udkomne Anordninger, med
„ deres forskiellige i Forordningerne selv
„ angivne Anledninger og Drive-Fiedre. —
„ Nu følge de Speciale i Fædrene-Landets
„ saavel Stats- som Lovkyndighed indlo-
„ bende Efterretninger om de i Loven skede
„ Forandringer, hentydede til sammes Ar-
„ tikler, saaledes:

1. Artikel.

Parall. 2. 23. Art. 7. — 3. 13. Art. 2. 7. 19. 21. — 3. 19. Art. 7. 21. — 5. 10. Art. 22. — 6. 15. Art. 11. 15. — 6. 17. Art. 27. 28.

a) Om

a) Om Fæste-Bøger og Fæste-Breve m. v.

Imellem Husbonden og Bonden oprettes Fæste-Contract skriftlig ved et saa kaldet Fæste-Brev, som et Beviis paa begges indbyrdes Rettigheder og Pligter. Samme bør skrives paa stemplet Papiir, neml. for den Gaard, som er over en Tønde Hartkorn paa No. 20. til 24. Sk., men paa en Tønde Hartkorn og derunder, Gade-Huse ibegrebne, paa No. 19. til 12. Sk., som udstedes in Duplo, hvoraf Bonden skal have den ene Gienpart, og Husbonden den anden med Bondens paategnede Forpligt om Efterlevelsen; Dog ved Kongens egne Forbeholdne eller Ryttер-Godset, samt publiqve Stiftelsers Godser, skal ikkun den ene Gienpart, som Bonden beholder, og af ham bekostes, skrives paa stemplet Papiir, men den anden, som i Vedkommendes Giemme forbliver, maa være paa slet Papiir, Fr. af 23. Jan. 1719. Art. 10. —— Samme Fæste-Breve, saavel som Jorde-Bøgerne, skal være indrettede efter ny Maal og Vægt. See Fr. om Landgilde-Afgiften, Maal og Vægts Ligning, af 30. Aug. 1687. —— Ligeledes skal ved hver Fæste-Brevs Udstedelse, for hver Bonde indrettes en Qvitterings-Bog, til Afgiftens Afskrivelse, hvilken Bog skal være forsynet med

stemplet Papiir efter Hartkornets Storrelse, saaledes som forhen om Fæste-Breve er meldet; Og skal Husbonden holde en rigtig Afskrivnings-Bog for sig selv, som skal komme overeens med Bondens Qviterings-Bog, til Efterretning, ifald denne skulle bortkomme; Samme Afskrivnings-Bog skal indrettes med et Ark stempler Papiir for udi, og et Ark bag udi, forholds-mæssig efter Jorde-Bogens Storlighed, saasom: Det Gods, som er 500. Tønder Hartkorn og derover, No. 4. til 2. Rdlr., paa 200. Tdr. indtil 500. Tdr. No. 2. til 1. Rdlr. og under 200. Tønder, No. 1. til en ½ Rdlr.

End videre skal ved hver Hoved-Gaard holdes en Fæste-Bog, hvori skal indføres alle Godsets Fæste-Breve, med deres Reverser, være sig paa Tiender, Hartkorn eller deslige; samme Protocol skal være forsynet for og bag med et Ark stemplet Papiir No. 3. til 1½ Rd. De som nyde Tiender eller Jorde-Gods pro officio, eller i Benaading, samt andre, som eie Tiender og Jorde-Gods under 200. Tønder til 100. Tønder Hartkorn, skal ligeledes have Fæste-Protocoller, med et Ark stemplet Papiir for og bag, af No. 2. til 1. Rdlr., og under 100. Tønder indtil 20. Tønder Hartkorn, No. 1. til 3. Mark, men paa 20. Tønder Hartkorn og derunder indrettes ingen Fæste-Bog. — Med

Skifte-

Skifte-Protocollers Indretning paa Proprietairers Gods forholdes ligesom om Fæste-Protocollerne er meldet; Men Fæste- og Skifte-Protocollen ved Kongens eget forbeholdne og Ryttер-Godset, samt Kirkers, Skolers, Fattiges, Hospitalers eller andet til gudelig Brug henlagt Gods, maa uden stemplet Papiir indrettes, naar de ikkun af Vedkommende, som Inspectionen derover er anfortroet, vorde autoriserede, igiennemdragne og forseglede. —— De som enten ikke bruge stemplet Papiir til Fæste-Brevene, og bemeldte Bøger, eller aldeles ingen saadanne Bøger holde, skal ei alene betale det stemplede Papiirs Beløb dobbelt, som dertil burde have været brugt, men og efter Sagens Beskaffenhed i Proportion efter Jorde-Godsets eller Afgiftens Storlighed, ansees med 10. til 50. Rigsdalers Mulct, hvorover Amtmændene, samt Rettens Betiente alvorligen skulde holde, og ved forefaldende Dødsfald paa Skifterne, eller i andre Tilfælde, saavel hos Proprietairerne som hos Bønderne, nøie forske, m. v. Fr. af 23. Jan. 1719. Art. 10. —— Men da denne Fr. paa visse Steder ikke skal være bleven efterlevet; Saa bleve Amtmændene ved Cammer-Brev af 11. Dec. 1756. erindrede, at tilholde Jorde-Gods-Eierne, at efterleve samme; Men i

Mangel deraf, at undgielde den i Forordnin-
gen bestemte Straf.

b) Om Gaards-Fæste.

Naar en Rytter-Bonde dode, var en af hans Børn, ifald nogen duelig og dygtig fandtes, nærmest til at fæste Gaarden, hvorfor den, eller hvem anden, som Gaarden fæster, skulde give til en Kiendelse, eller i Fæste-Penge hvad de forordnede Commissarier i Sessionen maatte for got befinde, Fr. af 10. Aug. 1695, Art. 26. cf. med Fr. af 28de Jan. 1682, Art. 6. —— Men Officerer maatte ei, uden borgerlig Caution, fæste nogen Rytter-Gaard, sammesteds Art. 19.

Om Land-Soldaters Gaards-Fæste, see de til 3 B. 14. C. anb. Anordninger: —— Og

Om de Soe-Enrolleredes, Fr. af 1. Febr. 1770.

Om Arve-Fæsters Indførelse. Forordn. af 15. Apr. 1768.

c) Om Hoverie.

Alle Bonder-Karle, som forundes Bønder-Gaarde i Fæste i Sielland, Lolland, Falster, Møen og Bogøe, eller underliggende Øer, skal for Vorned-Tvang aldeles fri være; dog maa de ikke forlade deres Gaarde, men skal være forpligtede, forsvarligen at vedligeholde samme, item svare og klarere i rette Tider Skatterne efter Matriculen og Landgilden

gilden efter Jorde- Bogen, saa og forrette billig og lovlig Hoverie, eller betale billige Hovnings- Penge, hvor de ikke til Hoverie behoves, alt efter Loven, og hvis det ikke skeer, da forholdes med dem, som med andre residerende Bønder i de andre Provintser, efter Loven og Forordningerne. Forordn. af 21. Febr. 1702., Art. 1. Sammenl. hermed den følgende 2. Artikel, og 3. Artikels 1. Post. —

Huusmænd, som enrolleres til Soldater, ere fri for Hoverie- og Arbeids- Penge. Fr. af 14. September 1774..

De i Garnisonerne forlagde Land- Soldater, som ere gifte og have Børn, samt beboe Fæste- eller Leje- Huse, skal saa længe de ere i Garnisons- Tieneste, være fri for Huus- Penge, samt Uge- Dage eller Hoverie- Arbeide at svare for dem og deres Hustruer. Rescr. af 18. May 1759.

Dersom en heel Bye er en Proprietair tilhørende, maa han ved dens samtlige, for ethvert No. Matriculerede Jorders Rebning og Deling, gisre dens Beboere lige af Brug, Hartkorn, Landgilde og Hovning, Forordn. af 8. Martii 1760. Art. 4.

Den sidste om Hoverie udkomne Forordning, som ophæver alle de foregaaende, er udgiven den 12. Aug: 1773., og melder blant andet:

At Hoveriet med Avlingens Drift og Behandling skal forrettes efter hver Provintses gamle Skik og Brug, og at Bønderne skal tildeles hver sine Lodder efter hele, halve eller ¼ Gaarde, i hver af de besaaede Marker, Art. 1.

„ Anm. Staaer det just ikke i alle Fæste-
„ Brevene udtrykkelig, for hvad enhver
„ Gaard i saadan Fald skal ansees; Saa
„ maa der forholdes efter forrige Skik, nem-
„ lig, saaledes som Bønderne for Forord-
„ ningen af 20. Febr. 1771., har giort Ar-
„ beide med heel, halv, eller ¼ Plov. —

At Hse-Avlingen ligeledes skal forrettes efter gl. Skik og Brug, Art. 2. — At Giødningen deles enten i visse Lodder imellem Godsets Bønder, eller og der vorder hvert Aar anviist enhver efter sin Gaards Storrelse visse Skiepper-Land i Marken, til forsvarlig at giøde; saavel med Udførsel, som med Udspredelse, Art. 3. — At Riis- og Steen-Giærder, samt Diger og Grøfter skal ogsaa indeles efter Gaardens Storrelse, saa at enhver efter Proportion bekommer lige mange Favne at hegne og vedligeholde, Art. 4. — At Kornets Tærskning og Udførsel, eller de med Kornet forefaldende Reiser og Kiørseler, skeer efter Gaardens Storrelse, Art. 5. — At Amtmanden tillige med 2de uvillige og i

Land-

Land-Væsenet kyndige Mænd, skulde efter de locale Omstændigheder bestemme det øvrige Hoveries Mængde, hvilket dog alene skal bestaae udi følgende: Kornets Rensning, Skovning af fornøden Bygnings-Tømmer for Gaard og Gods, samt af Brænde, og Tørveskier til Husbondens og Gaardens fornødne Ildebrand, Humle-Avlen, de ved Gaarden opsatte Korn-Stakke i Laden at indbringe, det efter Udtærskningen overskydende Halm at sætte i Stak til Gaards og Godsets nødvendige Assistentse i paakommende Foer-Trang, behøvende Folk til Handtlangere ved Lade-Gaards Husenes Reparation, Vandstedernes Rensning ved Gaarden og udi Markene, Art. 6. — At Bonden selv forskaffer efter Ligning de til Brændes og Tørvs Hiemførsel behovende Vogne og Heste, med alle andre fornødne Redskaber, og at Bonden for det bestemmede Hov-Arbeide skal leveres Spænd- og Gang-Dages Billetter m. v. Art. 7. — Den Reglements-Protocol, som vorder confirmeret af Kongen, skal henlægges udi Amtets Archiv; Af denne Protocol skal Amtmanden meddele Bønderne Udskrift paa Forlangende. Art. 8. —

" Anm. Kongel. Stadfæstelse ikke alene paa
" alt det af Amtmændene og Commissarierne

„ bestemte, men og af Proprietairerne for-
„ langte Arbeide, saavidt ved Forordningen
„ var tilladt, er, saavidt vides, overalt paa-
„ fulgt, dog med denne almindelige Bestem-
„ melse: (Thi de for nogle Amter, efter de
„ locale Omstændigheder, giorte besynder-
„ lige, forbigaaes her,) at hvilke Spænd- og
„ Gang-Dage fra et eller andet Slags Ar-
„ beide maatte overskyde, aldeles ikke til an-
„ det end det Arbeide, hvorfor samme Da-
„ ge ere ansatte, maa anvendes, ei heller
„ fores Bonden til Regning paa det følgende
„ Aar, eller nogen Ejvivalent af ham derfor
„ fordres; Men det fulde anførte Antal Da-
„ ge, skal ved hvert Aars Udgang ansees
„ som aftiente.

Om Hov-Arbeide ved Bygnings Reparation paa Gaard og Gods, formedelst ulykkelige Tilfælde, Frs. 9. Art. anf til 3. 13. Art. 10 — De Bønder, som ikke ere pligtige at giøre fuld Hoverie, saavelsom Huusmænd i Almindelighed, rette sig efter Indholden af enhvers Fæste-Brev, Art. 11.

„ Anm. Herom var af forrige General-Land-
„ Væsens-Commission ved Skrivelse af
„ 8. Jun. 1771. (som alene for den histo-
„ riske Oplysnings Skyld her anføres) ere
„ aatet saaledes: 1.) I Henseende til Huus-
„ eller Boels-Mænd, som enten intet Hart-

„ korn

„ korn havde, eller ikkun saa lidet, at det
„ var under 1. Tønde, giorde Forordn. af
„ 20. Febr. 1771. ingen Forandring, men
„ deres Fæste-Breve, for saavidt de vare
„ billige og rimelige, havde herefter som til-
„ forn deres fulde Kraft. 2.) I Henseende
„ til de saa kaldede Fri-Bønder, som ikke
„ ere forbundne til det ordinaire Hoverie;
„ men giøre visse Ægter eller andet derlige, i
„ Følge deres Fæste-Breve, og des Aarsage
„ have givet større Indfæstninger, og svare
„ høi Landgilde eller Friheds-Penge, da
„ hvor saadant Arbeide eller Ægter tydelig i
„ Fæste-Brevene var bestemt til noget vist,
„ og i Proportion af Hartkornet ikke overgik
„ det som maatte fordres efter bemelte For-
„ ordning, burde det ved Fæste-Brevene
„ have sit Forblivende, men hvor disses Ar-
„ beide var udetermineret, burde det bestem-
„ mes saaledes: At disse Bønder, naar de
„ ønskede fremdeles at profitere af den ved
„ deres Fæste-Breve forventende og belove-
„ de Moderation i Hov-Arbeidet, ingen
„ billig Aarsag havde til Klagemaal. ——
„ Men at det Principium i Henseende til
„ Huus-Mændene og Boels-Mændene
„ under 1. Tønde Hartkorn, siden er kom-
„ men under nærmere Bestemmelse, sluttes
„ af en fra Commissionen et par Maaneder
„ derefter udgaaet Circulair-Skrivelse til

„ Amtmændene, om at indhente Forklaring
„ om alle de under 1. Tønde Hartkorn befin-
„ dende Boele og Huse med deres Størrelse,
„ Eiendomme og Tillæg, samt Beboernes
„ Byrder og Pligter, med mere, see videre
„ de om Huus-Mænd nylig anførte Reskrip-
„ ter af 1733. og 1759. —

At ved de Sæde- eller Avls-Gaarde, hvortil ei, enten formedelst Mangel af Hoved-Gaards Taxt, eller anden Aarsag, behoves Hoverie til Ager-Dyrkning, men til anden Brug; Der skal Hoveriet af de Spænd- og Gang-Dage, som hver Bonde aarlig skal udrede, efter det behovende Arbeide og Godsets Størrelse, mod hinanden ogsaa bestemmes.

At Gaard-Mændene aldeles skal være befriede fra at forrette al Hoverie, Ægt og Arbeide, som tilforn er skeet, være sig Molie-Kirke- og Vand-Reiser, eller Kiørsel med Hø og Melk, Folk til at vaske, rulle, tvætte Faar, slagte, at holde reent i Haven og Borge-Gaarden, plukke Nodder, samle Ax, karte, vinde og spinde, sees af A. 13. —

At dersom nogen Hoverie-Bonde fra en Sæde- eller Avls-Gaard herefter vorder afhænder, enten ved Salg, eller ved Mageskifte, eller og fra Hoverie fritaget; Da maa saadanne, eller saadan afgaaendes havte Lod, ingenlunde paalægges de andre endnu tilbageværende Bønder, og deres efter denne

Forord-

Forordning allerede tildeelte Arbeide derved forøges; Thi disse bør, desuagtet ei giøre mere Hov-Arbeide, end forhen efter denne Forordning; Men Sæde-Gaards-Eieren skal til det Manglende i et og alt, selv holde Heste og Folk, afbrændte Bønder-Gaarde undtagne, m. v. Art. 14. —— De Bønder, som ei vilde efterleve denne Fr., skal ei alene erstatte den af deres Udeblivelse foraarsagede Skade og Udgifter, (dog at saadanne lovlig beviises;) men og betale i Mulct, 1ste gang 2. Rdlr., anden gang, 4. Rdlr., eller i Mangel af Betaling, afsone disse Boder paa Vand og Brod, efter Fr. af 6. Dec. 1743., Art. 15. —— Men vise de sig gienstridige eller forsømmelige 3die gang, da tiltales de paa lovlig Maade, til Fæstes Forbrydelse, og videre Straf af Fæstnings-Arbeide paa visse Aar, efter Sagens Omstændigheder, Art. 13. ——

" Anm. Fæstes Forbrydelse statueres altsaa
" ei for en blot Ulydighed enten første eller
" anden gang, men efter Ulydighedens
" Grad, eller Haardnakkenheden, som bestemmes efter 3die gang.

Jorde-Gods-Eierne formanes til Kierlighed mod deres Bønder; Og om beviislig Klage over Husbondens Fornærmelse imod Bonden skulde indløbe, kan de Skyldige vente, at

vorde

vorde straffede efter den strengeste Retfærdighed; Hvorimod Bønderne ingen ubefoiet og ubevislig Klage maa indgive over Husbonden, men den, som dette gior, skal med Mulct, eller Straf paa Kroppen, efter Befindende ansees, Art. 17.

" Anm. Ellers findes ogsaa Ex. i et Reser. " til Amtmanden i Drum ꝛc. Amter, udg. " den 22. Decemb. 1769., at Roligheden " iblant Bønderne paa det nøieste skulde " handthæves, og at Amtmanden skulde for" kynde dem, at de i al Stilhed, og uden " at give mindste Tegn til Modvillighed og " Opsætsighed eller Mytterie, have at efter" komme alle dem mod deres foresatte paalig" gende Pligter, under Straf at vorde paa " det strengeste ansette, og skulde Amtmanden " paa det allerskarpeste lade undersøge og in" quirere efter dem, som til saadan Opsætsig" hed først og fremmeligst gav Anledning, " paa det han kunde lade saadanne Ildesin" dede efter Love og Forordningers yderste " Strenghed tiltale og straffe.

b) Om Bygningernes og Besætningens forsvarlige Vedligeholdelse, sammenlign hermed Fr. om det forrige Ryttere-Gods af 10. Aug. 1695. Art. 32., og af 22. Jun. 1729. og 5. 14. Art. 37., men især det, som til 3. 13. Art. 7. findes anbragt.

c) Om

c) Om **Giodningen**, see de til D. L. 1. 24. Art. 23. anf. 2de Anordninger, samt Fr. af 10. Aug. 1695. Art. 37. og 22de Jun. 1729. Art. 3.

d) Paa **Korn-Skylden** gives Opmaal, see de antegnede Fr. ved 3. 13. Art. 14.

e) Om **Olden-Gield**, see 5. 10. Art. 22. med de dertil anb. Anordninger.

f) Om **Bondens Skatter**, see det som ved dette Cap. til Slutning er anført, og om Husbondens Prioritet 5. 14 Art. 37.

g) Om **Indfæstning**. Der findes et Ex. i Camm.-Br af 18. Oct. 1732., at Fæstet af 3. Bonder-Gaarde, hvis Landgilde vare beneficeret. skulde betales i Amtstuen (følgelig kunde Amts-Forvalteren oppebære og beregne Kongens Casse Indfæstningerne til Indtægt, ligesom af andet Hans Majestæts forbeholdet Jorde-Gods.) Men der maa giores Forskiel paa beneficeret Gods, og herunder forstaaes i dette Cammer-Brev saadant, hvortil Kongen havde forbeholdt sig selv Herligheden

h) Om de Fæste-Bonder, som selv eie Bygningerne af deres i Fæste havende Gaarde, see det som er antegnet ved Overskriften af 3. B. 12. Capit.

i) Om de Soldater, som have udtient, see Fr. af 13. Apr. 1764. anb til 3. 14. Art. 1.

k) Om

k) Om Giesterie ꝛc. see det som er anmerket ved 3. 13. Art. 15.

2. Artikel.

Dog sammenl. hermed 1. 1. Art. 3.
Foruden de befindende Tilfælde ved de til 1. Art. anførte Parallel-Steder, kan de Bønder, som boe ved Strand-Siden og have Baade, ogsaa forbryde deres Fæste, naar de ei opdrage, og saaledes forvare deres Baade, som i Forordn. af 13. Oct. 1703., og Reser. af 1. May 1750. er befalet, paa det Desertørerne sig ikke deraf skulle benytte. See bemeldte Fr. og Reser., som udførlig findes anbragt til D. L. 3. 11. Art. 9. ——
Dersom en Bonde forsidder sin Gaard, da maa han leveres paa Bremerholm til Slaverie i et Aar, Fr. af 28. Jan. 1682. Art. 17. og af 10. Aug. 1695. Art. 32. 37., —— og dersom han forhen har været Soldat og er udgaaet til Gaards Fæste, da maa han, naar han forsidder Gaarden, igien indskrives til Soldat, for at udtiene sin Tid. Fr. af 4. Febr. 1733. Art. 17. af 13. Apr. 1764. Art. 18. Fr. af 14. Sept. 1774.

3. Artikel.

Hermed kunde sammenlignes N. L. 3. B. 13. C. Art. 1. med de dertil anf. Anordninger, som vise en merkelig Forskiel, til større Beskyttelse

telse og Sikkerhed for den Norske Leilænding, end den Danske Fæste-Bonde. — I samme Artikel forklares ogsaa det Ord **Forbedring**, som findes i Danske Lov, saaledes: At derved kan forstaaes alt den Forbedring, som Bonden haver giort paa Gaarden, videre end hannem ved Loven var paalagt, og som kan henregnes til den blotte Vedligeholdelse. See N. L. 3. 14. Art. 30. 31. 32.

4. Artikel.

„ Ligesom Artikelen melder om **Gaard**, og ei
„ om Huus eller Boelig, hvorom først tales
„ i næstfølg. 7. Art., saa er den ikke endnu
„ ved nogen Kongel. almindelig Anordning
„ forklaret paa en udvidende Maade, eller
„ udstrakt til Huusmænds-Enker; Og som
„ det ei heller var bestemt i Norske Lov, saa
„ udkom Fr. for Norge af 9. Oct. 1750.,
„ som (for at forekomme al Tvist og Tve-
„ tydighed, og sætte ligesaavel Huusmænds,
„ som andre Bønders Enker i Sikkerhed)
„ befaler, at alle paa Huse udstedende Byg-
„ sel-Sedler, (i Dannmark Fæste-Breve)
„ skulle ikke alene lyde paa Huusmandens
„ Livs-Tid, men og paa **hans Hustru**
„ **efter hans Død, saa længe hun sid-**
„ **der Enke.** — Det er altsaa sikkerst i

„ Dan-

„ Dannmark, skiønt man har Høieste-Rets
„ Præjudicatum i Medhold af Husmænde-
„ nes Enker, dog, indtil Lovgiveren behager
„ udtrykkelig at udstrekke denne Lovs Artikel
„ til Husmænd, at lade det Vilkaar i
„ Fæste-Brevet indføre.

5. Artikel.

3. 13. Art. 7. ——

6. Artikel.

„ Sammenl. herm. 1. 1. Art. 3., —— og om
„ Arrest 1. B 19. C. —— Om Borgen
„ 1. B. 23. C.; Men især det første Sted,
„ da den i denne 6. Art meldte Udviisning
„ bør tages i en Juridisk Forstaaelse; thi
„ denne 6te saavelsom den næst foregaaende
„ 1. Art., handler ligesom den ganske 3die
„ Bog, om Personers Ret, og viser ale-
„ ne Aarsagerne, for hvilke en Fæste-
„ Bonde maa udvises, eller udsættes af sin
„ Gaard. Men. 1. 1. Art. 3., ligesom den
„ ganske 1ste Bog om Processen og Maa-
„ den, hvorpaa Udviisningen rettelig bør
„ skee, neml. ved Rettens Middel, efterdi
„ under borgerlige Regieringer ingen maa
„ tage sig selv til Rette, men skal lade sig
„ samme tildele.

7. Artikel.

7. Artikel.

Om lovlig Kald og Varsel handler 1. B. 4. C. sammenl. med det foreg. 2. Cap. —— Om Skudsmaal 1. B. 10. C. —— Om Rømningsmænd og Fredløse 1. 24. Art. 16. og 3. B. 19. C. Art. 21. samt 3. 20. Art. 2.

a) Det er klart nok, at Art. naar den nævner Gaard og Boelig, bør forstaaes ligesaavel om Huusmænd, som om Gaardmænd; Men i Fr. af 21. Febr. 1702. 4de Post, som igientager denne Lov. Art., findes Huusmænd udtrykkeligen benævnede.

b) Ellers blev denne Lov. Artikel ved en Fr. af 28. Jan. 1682. Art. 17., som udkom imedens Loven var under Trykken, noiere bestemt saaledes: Ingen Bonde eller Enke maa opsige, eller flytte fra sin Gaard, saa længe Husbonden agter dennem god for at forestaae samme Gaard, med mindre, at Husbonden handler med dennem imod Loven. Naar en Bonde forløber eller forsidder sin Husbondes Gaard, og ikke rætter for sig efter Loven, skal det være hans Husbond tilladt, at levere ham paa Bremerholm, for der et Aars Tid i Jern at arbeide; Men skulde nogen Bonde, som ikke var Vorned paa det Gods, for en eller anden lovlig Aarsags Skyld opsige sin Husbondes Gaard, da skal han være forpligtet til Fardag, inden

han flytter fra Gaarden, at efterlade sig fuld Sæd, samt en fuld Plov og Vogn med tilhørende Heste og Bester, og betale hvis han efter foregaaende Taxering paa Gaarde-Fæld, Gierder og deslige kan være skyldig, saavelsom alle efterstaaende Skatter og Landgilde, og naar han dette haver efterkommet, da at flytte angerløs. Sammenl. hermed Reskr. af 11 December 1688.

„ Om Besætningen er atter skeet nøiere Bestem-
„ melse ved Forordningerne af 15. Jan. 1701.
„ og af 13 Febr. 1722., som herefter under
„ lit. d til denne Artikel henføres.

See videre Fr. af 4. Febr. 1733. Art. 17. og af 14. Sept. 1774. som melder, at Bonder-Karle, som engang er udgangne fra Land-Militien til Gaards-Fæste, maa, naar de forsidde samme Gaard, igien af Husbonden præsenteres, saafremt de have den foreskrevne Alder og Duelighed; hvormed kan sammenlignes det, som meldes i Fr. af 30. Jun. 1741. Art. 6. —— Og om end Bonden selv maa og kan flytte, saa henhøre dog hans Børn til Godset, som Fødestavn, naar de der have fyldt deres 4de Aar. Fr. af 14. Sept. 1774.

c) Om Vegt og Arbeide, see foran ved 1. Art.

d) Om Brøstfældighed. „ Dennes Be-
„ sigtelse og Vurdering bør ikke skee ved pri-
„ vat

„ vat Myndighed, og af selv udvalgte Mænd, „ men i den Orden og Maade, som Lo„ vens 1. B. 17. Cap. med dertil henhørende „ Anordninger foreskriver. „ Sammenl. hermed hvad som om Aaboed og dens Erstatning i N. L. 3. 14. Art. 30. med dertil henførte Anordninger er meldet, item det som findes anb. til 5. 2. Art. 66. — Denne Post er og udstrakt til andre Gaardens Fornødenheder og til Besætning, ved Fr. af 15. Jan. 1701., som viser hvad af en Bondes Boe, naar han ved Døden afgaaer, eller **Gaarden i andre Maader ledig vorder**, skal udredes, førend noget af Boet for Gield eller i andre Maader maa udlægges. Paa det neml. Bonde-Gaarden ved saadanne Forandringer altid af de Efterkommende udi god Stand og fuld Avling kan tiltrædes og antages, saa maa ingen hverken Arvinger eller Creditorer, hvad Gields-Fordringer de end hos Bonden, hans Hustru eller Børn kunde have, tilstedes at bekomme noget ud af Bondens Boe, førend deraf til Gaardens Avlings Fortsættelse først er udredet 1. Plov med 8te dygtige Bester, item en Vogn og Harve, med fornøden Redskab, og saa mange Tønder Sæde-Korn af alle Slags, som til Gaardens Sæd udkræves; Og saafremt foreskrevne Species ei skulle findes i Gaarden

in Natura, da bør Penge dertil frem for til nogen anden Gields-Fordring af Boet udlægges. —— Denne Fr. er nærmere forklaret, og i Henseende til Gaardenes forskiellige Storrelse bestemt, ved Fr. af 13. Febr. 1722, saaledes: At til en Bonde-Gaard indtil 8. Tønder Hartkorn skal udtages til Besætning, hvis nysmeldte Forordning ommelder; Men om nogen Gaards Hartkorn maatte være høiere end 8. Tønder, da skal til hver saadan Gaard udtages saa meget af Bester, Vogne, Plove og Harver med dets Tilbehør, som til Gaardens Avlings Fortsættelse kan behøves, hvilket kunde være et Best for hver Tønde Hartkorn, og Sæde-Kornet med det øvrige efter billig Proportion og uvillige Mænds Sigelse. Sammenl. herimed Fr. om Rytter-Godset, af 10. Aug. 1695. Art. 29.

Herved anmerkes: Paa Møen skal alle Bønderne have giennemtrukne Skorstene i deres Huse. Reser. af 24. Julii 1697.

8. Artikel.

Om Frøe-Gield, 6. 15. Art. 11., hvor Norske Lov omskriver og forklarer dette Ord saaledes: „ Have saa meget Korn igien til Frø:-Gield, „ som han saaede, eller Betaling derfor efter „ dets Værd paa den Tid.

9. Artikel.

9. Artikel.

Denne Art. findes fra Ord til andet i Fr. af 28. Jan. 1682. Art. 12. angaaende Jorde-Gods, og hvad derved skulde iagttages; hvilken udkom imedens Loven var under Trykken:

10. Artikel.

Forsætlige Odelæggelses Tilfælde, 2. 23. A. 3. —— 5. 10. Art. 48. —— Ildsvaades Tilfælde 5. 7. Art. 5. —— 5. 9. Art. 14. —— 6. 19. Art. 2. 7. —— og følgende.

a) Saadanne afbrændte Gaarde ere ved Fr. af 28. Jan. 1682. Art. 12., tillagt et Aars Frihed for al Skat og Afgift, og derforuden skulde for de Vedkommende frit udvises og forskaffes Bygnings-Tømmer til Fornodenhed; Og paa det den afbrændte Gaard samme Aar igien kunde vorde opbygt, skal enhver af samtlige Sognemænd, uden Betaling, hielpe med Bygnings-Tømmerets Hugning og Henførsel, samt hvad videre ved Bygningen kan forefalde, en Dag med Heste og Vogn, og et Par Dage med en Arbeids-Karl, saafremt Byemændene ikke selv til al Afgift ville svare. Denne Fr. er, saavidt Skatte-Frihedens Tid angaaer, siden forandret fra 1. til 2. Aar, som Kongen har engang for alle forundt slige afbrændte Bønder-Gaarde, see Camm.-Br. til Stift-

Befalingsmanden i Wiborg af 10. Decemb. 1720, og hvad Byemændenes Hielp og Arbeide angaaer, igientaget ved Fr. af 12 Aug. 1773. Art. 10., saaledes; At naar Bygninger eller Reparationer formedelst Ildsvaade eller anden Aarsag, paa Hoved-Gaardene eller Godset skulde behoves, skal det være Godsets Bonder paalagt, fra nærmeste Kiøb- eller Lade-Steder, at føre de til Bygningerne behovende Materialier, samt tillige at anskaffe, efter behorig Ligning paa Godset, de fornødne Folk, som udfordres til Handlangere ved Muur-Arbeide, Klining og Tækning.

Om Rytter-Bondens Gaard, formedelst stor Misvext eller anden ulykkelig Hændelse, skulde komme til Skade. See Forordning af 10. Aug. 1695. Art. 30.

Om Frihed for afbrændte Bonder-Gaarde er det tilladt at giøre Ansøgning, som indsendes til Rente-Cammeret, Fr. af 20. Febr. 1717. —— Og skal ved Memorialen følge Amts-Forvalterens Attest om Hartkornet, ligesom og Tings-Vidne, see Rescript af 15. Dec. 1715. —— Dog maa efterdags ingen Tings-Vidne føres eller udstedes om afbrændte Bonder-Gaarde, forend Ammanden og Amts-Forvalteren til sammes Paahør lovligen ere indstævnede, ei heller maa nogen med saadan Tings-Vidne giøre

Ansøg-

Ansøgning i Rente-Cammeret om Skatte-Frihed for deslige afbrændte Steder, førend samme Tings-Vidne af Amtmanden er attesteret, see Camm.-Br. af 20. Mart. 1732. —— Foruden dette skal ved Vidnerne forklares: 1.) Af hvor mange Fag Huus Gaardens Bygninger have bestaaet, og hvad deraf er afbrændt eller spoleret. 2.) At Gaardens efter Matriculen ansatte Hartkorn virkelig under det afbrændte Sted er bleven brugt. 3.) At det afbrændte Steds Hartkorn er ikke af det formedelst Sandflugt moderérte. Men ifald Vidnerne ikke herom have tilstrækkelig Kundskab, da maa Tings-Vidnets Slutning, saa længe udsættes, indtil det ved andre kan vorde bevisst, see Camm.-Br. til Amtm. i Aalborg-Huus-Amt af 5. Jun. 1762. —— Hvortil maa henføies det som ang. slige Tings-Vidners Gyldighed for de med Ildsvaade hiemsøgte Folk, til at søge Almisse, er meldet i Fr. af 24. Sept. 1708., og Reser. af 23. Aug. 1745., som findes hentydede i dette Udtog til 1. 13. Art. 28. ——

b) Om øde Gods, see D. L. 2. 22. A. 22. —— Og om Forbud mod Bønder-Gaarders Ødelæggelse og Henlæggelse under Sæde-Gaarde, 5. 10. Art 48., med de dertil henhørende Anordninger, hvilke altsaa her forbigaaes, undtagen den 5. Art. i Fr. af 6. Jun. 1769., som baade skierper denne Lovens Art. og for-

andrer Fr. af 1682. saaledes: At de Bønder-Gaarde, som formedelst Ildsvaade eller anden Aarsag vorde ode, maa Eierne, omendskiønt Jorderne ei bruges under Sæde- og Avls-Gaarde, dog ei lade ubebygte henliage, men skulle være pligtige, samme inden 3. Aar fra den Tid de ere blevne ode, igien med Bygning og Beboere at forsyne, under 30. Rdlrs. Straf for hver Tønde af saadan Gaards Hartkorn aarlig, at regne fra den til Bebyggelsen foreskrevne Termin, og indtil Gaarden er vorden sat udi fuldkommen Stand.

11. Artikel.

a.) Bondens Minde er ikke tilstrækkelig, 3. 13. Art. 1., sammenl. herm. den følg. 21. A. — 6. 9. Art. 24. — 6. 14. Art. 1. — 6. 15. Art. 7. 8. 9. 10. 11. 14. 15. 16. — 6. 17. Art. 25. 26. 27. 28. —

b) Ingen enten heel eller halv Karl, som tiener Bonden, maa bruge noget af Bondens Sædejord, enten for at korte det i sin Løn, eller for at faae til Halvs, eller for at giøre sig betalt for det han kunde have laant Bonden, under Confiscations Straf, med v., Fr. af 19. Febr. 1701., og Fr af 1. Jul. 1746. — som er skierpet, saavidt Tieneste-Karlene angaaer, ved Fr. af 23. Martii 1770. Art. 7. / der til D. L. 3. B. 19. C. findes uddragen.

Sammenl.

Sammenl. herm. Fr. af 10. Aug. 1695. Art. 37.

c) Om det Tilfælde, naar en Selv-Eier-Bonde med forrige Eiers Samtykke deler sin Jord imellem sine Børn, see Fr. af 13. May 1769. Art. 6. ——

d) I Henseende til de Ord, som meldes i denne Art., nemlig: Torveskier, Gierdsel og deslige, see de til 3. 13. Art. 21. anb. Anordninger.

12. Artikel.

Sammenlign. herm. 2. 23 Art. 3. —— 5. 10. Art. 48. Og de dertil hent. Anordninger, som noie maa holdes herimod. Om den tilladte Rebning og Deling, 5. 10. A. 15. —— Skov, som nævnes i denne 12te Artikels Begyndelse, forklares i sammes Slutning ved Gierdsel.

De, som efterdags understaae sig at indtage nogen Bonde-Gaards Jord, under en Sæde- eller Avls-Gaard, samt de som komme i Besiddelse af saadan indtagen Jord, skal aarlig betale i Straf af hver Tønde, samme Jords Hartkorn, 40 Rdlr., fra den Tid Jorden under Hoved-Gaarden blev indtagen, og indtil den derfra igien er vorden udlagt, m. v. Fr. af 6. Junii 1769. Art. 4. ——

„ Anm. Det som fratages Bonden, maa ik-
„ ke være saa meget, saa betydeligt eller belei-
„ ligt for Bonden, at han derover maatte
„ sættes ud af Stand til at opfylde Fæste-
„ Pligter, og at ernære sig og sine; thi ellers
„ var det det samme, som at vise ham ud af
„ Gaarden, hvilket dog er forbudet i 3. 13.
„ Art. 13., og da burde han have sit Fæste
„ igien; men her i Artiklen tales alene om
„ Afslag i Landgilde og Skatter, og ei en-
„ gang om Afslag i Hoverie.

13. Artikel.

3. 13. Art. 31. 40. — 3. 15. Art. 2. —
5. 10. Art 24.

a) Saavidt Hans Majestæts Kongens (da væ-
rende) Ryttер- eller andet forbeholden Jorde-
Gods anbetreffer, er denne Lovens Art. ud-
trykkelig igientaget og skierpet ved Forordn. af
22. Dec. 1720., saa at, hvo som understod
sig at indtage, indhegne eller lade bebygge
noget Jordsmon, enten i Ryttер-Godsets,
eller andet Kongel. forbeholden Godsets tilli-
gende Fælleds-Fang, Overdreve eller uskiftede
Jorder, uden Kongel. Tilladelse og Bevilling,
skal ei alene have forbrudt Bygningen, ifald
nogen allerede er opsat, men og ansees, efter
Sagens Beskaffenhed, som de Kongel. Man-
daters Overtræder; Hvilken sidste Straf
ogsaa de Kongel. Betiente, som det paasee,

skal

skal være undergivne. Læs hertil Forordn. af 25. Nov. 1720. og 9. Sept. 1727. samt af 28. Jul. 1739., ang., at ingen uden foregaaende Kongel. Tilladelse maa indtage eller indhegne noget af Udmarks-Jorderne paa Bornholm m. v., og at de Jorder af slige Kongen tilhørende Udmarker eller Almindinger, som nogen har i Fæste, maa ikke ved Dødsfald overdrages til andre, uden imod Fæste og aarlig Afgift. — Saa maa ei heller den Jord, som til Eng- og Klovgang ere bevilget, til Sæde-Land indtages eller forandres.

Dog iagttages ved denne Materie den Frihed, som er forundt dem, der ville bygge og nedsætte sig paa Hederne i Jylland. Fr. af 26. May 1723. og 30. Nov. 1751.

b) Men baade denne Lov. Art., saavelsom Fr. af 22. Dec. 1720. er forandret ved Forordningerne af 29. Dec. 1758., af 28. Dec. 1759., og af 8. Mart. 1760., saa at ikke alene de Kongens Godser paagrændsende Lods-Eiere, maa, uagtet bemeldte Lov. Art, indhegne deres sær adskildte, men dog paa Fælleds-Fang beliggende Jord, men og enhver Lods-Eier i Almindelighed maa indhegne sin paa et Sted samlede og for sig liggende Jord, Skov, Ager og Eng, som ingen anden har Rettighed til eller Deel udi, til Skovs Opelskning (efter Forordn. af 28. Jan.

28. Jan. 1733., Art. 3.) eller Ager- og Eng-Brugets Forbedring, imod han udi Fælledskabet mister den Græsning det indhegnede Stykke var ansat eller bør tareres for, og at han selv vedligeholder saadan sin Indhegning, m. v. —— Tydeligere er dette forklaret ved Fr af 28. Julii 1769. Art. 1. 9. 10., saaledes: Det skal være enhver Lods-Eier, som haver Jord i Fællig med andre, tilladt, paa egen Bekostning at lade sin Andeel derudi udfinde og udgiøre, og samme derpaa at lade fralukke og indhegne. —— Dersom enten de fleste Lods-Eiere, eller Eierne af det meste Hartkorn i en Bye, finde tienligt, at Byens Marker og Jorder inddeles, saa at enhver Lods-Eier faaer sin Jord for sig; Da, som saadan Inddeling er befunden at være til hele Byens og samtlige Lods-Eieres virkelige Nytte og Fordeel; saa bør de øvrige Lods-Eiere ikke være derimod, men skulde være pligtige til, at befordre denne saa nyttige Hensigt, og tage Deel i de derpaa gaaende billige og nødvendige Bekostninger. —— Dersom een eller tvende Lods-Eiere alene forlange saadan Deling, da skal det være dem tilladt, men dermed forholdes efter den 1ste Syhs Formeldinq —— Ved saadan Deling af en Byes Jorder, skal alene sees paa hvad og hvor meget enhver Lods-Eier er i Besiddelse af, og haver i

Brug,

Brug, uden at undersøge hvad Adkomst han haver dertil, saasom dette sidste er en Sag, der for sig maa udgiøres ved Lands Lov og Ret, og ikke vedkommer saadan Deling, m. v. —— Naar en Lods-Eier ved saadan Deling paa et Sted mister et Stykke, da skal han paa et andet Sted igien gives derfor ligesaa meget og ligesaa god Jord. Skulde den Jord, som han faaer igien, ikke være, i alle Maader, lige saa god, som den han mistede, da skal ham derimod igiengives mere og et større Stykke Jord, saa at han i Størrelsen faaer Vederlag, for det han tabte i Henseende til Jordens Godhed. Treffer det sig, at den Jord som een faaer igien, ikke just for Tiden er saa god som den han mistede: men dog af den Beskaffenhed, at den ved god Behandling og Dyrkning, kan efter nogle Aars Forlob, blive lige saa god, da skal saadan een, paa visse bestemte Aar, tilstaaes noget aarlig i Vederlag, for den mere Bekostning, Arbeide og Møie, han i samme Tid maa anvende paa at forbedre den bekomne nye Jord. (Om Indhegningen see videre det til 40. Art. antegnede.) —— Skulde ved slige Tilfælde nogen Tvistighed forefalde, da skal samme paakiendes, uden videre Appel, af Gen. Land-Væsens Collegio (nu Rente-Cammeret) saafremt den ikke befindes af den Vigtighed og Beskaffenhed, at den til

Lands

Lands Lov og Ret bør henvises, Forordn. af 15. Apr. 1768. —— Men ellers skulde Amtmanden og Land-Væsens Commissarierne, see at foreene Vedkommende, og jevne Vanskelighederne, og i fornoden Fald, Land-Inspecteuren vorde befalet, derved at indfinde sig, Fr. af 28. Jul. 1769. Art. 10. —

14. Artikel.

See D. L. 2. 22. Art. 16., med de dertil hen-bragte Anordninger. ——

„ Mærk: a) Ved Jorde-Bogen forstaaes „ uden Tvivl ikke de nyere og foranderlige, af „ enhver Proprietair indrettende Jorde-Bø-„ ger, men den ældre, saa kaldede, Jorde-„ Bog eller Matricul, f. Ex. Matriculen af „ 1664., som endnu findes ved Amtstuerne, „ hvor Landgilde-Species, som egentl. bestod „ i Smør og Kornskyld, overalt findes op-„ regnede for Fæste-Bønderne, som denne „ Lov. Art. tilsigter, men ikke for de Jord-„ egne-Bønder, eller rette gamle Selv-Ei-„ ere, for hvilke alene findes ansat noget „ Giesterie af Havre; (Thi Havre har ei væ-„ ret regnet under Kornskyld, men alene „ Rug og Byg) samt Stavre m. v. „ der baade i Matriculen og Renterie-Taxten, regnes under Giesterie. —— Men nu er denne Lov. 14. Art. forandret; Thi

b) Alle

b) Alle Jorde-Bøger skal nu findes indrettede efter den ny Matricul og efter den Ligning, Beregning og Forandring, som Kongen selv har indrettet over de forrige gl. Landgilde-Species; og hvo, som mere oppebærger end ydes bør, skal foruden Skadens Erstatning bøde 10. Rdlr. Fr. af 30. Aug. 1687. — Naar noget af Erter, Hvede, Boghvede, Rug, Malt og Byg, enten i Tiende eller Landgilde ydes, da skal paa hver Tønde, et Fierding-Kar for Toppen gives til Opmaal og halvandet Fierding-Kar paa hver Tønde Havre. Fr. af 10. Jan. 1698., Cap. 4. Art. 9., see videre de om Vægt og Maal til 3. B. 10. Cap. anb. Anordninger. —

c) Om det udtorskne Korns Udførsel til Kiøb- og Lade-Steder af Fæste-Bønderne, saavidt Gaardens Avling og underliggende Tiender angaaer, see Forordn. af 12. Aug. 1773. Art. 5.

d) Om Bøndernes Reiser og Kiørseler for Kirkerne, hvortil Proprietairerne skal ansige dem. See 2. 22. Art. 68., med tilhørende Anordninger. —

15. Artikel.

a) „ Denne Art. falder nu omstunder ufor-
„ staaelig, og er af mange forhen forklaret
„ paa en vrang Maade; Man vil altsaa op-
„ lyse samme fra Roden af.

„ 1.)

„ 1.) Giesterie har sin Oprindelse fra de ældste
„ Tider, da Kongerne droge omkring i Lan-
„ det paa Giestning, og lode sig med Folk og
„ Heste frit beverte og forflege, da søgende
„ endeel af deres Underholdning paa den
„ Maade, for sig og deres liden Hof-Stat.
„ Adelen efterfulgte siden denne Maade, og
„ brugte samme Ret over deres Bønder,
„ hvoraf opkom de forskiellige Navne: Her-
„ re-Giesterie, Foged-Giesterie, Jæger-
„ Giesterie, Heste- og Hunde-Giesterie, ꝛc.
„ alt ligesom de lode sig, deres Betiente, el-
„ ler blot deres Heste og Hunde beverte og
„ forflege.
„ De Romersk-Catolske Bisper selv, da de
„ fik Jorde-Gods, tiltoge sig ogsaa fri
„ Giestning hos deres Bønder, Forpagtere
„ eller Lehnsmænd, samt i Klosterne, ja for-
„ pagtede samme bort for vis aarlig Afgift;
„ Desuden giestede de hos Kirke-Vergerne
„ i deres Visitatser paa Kirkens Bekost-
„ ning. —— Efter Reformationen blev
„ denne Kirke-Giesterie endnu ved, dog i
„ Penge, og til andet Brug henlagt.
„ Isteden for Giesterie hos Præsten blev
„ indført Cathedraticum, eller den Deel af
„ Offeret paa Kirkens Messe-Dag, som Præ-
„ sten skulde tildele Biskoppen; hvilken blev og
„ kaldet med det Navn Hospitalitas Episcopi.
„ Her er den første Oprindelse til Studii-

„ Skat

„ Skat og Cathedraticum, hvorom meldes
„ i D. L. 2. 17. Art 20 og 2. 22. Art. 51.
„ med de dertil anb. Anordninger. —
„ Disse Giesterier toge alt for meget Overhaand;
„ hvorfore Kong Erik, Kong Oluf, Dron-
„ ning Margarethe og Christian den 1ste,
„ have indskrenket Misbrugene; Men især
„ Kong Christian den 3die ved sin Recesses
„ 47. Art. (hvoraf denne Lov. 15. Art. er
„ tagen) efter hvilken Tid dette Giesterie af-
„ tog; hvorimod Adelen, saavel paa deres
„ Gods, som og paa de Forlehninger, som
„ de havde af Kronens Gods, paalagde
„ Bønderne, istedenfor Giestningen, en
„ vis Udgift aarligen enten af Penge, eller
„ Malt og Havre, som kaldes i Jorde-
„ Bøgerne, Giesterie-Penge, Giest. Malt,
„ Giest. Havre, ꝛc. — Da nu Lehn-Gods-
„ serne, efterat det Arve-Eenevolds-Regi-
„ ment var indført, tilfaldt Kongen og Kro-
„ nen, og der bleve Amter af Lehnene, og
„ Amtmænd af Lehnsmænd, saa, ligesom
„ Christ. den 3dies Reces, som meldt, hav-
„ de forbudet Kongens Fogder, Embeds-
„ mænd, Adel og alle andre Geistlige og
„ Verdslige, det som i denne Lovens Art.
„ indeholdes, blev det samme nu ved Loven
„ forbudet Amtmændene, som vare komne i
„ Lehnsmændenes Sted, og altsaa hensigtede

„ denne Art. meest til de da værende Kongel.
„ Bønder og paa de faa, som endnu findes,
„ skal samme ogsaa endnu anvendes. Og si-
„ den Fr. af 10. Aug. 1695., om Besegelse
„ hos de forrige Rytter-Bønder, nu ei har
„ Sted, saa kunde det og forstaaes om de
„ anstillende Huus-Besegelser paa Landet
„ ved Randsagning efter Løsgiengere, L. 3.
„ 19. Art. 18. og følg., samt de som skal
„ anstilles hos Bønder i Almindelighed, for
„ at erfare om Fæste-Bønderne i noget Til-
„ fælde imod Loven forurettes, see Fr. af
„ 21. Febr. 1702., Art. 3. §. 1. —

„ Hvad angaaer det Ord Foring, som fin-
„ des kuns paa det ene Sted i Loven, da er
„ samme fortrykt, hvilket har forført ad-
„ skillige (ellers i Fædrene-Landets gamle
„ Love velkyndige) brave Mænd til at giøre
„ en vrang Forklaring derover, for dog at
„ giøre en Slags Forklaring, og rede sig
„ der udaf; De have altsaa udlagt det Ord:
„ Foring, som tilførende Foræringer af
„ Bonden, ligesom det Ord Foring
„ endnu bruges i den Mening blant Bøn-
„ derne; Men dette er en Forvildelse, som en
„ liden Bogtrykker-Feil har foraarsaget,
„ som sees tydelig deraf:

„ 1.) At Giesterie og Foring er udtrykkelig sat
„ sammen som Correlata, da Foring er en

„ Species

„ Species af Giesterie, ligesom Giesterie-
„ Havre; Man finder derfor den Talemaa-
„ de i gamle Optegnelser, endog fra Kong
„ Frid. den 2dens Tid, at Svennene, eller
„ de Karle, som holdtes paa Herre-Gaar-
„ dene, isteden for Militie, laae i **Foring**
„ eller Giestning med deres Heste hos
„ Bønderne.

„ 2.) Fordi Kilden, hvoraf Artikelen er ta-
„ gen, og hvormed den ellers stemmer over-
„ eens, nævner udtrykkelig **Foring**. —

„ 3.) Fordi Grævernes Privil. af 25. May
„ 1671. ogsaa nævner Leding og Foring, ik-
„ ke Foring.

„ 4.) Fordi et Slags Paalæg, af det Navn
„ Foring, ingensteds enten i de gl. Love, Ma-
„ triculer, Jorde-Bøger, eller Renteries-
„ Taxter findes at have havt Sted. Hvor-
„ imod

„ 5.) **Foring** ogsaa findes at have havt Sted
„ i Norge ligesom der endnu i N. L. 3. 14.
„ A. 23. findes meldt om **Foernød**, og allerede
„ i Land-Leie Balkens 1ste Cap. var befalet,
„ at for Foring skulde betales Penge, neml.
„ af en heel Gaard en halv Rigsd. og af en
„ halv Gaard en Rigsort. —

b) Ellers, ligesom her i Henseende til Amtmæn-
dene er forordnet, saa maa ei heller af andre
geistlige eller verdslige Betiente oppebæres,

eller fordres enten Melkning af Qvæg, eller Korn, eller andet imod Loven. Fr. af 4 Nov. 1720. Sammenlign herimed Fr. af 28. Jan. 1682., Art. 9., og Fr. af 10. Aug. 1695., Artikel 3. —

16. Artikel.

3. 3. Art. 1. — 3. 13. Art 20. 24. 26. 27. — 6. 5. Art 10. og Fr. af 16. Apr. 1681., Cap. 1., Art. 8., som stemmer overeens med denne 16. Artikel.

a) Dog maa Bonden ikke handle med Forprangere og til dennem sælge de Vahre, som bør føres til Axel-Torv i Kiøbstæderne, see den følgende 26. Art., og derved melte Undtagelser, men især Fr. af 25. Aug. 1741., som udtrykkelig igentager denne 16. Artikel.

b) Korn, nemlig, saavidt nogen til sin egen Husholding behover at kiøbe; Thi til Forprangere maa ikke sælges noget Korn af Bønderne, da Axel-Torvet i Kiøbstæderne bør være det rette Forhandlings-Sted, Fr. af 25. Aug. 1741., dog see de til den 26. Art. anbragte Undtagelser.

c) Smør, dog med lovlig Vægt, rette justerede Bismere, og i lovlige Fustager, see Fr. af 10. Jan. 1698. Fr af 24 Sept. 1723. Reser. af 1. Mart. 1742. Reser. af 16. Aug. 1771. anb. til 3. 10. Art. 1.

d)

d) **Øxen**, nemlig Græs-Øxen, som det udtrykkelig nævnes i Fr. af 16. Apr. 1681. C. 1 Art. 8., maa ei ſtaldes hos Bønder, ſee hvad ſom er anteegnet til 5. 3. Art. 20. og 21., —— men uſtaldede eller Græs-Øxen, maa de baade holde og ſælge, dog ikke til Udførſel af Dannmark, Fr af 27 Dec 1681., Fr. af 31. Jan. 1702. Art. 6., Fr af 29 Aug. 1747. Art. 1. 3, og allermindſt lade ſig bruge dertil ſom Drivere og Medhielpere, under Straf af Fæſtnings-Arbeide. Artikel 4. ——

Dog da den ſmitſomme Qvæg-Svaghed ſidſt var gienis var det Bonden forbudet at føre noget Qvæg til Markeder, ſee Fr. af 8. Sept. 1752. Art 1. anb. med flere desang til 3 9. Art 3.; Ei heller maatte de i ſaadan Tid, ſælge noget Qvæg hiemme, uden Kiøberen forevиſte Amtmandens Atteſt, at det var til Kiøberens eller deres Udſendéres eget Brug, ſaaſom i Slagtning, Foeder eller Græsning; Og paa befængte Steder maatte de aldeles intet kiøbe.

Eiere eller Kiøbere, ſom henførte deres Qvæg fra et befænet Sted til et andet, for at ſælge eller henbringe det, ſtraffes med Fæſtnings-Arbeide, ſamme Frs. Art 2. Og for at betegne ſaadanne befængte Steder for Reiſende, ſkulde der opſættes paa Veiene til ſaadanne

steder en lang Stang med et Flag, paa det de sig derfra kunde entholde. Fr af 17. Dec. 1762. Art. 6. Læs hertil Camm.-Brev af 9 Aug. 1771. om de af Amtmanden for Qvæg, som skulde bringes fra Jylland over Aarhuus og Callundborg til Khvn., udstedende Attester, og om den i Qvæg-Svaghedens Tid paalagte Qvarantaine. — Huderne af de bortdøde Creature (som Bønderne selv ikke alene, uden mindste Forringelse paa deres Ære, maa, men og under Straf bør aftage, see Fr. af 29. Jul. 1745. Plac. af 24. Nov. 1758., og Fr. af 3. Sept. 1762. Art. 5., sammenl. med Reser. af 12. Jan. 1759. for Norge) maa de i Qvæg-Svaghedens Tid ei sælge til Landprangere, eller saadanne, som ei kunde vise Amtmandens Attest, Fr. af 3. Sept. 1763. Art. 5., samml. med Fr. af 25. Aug. 1741. — Men hvo som maatte have Forraad af det ved samme almindelige Qvæg-Svaghed bortdøde Fæes Huder til Forhandling, kunde i det (da værende) Danske Cammer, faae Pas og Tilladelse, at føre dem til en anden Provintse. Gen. Commerce-Coll. Skrivelse til Amtmændene af 11. Aug. 1770. See videre om Ørnes samt Huders og Skinds Udførsel, den ved 4. 2. Art. 20. befindende alphabetiske Fortegnelse.

c)

e) Heste; Dog ei til at udføres af Riget, saa længe de imod Udførselen ergangne Forbudde staae ved Magt, nemt. for Danmark Plac. af 2. Octobr. 1773., og for Norge Plac. af 20. Nov. 1772.; videre om Heste, see 5 B 12. Capit.

f) Fisk, nemlig ikke Sø- Vands Fiske; „ Thi dette Fiskerie, ligesaavel som Skovene „ 3. 13. Art. 1 og 21., er Herskabet eller „ Husbonden selv, som en Herlighed for- „ beholden, see 3. 13. Art. 20.; og altsaa „ kan Husbonden forbiene det, men her me- „ nes Salt- Vands og Fiord-Fiske, see „ f. Ex 3. 19. Art. 6., hvorover Husbon- „ den har ingen Eiendom eller Herlighed, og „ altsaa ikke kan forbiene Bonden, baade at „ fiske og sælge; „ undtagen i Liim-Fiorden paa de Steder, hvor Liim-Fiorden for Sild-Fisk-riets Skyld er afdeelt i Lenker og Stader, see herom Fr. af 2. Jan. 1740., og 5. 10. Art 45., med de øvrige dertil anbr. Anordninger; Hvilke med gamle Kongelige Skiøder og Adkomster ere overdragne til visse Eiermænd, og fra dennem siden komne til andre, der altsaa kan udelukke andre fra slige Staders Brug, uden deres Samtykke. — Men ellers maa Fiskerne selv frit forhandle og indføre deres Fiske-Vahre i og imellem Provintserne. Told-Fr. af 26. Nov. 1768. —

Dog at, naar de med deres Kaage eller Baade gaae til noget Told-Sted, de da fra Told-Sted til andet tage Told-Seddel, og gisre behørig Toldboe-Klarering, Camm.-Br. af 26. Aug. 1769., sammenlign hermed Camm.-Br. af 30. Jun. 1770. anf. til 3. 11. Artikel 10.

Saa findes og et Reſcr. af 12. Junii 1722., at Underſaatterne maatte fare op i Lilm-Fiorden, og der kiøbe og nedſalte Fiſke-Vahre, men ingen videre Handel drive.

g) Alle andre Vahre. — Saaledes ſkal ogſaa Svine-Handelen anſees ſom en Bonde-Handel, der af og imellem Bønderne maa føres, og Udførſelen af enhver ubehindret ſkee, imod Tolds Erlæggelſe, Reſcript af 26. October 1764.

Nok merkes følgende:

Vahre, ſom falde paa Landet paa Langeland, maa enhver med egne Fartøier til Rigets Kiøbſtæder henføre, men ingen Fragt for nogen anden antage, uden de, ſom fare fra Rudkiøbing og tage Borgerſkab. Reſcr. af 4. Jul. 1733. — Og maa Grevſkabets Bønder paa bemeldte Langeland ſelv udføre og hente Vahre fra fremmede Steder, Fr. af 11. Jul. 1733.

Indvaanerne i Lysgaard-Herred, og andre der omkring paa Landet boende, maa frit ſælge

de

de af dem forarbeidede uldne og linnede Vahre til hvem de lyste, allerhelst til Hof-Kræmere i Kiøbenhavn. Rescript af 14. Febr. 1741.

Indvaanerne paa Seyerøe, Fænøe, Fæøe, Baagøe, Anholt, Læssøe, Taasinge, saavelsom paa Langeland ved Lakkeløes og Ristinge, maa til Kiøbstæderne i Danmark indføre de i Landet hos dem selv faldende Vahre, efter at samme forud ved det næste Toldsted ere vedbørlig angivne og fortoldede, Told-Fr. af 26. Nov. 1768. Capit. 6. Artikel ——

De ved Liim-Fiorden, Jise-Fiorden og andre saadanne i Danmark, saasom: ved Ringkiøbing i Jylland, værende Indvige, hvor Told-Stederne ved Udløbene ere forordnede, item de, som boe paa Øerne, er det tilladt, med smaa Fartøier og Pramme at segle op og ned ad Fiordene, og til hvad Kiøbstad i Landet dennem lyster, med de Vahre der falde, foruden at anholdes, eller være forpligtede enten ved næste Kiøbstad, eller paa de forordnede Told-Steder ved Udløbene, noget i saa Maade at angive, Salge, Løsse, eller Lade. Told-Fr. af 26. Nov. 1768. C. 6. Art. 7. Kronborg-Districts Fiske-Leides Beboere, maa indtage Korn og Fede-Vahre, dog at de dermed skal anmelde sig ved Helsingøers Told-Sted, og der Proprietai-

rernes eller andre behörige Atteſter paa ſaadanne indehavende Vahre fremviſe. Sammeſteds Artikel 9.

h) Med al øvrigt, ſom kan henregnes til Land- og Forprang, ere Amtmændene udtrykkelig befalede, at have det ſtrengeſte Opſyn, Fr. af 25. Aug. 1741.

i) Proprietairerne maa ingen Forprang drive, med at kiøbe Korn af deres Bønder, og igien udſælge ſamme til andre, under Korn-Vahrenes Forbrydelſe, Forordn. af 13. Decemb. 1692. —

I Rytter-Diſtricterne blev det Regiments-Skriveren og Lade-Foden forbuden, at drive nogen Handel med Diſtricteis Bønder, ved Fr. af 22. Junii 1725. Art 8.

k) Naar en Bonde forurettes af ſin Husbonde ſelv, ſaa bør Amtmanden tage ham i Forſvar, og til den Ende erkyndige ſig ved de efter L. 3. 19. Art. 18., og følg., foretagende aarlige Inquiſitioner. See Fr. af 21. Febr. 1702. 3. Art. § 1. — Og er det end af de Fæſte-Bønder, ſom ere forvandlede til Selv-Eier-Bønder, ſkiønt Husbonden ſelv kan have forbeholdt ſig Herligheden ved Eiendommens Afſtaaelſe, da ſkal Amtmanden ligeledes tage Bonden i Forſvar. Forordning af 13. May 1769.

17. Artikel.

17. Artikel.

1. 2. Art. 22, — 1. 4. Art. 13. 16. — 1. 24. Art. 8. — 1. 26. Art. 2. Fr. af 21. Febr. 1702. anf. til forrige Art.

18. Artikel.

Sammenlign hermed den følgende 22. Artikel.

a) Pile-Plantning. — Ligesom ved den ældre Skov-Fr. af 13. Sept. 1687. Art. 2., og Fr. af 13. Oct. 1697., ang. ung Skovs Plantning, der ganske til denne Materie kunde henføres, er meldet; saa er og denne Art. ved Fr. af 21. Jan. 1710. Art. 17., og Fr. af 26. Jan. 1733. Art. 20. igientaget, saa at til Mark-Gierdernes Vedligeholdelse og Underskovens Fredelse, skal denne Lov. Art., i Hensende til de 10. Pile, som enhver Bonde aarlig er pligtig at sætte og plante, efterleves, og saa fremt nogen herudi taaer Forsømmelse, straffes den med Udvisnings Mistelse; Hvorimod den, som befliter sig paa at sætte mere end han er pligtig, nyder derfor i sin Udvisning Forbedring, hvilket ved Sessionerne skulde med Flid undersøges og afgiøres. See videre det ved 22. Art. i dette Cap. anførte.

b) Gierder. — Bonden skal aarlig til en Gaard paa 8. Tønder Hartkorn opsætte 3 Alen Steen-Gierder, og opkaste 2. Fayne Grøft, og af mindre Hartkorn i Proportion deraf,

deraf, hvor Leiligheden dertil gives; See Skov-Fr. af 26. Jan. 1733., og Reſcr. af 8. Octobr. 1745., ſammenl. med den ældre Fr. af 13. Octobr. 1697. —— Samme Reſc. angik Sielland, Falſter og Møen, og meldte, at de Bønder, ſom ved de aarlige holdende Syns-Forretninger befandtes at have efterladt deres Andele af Steen-Gierders Sætning, Jord-Grøfters Gravning og Piles Plantning, ſkulde iſteden for Penge-Bøder, eller Udvisnings-Miſtelſe, i det næſtfølgende Aar forrette ikke alene det ſom reſterede af Arbeidet for det forrige Aar, men og en Trediedeel mere, og dog ikke deſto mindre forrette Arbeidet, for det iværende Aar. —— Derimod ſkulde de ſom i et Aar havde forrettet mere end dem tilkom, nyde enten Afkortning derfor i næſtfølgende Aars Arbeide, eller og en Douceur.

Syns-Forretningerne ſkulde efterdags foretages af Regiments-Skriverne og Forvalterne, ikke alene i Overværelſe af Skov-Riderne, men tillige af nogle inden Tinge udmeldte Mænd.

19. Artikel.

Hvorvidt Ulydigheds Straf ſtrekker ſig. See 3. 13 Art. 1. og 2. ——

a) Ved Fr. af 4. Martii 1690. Art. 4., er en heel Gaard anſeet for 6. Tønder Hartkorn.

Merk:

Merk: Fr. af 13. Febr. 1722, som melder:
„ Hvor stor Besætning der skal udtages til
„ en Bonde-Gaard, paa 8. Tønder Hart-
„ korn, fastsætter ikke, at dette Tal skal være
„ Regel for Størrelsens Bestemmelse i Al-
„ mindelighed. Ligeledes naar Forordn. af
„ 26. Jan. 1733. Art. 20. siger, hvor
„ meget Gierde en Bonde paa 8. Tønder
„ Hartkorn skal sætte, bestemmer den ei hel-
„ ler, at 8. Tønder skal ansees for en
„ heel Gaard, skiønt man kunde slutte, at
„ da den første Fr. alene taler om hvad der
„ skal ansees for en heel eller halv Gaard, i
„ Henseende til Herreds-Fogdens Kornsva-
„ relse; Men de 2de sidste egentlige hensigte
„ til Forfatningen i Land-Væsenet, saa
„ var det sidste Tal mest passende paa denne
„ 19. Art. —— Dog, da den første Fr.,
„ som meldt, udtrykkelig bestemmer hvad
„ der skal ansees for en heel, og hvad for en
„ halv Gaard, men de 2de sidste ikke, saa
„ er man endnu i Uvished.

b) Formedelst de allerførste paa Christianshavn anlagte Sæbe-Syderier og Olie-Møller, og den til dette Anlæg behøvende Mængde af Hampe-, Hør- og Roe-Frøe, hvis Indførsel fra fremmede Steder man vilde forebygge, blev denne Lovens Art. udstrakt til Kiøbstæderne i Danmark ved Fr. af 7 Aug. 1687., og skierpet saaledes: At hver Kiøbstæd, som

havde

havde Ager-Jord, skulde aarlig besaae i det mindste den 4. Part af deres Jorder med Hamp-Hør-eller Roe-Frøe, under 2. Rdlrs. Straf for hver Tønde Land, (nemlig Sæd-Land, som den senere Fr. af 1741. bestemmer det) af bemeldte Fierdedeel, som med andet besaaes, m. v. —— Dog blev denne Fr. formildet og indskrenket ved Reser. af 19. Nov. s. A., saa at Fr. alene paa de Steder, hvor Jorden dertil fandtes tienlig, skulde fuldbyrdes. —— Vel er ved Forordn. af 14. Aug. 1741. den forrige Forordn. af 1687. fornyet, saa at bemeldte fierdedeel Jord, enten til benævnte Sæd, eller til Tobaks-Plantaser skulde anvendes, lige som Jorderne findes tienlige dertil; Men dog er Reskriptets Mening ogsaa derhos igientaget, saa at hvor saadan Sæd og Plantning uden Undersaatternes Skade ikke lod sig gisre, maatte vedkommende Stift-Amtmænd, naar de noie derom havde erkyndiget sig, paa deres Samvittighed og efter deres Troskabs-Eed, sligt til Hans Majestæt udforlig indberette til forventende Dispensation. —— Siden er, mest i Hensseende til Hør-Avlen, ved Gen. Land-Oec. og Comm.-Coll. Skrivelse til Stift-Amtmændene, udsted den 2. Apr. 1773., foranstaltet, at da Hør-Avlen i Særdeleshed var af stor Betydenhed, og det erfaredes, at Fr. af 1687. ikke blev holdet over; saa bleve

Stift-

Stift-Amtmændene anmodede, at indberette Aarsagen, tillige med deres egen Betænkning, hvorvidt de formeente, at Forordningen enten heel eller tildeels, og for alle Kiøbstæderne, eller for visse af dem, med Nytte kunde sættes i Gang til Efterlevelse, eller om andre Midler uden for Kiøbstæderne alene vilde blive virksomme til Hor-Avlens Opmuntring og rette Drift, i Sammenhæng med den linnede Handels ordentlige Anlæggelse i Stederne.

20. Artikel.

Sammenl. hermed den forrige 16. Art. og 5. 10. Art. 26. 42. 43. og følg. med de dertil henh. Anordninger.

21. Artikel.

3. 12. Art. 3. —— 3. 13. Art. 1. 11. 12. —— 5. 10. Art. 23. 24. —— 6. 15. Art. 14. —— 6. 17. Art. 28.

a) Foruden de ældre Skov-Forordninger af 13. Sept. 1687. og af 24. Jan. 1710. Art. 2. og 17., melder den nyere af 26. Jan. 1733. blant andet: At samtlige omkring Kongens Skove beliggende Byer, hvis Gaardmænd i samme Skove Lod og Deel havde, skulle tage Skoven i saadan Opagt og Tilsyn, at, dersom noget ulovligt og uden foregaaende Udvisning foretagende Skovhug derudi skede, da skulle de Giernings-Manden navngive eller forskaffe,

forskaffe, eller og samtlige selv derfor svare og betale de bestemte Boder. — Saa maatte og ingen, uden foregaaende Tilladelse fra Rente-Cammeret, bygge Huse i eller ved Kongens Skove. See Circ.-Br fra Overs Jægermesteren af 22. May 1753. — og Hiulmænd aldeles ikke, see det til 3. 13. Art. 23. anforende Reskript. —

Om den tilladelige Udvisning, med videre, see bemeldte Forordning af 1733.

Merk: „ Naar Bonden paa Rytter-Godset „ ikke kunde tilveiebringe det i Loven befalede „ Beviis, blev det ham tilladt at aflægge sin „ Renselses- eller Befrielses-Eed, men dog „ maatte han efter Camm-Br. af 15. Oct. „ 1740., betale $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{8}$ Deel af de ved fors „ bemeldte Fr. bestemte Boder, formedelst „ hans efterladte Opsyn.

Herhos erindres et Reser. af 24. May 1701. hvorved de som ere beneficerede eller forlenede med nogen Skov, forbydes at forhugge samme; samt et trykt Forbud af 14. Febr 1718. ang., at de som node Udvisning af Kongens Skove, maatte ikke skiære deres Udvisning i Favne-Brænde, eller det til andre sælge og afhænde, men alene til deres egen Fornodenhed forbruge. m. v. See videre 5. 10. A. 24. med de dertil anb. Anordninger om ulovlig Skov-Hugst.

b) I

b) I Henseende til Torveskier er, (for at spare Torve-Jorden og derved tillige Skoven) denne Lov. Art., som angaaer Fæste-Bønder i Almindelighed, bleven skierpet for Hans Majestæts egne forbeholdne, samt Rytter-Godsets Skove, ved Forordn. af 26. Jan. 1733. Art. 42. saaledes: At ingen Bonde, som Torve-Skier paa sin Gaards Marker haver, maa skiere flere Torv, end han til eget Brug og Fornødenhed kan behove, ei heller, under hans Gaard-Fæstes Fortabelse, enten sælge deraf eller bortleie hans Torv-Jord til andre; og til al utilladelig Handel med Torv at forekomme, maa ingen Bonde skiere mere end 20. til 30. Læs Torv aarlig i det høieste; Til hvilke 30. Læs Torv Bonden af Kongens Amts-Forvalter, eller Ride-Fogder, og paa Rytter-Godset, Regiments-Skriveren, en Plads af 130. Qvadrat-Alen skal udvises.

Huusmændene maatte nyde noget lidet af Revlerne til Nødtørftighed.

For de Bønder, som selv ingen Torve-Skier havde, maatte udvises Torv paa de Steder i Bildbanen, hvor Lyng eller Moser findes, som dertil kunde være tienlig; see videre samme 42. Art. om de 5. Poster, som ved Torve-Skieringen, til dens Orden og Torve-Jordens Vedligeholdelse, skal iagttages.

Læs og om denne Materie de til 3. 12. Art. 3. anbragte 2de Anordninger af 26. May 1688. og af 20. Dec. 1758., samt Plac. af 25. May 1761., samt Fund. for Soroe-Academie af 7. Jul. 1747. Capit. 3. Art. 13.

c) Gierdsel —— om Gierdsels-Udvisning og rette Omgang, see forbemeldte Skov-Fr. af 26. Jan. 1733.

d) Om Lyngslet tales intet i Loven, men saavidt Vildbanen angaaer, meldes derom i Fr. af 26. Jan. 1733. Art. 42. —— I 3. 13. Art. 11. peges uden Tvivl derpaa med de Ord: Torve-Skier, Gierdsel og deslige.

22. Artikel.

Sammenlign hermed den foreg. 18. Artikel.

a) Denne Art. er saavidt Kongens Skove angaaer igientaget, ved de ældre Skov-Forordninger af 15. Sept. 1687. Art. 5. og af 24. Jan. 1710., hvilke ere fornyede ved Forordn. af 26. Jan. 1733. —— Dog skal Bønderne paa Kongens Godser isteden for de i denne 22. Art. bestemte Boder, ansees med Arbeide i næste Aar, til Afdrag paa det forsomte, see Reser. af 28. Octob. 1745.

b) Om Udvisningen, see Fr. af 26. Jan. 1733., samt er Camm.-Br. af 5. Decemb. 1739., at de Træer, som bleve udviste for Betaling, skal taxeres efter den rette Værdie.

c)

c) **Om Beskierelsen.** — De unge Træer skal aarlig ved Martii Maaneds Begyndelse beskieres, og afskieres Vand-Grenene, men ei videre; men hvor de for tykke opvoxe, der skal de enten efter 6. Aars Forløb optages og omflyttes, eller og deraf i Tiden udvises saa meget, at de kunne have Fremvext, og naar de optages og omflyttes, skal den dertil brugte Plads til andet Brug udlægges. Forord. af 21. Jan. 1710. Art. 2. og af 26. Jan. 1733. Artikel 2. 7. 36.

d) **Ung Skovs Plantning.** — Det unge Mandskab udi Skov-Egnen, som fra deres 15de Aars Alder befliitte sig paa aarlig at plante unge Eege, og samme saaledes med Tiorne forsee, at de ikke komme til Skade, skal, naar de begive sig i Ægteskab, gives enhver for hvert Træ, som han med Ober-Forsterens og Skov-Riderens Attest beviser at have sat, og til god Fremvext befordret, 8. Skill. af Herredet, hvor Plantningen er skeet, som Amts-Forvalteren, efter rigtig Ligning, skal indkræve og udbetale. Fr. af 21. Jan. 1710. Art. 2. — Denne Anordning hensigtede mest til de Kongel. forbeholdne Skov-Egne; Men ellers er i Almindelighed om ung Skovs Sæd og Forplantning udkommen Fr. af 13. Oct. 1696., som melder: At enhver, som havde Lyst til at plante ung

Skov, skulde melde sig for Amtmanden, som skulde udmelde uvillige Mænd til at lade den Jord, hvilken til Skov-Plantning behøvedes, ansætte til Hartkorn, og derom meddele en Attest, som til Rente-Cammeret skulde indsendes til Approbation, hvorefter Vedkommende, naar Approbationen skede, skulde nyde Jorden fri for Skat og Paalæg udi 10. Aar; Men naar de 10. Aar vare forløbne, skulde den Skov, som var plantet, anslaaes til Sviins-Olden, og hver Tønde Hartkorn beregnes til 24. Sviins-Olden, hvoraf Skatterne skulde betales; Men om Jorden efter Udvisningen ikke blev plantet, eller og at ingen Træ efter Plantningen voxede, da skulde Amtmanden det til Rente-Cammeret indberette, og hvorefter Skatter og Paalæg igien af Jorden skulde betales. —

Dette er igientaget ved Skov-Forordn. af 21. Jan. 1710. Art. 2., og af 26. Jan. 1733. Art. 3. og 5., saa at ei alene Ober-Forsterne, for saavidt Kongens, men endog Proprietairerne, for saavidt deres Skove angaaer, skulde, hvor Leilighed dertil befindes, og Jorden er bequem, aarlig udvise et Stykke Jord til Plantning, saa og lade alle udhulede Skove beplante. —

End videre er i sidstmeldte Frs. 4. Art. anordnet, i Hensende til de Kongel Skove, at Amts-Betienterne skulde i de aarlig holdende

Skov-

Skov- og Jagt-Sessioner overveie, hvilke Pladser til Skovs Opelskning findes beqvemme, og førend Sessionen brydes, gisre en vis Slutning, hvad de deraf i Efterhesten, efter Bøndernes yderste Formue, til Indgrøftning vilde foretage, hvilket til Bogs skulde føres, og i næste Aars holdende Session undersøges, om samme Jord var bleven beplantet, og i hvad Stand den befandtes, hvilket er igientaget ved et Camm.-Br. af 10. Mart. 1741. —— Ellers maa enhver Lods-Eier indhegne Jord til Skovs Opelskning, imod at han i Fælledskabet mister den Græsning, som samme kan taxeres for. Fr. af 8. Mart. 1760. Art. 1. —— Og dersom ved Fælledskabets Ophævelse maatte findes beqvemme Leiligheder til Skov-Plantning, maatte (det forrige) Gen. Land-Væsens Collegium derved foranstalte det Behøvende, Fr af 15. Apr. 1768. Art. 3.

c) Indgrøftningen. —— Hvor ung Skov saaes og plantes, eller af sig selv opvoxer i Kongens Skove, skal giøres Indlukkelse med Grøfter, som skal være 3. Alen brede, og $2\frac{1}{2}$ Alen dybe med Gierde paa, efter den Form som Ober-Jægermesteren og Sessionerne ere tilstillede, og hvortil Skov-Betienterne og alle andre udvise fornsden Gierdsel.—— Og skal Skov-Betienterne, saavelsom Proprietairerne, Selv-Eiere og alle de, som

Jorde-Gods eie og besidde, Geistlige og Verdslige, uden Forskiel, som boe i Skov-Egnen, aarlig giøre Forklaring om, og med Tings-Vidne bevise for Skov- og Jagt-Sessionen, hvorledes de unge Skove udi Indhegning og Fremvext befindes. Fr. af 26. Jan. 1733. Art. 3. 5. 36. ——

23. Artikel.

See 3.B. 3. og 7de Capit., med de dertil hørende Anordninger, saavidt Haandverkerne vedkommer.

Ellers stemmer denne Art. overeens med Kiøbstædernes Privilegier af 24de Jun. 1661. Art. 5. og fra Ord til andet med Fr. af 16. Apr. 1681. Cap. 1. Art. 7., (hvilken Fr. udkom imedens Loven var under Trykken) ligesom den er igientaget ved Reser. af 1. Dec. 1736. Dog at de, som allerede da vare boesatte paa Landet, maatte forblive der deres Livs Tid. Rescript af 19. May 1737.

Reser. af 16. Oct. 1744. igientager de foregaaende, og befaler Amtmanden at have neie Indseende med, at ingen Haandverkere sig paa ny, af det Slags som efter Loven ikke maa boe paa Landet, der nedsætte eller opholde, hvorfore de til Stift-Amtmanden aarlig skal indsende en Liste eller Fortegnelse paa slige Haandverkere, som efter bemeldte Rescript deres Livs Tid maatte taales paa Landet.

Omlø-

Omlobende fremmede Kandestøbere maa ei findes paa Landet. Reſcript af 8. Jul. 1732.

Hiulmænd maa ikke boe og nedſætte ſig ved Kongens Skove eller Vildbane. Forordning af 26. Jan. 1733. Artikel 29.

Feldberedere maa ei boe paa Landet, og der deres Haandverk drive, følgelig ei være at forſtaae under de i Loven ommeldte Skindere. Reſcript af 13. Sept. 1720. og af 24. Octob. 1733.; Dog ſkal et ſenere Reſcript herom være udkommen den 25. April 1750.

Væverne af al Slags Tøi, ſom efter den Kongl. Conceſſion af 10. May 1739. anſees ſom Manufacturiſter, maa nu boe paa Landet. Reſcript af 24. May 1737.

Bagere maa ei boe paa Landet og bage Hvede-Brød til Udſalg. Cammer-Brev af 8. May 1733., ſee og Reſcripterne af 22. Dec. 1732., af 29. Martii 1733., og af 8. Febr. 1736.

Farvere maa ikke nedſætte ſig paa Landet under en vis Mulct, men ſkal boe i Kiøbſtæderne. Reſcript af 4. Febr. 1734.

Kaabberſmedde maa ei boe paa Landet. Reſcr. af 11. Febr. 1718., og af 14. Jul. 1734. —— Men derimod er det de omreiſende Kaabber- eller Kiedelforere, ſom ere de privilegerede Fabriqvers Handels-Betiente, og ſaadant med Conſtitutioner paategnede og authoriſerede i General-Told-Cammeret, kan beviſe, tilladt, at de ikke alene maa ſælge Kaabber-

og Messing-Vahre, som ere indenlands fabriqverede, og med Fabriqvernes Merker og Stempler, samt desuden, saavidt den Flensborgske Fabriqves Vahre angaaer, med Told-Forvalterens Passeer-Seddel og Magistratens Attest forsynede, være sig i store eller smaa Partier; Men og paa lovlig Maade opkiøbe gammelt og forbrugt Kaabber og Messing til Omarbeidning. See Forordning af 26. November 1768.

Herved ere de andre Indskrenkelser, som fandtes i de forrige Anordninger om denne Materie, nemt. Reser. af 28. Jan. 1749. og Fr. af 4. Jan. 1751. blevne ophævede, —— dog see Cammer-Brev af 8. September 1759. anbragt til 3. 13. Artikel 24.

Skræddere —— I Henseende til disse er Artikelen skierpet ved Reser. af 10. Dec. 1764. som befaler: At ingen Skræder, som forarbeider Kiøbstæd-Klæder, eller andet end Vadmel, maa sig paa Landet opholde, under Straf af Fæstnings-Arbeide.

Merk: „ De afskedigede Militaire, Underog „ Officerer og Gemene, som have staaet i „ Tieneften i 14. Aar, enten ved Soe- eller „ Land-Etaten, maa arbeide saa meget, „ som de med egne Hænder kunde affted „ komme, uden Svenne og Drenge at holde; „ Ligeledes de, som staae i virkelig Tienefte, „ og noget Haandverk have lært, have

„ Frihed

„ Frihed at forfærdige for alle militaire Per-
„ soner, uden Forskiel, som opholde sig paa
„ de Steder, hvor saadanne Soldater ere
„ forlagde, alt forefaldende Arbeide, som de
„ med egne Hænder, og uden Hielp af Sven-
„ ne og Drenge, kunde overkomme. See
„ Fr. af 29. Dec. 1732., af 24. Jan. 1738.,
„ og af 20. Martii 1739, med flere, som
„ til 3. B. 3. C. og 7. C. ere anbragte.

Nok erindres: At Haandverks-Folk, skal aarlig hver Qvartal betale noget til Skole-Cassen. Fr. af 23. Jan. 1739. Art. 32. —— Og erlægge Consumptions- Folke- og Familie-Skat. Fr. af 24. Dec. 1760. Art. 7. ——

24. Artikel.

1.) Sammenlign hermed 3. B. 8. Capit. —— 3. 9. Art. 3. —— 3. 13. Art. 16. 23. 24. 25. 26. 27. —— Hermed overeensstemmer Fr. af 16. Apr. 1681. C. 1. Art. 1. 6. 7. 8. 9. 10., og C. 2. Art. 3., hvormed sammenl. Fr. af 9. Oct. 1680., ang. Kiøbmands Handling paa Landet; Forordn. af 28. Jan. 1682. Art. 10. ang. Kiøbstæderne i Dannmark, Fr. af 13. Dec. 1692. Om Forbud mod Forprang ved Korn-Kiøb paa Landet, Fr. af 22. Oct 1701. C. 9. Art. 2. Om Politiens Administration, Forordn. af 10. Mart. 1725. Cap. 2. Art. 17. og 18. Om Jurisdictionen i de til Politien henhørende Sager

og den borgerlige Næring, saavidt samme de Militaire kan tillades, samt alle andre, Kiøbstæderne enten i Almindelighed, eller enhver i Særdeleshed givne Privilegier, samt adskillige Laugs-Artikler, som herefter nævnes, men især Fr. af 25. Aug. 1741., som tydelig bestemmer hvad Land- og Forprang er, neml. **Land-Prang** er: Naar nogen paa Landet boende, eller omreisende, hvo det og være maa, paa Landet sælger eller falholder de Vahre, som alene i Kiøbstæderne maa sælges, og derfra af Land-Manden skulde søges og afhendtes; Men **Forprang**, eller utilladelig Forkiøb paa Landet er: Naar nogen, enten Borger, eller hvem det være maa, som ei Kongel. allern. Privilegium og Tilladelse dertil haver, paa Landet hos Land-Manden, (dog Sæde-Gaardene hermed aldeles ikke meent,) opkiøbe Korn, Qvæg eller andre Vahre, som til Axel-Torvene i Kiøbstæderne burde indføres, mere end han til sin Huusholdnings Fornødenhed, eller Haandverks Fortsættelse behøver, for dermed at drive Handel og Profit. —— „ Samme „ Fr. melder Straffen for Land- og For- „ prang, og skierper denne Lov. Art., i det „ den foruden Vahrenes Forbrydelse befaler, „ at en anseelig Penge-Straf skal betales; „ Dog er denne Penge-Straf ikke bestemt i

„ samme

„ samme Fr., men deels omtales i Fr. af
„ 4. Aug. 1742. Art. 20. deels bestemmes
„ i Kiøbmændenes Laugs-Art. hvor disse
„ findes, deels i de een eller anden Kiøbstæd
„ forundte besynderlige Privilegier; I dessen
„ Mangel maa den bestemmes af Dommeren
„ efter Sagens Beskaffenhed. „

Endog de, som boe i Forstæderne uden for Kiøbstæderne, skal sig fra al borgerlig Næring med Kiøbmandskab og Høkkerie entholde. Fr. af 28de Jan. 1682. Artikel 10. ——

Angaaende Forprang til Warde Byes Fornærmelse, samt Inqvisition om slig for Kiøbstæderne i Almindelighed fornærmelig Handel, Rescript af 28. Jul. 1688.

Fugle- og Fæderverks, samt Eg-Kræmerne i Khvn., maa udreise paa Landet, for at opkiøbe de til denne Handel behøvende Fugle og Vahre; Men med andre Vahre maa de ikke i saa Maade giøre noget Prangerie, uden for saavidt enhver selv behøver til eget Brug og Fornødenhed. Privil. af 11. Apr. 1696. Artikel 5. 6. ——

Ligeledes Fiske-Kræmerne. Priv. af 16. Apr. 1696. Art. 5. 6. 7. —— Alle, som befindes med forbudne Kram-Vahre, enten at omløbe, eller med Vogne at omfare, skulle strax, i hvor de antreffes, anholdes, og foruden de hos dem befindende forbudne Vahres Confiscation, til lige Deling imellem Angiveren

og

og nærmeste Tugt-Huus, straffes endnu med Fæstnings-Arbeide paa 6. Maaneder. Reſcript af 10. December 1764.

Joderne i Friderieia maa ikke øve nogen Land-Prang, da det dem i den Fald forundte Privilegium af 30. Mart. 1726. er ophævet, saa at de ikke maa omreiſe paa Landet, for at ſælge Kram-Vahre, ei heller omløbe dermed i Kiøbſtæderne, hvorom Stift-Befalings-Mændene ſkulde ſøie fornøden Anſtalt. See Reſcript af 21. September 1731.

Indbyggerne paa Landet Læſſøe, ſom dertil have Eyne, maa kiøbe i nærmeſte Kiøbſtæd, af Salt, Humle, Sæbe, Tiere, Bræg, Jern, Tobak og andre deslige til daalig Brug behøvende Tina, og igien udſælge ſamme til Landets egne Beboere, ſom ei have Formue til at kiøbe nogen Forraad paa eengang, ꝛc. Reſcr. af 23. Jun. 1740.

Videre merkes:

Ingen uberettiget Mands- eller Qvindes-Perſon, maa enten paa Landet eller i Kiøbſtæderne, paa Gader eller i Huſene, falholde nogen Slags Kram-Vahre, Specerier, Kryderier og deslige, under Vahrenes Confiſcation, og anden Straf, efter Vedkommendes Laugs-Artikler. — Dersom og nogen Kræmer selv ſkulle holde Omløbere eller Liggere, da ſkulle de derfor anſees efter Laugs-Artiklerne;

Artiklerne; Men skeer det af nogen anden, da bode 50. Rdlr., til lige Deling imellem Angiveren og det forurettede Laug. Forordning af 4. Aug. 1742. Artikel 20.

Læs hertil Laugs-Artiklerne for Viintapperne og Grosserere af 22. Dec. 1694., for Jern-Kræmerne og Sukker-Bagerne af 10. Junii 1696, for Hør-Kræmerne i Rhyn af 10. Oct. 1722., for Kræmerne i Odense af 5te Aug. 1724., og for Kiøbmændene i Aalborg af 24. Mart. 1750. ——

Hør maa ei kiøbes eller sælges paa Landeveiene uden for Kiøbenhavn. Placat af 26. Julii 1756. ——

Om Forprang med Huder og Skind. See Fr. af 3. Sept. 1762 forhen anbragt til 16. Artikel i dette Capitel. ——

Bønder, som bruge nogen Handel eller Fælledskab med Løsgiængere eller Bisse-Kræmere, have forbrudt deres Fæste. 3. 19. Art 21. —— Ligesom dem og er forbuden, at huse Bisse-Kræmere, Galanterie-Kræmere, Skiærslippere og deslige ved Forordn. af 17. Decemb. 1762. Artikel 7.

Om utilladelig Handel paa Landet med fremmede silke eller uldne Vahre. See Ford. af 12. Febr. 1768., anb. til 3. B. 8. C. ——

Om Kiedel- eller Kaaber-Føreres tilladte Handel paa Landet. See det til næstforegaaende 23. Artikel anbragte.

Nok

Nok merkes: Alle sig af Land- og Forprang reisende Sager skal paatales og udføres for det Steds Dommer, hvor Vahrene antrefes, uden Hensigt til den Beskyldtes Værne-Ting eller Boepæl; Og i Henseende til Paatale, Vidners Forhør, Paakiendelse og Execution i alt forholdes med, ligesom i Fr. af 31. Dec. 1700. Cap. 11. Art. 10. om Consumptions- Svig og Confiscations- Sager, er befalet, samt ansees som Politie- Sager. Fr. af 25. Aug. 1741.; Følgelig skal de i Kiøbstæderne indstævnes for Politie- Mesteren, hvor nogen er beskikket, Fr. af 22. Oct. 1701. 9. Post, 4. 5. og 7. Art., og Fr. af 25. Aug. 1741.; Men ellers for Magistraten, som ere Dommere i Politie- Sager, i de Kiøbstæder, hvor ingen Politie- Mester a parte er beskikket, skiønt Bye- Fogden paa slige Steder derfor ikke er dispenseret fra Politie-Mester-Embedets Forretninger, i Henseende til Opagt og Paatale; Men bør ansees som Actor, og Magistraten som Dommere. Rescript til Stift- Amtmanden i Fyen af 22. Aug. 1760. —— Og paa Landet for Herreds- Fogden, Fr. af 25. Aug. 1741. Dog, hvor Herreds- Fogden selv, qua Politie- Mester, opdager noget, og ingen anden Angiver findes, skal han tilkiendegive saadant for Stift- Amtmanden eller Amtmanden, som da en Actor beskikker, Reser. af 6. Apr. 1742.

1742. —— Men Bisse-Kræmere, som antreffes i eller omkring Aalborg, skal, naar de ere boesatte, tiltales for deres Værne-Ting; Men hvis de ere løse og ledige, skal de føres til Aalborg, og der dømmes. Laugs-Art. af 24. Mart. 1750. Artikel 16.

Det maa være alle tilladt at antaste og anholde de Vahre, hvormed Land- eller Forprang begaaes; Dog maa ingen Sag begyndes af Inquisition; men den Paatalende skal have saa gyldig Beviis ved Haanden, som kan være tilstrekkelig til hans Paatale at gotgiøre; til hvilken Ende ingen Anholdelse maa giøres, med mindre den Paatalende strax giver den beskyldte Sag, ei heller maa nogen anden Beskyldning, eller siden opdaget Forseelse komme under Paakiendelse i den paatalte Saa, end den Sigtelse, der ved Anholdelsen og Sagens første Begyndelse er bleven giort. See Forordning af 25. Aug. 1741.

See videre de foranførte Parallel-Steder, og hvad dertil om Land- og Forprang er anbragt. ——

2.) Ligesom ingen paa Landet, imod denne Lov. Artikel, maa bruge borgerlig Næring med Kiøbmandskab, saa maa de ei heller øve samme ved Kroerhold, eller Brændevins-Brænden, der altid forhen har været anseet for en egentlig Kiøbstæd-Næring, men nu

nærmere

nærmere end forhen er bunden til Kiøbstæderne, ved Fr. af 2den Sept. 1773. som blant andet melder:

a.) At ingen andre paa Landet boende, maa brænde Brændevin, end

a) De som med særdeles Privilegier paa at brænde Brændevin, i Hensende til en eller anden Fabrique-Indretning ere forsynede, hvilke ved saadanne Fabriquer maa lade brænde Brændevin til egen Huusholdning, og de til eget Arbeide behovende Folk, dog ikke at sælge noget deraf til andre, under Straf at bede første gang 30. Rdlr., anden gang 60. Rdlr., og saa fremdeles hver gang dobbelt.

b) De privilegerede Kroe- og Vertshushoderre, som efter Fr. af 23. Nov. 1757. ere forsynede med stemplede Brændevins-Kiedler, hvoraf svares fastsatte Afgifter til Kongens Casse, hvilke maa brænde det Brændevin, som behoves for de Reisende og de i Nærværelsen boende, som lade det hente fra samme Kroe til Brug i deres Huse, dog ei sælge noget til andre, under 8. Rdlrs Mulct for hver gang de i nogen Overtrædelse befindes.

2.) Alle andre paa Landet, som befindes at brænde Brændevin, eller at have Distileer-Kiedler i deres Huse, skal ei alene have forbrudt Brændevins-Redskabet, som paa Stedet straxen i Stykker slaaes; tillige med det hos dem forefindende Brændevin; men

og

og bøde for hver saadan Forbrydelse, saaledes: De der ere uden for Bonde-Standen, hvorunder Møllere, og de til Brændevins-Brænden uberettigede Kroeholdere tillige ere at forstaae, 20. Rdlr.; Men Bønder og Husmænd 10. Rdlr.

3.) Dersom nogen, enten i Kiøbstæderne eller paa Landet, laaner sit Brændevins-Redskab til Bønder eller andre paa Landet boende, som til Brænd:vins-Brænden ere uberettigede, eller og om nogen Consumptions-Forpagter og hans Interessenter, eller andre Kiøbstæd-Indvaanere, give mindste Anledning eller Tilladelse til Brændevins-Brænden uden for Kiøbstæderne, da skal den Skyldige betale 50. Rdlr., foruden Brændevins-Redskabets Forbrydelse

4.) De faldende Bøder og Confiscationer nyder Angiveren alene; Ligesom og Rettens-Betiente, samt Strand-Controleurerne alene beholde samme, naar Forbrydelserne af dem selv opdages og beviisliggiøres

5.) Med Inqvisitioner forbliver det efter Forordningerne af 30. Apr. 1734., af 5. Junii 1743., af 1. Febr. og 23. Nov. 1757.; dog at de i denne sidste befalede aarlige Inqvisitioner nu ophøre; Hvorimod Inqvisitionerne nu maa foretages af alle og enhver, og være lovlige og gyldige, naar en Rettens-Betient, enten fra Kiøbstæden eller Landet, dermed

følger, ei alene udi det ham tildeelte Jurisdictions-Distrikt, men og i andre Jurisdictioner, hvor samme foretages.

6.) De commanderende Officerer af Garnisonerne i Stederne skal forsyne Vedkommende, naar de forlange det, med fornoden Mandskab af Under-Officerer og Gemene, for at afvende voldsom Modstand, imod Betaling til en Under-Officer 24. Skilling, og en Gemeen 12. Skilling daglig.

7.) Naar nogen for en Herreds-Foged, eller Birke-Foged skriftlig anmelder nogen Forbrydelse imod denne Fr.; og tillige navnaiver to eller flere lovlige Vidner, som Gierningen er bekiendt, skal samme Rettens-Betient behandle Sagen paa Gieste-Rets Maneer, og iligemaade, som for de Sager, der angaae Consumptions-Svig, ved Forordn. af 31. Dec. 1700. C. 11. Art. 10. er befalet, ligesom og Skriveren skal give Dommen samme Dag, som den afsiges, eller i det længste, næst paafølgende Dag beskreven; Disse Sager med hvad deraf dependerer, maa føres og udstedes paa ustemplet Papiir, og i Gebyhr til Rettens-Betiente, betales saaledes: Dommeren i alt 16. Skilling, og Skriveren, naar Doms-Acten ei er over 3. Ark, tilsammen 32. Skilling, og er den over 3. til 10. Ark, da for hvert Ark 10. Skilling, men overstiger den 10. Ark, da

da ikkun for de første 10. Ark a Arket 10. Sk., og ei videre. —— Naar Amtmanden haver paategnet Dommen, at han intet derimod haver at erindre, skal Angiveren, siden disse Sager ingen videre Appel ere undergivne, være berettiget til at nyde de forbrudte Bøder, som Greverne, Friherrerne og Proprietairerne hver for sit Gods, item Beneficiarii, som med Jorde-Gods ere forlehnede, saavelsom Selv-Eiere og alle andre Jorde-Gods-Eiere, skal være ansvarlige for, og udbetale, imod Regres til de eller den Skyldige; Og skal Amts-Forvalteren strax af Kongens Casa betale Bøderne til Angiveren uden videre Ordre, imod den overleverende Dom, og hans derpaa givende Qvitering, og søge Erstatning hos Vedkommende, ved de i Forordn. meldte Midler. ——

Denne Frs. 4. Post er forklaret ved Camm.-Br. af 25. Dec. 1773. saaledes: At omendskiønt det Jorde-Gods-Eierne derved blev tilladt at tage deres Bønders Brændevins-Redskaber i Forvaring, saa dog maatte de ikke beholde samme længere i deres Værge, end de bestemte 8. Dage; Thi hvis de ikke inden den Tid fordeelagtigere kunde afsættes, skulde de afleveres paa Amtstuen, mod den fastsatte Betaling.

„ Da ellers denne seneste Forordning af „ 2. Sept. 1773. i Slutningen fornyer de

„ forrige om denne Materie udkomne Forr.
„ af 30. Apr. 1734., af 5. Jun. 1743., af
„ 1. Febr. og af 23. Nov. 1757., for saa-
„ vidt samme ikke ved denne senere vare for-
„ andrede, eller derom anderledes anordnet;
„ Saa vorder baade disse og andre flere om
„ Brændevins-Væsenet og Krocholdet paa
„ Landet fra Lovens Udgivelse indtil denne
„ sidste udkomne Anordning, baade for den
„ historiske Oplysnings skyld, og for Efter-
„ retnings skyld i de Poster, som endnu
„ staae ved Magt, i Chronologisk Orden her
„ anforte, nemlig:

Forordn. af 4. Jun. 1689. melder: At alle Kroere, som ikke vare beliggende paa de almindelige Lande-Veie, 2. Mile fra Kiobstæderne, eller paa de Steder, hvor det endeligt for de Reisende fornsdent eragtedes, og som ei af Kongen vare privilegerede, skulde afskaffes, og ingen Slags stærk Øl, Brændevin eller anden stærk Drik paa Landet falholdes, og at ingen Distillcer-Pander, eller Brændevins-Hatte af Benderne, eller dem, som Bonder-Gaarde, Boeliger eller Huse besad, maatte bruges under den da fastsatte Straf — Sammenl. hermed Fr. om Consumptionens Oppebørsel og Forvaltning i Kiobenhavn af 31. Jan. 1690.

Fr. af 10. Aug. 1695. forbyder Ryttere og Officerer at holde Kroe paa Landet.

Rescriptet

Reſcriptet af 23. Jan. 1697. befaler, at Amtmændene ſkulle lade inqvirere efter, og lade afſtraffe de Perſoner paa Landet, ſom betoge Kiøbſtæd-Manden ſin Næring og holdt Forprang, ſamt Bryggen, Brændevins-Brænden, og al anden ſmaa Handel, ſom ingen uden Kiøbſtæd-Manden var tilladt at bruge.

Fr. af 13. Mart. 1700. byder, at alle Kroer, ſom laae paa 2. Mile nær nogen Kiøbſtæd, ſkulde tage deres Øl og Brændevin i Kiøbſtæderne, og ikke have Tilladelſe ſelv at brygge og brænde; Og derſom nogen forhen maatte have noget Privilegium eller Benaading, ſom var anderledes indrettet, ſkulde ſamme være ophævet.

Conſumptions-Fr. af 31. Dec. 1700. Cap. 4. melder: At de i ſidſtbemeldte Fr. ommeldte Kroemænd, ſom ſelv enten brygged eller brændte, ſkulde betale i Straf 20. Rdlr.; Dog ſkulde dermed ikke være meent de Verts- og andre Huſe, ſom paa alfare Veie holdes, hvor der maatte brygges Øl og brændes Brændevin, efter de derpaa udſtedde Privilegier. Saa maatte og ingen paa Landet, end ikke de Verter, ſom ſelv maatte brygge og brænde, ſælge noget Øl eller drikkende Vahre til nogen Kroemand eller Bønder-Gilder, Barſeler eller Brylluppер, enten i lidet eller

stort Træ, under Straf at have Vahren forbrudt, og derforuden at bede første gang 20. Rdlr., anden gang dobbelt, og tredie gang efter Cammer-Collegii Sigelse; hvoraf Halvdelen skulde tilfalde Kongen, og den anden halve Deel tilhøre Angiveren. Af Kroerne, som laae inden 2. Mile nær Kiøbstæden, skulde svares Consumption for Krocholdet til nærmeste Kiøbstæd, med mindre de enten særdeles ere privilegerede, eller og have forenet sig med Kiøbstæderne om den aarlige Consumption; Men Folke-Skatten svares til Amtstuen; De andre Kroere, som ligge længere fra Kiøbstæderne end 2. Mile, svare Consumption efter Amtmandens Sigelse til Amtstuen, og Folke-Skatten efter Forordningen til den, som Oppeborselen havde, (nu efter Fr. af 24. Dec. 1760. ligeledes til Amtstuen.) De Kroenænd, som boe inden 2. Mile nær Khavn, og ikke have noget sært Privilegium, skulde forholde sig efter de Staden og Bryggerne meddeelte Privilegier, saa at de intet i deres Huse brygge eller brænde, under 20. Rdlrs. Straf og alle deres Brygger- og Brændevins-Redskabers Forbrydelse, Halvparten til Kongen, og Halvparten til Angiveren.

„ Denne Forordning er i visse Maader endnu
„ til Efterretning.

Fr.

Fr. af 27. Martii 1719. indførte først Inqvisitioner i Kiøbstædernes Friheds- Districter, hvorimod det blev Øvrigheden eller Consumptions- Forpagterne strængelig forbudet, at give nogen uden Byen boende Tilladelse, at holde Kroe, brygge eller brænde, under den i samme Forordning fastsatte Straf.

" Herom er nu anderledes anordnet ved Fr. af " 2. September 1773.

Fr. af 30. Apr. 1734. igientager og skierper de foregaaende, og melder: At Amtmændene skulde forfatte en Fortegnelse over alle privilegerede Kroere, og indsende samme til Stift- Befalings- Mændene, paa det at de, som Kiøbstædernes Forsvar, kunde vide, hvilke de vare, som det paa Landet var tilladt at holde Vertshuus. — Den letter ogsaa de ved forrige Forordning indførte Inqvisitioner, ved at tillade Kiøbstædernes Indvaanere, at foretage samme i Friheds- Districterne i Overværelse af deres egen Magistrat eller Bye- Foged, uden at anmelde sig hos en anden Rettens- Betient. (Dette er nu desuden ved seneste Fr. tilladt.) —

Herreds- og Birke- Fogders Gebyhr for at medfølge og overvære en Inqvisitions- Forretning, er for en heel Dag bestemt til 2. Rdr., foruden fri Befordringskab af Kiøbstædernes Indvaanere, og videre maa ikke fordres,

enten Inqvisitionen forrettes paa et eller flere Steder.

„ Resten findes nu forandret. „

Rescript af 28. Jun 1734. til Amtm. over Schanderborg-Amt, melder, at det ikke var formeent dem, som havde forhen brugt Brændevins-Kiedler (men nu ved Fr. af 30. Apr. samme Aar var det forbuden) efterdags at bruge samme Kiedler, til at brygge med, naar kuns de dertil indrettede, og forhen brugte Hatte, saavelsom Laage og Piber bleve afskaffede og casserede. ——

Kollere og Bønder maatte vel selv brygge det Øl, som de til Brylluper og deslige maatte have fornøden, saa længe ingen Misbrug dermed skede ved at sælge noget deraf, ligesom og den eene maatte ikke brygge for den anden.

Rescr. af 22 Oct. 1734. til Amtm. i Halds-Amt indeholder: At de Kroemænd, som vare privilegerede, ikke maatte brygge eller brænde videre, end hvad de kunde udsælge paa det Sted, hvor Kroe-Ret blev holdt, og ellers afsætte til de Kroere, som laae 2. Mile uden for nærmeste Kiøbstæder, og som ikke maatte have Tilladelse, selv at brygge og brænde; dog at samme ikke blev udstrakt videre, end hvis til de Reisendes Nytte udfordres.

Rescr. af 5. April 1738. til forbemeldte Amtmand, undtager Læsse-Lands Beboere fra

- sra Fr. af 30. Apr. 1734., og tillader Indvaanerne sammesteds selv at brænde det Brændevin, som de til deres eget Brug kunde have nødig, men ingenlunde at udtappe eller falholde Øl eller Brændevin for andre. Birke-Dommeren paa Landet skulde strengelig holde over de mod Fylderie og ulovlig Krohold udgangne Anordninger, saa at de, som maatte findes enten udi Drukkenskab, eller i Salg af Drikke-Vahre, alvorlig blive straffede og mulcterede.

Fr. af 5. Jun. 1743. tilholder ikke alene Kiøbstædernes Indvaanere, men og Herreds- og Birke-Fogder, samt Herreds- og Birke-Skrivere, item (de da værende) Land-Fiscaler, at have alvorlig Indseende med Krocholderie, samt Bryggen og Brænden paa Landet, saa at de, som maatte overtræde de derom udgangne Anordninger, skulde, uden nogen Forskaansel, afstraffes, til hvilken Ende de fornævnte Vedkommende herom idelig skulde inqvirere.

Comm.-Br. af 15. Dec. 1750. til Stift-Amtmændene melder: At Consumptions-Forpagterne skulde betydes, at de aldrig i Frihedens Districter maatte, under vedbørlig Straf, inqvirere paa egen Haand og uden Overværelse af vedkommende Magistrat eller Byes-Foged.

„ Dette staaer endnu ved Magt, efter seneste
„ Forord., saavidt, at ingen Inquisition
„ maa foretages, uden at derved en Rettens
„ Betient er tilstede.

Kongel. Resolution af 23. Jan. 1753., bekiendtg. ved Camm.-Br. af 10. Febr. s. Aar tillader, at naar de nationale Regimenter samles eller campere, enten paa Kiøbstæders nes eller Amternes Grunde, maa de uformeent forsyne sig med Drikke- og Ædende-Vahre, hvor samme beleiligst og for billigste Priis kan faaes; dog at Brændevin og stærk Drik ikke kiøbes paa Landet hos dem, som samme er forbudet at brænde, brygge og falholde, men i privilegerede Kroer, see videre Fr. af 14. Sept. 1774., som melder i den 20. Art., at al Øl- og Brændevins-Salg ved Exerceer-Pladsen om Søndagen skal være forbuden, under Vahrenes Confiscation til de Fattige der i Sognet, hvis Værdi Præsten sammesteds til dem uddeler, og anden vilkaarlig Penge-Straf, ligeledes til Sognets Fattige; men herunder forstaaes ei de privilegerede Kroer, som dog ikke til dem, der exerceres, maa paa den Dag udtappe, eller lade dem bekomme nogen stærk Drik. Ligeledes maa ingen Under-Officeer, under Straf af Degradation, holde Kroe, eller sælge og udtappe Øl eller andre Drikke-Vahre til Soldaten.

Forordn.

Forordn. af 1. Febr. 1757. forbyder Bønder og andre, som ikke ere reisende, at indfinde og sætte sig i Kroerne, for der at drikke. De, som betrædes herimod at handle, bøde for hver gang saaledes: Kroeholderen 10. Rdlr., Halvdelen til Kongens Fiscum, og Halvdelen til Angiveren, og hver Giest 1. Mark, som Angiveren alene tilfalder.

" Af sidste Fr. sees, at Kongen har henlagt sin " Fisci Andeel af de i disse Forbrydelser fal- " dende Bøder til Angiverne. —

Ingen Værtshuus- og Kieldermand, Brændevins-Brændere og alle andre i Kiøbstæderne maa for nogen Bonde udskienke Brændevin, Aqvavite, eller anden stærk Drik, Øl alene undtagen, og Bonden maa ei heller drikke noget saadant der, under lige Bøder for hver især, og hver gang, som nylig er meldt; dog er det Bønderne tilladt at kiøbe i Kiøbstæderne de Drikke-Vahre, som de til eget Brug behøve, for samme at hiemføre. —

Almuen paa Landet, hvorunder ere at forstaae, Møllere, Kroemænd og der boende Haandverkere, maa ikke til noget Slags Værtskaber eller Gilder, være sig Bryllupper, Barseler, Begravelser, eller andre Forsamlinger give eller bruge Brændevin eller anden stærk Drik, af hvad Navn nævnes kunde, Øl alene undtagen, under Straf at bøde for hver gang 5. Rdlr. — Andre paa

Landet

Landet boende, maa i lige Tilfælde, ikke give eller bruge Brændevin, Aqvaviter, eller distillerede Liqveurer, indenlandske eller fremmede, under 10. Rdlr. Straf. ——

Alle Forseelser, hvorfor bør bødes, straffes med dobbelte Bøder, naar de i Drukkenskab ere begangne. Og dersom nogen af Almuen paa Landet befindes, at have drukket sig drukken, skal den, omendskiønt ingen anden Forseelse eller Misgierning i Drukkenskab kunde være begaaet, dog bøde til Sognets Fattige første gang 2. Mark, anden gang dobbelt, og saa fremdeles. —— De udi foranførte Forseelser skyldige befindende, som intet have at bøde med, undgielde derfor paa Kroppen, efter Forordningen af 6. Dec. 1743. —— Politie-Mesterne, eller hvor ingen Politie-Mester er, Bye-Fogderne i Kiøbstæderne, samt Grevarne, Friherrerne og de Proprietairer som besidde deres Godser med Sigt- og Sagefalds-Rettighed, ifølge af forbemeldte Forordn. af 6. Dec. 1743. dens 23. og 24 Artikler, skal have nøie Indseende med, denne Forordns. nøiagtigste Efterlevelse og Forbrydelsernes Afstraffelse.

Camm.-Br. af 2. Aug. 1757. til Stift-Amtm. i Aarhuus viser, at paa det ingen Uberettiget skal have noget at forevende, til at dølge deres forøvende Misbrug med, skulde med alt det der blev antroffen, som henhører til Brændevins-Tøi,

saavel-

saavelsom hvad en og anden vilde foregive at være af deslige Brændevins-Redskaber sig pantsat eller i Forvaring overleveret, forholdes efter Forordn. af 30. Apr. 1734., og i det øvrige var det lige saa lidet Selv-Eiere som andre Bønder tilladt at bruge Brændevins-Brænden.

Fr. af 23. Nov. 1757. befaler, at dersom de hidtil bevilgede Kroere og Værtshuusholdere, eller andre paa Landet, som derpaa maatte have Contract eller Tilladelse, ikke vilde indgaae herefter at svare de dem forelegagende Afgifter, saa maatte deres Brændevins-Kiedler ei heller til fremdeles Brug stemples; men de ansees som uberettigede, der ikke maa have Brændevins-Kiedler, eller andet Brændevins-Redskab, under Straf, ikke alene at have forbrudt til Sognets Fattige samme Redskab, og det hos dem forefindende Brændevin, som ikke er hentet fra Kiøbstæden, men bøde desuden hver gang 20. Rdlr. — Udi hvilken Straf de og forfalde, som indgaae de foreskrevne Afgifter, men brænde med andre end dertil stemplede Kiedler, saavelsom og andre ikke til Brændevins-Brænden privilegerede Kroeholdere, naar de i saadan Forseelse skyldig befindes. — Dersom Bønderne eller andre, naar Inqvisitioner foretages, understod sig, enten at samle sig, for derudi at giøre Hinder eller Modstand, eller

og

og nogen maatte true og overfalde dem, som Inqvisitionen forrette, da naar det bevises med 2de Vidner, hvilke, uanseet de selv maatte angribes, dog, som lovgyldige Vidner maatte anseés, skal de Skyldige derfor, uden nogen Forskaanelse, anseés med Fæstnings-Arbeide og anden Straf efter Sagens Omstændigheder. — Bagere i Kiøbstæden maa ikke tillige brænde Brændevin, under 20. Rdlrs Straf for hver gang, og Mellere, som i saa Maade overtræde Consumptions-Forordningen af 31. Dec. 1700. C. 6. Art. 6. undgielde derfor med lige Straf.

Camm.-Br. af 10. Mart. 1759. til Amtmanden i Dueholm-ꝛc. Amter melder: At de udi Dueholm, Drum- og Westervig-Amter værende 3. Familier af Adelige og Caracteriserede, der eie og beboe Bonder-Gaarde, maatte i Anledning af den 6te Art. i Fr. af 1. Febr. 1757., brænde Brændevin, til deres egen Huusholdnings Fornødenhed.

„ Dette er nu forandret ved Fr. af 2. Sept.
„ 1773. Artikel 3.

Camm.-Br. af 8. Sept. 1759. forbyder, at ingen Kaabbersmed i Kiøbstæderne maa, under vilkaarlig Straf, understaae sig at forfærdige for nogen paa Landet boende, enten Brændevins-Kiedler, eller noget af det dertil hørende Redskab, forend for dennem foreviseś vedkommende Amtmands-Attest, at den som

saadant

saadant vil sig tilforhandle, er berettiget til samme at bruge; hvilke Atteſter Kaabberſmedene hos sig beholde; —— Ligesaa maa Kaabberførerne eller andre ikke paa Landet i Danmark omføre, enten Brændevins-Kiedler, eller noget dertil hørende Redskab, ei heller saadanne Kiedler, hvorom findes Ring, eller som paa anden Maade saaledes ere forfærdigede, at de tillige kunde bruges til at brænde Brændeviin.

Camm.-Br. af 26. Jan. 1760. viser, at ingen Herreds- eller Birke-Foged kan vente sig nogen Belønning, for de, efter Embeds Pligt, foretagende Inqvisitioner. (Hermed forstaaes de i Forordn. af 23. Nov. 1757. befalede, og nu ophævede.)

Camm.-Br. af 30. Jan. 1762. igientager de forrige Forbudde mod Brændevins-Brænden af Selv-Eiere; Saa at ingen Selv-Eier, skiønt de selv kunde eie deres paaboende Steder, med tilliggende Herligheder (følgelig være mere, end blotte Selv-Eier-Bønder) maa brænde det til eget Huus-Fornødenhed behøvende Brændevin, da Fr. af 1. Febr. 1757. dens 6. Art. ikke kan hentydes til dem, eller andre deslige. —— Skulle derfor noget Brændevins-Redskab hos en Selv-Eier forefindes, blev dermed i alt at forholde efter Fr. af 23. Nov. 1757. —— Hermed kan sammenl. Fr. af 1. Jun. 1720., som melder:

At

At Selv-Eiere, som have tilforhandlet sig af Hans Majestæts eget Gods, maa ei betiene sig af de Ord, som findes i Skiøderne: **At de maa giøre sig Godset saa nyttig, som de best vide og kunde,** videre end som med Loven (og Forordningerne) overeensstemmer.

„ Dette er alene for den historiske Oplysnings
„ skyld anført, da forbemeldte Forordn. af
„ 2. Sept. 1773. nu er almindelig; ligesaa-
„ vel for Proprietairer og Selv-Eiere, som
„ for Selv-Eier-Bønder.

Camm.-Brev af 12. Julii 1766. til Strand-Controleur Brunn, melder: At ved de Forpagtere, som Forordningen havde tilladt at brænde Brændevin, alene forstodes, de som vare ved Hoved- eller Sæde-Gaardene, hvortil ere samlede Godser, 2de Mile nær bemeldte Gaarde beliggende; Men ingenlunde saadanne der kan have forpagtet en Bønder eller Avls-Gaard, der ere Bønder tilhørende.

Fr. af 3. May 1768. angaaende Brændevins-Brænderiers Forpagtning paa Landet i Dannemark, samt de trykte Conditioner, hvorpaa samme Forpagtning baade udi, og uden for Kiøbstædernes Friheds-Districter skulde anstilles, (udstedet den 19. Aug. s. Aar,) forbigaaes her, siden den Indretning siden er ophævet.

Om

Om Friheds-Districter:

Hele Sallings-Land skal henhøre og forblive under Schive Kiøbstæds Friheds-District, uagtet det maatte befindes paa en eller anden Kant, at være over 2de Mile. Rescript af 30. Martii 1759.

Naar ikke imellem Kiøbstæderne befandtes saadan Distantse, at hver kunde faae de ved Consumptions-Forordningen bestemte tvende fulde Mile, skulde Distantsen enten ved Opmaaling, eller ved mindelig Foreening deles: Camm.-Brev af 8. Jul. 1769. —— Dog skal Distantsen regnes ligesaavel over Vandet, som over Landet. Cammer-Brev af 31. October samme Aar. ——

25. Artikel.

3. 13. Artikel 16. 26. 27.

a) Denne Artikel stemmer overeens med Forordning af 16. Apr. 1681. Capit. 1 Artikel 6.

b) Proprietairer og Jorde-Gods-Eiere maa ikke giøre Forprang, ved at opkiøbe deres egne Bønders Korn, m. v., Fr. af 10. Decemb. 1692. (forhen anf.;) Men de Korn-Vahre, Proprietairerne selv fra deres Gaarde kunde afhænde, maa de vel ved nærmeste Lade-Plads udskibe, dog ei under 100. Tønder paa gangen, Told-Forordn. af 26. Nov. 1758. Capitel 6. Artikel 1.

26. Artikel.

3. 8. Artikel 1. —— 3. 13. Artikel 16. 24. 25.

a) Bønderne maa ikke komme til Torvs med deres Vahre paa hellige Dage, men paa Sogne-Dage, til hvilken Ende Stift-Amtmanden i Sielland skulde forordne 1. eller 2. visse Dage om Ugen i hver Kiøbstæd, som ei hidtil have havt sine visse Torve-Dage, Forordning af 17. December 1717. —

Bønderne skulde indkaldes og tilholdes, at føre deres Vahre til Kiøbstæderne og til Torvs; Men ei afhænde dem til omløbende Kræmere fra Kiøbstæderne og Landet. Fr. af 11. Dec. 1739. —— Den, som paa Landet, uden Kongel. Privilegium og Tilladelse, hos Bonden opkiøber Korn, Qvæg eller andre Vahre, som til Apel-Torvene burde indføres, mere end han til hans egen Husholdnings Fornødenhed eller Haandverks Fortsættelse behøver, for dermed at drive Handel og søge Profit, begaaer Forprang, og straffes derfor, see Forordn. af 25. Aug. 1741., og flere, forhen anførte til 24. Art. —

Bønderne, som efter denne Lov. Art. skal føre deres Vahre til Torvs, og dem ei til Forprangere paa Landet udsælge, maa i Khvn. ikke forhandle deres Gryn, Meel, Erter og deslige, i ringere Maal end Skieppevijs;

Flesk

Fleſk i Sider, ſaa og hele Oſte, og Smør i Træer, dog alene af deres Vogne og paa Axel-Torvene, under Vahrenes Forbrydelſe, ſaaledes ſom Loven befaler. Placat af 2den October 1741. Artikel 4. ——

Skipperne, ſom ſeile imellem Rigerne og Provintſerne til Khvn., maa i Følge Forordn. af 16. Apr. 1681. C. 1. Art. 2. ei længere end i 4. Uger, efterat de ere komne til Bolverket i Stadens Canal, udhøkre deres Vahre, og endda kuns i viſſe Partier, ſamt alene af deres Skiberomme, ſammeſteds Artikel 3. ——

Saa maa og ingen enten Bønder eller Skippere, ſom bringe Vahre til Khvn., ſælge nogen af diſſe til Prangere, førend de ere komne ind i Staden paa Torvene eller andre anordnede Steder; følgelig maa Stadens Indvaanere ikke kiøbe noget, af hvad Slags det og monne være, enten uden for Staden af Bønder, eller uden for paa Reden, eller Toldboden af Skippere, førend det er kommen paa Torvene og andre anordnede Steder, og ei førend Klokken om Formiddagen er ſlagen ti, men om Fredagen Kl. 11., alt under Straf af Vahrenes Confiſcation, og derforuden anſeelig Mulct; Alt i Følge Forordningerne af 28. Julii 1684., af 22. October 1701., af 10. Martii 1725., og af 25. Aug. 1741., med flere, ſee Placat af 18. Mart. 1761.

b) Dog ere der visse besynderlige Privilegia, som tillade Bønderne paa visse Steder at henføre deres Vahre andensteds end til Aræl-Torvene, nemlig:

1.) Landmanden paa Møen, maa uden nogen Hindring sælge og forhandle sit Korn og andre mistelige Vahre, udi Kiøbstæderne, paa Landet, eller uden for, hvor hannem selv best synes, og han ved derfor meest at kunne bekomme. Privil. af 8. December 1696.

2.) Beboerne i Valbye uden for Khvn. maa i Landet opkiøbe, og med egne Heste og Vogne afhente Landets Producter af Korn- og Fede-samt andre Huusholdninas-Vahre, og samme i Khvn. paa de dem anviste Torve-Stader bortsælge, tilligemed de Vahre, som de hos dennem selv i Byen tillægge. See Privilegium af 11. Jul. 1721. —— Dog ikke at udhøkre Vahrene i mindre end visse bestemte Partier. Reser. af 28. Apr. 1739., som med mere indeholdes i Magistratens Plac. af 2. Octob. 1741., der handler om Høkkerne i Kiøbenhavn, samt Torve-Kiøb, med videre.

3.) Da det er dem i Jylland, som imellem Klitmollerne, Blok-Huset og Tornebye-Strand, paa en Strekning af omtrent 12. Miles Distantse ere boende, tilladt at indtage de sig af Landboerne tilforhandlende

lende Landets egne Vahre, men intet andet, og dermed seile paa Norge, saavelsom til Kiøbstæderne i Dannmark, og derfra Tømmer-Last, Kalk og Steen, men intet andet, til Retour-Ladning at føre tilbage, see Told-Forordning af 6. Nov. 1768. C. 6. Art. 3. Saa er det og Bønderne tilladt, til disse Steder, hvor de saa kaldede Sand-Skuder befindes, at henføre deres Vahre. —— Ligeledes til dem som boe i Nedenæs-Lehn og her til Dannmark med deres Skuder maatte ankomme, sammesteds Artikel 5.

c) Om Straffen for Forprang, og Salg til Forprangerne, see ikke alene det som til denne Art., men og det som til den forrige 24. Art. er hentydet.

27. Artikel.

6. 14. Artikel 1.

Denne Art. stemmer overeens med Forordn. af 16. Apr. 1681. Art. 6., samt med Fr. af 13. Decembr. 1692., saavelsom og med den foregaaende 16. Art i dette Cap, og Fr. af 25. Aug. 1741., hvilken sidste tillader enhver at kiøbe af Landmanden hvad han til sit eget Brug maatte behøve. —— Ligeledes stemmer den overeens med de ved forrige Art. anf. 3die og 5. Art. i Told-Fr. af 26. Nov 1768. Capit. 6.; ligesom og med den 8de Art. sammesteds, som melder: At Samsøe-Lands

Indbyggere have Frihed for Laste-Penge at svare, naar de med deres egne Skibe fra indenrigs Steder med Bygnings-Tømmer og Brændeved der til Landet ankomme, saa og for at tage Told-Seddel, eller at melde sig ved de Jydske Told-Steder, naar de alene ere henseilede der under Landet, for Brændeved at indtage, ligesom de og da for at bringe Hugnings-Attest derpaa, ere befriede.

28. Artikel.

Sammenlign hermed 1. 17. saavidt som der meldes om Græsning i Fælled og Aaret. — 5. 10. Artikel 23. — 5. 12. Artikel 6.

For Kiøbenhavn:

Alle i Khvn. skal holde deres Creature af Fællederne, indtil de ere blevne indbrændte og Græs-Seddel derpaa udgiven, hvorom de skulde melde sig hos Kæmneren; og tillades ingen at have mere end 2. a 3. Stkr. aarlig paa Fælleden, saa længe indtil det sees, hvorvidt Græsningen kan taale at besættes med flere. Plac. af 27. Apr. 1768. — Og ere der fire Dele af Nørre- og Østre-Fælleder, særskildte med Grøfter og Laager, indhegnede og fredede til Skifte-Græs; Hvilke indhegnede, saavelsom de andre almindelige Fælleder af de dertil udnævnede Borgere ere blevne taxerede, saavel i Hen-

seende

seende til Creaturenes Antal, som derpaa kan indtages til Græsgang, som hvad der skal betales i Græs-Penge. Plac. af 8. May 1769. —— Hermed maa sammenl. Forb. af 15. Junii 1709., at Rhvns. Indbyggere skulle lade deres Qvæg og Bester, som de ville have paa Græs paa Fælleden om Sommeren, drive over Dæmningerne for Norre- eller Øster-Porte, igiennem de dertil indrettede Slag-Bomme, følgelig maa de ikke slippe Qvæget eller Besterne inden for Slag-Bommene.

Naar Qvæg eller Bester betreffes at gaae inden Slag-Bommene; hvorved de nye anlagde Fæstnings-Verker betrædes og ofte beskadiges, da skal samme optages, og Eiermændene betale for hvert Hoved eller Best 8. Skilling Danske, og for hvert Faar, Lam eller Gied 2. Skilling.

For Dannmark i Almindelighed.

Jords Vurdering nævnes i Fr. af 8. Mart. 1760. ved Taxt paa Creaturers Græsning efter Hoveders Paaslag, eller i Mangel deraf, efter Hartkorn, Forordn. af 28. Jul. 1769. Artikel 2. ——

Anm. „ Græsnings-Taxten eller Vurderin-
„ gen bør altsaa indrettes efter Hoveders An-
„ tal, saaledes som Vedkommende selv ind-

„ byrdes enten efter Loven allerede ere eller
„ kunde vorde forenede om, at ansætte for
„ hver Gaard og Boel. Hvis ikke, da skal
„ det bestemmes efter hele Byens Hartkorn,
„ inddeelt forholdsmæssig paa hvert Sted,
„ saa at Forholdet af Klovs Antal imod
„ Klov, Horns imod Horns, bestemmes
„ efter Forholdet imellem Hartkornet af hver
„ Gaard og Boel; thi som enhver kan an-
„ sees at have Lod i Grunden, bør han og
„ have Deel i den fælles Frugt, nemlig
„ Græsningen, som tydelig sees af det pa-
„ rallele Sted, 5. 12. Artikel 6.

29. Artikel.

Saadanne Overdrevе, hvori flere Byer, ere lodtagne, og gemeenligen bruges til Creaturers Græsning, efter den Taxt, som derpaa efter denne Art. bør være sat, bør, naar en Bye, eller de fleste Lods-Eiere i Byen, paastaae sammes Deling, være sig enten til Skovs Opelskning, Ager-Dyrkning eller andet Brug, deles; hvorudi de øvrige Byer, og Lods-Eiere ikke alene skulde samtykke, men og erlægge deres Andeel til de paa saadan Inddeling gaaende Omkostninger, og det i samme Forhold, i hvilket Overdrevet selv bør deles, nemlig efter Høveders lovlig Paaslag, eller i Mangel deraf efter Hartkorn. — Naar hver Bye eller Sted

saaledes

saaledes har faaet sin Andeel i Overdrevet uqviist, og visse af dem derpaa ville lade samme fralukke og indhegne, da skulle de paagrændsende Byer og Steder, hvad enten de ligeledes lade deres Anpart fralukke eller ei, tage halv Gierde med dem, for saavidt deres Grunde sammenstode, men det Gierde, der i saa Fald tilfalder en heel Bye, lignes paa samtlige Lods-Eiere i Byen, efter deres Hartkorn, Fr. af 28. Jul. 1769. Art. 2. sammenlign med de forrige af 29. December 1758., og af 28. Dec. 1759., samt 2 Mart. 1760. —— og skulle alle Overdrev: i Danmark inden 4. Aar fra forstnævnte Forordns. Publications Dato, være d. elte og fralukt de, see samme Frs. 6. Artikel —— De Forsømmeliges Andeel af Indhegningen og Aflukningen, maa istandsættes paa deres Bekostning af dem, som paastaae Aflukningen, og derover Regning til Amtmanden indgives, m. videre, sammes 3. Art. —— Hvorledes skal forholdes, naar Aflukningen skal skee ved Grøft eller Dige, sammest. Art. 4. —— og at ingen almindelige Veie eller Vandsteder maa aflukkes, eller Torve-Skier betages, Art. 5.

30. Artikel.

Sammenlign 5. 12. Art. 6.

31. Artikel.

a) 1. 10. Art. 3. —— 2. 11. Art. 6. —— 3. 13. Art. 13. med dertil anbr. Anordninger. —— 3. 13. Artikel 34. 35. 36. 39. —— 5. 10. Art. 52. —— 5. 12. Artikel 2. hvor ligeledes handles om en prompte Landsbye Execution.

Hvorledes endeel af disse Parallel-Steder skal forenes med denne Art. og med hinanden indbyrdes, viser Hr. K. R. Hedegaard meget vel i hans Trifolio Juridico og Jurid.-Pract. Anmerkninger.

b) Paa de Steder i Riber-Stift, hvor der boe Ribe- og Haderslebhusiske Tienere sammen, der skal Amtmændene over Riberhuus og Hadersleb Amter eftersee og approbere Vide- og Vedtegts-Brevene. Reskr. af 12. Aug. 1735.

c) De forbrudte Boder, efter Vedtegten, bør ved Oldermanden i Byen, eller Sogne-Fogden i Sognet af den Skyldige æskes, og om ei straxbetales, da ved ham og 2de Mænd udpantes. Fr. af 26. Jan. 1733. Art. 9.

32. Artikel.

Om Grøfters Vedligeholdelse og aarlige Besigtelse, og at Bønderne, naar de i samme Arbeide findes forsømmelige, maa straffe hinanden indbyrdes. Forordn. af 26. Jan. 1733. Art.

Art. 20. forandr. ved Reſcript af 28. Octob. 1745. anf. til 3. 13. Artikel 18.

Om de nu ved den tilladte Aflukning udfordrende Grøfters eller Digers Beſkaffenhed, Fr. af 28. Julii 1769. Art. 4. anb. til følgende 34. Artikel.

33. Artikel.

3. 13. Art. 45. 46. — 6. 14. Art. 19.

a) **Qvæg og andre Creature** i Almindelighed. — Saafremt Vedkommende i Anledning af denne Lovens Art. ei anderledes ere forenede, da Marken blev lagt i Hegnet (d: hvor Løsnings-Penge ikke ved nogen Vedtægt er faſtſat,) da ſkal af en Koe, Beſt, eller andet ſtort Hoved, ſom optages, til Løsnings-Penge ei gives eller fordres høiere end 8. Skill. Danſk; Af et ungt Nød eller Svin 4. Skilling, og af et Faar eller en Griis, en Skill., hvilke Løsnings-Penge ſtraxen imod det optagne Qvægs Tilbageleverings ſkal betales. Skulde Qvæget forholdes Eieren imod ſaadan Betaling, da ſkal den eller de, ſom Forhold derpaa giøre, bøde for hvert ſtort Hoved, Nat og Dag 2. Mk., og for hvert lidet 1. Mk. til dets Eier; Ellers ſkal og, foruden Løsnings-Pengene, den af Qvæget giorte Skade, efter upartiſke Danne-Mænds billige Sigelſe, giengieldes; Dog ſkal den eller de, ſom Løsnings-Penge

annam-

annamme, ved Eed bekræfte, at Fæet ei med Rifle eller Vidskab er indkommet paa det Sted, hvor Skaden er skeet; og dersom Qvæget paa samme Sted igien paa ny skulde indkomme, da skal derfor ei noget videre betales. Den som overbeviises forsætligviis at have optaget, eller ladet optage Gierder eller Stavre af Gierder, for at give Qvæget Leilighed til at indkomme, skal derfor erlægge sine Volds-Boder efter Loven; og om Qvæget kommer til Skade, skal han tillige erstatte samme Skade, efter uvillige Dannemænds Sigelse. Dersom nogen indfører sine Bester, Qvæg, Svin eller Faar i anden Mands besaaede Agre eller uslagen Eng, og det ham lovlig overbeviises, da skal han, foruden Skaden, betale første gang for hvert stort Hoved 1 Rdlr. for et ungt Nod eller Svin 3. Mk., og for hvert Faar 1. Mk.; Skeer det anden gang, betale dobbelt, og tredie gang, bede sine Volds-Boder. Ingen maa anstille Jagt i fælles Mark med Heste og Hunde, under Straf ikke alene at betale Skaden, men og at betale til Lods-Eierne 1. Rdlr. for hver Hest og Hund han hos sig haver. Forordning af 14. April 1697.

(Derimod, naar nogen af Bondens eller andres Creature udi Rytter-Koblerne indkom, og samme af Rytterne bleve opbragte, da skulde betales for en Koe, Best eller

anden

andet stort Hoved 4. Skill., for et ungt Nod 2 Skill., for et Faar eller Griis 1. Skill.; Men saafremt Ryttер-Hestene brode ud og kom i Bondens Korn, skulde den vedkommende Officeer betale Bonden hans derved lidte Skade, Fr. af 22. Jun. 1729. Art. 6.)

Endnu kan tillægges:

b) Om Svin; see hvad som findes anført til den følgende 47. Artikel.

c) Om Gies; For hver Gaas eller Gieslina, som paa Kjøns. Fælleder antreffes og optages, skal af Eieren betales 1. Skill. i Løsnings-Penge Plac af 29. May 1771.

34. Artikel.

1. Bogs 17. Capit. — 2 11. Artikel 6. Istedenfor Riis-Gierder skal overalt i Danmark, hvor Steen findes, sættes Steen-Gierder. Amtmanden skal giøre Taxering over Gierderne paa Kongens Gods og Strøe-Godset; men Proprietairer, som have samlet Gods, maa paa deres eget Gods giøre den Anstalt, som til dette Verks Befordring tienligst eragtes m. v. Fr. af 17. Aug. 1695. Om Grøfter og Gierder for de Pladser, hvor ung Skov af sig selv opvoxer, Forordn. af 26. Jan. 1733. Art. 3. — For at spare Under-Skoven, skal overalt, hvor Jorden er leeret og bequem til Grøfter, som og paa

de

de Steder, hvor Jorden er ſiid, ingen Gier-
der ſættes, men Steen-Gierder og Grøfter
opkaſtes; Og ſkal paa Grøfterne ſaaledes
plantes Piil, Torn, Heſſel, Elle og ander,
at de med Tiden kunde vore tilſammen. See
Fr. af 26. Jan. 1733. Art. 20. ſom end vi-
dere melder, at en Bonde paa 8. Tønder
Hartkorn, ſkal aarlig ſætte 3. Alen Steen-
Gierde, og kaſte 2. Favne Grøfter, 3. Alen
brede og 2½ Alen dybe. —— Om Ligningen
og Anordningen, hvorledes dette Arbeide ſkal
ſkee, ſee Reſer. af 28. Oct. 1745., ſom for-
andrer og ſkierper bemeldte 20. Art.; hvilket
Reſer. er udd. til 3. 13. Art. 18., men ellers
blev ſammes 20. Art. endnu i Kraft, for ſaavidt
ſom den melder, at hvor der ingen Steen
findes, ei heller kan grøftes, og Gierder ufor-
bigiengelig behøves, der ſkal al Gierſel hug-
ges i Ny-Maane, med v. —— Om de
Steen- og Riis-Gierders Vedligeholdelſe,
ſom hegnede om Kongens Slotte og Lade-
Gaarde i Rytter-Diſtricterne, (nogle af de
Siellandſke ere endnu tilbage,) ſammeſteds
Art. 21. —— Alle og enhver, ſom boer i
Kiøbenhavns, Friderikſborgs- og Cronborgs
Amters Vildbane, er det forbuddet at ſætte
udi deres Mark- og Have-Gierder, eller
andre Indhegninger, ſaadanne Stavre, de
ſaa kaldede Tvejerter eller Staketter, ſom ere
ſpidſe paa den opſtaaende Ende, eller noget

andet deslige Vaasund, hvorpaa Vildtet kunde komme til Skade, under Straf at bøde 2. Skilling for hver saadan Spids-Stave, Tvejert, Staket eller deslige, som den Sigtede overbeviises at have sat. Plac. af 28. Jun. 1758. —— Hvor den ved Fr. af 28. Jul. 1769. befalede Afslukning maa skee ved Grøft og Dige, der skal Volden eller Diget som gjøres 3. a 4. Alen brede, eller mere, efter Grundens Beskaffenhed, sættes lige i Skiellet, og Grøfter, som i det mindste skulde være 2. Alen brede oven i, og $1\frac{1}{2}$ Alen dybe, gjøres paa begge Sider, hvorfra Jorden opkastes paa Volden eller Diget; See samme Forordning. 4de Art.

Anm. Fra Rente-Cammeret er en Model vorden tilsendt Jægermesterne, hvorefter en Forklaring under Ober-Forsternes og Amts-Betienternes Hænder aarligen skulde indrettes over de Steen-Gierder, Jord-Grøfter og Pile, som af Bønderne aarligen bleve satte. See Camm.-Br. af 30. September 1741.

35. Artikel.

See de Anordninger, som til næstforegaaende Artikel ere hentydede. ——

* * * * * * *

Ved denne Leilighed kan lægges Merke til de Indhegninger, som bør være om Kiøbstæderne,

for

for Consumptions-Afgifternes skyld. See Cons.-Fr af 31. Dec. 1700. C. 11. Art. 9.

36. Artikel.

Naar tvende eller flere Byers Marker sammenstode, og vel ved Marke-Skiel ere deelte og betegnede, men ikke ved Hegn fraskilte, saa at de derover drive ind paa hinandens Eiendom og have fælles Græsgang sammen, og en af Byerne, eller de fleste Lods-Eiere, eller Eieren af det meste Hartkorn i Byen, paastaae Byens Mark fraskilt og indhegnet, saa Byen kan faae sin Græsning for sig selv; da maa de øvrige Byer og Lods-Eiere ikke være derimod, men de Paagrændsende skal da, ligesom i denne Lovens Art. om Hegnet imellem Fælled og Vang er forordnet, og ligesom forhen til 29. Art. om Overdrevene er anbragt, tage halv Gierde med dem, for saavidt deres Grunde sammenstode, og bestandig, hvad enten den paagrændsende Mark ligger i Vang eller Fælled, holde samme ved lige.

Treffer det sig i slige Tilfælde, at den ene Bye har Agre eller smalle Strimler Jord ind paa den anden Byes Mark, som giøre, at Diget eller Gierdet ei kan gaae lige, da skulde Amtmanden og Land-Væsens Commissarier see at forene vedkommende Lods-Eiere derhen, at de for disse Agre eller Strimler

Jord

Jord tage Vederlag paa et andet og bequemmere Sted, som ikke hindrer Digets eller Gierdets regelmæssige Gang. Forordn. af 20. Julii 1769. Art. 7. og 8. — Sammenlign herm. Fr. af 8. Martii 1760. Art. 3, som her foruden melder: At Indhegningen maatte helst skee med Stene, hvor Steen dertil findes, men ellers, og i Mangel af Gierdsel, med varagtige Grøfter eller Diger, hvilke, ifald Grunden var sandig, maatte enten med dertil tienlige Torv og saa kaldede Sajer belægges, eller med Marre- Halm- Frø: i rette Tide besaaes, samt efter Omstændighederne plantes og opfredes levende Gierder af Torn, Eenebær- Træ, Alm, Aun- Bøg, Piil, Hyld, Hessel, eller andet deslige. Sammesteds meldes og, at Hans Majestæt, som paa sit eget Gods gjorde **sine egne Bønder** noget for hver Favn af dem opsættende Steen-Gierde, ligesom og levende Gierde, ventede, at Proprietairerne paa deres Godser saadant Exempel efterfulgte, med videre.

37. Artikel.

See de allerede om Hegnet og Gierder anførte Anordninger.

38. Artikel.

Ligeledes, —— see og 1. B. 17. og 18. Capit. med de dertil anb. Anordninger. ——

39. Artikel.

3. 13. Artikel 33. 46. ——

a) **Eiere:** (Possessores, sed non domini) de andre Byemænd, som tillige have Andeel eller Besiddelse af Vang og Gierde, see samme Ord i foregaaende 34. Art. Men Naboer kaldes de i 31te, og Byemænd i 42de Artikel.

b) Læs hertil Forordningerne om Fælledskabets Ophævelse af 29. Dec. 1758., af 23. Dec. 1759., og af 8. Mart. 1760., samt af 28de Jul. 1769., hvilken sidste i dens 3. Art. befaler, at den Forsømmeliges Andeel maa af dem, som paastaae Aflukningen, paa hans Bekostning istandsættes; Derpaa skal Regningen til Amtmanden indgives, og naar samme af hannem til Execution er paategnet, maa den, uden videre Lovmaal og Dom, af vedkommende Rettens Betiente ved Execution og Udpantning, hos de Paagieldende inddrives.

c) Ligesom Skov-Forordn. af 26. Jan. 1733. Art. 33. har tilladt, at Bønderne i Skov-Egnene maatte straffe hinanden for Forsømmelse med **Gierdernes** Forfærdigelse; saa blev det og ved Reser. af 22. Mart. 1737.

tilladt

tilladt der ene Bonde-Laug i Lolland at udpante der andet, formedelst Forsømmelse af Digers og Grofters Opkastelse.

40. Artikel.

3. 13. Art. 13. 34. 47. — 6. 14. Art. 12. Denne Artikel er forandret ved Fr. af 8. Mart. 1760., og af 28. Jul. 1769., see det som til foreg. 29. Art. og flere, deraf er hentydet. — Hvor foruden den første melder dette i 2. Art. Ifald nogen forhen haver indtaget og indhegnet et eller andet Stykke af Overdrevet, som han der med Rette besidder, ved hvilken Indhegning de andre Lods-Eiere udi den almindelige Hegning lettes, da skal ham saadant udi sin, med dem ellers tilkommende Andeel, gotzieres. Derimod falder det og af sig selv, at dersom det bemeldte er paa Fælleds-Fang allerede indhegnet, og ikke bestaaer udi Possessors fulde Rettighed sammesteds, men han endog udi det øvrige Fang participerer, det da, naar hele Fanget til Deelning anslaaes, bliver at afkorte udi Eierens paa-Fanget tilkommende Deel, saafremt de øvrige Lods-Eiere bevise, at saadan Afkortning ei tilforn er skeet, siden Possessor ei billigen kan paalægges samme imod sin Villie at udlægge. Dog skal ved slig Deling og Hegning ei alene iagttages, at den Vedkommende dermed ikke gaaer de almindelige Heder nærmere, end

hans Eiendoms-Rettighed strekker sig, saa-fremt han ikke agter, at lade Bonder-Gaarde straxen derpaa opbygge, og forud af Amt-manden begierer den dertil behovende Grund, paa nærmere Kongelig Approbation. —

See videre, om de Forsigtigheder, som ved slige Hede-Jorders Behandling ved Lyngens Af-brænding bor iagttages, 6. 19. Art. 8. 9. samt Fr. af 31. Octob. 1766. — Den sidste melder i 1ste Art. saaledes: Treffer det sig, at saadan hans Indhegning kommer nogen af de øvrige Lods-Eiere til Hielp, i det de ellers havde at hegne, da bor de derudi, for saavidt, tage Deel med ham. Dersom og nogen af de Paagrændsende maatte finde for got, ligeledes at lade deres Andeel ind-hegne, da skulde de tage halv Gierde med ham, for saavidt deres Grunde sammenstode, uden at det derudi skal komme ham til Hinder eller Fornærmelse, at han fra Begyndelsen af har opsat Gierdet eller Diget, og siden, være sig i faa eller mange Aar, alene holdt det ved lige.

41. Artikel.

5. 11. Art. 6. 7., med den dertil anb. Anord-ning af 8. Martii 1760., som søger at fore-bygge slige Vand-Steders Udtørrelse for Fremtiden; Men hvor sligt allerede er skeet, eller

eller for Fremtiden skulde skee, kunde vel og den foreg. 36. Art komme under Anvendelse.

42. Artikel.

Sammenlign hermed 3. 13. Artikel 47. — 5. 10. Artikel 22.

43. Artikel.

Ved Voldermisse eller den 1ste May bør efter nu værende nye Stiil forstaaes den 12. May, see Fr. af 28. Nov. 1699., anf. i dette Udt. til D L. 1. 21. Art. 5., Plac. for Khvn. af 27. April 1768., og af 8. May 1769.

44. Artikel.

6. 14. Artikel 16. —

45. Artikel.

3. 13. Artikel 33.

46. Artikel.

Er et Anhang til den næst foregaaende.

47. Artikel.

Indhegning, 3. 13. Art. 13. 35. 40. —
Gieder, 5. 12. Artikel 1. 2. —
Fæ, 3. 13. Artikel 33. —

Sviin, 3. 13. Art. 42. —— 5. 10. Art. 22. / om hvilke sidste paa dette Sted end videre merkes:

Til Losnings-Penge skal gives af et Sviin, som indtages, 4. Skill. Forordn. af 14. Apr. 1697., vidtl. anb. til foreg. 33. Artikel.

I Rytter-Districterne 2. Skilling. —— I Skov-Egnen, naar noget Sviin befindes uringet paa nogen Mands Grund, (Frost-Veir undtagen) da skal det optages, og Eiermanden deraf betale for hvert Sviin første gang 8. Skilling, anden gang 1. Mark; Men skeer det 3die gang, da skal af de optagne Sviin, 1. a 2. efter Flokkens Storlighed til næste Hospital eller Fattig-Huus være forbrudt, og saafremt Eiermanden, efter foregaaende Oplysning til Hiemtinget, sig ikke inden 14ten Dages Forlob, efter at de ere optagne, indfinder, for sine Sviin at afordre, da skal Svinene iligemaade være forfaldne til nærmeste Hospital eller Fattig-Huus, med videre, Forordning af 26. Jan. 1733. Artikel 9. og 41.

Ligesom det er forbudet, at ingen i Kiøbenhavn maa holde løse Sviin i deres Gaarde, eller sætte Sviin paa Stie, og have Svine-Stier i deres Gaarde og Huse, under Svinenes Forbrydelse til Børne-Huset, og desforuden 10. Rdlrs. Straf; Saa maa ei heller

paa

paa Kiøbenhavns Fælleder noget Svin indkomme. Placat af 8. May 1769.

48. Artikel.

§. 13. Artikel 1. 2. — 6. 11. Artikel 1. —

* * * * * *

Til Slutning

vorder til dette Capit. i Almindelighed hentydet:

I.) Om Bøndernes Bøder.

I Anledning af at udi dette Capit. saavelsom i de dertil hentydede Anordninger, hist og her meldes om Bøder, hvori en Fæste-Bønde kan forfalde, merkes Forordning. af 6te Dec. 1743. Art. 18., som forbyder, at exeqvere Penge-Bøder hos nogen Fæste-Bønde, dersom han ei formaaer at udrede dem uden sin Gaards Forødelse; men slige Bøder bør forsones med Straf paa Kroppen. — Dog maa Bønden for smaae Forseelser ikke tiltales af dem, som have Sigt- og Sagefalds-Ret, førend samme Forseelser ere blevne tilkiendegivne for Amtmanden. Cammer-Brev af 8. Jan. 1711.

II.) Om Bondens offentlige Skatter og Udgifter.

A) Matricul-Skatten og Rytterholds-Penge, saavelsom Oxe- og Fleske-Skatten, der og med et Ord kaldes Quartal-Skatten, forbi den aarlig betales i 4re Quartaler, nemlig: Januarii, April, Julii, og October, svares af Hartkornet, efter Fr. af 29. Novemb. 1746., og belober aarlig af Ager og Eng 1. Rdlr. 5. Mk. 4. Skilling, nemlig i Matricul-Skat 1. Rdlr 3. Mk., Rytter-Skat 1. Mk. 8. Sk., og i Oxe- samt Fleske-Skat 12. Sk., og af Skov- og Molle-Skylde 1. Rdlr. 2. Mk. 4. Sk., nemlig i Matricul-Skat, 1. Rdlr., Rytter-Skat 1. Mk. 8. Sk., og i Oxe- og Fleske-Skatten 12. Sk., som betales i 4. Terminer, nemlig:

	Ager og Eng	Skov- og Molle-Skyld.
Den 21. Jan.	3. Mk. 6. Sk.	2. Mk. 6. Sk.
21. Apr.	2.	1. 12.
21. Julii	2. 8.	2. 4.
21. Oct.	3. 6.	1. 14.
	Hvilket udg. 1. Rd. 5. Mk. 4 Sk.	1. R 2. M. 4. S.

Af en Tønde Hartkorn, Konge- og Kirke-Tiende svares aarlig 1. Mark, eller 4. Skill. i hver Quartal. —

I.) Dog undtages herfra, tildeels saasom:

a) Amagerne og Hirschholms Amts Beboere, hvilke svare paa forrige Fod.

b) De,

b) De, som bygge og nedsætte sig paa Hederne i Jylland, nyde 20. Aars Frihed, Forordn. af 26. May 1723. og af 30. Nov. 1751. ——
c) Afbrændte Steder, see det til 10. Art. i dette Capitel anbragte.

2.) Aldeles:

a) Grevernes Hoved-Gaarde med den bestemte Andeel Fri-Gods.
b) Fri-Herrernes Hoved-Gaarde og Fri-Gods. ——
c) Completterede Hoved- og Sæde-Gaarde, om hvilke trende sidste mere skal vorde anført paa sit Sted.
d) Rettens-Betientes tillagde Fri-Gaarde, dog see herom hvad som i dette Udt. er anbr. til 1. 5. Artikel 18.
e) Præste-Gaarde.
f) De, som opbryde udyrket Jord, som ligger i deres Mark, svare ei mere deraf fra den Tid, end som forhen. Forordn. af 8. Mart. 1760. Artikel 2. ——

See videre de aarlige Skatte-Forordninger.

B.) Korn-Skatten.

Herom udgaaer aarlig en Kongelig Forordning, som viser hvor meget det for det næstfølgende Aar, af hver Tønde Hartkorn skal ydes, enten i Korn eller i Penge, eller i begge Dele tillige, efter hver Provintses og Egns Beskaf-

fenhed, samt paa hvilken Tid og Sted, og med hvad Maal det bør leveres.

See ellers herom Fr. af 11. Dec. 1683. Art. 8., samt et Cammer-Brev af 24. Jun. 1769., som indeholder: At dem som det maatte være beleiligt, for Kiørselens skyld, at levere Skatte-Kornet i et andet Magazin, end de aarlige Forordninger for hvert Amt befale, skal inden August Maaneds Udgang baade i den Amtstue, som Forordningen ommelder, og i den, som ligger dem beleiligst, angive det Hartkorn, for hvilket de ville levere Kornet i andre end de forordnede Magaziner.

C.) Folke-Skatten.

Familie- og Folke-Skatten svares nu efter Hartkornet, i Følge seneste Fr. af 24. Dec. 1760., —— og erlægges af Proprietairerne og Jorde-Gods-Eierne af deres Hoved-Gaards Taxter og tilliggende Bønder-Godses Hartkorn, imod at de igien oppebære samme Skat af Bøndernes Tieneste-Folk paa Landet, som efter Consumptions-Forordning af 31. Dec. 1700., og de af Præsterne forfattede Mandtaller, forhen til Forpagterne have været svaret, see samme Fr. Art. 1., og et senere Camm.-Br. af 7. Nov. 1761., som igientager det. —— Denne Folke-Skat, som af Bøndernes Tieneste-Folk, efter bemeldte ældre Fr. af 31. Decemb. 1700. skal

svares,

svares, bestaaer heri: Af en Karl eller en Dreng, 1. Mark, og af en Qvindes- Person 8. Skilling, enten de ere Bondens egne Børn eller ikke; Hvilken Skat Husbonden skal betale, og igien afkorte det i deres Løn, see sidstmeldte Forordnings 3. Capit. — Proprietairerne svare ogsaa af deres egne Hoved- og Sæde- Gaarde noget vist af en Tønde Hartkorn, dog oppebære de igien ei alene Folke- Skat efter ovenmeldte Forordning af de Personer, som i deres egen Huusholdning og Tieneste befindes, men og Consumptionen og Folke- Skatten saavel af Forpagterne og deres Tieneste- Folk, som af de under Hovedgaards- Taxten værende Møllere, item af Landgilds- Møllere paa Godset, tillige med Afgiften af Møllernes holdende Heste, saavelsom og Consumptionen og Folke- Skatten af Afbyggere paa Hoved- Gaards Taxten, saavidt de efter Consumptions- Forordningen, samt Fr. af 1. Julii 1746. bør erlægge, og endelig hvis Inderster og Haandverks- Folk bør udrede, Fr. af 24. Dec. 1760. Art. 1. og 2. — Ogsaa Stroe- Bønder og Kongens egne Bønder skal svare af deres eiende og beboende Hartkorn, og derimod være berettigede til Skatten af Tieneste- Folkene, som befindes paa deres eiende eller beboende Steder, sammesteds Artikel 1. — Sogne- Præsterne ligeledes, imod at svare en vis

aarlig

aarlig Afgift af deres Sogners Tiende-ydende Hartkorn, Art 3. —— Degnene ligesaa, imod at svare $\frac{1}{4}$ Deel imod Præsten, og derforuden 1. Rdlr. af Stalden, naar de have skattefri Jord til deres Boliger, sammesteds Art. 4. —— Hvilken Rdlr. af Stalden ogsaa Præsterne for deres Deel skulle svare, Camm.-Br. af 7. Nov 1761. —— Mollere i Almindelighed, enten de ere Selv-Eiere eller Fæstere, betale efter Consumpt.-Frs. 2. Capit 4. Art., og dersom de have nogen a parte og Mollen uvedkommende Jord i Fæste, svares af de dertil holdende Folk, ligemed Bondernes Tieneste-Folk. —— De under Hoved-Gaards-Tarterne boende erlægge Skatten samt Afgiften af Stalden til Hoved-Gaards-Eieren, ligesom og Beboerne af Landgilds matriculerede Vand- og Veier-Møller betale til denne Consumptionen og Afgiften for Stalden, samt Folke-Skatten; Men Selv-Eier Mollere betale af hver Tønde Mølle-Skyld, istedenfor Consumption, 64. Skilling til Kongens Cassa, tillige med Afgiften for Stalden; Og for Folke-Skatten a Tønde 8. Skilling af deres Mølle-Skylds andet Hartkorn, Art. 5. —— Selv-Eier-Bønder, som selv bedrive deres Jorder, og ere under 3. Tønder Hartkorn, betale alene for Folke-Skatten lige med en Fæste-Bonde a Tønde Hartkorn 8. Sk. ——

De

De andre Selv-Eiere, hvis Gaarde ere 3. til 8. Tønder Hartkorn inclusive, skal betale isteden for Consumptionen af hver Tønde Hartkorn 2. Mark, og de som eie Steder derover, svare tillige af det øvrige a Tønde 1. Mark; Men af Stalden betale de uden Forskiel 1. Rdlr., samt isteden for Folke-Skat, for hver Tønde Hartkorn 8. Skilling, imod at de til Folke-Skatten af deres holdende Folk ere berettigede, Art. 6. —— som dog er forlindret for de Fæste-Bønder, som efterdags vorder Selv-Eiere, see Fr. af 13. May 1769. Art. 3. anf. i Anhanget til D. L. 3. Bogs 12. Cap. —— Om Haandverks-Folks og Indersters, Krocholderes, residerende Capellaners, samt Herreds-Fogders og Birke-Fogders, item Herreds- og Birke-Skriveres Skat, see 7. 8. 9. og 10. Art. —— Alle andre svare efter den ældre Consumptions-Forordning; Dog ansees Told-Betiente, Lands-Tings-Skrivere og bestalter Færgemænd, naar de boe paa Landet, efter samme Frs. 2. Capit. 4. Art. Hvorefter og Soefarende Folk ansættes, som sig paa Landet opholde, samt fare for Skippere, og ere Borgere i nogen af Kiøbstæderne, Art. 12. —— Foruden de, som efter Fr. af 31. Dec. 1700. Capit. 3. Artikel 9. ere befriede fra denne Skat, ere og følgende ved den nyere derfra undtagne:

Perso-

Perſonelle Capellaner og Skolholdere, item uformuende Præſte- og Degne-Enker, men ikke deres Tieneſte-Folk, Artikel 11. —

Kongens Slots-Forvaltere og Slots-Betiente, ſamt Regiments-Skrivere og Forvaltere for dem ſelv, Huſtruer, Børn og Tieneſte-Folk. —— Skov- og Jagt-Betiente, ſamt Skov-Ridere ligeledes, men Skov-Fogder alene for deres egne Børn og en Tieneſte-Pige; —— Manufacturiſter og Fabrikører for ſig ſelv, Familie og Folk.

Ligeledes er baade for Familie- og Folke-ſamt Indſidder-Skatten befriede: Land-Militiens Enrollerede med Huſtruer og Børn, men ei gevorbne Ryttere og Soldater, om de betiene anden Karls Plads, og nyder Koſt og Løn; Alle enrollerede Soe-Folk med Huſtruer og Børn; Afſkedede gevorbne Under-Officerer og Gemene til Lands og Vands, med deres Huſtruer, ſaa længe de ikke tage Tieneſte hos Bonden. De Familier ſom boe i de paa Præſte-Gaardenes Grunde opbygte Huſe, ere fri for Indſidder-Skatten. Endelig i Almindelighed alle andre, ſom ved Conſumptions- og andre ſenere Forordninger og Reſolutioner have allerede erholdet Befrielſe. See Artikel 13. —— Om den Frihed ſom følger Grevernes og Fri-Herrernes Reſidents- og Allodial-Gaarde, ſee Reſolution

af

af 18. Februarii 1758. anfert forhen i dette Udtog til 3. Bogs 2. Capitel.

D.) Om Extra-Skatten.

See Forordningerne af 23. September 1762., af 17. Januar 1764.

E.) Om Delinqvent-Omkostninger.

See de til D. L. 1. 24. Artikel 2. anbragte Anordninger.

F.) Om Skole-Penge.

See Forordn. af 23. Jan. 1739., og Plac. af 29 Apr. 1740. Sammenlign med Fr. af 3. Jan. 1702. Artikel 2. og 3., samt Fr. af 17. April 1688. Artikel 6.

G.) Om Fattiges Penge og Udgifter.

See de til 2. 19. Artikel 16. anbragte Anordninger.

H.) Om Ting-Huus-Penge.

See Rescript af 5. Apr. 1690., og af 26. Apr. 1737., som befaler Ting-Huses Anrettelse i Herrederne.

I.) Om Herreds- og Birke-Foged Korn.

See de til 1. 5. Artikel 18. hentydede Anordninger.

K.) Om

K.) Om Ulve-Penge.

See Fr. af 18. Apr. 1732. Art. 38., som befaler, at den fastsatte Belønning for dem, som fange Ulve, skal lignes paa Hartkorn.

L.) Om Broe-Korn og Færge-Korn.

Svares til Eieren af en og anden almindelig Broe eller Færge for Vedlig holdelsen, i Følge de derpaa udstedte Privilegia.

(Dette er foruden Tienden til Kongen, Kirken og Præsten, see 2. Bogs 23. Capit., og Offeret, hvorom er meldet i 2. Bogs 12. Capit.; Kirke-Reiser, 2. Bogs 2. Cap., 26. 68. Art.; Konge- og Fri-Reiser, hvorom er meldet ved 2. Bogs 10. Capitel, og endelig (saavidt Fæste-Bønder angaaer) Land-Gilde og Hoverie, eller Penge isteden for det sidste.)

Videre om Skatters Oppebørsel og Inddrivelse paa Landet.

Greverne og Fri-Herrerne oppebære selv Skatterne af alle deres Godser, og hverken Amtmanden eller Amts-Forvalteren haver dermed videre at bestille, end at denne modtager Pengene ved Forfalds-Terminerne. Grev. Priv. Art. 16. Fri-Herrernes Artikel 14. Dog see Forordning af 19. December 1722. hvorefter enhver Proprietair maa selv oppebære, og herefter svare Skatterne i Amtstuen af sit

Gods

Gods (paa det samme til de forordnede Terminer kunde indsamles, og Godset ikke skulde underkastes Execution og Sequestration.) Dog skal han være forpligtet at indgive i Amtstuen en Jorde-Bogs Extract in Duplo over Godsets Hartkorn, saavidt i samme Amt er beliggende, hvilken skal indbefatte hver Bondes Navn og Hartkorn, og hvoraf den ene Gienpart forbliver i Amtstuen, men den anden leveres Proprietairen tilbage med Amts-Forvalterens Paategning. Dersom Godset staaer under Forvaltning, eller Opsyn af en Fuldmægtig, da skal Herskabet angive hans Navn i Amtstuen, og ligeledes hver gang, naar Omskiftelse skeer af Fuldmægtig. Fr. af 11. Dec. 1688. Artikel 2. — Skatterne skal betales i Amtstuen i det seneste 3die Uges Dagen efter Terminen, og Amts-Forvalteren er ikke pligtig at tage imod mindre Summa end den fulde Qvartals eller Termins Beløb, sammesteds Art. 3. — Ingen maa fordre eller tage mere af Bonden, eller andre, for Skatter eller Skatte-Korn, end der efter de Kongelige Anordninger bør erlægges, 3. 1. Art. 5., og 6. 4. Art. 11., med de dertil antegnede Anordninger. — Amts-Forvalteren bør give dem, der aarlig svare for deres Gods, en aarlig Afregnings-Qvitering, og derimod bør han have sine og sine Tieneres det Aar udgivne Qviteringer

tilbage, anf. Fr. Art. 3., see videre hertil Fr. af 9. Junii 1683. Art. 9., samt Fr. om Matricul-Skatten af 29. Nov. 1746., og om Familie- og Folke-Skatten af 24. Dec. 1760. —— Af alt Proprietaire-Gods skal alle Skatter og Contributioner, ordinaire og extraordinaire, betales i den Amtstue, hvorunder Godset i ethvert Amt henherer, uagtet de Bevillinger, som en eller anden kunde have erholdet paa, at indlevere Skatterne i andre, og dennem mere beleilig liggende Amtstuer; hvorfra dog undtages de Grev- og Fri-Herskaber, som efter deres indrettede Jorde-Bøger og Privilegier aflægge Regnskab til Cammeret (og betale paa Zahl-Cammeret, see Fr. af 2. Sept. 1773. Art. 13.) saavelsom og Proprietairers Gods, som under Ryttere-Districterne sorterer, Forordn. af 19. Dec. 1722. —— Amts-Forvalteren maa ei lade Skatterne henstaae ubetalte, men skal paadrive deres betimelige Betaling. Vel ere de Kongelige Skatter prioriterede, og de som noget Gods, hvoraf Skatterne ei ere betalte, udlægges til Betaling, pligtige at svare til de resterende Skatter, omendskiønt mere end en Qvartal hefter derpaa, see 5. 14. Art. 37. med de dertil anb. Anordninger, samt Fr. af 31. Jan. 1691. Art. 10.; Men dog, dersom Amts-Forvalteren bedager Skatterne over et halvt Aar, bliver det for hans egen Regning,

saa

saa at derfor ikke maa udstedes nogen Execution, Fr. af 11. Dec. 1688. Art. 3. Comm.-Rets-Ordning af 18. Marts 1720. Capit. 2. Art. 11., og Fr. af 13. May 1769. Art. 2., see videre Placat af 31. December 1742. Artikel 4., og Forordning af 29. Nov. 1746.

Om Skatternes Inddrivelse eller Execution handler Fr. af 9. Junii 1683., som indførte den Militair-Execution, og blant andet melder: a) At Skatterne skal inddrives efter de Fortegnelser, som Vedkommende levere de udsendte Militaires Betiente. b) At ingen maatte ansees for Exeqverer, som ikke medbragte General-Commissariatets, eller Land-Commissariernes skriftlige Ordre, (nu Amtmandens Authorisation.) c) Executions-Gebyhr er indrettet efter dens Stand, som udsendes at exeqvere, nemlig: For en gemeen Rytter, Dragon og Musqveteer, Dag og Nat 12. Skilling; for en Under-Officeer ligeledes 24. Skilling, en Lieutnant eller Fendrik 40. Skilling. ꝛc. ꝛc. —— Dag og Nat regnes fra de ankomme om Eftermiddagen, og til anden Dags Middag. Vil man give Exeqvereren daglig 2. Maaltider Mad, da slipper man for den halve Executions-Gebyhr; Er Skatten nylig betalt for Exeqverens Ankomst, da betales ham kuns for 1. Dags Gebyhr, see Fr. af 9. Jun. 1683., som ogsaa findes bekiendtgiort paa Tydsk, (ventelig til Exeqverernes Efterretning,) ved et Rescript

af 7. Aug. 1683., indf. i Rothes Samlinger af Reſcr. 1. D. S. 192. og folg.; Dog er den 9. Art. ſiden forandret ved Fr. af 11. Dec. 1688. Art. 4. 5. 6., ſom udforlig handler baade om Execution for Skatter, (endog paa Umyndiges Godſer,) og om Jorde-Godſets Seqveſtration og Adjudication, naar ingen Betaling paafulgte efter den dobbelte Execution. Sammenlign hermed Fr. af 10. Febr. 1731., ſom findes anfort ved dette Capitels Begyndelſe, ſee og videre alle forbemeldte Anordninger, om alt hvad ſom i Executions-Tilfælde bor iagttages. ——

III.) Om Land-Maaling, og Hartkornets Beregning.

Herom er forſt udkommen en Kongel. Inſtruction af 24. Mart. 1683., og en ſenere af 22. Mart. 1686., ſom blant andet viſer, at af alle Slags Sæde-Jord regnes 14000 Qvadrat-Alen til en Tonde Udſæd eller Sæde-Land, ſom tager imod, eller lader ſig beſaae med 1. Tonde Korn, (uagtet Jorden efter dens forſkiellige Beſkaffenhed, ſkiont af lige Storrelſe, tager imod mere eller mindre Sæd.)

Al Sæde-Land deles derfor i diſſe Hoved-Claſſer: God Jord, middelmaadig Jord, ſkarp Jord, og ond Jord, hvilke igien har ſine Under-Claſſer og Sorter, ſom her forbigaaes, og hvorefter Hartkornet burde beſtemmes.

„ Om

„ Om Qvadrat-Alen-Maals Udregning til „ Hartkornet med videre, see en Tabel i „ den Danske Historiske Almanak for Aaret „ 1760., og Professor Dinesens Matriculs-„ Beregning af 1683., som findes paa ny „ trykt 1769. ——

Eng deles ligeledes i 4re Classer, og Græsning i 3de Classer til Hartkornets Beregning. —— Skovenes Hartkorn beregnes efter Svins Olden, —— men Molle-Skyld efter Mollens og Maalingens Beskaffenhed og Næring.

Om den nye Land-Maaling kan læses Fr. af 9. Jul. 1768., som er anført ved dette Capitels Begyndelse; hvorved dog ingen Hartkorns Beregning for nærværende Tid skulde foretages.

Af Hans Majestæt Kongen ere visse Landmaalere i Danmark authoriserede, og bestilte til Beste for Landmanden, som ved Fælledskabers Ophævelse, og i andre Maader deres Tieneste til Opmaalinger af deres Jorder, med videre, og Carter at forfatte, behøve og forlange; Men hvad Betalingen angaaer, da er det overladt til Parterne, sig derom med hinanden at forene, dog maa saadan Betaling ei overstige hvad deslige Landmaalere nyde for Kongelig Arbeide, saasom: for hver 14000. Qvadrat-Alen, letteste Situation, nemlig: Overdrev, Soer og Moser Syv

Skilling; Vanskelig Situation af Ager- og Eng paa jevnt Land, Tolv Skilling, og for den vanskeligste Situation imellem Skov og Buske beliggende, Sexten Skilling. See Camm.-Collegii Placat af 16. Julii 1772.

IV.) Om den smitsomme Qvæg-Sygdom.

Hvor Qvæg-Sygen befindes, maa Beboerne udslæde det i Byen bortdøde Qvæg, samt Huden og Talgen deraf tage, og Kroppen i Jorden nedgrave, uden Eres Forkleinelse, i Følge Forordning af 21. Marts 1685., og 11te Sept. 1739., samt 29. Jul. og 9. Nov. 1745. —— Ja, de ikke alene maa, men Bønder og Tieneste-Folk bør uvegerligen forrette dette Arbeide, være sig enten for dem selv, eller deres Husbond; Men skulde en eller anden dog, uagtet foregaaende Advarsel, blive uvillig, og det ei vilde forrette, haver Amtmanden at lade de mest Modvillige til Wiborg Tugt-Huus henføre, og efter den af Stiftbefalings-Manden sammesteds føiende Anstalt, der lade indsætte; hvilket alt af Amtmanden strax bør tilkiendegives for Rente-Cammeret, til nærmere Foranstaltning. Rescripterne af 27. Sept. og af 19. Marts 1748., conf. hertil om de Forsigtigheds-Midler, som ved Arbeidet bør iagttages. Fr. af 17. Dec. 1762. Art. 4. 5.

samt

samt de foran til 3. 13. Artikel 16. anførte Anordninger, saavidt Qvæg-Svagheden angaaer, og de til N. L. bag efter det 12. Capitel hentydede Anordninger. ——

Hver Amtmand skal maanedlig indsende til Rente-Cammeret Efterretning, om og hvor Qvæg-Sygdommen yttrer sig. Cammer-Brev af 20. November 1773.

N. L. 13. Capitel.

Om

Odelsmand og Jorddrotter.

I dette Capitel tages det Ord: **Jorddrot** i en indskrenket Bemerkelse; saa derunder ikke her egentlig forstaaes en Odelsmand, eller Odelsbaaren, som har Odels-Ret til Jorden, men en anden Selv-Eier-Bonde.

1. Artikel.

Sammenlign hermed 3. 14. Art. 26. 30. 31. 32., med de dertil henhørende Anordninger. ——

Skulde derimod Jorddrotten i Norge ville afhænde den Gaard, som Leilændingen med

Borsel og Livs-Fæste besidder, da skal han først tilbyde Leilændingen samme, som i Fald han vil give ligesaa meget som en anden, skal være nærmest til Kiøbet, og Gaarden til Eiendom nyde, dog Odels-Retten herudinden uforkrænket at forblive.

See Kongelig Reskript til Vice-Statholder Wibe af 18. Jan. 1710., der siden ved en almindelig Forordning af 18. Junii 1723. er bleven bekiendtgiort. ——

Denne Foror. er skierpet ved en anden senere af 25. Febr. 1733., som melder: At dersom det enten efter kort eller lang Tid skulle bevislig opdages, at nogen Mishandling eller Underfundighed ved saadant Kiøb og Salg, maatte være begaaet, enten at større Summa er fordret af Leilændingen, end en anden Kiøber har givet, eller og Summen høiere i Skiødet ansat, end som rettelig er bleven betalt; da skal saavel Kiøberen som Sælgeren, en for begge, og begge for en, have forbrudt lige Summa, Halvdelen til Angiveren, naar han det bevislig gior, og Halvdelen til den Kongelige Fiscum, og om de ikke har at betale med, da at lide paa Kroppen. ——

Samme Fr. melder ogsaa disse merkværdige Ord til denne Artikels Oplysning og billige Bestemmelse: At dersom det bevislig maatte befindes, at nogen sig pro Forma, som Kiøber af noget Gods, haver indladt, under et Skin at ville

det

det selv beboe, som Boeslids-Mand, og dog ikke i saa Maade betiener sig deraf, naar Leilændingen er frakiendt Stedet, da skal det kiøbte Gods aldeles være til Kongen forbrudt, og ellers den Skyldige at staae til Rette og straffes, som den der sig i Underfundighed har ladet befinde.

See videre til dette Capit. Fr. om Land-Rytteriet og Dragoner i Norge, og det dertil udlagte Jorde-Gods af 30. Apr. 1692., og iblant andre dens 3. 9. og 10. Artikel, hvorledes med det under samme henlagde Odels- og Selv-Eier-Gods skal forholdes.

3. Artikel.

Her anføres i Chronologisk Orden, saavidt mueligt, de om Skov-Væsenet udkomne Anordninger.

Der maa, under 100. Rdlrs. Straf for hvert Træ, ikke udhugges og udføres større Master end som til 18. Palm, til Kiøbenhavn undtagen, ei heller Lod-Bielker. Forordn. af 12. May 1683. Art. 1. —— Men allerede 2. Aar derefter fandtes der (som Forordningens egne Ord lyder) adskillige Skov-Hadere, som huggede for Fode saadan stor Mængde af Bielker, at mange Skove derover vare udhugne, hvorover det blev forbuden ved Fr. af 5. Dec. 1685., at ingen Proprietarius maa

enten bortleie, eller til Upligt lade forhugge sine Skove, under hans derhos liggende Jorde- Godses, samt det udvirkede Tømmers For- brydelse til Kongen, samt Tiltale, som Kon- gens Mandaters Overtræder. —— Fyrge- tive Aar derefter sporede man endnu mere Skovenes Aftagelse, især ved den skadelige Bielke- og Maste- Brug, hvorover (foruden de i Mellemtiden udkomne Anordninger, i Særdeleshed for Ryttер- og Dragon- God- sernes, Kongsberg- Solv- Verks, Aardahls- Kaabber- Verks, og Jern- Verkernes Skove, m. f. . See ved 3. 12. Artikel 6.,) der ud- kom den 20. Aug. 1726., en ny Anordning, hvorved forbydes end videre Masters og Maste- Spirers Udførsel af Norge, under 100. Rdlrs. Straf for hvert Maste- Træ, og 30. Rdlr. for hver Spire, som baade af den Kiøbende og Sælgende skal erlægges, samt desuden Skibs og Godses Forbrydelse, Artikel 1. —— Al Lod- og anden Bielke- Lugst er forbuden paa de Steder, hvor der findes Sauger, under 2. Rdlrs. Straf for hvert Træ, som af en Selv- Eier- Bonde vorder hugget, og af en Borsel- Mand halv saa meget, som den halve Borsel bedrager sig til; Men dersom det er en Tieneste-, eller en anden ledig eller Leie- Karl, da skal han arbeide i næste Fæstning paa Vand og Brød i 14. Dage.

Skulle

Skulle nogen Kiøbmand forlokke Bonden til saadan Hugst, eller tilkiøbe sig slige Bielker, da bøde 1ste gang 200. Rdlr, anden gang dobbelt, men skeer det tiere, da bør han af General-Fiscalen, som Kongens Mandaters modvillige Overtræder tiltales, m. v. Art. 2. (See v. Cammer-Brev af 19. Junii 1756. herefter.)

Intet Furre-Tømmer maa hugges til Saug-Tømmer, uden det holder 2. Fod fra Roden, og i det mindste 14. Palmer, naar Barken er aftaget, og intet Gran-Træ uden der 2. Fod fra Jorden holder 13. Palmer, under 10. Rdlrs. Straf for hvert Træ, som mindre nedhugges; Men ved Soe-Kanten og i Fiordene, maa til samme Brug hugges Træer af Fur og Gran, som 2. Fod fra Jorden holder 12. Palmer, Artikel 3. — Det saa kaldede Undermaals-Tømmer maa ei udføres, eller paa de privilegerede Sauger skieres, under samme Straf, som i 2. Artikel meldet er, med videre, Artikel 4. — Smaa-Lastes Hugst, saasom: Spirer, Jufferter, Gran-Spirer, Bond-Spirer, m. f., er enhver i sin egen Skov uformeent, saavidt Loven tillader; Men derimod bør i saadanne tilvoxende Skove, hvor slig Last falder, endskiønt det kunde være Hiem-Skove, al Braade-Brænding være forbuden, under 20. Rdlrs. Straf. I de Skove, hvor stor

Last

Last af Saug-Tømmer hugges, maa ingen Spirer eller anden Smaa-Last hugges, uden til eget Huus-Behov, under 50. Rdlrs. Straf for hver gang, m. m. Artikel 5. —

Med alt dette skal Fogderne i deres Fogderier, og Tolderne ved Told-Stederne, under deres Æres og Charges Forbrydelse, have nøie Indseende, m. v; Ligeledes skal og alle Tømmer-Mærkere, Tømmer-Flagere, og Saug-Mestere, ikke nogen forbuden Tømmer-Last, eller Dæler til Flødning, Flagning eller Kiørsel antage, under Straf at arbeide i næste Fæstning i et eller et halvt Aar, og aldrig mere at lade sig bruge til den Forretning, med videre, Artikel 6.

Den som antaster eller anholder forbuden Last, nyder Halvdelen af det Confiscqverede, og de bestemte Straf-Boders Beløb. Artikel 7.

I et Par Aar derefter indkom Klagemaal over sidstbemeldte Forordning, at Almuens Tilstand og Skovenes Beskaffenhed ikke var saaledes, at deraf nu for Haanden udvirkedes saa megen Last, som til Handelens Drift behøvedes, af de Sorter, som i Forordning. 1726. bestemmes, saa at de ved en maadelig Handling med Tømmer, Dæler og anden Last, ikke skulle kunne oppebie den Tid, at Skovene igien kunde komme i den Stand til at levere en større Mængde, saaledes beskaffen, som Forordningen befaler; Hvorfore om Tømmer-Hug-

ningen

ningen og dets Udførsel Syndenfields, efter ethvert Districts Beskaffenhed, udkom en ny Forordning af 17. Oct. 1728., hvilken tildeels forandrer den forrige, i Henseende til Tømmerets Maal og Sorter, som for Vidtløftigheds skyld, ei her kan uddrages; Men alene dette i Almindelighed anføres:

Hver Sogn skal have sin egen almindelige Merk-Øxe, med hvilken Bonden, foruden Kiøbmandens, og hans eget Particulair-Merke, skulde slaae Sogne-Merket paa den hugne Tømmer- eller Bielke-Stok, hvoraf ved Told-Stedet skal være et lige dannet, til Told-Betientens nærmere Opmaaling og Undersøgning, og af saadan Øxe skal ligeledes hos hver Lehnsmand være en, som han ei maa udlaane, men alene bruge, naar han selv skal efterse, om noget uriatigt er hugget. Art. 4. —— Palme-Maalet i Norge skal forstaaes efter Forordn. af 10. Jan. 1698. Capit. 1. Art. 1., samt Capit. 4. Art. 5., saa at alt Tømmer skal forhandles efter sin Længde i danske Alen, Tykkelsen paa tilhugget eller sauget Tømmer maales i Tømmer og Linier. Men Master og alt rundt Tømmer i Palmer, hvoraf 3 gier 3. Tømmer og 2. Linier; Men det Engelske og Hollandske Palme-Maal, deraf gior 3. Palm 11. Tømmer, som er 10. Linier eller Straa mere end det rette Danske og Norske Maal, som paa 12. Palmer gior en Forskiel paa

40. Li-

40. Linier eller Straae, der er $3\frac{1}{2}$ Tommer; Af saadanne Palmer skal et findes hos Fogden, og et hos Voigde- Lehns- Manden, Artikel 5.

Om Braate- Brændningen, som her paa nu blev tilladt paa visse Vilkaar, see Artikel 6. der foran er uddraget til 3. 12. Art. 6. —

Siden skal fra Skov- og Saug- Commissionen, efter foregaaende Kongelig Approbation, være udgivet en Interims- Placat om Skov- og Saug- Væsenet i Norge, den 8. October 1733. (utrykt.) ——

Ligeledes er ved et Cammer- Brev af 18. Octob. 1735. foranstaltet, at alle Saug- Brugge og dertil hørende Skove, skal, forend de herefter bortfæstes, af vedkommende Rettens- Betient lovlig besigtes, samt eragtes hvad Quantum Tømmer der aarlig kunde tillades at hugges, saa at Skovene vorde fredede. ——

Derpaa blev ved Placat af 17. Apr. 1739. et General- Forst- Amt i Norge oprettet, som skulde have noie Indseende med Skov- Forordningernes Efterlevelse. —— Og da fra Skov- og Saug- Sessionerne vare til Hans Majestæt indkomne Beretninger, at de forrige Anordninger intet havde frugtet; Saa, for at vedligeholde denne Landets Herlighed, til Undersaatternes egen Handels og Brugs Fornødenhed, og Forøgelse for de Kongelige Told- og Tiende- Rettigheder, udkom en ny

Forord-

Forordning om al Slags Skov-Hugst i Norge, dateret den 8. Marts 1740., som indeholder en almindelig Plan, hvorefter Kongens egne, de Beneficerede, Almindings- og alle andre Skove i Almindelighed, overalt skulde behandles. Derudi handler den

1. Artikel: Om Skovenes Opmaaling i Norge, efter enhvers Storrelse og Beskaffenhed, og om Anvisnings-Sedler fra General-Forst-Amtet til Skov-Eierne paa Hugsten i deres Skovs Parter. —

2. Artikel: At particulaire Udmaalinger hvert Aar skal skee, i den bevilgede Deel af Skoven, og Begyndelsen med Hugsten skee fra den ældste Skov. —

3. Artikel: Udi saadan udmaalt Skov-Deel maa hugges alle forefindende store Træer, som efter Forordningen holde Maal, m. vid. Hvad Master og Lod-Bielker betreffer, da skulde af General-Forst-Amtet giores aarlig Repartition, om enten alle saadanne til Hugst anmeldede Master og Lod-Bielker, eller og ikkuns endeel deraf, efter Skovenes og Tidens Beskaffenhed, kunde bevilges at hugges. —

4. Artikel: Alle i de udhugne Skov-Dele, og andensteds saavel nedfaldne, som endnu staaende Torre-Træer, Top-Ender, al Løv-Skov, undtagen Eeg og Bog, og alle andre slette Træer skal overlades til Kul og Sætte-Ved for Berg-Verkerne, Smelt-Hytterne,

eller

eller det Norske Fabrique-Compagnie, og det øvrige, saasom Rodder, Knubber ꝛc. imod Betaling overlades Compagniet. —

5. Artikel: Unge og tilvoxende Træer maa ei hugges. —

6. Artikel: Alle Master, Lod-Bielker, med videre, som holde over 60. eller flere Fødder i Længden, maa ei ophugges til Saug- eller Bygnings-Tømmer, men vel, naar de have naaet den fuldkomne Vext, til Master og Lod-Bielker, efter General-Forst-Amtets Repartition. —

7. Artikel: Af gamle fuldvoxne og igien afragne, eller tørre Træer, eller aftagende og syge Træer, maa Skov-Eieren benytte sig, dog efter General-Forst-Amtets Anvisning. —

8. Artikel: Skulde de aarligen til Hugst udnævnte Skov-Dele ei forslaae, maa General-Forst-Amtet giøre nye Repartition, hvor meget i hver Skov endnu maatte efterhugges. —

9. Artikel: Al Slags huagen Træ-Last skal, forinden den enten bortføres, eller udflaades, enten i Seelv-Skoven ved Roden, eller ved Strand-Bredden af Elvene, paa visse Tider af Aaret krones og merkes, under Confiscation, og anden Tiltale. —

10. Artikel: Heste-, og Fæ-Haver maa brukes til Braat-Land; Er nogen Gaard dermed ei forsynet, og Opsidderen vil brænde en Braat, maa ham udvises et maadeligt

Braat-

Braat-Land udi den næst Gaarden beliggende, og saa kaldede, Hiem-Skov, m. vid. —— Ellers skulde Braatte-Land af Fogden ved Lehns-Manden, og 2de Laug-Rettes Mænd, tilmaales hver Gaard, med videre.

Derimod skal al Braatte-Brænden udi de rette Skove, uden General-Forst-Amtets speciale og skriftlige Tilladelse være forbuden.

Da man vegrede sig ved at opdage de hist og her udi Skovene og Markerne befindende Ertsgange, af Frygt for, at den omliggende Skov skulde til Berg-Verks Omfang vorde henlagt, og Skov-Eierne da, foruden den bestandige Kul-Leverantse, skulde vorde behindrede at betiene sig af deres Skove; saa blev ved Fr. af 8. Marts 1740. den ældre Fr. af 9. Jan. 1736. udstrakt til alle Verkers Circumference-Skove, dog at Fr. af 8. Marts 1740. blev en Regel, saa at Eierne maatte sælge den Last, som udi den dem anviste Deel overskyder, og ikke efter Frembydelse til Verkets Participantskab eller Proprietairer, imod sædvanlig og Markets Priis, vorder antagen. See videre herom Fr. af 27. Dec. 1752.

Dernæst, efterdi endeel Saug-Eiere understode sig, at lade paa deres Sauger skiere et større Quantum Bord, end paa enhver Saug var bevilget, m. v. saa blev ved Plac. af 10. Jul. 1743. befalet, at Saugbrugerne skulde indsende deres eedelige Angivelse over den aarlige

Skuur, (Skorsel) til Fogderne, under Straf: At betale dobbelt saa meget i Straf-Boder, som overskuret er. —— Denne Angivelse skal efter en senere Skrivelse fra Rente-Cammeret, aarlig en Maaned efter Ny-Aar indsendes. —— Men disse 2de Anordninger ere skierpede ved Placat af 27. Febr. 1770., saaledes: 1.) Enhver Saug-Bruger skal indsende sin eedelige Angivelse over hvert Aars Skiorsel til Fogden i det seneste inden Martii Maaneds Udgang næstfølgende Aar, uden at vente fra Fogden, til saadan Angivelses Paategning, noget Saug-Mandtal, hvilket, for Opholds skyld, skal være afskaffet. 2.) Forsommer Saug-Brugerne dette, da boder den som i et Fogderie har i alt 2000. Bords Qvantum, eller derunder 2. Rigsdaler; Fra 2000. til 4000. Bord 4. Rdlr.; Fra 4000. Bord og derover 8. Rdlr., og siden for hver Maaned nogen længere udebliver dermed, bodes for 2000. Bord og derunder 3. Rigsdaler.; Fra 2000. til 4000. Bord 6. Rigsdaler.; Fra 4000. og derover 12. Rdlr. 3.) Strax efter Martii Maaneds Udgang melder Fogden til Amtmanden, hvilke Saug-Brugere ere udeblevne med deres Angivelser. De Boder som disse have forbrudt, inddrives paa den ved Placat af 10. Julii 1743. befalede Maade. 4.) Angaaende dem, som giøre Overskuur, forholdes efter samme Placat.

Ligesom

Ligesom Forordning om Skovenes Fredning i Norge, udg. den 20. Aug. 1726., ved andre senere Anordninger allerede noget var formildet; saa skede saadant end ydermere ved Fr. af 27. Aug 1743., saaledes: At de som betrædes med utilladelig Skov-Huugst, bør inden 14ten Dage betale til den Norske Forst-Casse 8. Rdlr. i Mulct for hvert, uden Tilladelse, hugget Træe, hvorefter da den anholte Last ved Forevisning af Qvitering for denne Mulcts Betaling, maa være Eiermanden uden videre Tiltale følgagtig.

Ved Reskript af 23. Apr. 1745. blev Undersaatterne i Norge forbudet al ulovlig S[illegible] paa den Svenske Side, og slig ulovlig Handel med de Svenske.

Den 31. October 1746. blev det den 17. April 1739. oprettede første General-Forst-Amt ophævet.

Om Skov-Hugst i Almindingerne, see Cammer-Brev af 28. September 1754., anb. foran til 3. 12. Artikel 6.

Derefter udkom den 21. September 1750. en ny Forordning, saavel til Tømmer-Handelens Orden, som til Forhindring for en og anden Skovs ganske Nedhuggelse; Samme byder:

a) At ingen Contract om Leverantse, være sig saavel af Saug-Tømmer, som anden Tømmer-Last, med nogen Bonde længere end for et Aar maa oprettes, under 200. Rdls. Mulct

for hver Contract, som maatte befindes at være stilet paa længere Tid, eller videre Leverantse, end udi et Aar gieres; hvilken Mulct af den eller de, som derom med Bonden haver contraheret, betales, Halvdelen til Angiveren, og den anden halve Deel til Christianiæ Veisen-Huus.

b) Det Tømmer, som kiøbes i et Saug-Brugs District, maa alene til samme Districts, og ikke til andre Districters Saug-Brugere afhændes, under Tømmerets Forbrydelse, som Angiveren og Christianiæ Veisen-Huus, til lige Deling, tilfalder.

c) Forordning af 5te December 1685. igientages med denne Skierpelse, for de, som maatte contrahere med Bønder, eller andre Skov-Eiere om deres Skove, eller nogen Skovs-Part for Fode at ombugge og ødelægge, at slige Contrahentere, Leiere eller Kiøbere, skal være forfaldne udi 200. Rdlrs. Straf, som tillige med det derforuden forbrudte Tømmer, paa foranførte Maade imellem Angiveren og Christianiæ Veisen-Huus deles.

Iblant de Poster, som Cammer-Collegium ved Omgangs-Skrivelse af 29. Jan. 1750., befalede Fogderne at have i neie Agt ved Jordegodsers Afhændelse, var ogsaa denne: At ingen Eier eller Opsidder maatte ødelægge, enten sin Gaards Skov, eller anden derved værende Herlighed, og at de, som befandtes i Skoven

ulovlig

ulovlig at have hugget, skulle efter de om Skov-Væsenet udgangne Kongelige Anordninger, og i Særdeleshed efter Forordning af 5te Dec. 1685. til Undgieldelse derfor tiltales.

Foruden hvad forhen ved Fr. af 9. Jan. 1736., og Placat af 20. Junii 1743., angaaende Bergverkernes Circumference-Skove er anordnet, udkom den 27. Dec. 1752. en ny Fr., vedkommende Bergverkerne, og de derpaa grændsende Gaarde, samt omliggende Skove i Norge, hvorved saa vel den 3. Art. af Berg-Ordonantsen, udg. den 23. Jun. 1683., som den 7. Post af de under 25. Aug. 1687. ad interim udgangne almindelige Privilegier ere forklarede.

Ligesom ved Fr. af 20. Aug. 1726. Art. 1. var forordnet Straf for dem, som forføre Bonden til ulovlig Bielke-Hugst, saa er og ved Cammer-Brev til Vice-Statholderen af 19. Jun. 1756. bleven bekiendtgiort, at dersom nogen maatte forlede Bønder til at hugge Tømmer under det Maal, som de Kongelige Anordninger forbyde, eller og om Saug-Eiere, eller Brugere befale deres Tømmer-Mærkere at kiøbe og mærke Undermaals-Tømmer, som er hugget fra Roden af, eller og reise hen for saadant selv at kiøbe og mærke, skal bøde for den første gang et Hundrede Rigsdaler, anden gang dobbelt, og tredie gang have deres Saug-

Brug forbrudt, med hvilken Straf endog den, eller de Saug-Bruuere skal ansees, som nyt-hugget Undermaals-Tømmer fra Roden af, paa deres Saug antage og lade skiere. Ikke heller maa det fra samme Tid af være tilladt nogen Saug-Bruger, hvad enten han er Selv-Eier eller Forpagter, og enten ham er bevilget et stort, eller lidet aarlig Bord-Qvantum, enten selv, eller ved andre, at lade merke Tømmer paa Lundene, eller forend det til Elve-Bredden er frembragt, formedelst adskillige derved forelsbne Misbrug

Hvo som vorder sigter og beskyldt, imod denne Anordning at have handlet, skal i Følge Lovens Bydende, saadant lovligen overbeviises, men i Mangel af Beviis skal de Beskyldte, naar det dem af Dommeren efter befindende Beskaffenhed vorder paalagt, med Eed sig derfor befrie, eller og findes sagfældig, til at lide og undgielde, som meldt.

„ (Denne Anordning arunder sig paa den
„ 18 Post i et fra Skov- og Saug-Com-
„ missionen i Aaret 1733. den 31. Jan. ind-
„ sendt Forslag, til et nyt Skov- og Saug-
„ Regiement, hvilket Forslag, efter Cammer-
„ Collegii Skrivelse til Saug-Commissionen
„ af 9. May 1733., var den 4. Ejusdem al-
„ lernaadigst approberet; dog blev denne her
„ anførte Post ei udi Interims-Placaten af
„ 8. Oct. 1733. inddragen, eller paa anden

„ Maade,

„ Maade bekiendtgiort, forend ved bemeldte
„ Cammer-Collegii Skrivelse i Aaret 1756.)

Derefter blev et nyt General-Forst-Amt oprettet og beskikket, med det behørige Antal af subordinerede Skov-Betiente, som Skov-Saug- og Jagt-Væsenet i Norge skulde bestyre, og paasee, at alle de herom udgangne, eller hereefter udkommende Forordninger, bleve efterlevede, saaledes: At alle de Misbruge, som sigtede til Skovenes Odelæggelse, bleve afskaffede, og derimod alle de Hielpe-Midler, som befordre Skovenes Vedligeholdelse og Formerelse, bruges og iagttages, med videre. See Forordning af 15. November 1760. —

Men som det af mange Aars Erfaring var bleven kundbar, (Forordningens egne Ord,) at det den 15. Novembr. 1760. oprettede General-Forst-Amt, ligesaa lidet, som den forrige, og den 31. Oct. 1746. ophævede Indretning aldeles havde medfort den deraf til Skov- og Land-Væsenets Forbedring forventende Nytte; Saa blev dette sidste General Forst-Amt ligeledes ophævet. Imidlertid, og indtil anden Anstalt angaaende Skov-Saug-Jagt- og Land-Væsenet kan vorde foiet, skal de forrige Anordninger staae ved Magt, hvis Efterlevelse Stift-Befalingsmændene og Amtmændene, hver udi sit Amt, samt Over-Berg-Amtet paa Kongsberg, saavidt Solv-

Verkets Circumference angaaer, skulde paa-agte. Ligesaa skulde de i Fogderierne fordeelte Holts-Forster indtil videre forblive i de dem anviste Districter. — Dog skulde Fogderne, med Hielp af Lehns-Mændene, tillige have Tilsyn med Skovene, med videre. See Forordning af 14. Jan. 1771.

Hvilke Slags og fra hvilke Steder Tømmer-Last er forbuden at udføres i Norge, see de i alphabetisk Orden til 4. Bogs 2. Capit. 20. Artikel antegnede Anordninger.

D. L. 14. Capitel.

Om Vornede, med videre.

1. Artikel.

3. 13. Artikel 7. — 5. 2. Artikel 85.

a) De Lande, hvori Vorned-Rettighed havde været i Brug før Lovens Udgivelse, vare alene: Sielland, Lolland, Falster, Møen, og dertil hørende smaa Øer, altsaa ikke Jylland og Fyen, som kan sees blant andet af Forordningerne af 5. December 1670., af 18. De-

18. December 1688. Artikel 2., af 8. Dec. 1696., og af 21. Februarii 1702.; Men

b) Ligesom denne gamle Vorned-Ret og Forbindelse til Fode-Stavn ingenlunde havde strakt sig over hele Danmark, saa blev samme og, især efter at Arve-Eenevolds Regimentet var blevet indført, Tid fra anden indskrenket, og tilsidst under Friderik den 4des Regiering ganske ophævet, saasom:

Alle de Vornede, som havde været i Kiøbenhavns Beleiring, skulle tillige med deres Arvinger være fri fra deres Fode-Sted til evig Tid, see Privil. af 6. Marts 1661. ——

„ Spørsmaal: Om disses Descendenter, saa „ mange som endnu maatte findes og kunde „ bevise dette, da ikke ogsaa ere fri fra den „ lige Ufrihed, som Forordningerne og Land-„ Militien have indført?

Fra Vorned-Pligt blive de Sønner befriede, som vare avlede af de Fri-Karle, som vilde fæste Gaarde paa Møen, eller paa Ryttere-Godset i Sielland, see Forordning af 18. Jun. 1692. —— som blev igientaget, saavidt Rytter-Godset i Sielland angik, ved Forordning af 10. Aug. 1695. Artikel 4.

Ligeledes de, som vare avlede paa Møen og Baagøe, see Forordning af 8. Decemb. 1696.

Ligeledes de Sønner, som vare avlede af det Mandskab, som ved Regimenterne til Hest og Fods vare afgangne, og sig i Danmark havde

nedsat. Forordning af 23. April 1698. Artikel 3.

Samt de Bønder, som under Jægerspriis henhørte, Resolution = = = =

Og endelig blev den af Kong Friderik den Fierde, for de Lande, hvor den havde været i Brug, aldeles ophævet, af følgende Aarsager:

1.) At give Undersaatterne desto mere Lyst, Mod og Hierte til at være arbeidsomme, flittige og vindskibelige, ja til at vove Livet for Kongen og Fædrene-Landet i fornoden Tilfælde, helst naar de see, at de og deres Børn kan med Frihed besidde og i Brug beholde det Sted, de stræbe for.

2.) At det unge Mandkion fra de andre Provintser, hvor Vorned-Ret ei havde været brugelig, kunde vorde begierlige efter at tiene og fæste Gaarde i deres Fædrene-Land, i de med Vorned-Ret forhen betyngede Provintser, hellere end de af Frygt for Vorned-Tvang skulde have Aarsag, sig andensteds hen og ud af Landet at begive.

3.) At de Vornede paa Landet, som havde mange Sønner, der ikke alle til Bonde-Arbeide havde Lyst, eller behøvedes, kunde lade nogle af dennem lære Haandverker, Kiøbmandskab, Søefarten eller andet, uden Frygt for at tvinges i Tiden til deres Føde-Stavn, Forordning af 21. Februar 1702.

Denne

Denne Forordnings 1ste Artikel er siden forklaret ved Reskript af 29. Jun. 1703., saa at alle de, som ere fødde fra høistbemeldte Konges Regierings Tiltrædelse den 25. August 1699., skulde have denne Frihed. —— „ Men om nogen Bonde-Karl fra 25. August „ 1699. havde levet til 1746. den 1. Julii, „ havde han dog i Henseende til at tage „ Huus eller Gaard, og nedsætte sig paa sin „ Fode-Stavn, været i samme Forbindtlighed, „ som denne 1. Artikel i L. 3. B. 14. Capit. „ den 23. Junii 1683. paalagde; Thi Forordning af 1. Jul. 1746. Artikel 2. forbyder alle Land-Soldater, (virkelige og Reserva,) at nedsætte sig paa andet Gods, end det, hvorfra de ere udskrevne, ei heller andensteds at tage Gaard-Fæste. —— Herved bleve da de forrige, endog under samme Land Militie-Forfatning, udgangne Forordninger af 4. Febr. 1733. Art. 8. og 18., og 9. Dec. 1735. 2. P. 2. Art. ophævede. —— Vel blev denne Fr. af 1. Julii 1746. Art. 2., i Henseende til de afgivende aarlige Recryter forandret, see Gen.-Comm.-Skrivelse til Amtmændene af 30. Marts 1773., som sætter den ved Fr. af 1735. tilladte Udlosning igien paa Fode, meldende disse Ord: At da det ikke i Grunden syntes, at kunne være til Skade for den Kongelige Tieneste, enten Soldaterne bleve udloste af deres Herskab, eller sammes Naboe,

Naboe, saa var det, efter foregaaende Communication med det Kongelige Rente Cammer fastsat, som en almindelig Regel, at Udlösninger skulde, for at solagere Bonde-Standen, have Sted for Fremtiden. —— Men ved en senere Skrivelse af 30. Apr. 1773., blev saadant tilbagekaldet, —— og i den nu udkomne Fr. af 14. Sept 1774. er Udlösning ei heller bleven tilladt, i övrigt, maa med denne Art. sammenlignes det som sidstbemeldte Forordning, i Anledning af Land-Militiens nye Forfatning, om Gaard-Fæste melder, nemlig: At dersom den Karl, der har tient 12. Aar, ei vil antage Gaard, naar samme vorder ham paa billige og lovlige Vilkaar tilbuden, skal han endnu tiene i 6. Aar; —— „ Da nu „ samme Forordnings 3 Artikel ikke taler „ om nogen Hæftelse fra det 40de Aar, og i „ Slutningen ophæver alle om denne Materie „ forhen udkomne Forordninger og Rescripter, „ saa skulde det synes, baade at en Soldat nu „ ei har nogen Straf at vente efter de forrige „ Anordninger, naar han havde udtient, og „ ei vil tage Gaard, og at han, naar han „ er 40. Aar, og ei da er bunden til Godset „ ved Gaard-Fæste, hæfter ikke mere ved „ samme. „ —— „ Saaledes formenes da „ de forrige Anordninger, at være ophævede, „ nemlig: Fr. af 5. Marts 1731., som befaler: „ At naar en Bonde-Karl, der har tient for

„ Karl

„ Karl i 8. Aar, ikke er dygtig, eller af saadan
„ Vilkaar, at han kan fæste Gaard, da maa
„ han sættes til Soldat; —— Ja, naar en
„ Soldat end havde udtient, som Soldat,
„ og ei vilde fæste Gaard, maatte Proprietai-
„ ren afgive ham til Garden, eller et andet
„ gevorben Regiment, Fr. af 20 Jun. 1741.;
„ Thi naar han ei kunde vorde imodtagen
„ ved Garderne, fordi han ei var af den
„ Hoide og Statur, maatte han gives til
„ andre af de smaa Regimenter. See Kon-
„ gelig Resolution til Land-Etat. General-
„ Commiss. af 20. Nov. 1739., —— sam-
„ menlign med et ældre Reskript af 6. Febr.
„ 1739., som melder, at Karlen maatte af-
„ gives, som for anfort, til et gevorben Re-
„ giment, dog kuns paa visse Aaringer, og
„ at Karlen maatte da selv med Regimentets
„ Chef, saavel om Tiden, som om det ovri-
„ ge capitulere. „

Ingen Bonde-Karl, efter at Mynstringen 1775. er endt, maa, naar han befindes tienlig til at være Soldat, antages til at fæste Gaard, med mindre han har været Soldat, og i det mindste passeret Mynstringen engang, under 50. Rdlrs. Mulct, for hver, som herimod fæster Gaard til en Uberettiget, hvilken Mulct heel og holden skal tilfalde Angiveren. Forordning af 14. Septemb. 1774. Art. 16. —— Hermed sammenlign den forrige Anordning, nemlig:

„ At

„ At ingen Bonde-Karl maatte til Gaards-
„ Fæste antages, med mindre han først havde
„ tient 3. Aar som Land-Soldat, undtagen
„ Proprietairen ville unde ham sin afdøde
„ Faders Gaard i Fæste, eller og der var
„ Mangel af deslige Mandskab paa Godset,
„ eller andre betydelige Omstændigheder; Thi
„ da maa Karlen antages, endskiønt han ei
„ har været Soldat, see Forordning af
„ 13. April 1764. —

Naar saadan Karl forlanges af Proprietairen udløst til Gaards-Fæste, da skal han strax frigives, imod at en anden ad interim, tillige med Fæste-Brevet, for Amtmanden vorder præsenteret. Forordning af 14. September 1774. Artikel 8. —

Ligeledes, dersom en Proprietair forlanger en af det enrollerede Mandskab, som engang har passeret Mynstringen, udløst, for at bruge ham i sin egen Tieneste, da bør saadant ham tilstaaes, naar han skaffer en anden tienstdygtig Karl i hans Sted. Forordning af 14. September 1774. Artikel 9.

Med denne Artikel kan ellers sammenlignes Rescript af 26. Jun. 1761. (til alle Amtmænd,) at ingen, som sælger Jorde-Gods, maa forbeholde sig Ret til sine Bønder-Karle og Drenge, naar han ikke længere eier det Gods, hvor disse ere i Reserva-Rullen indskrevne, men saadan Forbeholdenhed skal altid som ugyldig ansees.

Anm.

Anm. „ Overalt maa dette merkes, at vore „ Enrollerede nu omstunder ikke aldeles kom„ me overeens med de gamle Vornede, og „ meget mindre med Trælle eller Liv-Egne; „ Men de ere alene at ansee, som de Romeres „ Adscriptitii Glebæ: Folk, som efter den første „ Hensigt ere bundne til deres Fode-Stavn, „ alene for at holde dem samlede og hiemme „ til Landets almindelige Forsvar; skiønt „ denne Hensigt nu siden er udvidet.„

2. Artikel.

2. 11. Artikel 5. 16. Sammenlign hermed 3. 19. Artikel 8. 10., og de ældre Forordninger af 5. Dec. 1670., og af 13. Junii 1711.——

Denne Art. er skierpet ved Forordn. af 19. Febr. 1701., hvorefter Præsten, naar han udsteder Skudsmaal til nogen paa Kongens Gods uden Amtmandens', og paa Proprietair-Godserne, uden Proprietairernes Forevidende, skal bøde 30. Rdlr., som under den senere indførte Land-Militie-Forfatning endnu staaer ved Magt, see Fr. af 9. Dec. 1735. 1. P. 3. Art. som melder: At det halve af Mulcten skal være forfalden til Regiments-Cassen, og det andet halve til Proprietairen, hvis Gods Karlen havde forladt; —— Dog maa de (nyere Vornede, eller) Bonde-Karle, som flytte fra et Sogn til et andet, for at tiene, meddeles

Følge-

Felge-Sedler af Husbonden paa slet Papiir, hvorpaa Præsten da maa tegne Skudsmaal, Reskript af 7. December 1742.; see videre det som er hentydet til 3. 19. Art. 12.

3. Artikel.

1. 19. Artikel 8. 9. —— 1. 24. Artikel 45. —

a) Reskript af 15. Apr. 1710. igientager Fr. af 19. Febr. 1701. især sammes 11. Artikel, saa at ingen, enten Enrollerede, eller Reserver maa understaae sig at undvige, eller forstikke sig fra det Sted hvor de henhøre. —— Hvilket og under den ældre Land-Militie-Forfatning under Christian den 6te var anordnet, nemlig ved Fr. af 5. Mart. 1731., sammenlignet med Forordn. af 12. Jan. 1733, er befalet: At Bønder-Karle, som reise fra deres Fødes Stavn uden Pas, maa forfølges som Rømnings-Mænd, (see om disse 1. 24. Art. 16.). — Derimod melder Fr af 4. Febr. 1733. Art 19. at saadan en Undvigt skal første gang fængsles, og nogen Tid paa Vand og Brød hensættes; Men undviger han anden gang, da skal han, efter Doms Erhvervelse, arbeide nogle Aar i Jern paa Bremerholm, eller i næste Fæstning. —— Ingen maa være Husbonden hinderlig, men baade de Kongelige Civile Betiente, og Officerer skal være ham behielpelige, til at paagribe de fra hans Gods undvigede Bønder-Karle, see videre sammesteds den

25. Ar-

25. Artikel. —— Dette er nu i alle Dele udførlig igientaget ved Forordn. af 14. Sept. 1774. Artikel 40. Men Fr. af 9. Dec. 1735. 1. P. Artikel 8. melder: At dersom nogen af de Enrollerede løber en eller to gange bort fra Compagniet, og ikke igien kan indhentes, da udtrommes de udi 6. Uger ved Exerceer-Pladsen, og naar de sig ikke endnu inden den Tid indfinde, da skal deres Navne opslaaes paa en Galge i det Herred, hvor de sidst tiente, hvilket og er befalet ved Reser. af 24. Oct. 1739. —— Herom meldes intet i Fr. af 14. Sept. 1774., som derimod ophæver alle de foregaaende Forordninger og Rescripter. —— Om Lysninger efter slige Undvigte, see fornævnte Forordn. af 9. Dec. 1735. 1. P. 7. Artikel, som findes anb. til 2. 4. Artikel 13. —— Deserteurer forbryde ogsaa deres her i Riget tilhørende, og tilfaldende Gods og Arv, Fr. af 12. Dec. 1735. —— Dog maa hermed sammenlignes de siden den Tid udgangne Gen.-Pardons Patenter, især Forordn. af 6. Nov. 1763., og Reser. af samme Dato, som formilder og under visse Indskrænkelser sætter den for Deserteurer anordnede Straf nogen Tid in Suspenso. —— Ligeledes de undvigte Soe-Enrollerede, om de inden 4re Aar, fra 1ste Februarii 1770. indfandt sig, see Forordning af samme Dato. ——

Læs hertil det som om Deserteurers Arvs Mistelse findes anteignet ved 5. B. 2. Capit., — videre om Straf for dem, som fra Land- og Soe-Lægderne undvige. Fr. af 31. Octob. 1740., Pat. af 8. Aug. 1742., — og maa ingen af Hadersleb- Lygum- Closters- og Tonder-Amts Beboere antage nogen paa Landet i Jylland hiemmehørende Karl, uden forevisende Pas. See Cancellie-Brev til Stift-Amtmændene i Norre Jylland af 8. Sept. 1753., som meddeler en til bemeldte Steder fra det Tydske Cancellie udsted Befaling, — sammenlign hermed det ang. de til Holsteen-undvigede Bonder-Karle udkomne Rescript af 7. Aug. 1753.

b) De til Kongens Orlogs-Tieneste til Soes i Soe-Limiterne Enrollerede maa ei heller hverves, eller ved Regimenterne antages; Ligesom de i Almindelighed ere fri for al Udskrivning til Lands- og Soldater-Tieneste. Forordning af 1. Februar 1770.

c) See videre det som om Land-Soldaters forbudne Hverving er anb. til 3. 14. Artikel 15. i under Lit. B.

4. Artikel.

Mandskabets Forbindelse til Fode-Stavn, under Land-Militie-Forfatningen i Christ. 6ti Regierings-Tid, begyndte først fra det 14de Aars Fylde, efter Fr. af 4de Febr. 1733. Art. 7. i

og

og Fr. af 9. Dec. 1735., 1. P. 1. Art. og siden fra 9. Aars Fylde, efter Fr. af 12. Oct. 1742. hvilken og befaler, at de virkelige Soldater, ligesaavel som Reserverne, maa fra 18. til 40. Aar indskrives, (enrolleres.) —— Men i Frider. 5ti. Regierings-Tid ved Fr. af 13. Apr. 1764., blev det 4de Aars Fylde fastsat og befalet, at alt det unge Mandskab fra 4. indtil 40. Aar skal enrolleres; hvilket ogsaa ved den nyere Fr. af 14. Sept. 1774. er fastsat.

Spørsmaal: „ Om Forældrene lade deres „ Børn paa en kort Tid, i medens de fyldede „ deres 4de Aar, opholde sig paa et andet „ Gods eller Sted, for at undgaae den „ Stavn eller det Gods, hvorpaa de vare „ fødde? Dette blev vel vanskelig at bevise, „ at dette sidste var Hensigten; thi hvo kan „ dømme Menneskenes Tanker, som de gierne „ i slige Tilfælde skiule. Altsaa, om en „ Dreng opholdte sig og virkelig holdte Dug „ og Disk, enten kort eller lang Tid paa saa- „ dant et Sted, hvor han fyldte de bestemte „ Aar, synes han til dette sidste Sted at være „ bunden. Naar dette ei maatte gielde, da „ skulde Tvistighederne om Rettighed til „ Mandskabet, giøres ligesaa mangfoldige, „ som vidtloftige. „

5. Artikel.

5. 2. Artikel 32. —— 6. 13. Art. 29.

Nu kan dette ei anvendes, da de gamle Vornes des Forbindelse til Fode-Stavn er deri forskiellig fra de nyeres, at hine vare Vornede fra Fodselens Stund og Sted; disse fra de bestemte Aars Fylde.

6. Artikel.

a) See det som til næst forrige 1ste og 3. Artikel er hentydet, især Fr. af 1. Jul. 1746. Art. 2., hvorved ogsaa findes ophævet Plac. af 1. Nov. 1745., som tillod de aarl. afgaaende 6 Mænd, at maatte, naar de ikke godvilligen vilde antage Gaarde, lade sig hverve ved de gevorbne Regimenter, saavel Rytterie som Fod-Folk, uden at enten Proprietairerne, eller de Kongelige Betiente dennem saadant maatte forhindre.

b) Husbond-Hold, 2. Lod Solv, som de gl. Vornede erlagde, naar de tiente paa et andet Gods, har nu omstunder intet Sted; derfor meldes og intet derom i det ved 2den Artikel anforte Rescript af 7. December 1742.

7. Artikel.

Exempel findes i Rescript af 28. Aug. 1761., som bevilger, at de Bonder-Karle, som befandt sig paa det af Aalborg-Hospitals-Gods, der skulde sælges, maatte, om de selv havde Lyst, gaae over paa Hospitalets forbeholdne Gods, forend det andet solgtes, og dertil henhore.

8. Ar-

8. Artikel.

D. L. 5. 3. Artikel 28. ——

I Anledning af de Ord i denne 8de Artikel: Fri-Brev fra rette Husbond og ingen anden, lægges nu Merke til de nyere Forordninger om Land-Militien, der have indført Strøe-Lægderne, bestaaende af en vis Quantitet Hartkorn, som til Soldater-Hold er henlagt, saa at Mandskabet, som fødes i samme Lægd, tilhører hele Lægdet, og til den Krigs-Tieneste, som samme er Kongen pligtig; Og altsaa ikke til den Husbond, som maatte eie en Gaard, et Boel eller et Huus i Lægdet, hvorpaa Karlen maatte have fyldt de bestemte Aar, følgelig kan denne ei heller være berettiget til at give hannem Pas eller Friheds-Brev; Men saadan Ret tilhører alle Lægds-Brødrene. Derfor skal den, som har udgivet saadant Pas, straxen, naar det paaankes, en anden tienstdygtig Karl igien udi Lægdet levere. Forordning af 9. Dec. 1735. P. 1. Art. 6.—— Men den nu værende Forordn. af 14. Sept. 1774. Art. 4. melder alene disse Ord: Ingen Jorde-Gods-Eier, eller Beneficeret, som ei har samlet Hartkorn, (22. Tønder) maa give nogen Frihed at udgaae af Strøe-Lægds Jorde-Bogen.

9. Artikel.

3. 13. Artikel 1. 7. ——
Forordning af 21. Febr. 1702., som ophævede Vorned-Rettigheden for den følgende Tid, befalede, at for Friheds-Breve for de, som endnu denne Tid vare Vornede (nemlig de, som vare fødde for den 25. Aug. 1699.) maatte ei tages mere, end fra 30. til 50. Rdlr., Conf. Forordning af 19. Febr. 1701.
Spørsmaal: „ Om det er billigt at en Pro-„ prietair, eller et Strøe-Lægd nu fordrer mere, „ undertiden to, ja vel firedobbelt, naar en „ Karl, ved sin Flid, har forhvervet sig „ Evne dertil?
2.) „ Siden det i denne 9. Artikel var forbudet „ at sælge Vornede, om da de Enrollerede „ Vilkaar nu omstunder kan sammenlignes „ dermed i de Tilfælde, naar de for Penge „ overdrages fra en til anden, ꝛc. ꝛc. „

10. Artikel.

3. 13. Artikel 8. og 11.

11. Artikel.

2. 12. Artikel 1.
„ Med denne og foregaaende 10. Artikel kan „ (omendskiønt intet desangaaende meldes i „ den sidste Fr. af 14. Sept. 1774.,) dog for „ Oplysnings skyld sammenlignes de Anord-„ninger,

„ninger, som i lige Tilfælde for Land-Mili-
„tiens skyld ere udkomne, nemlig: Fr. af
„4. Febr. 1733. melder: At de Fri-Karle,
„som ere komne til Præsten med Pas, enten
„fra Kiøbstæderne, eller andensteds fra, tillige-
„med det Unge-Mandkion, der fødes eller
„henhører til **Husene, som findes paa**
„**Præste-Gaardens Grund**, maa til-
„høre Præsten, og hverken Kirkens-Patron,
„eller Herligheds-Eieren i Præste-Gaarden
„maa derpaa have nogen Prætension. Ar-
„tikel 4. —— Dog skal Friheden for det
„Mandskab, Præsterne opdrage i deres paa
„Præste-Gaardens Grund opbygte Huse,
„eller sig med Pas fra andre tilvende, ikke
„udstrækkes videre, end saa længe de tiene i
„Præste-Gaarden, og til Præstens Tieneste
„virkelig behoves; Thi efter den Tid skal de
„tilhøre den der haver Herligheden i Præste-
„Gaarden. Fr. af 30. Mart. 1742. Ar-
„tikel 7. —— Ikke desto mindre befaler et
„senere Rescript af 4. Dec. samme Aar,
„(til Amtmanden i Holbeks ꝛc. Amter,) at
„Herligheds Eieren ikke maatte tage Præster-
„nes unge Mandskab fra dem, saa længe de
„selv behøvede dem, til deres Ministerial-
„Gaarders eller Huses Beboelse. ——
„Derimod maatte Præsterne ikke give nogen
„af det unge Mandskab, som findes og opfø-

„ des paa de til deres Kalds Indkomster lagde
„ Annex- eller Mensal-Gaarde, Pas eller
„ Tilladelse, til at bortgaae derfra, men saa-
„ dant Mandskab skal tilhøre Proprietairen
„ eller Lægdet, hvortil slig Hartkorn er ind-
„ deelt, og de der at anregnes i Reserva-
„ Rullen. Artikel 5.

Videre kan til denne Artikel henføres:

Præstens Avls-Karl er vel fri for Enrollering, efter Forordn. af 4. Febr. 1733. Art. 2. — Men bør dog at tilhøre den Proprietair, fra hvis Gods han er, eller den, som har Herligheden til Præste-Gaarden, naar han samme, efter foregaaende lovlig Opsigelse, enten til Gaards-Fæste eller Enrollering behøver; Dog skal Proprietairen derimod straxen af sit Reserva-Mandskab overlade Præsten en dygtig Karl igien i Tieneste, som hans Avling vel kan forestaae. Forordning af 9. Dec. 1735. P. 1. Artikel 4. —

„ Anm. Ved Herlighed i Præste-Gaarden
„ forstaaes her: Kalds-Rettighed, Jus Pa-
„ tronatus, og ikke, efter nogles Mening, den
„ som eier det største Hartkorn i Byen, eller
„ Sognet, hvor Præste-Gaarden findes.„

12. Artikel.

a) Ob identitatem rationis synes det samme at skulle forstaaes om Skolcholderes Sønner.

b) Da

b) Da endeel voxne Bonde-Sønner, for at undgaae Enrollering til Soldater, indgav sig i de Latinske Skoler; Saa blev det ved Fr. af 17. Oct. 1712. forbudet, at naar en Bonde-Søn var 17. a 18. Aar gammel, maatte han ikke i de Latinske Skoler antages.

c) Allerede i den Tid, da Vorned-Rettigheden, under den, da myndige Adel, for Arve-Eievolds Regimenter, var i fuld Flor i Sielland og Smaa-Landene, nemlig den 25. Aug. 1550. udkom et Reſcript, at alle Præſte-Sønner og Degne-Sønner, ſom vare ægtefødde paa Præſte- eller Degne-Stavn, maatte hverken af Kongens Fogder, Embeds-Mænd, Godſes-Eiere, eller andre, deles til Stavns. Siden blev Degne-Sønnernes Ufrihed ſtørre; Thi omendſkiønt at Degnes og Subſtituters Drenge-Børn endnu ved Land-Militiens Indretning under Chriſtian den 6. bleve befriede fra at indtegnes i Reſerva-Rullerne; ſaa dog ophørte denne Frihed, ſaaſnart de begave ſig i en Bondes Tieneſte, eller i Bonde-Arbeide; Thi da ſkulde de fra deres fuldendte 14de Aar indføres i den Proprietairs Reſerva-Rulle, ſom havde Herligheden til det Sted, hvor de kom i ſlig Tieneſte.

" Anm. 1.) Dog ſynes dette nu efterdags at " henfalde af ſig ſelv, i det at den, Forbin- " delſen til Fode-Stavn virkende, Beſtem- " melſe af 14de Aars Fylde blev ophævet

„ ved Fr. af 12. Oct. 1742., og forandret til
„ 9. Aar; men denne atter ved Forordn. af
„ 13. Apr. 1764. Art. 2., og Fr. af 14. Sept.
„ 1774. Art. 3., er forandret til 4re Aar.
„ Er altsaa en Degns eller Substituts Son
„ hiemme hos sine Forældre, eller paa Degne-
„ Boligens Grund, naar han er 4re Aar
„ gammel da formenes, at ham ingen videre
„ Forbindelse paaliager, om han siden af Lyst
„ eller Trang skulde afgive sig med Bonde-
„ Arbeide. „ ——.

„ Ex. findes, at en Degne-Son, som en Pro-
„ prietair havde ladet enrollere, paa Grund,
„ at hans Fader af Mangel paa Degne-Bo-
„ lig boede paa et Fæste-Boel, skulde for slig
„ ulovlig Enrollering være befriet, see Rescr.
„ af 18. Febr. 1746.

2.) Anm. „ Nogle have i Anledning af denne
„ 12. Art. opkastet det Spørsmaal: Om en
„ Fri-Karl, som satte sig ned paa et Gods,
„ derved blev Vorned for sig og sine Børn?
„ Svar: Fr. af 21. Febr. 1702. Artikel 1.
„ forbyder dette, naar det kuns i Fæste-Brevet
„ var indført, at Karlen flyttede dertil, som
„ Fri-Karl. —— Men nu har det sig an-
„ derledes: Thi om endog en Fri-Karl nu
„ fæstede en Gaard, og lod det indføre i
„ Fæste-Brevet, at han var fri, saa dog
„ maatte hans Børn tilhøre det Gods, hvor
„ de havde fyldt de bestemte Aar; Ham selv

„ blev

„ blev det ei heller saa got at komme los, see
„ det anførte til 3. 13. Artikel 7.

13. Artikel.

3. 3. Artikel 1. ——

a) Saa maatte og ingen Mester fordum antage nogen Vorned til Lære-Dreng, uden hans Herskabs Tilladelse, Forordning af 6. May 1682. Artikel 11. ——

b) Denne Lov. Art. er vel for de Vornede, som vare fødde for den 25. Aug. 1699., bleven igientagen ved Fr. af 21. Febr. 1702. 3. P. 3. Art, dog med Indskrænkelse af Tiden, nemlig 5 Aar istedenfor 10. Aar; see videre det som til 3. 3 Artikel 1. er anteignet.

Sammenlign hermed Forord. af 4. Febr. 1733. Art. 23. som forbyder det Proprietairerne tilhørende unge Mandskab, at lære Haandverker, eller vinde Borgerskab i Kiøbstæderne, efter Forordningens Publication.

c) Ingen af de Drenge, som udi det Kongelige Opfostrings-Huus paa Christianshavn af Land-Godsers Eiere, eller Proprietairer indlægges, maa være befriet for det, som enhver efter Lands Lov og Forordninger er sin Føde-Stavn pligtig. See Fundation af 29. Jun. 1753. P. 1. Art. 2. og P. 2. Art. 4. ——

14. Artikel.

5. 5. Artikel 1. 2. ——

De

De i denne 14de Artikel bestemte 20. Aar, ere ved Forordning af 21. Febr. 1702. P. 3. Artikel 3. forandrede til 10. Aar.

15. Artikel.

a) Vornede, saavelsom Bønder, maatte ikke hverves, Fr. af 15. Dec. 1688 Art 2. — Naar nogen Proprietair (fordum) vilde søge at bringe sin Vorned, som havde begivet sig i Krigs-Tieneste under et eller andet Regiment, til sin Fode-Stavn, skulde han først give Obristen og General-Commissariatet det tilkiende. Saa maatte og ingen Obrist antage nogen Vorned i Tieneste, uden at han havde Pas og Skudsmaal, at være fri for Vorned-Pligt. Fr. af 13. Jun. 1711. —

b) Hermed maa nu sammenlignes de senere Anordninger om de til Land-Militien Enrollerede, nemlig: Ingen Bonde-Karl, der ikke med tilstrækkelig Pas og Beviis er forsynet, maa anhverves, men skal derimod af vedkommende Regiment anholdes, og imod 6. Rdlrs. Indbringelses-Penge, (hvilke allerede ved Rescr. af 16. Jan 1688. bleve fastsatte,) og 3. Sk. daglig til Forpflegnings-Penge, udleveres. Fr. af 30. Mart. 1742. P. 7. Art. 1., — som udtrykkelig er igientaget ved Gen.-Krigs-Direct.-Skrivelse af 20de Decemb. 1763. Og nyder da Compagnie-Chefen Erstatning, ikke alene for de sædvanlige 6. Rdlrs. Opbringelses-

gelses-Penge, men og andre bevislige Omkostninger, som gotgiøres ham af Regimentets Mulct-Casse, dog efter foregaaende Approbation af Land-Etatens-Gen.-Commissariat. See samme Land-Etatens General-Comm.-Skrivelse af 5. Sept. 1761. (Ligeledes ved Soe-Etaten, maa Soe-Officererne af Desærteurernes faldende Lønning, saa længe de gaae i Skuf-Karren, tage Erstatning for Paagribelses Omkostningerne. See Kongel. Resol. af 3. Jan. 1738.) Forordn af 14. Sept 1774. melder alene herom i den 40. Art, at Over- og Under-Officerer, saavel de, der i Garnison ere indlagde, som de, der i Kiøbstæderne og paa Landet ere indqvarterede, skal, under et Qvartals Gages Fortabelse til Land-Militair-Etatens Pensions-Casse, være de Vedkommende behielpelige til at faae deres undvigte Karle paagrebne. Om de Soe-Enrolleredes Hverving, see det som er anført til D. L. 3. 14. Artikel 3. undet Lit. B.

* * * * * * * * *

" Her er da nu ikke alene, efter den for dette
" Verk antagne Plan, til hver Artikel i dette
" Capit. hentydet de Parallele Artikle, og de
" om Vorned-Rettighden, imedens Loven
" var under Revision, og efterat den var ud-
" givet, indtil samme Rettigheds Ophævelse
" 1702. udkomne Anordninger; Men og

" anstillet

„ anstillet en Sammenligning imellem den gl.
„ Vorned-Ret, og den nyere ved Land-Mili-
„ tiens Forfatning indførte Forbindelse til Fø-
„ de-Stavn, med de deraf flydende Rettig-
„ heder og Pligter; — Ikke desmindre an-
„ sees det dog nyttig, paa en systematisk Maa-
„ de her at anbringe et tydeligere og ordentli-
„ gere Udtog, angaaende Land-Militien og
„ Søe-Enrolleringen, samt deres Forfatning
„ i Danmark, deels fordi den forhen anbragte,
„ og til hver Artikel hentydede Sammenlig-
„ ning ikke kan være tilstrækkelig, deels fordi
„ saa lidet af andre forhen om denne Materie
„ er berørt paa en systematisk Maade. „
„ Endskiønt nu den seneste Fr. af 14. Septemb.
„ 1774. ophæver i Slutningen alle forhen om
„ Land-Militien udkomne Forordninger og
„ Rescripter; saa dog da dette Skrift er
„ ikke alene bestemt for Lovkyndighedens, men
„ og for Stats-Kyndighedens Elskere, vil
„ man dog i uden Sammenblanding herudi
„ sammenligne de nyere med de ældre Anord-
„ ninger. „

A.) Om Land-Militien.

1.) Om Proprietairernes og andres Ret til Mandskabet, og sammes Hæftelse ved Godserne.

a) Om deres Ret i Almindelighed:

See de ved den 4. Artikel i dette Capit. anførte Anordninger.

„ Fød-

„ Fødselens Tid beviſes med Atteſter af de, efter
„ 2. 8. Artikel 7, ſammenlign med 2. 11.
„ Art. 5. og de dertil anb. Anordninger, hol-
„ dende Kirke-Boger; Og in Specie, om Sog-
„ Limiterne, Fr. af 1. Febr. 1770. Art. 7.;
„ Og Stedet, hvor de beſtemte Aars Fylde
„ ſkeer, beviſes, naar modſiges, med Tings-
„ Vidne. „

b) Hvorvidt Degnes, Subſtituters, (og Skole-holderes) Born ere fri, ſee 3. 14. Art. 12., med de dertil henhydede Anordninger, hvorom dog nu intet nævnes i Fr. af 14. Sept. 1774.

c) — Og det Mandſkab, ſom fødes eller opdrages paa Præſte-Gaardens Grund, ſee 3. 14. Art. 10. og 11., med de dertil henførte Anordninger, ſom blant andet viſe, at endog det Mandſkab, ſom opdrages paa Præſte-Gaardens Grund, kan eventualiter indføres i den Proprietairs Reſerva-Rulle, ſom har Herligheden i Præſte-Gaarden; Hvorimod det Mandſkab, ſom fødes eller opdragès i Præſte-Gaardens Menſal- eller Annex Gaarde, ikke i nogen Maade ere fri; men tilhører den Proprietair, eller det Strøe-Gods, med hvilken ſamme er inddeelt i Lægd, dog meldes intet herom i den nye Forordn. af 14. Sept. 1774. —

d) I Strøe-Lægderne, maa ingen Lægds-Broder, Jorde-Gods-Eier, eller Beneficered, ſom ei har ſamlet Hartkorn, give nogen Karl Pas,

Forord-

Forordning af 9. Dec. 1735. 1. P. 6. Art., sammenlign med Forordning af 14. Septemb. 1774., som er yderligere anb. til 3. 14. Art. 8.

2.) Om Lægderne i Almindelighed.

a) Saa mange Tønder Hartkorn, som skal udrede en Soldat, kaldes et Lægd.

b) Efter Forordning af 4. Febr. 1733. Art. 2. skulle saadant et Lægd bestaae af 60. Tønder Hartkorn Bonder-Gods, (Skov-Hartkorn ei indberegnet;) Men efter Forordning af 30. Mart. 1742. forandret til 40. Tønder, og atter ved Kr. af 13. Apr. 1764. til 32. Tønd.; Men endelig ved Forordn. af 14. Sept. 1774. Artikel 1. til 22. Tønder, efter hvilken sidste af et Lægd skulde skaffes en Land-Soldat eller Rytter.

„ (Forordning af 21. Aug. 1767., som, for at
„ spare de medgaaende Udgifter paa fremmede
„ Hvervinger, befalede, at af Dannmark,
„ skulde aarlig leveres 580. Recryter til de
„ gevorbne Infanterie-Regimenter, er ophævet
„ i Aaret 1774., og derfor her forbigaaes.)

c) Alle de unge Karle og Drenge, som henhøre til noget Gods, og ei endnu have fæstet Gaarde, skal fra 4re Aar til 40ve Aar indføres i en Liste, kaldet Reserve-Rulle, Forordning af 14. Septemb. 1774. Artikel 3., overeensstemmende med Forordning af 13. Apr. 1764. Artikel 2. —— Om Reserver meldes intet i Forordning af 1774.

d)

d) Paa Proprietairernes, eller de Beneficeredes samlede Godser, skeer Inddelingen af Proprietairerne og vedkommende Fogder, saa at enhver samlet Jorde-Gods-Eier forfatter Lægds-Jorde-Bog; Skulle noget Hartkorn overskyde, da skal det staae saadan Jorde-Gods-Eier frit for, at tilkiendegive for sig og efterkommende Eiere, hvad enten han deraf, omendskiønt det ei udgior et fuldt Lægd, vil svare en Karl, eller at det til Strøe-Lægd maa henlægges, da saadant Overskydende for hvert Gods, tilligemed Selv-Eier og andet Strøe-Godsets Hartkorn i Amtet, lægges af Amtsforvalteren i Lægd med det næst hos, og beleiligst liggende Gods, dog saaledes: At det fra hvert samlet Gods overskydende Hartkorn, ei lægges i flere end et Strøe-Lægd, med videre, Forordning af 14. September 1774. Artikel 2.

3.) Om Strøe-Lægderne.

Naar adskillige Lods-Eiere ere inddeelte til et Lægd, forholdes saaledes:

a) Den største Lods-Eier skal første gang stille en Karl, dernæst den, der er næst størst, og saa fremdeles, hvorfor ham af de andre Lods-Eiere betales 4. Mk. af hver Tønde Hartkorn. Forordning af 14. September 1774. Artikel 4.

" Derimod efter de ældre Anordninger, nød han " kuns af de andre for hver Tønde Hartkorn " 2. Mark, naar en Soldat blev anskaffet, og " 1. Mark,

„ 1. Mark, naar een Reserva blev foaret,
„ Forordning af 4. Febr. 1733. Artikel 5.
„ og af 30. Mart. 1742. Artikel 2.

b) Den, som det tilkommer at levere Karlen, skal selv anskaffe samme imod bemeldte Erstatning, uden at den maa tages hos de øvrige i Lægdet imod deres Villie, Forordning af 14. September 1774. Artikel 4.

„ Derimod, efter den forrige Forfatning, dersom
„ saadan een ikke maatte være forsynet med
„ Karl; saa maatte han tage den i Lægdet,
„ hvor den fandtes; dog skulde den, paa hvis
„ Gods Karlen fandtes, nyde Erstatning, som
„ meldt. Forordning af 30. Mart. 1742.
„ Artikel 2.; Ligeledes var sammesteds an-
„ ordnet: At dersom der vare 2de eller flere
„ Lods-Eiere i Lægdet af lige Hartkorn, da
„ skulde de kaste Lod, hvilken af dem først
„ skulde indsætte Karlen.

c) Præsentations-Turen gaaer, som meldt, efter Hartkornet, og den ene Lods-Eier leverer efter den anden, efterhaanden som Vacantser intræffe, enten ved den indskrevne Soldats Dødsfald, Udygtighed, Undvigelse, eller hans Afskedigelse, enten formedelst hans Tieneste Tids Udløb, eller Misgierninger, Forordning af 14. Sept. 1774. Artikel 4., hvormed stemme overeens de forrige Forordninger af 4de Febr. 1733. Art. 5., af 9. Dec. 1735. 6. P., og af 30. Mart. 1742. Art. 2.; — dog dersom

en allerede leveret Karl formedelst en eller anden Misgierning vorder efter Loven og Forordningerne, ved Lov og Dom giort ubeqvem til Kongens Tieneste, skulde saadan Lods-Eier være fri for at levere en anden Karl i hans Sted, allerhelst naar samme Karl, forend han er bleven enrolleret, ei er befunden bevisligen at have havt Tilbøielighed til nogen Liderlighed eller Vidtløftighed, Forordn. af 14. Sept. 1774. Artikel 5.

" Efter de forrige Anordninger maatte ikke hver-
" ves eller presenteres nogen Fremmed, saa-
" fremt Lægdet havde selv Mandskab; Men
" skulde det skee, og saadan en fremmed Karl
" undvigede, da skulde den, som havde presen-
" teret ham, skaffe en anden i hans Sted,
" uden noget Vederlag, Fr. af 4. Febr. 1733.
" Art. 5. —— Og dersom den Karl, der
" ad interim af Stroe-Lægdet var presenteret,
" skulde dee forend Sessionen blev holdet,
" da skulde samme Lods-Eier skaffe en anden
" Karl igien, uden videre Betaling. Forord.
" af 9. December 1735. 2. P. 3. Artikel.

Men om disse 2de Poster meldes intet i den seneste Forordning. ——

d) Intet Lægd maa staae vacant længere end i 6. Uger, under Mulct 12. Skilling daglig, Forordning af 14. Sept. 1774. Art. 8., som stemmer overeens med de forrige, af 4. Febr. 1733. Art. 8. og 30. Mart. 1742. Art. 3.

4.) Om Lægdsmænd.

a) For hvert Lægd skal en Gaardmand anføres i Lægds-Jorde-Bøgerne. Forordning af 14. September 1774. Artikel 2.

„ Efter de forrige Anordninger skulde han være „ den beste Bonde i Lægdet; og skulde den „ Forretning omgaae efter Tour, saa at alle, „ som i Lægdet vare inddeelte, den ene efter „ den anden, hver i 2. Aar skulde vedblive „ den Forretning; dog vare de undtagne, som „ boede uden for Herredet og Exerceer-Plad„ sens District, samt Enker, Forordning af „ 9. December 1735. 3. P. Artikel 1.

b) Denne Lægdsmands Forretning er: At han skal forvare og svare til Karlens Mundering, som ei maa bruges uden ved den aarlige Mynstring, Forordning af 14. September 1774. Artikel 2.

„ Efter de forrige Anordninger skulde Lægdsmand „ den ogsaa indfordre Karlens Marsch-Penge „ af Lægdet; Til den Ende burde Lægdsmand „ den være forsynet med en Lægds-Sedel, „ eller Fortegnelse paa de Byer, Steder, „ Bønders Navne og Hartkorn, der henhørde „ under Lægdet, Forordning af 9. Decemb. „ 1735. 3. P. 2. og 3. Artikel.

5.) Om

5.) Om Interims-Presentation og Karlenes Antagelse.

a) Naar Vacancer ved Dodsfald, eller paa anden Maade indtreffe i Lægdet, eller og naar en Proprietair forlanger en Karl udlost til Gaards Fæste, skal en anden i den afgangnes, eller afgaaendes Sted presenteres for Amtmanden, som den presenterede da ad interim antager, og derhos tilkiendegiver det for Regimentets Chef, eller den Stabs-Officeer, som paa Regimentets Vegne commanderer i Districtet, Forordning af 14. Sept. 1774. Art. 8., —— men siden skal de, ligesom alt andet udskrivende Mandskab, for Sessionen presenteres og indskrives i Rullerne, samt efter den foreskrevne Formular i Eed tages. Artikel 14. ——

„ At denne Interims-Presentation maatte skee „ for Amtmanden, naar Vedkommende fandt „ saadant beleiligt for sig, var allerede bleven „ tilladt ved Gen. og Comm.-Coll.-Brev af „ 7de Mart. 1772., paa den Grund, at „ Sessionen dog var den sidste Instants, „ hvor der blev paakiendt, om den interims „ Presenterede fandtes tienstdygtig; —— „ hvorved da blev forandret Forordning af „ 4. Febr. 1733 Art 8., og af 9. Dec. 1735., „ som havde befalet: At Interims-Presentationen skulde skee for Compagnie-Chefen, „ eller i hans Fraværelse for Lieutenanten,

„ hvorefter Karlen, om han var dygtig, straks
„ skulde tages under Exercitien.

b) Dersom nogen Civil eller Militair tager Skienk og Gave af en Enrolleret, for at befrie ham fra Enrolleringen, da skulle de, som ere i Kongens Tieneste, have forbrudt deres Bestilling, og efter den Dag være uværdige til videre Kongel. Tieneste; Men de, som staae i Proprietairernes Tieneste, bøde derfor 300. Rdlr., eller i Mangel deraf, arbeide i nærmeste Fæstning efter Forordning af 6. Dec. 1743., saa og derforuden samtlig, enhver især, uden Forskiel, betale tredobbelt saa meget som de have oppebäaret, m. v. —— Men skulle en Proprietair, Stræe-Gods-Eier, eller Beneficeret, selv fordriste sig hertil, da vil Hans Kongelige Majestæt selv derfor alvorligen ansee og straffe dem. —— Dersom de Enrollerede selv angive slige, og kan bevise det, da skal dem af den Skyldige tilbagegives tredobbelt saa meget, som de maatte have udgivet. Forordning af 14. September 1774. Artikel 11.

c) Den, der skal stilles til Soldat, maa ikke være under 18., og ikke over 40. Aar, have sunde og tienstdygtige Lemmer, saa at han kan føre Geværet, og være 61. og en halv Tomme Siellands Maal høi, naar han staaer paa bare Fødder. Forordning af 14. September 1774. Art. 7.

„ Efter Forordning af 13. Apr. 1764. maatte
„ ingen enrolleres over 36. Aar. —— Hermed
„ kan

„ kan sammenlignes Forordning af 30. Jun.
„ 1711., som melder: At en Soldat skulde
„ være af den Høide, at han kan see over sit
„ Gevær, —— samt Rescript af 25. Aug.
„ 1741., som bestemmer saadant Geværs
„ Længde til 2. Alen 9. Tommer, eller
„ 57. Tommer Siellands Maal, saa at Kol-
„ ben sættes paa Jorden lige for Karlen, og
„ at han uden Skoe og paa bare Fodder i lige
„ Linie kan see over Geværet.

d) Intet Foregivende maa befrie nogen fra Enrollering, med mindre han har saadan synlig Skade, som efter Sessionens Skiønnende gior ham udygtig til at tiene; Men skulle nogen lemlæste sig selv, for derved at vorde fritagen, skal han dog gisre Tieneste, om han nogenledes dertil er i Stand; Men i Mangel deraf skal han sættes til Fæstnings-Arbeide i 6. Aar, Forordning af 14. September 1774. Artikel 7. ——

6.) Om Tvistigheder angaaende Mandskabet.

1) See herom det som er anteqnet foran under No. 1. Litr. a., som viser, at Beviser og Vidner skal indhentes og føres ved de vedkommende Retter, naar Tvistighed indfalder.

„ Dernæst skulde, efter de forrige Anordninger,
„ den Husbond, som vil drage en Karl tilbage
„ fra en anden, 4re Uger for Sessionens

„ Holdelse indlevere sin Klage til Amtmanden
„ med Beviser om Personens Fode-Sted,
„ Alder og Aars Fylde; Hvorpaa Amtmand-
„ den sender Klagen til den, som ogsaa forme-
„ ner sig at have Ret til Karlen, hvilken da
„ derover skal erklære og med Erklæringen
„ lade tilbagefølge Beviser paa sin formeende
„ Ret, i Følge Fr. af 15. Oct. 1702. 2. P.
„ 5. Art., see Fr. af 31. Jan. 1738.
„ Men herom meldes intet i Forordning af
„ 14. September 1774.

b) Derefter skal Tvistigheden paakiendes ved næste Session, hvor og alle de Vedkommende skulle møde hvad Forum de end ellers kunne have, Forordning af 31. Jan. 1738.

c) Skulle da nogen finde sig fornærmet ved Sessionens Kiendelse, kan han appellere samme til Høieste-Ret, Forordning af 4. Febr. 1733. Art. 6. —— Dette sidste er ligeledes tilladt ved Forordning af 14. Septemb. 1774. Artikel 14. ——

7.) Om Sessionen.

a) Samme holdes af Amtmanden, Regimentschefen, Krigs- og Land-Commissarien og Amtsforvalteren, der udgiøre et samlet Collegium, eller en Commission, for hvilken ikke alene Soldaterne skal præsenteres, ind- og udskrives, men og af samme paadommes de imellem Proprietairerne, Officererne, Bønder-Karlene,

Karlene, og Lægds-Mændene opkommende Tvistigheder, saavidt det maatte vedkomme Mandskabet, Enrolleringen eller Land-Militien; og skulle noget være af den Betydenhed, at det ei af Sessionens Deputerede kunde afgjøres, da skal enhver henvises til sit Forum, Forordning af 14. September 1774. Art. 14. Sammenlign herm d de forrige Anordninger af 4. Febr. 1733. Art. 6., og af 21. Jan. 1738., som blant andet viser, at Amtsforvalteren ikke forhen har været en Lem af Sessionen.

b) Ligeledes, om Amtmanden, Proprietairerne, deres Fuldmægtige, eller de Enrollerede selv have nogen Klage imod Officererne, eller Officererne mod dem, skal Sessionens Deputerede søge i Mindelighed at forene dem, og den Forurettede at tilfredsstille, eller og Sagen efter Loven, Forordningerne og Krigs-Artiklerne at afhandle, med mindre det kunde være Sager af desto større Betydenhed, da Parterne, enhver til sit Forum, bør henvises. Forordning af 14. September 1774. Artikel 14.

c) Skulle der opkomme Tvistighed om en Karl er antagen eller ei, da skal saadanne, saavelsom alle andre Tilfælde, afgjøres ved de fleste Stemmer i Sessionen; men ere Stemmerne lige, saa at to formene, at Karlen kan antages, og 2de ikke, da skal deres Stemme gielde, som formene, at Karlen kan antages. Forordning

af 14. September 1774. Artikel 7. Ligeledes skal forholdes med Ryttere-Hestene. Artikel 26.

See videre om Jurisdictionen over Land-Soldaterne under N. 8. Lit. h.

d) Sessionerne holdes engang om Aaret; og skal for hvert Regiment, saavidt mueligt, anstilles paa den Tid, og paa det Sted, Regimentet er samlet. Forordning af 14. September 1774. Artikel 12.

8.) Om Mandskabet, eller Land-Soldaterne selv.

a) Om deres Skudsmaale, Følge-Sedler og Passer paa Reiser, er foran meldet ved 2. 11. Artikel 5. 16. —— 3. 11. Artikel 9. —— 3. 14. Artikel 2., see og 3. 19. Artikel 8. 10.

b) Om deres Undvigelse og Tilbagebringelse er foran udførlig anbragt de derom udkomne Anordninger til 3. 14. Artikel 3.

c) Om Exerceringen, eller Krigs-Øvelsen. Enhver Land-Soldat skal i de første 2de Aar efter at han er bleven presenteret, møde paa Exerceer-Pladsen, og der i 2. Timer om Sommeren, og 1. Time om Vinteren øve sig i at omgaaes med Gevær; dog undtages derfra Høste-Tiden, samt den Søndag, naar han gaaer til Alters, og naar han bevislig er forhindret ved Sygdom,

Sygdom, m. v. —— Naar derimod en Karl har tient i 2. Aar, skal han være fri for al Exercice, undtagen ved de aarlige Mynstringer. Forordning af 14. September 1774. Art. 19.

„ De forrige Anordninger vare noget forskiellige
„ herfra, nemlig: En ny Enrolleret skulde mø-
„ de hver Sondag paa Exerceer-Pladsen,
„ undtagen fra midt i April til den sidste
„ May, og fra 1ste Julii til 1ste Sept., da
„ det for Bondens Sæde- og Ploie-, samt
„ Høe-Bierings- og Høst-Arbeids skyld
„ burde skee kuns hver 4de Sondag Fr. af
„ 4. Febr. 1733. Art. 10., og af 30. Mart.
„ 1742. Art. 4. —— Men den der havde
„ staaet i Tieneste allerede i 2. Aar, skulde
„ møde kuns hveranden Sondag, og i Ploie-
„ Tiden være aldeles fri, og de som havde
„ tient i 3. Aar, hver 4de Sondag; sam-
„ mesteds. —— Den Soldat, der paa de
„ befalede Tider udeblev fra Exerceer-Plad-
„ sen, skulde straffes med at staae til Pæls,
„ eller ride Træ-Hesten, undtagen han gik
„ til Skrifte og Alters, eller og han kunde
„ være syg, eller i Konge-Ægt, eller og være
„ til Torvs i Ærende for den Bonde, han tie-
„ ner, naar denne er gammel og affældig; see
„ sammesteds, hvormed kan sammenlignes Fr.
„ af 22. Febr. 1701. Art. 15. —— Skulde
„ nogen Proprietair, eller Lægds-Mand holde
„ Karlen tilbage af andre Aarsager, end de

„ for-

„ forommeldte, da skal Officeren give det til-
„ kiende for Ammanden, hvorefter Bedkom-
„ mende betaler for første gang 30. Lod Sølv,
„ anden gang 60. Lod Sølv, og tredie gang
„ straffes som Kongens Mandaters modvillige
„ ge Overtrædere. Forordning af 9. Dec.
„ 1735. P. 4 Artikel 4. ——

Karlene skal af Officererne og Under-Officererne med Lemfældighed og Sagtmodighed ved Undervisningen begegnes, og maa, under haard og vilkaarlig Straf, ei begegnes med Haardhed, Fr. af 14. Sept. 1774. Art. 29.

„ Efter Fr. af 4. Febr. 1733., maatte de ei be-
„ gegnes med Hug eller Slag til Skade paa
„ Helbred eller Lemmer. ——

d) Om Compagnie-, Bataillons- eller Regiments-Samling, og Soldatens Marsch-Penge, „ Forordning af 4. Febr.
„ 1733. Art. 11., og af 9. Decemb. 1735.
„ P. 4 Artikel 1., blev forandret ved Fr.
„ af 9. May 1738., saaledes: At Regiments-
„ Samlingen skulde ophøre, undtagen naar
„ et Regiment skulde passere Mynstringen for
„ Kongen selv; For Resten skulde det ene
„ Aar Compagnie-Samlingen lægges til
„ Bataillon-Samlingen, som da skulle vare
„ i 9. Dage i det høieste, Marsch-Dagene
„ iberegnede, og saaledes i det Aar ingen
„ Compagnie-Samling holdes; Det andet

„ Aar

„ Aar holdes ingen Bataillon-Samling, men
„ alene Compagnie-Samling i 3. Dage, ——
„ og begge Samlinger skeer i Junii Maaned;
Men nu er det forandret ved Fr. af 14. Sept. 1774. Art. 17., saaledes: At det unge Mandskab, saavel de der høre til Infanterie, som Cavallerie-Regimenterne, skal aarlig engang forsamle sig paa et i Distrietet anvisende bequemt Sted, for at øve sig, og blive sammen, de som høre til Infanteriet i fulde 17. Dage, nemlig, fra den 20. May til 5. Junii, begge inclusive; Og de som høre til Cavalleriet i fulde 20. Dage, nemlig, fra den 20. May til den 8. Junii, ligeledes inclusive. —— I den Tid nyde de deres Tractement fra Regimenter; Men i den Tid de bruge til Marschen, til og fra Samlingen, nyde de deres Underholdning af Lægdet og Udrederen, saavel for sig selv, som Hesten, da dem gotgiøres 6. Skilling daglig, samt medgives Furage for Hesten, og maa ikke høiere end 4. Mile paa denne Marsch beregnes til en Dag.

„ Efter de forrige Anordninger nød Soldaten
„ naar Bataillons- eller Regiments-Samling
„ skulde holdes, af Lægdet daglig 6. Skilling
„ til 6. Dage, men til Compagnie-Samlinger
„ ligeledes daglig 6. Skilling til 3. Dage.
„ Hvilke Penge, der skulle lignes efter Lægds-
„ Sedlen paa Lægdets Hartkorn, Lægds-
„ Manden skulde indkræve. Forordning af

„ 4de

„ 4de Febr. 1733. Art. 12. — Dette sidste
„ er ei meldet i Fr. af 14. Sept. 1774., men
„ det forstaaer sig selv, at saadant dog endnu
„ bør skee.

c) Om Land-Soldaternes Tieneste og Løn især i Strøe-Lægderne.

Naar den Enrollerede ei selv kan forskaffe sig Tieneste, skal Godsets Eier eller Lægdet være forpligtet at forskaffe ham den paa Godset eller i Lægdet, naar han betids ved de rette Opsigelses Tider (nu efter Fr. af 23. Mart. 1770., enten 8. Dage for eller 8. Dage efter Mikkels-Dag) anmelder sig hos Vedkommende med sit Forlangende, om at faae Tieneste; Men skulle den Enrollerede ikke ville forblive i stadig Tieneste, hvortil han dog skal være forpligtet, da skal Lægdet ei være ham noget skyldig. Fr. af 14. Sept. 1774. Art. 39.

„ Efter de forrige Anordninger skulde Lægds-
„ Manden nogle Dage for Nyt-Aar, og
„ St. Hans-Dag forfare om Soldaten blev
„ i sin Tieneste, eller vidste sig anden Leilighed,
„ thi hvis han ei vidste dette, skulde den, som
„ var høieste Hartkorns Lods-Eier i Lægdet,
„ antage ham først, og dernæst de andre efter
„ deres Tour, Fr. af 9. Dec. 1735. P. 5.
„ Art. 3., sammenlign hermed et ældre Resk.
„ af 15. Apr. 1720., og Forordning af
„ 4. Febr. 1733. Artikel 24. —

Vorder

Vorder Soldaten overfalden af virkelig Sygdom, og han ei formaaer at betale sin Pleie- og Læge-Løn, skal Lægdet komme ham til Hielp, med 6. Skilling daglig, indtil han vorder helbredet, eller af Tieneſten udgaaer. Fr. af 14. Sept. 1774. Art. 39., sammenlign hermed Fr. af 4. Febr. 1733. Artikel 24.

„ Forhen var befalet, at dersom Soldaten modt-
„ villig forsømmede sin Tieneste, burde han
„ bøde første gang 12. Skill. for hver Dag,
„ han udeblev, og siden straffes efter Sessio-
„ nens Kiendelse. Forordning af 9. Dec.
„ 1735. P. 5. Artikel 2. ——

Til Løn maa Soldaten ikke fordre mere end det som Forordning af 27. Dec. 1701. for hver Provintse fastsætter, —— samme Fr. findes anb. til 3. B. 19. C. —— Ei-heller maa de fordre Korn- Sæd i Løn, men Bonden skal betale dem samme i rede Penge, see Forordningerne af 19. Febr. 1701., af 1. Jul. 1746., og af 23. Mart. 1770., som ligeledes paa sit Sted i samme Cap. findes anbragt; i hvilket Capitels 4. og 5. Art. ogsaa meldes, paa hvor lang Tid Soldater og andre Bonder-Karle maa bortfæste sig i Tieneste.

f) **Om Land-Soldaternes og Land-Ryttternes Friheder.** —— Deels fra Indsidder- Folke- og Familie-Skat, baade for deres egne Personer, og for deres Hustruer og Børn,

naar

naar de ere Indsiddere, Fr. af 14. Sept. 1774. Art. 38., sammenlign med Fr af 4. Febr. 1733. Art. 21., og Fr. af 24. Dec. 1760. — Deels, den første gang de begaae Leiermaal, fra Boder og aabenbare Skriftemaal, eller fra den nu istedet for Skriftemaal anordnede Fængsels Straf, see Fr. af 9. Dec. 1735. P. 5. Art. 6. — See videre herom de til. Anordninger. 2. 9. Art. 20., og 6. 13. Art. 1. anb. — Deels, naar de ere Fæste-Huusmænd, som have jordløse Huse i Fæste, fra Hoverie og Arbeids-Penge, saa længe de virkelig staae i Rullen, Fr. af 14. Septemb. 1774. Art. 38., overensstemmende med Forordning af 4. Febr. 1733. Artikel 24.

g) Om Land-Soldaternes Giftermaal. See det som findes anf. til 2. 8. Art. 4. No. 3., samt Fr. af 14. Sept. 1774. Art. 15., der tillader enhver Land-Soldat og Ryter at indlade sig i Egteskab, uden dertil at behove nogen Tilladelse, enten fra Regimenter eller andre, dog maa han ei tage sin Hustru med sig ved Regimentet, eller den aarlige Mynstring.

h) Om Soldaters og Land-Rytteres Værne-Ting. See de til 1. 2. Art. 10. hent. Anordninger, hvor iblant er Forordn. af 4. Febr. 1733. Art. 16., som melder: At saa længe Land-Soldaten staaer under Gevær, eller under Commando i virkelig Krigs-Tieneste,

neste, svarer han for Krigs-Retten efter Krigs-Artiklerne, men i alle andre Tilfælde, naar han befinder sig hiemme i Lægder, bør han svare til det Civile Værne-Ting, Herreds- eller Birke-Ting, hvor han opholder sig, og da have Officererne intet over ham at sige, ham at befale, straffe, eller sig ham at antage; Men Karlene bør, ligesom andre Bonder-Karle, da være deres Husbonde hørige og lydige, hvilket endnu gielder efter Fr. af 14. Sept. 1774. Art. 36. —— Om Sessionens Domme i Livs- og Æres-Sager; see Rescript af 21. Nov. 1739., anf. til 1. 24. Art. 52., —— og om Under-Officerer og Tambourer ved Land-Militien deres Værne-Ting. Rescript af 6. Mart. 1750. anf. til forbemeldte 1. 12. Art. 10., som begge sluttes endnu at gielde.

i) Om Soldatens Udløsning til Gaards Fæste. Herom er foran meldet ved 3. 14. Art. 1., og det sem under næstfølgende Lit. k. anføres om Afskedigelsen ved Udløsning til Gaards Fæste. ——

k) Om Land-Soldaternes og Rytternes Afskedigelse. De skulde tiene en vis Tid, inden de faae Afskeed, nemlig 12. Aar, med mindre de imidlertid fæste Gaard, dog skal de, som allerede have tient som Gevorbne, og nu ere tilbageleverede, ligesom og de, der endnu tiene, eller have tient som Land-Soldater,

(hvilke ligesom andre Bonder-Karle maa præsenteres og enrolleres,) gotgiøres i de fastsatte 12. Aar, de Aar, de allerede have tient. —
Men skulde en Karl, som haver tient i 12. Aar, ei ville antage Gaard, naar samme ham paa lovlige og billige Vilkaar vorder anbuden, skal han endnu tiene i 6. Aar. Forordning af 14. September 1774. Artikel 6. —

„ Forhen var Tienestens Tid ved Forordninger-
„ ne ofte forandret. Saaledes var efter Fr.
„ af 4. Febr. 1733. Art. 17., den Karl, som
„ var enrolleret for hans 30te Aar, fri, naar
„ han havde tient 8. Aar, og naar han var
„ over 30. Aar, da 6. Aar. — Dernæst
„ fastsatte Forordn. af 30. Junii 1741. Art. 3
„ og 6., at de der vare under 24. Aar, naar
„ de bleve enrollerede, skulde tiene 12. Aar,
„ under 31., 10. Aar, og under 36. da 8te
„ Aar, og over 40. Aar, da 6. Aar; Men de
„ der blev Soldat, fordi de havde forspildet en
„ Gaard, skulde kuns tiene indtil de havde op-
„ naaet 45. Aars Alder; Dog melder samme
„ Fr. ogsaa i dens 1. og 2. Art., at der maatte
„ alene afgaae aarl. 12. Mænd pr. Compagnie,
„ af dem der efter foreskrevne Bestemmelse
„ havde udtient deres Tid, og at de der skulde
„ staae over Tiden, skulde have aarl. Douceur
„ af Lægdet eller Godset 3. Rigsdaler. —
„ Siden blev ved Pl. af 12. Oct. 1742. befa-
„ let, at de virkelig Tieneſt giorende Soldater,

„ ligesaa-

„ ligesaavel som Reserverne skulde blive staa-
„ ende i Rullen fra deres 18 til 40. Aar; dog
„ blev ved Pl. af 12. Nov. 1745., tilladt de
„ aarlig afgaaende 6. Mænd pr. Compagnie,
„ at tage Tieneste ved et gevorbent Regiment;
„ Men Rescript af 22. Apr. 1746. melder, at
„ ingen af de Folk, som ellers, efter at have
„ udtient, pleiede at afgaae, maatte afskediges,
„ men alene de efterdags, som bleve udtagne
„ til at fæste, eller for Udygtigheds skyld casse-
„ rede; —— Hvilket dog ved et senere Reser.
„ af 10 Jan. 1749., blev forandret saaledes:
„ At Proprietairerne maatte med andre
„ tienstdygtige Karle udløse de Karle som
„ den fastsatte Douceur kunde tilkomme, men
„ naar saadant ei skeer, skulde Douceuren be-
„ tales; —— ligesom de og til Gaards Fæste
„ maa udløse en og anden af de Land-Solda-
„ ter, som ved National-Militien ere blevne
„ antegnede, til at afleveres i sin Tid til de ge-
„ vorbne Regimenters Forstærkning naar de
„ derimod straxen saaledes, som om Interims-
„ Presentationen var befalet, lode andre, lige-
„ saa tienstdygtige Karle indskrive. Reser.
„ af 19. Dec. 1746., —— og allersidst blev
„ ved Fr. af 13. Apr. 1764. anordnet, at
„ Tieneستens Tid skulde vare i 12. Aar, m. v.
„ (denne Fr. er yderligere anb. til 3. 14.
„ Art. 1.). —— Skulde ellers nogen,
„ imedens Krigs-Tieneستens Tid varede, tage

„ Skade paa deres Helbred eller Lemmer, og
„ derved vorde udygtig, da maatte de og nyde
„ deres Afskeed; Dog, om nogen skulde befin-
„ des ved falsk Foregivende paa saadan Maa-
„ de at have tilbragt sig sin Afskeed, maatte
„ han, efter Sessionens foregaaende Eragt-
„ ning, hengives til et gevorbent Regiment,
„ foruden anden Straf. Fr. af 9. Dec. 1735.
„ P. 2. Art. 5., —— og skal en Stads-
„ Chirurgus, istedenfor de forhen ved de na-
„ tionale Infanterie-Regimenter standne
„ Feldtskierere beskikkes til at møde ved Ses-
„ sionerne, for at skiønne, om Bønder-Kar-
„ lenes foregivende Svagheder befindes rig-
„ tige. Reskript af 5. Aug. 1740. —
„ Hvilke Chirurgi dog hverken for, eller efter
„ Sessionerne maa, under deres Amts For-
„ tabelse, tage nogen Skienk eller Gave af
„ Land-Soldaterne, Reskript af 2. Sept.
„ 1740. —— (Nu er saadan Hensættelse
„ til de gevorbne Regimenter, betragtet som
„ en Straf, forbudet, ved Reskript af
„ 21. October 1763.

) Om de Afskedigedes Frihed. —— At de udtiene deres Tid, befriede dem, efter de forrige Anordninger, ikke endnu fra Fødes Stavn.

Bel tillod Fr. af 4. Febr. 1733. Art. 18., at den, som havde udtient, eller for Udygtighed havde

havde faaet Afskeed, var fri for Husbonds-Hold og Fode-Stavn; Men dette er siden ophævet ved adskillige Anordninger, især ved Fr. af 30. Jun. 1741. Art. 5., og af 1. Jul. 1746., sammenl. med Fr. af 13. Apr. 1764.

" Den seneste Fr. af 14. Sept. 1774. melder " intet om nogen Hæftelse ved Godset, efter at " de have staaet i Reserva-Rullen til deres " 40. Aar, see dens 3. Art. Ei heller om de " ei ville tage Gaard, naar de have tient ved " Militien de fastsatte 12. Aar; Thi da skal " de isteden for anden Straf tiene endnu i " 6. Aar, see dens 6. Artikel.

9.) Om Officerernes og Under-Officererne Qvarterer.

Amts-Betienterne og Proprietairerne skal forskaffe Officererne og Under-Officererne Qvarteer, enten hos Bønderne, eller i de Huse, som maatte findes at være til Leie; dog at Øberstен for Øver- og Under-Officerernes Qvarteer-Leie gaaer i Borgen, som han igien af deres Gage kan indeholde; og skal Under-Officererne tillægges til Qvarteer-Penge aarl. 3. Rdlr. 4. Mk. 13. Sk., m. v. Fr. af 14. Septemb. 1774. Artikel 37. —

" Efter den forrige Foranstaltning skulle Officerne boe i deres Compagnie-Districter, og " Under-Officererne ved deres Exerceer-Pladser; Til hvilken Ende Amtmændene, hver i

„ sit Amt, uanseet hvem Godset tilhører, skul-
„ de føie den Anstalt, hvor det ikke allerede
„ var skeet, at Over- og Under-Officererne for
„ Betaling med Qvarteer bequemmelig bleve
„ forsynede og det saavidt skee kunde, propor-
„ tionaliter efter enhver Proprietairs under
„ Compagniet havende Lægd; Forordning af
„ 9. December 1735.

I den Tid Mandskabet er samlet ved Mynstrin-
gen, nyde de frie Qvarterer, saavel for dem
selv, som Heste, men intet videre; det samme
nyde de derhen commanderende Officerer, Fr.
af 14. September 1774. Artikel 18.

10.) Om Rytter-Heste.

Af alle privilegerede Hoved-Gaarde i Danmark,
saavel completterede, som ucompletterede,
skal leveres Rytter-Heste, nemlig, af den, som
haver indtil 50. Tønd. fri Hoved-Gaards-
Taxt, leveres 1. Hest, af den, der haver over
50. til 100. Tønder, 2 Heste, og af den, som
har over 100 Tønder Hoved-Gaards-Taxt
3. Heste. Ligeledes skal enhver Soane-Præst
paa Landet levere en Rytter-Hest. Fr. af
14 Sept 1774. Art. 1 —— Samme Heste
skal ei være under 4. eller over 8. Aar gamle,
og skal holde 10. Qvarteer Siellandske Aken,
(Anlægamaal) uden Skoe eller 10. Qvarteer,
og en halv Tomme med Skoe, Art. 25. ——
Hestene skal presenteres for Sessionens Depu-
terede,

terede, og af samme antages, i Fald de findes duelige, m. v. Art. 25. —— Sammenlignet med Slutningen af den foregaaende 7de, —— Hestene, som antages, skal være sorte, sortebrune, brune eller røde, og maa være Hopper eller Vallakker, men ei Hingster, samt skal brændes paa en af Hoverne med Regimentets Merke, m. v. Art. 27. —— For saadan en Hest gotgiøres Udrederen i de første 6. Aar, 18. Rdlr. aarlig, men efter disse 6. Aars Forløb 12. Rdlr. aarlig, m. v. Artikel 28. —— Uden for Exerceer-Tiden maa Udrederne betiene sig af den presenterede Hest, naar den alene holdes i forsvarlig Stand; men skulle den crepere, eller komme til Skade, da skal en anden tienstdygtig Hest, inden 6. Uger presenteres for Amtmanden, m. v. Art. 29. —— Naar Hesten maatte indtrækkes til Regimentet til bestandig Tieneste, gotgiøres af Kongens Casse paa engang, mod Afleveringen, for samme 11. Rdlr. aarl. for hvert Aar, som maatte fattes i de fastsatte 6. Aar, og Hesten da at være Kongen tilhørende, men skeer saadan Aflevering, efter at de første 6. Aar ere forløbne, da, som Hesten allerede er betalt, leveres den uden videre Gotgiørelse, med videre, Art. 30. —— Om Hesten kommer til Skade, under Regimentets aarlige Mynstring, eller paa Marschen til eller fra Regimentet, nyder Udrederen Gotgiørelse, see 31. Art. —— Enhver Proprietair

eller Præst, maa sælge den af ham leverede Hest, imod at han igien presenterer en anden tienstdygtig Hest for Amtmanden. Art. 33. — Af de, paa ethvert Sted, udskrivende Ryttere, maa Proprietairen udsøge den eller de, som han anseer dueligst til at ride den eller de af ham leverede Heste, hvilken Frihed Præsterne og, efter dem, enhver i sine Sogne, maa nyde, hvortil Udrederen bør være dem behielpelige; ei heller maa de være imod, at en Præst beholder den Karl i Tieneste, som har redet hans Hest, naar det skeer med Karlens frie Billie, Artikel 35.

De ældre Anordninger om Land-Militien (Rytterie incl.) indtil 1730., da den forrige Forfatning blev ophævet, ere følgende:

Fr. af 10. Aug. 1695. om Ryttер-Godset, — „ Anledningen hertil var, at, efter at Krigen „ imellem Danmark og Sverrig var endet i „ Aaret 1679., bleve de gevorbne Ryttere paa „ de Kongel. Godser indqvarteerede, og 8. Tønder Hartkorn henlagte til at underholde en „ Rytter. — Hvilken Indretning da ved „ bemeldte Anordn. af 169[illegible]., blev sat paa „ en fast Fod; Samme vedvarede ogsaa indtil „ Aarene 1716. og 1717., da Kongen fandt „ for got, at tilbageløse det Forde-Gods og de „ Tiender, som Deres Majestæter Kongerne, Høilovlig Ihukommelse, udi Skiø-

„ derne

„ derne havde forbeholden sig, og i dets Sted
„ at sælge det gamle Rytter-Gods, see Plac.
„ af 17. Aug. 1716, af 3. Julii, og af
„ 30. December 1717. ——
„ Efterat Rytter-Godset saaledes var bortsolgt,
„ bleve Rytterne igien indqvarterede paa visse
„ af de reluerede Herre-Gaarde, hvis Marker
„ til Rytter-Kobler bleve udlagte. Men da
„ nu ogsaa disse Hoved-Gaarde og deres Mar-
„ ker ere blevne bortsolgte; saa findes Rytter-
„ ne nu i Kiøbstæderne indqvarterede, og
„ Græsning for Hestene maa i Nærværelsen
„ søges. —— Ellers, efter at bemeldte Krig
„ var endet, bleve ogsaa herforuden, istedenfor
„ den forrige Ros-Tieneste paa Proprietair-
„ Godset paabudne de saa kaldede Sogne-Ryt-
„ tere, som var en Rytter af 400. Tønder
„ Hartkorn, der skulde have noget vist til Un-
„ derholdning for sig, sin Hest og andre Crea-
„ ture, foruden fri Stand-Qvarteer af Ild,
„ Lys, Seng og Stalderum, og saaledes
„ holdt Kongen ikke alene gevorbne Rytterе,
„ men der var og forduni et slags Land-Mi-
„ litie af Rytterie; hvilket blev ophævet, efter-
„ at Land-Maalningen var indrettet, og Skat-
„ terne vare bestemte til en staaende og ge-
„ vorben Milities Indretning, (efter den da i
„ Europa vedtagne Maade.) Hertil blev
„ Begyndelsen giort 1681., da den saa kaldede
„ Matricul-Skat opkom, saa at af hver

„ Tonde Hartkorn skulde aarl. i 4re Termine
„ erlægges i Matricul-Skat 1. Rdlr., for Sol-
„ dats Hold 2. Mark., og for Ros-Tieneste
„ 1. Mark.

Ved Fr. af 22 Febr. 1701., blev den nye Land-Militie oprettet, til Landets og dets Grændsers, samt Fæstningers Forsvar, og givet Navn af en Land-Værn; —— Samme Frs. Hoveds-Indhold er: At et Soldater-Lægd skulde bestaae af 20. Tønder Hartkorn, og at en Karl alene skulde tiene i 6. Aar, og derefter have Pas og Frihed fra al Udskrivning. (Denne Land-Militie, hvoraf Kongen og Landet i de følgende Krige havde saa stor Ære og Nytte, skal have bestaaet af 7. Infanterie- og 4. Dragon-Regimenter.)

Fr. af 23. Apr. 1701. handler om de unge Karle, som, for at undgaae den ved næstmeldte Fr. paabudne Enrollering, søge ind under Ryttergodsets Frihed, med videre. ——

Fr. af 14. Jun. 1701. handler om Misbrugs Afskaffelse ved Karles Indskrivelse til Land-Militien.

Fr. af 27. Dec. 1701. melder om 2de Sessioners aarlig Holdelse for Land Militien i Dannmark, saa og om adskilligt ander til samme Land-Milities bestandige Vedligeholdelse. —— Deriblant var og dette, at en Karl, som kunde faae Gaard at fæste, maatte udløses, og tage Tieneste paa en anden Proprietairs Gods, end det, hvorfra han var udskrevet: At de Karle, som

som vare Soldatere, skulde frem for andre antages til Gaards Fæstning: At den gemene Mand, naar han havde tient i 6. Aar, kunde avangere til Under-Officerer, ja vel og til Over-Officerer: — Og at De-Boere og Strand-Siddere, skulde giøre Tieneste til Soes: samt at Land-Folket ingenlunde af Over- eller Under-Officerer maatte begegnes med haarde Skields-Ord, Hug- eller Slag, men skulde med al Sagtmodighed undervises.

Ved Fr. af 31. Dec. 1701., blev af 20. Tønder Hartkorn Bønder-Gods udskreven en Mand til Dragon paa Ryttер-Godset.

Fr. af 30. Dec. 1702. indeholder yderligere Bestemmelser om adskilligt, Land-Militien i Dannmark vedkommende.

Ved Fr. af 9. Jul. 1704. udkom et Paabud til Land-Militiens Mundering.

Fr. af 19. Febr. 1707. medfører en Forandring til Lettelse for Land-Regimenterne i Dannmark udi deres Bataillons, og Compagniers Forsamling til Exercering, samt om Maaden, paa hvilken de Gemene, som derunder længst havde staaet, maatte løslades, og ellers om noget Tillæg for dem, som ikke strax bleve løsladte.— Herved blev meldt, at der maatte ei afskediges flere aarlig end 20. Mand pr. Compagnie, og de, som da bleve staaende længere end de bestemte 6. Aar, skulde have det ommeldte Tillæg, (siden kaldet Douceur).

Fr.

Fr. af 9. Apr. 1711. handler om Reduction ved National-Militien til Fods i Danmark, paa visse Vilkaar, med videre.

Fr. af 4. Mart 1712. befalede, at den Mangel, som da ved National-Regimenterne til Fods fandtes, skulde fyldestgjøres proportionaliter af Hartkornet over det hele Land.

Fr. af 17. Oct. 1712 forbyder, at ingen Bonde-Son maatte antages til latinske Skoler, naar han var over 17. til 18ten Aar, (den til Soldat-Indskrivningen bestemte Alder).

Fr. af 15. Apr. 1713. søger at afskaffe adskillige Insolentier og Exactioner ved Armeen i Danmark, Hertugdommene, og Grevskaberne.

Ved Fr. af 6. Sept. 1713. blev paabudet, at anskaffes en Soldat af hver 80. Tønder Hartkorn i Jylland, til de vacante Pladsers Besætning, ved de Jydske Nationale Regimenter til Fods.

Fr. af 11. Mart. 1715. anordner, hvorledes Land-Regimenternes vacante Soldater-Pladser skulde besættes, ved Executions-Gebyhrs Betaling og paa anden Maade.

Ordonancen af 23. Nov. 1718. angaaer det i Kiøbstæderne og paa Landet i Danmark indqvarterede Infanterie.

Ved Fr. af 8. Febr. 1724. skede en ny Indretning ved Land-Militien i Danmark, fordi Krigen, og de nationale Land-Dragoners Indretning paa Ryttер-Gods Districterne havde foraarsaget en og anden Forandring udi

de

de Districter, som forhen til Land-Infanterie-Lægderne henhørte, foruden at den i Krigens Tid brugte Anordning, med at recrytere efter Repartition paa det hele Hartkorn, ikke længere eragtedes at være tienlig

Ved denne Forordning befales ellers blant andet, at isteden for et Soldater-Lægd forhen havde bestaaet af 20., skulde det nu bestaae af 32. Tønder Hartkorn; hvilken Fr. stod ved Magt indtil den 30. October 1730., da Land-Militien blev ganske afskaffet.

Dog atter igien ved en ny Indretning sat paa Fode den 4. Febr. 1733., og siden ofte forandret, saaledes som for anfort.

" Nu, da dette gives under Pressen, er nylig ud-
" kommen den paa adskillige Steder foran ud-
" togsviis anbragte Fr. af 14. Sept. 1774.,
" hvorved Land-Militiens Forfatning og
" Styrke meget er udvidet og forøget, baade i
" Henseende til Fodfolk og Rytterie, følgelig Lan-
" dets Forsvar i paakommende Tilfælde giort
" desto sikrere. Saaledes har da Hans Ma-
" jestæt Kongen behaget, at give sin Landmagt i
" Danmark, og i Fyrstendommene en ny Ind-
" retning; hvorved samme, efter Forlydende,
" med ringere Bekostning vorder forstærket, og
" holdet paa en fordeelagtigere Fod, saaledes:
" At hvert Infanterie-Regiment skal i Fremti-
" den bestaae af 12. Compagnier, og hvert Com-
" pagnie af 40. Hvervede og 80. nationale Sol-

" dater,

„ dater, da Land-Militien hidtil udgiorde sær-
„ skilte Bataillioner. —— Artillerie-Corpset
„ vorder ligeledes med de Nationale forøget,
„ og desuden er et Garnisons Compagnie op-
„ rettet. —— Hvert Cavallerie-Regiment
„ skal bestaae af 249. Hvervede, og 291. Na-
„ tionale, som alle skal være beredne. Ende-
„ lig er og oprettet 2. Escadroner Husarer.

B.) Om Soe-Enrolleringen.

Alle Kiøbstæd-Folk og deres Børn, som sig af Søen ernære, samt de langs Soe-Kysterne, og alle omliggende Øer og Fiorde, som nu henhøre, eller herefter maatte vorde henlagte til Soe-Limitterne, skal ansees for Soe-Folk, og lade sig enrollere, med videre, Fr. af 1. Febr. 1770. Art. 1. —— Andre, som have Lyst dertil, maa og indskrives, naar de ere forsynede med behørig Pas og Afskeed, eller og med Øvrighedens Attest, at de ere fri; Og skal en Soe-Enrollerings-Session holdes eengang aarl. Art. 3. —— Til samme Session skal indgives en Fortegnelse paa hvad Af- og Tilgang Rullerne ved Døde og Føde imellem Sessionerne have faaet, samt hvad Forandring i de til Soe-Limitterne henlagde Godser, med Forflytning af Gaards Fæste i værende Tid er skeed, Art. 6. —— Ligesom og Præsterne aarlig skal indlevere en Fortegnelse paa alle de Drenge-Børn, som ere døde og føde, med Forklaring

Klaring om deres Navne, og Opholds-Sted, naar de, der ere i Kiøbstæderne, og derunder sorterende henhøre til Søe-Enrolleringen, og de paa Landet til Søe-Limitterne, Art. 7.—— Alle Søe-Enrollerede skal være fri for al Land- og Soldat-Tieneste; hvorfore de ikke maa antages i Krigs-Tieneste ved noget Regiment, Art. 8.—— Skulde nogen af de Enrollerede, uden Tilladelse, gaae ud af Landet til fremmede Steder, da skal de Skyldige straffes, som Deserteurer, og skulde nogen fremmed Magts Undersaat vilde hverve, eller forføre nogen til at gaae ud af Riget, da skal de paagribes, og efter at Sagen er beviisliggiort, betale 100. Rdlr. for hver, som er bleven forført, og skal desuden inden 3de Sole-Merker rømme Kongens Riger og Lande, eller efter den Tid være fredløs, Art. 20. —— Jorde-Gods-Eiere, som have Gods, der er henlagt til Søe-Limitter, skal, dersom de fordølge de fraværendes rette Opholds-Sted, naar de derom ved de aarl. Sessioner afgive Beretning, bøde 30. Rdlr.; Men i Udskrivnings-Tid skal den Skyldige ei alene bøde dobbelt, men og dømmes til at arbeide i Jern paa en vis Tid. Art. 21. —— Naar Kongens Undersaatter, uden Tilladelse, antreffes paa fremmede Nationers Skibe, der indkomme i nogen Havn udi de Kongel. Riger og Lande, da skal de hannem strax fratages, m. v. Art. 22. ——. Det Søe-

Enrollerede

Enrollerede Mandskab, som i Hoved-Rullen findes anført, skal udi samme blive staaende indtil de ere 50. Aar, da de derfra forflyttes til Extra-Rullen. Ingen Soe-Enrolleret maa faae Borgerskab, forend han i det mindste haver staaet i 10. Aar i Hoved-Rullen; dog skal derpaa først indhentes Admiralitets Approbation; dog naar de have meget antagelige Grunde, kan Tilladelsen vel og inden den Tids Udløb vorde ham tilstaaet, Art. 32. — Alle Soe-Enrollerede skal møde for den aarlige Session, Art. 35. 41. — Tager nogen Civil eller Militair Betient nogen Skiænk eller Gave, hvorved Kongens Tieneste kunde lide, eller nogen af Undersaatterne vorde fornærmet, da skal han betale tredobbelt til Angiveren, og have sit Embede forbrudt, A. 37. — Udskrivninger skal skee, saavidt mueligt er, i den Orden, som Mandskabet efter løbendes Nummer og Befarenhed findes anført i Rullerne, hvorved dog iagttages, at de, som have mindst Forfald, udskrives frem for andre, der enten have Gaards-Brug, gamle Forældre, eller uforsørgede Børn at forsyne. Ingen Jorde-Gods-Eier maa blive paalyrdet udi Udskrivnings-Tid at levere flere end i Proportion af det Antal, som ved hver Gods findes hiemme af heel Befarne, Halvbefarne eller Soe-Vandte, Art. 38. — Ved Udskrivning skal ingen være befriet, som staaer for

mindre

mindre end 2. Tønder Hartkorn, men i Fald det behøves, skulde ogsaa de medgaae. Ingen Skiede paa Gaard-Fæstning maa i saadan Tid antages, ifald det ikke ved den Aaret tilforn holdte Session er bleven anmeldet. Ingen maa søge at befrie nogen fra Udskrivning ved at udstede Attester, enten i en eller anden Tilfælde, Sygdom alene undtagen, da gyldig Attest om deres Svaghed alene maa antages, da skulde det befindes, at nogen udsteer falske Attester, om en enrolleret Persons Svaghed, da skal han bøde 50. Rdlr., Art. 39. —— Det skal ei befrie nogen fra Udskrivning, at de have Part i Skib, stort eller lidet, naar de tiene deres Brød ved at fare, med hvad Navn nævnes kan, undtagen Skippere og Styrmænd; men de skal tiene paa Floden, for det, som de befindes dygtige til; og maa i Udskrivnings-Tid ingen antages til Skipper eller Styrmand, naar han ikke næstforegaaende Session dertil haver faaet Tilladelse, liaesom og Skippere desuden da allerede bør have vundet deres Borgerskab, Art 40. —— En Husbonde, som hindrer sine Karle fra at møde ved Sessionen, efterat det er bleven bekiendtgiort, hvad Tid samme skal holdes, skal bøde 10. Rdlr. Art. 41. —— Men de som tilbageholde nogen længere, end til den Tid de ere anbefalede at forfoie sig til det dem anbefalede Transport-Sted, skal straffes som Kongens Mandaters

modtvillige Overtrædere. Artikel 42. — Skulle nogen, for at undgaae Tieneſten, forgive Sygdom, ſom ved Underſøgning ei ſkulde befindes ſand, da ſkal den ſkyldig befundne, om han ikke godvillig vil medgaae, fængſlet bringes om Borde ved det anbefalede Equiperings-Sted, og der, efter Omſtændighederne, ſtraffes, ſaa ſkal og den, der har udgivet ſlig falſk Atteſt, ſtraffes efter det ſom udi denne Forordnings 39. Art. er faſtſat, Art. 43. — Af de i denne Forordn. beſtemte Beder tilfalder den halve Deel Soe-Qvæſt-Huſet, og den anden halve Deel, ethvert Sogns Fattige, m. v. Art. 44. — Ingen Enrolleret, enten han opholder ſig i Kiøbſtæderne eller paa Landet, maa bortflytte fra de Soe-Limitter, eller det Diſtrict, hvorunder han ſorterer, forend han haver anmeldt det for den Enrollerings-Chef, fra hvis Diſtrict han udgaaer, og angivet hvorhen, ſamt forſynet ſig med Beviis derom fra ſin forrige Enrollerings-Chef, hvilket ſkal foreviſes Vedkommende forend den Enrollerede tillades at nedſætte ſig paa et andet Sted, Art. 45. ꝛc. ꝛc.

Om denne Forordnings rette Forſtaaelſe udkom til Enrollerings-Chefen i Oſter-Jyllands Diſtrict en nærmere Underretning ved Skrivelſe fra Admir. og Gen.-Commiſſ.-Collegium af 11. Apr. 1770., indeholdende blant andet følgende:

a) Det

a) Det var ikke Forordningens Mening, at forbyde de i Kiøbstæderne boende Skippere, Styrmænd, Matroser ꝛc, som ere Enrollerede, og sig af Søen ernære, at de maatte sætte deres Drenge-Børn til hvad Haandtering de selv maatte finde for got; Men naar de vilde lade deres Børn ernære sig af Søen, saa skal de enrolleres til Hans Majestæts Søe-Tieneste.
" Herved er da den første Art. i Forordningen,
" som melder, at alle Kiøbstæd-Folk og
" deres Børn, som sig ved Søen ernære, skal
" ansees som Søe-Folk og enrolleres, nøiere
" bestemt.

b) For de Skippere, som ikke ere Borgere i en Kiøbstæd, (f. Ex. de privilegerede Skude-Skippere ved Nord-Stranden,) skal det Ord: Borger, udlades af Eden. — Vel vare de, som havde 2. Tønder Hartkorn Jordskyld, befriede fra Udskrivning; Dog maatte saadanne antegnes i en a parte Rulle, paa det Enrollerings-Chefen kunde vide, hvad han deraf havde, naar den yderste Nødvendighed udkrævede, at ogsaa disse skulde medtages, og Enrollerings-Chefen om deres Udtagelse af Admiralitetet blev tillagt Ordre.
" Herved er den 29. Art. i Forordningen nær-
" mere bestemt. —

c) De Børn, som ere fødde i Søe-Limitterne, tilhøre Søe-Enrolleringen, men de der siden fødes, efter at Faderen er gaaet ud af Søe-

Limitterne, og haver fæstet Gaard i Land-Lægderne, tilhøre Land-Etaten, som ellers ingen Pretension kan giøre, uden over dem, som have fyldt deres 4de Aar i Land-Lægderne. —

Ved det Ord: **Skippere** i Forordningen, forstaaes saavel de der eie selv Fartøiet, eller have Part deri, som og de der ere Sætte-Skippere, hvilke sidste bør have den samme Kyndighed og Erfarenhed, som de første, forinden dem noget Skib anbetroes at føre. —

Det der i den 32. Art. er anbefalet, om de 10. Aar en Enrolleret skal have staaet i Hoved-Rullen, forinden ham maa tillades at tage Borgerskab, forstaaes alene om de Matroser, der formedelst een eller anden borgerlig Næring, de agte at ville bruge, forlange at vorde udslettede af Enrollerings-Rullerne; Men hvad dem, der ville være Skippere angaaer, da siger Forordningen, at, naar de først have faret som Styrmænd, og aflagt den i 24. og 25. Art. anbefalede Rede for deres Kyndighed og Erfarenhed ꝛc., saa maa de, som Skippere, tillades at tage Borgerskab; Dem er altsaa ikke vedkommende det, som i den 32. Art. er anbefalet.

„ Herved er Forordningens 24., 25. og 32. Art.
„ noiere bestemte.

d) At Drenge fare paa Forsøg, kan vel og herefter tillades, dog maa det ikke skee mere, end for en Reise, da, om de ofstere vilde gaae i

Farten,

Farten, bør de indføres i Enrollerings-Rullerne, og gjøres Stat paa til Hans Majestæts Tieneste.

De ældre Anordninger om Søe-Enrolleringen, ere af 16. Dec. 1704, (hvorpaa den allersidste Forordning grunder sig,) af 6. Mart 1723., af 25. May 1726., af 26. Aug. 1726., af 30. Sept. 1739., saa findes og et Rescript af 13. Jul. 1742., som melder: At naar nogen Proprietair giver nogen af sit Gods Frihed til at fare til Søes, eengang eller oftere, paa kort eller lang Tid, skal han derved have tabt sin Ret til ham, og skal det da saaledes staae Karlen frit for at blive ved Farten og nedsætte sig utiltalt, hvor han lyster i Kongens Riger og Lande, imod at han lader sig enrollere til Kongens Søe-Tieneste; Hvilket stemmer overeens med den 12. Artikel i sidste Søe-Enrollerings Forordning af 1. Febr. 1770., som skierper Rescriptet, og viser, at dersom nogen befindes at have indsneget sig i Farten, da skal han strax til Søe-Tienesten enrolleres, og den, som har udgivet saadant Pas, betale 30. Rdl., samt have tabt al sin Ret og Paatale til samme Karl, som siden skal bestandig henhøre under Søe-Enrolleringen, med videre. ——

N. L. 14. Capitel.

Om Leilændinge.

1. Artikel.

Ingen Kræmer i Nordlandene maa tilstedes nogen Jord at bygsle, videre end til Kræmer-Leiet med Rette ligger; Ligesom og de Kræmere, som Gaarde have bygslet, skal samme til Landets Indbyggere imod Bygselens Erlæggelse igien afstaae. Fr. om Kræmere og Kræmer-Leier udi Nordlandene af 7. Aug. 1697.

4. Artikel.

3. 14. Art. 24. med tilhørende Anordninger viser hvad til Bygsel skal erlægges. — Fr. af 5. Febr. 1685., Art. 7. (vel ældre end Loven i Datum og Udgivelse, men ei i Forfatning, hvorfor den og bestandig paaberaaber sig Loven, som da allerede skreven, men ei trykt,) siger: At de som efter Bondens Død ere nærmest til at bygsle Gaarden, og af dennem igien de, som for Soldater have udtient deres Aar, og have lovlig Pas, skal Gaarden frem for

andre

andre beholde, imod den foreskrevne Taxt, naar de dertil ere dygtige.

Naar et Rytter- eller Dragon-Qvarteer af Kongens eget udlagte Gods, ledigt vorder, da skal den Person som derfor er enrolleret og gior virkelig Tieneste, om ingen Søn, eller anden nærmeste Frænde er til, der dygtig befindes, være nærmest til at nyde Gaarden frem for andre imod halv Bygsels Betaling efter Loven, (3. 14. Art. 24.) men er det en anden Fremmed, der ikke selv i det mindste 6. Aars Tid har været Rytter eller Dragon, da betale han deraf den fulde Bygsel efter Loven; dog maa ved saadan Anledning Enker og Faderløse ei fra Gaarden forstødes, m. v. Fr. af 30. Apr. 1692., Art. 24., sammenlign herom den foreg. 9. Art.; Ligeledes skal til Bygslingen af Geistlighedens og andre Beneficeredes, saavelsom Proprietairernes og Odels-Bøndernes udlagde Gaarde, en Søn, nærmeste Frænde, eller den som for Gaarden virkelig haver redet og giort Tieneste, være nærmere end nogen anden, dog mod fuld Bygsel, sammesteds Art. 25.

Ellers er denne Lovens Artikels Indhold, igientagen saavidt de enrollerede Soldater angaaer, ved Fr. af 28de Febr. 1705., Art. 8., og Rescr. til Statholder Wibe af 21. Jun. 1720., hvilket sidste melder: At de, som have udtient deres Tid, som Soldat, maa, efter Loven og Forordningen, frem for andre nyde Gaarde til

Bygsel imod lovlig Bygsels-Penges Erlæggelse; dog maa en Soldat, som endnu staaer i Tieneſten, med Sessionens Bevilling, gifte sig til en Enke, som sidder i sin forrige Mands Bygsel, saa og til en Bondes Datter, hvis Fader for Alderdom og Skrøbelighed er aarsaget at oplade sit Bygsel; Sammeledes en Enke, at oplade sin bygslede Gaard for sin Søn; dog skal det være Proprietairerne tilladt, naar en Soldat, være sig at han staaer i Tieneste, eller har udtient sin Tid, enten ikke vil antage Gaard, eller og ikke dertil af Proprietairen findes beqvem, formedelst Fattigdom, Ladhed, eller andre Aarsager, da at maa opsøge saadan en Person, med hvilken han kan være bevaret, enten han har tient eller ikke, paa det Gaarden ikke skal staae øde, eller vorde ødelagt, hvorimod Gaard-Bygsling ikke skal befrie dem for Soldats-Tieneste, som ei tient have.

De Enrollerede skal nyde deres Fædres Gaarde og Boeliger, frem for andre, naar de lovlig ledige vorde, og de Enrollerede dertil beqvemme ere; dog at med Odels-Retten efter Loven forholdes. Fr. af 1. Febr. 1770. Artikel 11.

5. Artikel.

a) Skippunds-Tunge, eller Tynge, er saa meget Korn af Rug, Byg, Malt eller Meel, som kan veie et Skippund, og agtes i Jorde-

Bogerne

Bøgerne for 2. Tønder Land-Gilde Korn, men forstaaes ikke om Huder, Fisk eller deslige.

b) Odels-Bonden (Odels-Retten uforkrænket,) maa ved lovlig Bygsel afstaae een eller 2de af de under sin Gaards Indhægning, eller Hiem-Rosse oprydende Pladser, enten til en af sine yngre Sønner, Døtres Mænd eller andre, og enten med eller uden Tillæg af den Ager og Eng, som under Gaarden selv bruges; Hvilket bygslede Stykke Jord derfor ikke skal taxeres til Skyld for sig selv; Men ligesom deslige Pladser stedse henhøre under Gaarden, og ingenlunde à parte for Skatter eller Afgifter kan skyldsættes, ei heller Gaarden udi dens Afgift derfor forhøies; saa skal og Odels-Bonden vedblive at svare Skatten for den hele Gaard; hvorimod det skal være ham tilladt, med en saadan Bygselmand igien at forenes, hvorvidt denne derudi bør komme ham til Hielp, Fr. af 29. Apr. 1752. Art. 1. 2. —— Men dette sidste angaaende Skyld-Sætningen er forandret baade ved næstfølgende Anordning, saa og ved Fr. af 14. Apr. 1769. Den første melder: At naar nogen Jorde-Brugs-Eier vil fra sin Gaard afhænde nogen Plads eller Deel, som efter Matriculerne under Gaarden ligger og henhører, skal først af vedkommende Sorenskriver og Mænd, imod lovlig Betaling, ved en lovformlig Forretning, beskrives en saadan Plads, eller Deels Strekning, Grændser og

Herlighed, og derhos tillige fastsættes, hvor meget Hoved-Gaarden i sin Skyld ved saadan Afhændelse burde afgaae, og det fraskilte Stykke igien paalægges, hvorefter saavel Kiøber, som Sælger, til Kongens Skatter og andre af Jorde-Godset gaaende Afgifter, enhver for sin ansatte Deel, bliver ansvarlig, m. v. —

Derimod er det ved denne Fr., ligesom ved det hereefter følgende Cammer-Brev, befalet, at under deslige Afhændelser ingen Herlighed der skal være at forstaae, som under Gaarden ere matriculerede, efterdi samme ei maa adskilles fra Grunden.

Den anden Forordn. af 14. April 1769. viser endnu omstændeligere, hvorledes Odels- og Selv-Eier-Bønder i Norge maa skifte og dele deres eiende og paaboende Gaarde imellem deres Børn; Denne Fr. vorder hent. til 5. 2. Art. 63., siden samme indskrænker Aae-Sædes-Retten til Hoved-Bollet, og al dets Eiendommе, hvorom bemeldte Lov. Art. handler. —

Hermed maa sammenlignes et ældre Cammer-Brev af 29. Jan. 1752. til Fogderne, indeholdende, at de ved Jorde-Godsers Afhændelse nøie skulde iagttage, deels at ingen Gaard, enten ved Salg eller i andre Maader skilles ved nogen Part af den Grund og Herlighed, som dertil forhen har lagt, og kunde forvolde, at den øvrige Deel af Stedet ikke kan holdes behørig ved lige; Deels at ingen sælger sin Gaard

til

til nogen Uformuende, eller saadanne Personer, som forud skiønnes, ikke deraf at kunde svare de Kongel. Skatter, og i Fald sligt befandtes, da samme med sine Omstændigheder straxen til Cammeret at indberette.

II. Artikel.

Denne Art. er udstrakt til Huus-Mænd, saa at Odels-Bønder, som deres Jorder eller Huse til Huus-Mænd overlade, skulle være pligtige at meddele Huusmanden en Fæste- eller Bygsel-Seddel ved Dag og Datum, samt paa det i Fr. af 23. Jan. 1719. anordnede stemplet Papiir, uden nogen Skriver-Penge derfor at tage, hvilken Bygsel-Seddel skal lyde paa Huusmandens Livs-Tid, og paa hans Hustru efter hans Død, saa længe hun sidder Enke. Forordning af 9. October 1750.

12. Artikel.

a) Om Land-Skylds Specierne i Norge, og deres Beregning, efter den gamle Skik og Brug i hver Egn, see den anførte Taxt i Arent Berntsens Skrift, kaldet: Danmarks frugtbare Herlighed.

b) Et Lob eller Spand Nordenfields skal regnes for $1\frac{1}{2}$. Tønde Hartkorn, og 1. Vaag Fisk for 6. Sættinger Hartkorn; I en Tønde Hartkorn er 12. Sættinger Hartkorn. Forordn. af 22. Apr. 1682. ——

c) Ei

c) Ei videre skal gives til 3die Aars Tage, end 1. R. Ir. af hver Løb, og af anden Land-Skyld efter Proportion, men alle Foræringer og Paalæg, hvad Navn de og have kan, som hidtil imod Loven have været i Brug, skal ganske være afskaffede, under den Straf, som i Fr. af 5. Febr. 1685. Art. 5. meldes, som til nærfølgende 16. Art under Lit. (b) er anført. —

d) Om den nye Matriculerings Befordring i Norge til Undersaatternes lige og retfærdige Taxering, efter Gaardenes Tilstand og Beskaffenhed, see Kongel. Instruction af 21. Julii 1721., og Fr. af 19. October 1722. — Men endnu i Fr. af 25. Febr. 1733. tales om en ny Matricul, som skulde indrettes:

Herved kan merkes:

e) Til Matricul-Skat paa Færoe, som til Skandsens Vedligeholdelse der i Landet anvendes, skal gives af en Mark Jord af Kongens egne Jorder aarlig 3. Skind, og af en Mark Odels-Jord 5. Skind, Fr. af 30. May 1691. Artikel 6.

f) Om Afslag eller Affældinger, see det som er anb. til 30. Art. i dette Cap., som viser de Tilfælde, naar en Gaard kan vorde nedsat baade i Land-Skyld og Skatte-Skyld; thi det ene har Sammenhæng med det andet, hvilket og det der anførte Camm.-Br. af 1725. 4ste og 6te Post viser.

13. Artikel.

Denne Art. er og indført i Fr. af 5. Febr. 1685. Artikel 8. ——

14. Artikel.

Ligeledes maa ingen paalægge Finnerne eller Lapperne videre Tynge, end som de før Missionens Tid have været vante at udgive, Resc. af 27. September 1726.

15. Artikel.

Denne Artikels 1ste Deel er igientaget ved Fr. af 5. Febr. 1685. Art. 2., hvor ogsaa den anden Deel er nærmere bleven bestemt, saaledes: At for en Mark Smør, enten det er Land-Skyld eller Leding, skal betales tre Skilling danske, og for en Vaag Fisk, om det er Tiende-Fisk, 3. Ort, men om det er Land-Skyld eller Leding, 1. Rigsdaler.

Paa de andre Jorde-Bogens og Ledings-Vahre, som Huder, eller Skind, Talg, Oste, m. v. er sat en ny Land-Skyld-Taxt ved Fr. af 30. Oct. 1685., som modererede den forrige; Og efter hvilken ny Land-Skyld-Taxt de opregnede Vahre med Penge skal betales, naar de ikke in Natura leveres; see videre det til næstfølgende 16. Artikel anbringende.

Om Korn-Tienden, som her tillige meldes, merk de til 2. 22 Art. 1. anf. Anordn. hvortil endnu kommer Statholder Gabels Brev af 8. Oct. 1700., og Resc. af 25. Sept. 1767. om Kornkastningens Indskrænkning.

16.

16. Artikel.

a) Denne Art. findes ogsaa udi den, medens Loven var under Trykken, udkomne Fr. af 5. Febr. 1685., Art. 2. §. 3. med dette Tillæg: Dog Præsten at nyde sin Tiende hos Bonden in Natura, om han det begierer. Med Skattes Smørets og Fiskens, saavelsom anden Skattes Proviant-Taxt, bliver forholdet efter Skattes Brevenes Indhold.

b) Skulde det befindes, at Proprietairen haver forurettet Bonden ved den giorte Afregning, da betale han Bonden det igien, og miste derforuden ligesaa meget, som han Bonden havde forurettet for, udi den tilkommende Landskyld, sammesteds Artikel 5. ——

19. Artikel.

Sammenlign hermed den 23. Art. i dette Capit.

20. Artikel.

3. 1. Art. 6. —— 3. 14. A. 22. —— 5. 13. A. 51., som findes anb. til den følg. 22. Artikel angaaende Afregninger, og til den 25. Art. angaaende Udmarks-Huusmændenes Bøger, hvilke de bør have, baade som Beviser paa deres Bygsel-Rettigheder, og som Afskrivnings-Bøger.

„ Efter Fr. af 23. Jan. 1719. Art. 10. skal de
„ i denne Art. ommelte Qvitterings-Bøger
„ ind-

„ indrettes med et Stykke stemplet Papiir
„ forudi, ligesaavel som Fæste-Brevene der-
„ paa skal skrives; Men da Hartkornet heri
„ er lagt til Grund-Regel, og alle Fæste-
„ Breve, som lydede paa mere end 1. Tonde
„ Hartkorn, skulde skrives paa No. 20. til
„ 24. Skill., og de dertil hørende Qvitterings-
„ Bøger være forsynede med lige Papiir,
„ men under 1. Tonde Hartkorn, det ringeste
„ Gade-Huus incl. 12. Skill. Saa kan
„ saadant ei anvendes paa Norges Skyld-
„ Fang, skiønt Forordningen er udkommen
„ for begge Riger.

„ Proprietairens, eller Jorddrottens Oppebør-
„ sels eller Afskrivnings-Bøger skal ogsaa ind-
„ rettes med et Ark stemplet Papiir forudi, og
„ et Ark bag udi, proportioneret efter Pro-
„ prietairens eller Jorddrottens Jorde-Bogs
„ Storlighed; Men da ogsaa her Hartkornet
„ er taget til Grund-Regel, saasom: Det
„ Gods, som er 500. Tønder Hartkorn og
„ derover, No. 4. til 2. Rigsdaler. ——
„ 200. Tønder og derover indtil 500. Tønd.
„ No. 2. 1. Rdlr., under 200. Tønd. No. 1.
„ til ½. Rdlr.; Saa er saadant ikke vel at
„ anvende paa Norges Skyld-Fang; Men
„ derimod siger Forordningen udtrykkelig, at
„ ved hver Hoved-Gaard, (uden at nævne
„ noget vist Skylde-Fang,) skal indrettes
„ en Fæste-Bog, hvori indføres alle paa

„ Godset

„ Godset udgivne Fæste-Breve med deres
„ Reverser, i hvilken Fæste-Bog skal ind-
„ bindes for og bag et Ark stemplet Papir.
„ No. 3. til 1½. Rdlr. ——

21. Artikel.

3. 21. Artikel 3. —— 6. 5. Artikel 10.
Denne Art. er igientaget eller indført i Fr. af 5. Febr. 1685., Art. 5., (som udkom medens Loven var under Trykken.)

22. Artikel.

3. 14. Artikel 20. —— 5. 13. Artikel 51.
Denne Artikel findes indrykket i forbemeldte Fr. af 5. Febr. 1685., Artikel 5.
See Fr. af 26. Jun. 1715., som skierper denne Lov. 22. og foreg. 20. Art. og melder, at ved hvert Aars Udgang, eller i det seneste til den i Loven bestemte Tid, inden hvilken Land-Skylden skal betales, skal enhver Proprietair og Jorddrot slutte Afregning med Bonden, og udi Bondens, saavel som hans egen Bog anføre hvad til Rest maatte blive, og hvilken Proprietair eller Jorddrot dette ikke efterkommer, naar Bonden kan bevise, at have sig til Rigtighed og Regnskab indfunden, skal have tabt sin Restance hos Bonden. —— Skulle det befindes, at Proprietairen eller Jorddrotten havde forurettet Bonden, og taget mere end Loven, og de satte Taxter tillade, da skal han

svare

svare den Forurettede dobbelt igien, og hans Gaard-Fæste, om han nogen haver, være til Kongen forbrudt, eller han i dets Mangel, udi andre Maader, efter Sagens Beskaffenhed, ansees og straffes.

23. Artikel.

Sammenlign hermed den foreg. 19. Artikel.

Denne Art. findes i Forordn. af 5. Febr. 1685. Art. 23. med det Tillæg til Slutning: Ellers skal enhver Jordrot bruge den Moderation imod sine Bønder, at de ikke kan have skiellig Aarsag til at klage, saafremt de ikke i Længden vil svare Hans Majestæt. Kongen, ikke alene til de af Godset gaaende Skatter og Tynger, men endog bringe det i den fuldkomne Tilstand med Bygning, Mandskab og Qvæg, at det til al Landskyld og Skatter selv kan svare.

24. Artikel.

a) Ogsaa denne Art. findes overeensstemmende med fornævnte Fr. af 5. Febr. 1685. Art. 7., dog med den meiere Bestemmelse, at hvor nogen sær Herlighed findes med Fiskerie eller andet, hvoraf Bonden nogen virkelig Nytte kunde have, og ham ingen sær Afgift derfor er tilregnet, deraf maa tages over forrige Bygsels-Taxt den tredie Deel af de tre første Aars Beløb, som den bygslende Bonde ved sin høieste Eed forklarer, det at have importeret i

det høieste, hvilken Bygsels-Forhøielse først efter de tre Aars Forløb skal betales, eller af hans Arvinger (om han imidlertid ved Døden afgik,) efter Proportion af de Aaringer, de Eiendommen i Brug havt haver. —— Hvis nogen ikke skulle kunne overkomme at betale de for Bygsel udlovede Penge strax, da bør han dog ikke derfor miste Gaarden, langt mindre trænges siden derfra, naar han har tienlige Vahre at betale den resterende Bygsel med, efter den forhen meldte Taxt.

Og skal enhver Proprietair eller Jorddrot paa Bondens Landskyld saa længe afskrive, hvis Bonden Tid efter anden betaler, indtil den ganske er afbetalt, og hvad han siden kan tilveiebringe, afskrive paa Bygselen, saa at af Bygselen ei noget annammes, førend Landskylden ganske er clareret.

Forseer sig nogen Jorddrot imod denne Lovens Art. enten med hemmelige Tingninger at giøre, eller tage forud ringeste Tilgift af Vahre, Foræring eller anden Billighed, for deraf at tilvende sig mere til Bygsel, end tilladt er, da skal han, naar derpaa klages, lægge Sagen fra sig ved sin Eed, eller efter Bondens derpaa aflagde Eed, give hannem det dobbelt tilbage igien, og have forbrudt sin Bygsel-Ret. Men skulle Bonden foraarsage Proprietairen Skatternes Betaling, enddog han intet havde bekommet af samme Aars forfaldne Landskyld,

skyld, da skal det staae Proprietairen frit for, at bygsle Gaarden til hvem han vil. —
" Foruden hvad her i denne Lov. Art. er til-
" lagt Jorddrotten at tage ved Gaarders
" Bygsling, skal Jorddrotterne eller deres
" Fuldmægtige, saavel i Anledning af dette
" Capitels 7. Art, som efter gammel Ved-
" tægt, tage noget istedet for en Stovle-Hud;
" Men af det nylig uddragne af Fr af 5. Febr.
" 1685. (som udkom medens Loven var un-
" der Trykken,) sees at intet saadant der
" ommeldes.

b) Om den nye Matriculering i Norge, see de til foreg. 12. Art. anb. Anordninger.

c) I øvrigt om Aftag eller Affældinger, see det som anb. til dette Cap. 30. Art. der viser, naar en Gaard kan vorde nedsat baade i Landskyld og Skatteskyld.

d) Om Mark-Jorders Bortfæstelse, paa Færse, Fæste, Sovde-Leien, Jorde-Leien og Skatten, Odels-Leien og Værge-Tolden, see Forordn. af 30. May 1691. Art. 9. 10. 11. —

25. Artikel.

Denne Art. findes fra Ord til andet i Fr. af 5. Febr. 1685. Artikel 7.

Men som den, saavelsom Forordningen, egentlig hensigter til Gaardmænd, og endnu intet bestemmeligt om Huusmændene var udkommen, hvilke og ei heller ved Lovens Udgi-

velse fandtes i saadan Mængde som nu, da de kan henføres til 3. Classer; saa er denne Art. ved Fr. af 9. Oct. 1750. bleven udstrakt til Huusmænd og deres Enker, saa at Odels-Bønder, som deres Jorder eller Huse til Huusmænd overlade, skulle være pligtige at meddele Huusmanden en Fæste- eller Bygsel-Seddel ved Dag og Datum, samt paa det i Forordning af 23. Jan. 1719. anordnede stemplede Papiir, uden nogen Skriver-Penge derfor at tage, hvilken Bygsel-Seddel skal lyde paa Huusmandens Livs-Tid og paa hans Hustru efter hans Død, saa længe hun sidder Enke. —— Ligesom og derudi bør indføres ei alene Husets og Jordens Leilighed, samt Bygselens Summa, men og den øvrige Tieneste, som Huusmanden bør bevise Bonden, og alt hvad de paa begge Sider ere pligtige at efterleve; Og skal saadan Bygsel-Seddel til Tinge, imod halv Læsnings-Penges Betaling, forkyndes —— Skulde Huusmanden eller hans Enke ved Opsætsighed, Utroskab eller i andre Maader sig imod Bygsel-Brevet forsee, da bør de efter foregaaende lovlig Rettergang, og Sagens Beskaffenhed dømmes til at have deres Fæste eller Bygsel forbrudt; Men forsømmer nogen Bonde at forsyne sin Huusmand med lovlig Bygsel-Seddel, da bør han ei alene, betale det stemplede Papiir dob-

belt,

belt, men endog desuden bøde til Sognets Fattige Een Rigsdaler, som uden Lov og Dom af hannem skal udredes. Forordning af 9. October 1750. ——

Denne Fr. er forklaret og forandret ved en senere af 29. Apr. 1752., blant andet saaledes: At Gaardmændene, Proprietairer eller Beneficiarii ei maa tvinges til, imod deres Villie, at give Bygsel paa de Pladser, som enten ere, eller herefter kunde vorde opbyggede inden Gaardens Indhegning eller Hiem-Rosser, m. v. Men naar Huusmanden selv maatte tilhøre Bygningen og Pladsen, da ved Tilfælde af hans Død, og Enkens Ufornuenhed til at giøre det pligtige Arbeide, eller hans Flytning, skal Huusmanden nyde Erstatning for Husenes Værdi, efter uvillige Mænds Taxt, Art. 1.

De Huusmænds Stuer og Pladser, som Odelsmanden eller Landdrotten selv have bekostet at bygge, rydde eller indrette, for at besættes enten af gifte Tieneste-Folk, Haandverks-Folk, eller andre Brugs-Arbeidere, deres Besiddere skal stedse ansees som Tieneste-Folk, der efter lovlig Udsigelse bortflytter, med mindre anderledes derom imellem dem skriftlig vorder forenet. Artikel 3.

Derimod skal paa de Pladser, som Huusmændene udi Udmarken have bebygget og opryddet

rydded til Ager-Land eller Eng-Bond, af Steen-Haver, Torve-Raaber eller Myre-Sletter, gives Huusmanden en Bog, hvoraf det første Ark skal være stemplet Papiir til 6. Sk., hvorudi Jordens Strækning og Omfang, som ham er givet til at dyrke, skal beskrives, og tillige indføres Jorddrottens og Huusmandens Rettigheder og Pligter, samt den sidstes aarl. Afgift, hvilket alt udi Tings-Protocollen skal indføres, ligesom og Huusmanden for hvert Aars Afgift derudi skal quiteres. En saadan Huusmand eller hans Enke er det ikke tilladt at udsiges, eller bortjages saa længe hun eller han efterkommer deres Pligter. —— Med de saa kaldede Strand-Siddere ved Sø-Kanten, samt dem, som ved Kiøb- eller Lade-Stederne have bebygt Grunde, imod at svare aarlig Grund-Leie deraf, skal det forholdes efter derpaa udstedde Grund-Sedler, hvad enten derunder er lagt nogen Korn-Lykke, eller derunder ikke befattes videre Strækning, end det som Husene ere byggede paa, og til Gaards-Rum er indhegnet, og hvor ingen Grund-Seddel findes, der bør den af Grund-Eieren udstedes, for den samme Leie som af Huset sædvanlig gives og aarlig er betinget. Artikel 4.

Siden skal til Stift-Amtmanden i Bergen være udsted et Reser. af 9. Oct 1766., hvorledes med Bygsel-Sedlers Udstedelse og Ting-Lysning skal forholdes. * * * 26. Ar-

26. Artikel.

Sammenlign hermed 3. 13. Artikel 1. —— D: Eiere, være sig Bønder eller andre, som under deres paaboende Gaarde bruge mere end et saadan Avls-Gaard, som alene kunde underholde en Familie, og udgiøre et fuldt Jorde-Brug, hvoraf, efter denne Lovens Art. dobbelte Skatter bør erlægges, skal betale Consumption efter Fr. af 22. Dec. 1761. —— Men af mindre Gaards-Parter, eller saa kaldede Underbruge og Tvebruge, som allerede til Gaardens fornødne Drift haves, betales intet af hvem de end besiddes; see bemeldte Forordnings 1. P. 1. Art. som formedelst dens vanskelige Forstaaelse ikke vel udtogsviis kan anbringes.

Heraf tog man Anledning til den Formening og Forespørsel i Rente-Cammer-Collegio, om ikke Eierne af de Gaarde i Norge, som have ernæret og kan ernære enhver sin Bonde-Familie, skulde naar de alene drive saadanne **Tvende** alene betale simple Skatter, og først af den **Tredie** de ved Loven paalignede dobbelte Skatter; hvorover af Rente-Cammer-Collegio ned det Vestindiske og Guineiske Rente- samt Gen.-Told-Cammer, hvorfra ovenmeldte Forordn. var expederet, blev corresponderet, hvis Betænkning gaaer derhen, at det, som Loven udi det omspurgte Tilfælde

fastsætter, bør følges og tiene til Regel, hvorimod ei nogen af bemeldte Forordning udragen Interpretation eller Forklaring til Forandring kan være antagelig. — Dette stemmer ogsaa overeens med den ældre Consumptions-Fr. af 24. Jan. 1682., 3 P. 2. Art., samt med Forordn. af 5. Febr. 1585. Art 7. — Man finder ogsaa et Cammer-Brev af 22. Julii 1758., til Fogderne, hvorefter disse skal af de Leilændinge, som tilbyde sig en forhen af Jorddrotten à parte brugende Avls-Gaard, tage deres eedelig Forklaring, at deres havende Bygsel ikke er pro forma, eller derunder directe eller indirecte er nogen anden hemmelig Betingning, og at ikke efter nogen Slags Accord med Jorddrotten skal afgaae noget af hvis de, som Bygsel-Mænd rettelig efter Loven tilkommer; At de ikke have havt, eller skal have videre Udgift, end de med Rette bør, samt at Jorddrotten ikke har oppebaaret, eller skal oppebære mere af sin bygslede Gaard, end Loven paabyder. —

Og skulde det anderledes befindes, da maa Fogden paa Embeds Vegne lade dem paa lovlig Maade tiltale til Straffs Lidelse efter Befindende.

27. Artikel.

Foruden den Leilændingen i denne Art bevilgede Fiske-Ret, har han og Jegt-Ret, see Fr. af 8. May 1733. 29. Ar-

29. Artikel.

1. 2. Art. 15. —— 1. 4. Art. 13. ——
1. 22. Art. 8. —— 1. 24. Art. 2.

30. Artikel.

a) Sorenskriveren maa ikke tage à parte Betaling for Bønder-Gaardenes Besigtelse til Aabod ved Skifternes Holdelse, naar Landdrotterne have begiert Husene besigtede, og Aaboden taxerede. Reser. til Amtm. i Trunh. af 26. Febr. 1734.

b) Ligesom Leilændingen efter denne Artikels Slutning ikke skal svare til de Huses Istandsættelse, som ved Fieldskred eller Vindfang borttages eller nedfældes; Saa har Kongen og bevilget, at naar nogen Gaard ved Vandløb eller Fieldskred kommer til Skade, maa Skaden paa Jorddrottens egen Ansøgning, udi vedkommende Fogeds Overværelse synes og beskrives af sine Omstændigheder og Værdi, imod det, som af Jorden er bleven beholden, og Aftaget bevises med et lovligt Tings-Vidne, af Amtmanden attesteret; Ved hvilken Syns-Forretning dog maa iagttages:

1.) At Aftaget alene for den af Fieldskred, eller Elve-Brud tilfoiede Skade, og ingenlunde formedelst nogen anden Slags Mangel, derudi vorder anfort og beregnet.

2.) At derved tillige forklares, om de beskadigede Jorder, eller nogle deraf, enten aldrig, eller udi visse Aar, kunde ventes at vorde bragte udi deres forrige Stand, og det derfor ansatte Aftag da igien at ophøre.

3.) Om de saaledes udi Skylden aftagne Jorder tilforn for noget Aftag have været ansatte. Og naar da Syns-Forretningen saaledes er indrettet, skal samme til Kongel. Approbation indsendes, forend noget derefter i Regnskaberne til Afgang maa anføres. See Skatte-Forordning af 13. December 1746. Capit. 6. — Denne sidste Fr. kan sammenlignes med et ældre Cammer-Brev af 27. Jan. 1725., som formelder: At Rettens Betiente, som med de beskikkede Mænd under Eeds-Bekræftelse forrette Affældinger, skal i samme specificere:

1.) Gaardens Skat- og Land-Skyld, alle Slags efter gamle Matriculer, og Vedkommendes Skiøder og Adkomster.

2.) Enhver Opsidders Navn og Brug, og hvor meget enhver, og af hvad Slags Specier, derudi er eiende.

3.) Hvad Aftag derudi tilforn maatte være skeet, og om samme ikke siden deels ved Opryddning, eller i andre Maader igien er bleven forbedret.

4.) Enhver Opsidders tagne Skades Beskrivelse, paa hvad Tider og Steder tilfoiet, og med sine

Omstæn-

Omstændigheder forklaret, baade om det med Tiden kan staae til Forbedring og Oprydning, eller ikke, som og hvor meget af Sæd og England, samt Foring derved er tabt.

5.) Skiønnes der da, hvor meget enhvers Aftag saavel i den sidste, som i den forrige tagne Skade, hvor Affælding er skeet, (dog enhvers for sig) i det allermindste, og i Proportion af den igien havende Sæd og Avling, bør være i Skatteskylden, og i enhver Lods-Eiers Landskyld.

6.) Hvad enhvers Brug i begge Dele i det mindste kan staae for at skatte og skylde efter, saavel til Kongen, som Proprietairen eller Jorddrotten.

Og 7.) Endelig hvad al Gaardens Aftag, og igien beholdne Skyld da egentlig bliver.

Hvorefter Affældings-Forretningen, (nu efter Forordningen Tings-Vidnet,) naar den paa den Maade er forfattet, og af Stifts-Amtmanden, (efter Forordningen Amtmanden,) examineret og attesteret, at han Aftaget fornodent og billigt eragter, Rente-Cammeret, (dog efter Forordningen til Hans Majestæts egen Approbation) tilstilles. ——

Derefter blev ved Kongel. Resolution af 1. Jul. 1727. befalet, at med Affældinger, som hereafter formedelst ulykkelige Tilfælde maatte indløbe, saavelsom med de forrige Affældinger, skulde haves noie Indseende, i Særdeleshed,

at

at hvor saadanne høi-nødvendige Aftag udfordres, da derimod haves udi neie Agt, om ikke paa andre Steder, Gaarder, Rydninger eller Herligheder kunde skee Paalæg og Skyld-Sætninger, med videre.

31. Artikel.

Amtmændene og Fogderne skulde paasee, at de afbrændende Huse iaien af Eierne vorde opbygte og i Stand satte, hvorimod Hans Kongelige Majestæt har bevilget, at naar nogen Gaard ved ulykkelig Ildebrand vorder lagt i Aske, da skal Skaden først med et lovskikket, og af Amtmanden attesteret Tings-Vidne bevises, hvorefter de Skade lidende maa forundes 2de Aars Frihed for alle af Gaardens Brug gaaende Skatter, Tienden og Munderings-Penge alene undtagne, dog at Husene inden de 2de bevilgede Friheds Aars Udløb vorde opbygte, og at i Tings-Vidnet, førend det attesteres og indsendes, vorder forklaret, ikke alene Opsiddernes og Forddrotternes Navne, men og under hvad Nummer og Skibrede, samt for hvad Skyld Gaarden i Matriculen er anført; Item om alle Gaardens Bygninger, eller hvor meget deraf er bleven afbrændt. Forordn. af 13. Decemb. 1746. Cap. 6. —

32. Artikel.

Om Huses Vurdering i Flytningers Tilfælde, see Fr. af 29. Apr. 1752. 1. Art., som neiere bestemmer

bestemmer denne Art. saaledes: Skulde det hænde sig, at en Huusmand, som selv enten havde paa egen Bekostning opbygget Husene paa Pladsen, eller kiøbt dem af den forrige Besiddere, skulde døe, og Enken ikke var i Stand, at giøre det udfordrende Arbeide, eller og Huusmanden kunde faae bygslet en anden Gaard, da skal Bygningerne paa Pladsen, efter billig Værdi, hvilken af uvillige Mænd skal fastsættes, betales Huusmanden, enten af Bonden selv, eller af den Huusmand, som kommer i Steden; Og skal der ved saadan Bygningers Taxation iagttages, om Tømmeret dertil af Gaardens Skove er taget.

33. Artikel.

Sammenlign hermed D. L. 3. 13. Artikel 1. og 2.

34. Artikel.

a) Om Skov-Væsenet, see de forhen til 12. og 13. Capit. anb. Anordn., saavidt noget af dem paa Leilændinge kan hentydes.

b) Om Land-Nam, see 1. 22. Art. 17. 18. —— 5. 9. Artikel 7.

c) Leilændinge, som boe paa Kongens Gods ved Kongsberg Solv-Verk, maa ikke lade sig finde i nogen utilladelig Kul-Brænding eller Tømmer-Hugst, under Straf at have for-

brudt

brudt alle de virkede Materialier, som og at bøde til Sølv-Verkets Fattige, dobbelt saa meget, som de confisqverede Effecter kunde være værd, see Fr. af 21. Apr. 1721.

36. Artikel.

Paa det Berg-Verkerne, formedelst Mangel af Sætte-Ved, ikke skal undergaae og vorde lagte øde, saa maa Bønderne ikke i Berg-Verkernes Circumference-Skove anstikke Skov, eller brænde Tiere, saafremt de ikke, uden al Naade, vilde straffes paa Livet. Fr. af 23. Junii 1653. Artikel 19. ——

D. L. 15. N. L. 16. Capitel.

Om Veie.

1. Artikel.

Veiene ere adskillige Slags, saasom:

1.) Konge- og Jagt-Veie.

2.) Lande- eller Alfare-Veie (i gamle Dage kaldede Adel-Veie, hvilket Ord Contracte endnu findes i 6. 15. Artikel 15.).

3.) Skov-

3.) Skov- og Mark-Veie.

Hertil kan og lægges:

4.) Almindelige Broer.

See herom det, som til begge de følgende Artikle anbringes.

Et Speciale:

Den Vei, som gaaer imellem Viborg og Randers over Fusingøe-Vasse og Steenbroe, Grou kaldet, skal være den rette almindelige Lande-Vei, hvorimod Fusingøes Eiere maa nyde Passage-Penge med videre, da de alene skal holde Veien igiennem Vassen i vedborlig Stand; Men Steenbroen Grou skal af Herreds-Bønderne vedligeholdes. Dog ere de fri for at betale Passage-Penge, som passere Vassen i Konge-Reiser, eller med Skatte-Korn. Rescr. af 22. Apr. 1746.

D. L. 2. Artikel.

3. 13. Art. 13. —— Leer-Grave maa og ikke være Veien for nær, 6. 11. Artikel 9.

Veie, som ere almindelige og umistelige, maa ikke aflukkes, med mindre andre ligesaa bequemme Veie kan anvises eller anlægges. Fr. af 29. Dec. 1758., af 28. Dec. 1759., af 8. Mart. 1760., Art. 2., og Forordn. af 28de Jul. 1769.

Dersom Bønderne i Fyen indtager noget af Lande-Veien til Ploie-Land, skal de ei alene

derfor

derfor straffes, og strax lægge det ud igien, men end og tage Skade for Hiemgield, om de Reisende eller andre nødes til, over saadan Modvillighed at skaffe sig selv Plads og Rum. Rescript af 11. Mart. 1735.

Ex. findes i Resc. af 4. Apr. 1766. til Stifts-Amtmanden og Biskoppen i Sielland: At en Proprietair skulde udlægge en Præst hans Kirke-Vei igien, eller i dens Sted skaffe ham en anden ligesaa bequem Vei.

D. L. 3. Artikel.

Denne Politie-Ordning, som her menes, er ikke siden udkommen, skiont Resc. af 7. Jul. 1682. viser, at der virkelig har været en Politie-Commission sat, som blant andet har havt Veienes Forbedring til dets Formaal.

Fr. af 22. Oct. 1701. for Dannmark og de for Bergen, Christiania og Trunhiem i Norge udkomne, kan ei her anvendes, helst da det, som meldes i den første, i Cap. 7. Art. 6. vidkommer alene Kiobstæderne, derfor maa man lægge Merke til de særskildte Anordninger, som om Vei-Politiet og Vei-Væsenet ere udgangne, saasom:

1.) Om Konge- og Jagt-Veiene. —

See om de første Forordninaerne af 1. Octob. 1673., af 7. Apr. 1685., af 21. Mart. 1718., af 4. Junii 1725., af 24. Apr. 1734., hvilken sidste forandrede de forrige, og nedsatte de

50. Rdlr.

50. Rdlr. Straf-Boder for hver Vogn til 5. Rdlr, men befriede de Personer, som derpaa fandtes, fra at betale noget. Siden blev ved Fr. af 23. Sept. 1735. anordnet en Vei-Patruille, paa Kiøbenhavns- og Hirschholms-Amter, som skulle opagte, at ingen Uberettigede kiørte paa Konge-Veiene, holde Bog over det Passerende, angive samme, og lade de indtreffende Mangler og Bræk istandsætte. —— Og om Jagt-Veiene Forordningerne af 14de Sept. 1687., og af 22. Oct. 1701., Capitel 6. og 7.

" Herved er nu skeet saa stor Forandring med " baade mange gamle Veies og Patruillens " Afskaffelse, saa at man holder den blotte " Anførsel af Forordningerne for nok, i Fald " nogle skulde ville videre efterspørge den " Sag.

2.) Om Lande- og Alfare-Veie.

a) Saavidt Kiøbstæderne angaaer, skal Stifts-Amtmændene, Magistraten og Politie-Mesteren have Indseende med Veiene, og besørge deres Vedligeholdelse. I Særdeleshed skal Politie-Mesteren have Opsyn med samme, og tilkiendegive Magistraten, naar nogen Brøstfældighed derpaa findes. Forordning af 4. Mart. 1690., og af 22. Oct. 1701., Capitel 7. Artikel 6.

b) Hoved-Veiene i Norre-Jylland bleve næsten af ny anlagte i Aaret 1682., og blant anden

Forbedring meget forkortede; Til den Ende blev befalet ved Reſcr. af 7. Jul. ſamme Aar, at der ſkulde giores en Uddeling til hvert Herreds og Birks Anpart, ſaaledes at hver fik den Andeel, ſom var dem nærmeſt. Ellers ſkulde Veiene deles i Proportion af Tønder Hartkorn, og ganſke intet Bønder-Gods derfor forſkaanes, være ſig Kongens eller andre Proprietairers. Amtmanden ſkulde ved Beſigtelſen paaſkionne det ene med det andet, ligeſom Veiene vare onde og gode til, dobbelt, tredobbelt, eller ſom det findes koſtbart med Broer og deslige, efter Jordens og Bundens Beſkaffenhed, hvorefter Proportionen ſkulde indrettes.

c) Angaaende Lande-Veienes Forfærdigelſe i Sielland udkom forſt en Fr. af 15. Oct. 1687. ſom indeholder, at Amtmændene ſkulde tilholde Proprietairerne og Bønderne, at ſætte deres Anparter af Veiene til da foreſtaaende Foraar i Stand; Befandtes nogen Forſømmelſe herimod enten hos Amtmændene eller Proprietairerne, da ſkulde den Skyldige uden nogen Anſeelſe derfor bøde til Qvæſt-Huſet Et Hundrede Rigsdaler. Men dersom Bønderne ſkulde findes efterladne, da ſkulde de Forſømmelige ſoges og pantes for det, ſom deres Anparters Forfærdigelſe ſig kunde bedrage, eller og derfor i deres Boe Udlæg ſkee.

d) Ved

d) Ved Reſcr. af 3. Nov. 1688. blev befalet, at Herreds- og Birke-Fogderne, ſamt Ting-Skriverne i Aalborg og Viborg Stifter, ſkulde tilligemed den da anordnede Vei-Inſpecteur have Indſeende med Veienes Vedligeholdelſe.

e) Derefter udkom den 4. Mart 1690. en almindelig Forordning om Lande-Veienes Forfærdigelſe i det ganſke Danmark. Herved bleve de forordnede Veie-Meſtere afſkaffede, fordi de (efter Forordningens egne Ord) ingen Nytte havde giort for den Løn de bekom hos Bønderne, (dog vedblev ſamme Embede i Vendſyſſel og Han-Herrederne indtil 1773, da ſamme ved Kongel Reſolution ligeledes blev afſkaffet, og dets Forretninger under Herreds-Fogdernes Embeder bleve henlagte, og den af Hartkornet til Vei-Meſter-Embedet forhen udredede Løn til en offentlig Sundheds Anſtalt i ſamme Egne beſtemt). — Derimod bleve Stift-Befalingsmændene, og Amtmændene befalede, at træde ſammen, for at beſtemme hvor mange, og hvilke Veie i hvert Amt burde at iſtandſættes og vedligeholdes; Og naar dette var ſkeet, ſkulde Amtmændene med Proprietairerne, og andre Vedkommende overlægge, hvorledes Lande-Veiene fra Kiøbſtæd til Kiøbſtæd ligeſt kunde deles — Efter denne Deling ſkulde hvert Herred, Sogn og Bye ſine Veie og Veis-Parter udviſes, og hver Gaard ſin Andeel efter Veienes Be-

skaffenhed, Ondhed og Godhed, ved Alen-Maal tilmaales, hvorfra ingen hverken Kongens egne, eller Proprietaire-Bønder maatte være forskaanede. —— Saaledes som enhver derefter blev sin Andeel udviist og tildeelt, skulde Amtmændene, under Straf, som vedbør, tilholde alle og enhver, uden Forskiel, at lade deres Veis Anparter ikke alene da istandsætte; Men og siden Aar fra Aar forsvarligen vedligeholde, saa og derhos den Anstalt giøre, at om nogen derudi findes forsømmelig, hans Veis Anpart da strax vorder forfærdiget ved andre, som skal have Magt til, at udpante den Forsømmelige for dobbelt saa meget, som Reparationen billigen haver kostet. Dog undtages Veiene paa Grevernes og Friherrernes Godser, saaledes, at de selv ene og alene indeles samme paa deres Bønder, Gr Priv. af 25. May 1671. Art. 16., og Friherrerne af samme Dato, Art. 14.

Ved Rescr. af 6. May 1697. er den Post i forestaaende Fr. af 1690., angaaende Udpantningen nærmere bestemt, saa at det skal være Bye- Herreds- og Birke-Fogderne, som skal pante de Efterladne og Forsømmelige for Veienes, Steen-Gierdernes, og Skiel-Broernes Brøstfældighed; Hvilket og ved Rescr. for Fyen, af 19. Sept. 1699., og af 11. Mart. 1735. er igientaget.

f) Om

f) Om Lande-Veienes Iſtandſættelſe i Fyen melder Reſcr. af 19. Sept. 1699., at Amtmændene ſkulde tilholde Bye-Fogderne i Kiøbſtæderne og Herreds-Fogderne paa Landet, at hvor Broſtfældighed paa Broerne og Veiene fandtes, der ſkulde de, enhver for ſit Diſtrict, ſtrax tage lovlig Syn derpaa, og give de Vedkommende uden Ophold tilkiende, hvad Bekoſtning til ſammes Forfærdigelſe billigen kunde medgaae. Hvis nogen derefter ſkulde findes forſømmelig, at lade ſin Andeel af ſamme Veie og Broer iſtandſætte, ſkal den Bye-Foged eller Herreds-Foged, i hvis Diſtrict det er, lade Broſtfældigheden ſtrax forfærdige, og Bekoſtningen hos den Skyldige udpante; Men i Fald Bye-eller Herreds-Fogderne ſkulde forſømme dette, have Amtmændene at tilholde Amt-Skriverne, (Amts-Forvalterne,) hver i ſit Amt, at de lade Veiene og Broerne lovligen ſyne, og deres Broſtfældighed paa de forſømmelige Bye- og Herreds-Fogders Bekoſtning forfærdige, og ſaafremt de da ei i Mindelighed hos hannem med Betalingen indfinde; maa han dem derfor lade exeqvere; hvorimod de kan ſoge deres Regres hos Vedkommende efter lovlig Medfart. — Dette ældre Reſcr. er deels igientaget, deels forandret ved et andet ſenere, neml. Reſcr. af 11. Mart. 1735., hvorefter en ny Deling over Lande-Veiene i Fyen, og hvers Anpart deri er ſkeet,

og hvorved tillige meldes, at hvor saadanne Veie eller Steen-Broer fandtes, som havde henlagt uden Reparation i mange Aar, og ei af de dertil henlagde Bønder med lige Bequemmelighed, som andre, kunde istandsættes, da skulde andre Sogne, som havde deres almindelige Kirsel derover, eller om disse ikke kunde være tilstrækkelige, da hele Herredet, eller Amtet, herudi komme til Hielp for den første Gang. Tvistigheder om Veie og Broer imellem Proprietairer, Bønder og andre Lods-Eiere, skulde af Amtmanden ved Resolution paakiendes. Hos de, som ikke skaffede deres Vei-Parter i Stand inden 4r: Uger efter Ploie- og Høstens-Tid, som er i Junio eller Sept., eller og til den Tid hannem maatte forelægges, skulde Herreds-Fogden efter forregaaende lovlig Syn, og Amtmandens Samtykke udpante Bekostningen. Efterlades sligt af Herreds-Fogden, skal Amts-Forvalteren det efterkomme, og de Forsømmelige, være sig Bønder, Herreds- eller Birke-Fogden, af Amtmanden mulcteres efter Forseelsens Beskaffenhed, hvilken Mulct hos Vedkommende efter Amtmandens Foranstaltning vorder inddreven, Sognets Fattige til Beste.

Proprietairerne i Haureballe-Gaards Amt skal lade sætte deres Vei-Skifter i forsvarlig Stand, og holde samme upaaklagelig vedlige; Hvis ikke skal Amtmanden foranstalte det

mang-

manglende efter Fr. af 4. Mart. 1690. iſtandſat, og de derpaa gaaende Omkoſtninger dobbelt hos Vedkommende udpante, Reſcript af 3. Jun. 1757.

Om en ny forehavende Foranſtaltning til Lande-Veienes nye Anlæggelſe, i Følge den i Danmark da beſtikkede General-Vei-Meſters Forſlag, ſom beſtaaer af 6. Poſter, ſee Circ. Cammer-Brev af 12. May 1764. i Rothes Samlinger af Reſcripterne.

Saa var det og det forrige Gen.-Land-Væſens Collegium paalagt at beſorge de alfare Veies Forbedring og Iſtandſættelſe, ſee Forordning af 15. April 1768. Artikel 7.

8) Om Lande-Veienes Beſkaffenhed. Lande-Veiene ſkal være ſaa brede, at 2de Vogne bequemmelig kunde kiøre hinanden forbi. Reſcr. af 11. Mart. 1735., og af 23. Apr. 1745., —— eller ſom Reſcr. til Stift-Amtm. i Aarhuus af 3. Junii 1757. nøiere beſtemmer det, 12. Alen brede, og forſynede med Træ- og Steen-Broer, ſamt Grøfter af 2. Alens Dybde, hvor ſaadant, efter foregaaende Syns-Forretning, maatte udfordres. —— Hvor hule Veie findes, ſkal ſamme ligeledes holdes i ſaadan Stand og Brede, at 2de Vogne kan magelig kiøre hinanden forbi, paa det de Reiſende, iſær ved mørke Nætter, ikke ſkulde komme til Skade.

Ved Reſcr. af 7. Nov. 1698. blev befalet, at til Mile-Pælene, ſom viſe de afmaalte Lande-Veies Længde, ſkulde Magiſtraten i Kiøbſtæderne lade føre fornødne Kampe-Stene til de 3 næſte Pæle ved Kiøbſtæderne paa alle Sider; Ligeledes ſkulde Bønderne i ethvert Amt, ſom næſt ved Lande-Veiene ere beliggende, i hvem de og kunde tilhøre, føre Stenene til de øvrige Mile-Pæle, nemlig til hver heel, halv eller Fierding Mile-Pæl 50. ſtore Stene, 3. eller 4. Qvarter tykke, og derforuden hvor Mangel af Stene findes, ſkal de didføre ſaa mange Stene, ſom behøves til at giøre et Steen-Gierde omkring Mile-Høiene, 50. Alen i Rundingen; ſammenlign herom Fr. af 24. Apr. 1734., Artikel 6.

3.) Om Mark-Skov-Hede-Molle-Kirke-Veie, og deslige.

Diſſe maa ligeſaa lidet ſom Lande-Veiene afſlukkes, ſee foreſt. 3. 15. Artikel 2., og de derved anførte Anordninger. ——

* * * * * * * *

„ Ellers kan til denne Art. endnu henhydes føl-
„ gende Anordninger, ſom til en god Vei-Po-
„ litie henhørende.

Hverken paa Mark eller Veie maa findes Aadſeler af Heſte, Koer, Faar, Svin eller andre Creature, at henligge; Men naar de der findes, da ſkal ſaa mange af den Lands-By eller Sogn,

Sogn, paa hvis Grund det er, som behoves, efter Sogne-Fogdens Tilsigelse, være pligtige tillige med deres Tieneste-Folk at møde, og samtlige hielpe til at nedgrave eller bortføre det døde Aadsel; Og, skal dette Arbeides Forretning gaae omkring imellem Bye- og Huus-Mænd med deres Tieneste-Folk efter Mand-Tallet. —— Forsømmer nogen at møde, som kunde have mødt, eller i det mindste ikke formaaer en anden at møde i sit Sted, da skal han derfor bøde til Sognets Fattige 1. Mk. —— Skulle noget saadant Aadsel findes henliggende paa nogens enten Eiende, eller under Forvaltning og Opsigt havende Grund, da skal vedkommende Proprietairer eller deres Fogder, saavelsom Amts-Forvalterne og Regiments-Skriverne, saavidt Kongens Gods angaaer, bøde for deres Forsømmelse til Sognets Fattige 2. Rdlr.; Men forsømmer Amtmanden at tale derpaa, skal han ligeledes bøde til de Fattige 4. Rdlr.; Sammenlign hermed Fr. af 21. Martii 1685., som befaler, at hvo, som fordrister sig enten med Ord, Skrift eller Gierning at bebreide nogen saadan en uomgængelig Forretning, skal, uden nogen Forskaansel, lide paa sin Ære, eller straffes paa Bremerholm; see og Fr. af 29. Julii 1745. —— Herforuden er, i Henseende til Jagten, giort Forbud imod Aadslers Henliggelse paa Marken, nemt. ved Jagt-Fr. af 18. Apr. 1732.,

Art. 37., og den ældre af 8. Dec. 1688., Art. 36., at hvert Steds Øvrighed skal befale Nat-Mændene, at de under høieste Straf, føre alle Luddere eller Aadseler til de Steder, som anviiste vorde, og ikke lade dennem her og der henligge.

(Dette er befalet for at befordre Ulvenes Udlæggelse).

Og ved Fr. af 28. Aug. 1739., at ingen maa lægge Luddere i den Kongl. Vild-Bane, for at øve ulovlig Skytterie.

(Ved denne Leilighed, og af Mangel paa anden, kan ogsaa merkes om **Aadsler**, som findes paa Gaderne i Kiøbenhavn. Fr. af 25. Apr. 1702., Artikel 9. og 22.)

4.) **Endnu merkes ved dette Capitel om Broer.**

Greverne og Friherrerne alene skal følge den Rettighed, som er lagt til Broernes Vedligeholdelse paa Landet, saavidt Broerne enten ganske, eller en Deel deraf, paa Grevskabets eller Friherskabets Grund ligge, hvorimod de dem forsvarligen, og uden nogen Paaanke og Klagemaal skal anlægge og vedligeholde. Grev. Privil. af 25. May 1671. Art. 14. Frih. Artikel 13.

„ Paa visse Steder findes dog endnu Broer,
„ som ikke tilhøre Greven eller Friherren,
„ uagtet de ligge paa Grev- eller Friherska-
„ bets Grunde.

„ For-

" Formodentlig maa de nu værende Eieres Ad-
" komster være ældre end de Grevelige og
" Friherlige Privilegier.

Men ellers melder Fr. af 20. Febr. 1717., at de Ansøgninger, som maatte indkomme om Broe-Korn eller Penge, for at vedligeholde Broerne, ikke kunde ventes bevilgede.

" Herved kan nu omstunder alene forstaaes saa-
" danne smaa particulaire Broer, som ikke
" ligge paa Alveien, men ved en eller anden
" assides Gaard eller Bye, som deraf mest
" benytter sig; Thi siden 1717. indtil denne
" Tid ere udgivne mange Privilegier paa at
" have Broe-Korn af de næst omliggende
" Bønder, og Penge af fremmede Reisende,
" for Vedligeholdelsen af saadanne Broer,
" som ligge paa alfare Veie. — Saa fin-
" des ogsaa adskillige Exempler blant Reskrip-
" terne, at saadanne almindelige Broer med
" deres Vasser af omliggende Herreds Bøn-
" der skal vedligeholdes, og opfyldes, og de
" Efterladne og Forsømmelige af Bye- Her-
" reds- og Birke-Fogderne pantes. See
" Rescripterne af 6. May 1697., af 19. Sept.
" 1699., og af 29. Julii 1709., samt af
" 11. Mart. 1735. (alle indf. i Rothes
" Samlinger af Rescripter.)

Især meldes i denne sidste, ang. de Træ-Broer, som maatte findes paa Landet i Fyen, og til den almindelige Overkiørsel behoves: At de

til

til Veienes Vedligeholdelse henlagde visse Sogne og Byer, skal tillige holde Træ-Broerne i Stand med den fra Tid til anden udfordrende Reparation; Ja endog at iværksætte samme Broer, naar de endelig formedelst Ælde af ny skulde opbygges, saafremt Bekostningen ei synderlig overgaaer 4. Skill. af Tønde Hartkorn; Men skulde der udfordres større Bekostning, da i Fald der maatte findes flere Sogne og Byer, som have deres almindelige Kirkefart over en og den samme Broe, til deres Kirke- Tinge- Torv- Molle- og Mark-Veie, og deslige, skal de dertil komme til Hielp med deres Contingent, som dog ikke overgaaer fornævnte 4. Skilling, og det hvad heller de i samme, eller andre Herreder eller Amter ere boende. —— Skulde end ikke disse være tilstrækkelige, eller og ingen saadanne Sogne og Byer findes, da skal hele Herredet komme til Hielp, om det kan forslaae, hvis ikke, da skal tilsidst hele Amtet efter sædvanlig Maade dertil contribuere, hvad heller samme har Nytte af Broerne, eller ikke. —— End videre melder samme Reser. i den paafølgende 4de Art., at naar Broer falde over Grøfter eller Bække, hvilke giøre Skiel imellem Kiøbstædernes og Amternes Districter, da skal Kiøbstæderne erlægge de halve, og Landet de halve Omkostninger, til at holde deslige Broer i Stand, efter som Skiellet hører begge til, og Broen følgelig

ligger

liager paa begges Grund, og begge have lige Nytte af den. Hvortil kommer endnu et Reſcript af 31. Jan 1738., indeholdende at Indbyggerne i Veſter, Oſter og Norre Herreder i Riber-Stift ſkulde ſvare Broe-Penge af Varde-Broe, ligeſom andre Reiſende, efter Taxten.

N. L. 3. Artikel.

a) Den her ommeldte og meente Politie-Ordning, er ligeſaa lidet til for Norge, ſom for Dannmark; ſee foran det til D. L. 3. Artikel anbragte.

b) Om Veienes Reparation og Vedligeholdelſe fra Bragnæs til Kongsberg, handler Fr. af 21de Apr. 1721.

c) General-Vei-Meſterne i Norge ſkal ikke af Stift-Befalingsmændene og Amtmændene beordres. Men naar Amtmændene finde nogen Bröſt paa Veiene, eller General-Vei-Meſteren ikke nyder den behövende Aſſiſtence til Vei-Arbeidets behörige Fremgang, da ſkulde de paa begge Sider tilkiendegive det for den pro tempore værende Stadtholder til videre Anſtalts Beſörgelſe. See Reſcr. til Stadtholderen af 1. Aug. 1732.

Ved Reſcr. af 28. Aug. 1768. blev for det förſte paa 2. Aar, at regne fra ſamme Aars Begyndelſe, at ei alene de af Foſens-Fogderie til Klæt-Broens og andre Steders Vedligeholdelſe i

Strindens-

Strindens-Fogderie aarlig svarende 20 Rdlr., samt de Boder, som forbrydes Nordenfjelds for Modvillighed og Forsømmelse ved Vei-Arbeidet, item de godvillige Gaver, som til Veienes Istandsættelse der maatte gives, henlagte til den Nordenfjeldske Vei-Casse; men og alt det som Kongens Fisco der kunde tilfalde af Boder for ulovlig Skov-Hugst, og utilladt Bord-Skiersel, saa og arbitraire, samt Volds-Boder, som falde paa de Godser, hvor Sigt og Sagefald er Kongen forbeholden, dog, som meldt, kuns paa 2. Aar for det første, udi hvilke General-Vei-Mesteren til Forsøg var beskikket; Men (lægger Rescriptet til,) dersom det ved denne Anstalt fremdeles forbedrer, da end videre udi de paafølgende otte Aar, hvorhos Kongen vilde have sig forbeholden, ligesom hidtil efter Befindende, enten at moderere, eller ganske at eftergive disse Boder. —

Ved et senere Cammer-Brev af 12. Sept. 1768., bleve Fogderne befalede, paa sædvanlig Maade at indkræve og oppebære bemeldte Boder, og dem i deres Regnskaber til Indtægt beregne; Men Beløbet til General-Vei-Mesteren imod hans Qvittering udbetale. Siden skulde General-Vei-Mesteren aflægge Regnskab derfor til Stift-Amtmændene, hvorfore Fogderne ved hvert Aars Udgang, skulde indsende til Stift-Amtmændene behørig Efterretning angaaende hvad Vei-Cassen var tilfalden. — N. L.

N. L. 15. Capitel.

Om Rydning.

" Merk: Denne i Loven giorte Anordning
" om Rydning henſigtede meſt til Leilæn-
" dingene, men efter at de fleſte Bonder bleve
" Selv-Eiere, ſtandſede Rydningens Befor-
" dring, ſom ſkulde ſkee ved Sorenſkriveren,
" Lehnsmanden og 2de Mænd. — Ved
" Skatte-Forordningen af 13. Dec. 1746.
" har man og ſogt at opmuntre Rydnings-
" Verket Nordenfields ved Skatte-Frihed. —
" Og ved Fr. af 29. Apr. 1752. endnu mere,
" hvilken ogſaa faſtſætter Huusbondens eller
" Jorddrottens, og de paa hans Grund nye
" byggende Huusmænds og Tieneſte-Folks
" indbyrdes Rettigheder og Pligter, for at fo-
" rekomme Tviſtigheder og Uordener; —
" Men i Aaret 1754., blev en General-Land-
" maaler med Lehnsmanden, og 4re Laug-
" Rettes-Mænd forordnet, til at opmaale og
" udviſe de Pladſer, ſom kunde og burde op-
" ryddes; Hvilken Commiſſion ſkulde under-
" ſøge og paakiende de Tviſtigheder, ſom heraf
" kunne opkomme; — Dog ſaaſom der

" ved

„ ved en alt for stor Hastighed blev i en kort
„ Tid udviist en alt for stor Mængde af Plad-
„ ser, saa indlsb flere Sager under Commis-
„ sionen, end der kunde paakiendes og afgie-
„ res, forend endeel Nybyggere allerede havde
„ anvendt en stor Mo.e og Bekostning paa
„ de dem udviiste Pladser. Disse kunde alt-
„ saa ikke uden Nybyggernes store Skade og
„ Fornærmelse frakiendes dem. — Der-
„ efter blev denne Commission deelt i 2de —
„ og endelig ophævet ved Fr. af 15. Novemb.
„ 1760., som overdrog Rydnings-Verket til
„ det da ny oprettede General-Forst-Amts
„ Besorgelse. — Hvilken Stiebne Gene-
„ ral-Forst-Amtet ogsaa havde, i det samme
„ blev ophævet ved Forord. af 14. Jan.
„ 1771.; som derimod paalagde Stift-Be-
„ falingsmænd og Amtmænd, hver i sit Amt,
„ at paagage de om Land-Væsenet for Gene-
„ ral-Forst-Amtets Oprettelse, udkomne An-
„ ordningers Efterlevelse.

1. Artikel.

3. 12. Art. 4. 6. 7. 8., og de dertil henforte Anordninger, især de til 6. Art. under Lit. C. om Rydning og Braate-Brænding anf. An-ordninger. — Item 3. 14. Art. 5. 25. og den dertil hentydede Fr. af 29. Apr. 1752. Art. 1. 2. 3. og 4. — Vel udkom Forord-ningen af 6. May 1754., angaaende nye Bonder-

Bonder-Gaardes Optagelse og Bebyggelse i Norge, saasom: Paa Almindinger, eller hvad som kunde synes at være Almending, og ikkuns lidet eller intet er bebygt, samt om deslige Steder, som ere de nu værende Bonder eller andre Gaarde fraliggende, og ikke befindes, eller kan skiønnes at henhøre under det særdeles Brug, hvorfor samme er matriculeret; —— Men ligesom de derudi indeholdende Principia angaaende Udviisning og Opmaaling siden bleve forandrede; Saa blev den til dette Verk ved Forordningen beskikkede Commission, tillige med den ganske Forordning indtil videre ophævet ved Fr. af 15 Nov 1760., som underlagde General-Forst-Amtet Rydnings-Verkets Bestyrelse. —— Og da dette Collegium i Aaret 1771. blev ophævet, bleve de om Land- og Rydnings-Væsenet udgangne Anordninger, som meldt, anbefalede Stift-Amtmændene og Amtmændene, til at holde, enhver i sit District, over deres Efterlevelse, see Fr. af 14. Jan. 1771 —— Derimod, efter bemeldte Fr. af 15. Nov. 1760, skulde Fr. af 29. Apr. 1752. til Rydningens Befordring i et og alt følges. Heraf er endeel forhen uddragen til de foranførte Parallel Steder, og det øvrige skal vorde henført til den følgende 6. Artikel.

2. Artikel.

De Tilfælde, som ved Sam-Eie kunde forekomme, især i Hensende til Opmaalingen, vare ved Fr. af 6. May 1754. for endeel bestemte, men nu er denne, som meldt, ophævet.

6. Artikel.

De Nordenfields, som til Brugelighed oprydde saadanne Jorder, hvorpaa ingen Skov findes, besynderlig i Bergens Stift, maa være befriede fra al Skat og Paalæg deraf at svare, Fr. af 13. December 1746. VI. §. 1.

De Pladser, som i Gaardenes Udmarker maatte vorde oprydde, skal for al Slags Skyldsætning og Afgift af Tiende og deslige være befriede, i Betragtning af, at Gaarden med dens Udmark forhen er skyldsat, og at Huusmanden til Brænde- og Gierde-Fang, samt Creaturernes Græsning med videre deslige nyder Assistence af Gaardens Skove og Marker. Fr. af 29. Apr. 1752., Art. 5.; Men hvad de Rydningsmænd angaaer, som i Kongens eller Boigdernes Almindinger, eller paa saadan Jord, som forhen ikke er skyldsat, oprydde Ager eller Eng, da forholdes dermed efter samme Frs. 6. Art. anf. foran til 3. 12. Art. 4. 8. med flere, saa at Rydningsmanden, efter Jordens Beskaffenhed, nyder 10. Aars Frihed for Skatter, Landskylde, Tiende, Skyds og andre deslige

deslige Afgifter, for simpel Jord; Men i Fald det er blod og forhen ufrugtbar Myre-Jord, da lige Frihed for Skatter og Afgifter i 15 Aar; Og i Fald at Rydnings-Manden inden den Tid dør, og efterlader sig Hustru eller fuldvoxne Børn; da skal de være nærmest til at nyde Bygsel paa Stedet, med lige Privilegier, som Rydnings-Manden selv, indtil de bemeldte Friheds Aar ere udløbne, da Stedet derpaa, efter Lovens 3. B. 12. C. 8. Art., skal skyldsættes i Ligning med hvis andre Gaarde der i Egnen ere ansatte for; see bemeldte Frs. 6. Art. —— Men skulde Rydnings-Manden ved Døden afgaae, efter at Jorden var bragt i frugtbar Stand, og ei efterlade sig nogen Arving, som kunde tiltræde samme, da skal hans Arvinger af den, som igien kom til Jorden, erstattes hvis Rydnings-Manden derpaa enten i Bygninger eller andet kan have anvendt, som af uvillige Mænd paaskiønnes, i Fald de derom ei selv skulde blive eenige; Hvorefter den, som Pladsen igien antager, skal nyde de tilbagestaaende Friheds Aar for aarlig Afgift og Paalæg —— Fogderne, Sorenskriverne og andre Vedkommende skal paa alle mulige Maader fremme og salicitere Rydningen i Landet, og ikke, under deres Embeders Fortabelse, derudi giøre nogen Hindringer eller Besværligheder, see bemeldte Forordnings 7. Artikel.

7. Artikel.

See den næst her oven anførte Slutning af Forordningen dat. den 29. Apr. 1752., samt 3. 12 Art. 4. 5. 6. 7. 8. og de dertil henhørende Anordninger.

8. Artikel.

See foran.

D. L. 16. N. L. 18. Capit.

Om Egteskab.

a) Sammenlign i Almindelighed hermed det for Dannmark udkomne Kirke-Ritual, udg. den 25. Jul. 1685., C. 8., samt Lov. 2. B. 8. C., 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. Artikler, og de dertil allerede hentydede Anordninger.

b) Ligesaa kan, i Henseende til Island, herimed i Almindelighed sammenl. Anordningen om et og andet i Egteskabs-Sager, og mod Løsagtighed, med videre, paa Island, udg. den 3de Jun. 1746.

c) Naar Egte-Pagter maatte indgaaes, da skrives de paa stemplet Papiir No. 24. til 2. Rdlr. Fr. af 23. Jan. 1719. Artikel 9.

1. Ar-

1. Artikel.

Sammenlign 2. 3. Art. 10. og 13de i dette Cap, i de Tilfælde, naar Værgerne ville modsætte sig.
" Alle Lovkyndighedens Lærere ere eenige, at ved
" rette Værger alene forstaaes **fødde Værge,**
" og nærmeste Frænde, som ikke alene kan sees
" af de følgende 2. 3. og 4. Artikler; men
" og af de ældre Love, hvoraf denne Art. er
" tagen, og hvormed den stemmer overeens,
" ligesom det og flyder af Sagens egen Natur.

2. Artikel.

" Det Ord: **volde,** tages ei her i saa streng en
" Bemerkelse som i 6. 13. Art. 10., hvilken
" taler om et langt andet og qualificeret Til-
" fælde, som saasaa derfor anføres blant Mis-
" gierninger: Men ligesom Loven uden Tvivl
" her forudsætter, at Værgens Modsættelse
" grunder sig paa hans Overbeviisning om,
" at hans Myndlings Midler vilde blive slet
" bestedde; saa tillader den, at han fremdeles
" skal volde Godset, sc. beholde det i sin Vold,
" under sit Værgemaal og Forvaltning, lige-
" som forhen; Dog at han derfor ogsaa, lige-
" som forhen, aflægger aarlig Regnskab for
" Værgemaalet, 3. 17. Art. 29., og nyder
" intet videre end det, som ham er tilstaaet,
" sammesteds Art. 26. 27. følgelig intet videre
" tilegner sig, tvertimod den 24. Art. sammest.

„ Denne Forklaring bestyrkes nokſom ved 2de
„ ſpecielle Reſcripter af 3. Febr. 1747., og af
„ 11. Apr. 1749., ſom melde: At den Arv,
„ der kunde tilfalde en Daatter efter ſine For-
„ ældre, imod hvis Villie hun havde giftet ſig,
„ maatte udſættes paa Rente, og hun alene
„ at nyde Renten, ſamt ved et andet Reſcr. af
„ 28. Apr. 1758., ſom indeholder det Exem-
„ pel, at de Arve-Midler, ſom vare et taabeligt
„ og vanvittigt Fruentimmer i Ribe, der vilde
„ gifte ſig, uden rette Værges Samtykke, til-
„ hørende ſkulde forblive under vedkommende
„ Øvrigheds og Formynders Opſyn, og hun
„ eller hendes tilkommende Mand, allene nyde
„ de aarlige Renter af Capitalen.

3. Artikel.

a) Trolovelſe tages i en dobbelt Bemerkelſe, neml. baade for det Egteſkabs Løfte og Forbindelſe, ſom indgaaes imellem de Trolovende uden Ceremonier og høitidelige Vidner, der i daglig Tale gemeenlig kaldes Forlovelſe; ſee følgende 6. Art., og om den Forbindelſe, ſom ſkeer for Præſten og i Vidners Paahør med Ceremonier efter Ritualet, ſee 11. Art.

Sammenlign ellers med denne Art den følgende 10de og 13de, og 3. 17. Artikel 2.

b) Ex. haves i Reſcr. af 18. Aug. 1747., at ingen Præſt maatte forrette nogen Vielſe imellem ſaadanne, ſom denne Lovens Art. ommelder,

(neml.

(uemt. Umyndige, der endnu bør have Værge) uden Forældrenes Vidende; Hvilket stemmer overeens med Ritualets 8. Cap., som vel fornemmelig hensigter til slige, naar den befaler, at Præsterne skal tilspørge baade Brudgom og Brud, om de have beraadet sig med **Slegt og Venner.**

c) Om hemmelige Trolovelser, see videre Fr. af 5. Martii 1734., som hereefter anføres.

4. Artikel.

I næstfølgende Art. er Giftermaals Terminen fastsatte til 16. Aar, saa at det da er et Fruentimmer tilladt at gifte sig; Men efter denne 4de Art. maa Værgen ikke forholde hende derfra, uden gyldig Aarsag, naar hun er 18. Aar.

5. Artikel.

Sammenlign hermed 3. 17. Art. 35. — 5. 1. Artikel 2.

a) Istedenfor de her i Loven for en Mands-Person bestemte 20. Aar til Egteskabs Løfte, udfordres i Besvangrelses Tilfælde 25. Aar, om de da af ham giorte Egteskabs Forbindelser skal være af nogen Gyldighed; Forordning af 5. Mart. 1734.

b) Ritualets 8. Cap., som yngere end Loven, synes at forandre Loven, da den tillader Præsten at sammenvie de, som have været antagne

til Guds-Bord; Thi naar nu dette conferes med de senere For. af 13. Jan. 1736. og af 28. May 1759., anf. til 2. 5. Art. 11. som viser, at en Mands-Person, eller et Fruentimmer maa vorde antaget til Confirmation, naar de have opnaaet 14 eller 15de Aars Alder, og aldeles ei maa udsætte det over det 15de Aar, item at de næste Søndag efter deres Confirmation skal søge Herrens Bord; saa sees det, at Mands-Personen efter Ritualet kan vorde gift under det 20de, og Fruentimmeret under det 16de Aar.

c) Trolovelse imellem dem, som ere udygtige til Egteskab, saasom Gildinge, gielder ikke, og maa ei tillades; Men vel imellem Døve, Stumme eller Blinde, saafremt de paa en eller anden Maade kan give deres Villie og Samtykke tilkiende; see Ritualets 8. Capitel.

6. Artikel.

Hvorvidt slige hemmelige Bepligtelses- eller Trolovelses-Breve kan ansees for gyldige, naar Besvangrelse dermed følger, see Forordn. af 5. Mart 1734. Artikel 3. som melder, at

a) I de Tilfælde, naar Besvangrelse uden foregaaende Trolovelse eller Ja-Ord er skeet, og Egteskabs-Løfte deraf skal beviises, da skal Kierligheds-Breve, løse Ord og Løfter ei forbinde nogen til Egteskab; Men Egteskabs-Løfte regnes da alene at være gyldig, naar en Mands-

Person

Person under sin Haand og Segl, med 2de bekiendte gode Mænds Underskrift til Vitterlighed, har forpligtet sig til at egte en Qvindes-Person, eller og han i 2de eller flere bekiendte og gode Mænds Overværelse mundtlig og tydelig har lovet Egteskab; Dog skal disse Vidner om saadan mundtlig Egteskabs-Løfte lovliaen fores inden Aar og Dag; Thi efter den Tid maa Dommeren dem ikke engang modtage. Fr. af 5te Martii 1734. Artikel 3.

" Merk: Denne Art. forklares paa en dobbelt
" Maade. Nogle paastaae, at den hører til
" den forrige og ikke derfra bør adskilles, som
" ikke alene kan sees af det Forbindelses Ord:
" Ei heller, men og af Grunden til samme;
" Denne 6te Art omskrive de derfor saaledes:
" At ligesaa lidet, som hemmelige og mundtli-
" ge Trolovelser skal gielde imellem dem, som
" m ldes i den foreg. 5. Art, lige saa lidet
" skal hemmelige skriftlige Trolovelser, som
" Loven her nævner under Navn af Beplig-
" telses-eller Trolovelses-Breve, imellem saa-
" danne være gyldige; Thi disse ere af de Con-
" tracter, som stride imod Loven og Erbarhed,
" og derfor ere erklærede ugyldige, endog ved
" 1. 23. Art. 12., og 5. 1. Art. 2.; —— Men
" derimod er det ei Lovens Hensiat at ophæve
" Bepliatelses- og Trolovelses-Breves Gyldig-
" hed imellem dem, som dertil ere myndige
" og gyldige.

„ Andre paastaae, at Artikelen hensigter til slige
„ Bepligtelser imellem alle i Almindelighed, og
„ gior dem ugyldige, saasnart de ikke ere fuld-
„ byrdede med de Ceremonier, som Fr. af
„ 5. Mart. 1734. Art. 3. befaler, ligesom og
„ mundtlige Trolovelser ligeledes ere ugyldige,
„ naar dermed ei omgaaes efter 3. 16. Art. 10.
„ Ritualet af 28. Julii 1685. dets 8. Cap.,
„ og Fr. af 6. Febr. 1694; Alt for at fore-
„ komme uordentlige Trolovelser, og deraf fly-
„ dende Losagtighed; Hvorfore ogsaa bemeld-
„ te Fr. af 4. Mart. 1734. Art. 3., i samme
„ Hensigt melder, at Kierligheds-Breve eller
„ løse Ord og Løfter ei skulde forbinde nogen
„ til Egteskab.

„ Hvilken Fr. ogsaa viser sammesteds, som meldt,
„ hvorledes Bepligtelses-Breve bør være ind-
„ rettede, naar de skal være gyldige, nemlig
„ forfattede under Haand og Segl, og med
„ 2de gode Mænds Underskrift til Vitterlig-
„ hed; Følgelig siger denne det samme, som
„ Loven, neml. at slige ikke bør være hemmelige.

„ Den sidste Forklaring over Lovens Mening er
„ uden Tvivl den retteste.

7. Artikel.

5. 1. Artikel 2.

a) Aabenbare Skriftemaal er vel afskaffet ved Fr. af 8de Junii 1767., dog kuns for Peter-maal, altsaa ikke for dette Tilfælde; see videre

2. B. 9. Cap., og de dertil hentydede Anordninger.

b) Med denne Arts. Slutning stemmer nu overeens Fr. om Bøder af 6. Dec. 1743., som i 14de Art. melder, at Almues-Folk skulde forsone de Penge-Bøder, som de ikke formaae at udrede, med Arbeide: Mands-Folkene forskikke Øvrigheden, ved Fogden, til den i Provintsen commanderende General, som anordner i hvilken Fæstning de skulde arbeide, (nu i Danmark til Khavns Fæstning, see Fr. af 29. Jun. 1764., og i Norge, til den Fæstning af disse Sex, som er nærmest, neml. Friderikssstad, Kongsvinger, Trunhiem, Agershuus, Friderikssteen og Wardehuus, see Fr af 7. Sept. 1764., begge anf. tilligemed flere til D. L. 1. Bog 24. N. L. 22. Art. 2.), og Qvindfolkene forskikke Stift-Befalings-Manden ligeledes til det Spinde-Huus, hvori de skal indsættes til Arbeide (disse findes anførte ved 2. Bogs 19. Capitel.) Og haver Øvrigheden tillige i sin udgivende skriftlige Resolution at fastsætte, hvor lang Tid de Skyldige saaledes paa Kroppen skulde straffes, saa at der regnes en Dags Arbeide for hver Mark Danske, som de ikke kunde betale.

Dog er baade dette og Loven, i den næstfølgende 15. Art. af Forordningen noget formildet, saa at dersom Øvrigheden befinder de Skyldige af saadanne

saadanne Omstændigheder, at deres Velfærd og Lempe ved den foranførte Fæstnings- og Spindehuus-Straf kunde forspildes; da maa han istedenfor derfor paalægge dem Straf med Fængsel paa Vand og Brod i en vis Tid efter Brodernes Storrelse, (see det som af denne Fr. er udd. til D. L. 1. B. 24. N. L. 1. B. 22. Art. 11.) Stift-Befalingsmændene hver i sit Stift, haver paa Fogdens derom gierende Ansogning at tilsige, i hvilken Kiobstæd i Stiftet den Skyldige skal udholde sit Fængsel, hvorefter Fogden overleverer den Skyldige til samme Steds Byefoged, som lader ham indsætte i Stadens Arrest-Huus i et for sig selv afsondret ærligt Værelse; og skal Arrest-Forvareren nøie tilsee, at den Skyldige ikke nyder anden Drik og Spise end reent sundt Vand, og got forsvarligt baget Rug-Brod, som Arrest-Forvareren daglig skal lade levere, imod 2. Skillings Betaling, ligesom han og derfor uden nyder for Varetægt, daglig 4. Skill., som Øvrigheden, under hvis Jurisdiction den Skyldige er, besørger udbetalt; Skulde Arrest-Forvareren see igiennem Fingre med den Skyldige, og enten selv levere ham, eller tilstede ham i hans Fængsels Tid anden Slags Drik eller Spise, da miste en Maaneds Løn, og selv sidde 8. Dage i Fængsel paa Vand og Brod.

8. Ar-

8. Artikel.

3. 16. Art. 9. §. 5., samt Art. 15., §. 4. —— 6. 13. Artikel 24.

" Merk: Dette samme Forbud, som i denne Art. " findes, skeede ogsaa for det Holsteenske den " 23. Aug. 1737.; Men blev ophævet ved Fr. " af 28. Junii 1771. paa Grund af, at saa- " dant ikke var forbuden i den Guddomme- " lige Lov, naar een af Egte-Fællene enten " døde, eller blev skilt fra den anden.

9. Artikel.

Om Personer, som for Slegts- eller Svogerskabs Skyld ikke maa samles i Egteskab.

Sammenlign 1. 2. Artikel 17. —— 2. 8. Art. 3. —— 6. 13. Art. 13. 14.

§. 1.

Dette Forbud er ikke ophævet ved Forordn. af 27. Dec. 1770., og 3. Apr. 1771., efterdi kiødelig Beblandelse imellem de her opregnede, følgelig og Egteskab, **udtrykkelig** er forbuden i Guds Lov, see 3. Mos. B. 18. og 20. Cap., sammenlign med 5. Mos. B. 22. v. 30., og 27. v. 20. 22. 23., samt Ezech. 22. v. 10. 11. Især paa det første Sted i det 8. Capit. 7. og 8. Vers, samt i det 20. Capitel 11. Vers findes

findes et udtrykkeligt Forbud for følgende Slegtskabs Leed i op- og nedstigende Linie: Søn og Moder, (og tillige i samme 3 Mos. Bogs 18. v. 10. for) Far- Fader og Sønne-Datter, samt Mor- Fader og Datter-Datter.

§. 2.

Egteskab er udtrykkeligen i Guds Lov forbuden følgende i Side- Linien, a) i den lige Side-Linie: Brødre og Søstre, 3. Mos. B. 18. v. 9. 11., og 20. C. v. 17., it. 5. M. B. 27. v. 22. Halvsødskende ligesaavel som Fuldsødskende. b) i den ulige Side-Linie: Broder-Søn og Faster, samt Søster- Søn og Moster, 3. Mos B. 18. v. 12. 13., og 20. C. v. 19. —
Resten, som ei udtrykkelig forbuden, kan nu anses at være forandret ved Fr. af 3. Apr. 1771.

§. 3.

6. 13. Artikel 14.

Ved Fr. af 27. Decemb. 1770., blev det tilladt Sødskende og Nærsødskende-Børn at indlade sig i Egteskab med hinanden, uden dertil at søge eller behøve nogen særdeles Kongel. Bevilling. — Conf. herm. Fr. af 3. Apr. 1771.

„ For den Historiske Oplysnings Skyld anføres
„ de herom forhen udkomne Anordninger,
„ nemlig:

„ 1.)

" 1.) Speciel Tilladelse eller Bevilling kunde
" enhver faae, naar de ville indgive Anſog-
" ning derom i Cancelliet, Fr. af 20. Febr.
" 1717., P. 1. Art. 13. —— Dog ſkulde
" med Anſogningen følge vedkommende Sog-
" ne-Præſtes Atteſt, at de havde allerede væ-
" ret antagne til Confirmation og Alterens
" Sacramentes Nydelſe. Reſcr. af 5. May
" 1741. —— Dog behøvedes ikke derudi
" at melde om Slegtſkabets Beſkaffenhed, ſom
" ikke udi Cancelliet, men paa vedkommende
" Steder ſkal beviſes, til Underretning for
" den, ſom Vielſen forretter; ei heller om an-
" det, Confirmationen og Altergangen, ſom
" meldt, undtagen. Saa maatte og ſamme
" udſtedes paa uſtemplet Papiir, og uden no-
" gen Slaas Omkoſtning for Vedkommende,
" af hvad Navn være kunde, Canc.-Brev
" til Biſk. i Trunh. af 17. Mart. 1742. ——
Hvilke Bevillinger bleve udſtedede paa No. 29,
til 10. Rdlr., de Egteſkabs-Bevillinger, ellers
ordinairement vorde udſtedde paa No. 26. til
4. Rdlr., Fr. af 23. Jan. 1719. Art. 11.
Ligeſom der og ſkulde erlægges en Kiendelſe til
næſte Hoſpital efter Biſkoppens Sigelſe.
" 2.) Almindelig Undtagelſe fra denne §. i Hen-
" ſeende til 3die Leed, og Tilladelſe til at ind-
" gaae Egteſkab i ſamme Leed, uden Kongel.
" ſærdeles Diſpenſation, var forundt adſkillige
" De-Beboere, deels formedelſt den Vanſke-

" lighed

„ lighed der befandtes paa slige Steder at
„ vorde gift uden for deres egne Der og Fa-
„ milier, deels for at afværge Losagtighed,
„ deels ogsaa for at begunstige deres Fattig-
„ dom og anden Besværlighed med Bevillin-
„ gers Indhentelse og Indlosning: Saaledes
„ finder man dette tilladt for Næstsødskendes
„ Børn paa Anholt, doa imod en Kiendelses
„ Erlæggelse til Kirkens Opbyggelse og Ved-
„ ligeholdelse, see Resc. af 18. Aug. 1680. —
„ Ligeledes Endelauge Beboere. Resc. af
„ 7. Dec. 1759., — og Hiarnøes Beboere.
„ Resc. af 5. Jun. 1761. — Fremdeles
„ var det Indvaanerne i de fra Sverrig over-
„ dragne Districter, nemlig. Aviorara og Kan-
„ tokeine i Finland tilladt i 2det og 3die, eller
„ 3die lige Leed, uden Dispensation. Resc.
„ af 25. Jun. 1756. — Item fattige Folk
„ paa Island. Resc. af 12. Oct. 1764.

§. 4.

Ved Fr. af 27. Dec. 1770. blev det i Almindelighed tilladt alle Enke-Mænd at egte deres afdøde Hustrues Søster eller Søster-Daatter, og saa fremdeles need ad i samme Linie, endog uden derfor at søge nogen Kongel. Bevilling. Dernæst blev det ved Fr. af 3. Apr 1771. i Almindelighed tilladt alle og enhver af de Blods- eller Svogerskabs-Forvandte, hvis Egteskab ikke er **udtrykkelig** forbuder i Guds Lov, at

gifte

gifte sig tilsammen, uden dertil at erhverve Kongelig særdeles Tilladelse, og saadant deres Egteskab, naar foruden Slegtskabet ellers intet andet betydeligt maatte være i Veien, ubehindret at fuldbyrde.

De i Guds Lov udtrykkelig forbudne **Svogerskabs Leed** ere da følgende:

a) I op- og nedstigende Linie: Stif-Fader og Stif-Datter, 3. Mos. B. 18. v. 17. —— Stif-Søn og Stif-Moder, 3. M. B. 18. v. 8., og C. 20. v. 11. Jf. 5. M. B. 22. v. 30., og 27. v. 20. —— Faders Stif-Fader og Stif-Sons Datter, 3. M. B 18. v. 17. —— Sviger-Fader og Sviger-Datter, 3. M B. 18 v. 15., og 20. v. 12. —— Sviger-Søn og Sviger-Moder, 3. M. B. 18. v. 17. og C. 20. v. 14. Jf. 5. M B. 27. v. 23.

b) I Side-Linien.

1.) I den lige Side-Linie: Mands-Broder og Broders Hustrue; 3. M. B. 18. v 16., og 20. v 21; Dog var saadant Egteskab tilladt, ja tildeels befalet i en vis Tilfælde, see 5. M. B. 25. v 5. 10. —— Søsters Mand og Hustrues Søster, dog ikkuns saa længe den første Søster endnu lever, 3. M. B. 18. v. 18. (hvorfore det og nu, naar denne ei lever, er tilladt, see foranf. Forordning.)

2.) I ulige Side-Linie: Mands Broder-Søn og Far-Broders Hustrue, 3. M. B. 18. v. 14., og 20. v. 20.

§. 5.

Svarer til foregaaende No. 3., men har nu siden Forordn. af 3. Apr. 1771. ikke mere Sted.

§. 6.

Er og nu ophævet ved sidst anførte Forordning.

§. 7.

Henfalder nu ligeledes af samme Aarsag; siden Artikelen alene taler om og hensigter til Sodskende-Børns og andre deslige ikke udtrykkelig i Guds Lov forbudne Egteskaber.

§. 8.

„ Den Talemaade: At straffes som Kongens
„ Mandaters Overtrædere, findes ofte i de
„ Kongel. Forordninger: Dog uden at be-
„ stemme, hvordan eller hvor stor Straffen
„ skal være. Her bestemmes Straffen til en
„ Lands-Forvisning eller Exilium.
„ Men at Mandats-Overtræderne just saaledes
„ i alle Tilfælde skulde straffes, som nogle mi-
„ ne, tor jeg ikke troe, at være Forordninger-
„ nes Hensigt, da Kongens Lande snart vilde
„ blive udtømmede fra Folk, og da en Monark
„ har andre Midler til sine Loves Handhævel-
„ se, end de som bruges i et Selskab, hvor alle
„ Lemmerne ere lige, og hvor altsaa Udelukkelse
„ af Selskabet er den største Straf for den
„ som ei vil efterleve Selskabets Love. Meget

„ mere

„ mere troer jeg, at saadan Straf bør være
„ vilkaarlig, og lempes efter enhver Sags Om-
„ stændigheder og Overtrædelsens Vigtighed;
„ dertil anlediges jeg saa meget mere, som den
„ Talemaade i Frdne. bruges baade om høiere
„ og mindre Grader af Straf, f. E. ved Fr.
„ af 20. Aug. 1726. er fastsat, at den som for-
„ seer sig med ulovlig Skovhugst i Norge, skal
„ bøde 1ste gang 200. Rdlr., anden gang dob-
„ belt, og skeer det tiere, da skal han af Gen.-
„ Fiscalen, som de Kongelige Manda-
„ ters modtvillige Overtrædere, til-
„ tales. — Men her i dette Tilfælde
„ som meldes i den 8. §. passer Lands-For-
„ viisningen sig meget vel, siden Forargelsen
„ derved kunde forebygges.

10. Artikel.

a) De, som foruden Adelige og Rangs-Personer ere befriede fra Trolovelse og Lysning, see 2. 8. Art. 4., med de dertil anb. Anordninger, — sammesteds findes og nævnt Forordning af 13. Mart. 1683., hvis 2den Postes 1. Art. om Trolovelse og Lysning for Brylluppet, er overeensstemmende med Loven; Og i Henseende til Bevillinger at søge for Stue-Vielser, stemmer samme overeens med Fr. af 20. Febr. 1717.

Om Uprivilegeredes, Geistliges eller Verdsliges Trolovelser, meldes ellers i foranførte Fr. af

13. Martii 1683., 2. P. 3. Art., at naar de sig med hinanden trolove, eller ved Præsten lade trolove, maa ei flere indbydes til samme at overvære, end for de Privilegerede er tilladt; (see siden,) og om de endelig ville giøre nogen Bekostning, da maa de give de Indbudne et ordinair Maaltid Mad. Hvo herimod skulde understaae sig noget at giøre, bør give til Straf 40. Rdlr.

b) „ Det Spørsmaal om Stedet, hvor Lysnin„ gen bør skee efter denne 10. Art., naar Fæste„ manden opholder sig i et andet Sogn end „ Fæste-Moen, er ligesaa lidet afgiort ved „ Ritualet, som ved Loven; Men at Lys„ningen da og bør skee i det Sogn, hvor „ Fæste-Manden opholder sig, synes ikke alene „ grundet i Sagens Natur, da der ligesaavel „ kunde være noget at indvende imod Hans, „ som imod Fæste-Mœns Giftermaal, og til „ den Ende ere Trolovelser og deres Lysning „ indstiftede; Men det synes og at komme mere „ overeens med følgende Reskripter:

Da i Følge Fr. af 15. Oct. 1756. for Hertugdømmet Slesvig, den befalede Tillysning af Prædike-Stolene skal skee paa 2de Steder, nemlig hvor Bruden og Brudgommen er hiemmehørende, og hvor de tilsidst ell.r længst have opholdet sig; Saa skal Præsterne i Ribers Stift, naar slige Tillysninger af Vedkommende med deres da værende Sogne-Præstes Attest

vorder

vorder begierte for forlovede Personer, som forhen havde opholdt sig i deres Menigheder, og i de tydske Provintser vorde sammenviede, saadant strax forrette. See Reser. til Biskoppen i Ribe = = = = 1759.; som er udstrakt til hele Danmark ved Rescript til de øvrige Biskopper = = = Dec. 1772.

c) Om Forbud, sammenlign hermed den følgende 13. Art. —— deres uopholdelige Indstævning. D. L. 1. 21. N. L. 1. 19. Art. 20. og 22. —— Til Consistorium eller Tamper-Retten 1. 2. Art. 17., —— men nu i Kiøbenhavn til Hof- og Stads-Retten, Fr. af 15de Junii 1771. Artikel 11.

11. Artikel.

a) See 2. 8. Art. 2., og følgende med de dertil henforte Anordninger.

b) Om Adelige og Rangs-Personer, see 3. B. 2. C., og det som ved 1. 2. Art. 11., samt i Supplementet til samme Sted er anført. —— See og hertil Ritualets Capitel 8.

Om de Privilegeredes Ja-Ord, eller Trolovelse, meldes i Fr af 13. Mart. 1683. P. 2. Art. 2. saaledes: Dem, som betiene nogen af de Charger, som i den trykte Rang-Anordning findes opregnede, saavelsom Adelen i Almindelighed, maa det være tilladt for deres egne Personer, eller for deres Børn, i fælles Venners Overværelse, at slutte Egteskabs Løfte med Haandstrækning,

ſtrækning, og Trolovelſe-Ring af Guld uden nogen Ædelſteen at give; Hvilket da i alle Maader ſkal være ſaa gyldigt, ſom det af Præſten var forrettet. Og maa til ſaadanne Sammenkomſter ei videre indbydes af gifte Perſoner, end i alt 4. Par foruden Forældre, Børn og Sødſkende; hvilke maa gives et tarveligt Maaltid, ſaaledes ſom Forordningen foreſkriver; Hvo herimod ſkulde handle, med at indbyde flere Folk, eller give videre Skienk, ſkal have forbrudt et Hundrede Rigsdaler. — Men ſaaſom der af den de Privilegerede, ſaavel i denne Lovens 11. Art, ſom i den nu anførte, og imedens Loven var under Trykken udkomne Fr. af 13. Mart. 1683. forundte Frihed blev giort Misbrug, og med ſlige Egteſkabs-Løfter omgaaet efter Vedkommendes eget Behag, enten de ſamme videre vilde fuldbyrde, eller ikke; ſaa udkom Fr. af 6te Febr. 1694. / ſom giør de Privilegeredes Ja-Ord ligeſaa gyldigt og forbindende, ſom de Uprivilegeredes ved Præſten, med de forordnede Ceremonier fuldbyrdede Trolovelſer, ſaa at de ingenlunde uden de Aarſager, ſom om Trolovelſes Skilsmiſſe i Loven ere meldede, efter derpaa først lovlig erhvervet Dom i Conſiſtorio maa brydes eller ophæves; meldende til den Ende: At naar de Privilegerede have i 6. af fælles Venners Overværelſe, (ved de Uprivilegeredes Trolovelſer ſkal og være 6., dog Præſten iberegnet,)

regnet,) tilsagt hinanden Egteskab, og givet hinanden fuld Ja-Ord, efter Loven, skal samme fælles Venner, som vare overværende, være tiltænkte, strax anden Dagen dereftter, eller saa snart det skee kan, at give de Forlovedes Skifte-Fader det under deres Hænder skriftlig tilkiende, som skal det til Bogs føre, og sin Biskop derom strax Kundskab meddele. — Men omendskiont de Adelige eller Rangs-Personers Ja-Ord i Gyldighed og Forpligt bør agtes lige ved de Uprivilegeredes Ceremonielle Trolovelser, skiont ingen præstelig Forretning ved de første skeer, og ingen Lysning paafølger; Saa dog have de ingen Frihed, fremfor de Uprivilegerede, til at vies hiemme i Huset; Thi ville de ei vies i Kirken, men i Huset, skal de, ligesaavel som andre, dertil søge Kongel. Bevilling. Forordning af 7. September 1736.

12. Artikel.

a) 2. 8. Art. 6., og 2. 9. Art. 8. 9. 10. 11. sammenlign med 5. 2. Art. 32. 33. — 6. 13. Art. 11., og Kirke-Ritualets 8de Cap. Adelige og Rangs-Personer, som have holdt Ja-Ord, maa ligesaa lidet som andre søge Seng sammen, førend de vorde sammenviede; Thi Fr. af 6. Febr. 1694. sætter, som meldt, deres Ja-Ord i lige Gyldighed og Forpligt, som de Uprivilegeredes.

b) „ Den 1ste Grad, naar de Trolovede søge
„ Seng sammen for tilig, skal straffes af
„ Øvrigheden, i Følge Præstens Angivelse:
„ Denne Straf synes ikke at være den som
„ meldes i 6. 13. Art. 1., neml. Bøder for
„ alt for tilig Sammenleie, som er 2. Rigsd.
„ 24. Skilling for Mands-Personen, og
„ 1. Rdlr. 12. Skill for Fruentimmeret; Thi
„ denne Art. sætter forud, at der er skeet virke-
„ lig Besvangrelse, istedenfor at ovenmeldte
„ 12. Art. taler kuns om blot Sammenleie,
„ uden derhos tydelig at nævne enten kiødelig
„ Beblandelse, eller virkelig Besvangrelse;
„ Men herved forstaaes uden Tvivl en arbi-
„ trair Straf, der efter Tidens Forlængelse,
„ og Omstændighedernes Beskaffenhed vorder
„ overladt til Dommerens Skiønsomhed at
„ bestemme, ligesom Loven har forordnet i
„ andre Tilfælde, saasom naar den forladte
„ Ægtefælle søger Seng med nogen anden,
„ førend Consistorii Dom er falden, 3. 16.
„ Art. 15. §. 2. No 2. og 5., og i Almin-
„ delighed naar den forelagte Tid overskrides,
„ uden at fuldbyrde den paalagte Pligt; see
„ 1. 5. Art. 15., sammenlignet med D. L.
„ 1. 24. Art. 14. N L 1. 22. Art 14. —
„ Og i denne Materie med 6 13 Art. 3. —
„ Den anden Grad er: Naar de ligge i
„ ont Lovnet sammen, eller vedblive at giøre
„ sig, som 6. 13. Artikel 3. udtrykker det,

„ beryg-

„ berygtede og med Grund mistænkte for
„ et letfærdigt og skammeligt Levnet —
„ Ellers er denne Art, som er tagen af Friderik den 2dens Forordn. af 19. Julii 1582.,
„ vanskelig at forstaae, formedelst dens Uoverensstemmelse med andre Lovens Artikle,
„ samt med Ritualet; Thi 1.) i 2. 9. Art. 8.
„ regnes Halsstarrighed hos trolovede Folk,
„ som ikke ville lade sig sammenvie til Egteskab, for en af de Laster, som ellers ved
„ sædvanlig Rettergang ikke saa bequemmelig
„ vare at afskaffe eller bevise, og altsaa af Præsten og hans Medhielpere skal raades Bod
„ paa, men Øvrigheden tales der intet om. 2.)
„ Dersom Øvrigheden først skal straffe, og
„ ved Straf tilforpligte, saa synes den Geistlige Straf, eller Kirkens Myndighed ved
„ den i Artikelen befalede mindre og større
„ Excommunication, ikke siden at behøves,
„ eller at have Sted, da det er mere naturligt,
„ at den verdslige Arm understøtter den
„ Geistlige, end denne den Verdslige, helst i
„ en saa ganske verdslig Sag, som Egteskab,
„ og i en Stat, hvor Egteskab ikke holdes for
„ et Sacrament. Og naar da den verdslige
„ Øvrighed efter foregaaende lovlig Omgang,
„ og 1. 5. Art. 15. har forelagt de Trolovede
„ en vis Tid, og sat en vis Straf hos, f. E.
„ den i 6. 13. Artikel 3. bestemte, saa behøves ei videre; Men naar de ei fuldbyrde

„ det første, bør de lide det sidste. At Loven
„ saaledes rettelig bør forstaaes, synes end
„ mere at være klart af a) Ritualets 8. Cap.,
„ i hvilket, som yngere end Loven, alene mel-
„ des: At dersom Fæste-Folkene, efter at der
„ er udlyst, lade det selv forsætligen og uden
„ billig Aarsag noget længe henstaae, og ville
„ ikke lade sig sammenvie, da skal Præsten
„ sætte dem en vis Tid for, naar de skulde
„ vies, under Straf efter Sagens Lei-
„ lighed.

b) „ Af Reser. af 3. Dec. 1734., som ikke alene
„ befaler Præsterne at de med al Forsigtig-
„ hed og retsindig Nidkierhed skal udøve
„ den Myndighed, som deres Embede er til-
„ lagt, men og paalægger Stiftsbefalings-
„ mændene, at tilholde den verdslige Øvrig-
„ hed, Magistrater og Byefogderne i Kiøbstæ-
„ derne, samt de Kongel. Betiente, saavelsom
„ alle Proprietairer og deres Betiente paa
„ Landet, at de trolig assistere Præsterne med
„ den verdslige Arm, saa at de aabenbare
„ modtvillige, samt alle hemmelige og aaben-
„ bare Paamindelser foragtende Syndere,
„ vorde ansøgte med den Straf, som Loven
„ for saadanne modvillige Syndere bestem-
„ mer, med videre.

c) „ Af en Kongel. Approbation paa Kirke-
„ Inspections-Collegii Forestilling, angaaende
„ hvor-

„ hvorledes Trolovede kunde forbindes til
„ snart at holde Bryllup; hvorved meldes:
„ At der ved Trolovelsen skulde fastsættes en
„ vis Tid til Brylluppet, og i Fald den gik
„ forbi, da skulde de Trolovede **bepligtes**
„ **af Øvrigheden** til at lade sig strax vie,
„ alt for at forekomme Besvangrelser imellem
„ Trolovede, m. v. Samme App. er udgivet
„ den 17. Jul. 1739.

13. Artikel.

2. 8. Art. 3. —— 3. 16. Art. 10. sammenl. med Ritual. 8. Capit. Side 316.

14. Artikel.

Aarsager, hvorfor de som ere trolovede maa adskilles. (Nemlig ved Tamper-Retten eller Consistorium, 1. 2. Artikel 17.)

§. 1.

1. 15. Artikel 2. —— 5. 1. Artikel 4.

§. 2.

a) Herfra undtages dog Præster, 2. 11. Art. 13.
b) „ Denne §. er tagen af Friderik den 2dens
„ Forordn. om Egteskabs-Sager, udg. den
„ 19. Jul. 1582., og at det Ord **kræuke**
„ tages for en virkelig Besvangrelse, sees af
„ samme gamle Forordn., hvor der i samme

„ For-

„ Forstaaelse meldes om Jomfru-Krænkere,
„ og Jomfru-Krænkelse. —

§. 3.

Cf. 3. 16. Art. 16. — 6. 13. Art. 1. 22.

§. 4.

a) Denne §. er ligeledes tagen af Friderik den 2dens Egteskabs-Fr. af 1582., hvor dog ei heller meldes nogen Aarsag, hvorfor det uskyldige Fruentimmer, som først havde indgaaet Trolovelsen, ikke maatte have Fæste-Manden, naar hun selv vilde tilgive ham, i Sammenligning med 3. 16. Art. 16 §. 7., som giver en foregaaende Trolovelse Gyldighed endog for et paafølgende Egteskab med en anden.

b) Ved de Ord: som tilforn er sagt, maa merkes: 2. 8. Art. 3., som viser, at denne Casus ikke er eller burde være dubilis. — See videre, 3. 16. Art. 10. 13. — og om Penge-Straf for Præsterne efter Provstemodets Sigelse, 2. 11. Artikel 11. 16.

§. 5.

Cf. 1. 2. Art. 17. — 1. 4. Art. 10. — 3. 16. Art. 15. §. 2. No. 3. og 4., samt Fr. af 29. May 1750., som herefter findes udførlig anbragt.

§. 6.

Ligeledes.

§. 7.

§. 7.

3. 16. Artikel 15. §. 3.

§. 8.

Thi alle Contracter, som ikke stride imod Erbarhed eller Loven, bør holdes, 5. 1. Art. 2. ——

* * * * * * * *

Foruden de foran benævnte Tilfælde findes Ex. i Reser. af 14. Nov. 1760., at ont Forligelse og haard Medfart af en Trolovet mod den anden, ikke skulde ophæve Trolovelsen, men den Skyldige skulde forpligte sig til Bedring.

15. Artikel.

Aarsager, hvorfor Egte-Folk maa adskilles.

1.) Horerie.

Om egen Bekiendelse, 1. 15. Art. 1.; Men der hensigtes til private Handlinger, her om Publiqve, eller de, som drage publiqve Straf efter sig; ved hvilke sidste egen Bekiendelse ikke ansees for tilstrækkelig nok, saa længe Kiends-Gierning, (Corpus Delicti) mangler. —— Hvorledes og hvilke af de fraskildte Egte-Fæller arve deres Born, 5. 2. Art. 52. —— Horeries Tilfælde, 6. 13. Art. 6. 25. —— Rufferie, 6. 22. Artikel 1. —— Tyrannie,

6. 5.

6. 5. Art. 7., sammenlign med den følgende 9. Art. — Voldtægt, 6. 13. Art. 19., sammenlign med den 18. 20. og 21. sammest.

Anm. „Vel udkom en Fr. den 13. Jun. 1771., „at naar en af tvende Egtefælle maatte forsee „sig og bedrive Hoer, da tilkom det alene den „uskyldige og fornærmede Egtefælle at klage „derover, og saa længe samme taug stille, „skulde det ikke være nogen anden tilladt der„paa at tale. — Men denne Fr. blev „igien ophævet ved Fr. af 27. Febr. 1772.

2.) Desertio.

Denne Materie er nu nærmere bestemt ved Fr. af 29. May 1750., i Henseende den Retters„gang, som herefter ved Retterne i Dannmark og Norge skal bruges i de Sager, hvor nogen søges til Skilsmisse i sit Egteskab, propter Desertionem.

Ad No. 1. Hvorledes Kald og Varsel i slige Sager skal gives, see det som af samme Fr. er anf. til 1. 4. Art. 10. Men uagtet slig Formalitet rigtig er iagttaget, bør dog den som stævner, i Fald den vil vente sin Sag ved Retten til Paakiendelse antagen, i Forveien være betænkt paa at søge hos Øvrigheden om at beskikke et Forsvar for den Indstævnte; Og skal Stævningen lovlig forkyndes for denne Forsvar, som bør for Retten at møde, og den fraværendes Sag, saavidt Lov og Ret tilhol-

tilholder, iagttage, for hvilken Meie han nyder sin billige Betaling af den Indstævntes og skyldig befundnes Midler, som den samme kan have efterladt sig, see Frs. 2. Art. Omendskiønt ogsaa den efterladte Person, som stævner, haver sin Fuldmægtig, bør den dog, forend den kan have nogen Ret til at paastaae Dom i Sagen, være pligtig, at møde personlig for Retten, og der ei alene giøre al den Forklaring, som den er bevidst, og hvorved tillige kan oplyses, om den Indstævnte virkelig er at ansee som Desertor efter Loven, samt hvor samme sig opholder, men endog svare paa alle de Spørsmaale, som enten af den Indstævntes Forsvar, eller af Retten i den Henseende maatte vorde fremsatte, hvilken Forklaring og Svar den Stævnende, naar det af Retten paalægges, bør være forbunden, med Eed at bekræfte, samt at den ikke ved anden, eller større Oplysning at give om den Indstævntes Desertion og Tilholdssted, end den, som nu for Retten er aflagt, eller ved godvillig fremlagte Breve og Beviisligheder gotgiort. Vegrer den, som stævner, sig ved saadant at efterkomme, da skal den ei alene med sin Sag fra Retten afvises, men Retten skal endog have Magt, at tilfinde den Vegrende, billigen at erstatte den beskikkede Forsvars Meie og Omkostninger, samt den Stævnende for sin ubefoiede Trætte vedbørligen at ansee.

„ Pro-

„ Processen paa den Sögendes Side, er altsaa
„ omtrent denne:
„ 1.) Stævning, og i Udebliveises Fald Lav-
„ dags Forelæggeise, saaledes som Forordnin-
„ gen befaler.
„ 2.) Tingsvidnes Erhvervelse ved den vedkom-
„ mende Ret, og sammes Fremlæggelse ved
„ Tamper-Retten; hvorved Desertoris Und-
„ vigelse og Forhold oplyses, og den Forlad-
„ tes Levemaade, som skikkelig og ustraffelig,
„ bevises
„ 3.) Den Forladtes Fremstillelse i Følge For-
„ ordningen til Examen.
„ 4.) Paastand til Egteskabs-Ophævelse, og
„ nyt Egteskabs-Tiltrædelse.

Ad No. 5. Dog, endskiønt den forladte Kone med Tingsvidne beviser for Consistorio, at hendes bortreiste Mand er død og omkommen, og hende derefter af Consistorio vorder tilladt nyt Egteskab; bør dog dette ikke fuldbyrdes, forend Lovens 2. 8. Art. 4., og 5. 2. Art. 13. er iagttaget, see videre den følgende anden Anm. —

„ Anm. Her meldes ei om den Slags Deser-
„ tion, naar begge Egtefællene vel blive tilsted-
„ de hos hinanden, men den ene dog neater
„ den anden en eller anden Egteskabs-Pligt?
„ Ex: findes i Rescript af 29. October 1756.
„ At Stifts-Amtmanden og Biskoppen skulde
„ for sig i Tamper-Retten indkalde en Kone,

„ som

" som i 2de Aar havde unddraget sig fra at
" tillade sin Mand den Egteskabs Velvillig-
" hed, som Gud og Naturen forbinder til,
" og betyde hende, at saafremt hun ikke inden
" 2de Maaneder opførte sig saaledes, at
" Manden ingen videre Aarsag havde til at
" klage, da skulde hun hensættes til Arbeide i
" Viborg Tugthuus. — Men da hun
" fremturede i sin Halstarrighed, saa udkom
" et senere Reser. af 9. Sept. 1757., at den
" imellem hende og Mand forrettede Vielse
" maatte være ophævet, og han fra Egteskab
" med hende være entlediget, samt at han sig
" igien i nyt Egteskab maatte indlade, men
" hun derimod at indsættes til Arbeide i Vi-
" borg Tugthuus.

" Anm. 2.) Da det af No. 6. sees, at en
" lovlig fraværende Mand, naar han kommer
" tilbage, kan faae sin Hustru igien, uagtet
" hun maatte allerede lovlig være giftet med
" en anden; saa følger deraf, at han ogsaa
" har Ret til at faae sin halve Boe igien.
" Og deraf flyder atter, at endskiønt Skils-
" misse-Dom kan være falden, ob desertio-
" nem, bor dog Boet skiftes, og den fraværs-
" rendes Andeel nedsættes saaledes som i Lov.
" 5. 2. Art. 5. 6. 8. 9. 10. 11. meldes. —
" Konen maa jo da og ansees som en Enke,
" og altsaa holdes Skifte efter den første, for

„ hun indtræder nyt Egteskab, i Følge 2. 8.
„ Artikel 4., og 5. 2. Artikel 13.

3). Impotentia.

See det som herom er ant. til 3. 16. Art. 9. og Art. 14., §. 7., samt Ritual. 8. Capitel, hvorefter begge Egtefællene paa Præstens Tilspørgende forbinde sig, at ville leve med hinanden i Medgang og Modgang, med videre.

16. Artikel.

Om adskillige Tilfælde i Egteskab.

§. 1.

See 3. 16. Art. 9. §. 2. 4., med det som dertil er henført. —— 6. 13. Artikel 14.

§. 2.

3. 16. Art. 14. §. 3. 4. —— 6. 13. Art. 22. Straffen, som paa dette sidste Sted er forordnet, sammenføies med den i denne 2den §. bestemte Straf paa yderste Formue. Og hvorledes denne skal forstaaes, viser Fr. af 6. Dec. 1743., nemlig: dobbelte Bøder, og den tiende Deel af den Skyldiges Formue.

§. 6.

3. 16. Artikel 14. §. 6.
Siden Loven, der alene melder om Fredløshed, ikke havde talt noget om det Tilfælde, naar den

den Skyldige blev hensat i Fængsel i dens Livs-Tid; saa udkom Fr. af 18. Dec. 1750., som udstrækker denne Art. og befaler: At naar Husbond eller Hustru vorder indsatte i Fængsel for sin Livs-Tid, da bør den uskyldige Person fortsve i 3. Aar, om den Skyldige saaledes er straffet for nogen uærlig Sag; men i 7. Aar, i Fald det ikke er for uærligt. Og skulde den Skyldige ikke inden samme Tid vorde sin Frihed igien forundt, da maa det være den Uskyldige tilladt, paa lovlig Maade at tiltale den Skyldige til Egteskabs-Ophævelse, og over samme at hende Dom til Skilsmisse. —— Ex. haves i Reser af 4. Julii 1766., at en Kone, hvis Mand var bortrømt, og pidsket andensteds for Tyverie, maatte gifte sig igien, uden Tamper-Rettens Dom.

§. 7.

D. L. 1. 24. N. L. 22. Art. 13. —— 6. 6. Artikel 2. See det foregaaende.

§. 8.

3. 16. Art. 16. §. 1. —— 6. 13. Artikel 23. 24. ——

Paa slige Benaadinger haves mange Exempler blant Rescripterne i begge Riger, især de som ere udkomne for Norge og Island.

§. 9.

„ Skilsmisse bør alene have Sted, efter fore-
„ gaaende lovlig Omgang og Tamper-Ret-
„ tens Dom; Thi et saa høitideligt knyttet
„ Baand, som et med de forordnede Ceremo-
„ nier indgaaet Egteskab er, kan ikke opløses,
„ uden paa en høitidelig Maade, og paa nie-
„ get gyldige Grunde. See alt det, som
„ herom forhen er anført.

„ Om Skilsmisse fra Bord og Seng
„ meldes intet i Loven, men finder dog nu
„ omstunder ofte Sted, efter Kongel. Bevil-
„ linger og Reſcripter, (ei at tale om den,
„ som gaaer i Svang uden Bevilling.) —
Blant Reſcripterne finder man saadan en Be-
villing til Skilsmisse fra Bord og Seng imel-
lem 2de Bonder-Folk i Fyen; dog blev Man-
den forbunden, aarlig at svare til hans Hustru
og efter Haanden, ligesom hun det behøvede,
at levere 1½. Tønde Rug-Meel, 1½. Tønde
Byg-Malt malet, 1. Skiepp Boghvede-Grvn,
1. Side Flesk, vægtig 2. Lisp., 6. Pund Tallig
til Lys, og 6. Læs Torv til Ildebrand, saa
og isteden for Græsning og Kaal-Jord, i
Penge 4. Rdlr., samt give Hende en Seng
med fornødne Klæder og en Kiste, og endelig,
om han overlevede hende, at lade hende skik-
kelig begrave, naar hun døde. Reſcr. af
30te Jun. 1730.

D. L.

D. L. 17. N. L. 19. Capitel.

Om Umyndige og Værger.

1. Artikel.

D. L. 1. 24. Art. 37. N. L. 1. 22. Art. 39. — 3. 16. Artikel 34. 38.

" Uagtet ugifte Fruentimmer kunne faae Kon-
" gel. Bevilling, selv at forestaae deres
" Gods, skal de dog have en Curator; og
" naar denne ikke udtrykkelig nævnes i Bevil-
" lingen, bør den sættes af Øvrigheden.
" Ligeledes anordner Øvrigheden undertiden og-
" saa Curatores i vidtløftige Stervboer, hvor
" idelig Tilsyn kan behoves. — Især for
" fraværende Arvinger, da saadan Curator
" bekommer Navn af Tilsyns-Værge, —
" samt i Fallit- og Opbuds-Boer.

Hvortil kommer:

" De Værger og Forstandere, som sættes for
" Kirker, Fattige, Hospitaler, og andre
" pia Corpora, hvilke kan sættes i Ligning
" med Umyndige.

2. Artikel.

Cf. den følgende 8. Artikel.

a) Oldefædre, skiønt nærmeste til Arv, efter 5. 2. Art 41., ere her udelukkede, som de, der efter den 13. Art. i dette Cap. ansees udygtige dertil, og derover efter den 1ste Art. selv kunde behøve Værge.

b) Værger for Umyndige, (om hvilke alene i denne Art. tales,) bør i Almindelighed beskikkes af Skifte-Forvalteren, som enten virkelig forretter Skiftet, eller efter Loven burde forrette det. —— Til den Ende skal Commissarier og Samfrænder naar noget Skifte ved dem forrettes, melde Skifte-Slutningen for den ordentlige Øvrighed, under 100. Rdlrs. Straf, og de Umyndiges Tiltale i Fremtiden; da saa Værger af den vedkommende Øvrighed beskikkes. Fr. af 26. Oct. 1714. (udkom for Kiøbenhavn,) og af 31. Mart. 1719. Art. 1.

Men ellers:

c) I særdeleshed: maa Greverne og Friherrerne giøre saadan Anordning om deres Børns Værgemaal, som de for dem ergagtigst, see Privilegierne af 25. May 1671. Gr. Art. 4., og Frih. Art. 3. —

De Geistlige bør ei være forskaanede fra at være Værger for deres egne Herreds-Præsters efterladte umyndige Børn, naar ingen fød Værge findes,

findes, som er vederhæftig, og saaledes bør den 4de Post i de Geistlige Privilegier af 15. Dec. 1670. forstaaes; hvormed Biskoppen tilbørlig Indseende skal have. See Reser. af 7. Oct. 1682., som grunder sig paa en Høieste Rettes Dom af 28. September 1674.

Kongelige Regnskabs-Betiente ere for deres egne Børns Værgemaal ikke befriede. Camm.-Ret Ord. af 18. Martii 1720. C. 2. Art. 17.

I Henseende til de Militaire er Fr. af 30. April 1707. forandret ved Fr. af 14. Julii 1730., saa at Værger for afdøde Over-Officerers Børn sættes af Obersten, naar Forældrene ved deres Dodsfald vare i virkelig Tieneste, men af den Civile Øvrighed, naar de vare afskedigede.

Formyndere for de Umyndige i Kiøbenhavn, saavelsom Over-Formyndere, beskikkes herefter af Hof- og Stads-Retten, som og, i Følge Loven, staaer til subsidial Ansvar for Umyndiges Midler. Dog skal Magistraten, saa ofte Hof- og Stads-Retten det af dem forlanger, være forbunden til at foreslaae fornuftige og vederhæftige Mænd, saavel til Formyndere som Over-Formyndere. Fr. af 15. Junii 1771. Art 16. —— Men for de Reformeredes efterladte umyndige Børn beskikkes reformerede Værger. Privileg. af 15. Jun. 1731. Art. 15., som siden ere fornyede, —— og for umyndige Børn ved Fri-

deriks Hospital, skal Magistraten beskikke Værger; Fundats af 6. Aug. 1756. Art. 22. See videre det som anføres til næstf. Artikel.

For Norge.

a) For afdøde Over-Officerer, indtil Capitainer inclusive deres umyndige Børn, skal Amtmanden paa Landet, eller Magistraten i Kiøbstæderne, paa Oberstens Forlangende, beskikke vederhæftige Mænd til Formyndere, med hvilke Amtmændene og Magistraterne skal have Indseende. Fr. af 8. Julii 1690. Art. 2. Men ligesom dette allerede ved foranførte Fr. af 14. Jul. 1730. var forandret; saa blev og ydermere ved Fr. af 19. Aug. 1735. Art. 25. befalet, at for de Arve-Midler, som falde ved de Skifter i Norge, der af Militaire forrettes, tilkommer det enhver Regiments-Chef at anordne Værge.

b) Formyndere i Moss, skal af Magistraten i Friderikstad anordnes, uagtet at der er en Byefoged i Moss. Reser. af 20. Aug. 1720.

3. Artikel.

Ligesaa kunne følgende undslaae sig og være befriede fra Formynderskaber.

Præstens Medhielpere, 2. 9. Artikel 1.

De Geistlige, Priv. af 15. Dec. 1670. Art. 4. dog ikke for de Geistliges efterladte umyndige Børn i det Herred, hvor de ere boende, Reser. af 7. Oct. 1682.

Alle

Alle Kongelige Regnskabs-Betiente ere fri fra at være endog fødde Værger, dog undtages Værgemaal for deres egne Børn, saafremt Rettens Betiente dem samme ville betroe. Camm.-R. Ord. af 18. Marts 1720. Capitel 2. Artikel 17. Et senere Reskript af 4. Jul. 1721. melder: At de Kongel. Deputerede og Betiente, som sidde i noget Collegio, bør fra alle fremmede Formynderskaber være befriede, formedelst at de med andre Forretninger ere beskæftigede, med mindre de sig frivillig dertil ville begvemme. —— Derimod findes et andet Reskript af 9. Jun. 1721., indeholdende; At alle Kongel. civile Betiente ved det Kongel. Hof, som ere i Rangen, (de alene undtagne, som directe svare under den geistlige Ret og Universitetet, saa og under Magistraten; desligeste alle Krigs-Officerer, som directe staae under Generalens og Admiralens Befaling,) skal være pligtige til at antage sig de Formynderskaber, som ved Hoffet kunde forefalde, naar de dertil af Hof-Retten, (nu Hof- og Stads-Retten) udmeldes, og ikke have nogen lovlig Aarsag sig derfor at undskylde. —— Dette stemmer overeens med den forrige Hof-Rets Instructioner, saavel den ældre af 23. Aug. 1728. Artikel 7., som den yngre af 9. May 1749. Artikel 14.

Saa ere og alle de øvrige, som i 3. 4. Art. 10. og 11., og de dertil foran i dette Udt. henlydende Anordninger findes opregnede, fri fra Formynderskaber, ligesom fra andre borgerl. personlige Tyngder, Formynderskaber for deres egne Børn undtagne, see sammesteds.

4. Artikel.

Sammenlign hermed den følgende 25. og 33. Artikel, og 5. 2. Artikel 4.

5. Artikel.

Imedens den forrige Hof-Ret i Kiøbenhavn stod ved Magt, var anordnet: At saafremt der efter de Afdøde fandtes saadanne Slegt og Venner, som vare vederhæftige, burde samme at være Formyndere, enten de vare under denne Jurisdiction, eller en anden; Hvis ikke, da havde Hof-Retten selv at anordne Formyndere og Over-Formyndere, som de agtede at ansvare. Instr af 9. May 1749. Art. 14. —— Et specialt Reskript af 8. Aug. 1738. findes anført ved D. L. 3. 17. Art. 29.

For Norge.

Amtmændene i Norge skal lade sig af Sorenskriverne give tilforladelig Underretning om Værgerne, som for de Umyndige paa Skifterne vorde satte, om de findes vederhæftige og bequemme dertil. Fr. af 19. Aug. 1735. Art. 25.

6. Ar-

6. Artikel.

At ved det Ord: Vissen, forstaaes mere end en blot Borgen, eller saa kaldet Caution, hvorom tales i næstf. 25. Art., sammenlign med D. L. 23. N. L. 21. Cap. sluttes af Sagens Natur, saavelsom den forrige Hof-Rettes Instruct. af 9. Martii 1749. Art. 15., som melder: At Formynderne skulde være pligtige, saasnart Hof-Retten forlangede, og fandt det fornødent, at sætte Forlovere for sig, eller anden Forsikring efter Loven, at de Umyndiges Midler vare sikre paa Rente udsatte, og ei kunde ødes eller forkommes. Og maatte de Forsikringer, som ved Pante-Forskrivninger, eller i andre Maader blive givne, vel forblive i Formynderens Forvaring, dog burde de først af de af Hof-Rettens Tilforordnede udnævnte Over-Formyndere protocolleres og paaskrives. Samme Forskrivning maatte derefter ikke uden bemeldte Over-Formynderes Forevidende og Paaskrift pantsættes, transporteres, eller noget af Capitalen afdrages, eller af Pante-Bogen udslettes.

7. Artikel.

Dette kunde især have Sted, hvor Formynderen alene fik urorendes Gods under blot Forvaltning, eller hvor de rede Midler straxen bleve udsatte paa Rente hos vederhæftige Folk, og

med

med Forskrivningerne saaledes omgaaet, som nylig meldet.

8. Artikel.

„ Spørsm. Om den, som er gift (der efter det
„ fuldendte 20de Aar er en Mands-Person
„ tilladt i 3. 16. Art. 15.,) og efter den fol-
„ gende 35. Art. er bleven myndig og raadig
„ over sine egne Midler, uagtet han ei er
„ 25. Aar, ikke ogsaa kan betroes at være
„ Værge for andre? Nogle mene, at saadan
„ en, naar han tillige har saa meget at hæfte
„ ved, som i den 5. Art. udfordres, maa og
„ bør være Værge i det mindste for sine egne
„ Sødskende, efter den 2. Art. Samme
„ Mening nytte de og om dem, som have be-
„ kommet Veniam ætatis ved Kongel. Be-
„ villing.

„ Andre derimod paastaae: At da saadanne selv
„ skal have Curator efter den 35. Art., og de
„ Grunde hvorpaa baade samme 35. Art, og
„ Bevillinger paa venia ætatis ere byggede,
„ ere besynderlige Dispensationer for en
„ Myndling selv, som ei kan udstrækkes til
„ Værgemaals-Ret for andre, eller til at
„ ophæve Lovens almindelige Forbud; Saa
„ kunne slige ei heller tillades at værge for
„ andre.

9. Ar-

9. Artikel.

Dette tillades undertiden ved Kongel. Bevillinger, dog mod vedborlig Forsikring.

10. Artikel.

Nu har dette ikke mere Sted, siden Frne. af 13. Jun. 1771., og 27. Febr. 1772. har forbudet, at Børns uegte Fødsel ikke maa ansees som en Plet, eller dem i nogen Maade bebreides. —— Desuden, naar Slegfred-Barn var ved Tinge lyst i Kuld og Kiøn, maatte ingen vræge det, at det jo skulde holdes for et Egte-Barn, see 5. 2. Art. 70. i Slutningen.

11. Artikel.

Efter 3. 16. Art. 2. sammenlign med den følg. 38. Art. i dette Cap. har hun endnu sin rette og fødde Værge, fra hvis Værgemaal hun ikke maa unddrage sig, førend kun kommer i Husbonds eller Mands Værge.

12. Artikel.

" Dette maa, uden Tvivl, ogsaa forstaaes om
" andre Øvrigheds-Personer; Thi de bør
" have Opsigt med Værgerne, baade i Hen-
" seende til Sikkerhed for Børne-Midlerne,
" og til disses retskafne Forvaltning, samt
" aarlige Regnskabers Aflæggelse, see de foreg.

" 5. 93

„ 5. og 6., samt de følgende 23. 24.
„ 29. Artikler, og altsaa ikke kan være deres
„ egne Opsyns-Mænd og Dommere.

Ligesaa lidet maa Over-Formyndere og Øvrigheds-Personer, eller alle andre, der i Følge det dem anbetroede Embede, enten administrere Umyndiges, eller milde Stiftelsers tilhørende Midler, eller og have Inspection dermed, eller Direction derover, til sig tage og indestede med slige Midler, under hvad Paaskud det og maatte være, og i hvor tilstrækkeligt Pant eller anden Sikkerhed de endog derfor kunde give. Til Forvisning om dettes bestandige og nøie Efterlevelse, bør alle de Kongel. Betiente og Øvrigheds-Personer, som administrere Umyndiges Midler, saavelsom og alle andre, der have Indseende, eller Direction over de til milde Stiftelser henhørende publique Midler eller andre Legata, aarlig ved hvert Aars Udgang til det Danske Cancellie indsende en Fortegnelse paa slige Capitaler, samt paa de Steder, hvor de ere bestaaende, og i hvilke Panter de ere udsatte, Fr. af 31. Aug. 1774. —— Ligesom de ogsaa ikke heller maa anmasse sig Pengenes Incassation i Stervboder, hvor Arvingerne selv, eller deres Fuldmægtige, og de Umyndiges Formyndere ere berettigede at antage Indcasserer. Placat af 30. October 1767.

For

For Norge i Særdeleshed.

Amtmændene eller Sorenskriverne maa ikke selv sætte sig til Værge, eller tage de Umyndiges Midler til sig, under et eller andet Skin, men mere see derhen, at de hos gode Værger, eller imod Pant udsættes paa Rente, og om det ikke skee kan, da at opbydes til Inge, saaledes som Loven tilsiger. Forordning af 19. Aug. 1735. Artikel 25.

13. Artikel.

Aldrende og Vanvittige kunne selv behøve Værge, see foreg. 1. Artikel —— Om mindre Mand, see det som er anb. til 1. 5. Art. 19. Ved **Tieneste-Karle** kunde maaskee ligesaavel forstaaes Forvaltere, Fogder, Fuldmægtige og deslige, som andre af ringere Vilkaar, da deres Omstændigheder, saavidt de ere Regnskabs-Betientere, ere undertiden adskillige Vanskeligheder underkastede.

14. Artikel.

Sammenlign hermed de følgende 16. 17. 18. og 19. Art., af hvilke den 16. og 18. ogsaa viser, at Formyndere skal have Opsigt med Opdragelsen, som og hører til Over-Formyndernes Embede, see D. L. 3. 18. N. L. 3. 20. Artikel 1. 2. 5. og 7.

15. Ar-

15. Artikel.

Sammenlign de følgende 17. og 19. Artikle.

16. Artikel.

See den følgende Artikel.

17. Artikel.

See den følgende 19. Artikel. —

18. Artikel.

See den foregaaende 16. Artikel.

19. Artikel.

See de foregaaende 15. og 16. Artikler.

20. Artikel.

D. L. 1. 24. Art. 32. N. L. 1. 22. Art. 34. —
D. L. 3. 17. N. L. 3. 19. Artik. 23. —
5. 3. Artikel 4.

a) 10. Aar efter Lovens Udgivelse blev Auctions-Væsenet sat paa en fast Fod, som det ikke var forhen, skiønt der allerede ved Fr. af 4. Martii 1690., vare forordnede Auctions-Mestere; saa at Auction nu er i Brug over alt, og en Værge intet Løsøre under Haand den maa afhænde, see Fr. af 19. Dec. 1693., hvilken blant andet melder i 2den Art., at naar noget Kiøbstæd-Gods eller Løsøre paa Skifte, eller i andre Maader tilfalder Mynd-

linger,

linger, da maa samme paa offentlig Auction sælges; Og i 3. Art., at paa det de Umyndige ingen Skade skulde lide ved samme deres Midlers Forhandling, da skulde Værgen hos Øvrigheden anholde om uvillige og kyndige Personer, som Vahrene paa beste og forsvarligste Maade kunde vurdere, under hvilken Priis Vahrene ei maa sælges; men dersom de ikke første gang kan sælges for den Taxt, da bør Taxten omgisres, indtil de vorde solgte, undtagen hvis Loven (her i denne 20. Art.) tillader en Formynder at maa indeholde for sin Myndling.

Sammenlign hermed Fr. af 9. May 1682, som udkom imedens Loven var under Trykken.

" Merk: Foruden at L. 5. 3. Art. 4. viser,
" at Kiøbstæd-Gods og Jord skal ansees
" som Løsøre, saa sees og det samme af den
" anførte 2. Art. i Fr. af 1693, hvilket be-
" styrker det som forhen er anmerket ved 2.
" 16. D. L. 13. N. L. 11. Artikel.

b) Hvad angaaer Auctions-Pengenes Indcassering, da skal det ved et Skiftes Begyndelse være overladt til Arvingerne, nemlig de Myndige og Nærværende selv, men de **Umyndiges** og fraværendes **Formyndere** og Befuldmægtigede, at antage en god og vederhæftig Mand til at incassere Auctions-Pengene med øvrige Boets Midler, og igien at udtælle

dem efter Anvisning fra rette Vedkommende, alt imod saadan Betaling, som de imellem sig kunde forenes om, dog at han, om det maatte udkræves og fornoden eragtes, stiller Vedkommende vedbørlig Caution for det han vorder betroet at incassere og oppebære.

Men Skifte-Forvalteren maa aldeles ikke befatte sig med at beskikke nogen Incassator, med mindre det vorder overdraget til ham af samtlige Arvinger, efterat han har erindret dem om, selv at antage een, da det dog skal ankomme paa Arvingerne, at forenes med ham om hans Belønning med videre, see Placat. af 30. Octob. 1767. —— hervved er Rescriptet af 23. Jun. 1741. ophævet.

„ Denne sidste Post stemmer overeens med
„ Aucions-Forordningen af 19. December
„ 1693. Artikel 8.

„ Men som denne Placat baade i dens Over-
„ skrift og i Texten alene handler om, og
„ hensigter til Stervboder efter **naturligen**
„ døde Folk, hvor Skifte holdes imellem Ar-
„ vinger, og ikke til Concurs-Bode, efter de
„ **borgerligen** døde, eller Falliter, hvor
„ Skifte skeer imellem Creditorer; Saa er
„ derved ikke ophævet Fr. af 28. Oct. 1702.
„ angaaende de Personer, som have falleret,
„ og for Gield undvige; Og efter denne Fr.
„ 1. Art. skal den vedkommende Øvrighed i

„ slige

" ſtige Boer incaſſere Pengene; Thi der
" meldes: At alle Vahre og Løsøre, ſom den
" Undvigte ſig har efterladt, og ikke befindes
" at tilhøre andre, ſkal ſtrax ſælges ved of-
" fentlig Auction, og Pengene forblive indtil
" videre i Øvrighedens Forvaring.
" Da nu de fleſte Juriſter ere eenige, at denne
" Forordning bør forſtaaes om alle Falliter i
" Almindelighed, efterdi Undvigelſen gior ikke
" nogen mere eller mindre Fallit; Hvilken
" Fortolkning ved adſkillige ſenere Kongelige
" Anordninger er beſtyrket, ſee det ſom foran
" i dette Udt. til D. L. 1. 21. Capit. N. L.
" 19. C. Slutning er anført; ſaa ſynes det,
" at Øvrigheden, formedelſt den dem paalagte
" Anſvar, ikke alene i alle Fallit-Boder,
" ſom for ſaadanne ere erklærede, enten af le-
" vende Folk ſelv, eller deres Creditorer, men
" og i de, ſom findes efter døde Folk,
" hvor Gielden ei kan aflægges, bør tage Pen-
" gene under Incaſſation og Forvaring.
" Og omendſkiønt det er vanſkeligt i mange
" Stervboer efter døde Folk, forud og før
" Auctionens Holdelſe at ſee, om ſamme bli-
" ver fallit; Saa dog, naar derom haves
" grundet Miſtanke og Frygt, og Arvingerne,
" eller deres Fuldmægtige og Formyndere ikke
" deſto mindre ville paaſtaae at hæve In-
" caſſationen, kan Skifte-Forvalteren med
" Grund fordre Caution af dem, indtil videre.

„ Anm. I Kiøbenhavn skal Auctions-Di-
„ recteurerne hvert Fierding-Aar giøre
„ Regnskab for oppebaarne Incassations-
„ Penge. Reser. af 18. Sept. 1754. —
„ See videre om Auctioner de til 5. Bogs
„ 3. Capitel anbragte Anordninger.

For Norge.

Naar Løsøre paa Landet i **Bergens**-Stift tillodnes de Umyndige, og Arven er ringere end 200. Rigsdaler, maa saadant Løsøre, indtil videre, overlades den til Brug, som forsørger Barnet, imod at han svarer dertil; men naar Arven maatte være 200. Rigsdlr. eller derover, skal det tillodnede Løsøre giøres i Penge, og udsættes paa Rente, med videre. See Rescript til Stifts-Befalingsmanden i Bergen af 9. December 1773.

21. Artikel.

Dette er nu forandret, at slige Tings-Vidner har ikke mere Sted, efterdi den ved forrige 20. Artikel anførte 3. Art. af Forordning af 19. Dec. 1693. tillader, at dersom Vahrene ikke kunne sælges efter den første Vurdering, da maa denne omgiøres, indtil Vahrene vorde solgte.

22. Artikel.

Sammenlign hermed 5. 2. Art. 14. 63. 64. 65. — 5. 3. Artikel 6. 7.

„ Naar

" Naar Omstændighederne og Myndtlingens
" Beste tilraader at overskride denne 22de Ar-
" tikels Forskrift, som haver sin Grund i de
" gamle Love og Forfatninger, der gik saa
" meget ud paa at bevare Jorde-Godset ved
" en og den samme Familie; da foreslilles
" Sagen for Kongen, enten af Skifte-For-
" valteren, imedens Skiftet varer, eller af
" Værgen derefter, med Ansøgning om Di-
" spensation i Loven, hvilken sædvanlig vor-
" der bevilget, hvorpaa findes mangfoldige
" Exempler blant Reskripterne.
Om Værge-Penge, see den folgende 27. Artik.

23. Artikel.

a) Sammenlign herm. den foregaaende 20. Art. men især 5. 2. Art. 82., som forbyder dem, som med Skifte have at giore, at maatte enten ved sig selv, eller nogen anden kiøbe nogen Arv, som under deres egen Ret falden er, dette er Casus similis.

b) Naar Jorde-Godset skal sælges ved Aution, enten i de Tilfælde, som den foreg. 22. Art. i Almindelighed tillader, eller efter besynderlig Bevilling, da omgaaes med Auctionen efter Forordning af 19. December 1693.

c) Angaaende Jorde-Godsers Vurdering maatte herved noie merkes det som findes anbragt til D. L. 1. —— 24. Artikel 18.

24. Artikel.

Hvorledes denne Straf skal bestemmes, oplyses ved at sammenligne den her saavelsom i 5. 2. Art. 82. brugte Talemaade, med andre Steder i Loven, saasom: i 5. 2. Art. 78., er Straffen for Sviig ved 6te og 10de Penge, og sammesteds Art. 89., ligeledes for Arve-Sviig, fastsatte til 3. Marks-Boder. Følgelig er den Skyldige efter D. L. 1. 24. Art 15. N. L. 1. 22. Art. 15. mindre Mand, indtil han af Kongen faaer Opreisning; Og hvis han ikke inden 6. Uger efter Dommens Datum retter for sig, da bør han at miste sin Fred, indtil han retter for sig, (hvorledes Freds-Mistelsen fuldbyrdes, see den følgende 16 Art. i samme D. L. 1. 24. N. L. 1. 22.)

Dog synes denne Straf ikke altid, og for alt Slags ubillig Fordeel, og utilbørlig Forhold, at kunne anvendes. Saaledes sætter for Ex. Fr. af 26. Jan. 1733. alene 100. Rdlrs. Straf for den Værge, som lader hugge i sin Myndtlings Skov, uden til Myndtlingens egen og hans Bønders Fornødenhed. —

Men naar Jagt-Forordn. af 18. Apr. 1732. Art. 6. forbyder, at ingen Formynder, som ikke efter Loven er fød Værge, maa have Magt til at jage, skyde, eller skyde lade paa sin Myndtlings Gods, sætter den ingen Straf derhos; dog er vel denne, efter 1ste Artikel, ligesom

ligesom for Uhiemmelt. (Om denne Talemaades forskiellige Bemerkning, see D. L. 5. 10. Artikel 25.)

25. Artikel.

Sammenlign hermed den foreg. 4. 5., og den følg. 33. Art., og om Lavalder den 34. A. —— Om Forløftningsmand eller Borgen, see D. L. 1. 23. N. L. 1. 21. Capitel. ——

a) Det kan og skee ved Kongel. Bevilling (hvorpaa haves endeel Exempler blant Rescripterne,) at en Arv kan vorde unddraget den Jurisdictions Over-Formynderie og Opsyn, hvor samme er falden, og forflyttet ind under en anden; og dette er det, hvortil man behøver at søge Kongelig Bevilling; Thi at søge Kongelig Bevilling for den blotte Forflyttelse af Arven, som i denne 25. Art. ommeldes, er unødvendig; Hertil haver man Bevilling nok i Artikelen selv, naar man retter sig efter dens Forskrift.

b) „ Erholdes slig Bevilling før Arvingen kom-
„ mer til Lavalder, da betales Forlovs-
„ Pengene, 5. 2. Art. 75., paa det Sted
„ hvor Arven er falden, straxen naar Be-
„ villingen forevises, og Arven af samme
„ Steds Over-Formynder-Protocoll ud-
„ gaaer; men hvis ikke, da erlægges de, naar
„ Arvingen har opnaaet Lavalder, og Ar-
„ ven da vorder fort tilbage til det Sted,

„ hvor den er falden, for der og da at vorde
„ til Arvingen udleveret.

26. Artikel.

Cf De følgende 27. og 36. Art. — 5. 3. Artikel 6.

See og Frne. af 18. Apr. 1732. Art. 6., og af 26. Jan. 1733. Artikel 37., som ved foreg. 24. Artikel ere anførte.

Om Værgens Pligt til at forekomme, at ikke de Umyndiges Jorde- Gods, for paadragne Skatte- Restantser skal vorde sequestreret, see Fr. af 11. Dec. 1688., som til D. L. 3. B. 13. Capit. under Anhanget om Jorde- Godsets Skatter, findes anbragt.

27. Artikel.

a) Efter den foreg. 26. og denne 27. Art., maa Værge- Penge ingenlunde beregnes som den Tredie Deel af den hele Indkomst af Myndlingens Midler, men som den Tredie Deel af Indkomsternes Overskud, naar Omkostninger ne ere fradragne; eller tydeligere at tale, af det Overskud, som aarlig oplægges til Capitalen, dog paa det Vilkaar, at han svarer Myndtlingen til Rentes Rente, see den følgende 28 Artikel.

b) Ros- Tienesten har nu omstunder ingen Sted, men var allerede afskaffet for Lovens Udgivelse. Nu kommer dermed i Danmark meest

meest overeens den Rytterholds-Skat, som qvartaliter svares af Matriculs Hartkornet, og i Norge svares istedet for Ros-Tieneste efter Fr. af 22. Apr. 1682. See videre hvad som om Krigs-Standens ældre og yngere Forfatning er anbragt i Anhanget til D. L. 3. Bogs 13. Capitel.

28. Artikel.

Sammenlign hermed den foreg. 21. Art., og det som findes anført til den efterfølgende 40. Art.

a) Allerede ved Fr. af 17. Martii 1751. blev det tilladt at udsætte baade Umyndiges og andre publiqve Penge for 4. pro Cent Rente, som og endnu staaer ved Magt, da hverken af publiqve eller private Penge maa tages høiere Rente end 4 pro Cent, see Fr. af 12. Nov. 1772., og flere til 5. 14. N. L. 13. Artikel 5. anb. Anordninger.

b) Istedet for den her befalede Nedsættelse hos Øvrigheden, skal Banqven anses som det rette publiqve, og autentiqve Sted, hvor saavel Umyndiges Midler, som Beholdninger, eller Capitaler tilhørende Stervbo- og Fallit-Boder, og deslige maa indleveres, imod Banco-Recepisser, saa længe de ellers skulde staae frugtesløse, og ikke enten til det bestemte Brug anvendes, eller med Sikkerhed efter Loven kunde vorde udsatte, saavelsom og imedens Stervbo- og Fallit-Boderne ikke ere afgiorte,

eller Sager angaaende deponerede Penge ikke ere paakiendte. Og skulle de, som for saadanne Capitaler fremlægge Banco-Recepisser, være aldeles angerløse, eftersom de ikke alene eragtes i Banquen sikkerst bevarede i alle ulykkelige Tilfælde, men og alle Tider bør der staae til Rede, for igien at udbetales, saasnart maatte paakræves. Dog kan eller bør ingen i saa Maade sige sig at være hindret fra den Omgang, som han ellers er pligtig at bruge med deslige Penge, efter Loven. See Banco-Octr. af 29. Oct. 1736. 9. Art. bekiendtg. ved Fr. af 8. Mart. 1737. —— Hvilken Octroy, tilligemed Reglementet, samt alle Privilegier og Benaadinger, der siden maatte være Banquen forundte, er bleven stadfæstet ved Kongel. Resolut. af 10. Mart. 1774., see Cancellie-Placat af 15. Apr. 1774.

c) Paa det Borne-Midler ikke skal blive staaende frugtesløse, til Tab og Skade for de Umyndige, eller være underkastede Usikkerhed, saa er det tilladt, for saavidt angaaer de **Umyndiges Midler, hvilke Øvrigheds-Personer, eller andre Kongelige Betiente paa Embeds Vegne administrere, eller staae til Ansvar for, at bekommende,** naar de ikke paa anden Maade kunde faae slige Penge udsatte i got og sikkert Pant, **og Capitalen beløber sig til 100. Rdlr.**

100. Rdlr. eller derover, maa indlevere dem i en af Kongens Cassер, hvortil Extra-Skatte-Cassen nu for Haanden er bestemt, saa længe den vedvarer, hvor de da skal vorde modtagne, og sædvanlig Rente 4re pro Cent deraf svaret, hvorved Vedkommende sig have saaledes at forholde, at de først melde sig til Over-Skatte-Directionen, hvor stor Capital de have at indlevere, og til hvad Tid samme kan vorde leveret; da Over-Skatte-Directionen derpaa anviser samme til Indtægt i Zahl-Cassen. Naar de da med Zahl-Cassererens Quiterina gotgiøre, at Pengene ere betalte, udgiver Over-Skatte-Directionen paa Kongen Vegne, Obligation derfor, som lyder paa sædvanlig Rente fra den Tid af at Pengene ere leverede, og at Capitalen igien skal vorde udbetalt, efter lovlig Opsigelse, naar de Umyndige, efter at de ere komne til deres myndige Aar, det maatte forlange, eller den af andre Aarsager maatte behoves. Fr. af 31. Aug. 1774.

For Norge.

Amtmændene eller Sorenskriverne maa ikke tage de Umyndiges Midler til sig, under et eller andet Skin, men bør mere see derhen, at de hos gode Værger, eller imod Pant udsættes paa Rente, og om det ikke kan skee, da at opbydes til Tinge, saaledes som Loven tilsiger.

tilsiger. Til den Ende Sorenskriverne skal være tiltænkt, inden 14ten Dage efter Skifternes Slutning, hvor det med Posten kan skee, eller og naar første Leilighed forefalder, at give Amtmændene tilkiende, hvad enhver umyndig er tilfalden i Arv, enten det er Gods eller Penge, og hvem der ere satte til, eller er nærmest til derfor at værge, eller haver Børnes Midlerne i Hænde; hvorover ethvert Steds Amtmand skal holde en Protokol, som bliver ved Amtet, Successori til Underretning. Forordning af 19. Aug. 1735. Artikel 25.

29. Artikel.

D. L. 1. 24. Artikel 16. — N. L. 1. 22. Art. 48. — D. L. 3. 18. Artikel 1. — N. L. 3. 20. Artikel 1.

For Danmark.

Denne Art. stemmer overeens med Universitets Fund. af 31. Martii 1732. Art 85. §. 9., saa at alle under Universitets-Jurisdiction værende Værgemaals Regnskaber skal af Rente-Mesteren inden hvert Nyt-Aar eftersees. Ligeledes

For Norge

Er befalet ved Justice-Forordningen af 19. Aug. 1735. Art 25., at Amtmændene aarligen paa Tingene skulle undersøge, om Sorenskriverne,

verne, efter Loven have kaldet Værger til Rigtighed.

Et Speciale, som dog kan anvendes paa begge Riger.

Ex. findes i Reser. af 8. Aug. 1738., angaaende en Mand, som var sod Værge, og forvaltede en betydelig Capital, sin Myndtling tilhorende, at han enten strax for samme sit Værgemaal med hvad deraf kunde flyde, skulde stille saa tilstrækkelig Forsikring, som alle Vedkommende kunde være forvarede med for al Skades Lidelse i Fremtiden, samt og, i Fald det esterkommes, da aarlig for Værgemaalet fremlægge tilstrækkelig, og om alle Ting, som vedkom Arven, udforlig Regnskab, sluttet til den Tid, som ham blev paalagt; eller og, om han det ikke kunde eller vilde esterkomme, da levere Værgemaalet fra sig, og derfor efter Lovens 3. 17. (N. L. 19.) Art. 29., aflægge vedborlig Rigtighed til den, som dertil igien i hans Sted blev beskikket; Ligesom og Stifts-Amtmanden i saa Fald havde en anden bequem Mand til Formynder at beskikke.

30. Artikel.

" Saasnart Myndlingen er kommen til sine
" myndige Aar, som paa dette Sted regnes
" for 18. Aar, see den folgende 34. Artikel,
" og Formynderen da har aflagt den i denne

" 30te

„ 30te Art. befalede Rede og Regnskab, skal „ Myndlingen meddele Formynderen Qvitering for Værgemaalet, eller saa kaldet Afkald; „ —— Men ingen maa giøre Ansøgning til Kongen om Befrielse fra slig Rede og Regnskabs Aflæggelse, eller fra de Umyndiges Tiltale i Fremtiden, Fr. af 20. Febr. 1717. P. 2. Art. 18.; —— Ligesom og Moratorium i det Fald intet hielper, Forordn. af 31. Mart. 1719. —— Fornævnte Afkald skal Formynderne straxen, saasnart de dem have bekommet, foreviise in originali for Over-Formynderne, og deraf fidemerede Gienparter afgive; hvorimod Formynderne da skal være forbundne, at afskrive saadant i Over-Formynder-Bogen, uagtet at Afkaldene ikke ere foreviiste, læste og paaskrevne, eller for nogen Ret protocollerede. See Rescript til Stiftamtmanden i Aalborg af 25. Apr. 1738.

For Norge.

Formynderne for Umyndige i Bergen skulde, de som boe i Byen inden et halvt Aar, og de uden for Byen inden et Aar, forsyne sig med Afkald, efter at deres Myndlinge vare blevne myndige, med videre, see Rescript af 29. Oct. 1762. —— Derimod skal enhver Formynder i Trunhiem, som har giort Afregning med sin Myndling, strax derfor af ham lade sig give lovlig Afkald, hvilket han under 10. Rdlr.

Mulct,

Mulct, bør inden 8te Dages Forløb, om han er i Byen, og ellers saa snart Leilighed gives, om han er uden for Byen, forevise for Over-Formynderne. See Rescript af 4. December 1761.

31. Artikel.

See det anf. ved næstforegaaende Artikel.

32. Artikel.

See Slutningen af den 2. Art. i dette Cap., —— samt 3. 18. (N L. 20.) Art. 1. 5.

Om Myndlingernes Prioritet i Værgernes Boe, see Reser. af 4. Dec. 1761. anf. til Slutningen af D. L. 1. 21. N. L. 1. 19. Cap., —— see videre de til D. L. 3. 14. Art. 37. N. L. 3. 13. 35. anbragte Anordninger.

Ex. findes i et special Tilfælde, og i Anledning af et Samfrænde-Skifte, hvorved de umyndige Børn vare tillagte i Arv 4000. Rdlr., at Magistraten sammesteds som rette Skifte-Forvaltere efter Loven, og som de der burde sætte vederhæftige Værger efter Fr. af 25. Oct. 1714., bleve befalede at udlevere denne Arv, der havde indestaaet hos Stif-Faderen, og var bleven uvis, til de Umyndiges Formyndere imod Forsikring; hvorefter det tilkom den, som forvaltede Midlerne, og oppebar Renterne, at antage sig, (see de foreg. 17. og 19. Art. i dette Cap.,) Børnene, besørge deres Opdragelse,

dragelse, og Underholdning med Klæder og svrigt, see Reser. til Stift-Amtm. i Viborg af 29. October 1735.

Naar Rangs-Personers Dødsfald i Kiøbenh. ei blev bekiendtgiort for (den forrige) Hof-Ret, da var samme fri for Ansvar i Henseende til Umyndige, Fr. af 10. Apr. 1686.

For Norge.

Amtmændene i Norge skal aarlig paa Tingene undersøge, om Børne-Midlerne som falde paa Landet, ere sikker udsatte, og om derfor findes saa god Rigtighed, som skee bør, da Amtmanden saaledes skal have nøiagtig Indseende, til de Umyndiges Sikkerhed og Beste, med Sorenskriverens Forhold ved Skifterne og Værgemaalet. Fr. af 19. Aug. 1735. Artikel 15.

33. Artikel.

a) See de foreg. 2. og 4. Artikel.

b) De Tilfælde, naar nogen enten ei maa have, eller kan undslaae sig fra at antaae Værgemaal, see i endeel af de foreg. Artikler i dette Cap., med de dertil anb. Anordninger.

34. Artikel.

D. L. 1. 16. Art. 3. — D. L. 1. 23. N. L. 1. 21. Art. 12. 13. — 3. 17. L. 19. Art. 20. 30. 36. 37. 38. — 5. 1. Art. 2. — 5. 3. Art. 6. 7. 8. 10.

a) Saa-

a) Saasnart Værgen har bekommet Afkald, skal han lade samme tinglyse, see 1. 3. Artikel 7. —— 1. 25. Artikel 16. N. L. 23. Artikel 17. —— hvilke skal skrives paa stemplet Papiir i 2den Classe, efter Capitalens Storrelse, see Forordning af 23. Jan. 1719., og for hvis Tinglysning og Protocollation Rettens-Betiente betales efter bemeldte 1. B 25. N. L. 23. C Art. 6. 12. og 14., sammenlign med Regl. af 22. Mart. 1684. og Fr. af 19de Jan. 1692. —— See videre det ved 30de Artikel anførte Rescript af 25. Apr. 1738.

b) Efter Ar. af 20. Febr. 1717. 2-D. 8. Art. maatte umyndige Born indgive Ansøgning til Kongen om at være deres egne Værger, og derpaa vente Bevilling, dog at deres gode Forhold med rigtige Attester blev bevist, og dem siden en Curator tilforordnet. —— Men nu omstunder erholde de mindre Aarige ofte Kongelig Bevilling og Dispensation, „ at „ være deres egen Værge, og selv deres Arve- „ Midler til sig at annamme og raadig være, „ uanseet de ei deres fulde 25. Aar efter „ Loven have opnaaet.

Anm. Dette synes ogsaa at være just det hvorfor der behoves at søge Bevilling; Thi at søge Tilladelse for det som Fr af 1717 ommelder, nemlig, at være sine egne Midler raadige under Curators Opsyn, tillader Loven selv i denne

34. Art., uden videre Bevilling for Mands-Personer; men for ugifte Fruentimmer har saadan Bevilling Sted, som Forordningen ommelder.

c) Om den mindre Aarigs Forskrivningers Gyldighed, see foranforte Parallel-Steder, hvorhos tillige maa lægges Merke til Fr. af 14. May 1754., som skierper og udvider Slutningen af denne 34. Art., meldende blant andet: 1.) At de der tage Forskrivninger af de Umyndige, uden Formynders eller Curators Samtykke, skal ei alene miste det de have laant eller taget Forskrivning for, men og efter Forseelsens Beskaffenhed, ansees med anden vilkaarlig Straf af Penge-Mulct, ja vel og efter Omstændighederne, paa deres Ære. 2.) De Umyndige og mindre Aarige skal i Følge Loven, være befriede fra at betale den Gield, de i deres umyndige og mindre Aar have giort, og hverken disse selv, eller deres Forældre og Værger maa betale saadan Gield. —— Det skal ikke tilregnes nogen Umyndig, at han ei betaler samme Gield, naar han kommer til sine myndige Aar; Tvertimod skal de, som da giore det, ansees, som de der søge at eludere Kongens Lov og Forordninger.

See videre det øvrige af denne Fr., som findes anf. til 5. 1. Art. 2. og 5. Bogs 14. Capit. N. L. 13. Capitel.

" Spørsm. Om en mindre Aarig, som ei
" har Kongel. Bevilling at være sin egen
" Værge, kan gisre Testamente uden Cu-
" rators Samtykke?

" Man finder blant Rescripterne et Ex., at et
" ugift ungt Fruentimmers Testamente er
" bleven i Cancelliet stadfæstet og gyldig
" kiendt, uagtet Arvingerne modsatte sig;
" Altsaa synes det samme og at kunne gielde
" om en mindre Aarig, naar Testamentet
" ellers havde sine Requisita, helst, naar
" betragtes: 1.) At den Grund, som er til
" at de bor betiene sig af deres Curators
" Raad, og som meldes i den 34. Artikel,
" nemlig, at de ikke unyttigen skal
" bortsætte deres Gods, ikke haver Sted
" her, hvor et Testamente hverken kan skade
" Testator i levende Live, eller efter Døden,
" da det er kuns en Afhændelses-Maade
" med Vilkaar, som ei heller strider mod
" Naturens Ret. 2.) At Værgens, eller
" Curators Samtykke, vilde de fleste Tider
" være umuelig at bekomme, i Fald Testator
" forbigik ham selv, hans Børn eller Slegt,
" efterdi de ere som oftest, Testators nær-
" meste Frænder, og rette Arvinger.

Merk: " I denne 34te, og følg. 35. og 37. Ar-
" tikler tales om mindre Aarige og Curato-
" res, men fra Capitelets Begyndelse til den

„ 33. Art., om Myndige og Værger; Hvil-
„ ken Forskiel mellem Benævnelse af Værge
„ og Curator, er grundet i Sagens Natur,
„ og derfor oftest følges.

35. Artikel.

3. 16. (N. L. 18.) Artikel 5.

„ Naar man i Grunden betragter denne
„ 35. Art, giver den ei større Frihed for
„ den mindre Aarige, end den foregaaende;
„ Thi Curators Raad og Samtykke udfor-
„ dres ligesaavel i den sidste som første.

„ Det Sposmaal: Om den mindre Aarige
„ kan udgive og acceptere Vexler, uden Cu-
„ rators Samtykke og Underskrift, besvares
„ allersikkerst med Nei, naar betragtes Fr.
„ af 14. May 1754. Artikel 4. 5.

„ Vel vilde især Handelen med Fremmede her-
„ ved gisres meget usikker, hvorfore nogle
„ udenlandske Vexel-Ordninger tillægge slige
„ Vexler fuld Gyldighed; Men da vore Love
„ tie, og D. L. 5. 14. (N L. 13.) Art. 9.
„ vel taler om, at fremmede Vexler skal her
„ i Landet gielde efter det Lands-Anordnin-
„ ger, hvor samme ere stilede, men ikke at de
„ Vexler, som her i Landet udgives, skal
„ rette sig, eller bedømmes efter fremmede
„ Anordninger, saa synes Vexler at behøve
„ den samme Formalitet her i Landet, som
„ andre den mindre Aariges Forskrivninger.

36. Ar-

36. Artikel.

1. 10. Capit. — D. L. 1. 16. Art. 3. — samt den foregaaende 34. Artikel.

37. Artikel.

Sammenlign hermed den foregaaende 31. og 36., samt om Datters Værge den følgende 38. Artikel.

38. Artikel.

See foregaaende 34. Art. — 5. 3. Artikel 7. Dog kan ugifte Fruentimmer søge saadan Bevilling, som Fr. af 17. Febr. 1717. P. 2. Art. 8. omtaler, see det anførte til 34. Art. under Lit. b., og naar behørige Attester medfølge, vente samme, hvorpaa haves mange Exempler.

39. Artikel.

See foregaaende 26. Artikel.

" Den Taxt, hvorefter en Formynder nu bør
" tage Jordegods i Betaling, er sat ved Fr.
" af 31. Jan. 1691.; men denne kommer
" ikke meget overens med Jordegodsers nær-
" værende Priser; Hvorfore og Hans Ma-
" jestæt Kongen i Hensende til pro Cent
" Skattens Svarelse, har ved Forordningen
" af 14. May 1768. beregnet hver Tønde
" Hartkorn à 80. Rdlr. — . Derfore

„ bruges nu Auction i Følge Forordn. af
„ 9 Dec. 1693., som er sikkerst paa alle
„ Sider. See videre det som findes anb. til
„ D. L. 1. 24. Artikel 18. N L. 1. 22.
„ Artikel 20. —— 5. 7. Artikel 11.

40. Artikel.

a) Umyndiges Midler maa indskydes i Silke-Manufacturerne i Kiøbenhavn, Forordn. af 14. Febr. 1688., —— og udlaanes uden Ansvar til de Octroyerede Compagnier, naar de ellers ikke kan vorde sikker udsatte, Fr. af 15. Jun. 1753., —— samt i Gaarde, Huse og Grunde i Kiøbenhavn, dog alene to Tredie-Parter af hvad samme ecdeligen er vurderet for. Skulde noget Tab derefter ved Pantet forefalde, da maa Vedkommende være fri for Ansvar, dog med saa Skiel, at de ikke have ladet det manale paa Tilsyn, at Pantet er tilbørlig bleven holdt ved lige, siden det blev vurderet. Placat af 31. Julii 1754. Art. 5. (Efter en ældre Fr. af 23. Dec. 1729. var Formynderne fri fra Ansvar for den Skade, som de Umyndige havde taget i Kiøbenhavns Ildebrand.)

b) Det er og Formyndere tilladt, uden Ansvar, at giøre Indskud for deres Myndlinger i den anordnede Pensions-Casse paa Livs-Tid for en eller flere Portioner i første, anden eller tredie Afdeling, eller i alle trende tillige, dog at

at Indskuddet gisres forud paa eengang; Og maa samme Indskud strække sig til $\frac{1}{20}$ Deel af Myndtlingens Capital. Fr. af 22. Mart. 1760. Artikel 22.

For Norge.

a) Naar nogen begierer publiqve Penge til Laans, skal de Pantsættende, være sig i Kiøbstæderne eller paa Landet, fra vedkommende Øvrighed, nemlig Byefogderne i Kiøbstæderne og Sorenskriverne paa Landet, forskaffe ordentlige og lovlige, ved dertil udnævnte Mænd forfattede Taxations-Forretninger over de Panter som anbydes, og hvorpaa Penge til Laans forlanges; hvilken Taxation siden efter skal folge med, eller hæftes ved de af Vedkommende udstedde og tinglyste Pante-Obligationer; Og maa i saa Fald af publiqve Midler paa saadanne Panter udlaanes to Trediedele af den Summa, som Pantet er taxeret for, dog skal hver Pante-Forskrivning didhen clausuleres, at naar den fastsatte Betalnings-Termin, efter foregaaende Opsigelse maatte være udloben, og ingen Betaling af Capital og Rente paafulgte, da skal Vedkommende paa publici Fattiges, Kirkers, Skolers, og deslige Stiftelsers Vegne, for at spare baade Tid og Omkostninger, have fuldkommen Ret og Raadighed til, uden foregaaende Sogsmaal, Stævning eller Dom, at lade

Pantet ved offentlig Auction, efter lovlig Bekiendtgiørelse borrsælge paa Eierens Tab eller Gevinst. See Resc. til Stift-Amtmanden i Trunhiem af 14. Aug. 1770.

„ Her tales just ei udtrykkelig om Borne-Pen-
„ ge, men Analogien er den samme.

b) „ Nu sættes Panterne, være sig af Jorde-
„ Gods eller ander, efter foreaaende lovlig
„ Omgang, til offentlig Auction, naar Ca-
„ pital og Rente maatte udeblive.

41. Artikel.

Foruden at en Enke selv maa vælge Lav-Værge, maa hun og gaae i Borgen for Penge, 1. 23. (N. L. 21.) Art. 11., —— selv besørge sine Børns Opdragelse, 3. 17. (N. L. 19.) Art 16. 18., —— sælge sin Jord med næste Frænders Samtykke, 5. 3. Artikel 5. —— bortgive sin halve Hovedlod til hvem hun vil, naar hun ingen Livs-Arvinger haver, og om hun har disse, maa hun dog bortgive den til Kirker, Skoler og Fattige, 5. 4. Art. 14. 15. 16. —— derimod bør hun værge lige saavel for sin Ære, som for sit Gods, Fr. af 5. Martii 1735. Art. 5., sammenlignet med 6. 13. Art. 2. —— Men naar en forneinme Mands Enke lader sig i Lære beligge, maa Lav-Værgen lade hende fængslig indsætte og forvare hendes Livs-Tid, samt forvalte hendes Gods, 6. 13. Artikel 10.

42. Ar-

42. Artikel.

" Naar betragtes at en Mands-Person, som
" ikke har opnaaet sit 25de Aar, skal have
" Værge, uagtet han er gift, see foregaaen-
" de 35. Art., saa synes det, at en Kone,
" som bliver Enke, inden sit 25. Aars Fylde,
" er i lige Tilfælde, og at Øvrigheden da
" burde forordne hende en Værge, i det
" mindste af samme Aarsag, som Loven melder
" i den 34 Art. om Mands-Personer; ——
" Dog da Loven tier, og giver endog en Enke
" Tilladelse til at indgaae den Contract
" uden Værge, som mindre Aarige end
" ikke maa indgaae med Værges Sam-
" tykke, nemlig, Borgen, see D. L. 23. C.
" N. L. 21. C.; Saa kan man ei paastaae
" det; —— Men i Fald Øvrigheden for-
" mærkede, at hun med hendes Lav-Værge
" enten inden eller efter 25. Aars Fylde raa-
" dede ilde over sit Gods, kunde den da be-
" tiene sig af den almindelige Tilladelse i
" denne 42. Artikel.

N. L. 17. Capitel.

Om Vaaben, som hver bør at eie, og om Ved-Varder.

1. Artikel.

Heri er nu dispenseret saaledes:

a) For Færøe.

Indbyggerne paa Forøe maa være forskaanede fra at forskaffe sig det nye Gevær, som den Norske Lov tilholder, og maa i dets Sted bruge deres gamle og sædvanlige Gevær. Fr. af 30. May 1691. Artikel 7.

b) For Norge.

Alle de, der ikke enten som Dragoner eller som Soldater, eller og som Land-Værn allerede med Gevær og Tilbehør ere forsynede, skal efterdags, isteden for det ved Loven bestemte, holde Efterfølgende: Enhver heel og halv Gaards-Mand: En Bøsse eller Flint, ½ Pund

½. Pund got Krud, og 30. til 40. Kugler, samt 6. gode Flinte-Stene, en Kaarde med Gehæng, samt en Øxe.

De paa Fierdings- eller Øde-Gaarde boende, samt mindre Formaaende, Strandsiddere skal holde det samme, undtagen Kaarde og Gehæng, men Tieneste-Drenge for fuld Løn, der som Reserva, eller ungt Mandskab ere enrollerede, alene en god Øxe. See Reskript af 22. October 1762.

4. Artikel.

Ved-Varderne maa i Freds-Tider være afskaffede, men skal i paakommende Feide-Tider igien opreises paa de Steder, hvor de forhen have været vedligeholdede.

D. L. 18. N. L. 20. Capit.

Om

Over-Formyndere og Børn.

(Nemlig i Kiøbstæderne, paa Landet besørger Skifte-Forvalterne hvad der hører til dette Embede, saavidt Skifter og Arve-Midler angaaer. Hvilke disse Skifte-Forvaltere ere,

ere, see 5. 2. Art. 90. N. L. 91., sammenlign med Slutningen af 3. 17. N. L. 19. Artikel 32.)

1. Artikel.

For Dannmark.

Dem, som vædre sig for at være Over-Formyndere i Kiøbenhavn, skal af Magistraten paalægges en Mulct fra 2. til 500 Rdlr. for deres Ulydighed; Hvilke Penge uden videre Proces maa inddrives og paa Rente udsættes, da Renten deraf skal gives til den, som samme Embede frivilligen vil antage og betiene; Ligesom og de, der upaaklagelig forestaae Over-Formynder-Embedet, kan vente sig Befordring til Raadmands-Embede. Rescript af 4. Oct. 1728 —— Saa er og Over-Formynderne i Kiøbenhavn bevilget i Revisions-Penge af hvert Formynder Regnskab, 1. Rdlr., af hvert Værgemaal at indtegne, Fattige undtagne, 4. Mark, og af ind- og udgaaende Capitaler til 500. Rdlr., 1. pro Cent, men derover en halv pro Cent; Regl. af 5. Jun. 1771. Artikel 8.

b) Stemplet Papirs Forhandleren, Kirke-Værgen og Fattiges Forstanderen i Nykiøbing paa Falster, skal af Mangel paa andre være Over-Formyndere, naar det dem kan tilfalde. Rescript af 5. Febr. 1745.

c) In-

c) Ingen Pante-Obligation maa protocolleres i Aalborg, undtagen at Øvrighedens eller Over-Formynderens Atteſt medfølger, at hos Udgiveren ingen Umyndiges Penge hæfter. Reſcr. af 1. Apr. 1729. —— og naar Over-Formynderen ſkulde negte at meddele nogen ſin Atteſt paa Documenter, hvad heller de ſkulle protocolleres, eller ikke, da ſkal Magiſtraten give deres Reſolution derpaa, dog ſaaledes, at Magiſtraten ſelv bliver anſvarlig, ſaavel om de ubilligen forhindrede nogen fra at faae ſine Documenter protocolleredе, ſom om de tillode deslige Documenters Protocollering til nogen Fornærmelſe for Umyndiges Arve-Midler, ſom hos en eller anden kunde være indeſtaaende. Reſcr af 9. Sept. 1735. (ſammenlign hermed det ſom des angaaende er anført til D. L. 1. 3. Artikel 7., og 1. 8. Artikel 4.)

d) Ingen Skifter under Odenſe Byes Jurisdiction maa foretages uden i Overværelſe og Opſigt af Byens Over-Formyndere. Ligeledes maa ingen Pante-Forſkrivninger, Skiøder, Kiøbe-Breve og Afkalds-Øviteringer ved Byetinget foretages, førend derfor først er foreviiſt Borgemeſters og Raads Atteſt, at den Pantſættende eller Sælgende haver clareret og afdraget alt hvis han enten af Skatter, Kirkers, Skolers, Fattiges, Umyndiges Penge, eller andet enten til Kongen

eller

eller Byen er skyldig at svare; Og endelig maa ingen Skiøder eller Pante-Obligationer paa nogen Odense Bye tilhørende Eiendom, læses eller protocolleres, uden Over-Formyndernes Paategning, at ingen Arve-Midler derpaa hæfte. Reskript af 25. Apr. 1760.

For Norge.

a) Over-Formynderne i Christiansand, er for deres Hazard og Umage tillagt Een Skilling af hver Rigsdaler, som paa Skifterne falde i Arv. See Reskripter af 18. Nov. 1699., og af 31. Martii 1703., hvorved er given Stadfæstelse paa en af Magistraten des angaaende forhen udsted Resolution.

b) Ingen Skiøde eller Pante-Forskrivning, som er udgivet af dem der henhøre under Kiøbstædernes Jurisdiction, maa til Tinglysning og Protocollation imodtages, med mindre Over-Formyndernes Attest følger med, at den Sælgende eller Pantsættende ikke sidder inde med Umyndiges Midler, uden at have stillet Sikkerhed derfor. Ligeledes er det Over-Formynderne tilladt i de Tilfælde, hvor en Værge, som sidder inde med hans Myndlings Midler, uden at have stillet Sikkerhed derfor, vorder af hans Creditorer overfalden med Arrest, og ikke kan rede for sig, da at provocere til Concurs, og at forlange af Øvrigheden, at de vil antage sig en saadan

uvider-

uvederhæftig Værges Boe, med videre. See Reſcript til Stift-Amtm. i Trunhiem af 4. December 1761.

2. Artikel.

a) **Hvorledes de deres Børn holde;** Dette forklares tydeligen i Chriſtian den 4des Reces 2. Bogs 3. Cap. 8. Art. med de Ord: **Hvortil** de deres Børn holde; og forſtaaes altſaa om de holde deres Børn til Ære og Lære, til nyttige Handteringer og Haandverker, med videre, hvilket end videre ſees af de følgende 5. og 7de Art. i dette Cap., hvoraf den ſidſte aarlig 2de gange paa Prædikeſtolene ſkal oplæſes. — See videre de ved 7. Art. antegnede Anordninger. —

b) De Umyndige Reformerede Børns Optuglelſe og Opdragelſe er overdraget til deres egen Slegt og Venner, eller de Reformerede Geiſtlige, ſee Privil. af 15. May 1747. Art. 16., ſammenlign med den foregaaende 14., og med Forordning af 19. September 1766.

6. Artikel.

Sammenlign hermed 3. 4. Art. 10. og 11., ſamt 3. 6. Artikel 2., og om Kæmnere 3. B. 5. Capitel. —

Over-Formynderne under den forrige Hof-Rets-Jurisdiction vare for alle Formynderſkaber

skaber og Commissioner forskaanede, see samme Rettes Instrux af 9. May 1749. Art. 14.

7. Artikel.

Denne Art. bør 2de gange om Aaret oplæses paa Prædikestolen 2. 4. Artikel 13.

For Danmark.

a) Forældre i Kiøbenhavn skulle holde deres Børn, Drenge og Piger, i deres Ungdom til Skole, ærlige Tienester, Haandverker, eller andre deslige Handteringer, og særdeles til flittig Kirkegang, baade naar Guds-Tieneste holdes, og naar Catechismus forklares; Befindes Forældrene herudi forsømmelige, da skal forholdes efter denne Lovens Artikel, og derforuden skulle de straffes efter de Committeredes Sigende, hos hvilke saadan Forsømmelse skal angives, af Quarteer-Mesterne, som dermed i hvert Quarteer skal have flittig Indseende. Fr. for Kiøbenh. af 24. Sept. 1708. Art. 14.; See videre sammesteds de følgende 16. 17. og 18. Art. som til denne Lovens Artikel ganske maa henføres. — Læs og hertil det aabne Brev af 21. Julii 1727., angaaende de til fattige Fader- og Moderløse-Børns Underholdning og Opdragelse, ved et Weisen-Huses Indretning i Kiøbenhavn giorte Anstalter — samt Fund. af 29. Junii 1753. anlangende det for

to

to Hundrede fattige Drenge-Børn, til deres Opdragelse og Underviisning, stiftede Opfostrings-Huus paa Christianshavn, —— og Anordn. af 7. Decembr. 1770., om en Kongel. Opfostrings-Stiftelse for nyfødde Drenge-Børn i Kiøbenhavn.

b) Naar de fattige Drenge-Børn i Kiøbstæderne i Danmark noget fremvoxe, skal Inspecteurerne sig vel erkyndige om deres Naturel. Findes der nogen iblant dem, som have stor Lyst til Bogen, og er begavet med et meget got Hemme, da maa de sættes i den Latinske Skole, hvor de af Skolens Indkomster skal hielpes fort, frem for nogen anden; de andre sættes til Haandverks-Mænd.

" De Latinske Triviale Skoler i de smaa Kiøb-
" stæder bleve siden afskaffede ved Fr. af
" 17. Apr. 1739. —— og om fattige Børns
" Antagelse i de Latinske Skoler, deres For-
" sendelse til Academiet, Ingeniorum Prøve,
" og Stipendiorum Uddeling, med videre, udkom
" Forordn. af 23. Julii 1756., begge udd. til
" 2. Bogs 18. Capitel.

Og skal Mesterne være forpligtede at tage til Lære af Byens Indfødte, saa længe af dem ere at faae, naar de findes skikkelige og dygtige. Skulde de tee sig i deres Tieneste, at Mesterne ikke kunde være fornøiede med dem, da maa de klage det for Inspecteurerne, som skulle sende dem til Kiøbenhavn, at de paa Børne-

Huset eller andensteds kunne vörde hensatte.
Forordning af 24. Sept: 1708. Artikel 7.
„ Nu til hver Provintses Tugthuus. Hvor
„ og hvor mange disse ere, see de til Over-
„ skriften af 2. Bogs 19. Cap., anførte An-
„ ordninger, samt det som er anb. til 2. 9.
„ Artikel 8.

Hver Søndag fra Kl. 12. indtil der ringes sammen til Aftensang, skulle de danske Skolemestere møde i Kirkerne, Vinter og Sommer, og undervise Ungdommen i deres Catechismo, da ikke alene deres egne Discipler, men og alle andre Drenge og Piger, som ere under 16. Aars Alder, skulle indfinde sig, med vid. see Fr. af 24. Sept. 1708. Artikel 19., og det som findes anb. til 2. 6. Artikel 2.

„ See videre de til 2. 4. Art. 14., og de til
„ 2. B. 6. C., samt 2. 18. Art. 14. anb.
„ Anordninger, angaaende Ungdommens
„ Skolegang og Underviisning.

c) Om Ungdommens Underviisning paa Landet handler den 20. 21. og 22. Artikel i Fr. af 24. Sept. 1708.; hvilket dog nu er nærmere og udførlig bestemt ved de senere Forordninger og Foranstaltninger, som alle findes anførte til 2. 4. Art. 14. —— 2. B. 6. C., 2. 15. Art. 2. 9. 12. —— 2. 18. Art. 14. under Lit. c., hvilke desuden ei til denne 7. Artikel, som egentlig angaaer Kiøbstæderne, kan henføres.

For

For Norge.

Denne Art. er udtrykkelig igientaget og skierpet, saavel for Kiøbstæderne som for Landsbygderne i Norge, ved Reskr. af 24. Nov. 1764., hvoraf dog den 1ste Art. egentlig til dette Sted henhører; Samme melder: At Magistraten i Kiøbstæderne, eller hvor ingen Magistrat er, Byefogden, skulde tilholde Over-Formynderne at efterleve den dem ved denne Lovens Art. paalagde Pligt, og at Præsternes Medhielpere, og Skoleholderne ligeledes skulde paalægges, noie at paasee, det alle Børn over 7. Aar blive holdte i Skole, og naar de herudi finde nogen Forsømmelse, da at tilkiendegive det for Præsten, som strax skal undersøge Sagen; men naar Formaninger ikke kunde hielpe, anmelde det for Magistraten eller Byefogden, som, naar Skylden maatte findes at være hos Forældrene, Husbond eller Madmoder, efter Sagens Omstændigheder haver strax at mulctere dem, den første gang paa 1. à 2. Mark til Fattig-Cassen, og siden dobbelt, naar Præsten oftere maatte klage over saadanne Personers Modtvillighed. Skulde derimod Skylden være hos Børnene eller Tieneste-Folkene selv, og de ikke strax efter given Formaning, flittig ville søge Skolen, da skal den verdslige Øvrighed i Byen, efter Præstens Anmeldelse, strax

beſorge ſaadanne gienſtridige Børns eller Tieneſte-Folkes Indſættelſe i Tugthuſet.

„ Det øvrige af ſamme Reſcr. angaaer vel ikke
„ Lands-Bøigderne; dog da Reſcriptet i viſſe
„ Maader udſtrækker denne Lovens Art. til
„ Lands-Bøigderne, ſaa kan det ikke være
„ af Veien, her at anføre ſamme, nemlig:

Stift-Amtmanden og Biſkoppen ſkal have nøie Indſeende med, at Skole-Væſenet vorder rigtig indrettet efter Fr. af 23. Jan. 1739. — Skolemeſterne paa Landet ſkulle, enhver i ſit Diſtrict, forfatte et rigtigt Mandtal over den uconfirmerede Ungdom, ſom ved hver Mikkelsdags Tide ſkal indleveres til Sognе-Præſten, ſamt derhos melde, om nogle holdes fra den fornødne Skolegang. Findes Skolemeſteren herudi forſømmelig eller uredelig, da ſkal han for hver gang bøde 1. Rdlr. til Skole-Caſſen; Præſterne ſkulle, naar de hos-de Forſømmelige ikke kunne udrette noget ved givne Formaninger, melde det for Fogden, ſom da efter Omſtændighederne bør mulctere Forældrene med noget taaleligt til Skole-Caſſen; Men om Fogderne ikke herudi efterleve deres Pligt, da haver Præſten ſaadant til Amtmanden at indberette, ſom efter Fr. af 25. May 1759. dens 3. Art. ſkal have Magt til at mulctere Fogden, og derſom Feilen da befindes at være hos Børnene eller Tieneſte-

Folkene,

Folkene, at de ikke flittig søge Skolen, da bør de at straffes med Arbeide i Tugthuset.

" End videre maa, angaaende fattige Borns " Opdragelse og Underviisning paa Landet, " ved denne Leilighed erindres.

Fr. af 9. Aug. 1754., som i den 15de og 16de Artikel melder: At dersom fattige Forældre efterlade sig smaa Born, da bør Fogden og Præsten besørge, at Børnene sættes hos de skikkeligste og meest formuende Folk, som dertil kunne formaaes, til Opfostring; eller og, om fattige Forældre selv skulde ville sætte deres Born ud til Opfostring, da skal deslige Born tiene Foster-Forældrene for Kost og Klæder alene, indtil de vorde 20. Aar, i Fald de ere under 5. Aar, naar de sættes til dem; Men ere de over den Alder, da indtil de vorde 18 Aar gamle, efter hvilken Tid de vel skulle være pligtige at tiene Foster-Forældrene fremfor andre, men dog imod billig Kost og Løn, ligesom paa andre Steder. —— Skulde Foster-Forældrene i nogen Maade forsømme saadanne Borns Underviisning, eller behandle dem ilde, eller og om Foster-Forældrene noget vaa Børnene havde at klage, da skal Fogden og Præsten besørge, at derpaa, om muligt, raades Bod, men i Mangel deraf, da at Børnene vorde hensatte til andre, som deres Opdragelse bedre pille iagttage.

D. L. 19. R. L. 21. Capitel.

Om

Tieneste-Folk paa Landet og i Kiøbstæderne, Judérster og Losgiengere.

Til dette Capitel maa i Almindelighed neie henføres den for Kiøbenhavn udkomne Placat af 3. Dec. 1755., samt de øvrige deri paaberaabte Anordninger, som nøiere bestemmer de i dette Capitel anførte, og ellers derunder henhørende Tilfælde, end de senere 2de Anordninger for Landet og Kiøbstæderne i Danmark af 1770.

1. Artikel.

D. L. 5. 10. Art. 31. 36. — 6. 17. Art. 32. 33. — 6. 19. Artikel 7. —

Dersom nogen Tiener eller Skytte fordrister sig, Husbonden uafvidende, at ødelægge eller skyde noget Vildt i Kongens Vildbane, maa han af enhver bindes, til Tinge føres, og der paa sit Liv dømmes. Fr. af 18. Apr. 1732. Art. 17.; og Placat af 23. Jan. 1742.

Fra

Fra denne Artikel ere ellers følgende Undtagelser at iagttage.

Kongel. Betiente, om de enten for deres Udygtighed, eller Magelighed ville bruge Tienere eller Fuldmægtige, skulle selv indestaae for al Skaden, som ved deres Tieneres eller Fuldmægtigers Forseelse maatte tilfoies enten Kongen, eller de Kongelige Undersaatter og andre, som Skat, Told eller anden Rettighed erlægge, Cancell. = Ret. = Ord. af 18. Mart. 1720. Capit. 1. Artikel 5.

Dommerne maa i Confiscations = Sager ikke ansee nogens Forevending, enten af Uvidenhed, eller Paaskud af Fuldmægtiges eller Tieneres Forseelse, eftersom de Handlende bør være kyndige i deres Handel, og udvælge sig dygtige og troe Tienere, og selv tilskrive sig den paafølgende Skade og Straf, og lide for saadanne Forseelser efter Told = Ordonantsen, see Told = Fr. af 26. Nov. 1768. Capit. 20. Artikel 7.

Om agende Post = Mesteres Ansvar for deres Fuldmægtigers Forseelse, see sammesteds Capitel 19. Artikel 3.

Naar en Skipper paa sin egen Haand, og uden Redernes Vidende og Samtykke haver indfort fremmede Betlere i Siælland, Fyen, Lolland og Falster, da skal han selv bære Tilregnelsen og Straffen; Men hvis Skylden er hos Rederne selv, da skal Fartoiet, hvormed

Indforselen er skeet, være forbrudt, see Reser. af 14. Aug. 1707., som forhen er anbragt til D. L. 3. 11. Art. 7., sammenlignet med en senere Fr. af 23. Febr. 1725. som melder, at naar en Skipper har Anpart i det Fartøi, hvormed han har indbragt Betlere, da skal han have samme Anpart forbrudt.

At Skippere eller Skibs-Folk ved contrabande Vahres Indsnigelse **udenlands** kan forbryde Redernes Skib og Gods, viser Gen.-Land-Oec.- og Commerce-Collegii Breve af 31. Jan 1756., og af 13. Martii 1766., samt Fr. af 21. Julii 1766., alle anførte til 4. 2. Art. 20. —— Men for contrabande Vahres Indsnigelse **indenlands**, straffes Skipperne, eller Skibs-Folkene selv personlig, see Told-Fr. af 26. Nov. 1768. C. 18. Art. 6. og C. 19. Art. 5. 6. 9. 29. og 30., som nærmere er bestemt ved Fr. af 25. Febr. 1771.; Sammenlign hermed Placat af 24. Apr. 1770., som alle findes anb. til 4. 2. Art. 20., som handler om den samme Sag, og bør sammenlignes med 4. 1. Art. 13. — Men skeer Skade, ved uforsigtig Omgang med Ild og Lys i Havnene i Norge, da skal Skib og Gods derfor hæfte. Forordning af 16. Sept. 1735. Capitel 1. Art. 4. —

Ellers

Ellers kan ogsaa til denne Artikel henføres.

Husbonder i Kiøbstæderne, som have ulydige og vanartige Tieneste-Folk, maa levere dem til Soldater (ved de hvervede Regimenter,) Forordning af 18. Decemb. 1688. Artikel 3.

" Men dette er nu ophævet ved Reskript af " 21. Oct 1763., saa at Tieneſten ved Trop- " perne ikke efterdaas maa anſees eller paa- " lægges nogen, som en Straf for begangne " Forbrydelser. —— Derimod er nu ved de " adskillige Tugthuus-Stiftelser anordnet, " at slige vanartige og ulydige Tieneste-Folk " maa der hensættes til Revselse og Forbe- " dring.

Om utroe Tienere og deres Straf, see Fr. af 4. Martii 1690., som allerede findes anført ved 3. 1. Art. 7. —— og om utroe Skip- pere og Skibs-Folk, Fr. af 5. Febr. 1751., som findes anb. til 6. 17. Capitel.

Den Tieneste-Tyende i Kiøbenhavn, som be- findes og overbeviises at opføre sig ikkedeelos, trodsig eller opsætsig i sin Tieneste, skal straffes med nogle Ugers Arbeide, Mand-Folkene i Rasp-Huset, og Qvind-Folkene i Spinde-Hu- set, efter befindende Omstændigheder, som Po- litie-Mesteren, efter at der for ham er andraget, uopholdeligen har at undersøge og paakiende. Reskript til Magistraten i Kiøbenhavn. af

28de Novembr. 1755. bekiendtgiort ved Plac. af 3. Decemb. samme Aar, Artikel 15. Sammenlign hermed Politie-Ord. af 22. Oct. 1701. Cap. 3. Art. 6., som befaler at Politie-Mesteren i Kiøbenhavn skal sætte modtvillige, utroe og skiedesløse Tieneste-Folk i Boder.

2. Artikel.

a) Sammenlign hermed 1. 9. Artikel 13. og om det Slags Hiemmel, som herom meldes, 1. Bogs 11. Capitel.

b) Principalens Ansvar bør bedømmes af Fuldmagten, som til den Ende altid bør være skriftlig og skreven paa stemplet Papir No. 20. til 24. Skilling, hvilket sidste befales i Fr. af 23. Jan. 1719. Artikel 9.

c) De af Kongen beskikkede Consuler udenlands, skal indestaae for Vice-Consulernes, som deres Fuldmægtiges, Opførsel. Placat af 26de April 1773.

3. Artikel.

„ Her tales om Tienere i Almindelighed, men i
„ D. L. 3. 13. Art. 17. om Bønder i Særdeleshed, nemlig saavidt Tieneren selv er
„ den beskadigede og fornærmede Person, see
„ 1. 24. (N. L. 22.) Artikel 4. —
„ men dog kan Husbonden, i Fald han har
„ **Retten og Herligheden**, ei negtes sin
„ Deel, see Slutningen af samme Art.; som
„ er

" er foruden den Deel den Skyldiges eget
" Herskab tilkommer, i Fald samme har
" Sigt- og Sagefalds-Ret.
" Formaaer Tieneren ei at udføre Sagen, da
" skal Husbonden være ham behielpelig, som
" siges i Henseende til Bønder ved D. L.
" 3. 13. Art. 17. —— Naar noget uskiel-
" ligt, d: noget, som overgaaer en skiellig
" Forseelse, hvortil Husbonden alene, men
" ikke andre, har Ret, skulde begaaes af
" Husbonden, da straffes han, som en an-
" den Fremmed, der Tieneren kunde have
" giort Skade, see 6. 5. Artikel 5. ——
" følgelig da Loven i den Fald anseer Hus-
" bonden som en Fremmed, og Tieneren ei
" som Tiener; Ligesom og Tieneste-Contracten
" imellem en Husbond og Tiener ved en ty-
" raniſk Begegnelse kan agtes for at være
" brudt; Thi Tieneren har leiet sin Tieneste
" til Husbonden, ikke som Tyran, men som
" Herre; saa bør han have Beskyttelse og
" Forsvar af Øvrigheden, deels fordi Kon-
" gen da tilkommer Bøderne, 1. 24. (N.
" L. 22.) Art. 5., og Øvrigheden da ex of-
" ficio bør paatale Sagen, deels fordi det er
" andre forbudet, see 3. 19. (N. L. 21.)
" Art. 13.; deels fordi den Pligt i andre lige
" Tilfælde er paalagt Amtmanden, saa at
" han skal 2de gange om Aaret erkyndige sig,
" om Bønderne imod Loven forurettes, da

" han

„ han i saa Fald skal tilkiendegive det for
„ Kongen til videre Allernaadigst Foranstalt-
„ ning; see Fr. af 21. Febr. 1702. Art. 3.
„ §. 1. i Slutningen.

4. Artikel.

For Danmark.

Nu maa ingen ledig Bonde- Karl eller Pige paa Landet i Danmark bortfæste sig paa ringere Tid end et heelt Aar, efterdi der aarlig paa Landet kuns skal være **Een** Skifte-Tid eller Fardag, nemlig den 31. Dec., eller Dagen for Ny-Aar, paa hvilken Dag de Tieneste-Folk, som skifte, strax efter at de have forladt deres forrige Tieneste, skulde begive sig i den nye Tieneste, som de have fæstet sig til at antage. Forordning af 23de Marti 1770. Artikel 1. ——

For Norge.

Ingen af Bondestanden i Norge maa antage Tieneste paa mindre Tid end et heelt Aar, og saafremt nogen skulde forblive i flere end et Aar udi samme Tieneste, maa dog derfor ei paa ny, eller oftere, end ved første Indtrædelse udi Tieneften fordres Fæste-Penge. Forordning af 9. Aug. 1754. Artikel 9.

Ved denne Artikel hvor der tales om aarlig Tieneste, kan og bequemmelig anmerkes følgende om Tieneste-Folkets aarlige Løn.

For

For Dannmark.

Ingen enten heel, eller saa kaldet halv Karl, som tiener Bonden, maa nyde nogen Sæd, hvad Slags det og være vil, enten i sin Løn, eller for at saae til halvs med Bonden, ei heller maa Bondens Avls-Karl eller andre, som han kan foraarsages at laane Penge af, begiere eller tage nogen Sæd, liden eller stor derfor til Billighed, under Pengenes Forbrydelse, som de have laant ham; Hvorimod Bonden skal være pligtig, at give Avls-Karlen sin Løn i rede Penge, nemlig en heel Karl 20. Slettedaler aarlig, og en saa kaldet halv Karl, 12. 14. til 16. Sldlr. aarlig, ligesom han kan meie, slaae og gisre Tieneste til; Fr. af 19. Febr. 1701. —— Men ingen Karl maa fordre mere til Løn, skiønt han selv skal betale Folke-Skatten. Fr. af 31. Dec. 1700. Capit. 3. Artikel 1. —— Og skal en Land-Soldat, der kan ansees som en fuld Karl, ligeledes nyde af Bonden aarlig 20. Sldlr., men ingen Korn-Sæd, m. v. Forordn. af 22. Febr. 1701. Art. 9. —— men ellers skal de ligesaavel som andre taale, at Lønnen proportioneres efter deres Dygtighed, og saaledes skal en Bonde-Karl, der er indskreven som Land-Soldat, nyde i Løn.

1.) I Siellands-Stift.

Den der som heel Karl kan foreſtaae Bondens Aoling, eller og andenſteds giøre Fyldeſt for en Avls-Karl, ſkal have i Løn 20. Slettedaler aarlig: En, ſom er noget ringere, og ikke kan giøre fuld Karls Tieneſte, 15. a 16. Slettedlr., og en halv Karl, eller voxen Dreng, ligeſom han er dygtig til at giøre ſit Arbeide, 10. a 12. Slettedaler.

2.) I Fyens-Stift.

Nemlig a) i Fyen og Langeland, den ſom efter Fr. af 19. Febr. 1701. kan anſees for en fuldkommen Karl 20. Slettedaler.; En ringere 18. Slettedlr., en Under-Karl 16. Sldlr.; En, ſom ikke er ſaa aldeles fuldkommen, og dog ſaa voxen og ſtærk, at han ved Land-Militien er bleven til Exercitie antagen, 13. til 14. Slettedaler —— b) i Lolland, hvor der falder mere og ſtærkere Arbeide for Bonder-Karle, end i endeel af de andre Provinſer, en heel Karl 20. til 22. Slettedaler, en noget mindre 17. a 20. Slettedlr.; En Under-Karl 14. til 15. Slettedaler, en noget mindre, men dog ſaa voxen, at han til Exercitie kan enrölleres, 13. til 14. Slettedaler.

3.) I Riber-Stift.

En heel Karl, ſom meldt, 16. 17. a 18. Sldlr.
En noget mindre, " " 11. 12. a 14. Sldlr.

En

En halv Karl, voxen Dreng,
eller Under-Svend = = 7. 8. a 9. Sldlr.

4.) I Aarhuus-Stift.

Ligeſom i Riber-Stift.

5.) I Wiborg-Stift.

En heel Karl, = = = = 12. a 14. Sldlr.
En mindre, = = = = 8. 10. a 12. Sldlr.
En voxen Dreng, = = = 5. 6. a 7. Sldlr.

6.) I Aalborg-Stift.

a) i Wendſyſſel.

En heel Karl, = = = = 12. a 14. Sldlr.
En mindre, = = = = = 10. a 12. Sldlr.
En voxen Dreng, = = = = 6. a 7. Sldlr.

b) Thye, Morſøe og Han-Herrederne.

En heel Karl, = = = = 14. a 16. Sldlr.
En mindre, = = = = 8. 10. a 12. Sldlr.
En voxen Dreng, = = = 6. 7. a 8. Sldlr.

See Forordning af 27. Decemb. 1701. 5. P. 6. Art., —— ſom udtrykkelig er igientaget ved Fr. af 9. Dec. 1735. P. 5. Art. 4. —— derimod er det Bønderne forbudet, at negte nogen enrolleret Karl den Løn, ſom brugelig er, og han, i Fald han ikke var enrolleret, burde nyde. Placat af 14. Septemb. 1742.

Bemeldte

Bemeldte Forordning af 19. Febr. 1701., er saavidt Forbudet mod Korn-Sæd til Løn angaaer, igientaget ved Fr. af 1. Julii 1746., under Confiscations-Straf, —— hvilket atter igientages for Kiøbenhavns Amt, ved et specielt Reser. af 19. Apr. 1765. —— men i Almindelighed ere begge Forordningerne igientagne og skierpede ved Fr. af 23. Martii 1770. Art. 7., saa at den Tieneste-Karl, som efterdags understaaer sig at fordre, eller begiere Sæd til Løn, skal, uanseet at det ikke tilstaaes ham, for saadan hans dristige og utilladelige Begiering, betale 1. Rdlr Mulct, til lige Deling imellem Angiveren og Sognets Fattige; Men skulde Tieneste-Karlen og Husbonden virkelig vorde forenede om, at den sidste skal give, og den første skal nyde Sæd til Løn, da skal saadan Forening, som ulovlig og forbuden, dog ikke være af nogen Gyldighed, men Bonden desuagtet beholde sin Sæd, og det derefter indavlede. Derimod skal han udbetale saa meget, som Karlens Løn i et Aar, lige med andre Tieneste-Karles, kunde beløbe sig til, hvilke Penge skulde være forfaldne til lige Deling imellem Angiveren og Sognets Fattige, og Karlen saaledes tiene et heelt Aar igiennem, uden at nyde nogen Løn derfor. Tieneste-Folkenes Løn i Almindelighed er efter 5. 14. Art. 37. prioriteret for et Aar, nemlig det sidste; Men

Land-

Land-Soldaternes Løn hos Bonden nyder den Prioritet, som Fr. af 30. Dec 1702. Art. 16. befaler, naar den ikke bedages længere end 2. Maaneder efter Fardag, og maa i behovende Tilfælde ved Amtmandens Foranstaltning udexeqveres; Fr. af 9. Dec. 1735. P. 5. Art. 5. — Ungdommen, som forberedes til Confirmation, maa for den derpaa anvendende Tid ei afkortes noget i deres Løn, Forordning af 25. May 1759. Art. 1.

Endnu merkes ved denne Leilighed:

Om Skomager-Svennes Løn i Kiøbenhavn, Placat af 9. December 1748

Om Skibs-Bygmesternes Folkes Løn, Anordning af 11. November 1757.

For Norge.

Enhver Tiener skal tiene for den Løn, som udi Amtet eller Bygden har været sædvanlig, og maa ei lønnes med andet, end Kost og rede Penge, eller Klæder isteden for Penge; hvorhos tillige er forbudet, at ingen Tiener maa tilstaaes noget Slags Creatur paa Foder, nogen Flæk-Jord til Sæd eller Eng, nogen Part af Bondens Avl, Fiskerie eller anden Handel og Handtering, nogen Slags frie Dage for Arbeide, eller Frihed for visse Sorter Arbeide, extraordinaire Spiser eller andet; Men enhver Tiener skal lade sig nøie med den

Kost, som i Districtet er brugelig, alt under 2. Rdlrs. Forbrydelse til Angiveren, saavel for Husbonden, som for Tieneren, om anderledes befindes; Dog forstaaes ei herved den Fald, naar en Proprietair haver nogen saa dygtig Huusmand paa sin Gaard, som han giver Kost og Løn, for at have Opsyn med hans Gaards Avling, at jo en saadan tillige maa bruge Huusmands-Pladser. Forordning af 9. Aug. 1754. Artikel 9.

5. Artikel.

For Norge.

Det er ingen tilladt at arbeide for Daglon, undtagen Huusmændene og deres Qvinder, hvilke dog skulde være forpligtede, frem for andre at arbeide hos Eieren af den Plads, som de bee paa. Derimod skal det være dem, som selv have Jord at bruge, tilladt, at arbeide for Daglon, i Fald de dertil nogen Tid skulde have tilovers, og endelig ogsaa dem, som ingen fast aarlig Tieneste kunde bekomme, saafremt de derom hos Lehnsmanden og Vedkommende have meldet sig, som derfor skal meddele dem et Beviis paa slet Papiir, uden Betaling, med v. —— d: Uberettigede, som tiene for Daglon, skal straffes som Losgiengere; Fr. af 9. Aug. 1754. Art. 2., sammenlignet med den 1ste i Henseende til Straffen.

6. Ar-

6. Artikel.

For begge Riger.

Udi de 4re (for Norge 5.) saa kaldede Vinter-Maaneder, hvori Farten for største Deel er ophævet, nemlig fra 1ste Decemb (i Norge November) til sidste Martii, begge inclusive, er det de Søe-Enrollerede baade i Dannmark og Norge tilladt med egne Hænders Arbeide at ernære sig paa hvad Maade de best vide og kunne. Forord. af 1. Febr. 1770. Art. 9.

" Følgelig og med at arbeide for Dagløn paa " Landet hos Bønderne.

For Norge.

Paa Landet i Søe-Lægderne maa ingen Læds-mænd, Opsiddere, Strandsiddere, eller Huus-mænd begive sig i Farten, uden det skeer med Fogdens, eller deres Husbondes Tilladelse, ei heller maa nogen af det tienstdygtige Mandskab fare, uden deres Fader, og Hus-bond eller Øvrighed det dem tillader, og skal enhver, som saaledes vil fare, ved Sessionen forevise denne Tilladelse, saavelsom Fogdens Beviis, at intet hæfter paa dem i Lægdet, som derudi kan være hinderligt. Forordning af 9. Aug. 1754. Artikel 8.

7. Artikel.

D. L. 3. 13. Art. 2. — 3. 19. (N. L. 21.) Artikel 21.

Ligesom det efter denne Artikel er forbudet Bønderne paa Landet, at indtage Inderster, være sig Karle eller Qvinder, til Huusværelse, uden Husbondens Vidende, m. v.; Saa er det og forbudet alle i Kiøbenhavn at indtage til Huusværelse ubekiendte Folk, Lediggiengere og Landstrygere, see Fr. af 24. Sept. 1708. for Kiøbenhavn. —— Det er og forbudet Soldater og Matroser i Kiøbenhavn at holde nogen Tieneste-Pige, eller logere Frueentimmer, og Vertshuusmænd at have flere Tieneste-Piger, end Nødvendighed udfordrer, alt for at afværge Løsagtighed. Reser. af 14de Jul. 1728. Plac af 27. Oct. 1751.

„ For de andre Kiøbstæder haves ingen Anordning i deslige Tilfælde, skiønt Indersters Indtagelse der sammesteds ofte falder til Besværing.

8. Artikel.

See 2. 5. Art. 22. —— 2. 8. Art. 5. —— 2. 11. Art. 5. 16. —— D. L. 3. 14. Art. 2. —— 6. 13. Art. 29., med de dertil anb. Anordninger, som udvide og noiere bestemme denne 8. Art. (Om Fremmede, som ankomme til Kiøbenhavn eller andre Kiøbstæder, henhører intet til dette Sted, men er forhen anb. til 3. 4. Art. 5.)

9. Artikel.

6. 14. Artikel 1.

1.) For

1.) For Danmark.

Denne 9de Artikel igientages i Forordning af 5. Martii 1731. saaledes, at naar Bonder-Karle kuns efterlevede Artikelens Indhold med Opsigelse i rette Tide, maatte de fæste Gaarde og Gaards-Parter hvor de vilde; Men dette er siden forandret, see de ved D. L. 3. 13. anførte Anordninger. — Ellers er Artikelen, saavelsom de senere Forordninger af 30. Dec. 1702. Art. 18. og 21., og af 4. Febr. 1733. Art. 24. i Henseende til Opsigelses-Tiden nu meget forandret for Danmark, nemlig:

a) For Kiobenhavn.

Far-Dag for Tieneste-Folk i Kiobenhavn, baade Mands- og Qvindes-Personer, skal være den 30. Junii og den 31. Dec., see Fr. af 5. Oct. 1770., som i den Post forandrer Placat af 5. Decemb. 1755. — Dog ved Haandverks-Laugene forbliver det ved de ethvert Laug meddeelte Artikle. Placat af 3. Dec. 1755. Art. 1. — Opsigelse, hvad enten den skeer af Husbond eller Tiener, skal skee vidnesfast, 12. Uger for bemeldte Far-Dage, Fr. af 5. Oct. 1770. — og skal ingen Opsigelse paa kortere Tid agtes, eller som lovlig ansees, see forbemeldte Placat Artikel 3.

Om Opſigelſes-Tid for Skomagere og Svenne i Kiøbenhavn, Placat af 9. Dec. 1748. — Tobaks-Spindere og Svenne, L. Art. af 11. May 1750. Art. 15. — Uld-Strompe-Vævere. L. Art. af 30. Sept. 1751. Art 8; — Malerne, Reſcript af 14. Sept. 1753. Artikel 5.

b) For Landet.

Efterdags ſkal for Tieneſte-Folk paa Landet aarlig kuns være en Skifte-Tid eller Fardag, nemlig Dagen for Ny-Aar, paa hvilken Dag de Tieneſte-Folk, ſom ſkifte, ſtrax ſkulle begive ſig i den nye Tieneſte, ſom de have fæſtet ſig til at antage. Fr. af 23. Mart. 1770. Artikel 1. — Den rette Opſigelſes-Tid baade for Husbonder og Tieneſte-Folk, ſkal være 8te Dage for, og 8te Dage efter Mikkelsdag, nemlig fra den 22de Sept. til den 6. Oct., begge inclusive, ſaa at den Opſigelſe, ſom ſkeer enten for eller efter den Tid, ikke er af nogen Gyldighed. Opſigelſen ſkal af Husbonden, ligeſaavel ſom af Tieneſte-Folkene, ſkee vidnesfaſt i 2de Vidners Overværelſe og Paahør; Men i Mangel deraf, have Vedkommende ſig ſelv at tilſkrive, at deres Foregivende ikke troes eller gielder, i Fald de ſiden beraabe ſig paa, at have opſagt, ſammeſteds Artikel 4. Naar den beſtemte rette Opſigelſes-Tid er forbi, begynder Fæſte-

Tiden,

Tiden, da ingen Tieneste-Karl eller Pige maa fæste sig bort til en anden, uden de først lovlig have opsagt deres forrige Tieneste; Thi saa længe det ikke skeer, bør de forblive i den Tieneste de ere udi, og engang have antaget, sammesteds Artikel 5.

" Paa den Forespørgelse, om denne Forordning " ogsaa burde forstaaes om Ride-Fogder, " eller dem som staae for Oppeborsel af Jor- " de-Gods, da det ville medføre Vanske- " lighed at qvitere Foged til Nyt-Aar, hvor- " imod May-Dag var den rette beqvemme " Tid for Fogder at giøre Regnskab, efterdi " General-Qvitering fra Amtstuerne til den " Tid var erholdet, med videre, er udi Can- " celliet i Følge den fra General-Land-Væ- " sens Commission indhentede Betænkning " resolveret:

At Forordningen gaaer kuns ud paa de ringere Slags Tieneste-Folk, eller som kunde tillægges det Navn af Domestiqver; Men at Ride-Fogder, eller andre Regnskabs-Betiente, som staae for nogen Oppeborsel af Jorde-Gods, derfra bør være exciperede, og at altsaa deres rette Skifte-Tid, bør være, som tilforn, til hvert Aars første May. See Cancellie-Brev til Stift-Amtmanden i Wiborg af 23. Febr. 1771.

Angaaende Far-Dagen og Opsigelses-Tiden paa Kiøbenhavns Amt var udkommet Reser.

af 11te Sept 1761.; Men nu forholdes efter foranførte almindelige Forordning.

c) For Kiøbstæderne.

Istæden for de i Kiøbenhavn og Kiøbstæderne i Dannmark for Tieneste-Folk hidtil fastsatte tvende Far-Dage, nemlig Paaske- og Mikkels-Dag, skal samme herefter være fastsatte til den 30. Junii, og 31. Dec., til hvilken Ende den rette Opsigelses-Tid for Husbonder saavelsom Tieneste-Folk i Kiøbenhavn og Kiøbstæderne, skal være 12. Uger for den forbemeldte 30 Junii og 31 Dec., da de Tieneste-Folk, som skifte, skal begive sig i den nye Tieneste, som de have fæstet sig til. Forordning af 5. October 1770.

Om Opsigelses-Tiden imellem Kiøbmænd og deres Svenne i Aalborg see Laugs-Artikler af 29. May 1750. Artikel 11.

2.) For Norge.

Alle Tienester paa Landet skal saavel af Husbonder, som Tienere, opsiges 3de Maaneder for Flytte-Tid, Forordn. af 9. Aug. 1754. Artikel 12.

3.) For begge Riger.

Var befalet, at de confirmerede Børn skulle gaae i Tieneste Tirsdagen efter Søndagen Misericordias Domini, ved Paaske-Tid, og Tirs-

Tirsdagen efter anden Søndag efter Mikkels-Dag —— men dette er nu forandret for Danmark ved foranførte Forordninger, og gielder derfor alene for Norge.

" Spørsm. Om en Karl, som ikke var bunden
" til Fødestavn, og altsaa var fri for Hæf-
" telse ved Land-Militien, lod sig hverve,
" imedens han stoed i Tieneste, og da strax
" vilde forlade samme? Reser. af 30. Jan.
" 1732. forbyder dette sidste, og befaler,
" at Karlen dog skal udtiene sin Tid, og
" maa ikke forlade sin Tieneste, før lovlig
" Opsigelse er skeet.

10. Artikel.

See 2. 8. Art. 3. 5. —— 2. 11. Art. 5. 16. —— D. L. 3. 14. Art. 2. med de dertil anb. Anordninger. ——

a) For Danmark.

Af de til disse sidste Parallel-Steder anb. Anordninger sees nu, at det er ikke Præsten, men Godsets Herskab eller Husbond, som maa meddele Pas for Frihed fra Herre-Tieneste til Lands og Vands; men Præsten skal meddele blot Skudsmaal, om det som angaaer hans Embede, dog ikke for Husbonden har givet Pas eller Tilladelse.

Denne 10. saavelsom den foregaaende 9de og folgende 11. Art ere i Hensende til Qvinde-

Kiønnet udtrykkelig igientagne ved Reſcr. af 7. Decemb. 1742. —— Men ellers er denne 10. Artikel udſtrakt og nærmere forklaret ved ſamme Reſcript ſaaledes: At den Husbond, ſom tillader nogen Mand eller Karl at gaae ud af ſit Gods, for at tage Tieneſte hos Fremmede, ſkal være pligtig at give den Udgaaende en **Følge-Seddel** paa ſlet Papiir, hvorved det dog ſkal være Husbonden tilladt, at indſkrænke og clauſulere ſaadan Følge-Seddel ſaa meget og ſaaledes ſom ham got ſynes, ved at indfore derudi, at ſlig Seddel ikke maa tiene Personen til et Afſkeds-Pas, men alene, ſom en Tilladelſe at tiene den eller den Mand i det og det Sogn, hvilket ei heller ſkal tiene længere Tid, eller paa andet Sted, end der udi udtrykkelig er nævnt. —— Men ſkulde Personen vilde have Tiden forlænget, eller begive ſig i anden Tieneſte, da ſkal den ham givne Følge-Seddel først af Husbonden fornyes med Paaſkrift, hvor Personen er vorden tilladt at tiene eller opholde ſig, med videre, alt efterſom Husbonden maatte holde det fornoden til ſin egen Sikkerhed, hvorudi han og i alle Maader ſkal have fri Hænder, ligeſom ham og ellers ſkal være forbeholden al den Ret til ſine Tienere, ſaavel med Paſſers Udſtedelſe, ſom i andre Tilfælde, ſom han i Følge Lov og Forordninger hidtil har havt og kan have, alene at han ei maa vegre ſig at meddele ſine

Tie-

Tienere saadan Folge-Seddel, under Tiltale, naar derover for Amtmanden vorder klaget. Men dersom noget Mandskab fra Godserne, uden Husbondens Tilladelse, bortflytter eller bortvoiger, skal dermed efter Loven, og de om Land-Militien udgangne Forordninger forholdes. —— Siden skal om Folge-Sedler for Mand- og Qvinde-Kiøn, som flytte fra et Gods til et andet, være udkommen et Cancellie-Brev af 9. October 1762.

b) Dersom Præsten tager mere for Skudsmaal end her anordnet er, skal han betale 16. Rdlr. i Straf, efter Fr. af 19. Febr. 1701. —— Men Beviis for Confirmationen skal Præsten give uden Betaling, og paa slet Papiir, hvilket Beviis unge og ubekiendte Personer skal fremvise, hver gang naar de ville antages, eller naar de komme til et andet Sogn. Reser. af 7. Jan. 1741. Art. 3. —— Ligesaa skal de Enrollerede, som udcommanderes til Floden, have Skudsmaal paa slet Papiir og uden Betaling. Rescript af 3. Jan. 1744.

c) Skudsmaal for Qvinde-Kiønnet skal skrives paa stemplet Papiir No. 19. til 12. Skilling, og for Mand-Kiønnet No. 20. til 24. Skill. Forordning af 23. Jan. 1719. Artikel 9.

For

For Norge.

a) Ligesom der ved Forordning om Land-Militien i Norge af 28. Febr. 1705. er befalet, at enhver Soldat skal tiene udi det Lægd, hvortil han henhører; saa skal og alle andre være forbundne at tiene udi det Sogn, hvor de ere fødde, saa længe de der nogen Tieneste kunde bekomme; Men skulde ingen i bemeldte Sogn dem i Tieneste ville antage, da tillades dem, naar de derom have erholdet Fogdens Attest, som paa slet Papiir uden Betaling skal meddeles dem, sig i de næste Sogne i fast og aarlig Tieneste at begive, til hvem som dem kunde behove. Forordning af 9. Aug. 1754. Artikel 6.

b) Præsterne i Norge maa ikke uden Sessionens Deputeredes Forevidende, og foregaaende skriftlige Tilladelse, meddele det unge Mandskab Attester eller Skrifte-Sedler, til at kunne flytte fra deres Fode-Sted; see Gen. og Comm.-Coll. Skrivelse til Biskopperne af 22. September 1769.

II. Artikel.

Om Tieneste-Tyendes Forlokkelse 6. 22. Artikel 4. —— Om Bøder, som falde paa Præste-Gaardenes Grunde. 2. 11. Art. 16.

For

For Danmark.

a) For Kiøbenhavn.

Hvo som uden lovlig Aarsag, saasom, at vorde ilde medhandlet af sin Husbond eller deslige, begiver sig af sin Tieneste for rette Fardag, uden Husbondens Villie, skal straffes med at betale et halvt Aars Løn, til lige Deling imellem Husbonden og Politie-Cassen; og dersom de ei samme kan betale, skal de straffes med Arbeide i 14. Dage, Mand-Folket i Rasp-Huset, og Qvind-Folkene i Børne-Huset; desuden skal de straffes som Løsgiengere, i Fald de blive henliggende ledige, samt miste den Løn, som er fortient, og kunde haves tilgode til den Dag de saaledes uretteligen forlade deres Tieneste. Plac. af 3. Dec. 1755. Art. 6. og 7. —— Befindes nogen Tieneste-Tyende uden Grund at klage over sin Husbond, da skal samme straffes med nogle Dages Fængsel paa Vand og Brød; Hvorimod den Tiener, som beviser at lide Fornærmelse af Husbonden, skal forhielpes til al billig Satisfaction, saa at dersom Husbonden ikke giver sin Tiener forsvarlig Kost, eller betaler Lønnen i rette Tid, da skal Tieneren have Frihed til at forlade sin Tieneste, og Husbonden straffes med at betale Tieneren sin fulde Løn og til Politie-Cassen et halvt Aars Løn; Hvilken Straf Husbonden ogsaa skal være under-

undergiven, foruden videre Straf efter Loven, dersom han ilde medhandler Tieneren. Sammesteds Art. 10. —— Dersom nogen befindes at forlokke, eller overtale anden Mands Tyende til at opsige, eller forlade deres Tieneste, da skal samme straffes efter Loven, og derforuden være forbuden at beholde samme Menneske i sin Tieneste, Artikel 12.

Det skal være Skibs- Tømmer- Svennene i Kiøbenhavn forbudet, uden Afskeed at løbe fra en til anden. Ligesaa maa en Svend heller ikke blive borte fra Arbeidet nogen Dag, uden Mesterens Tilladelse og lovlig Aarsag, under 8. Skillings Straf for hver Dag til den anordnede Bøsse, med videre. Forordning af 11. November 1757. Artikel 13. —— Dog er denne 13de Artikel indskrænket ved Rescriptet af 23. May 1760.

For Norge.

Skulde nogen Tiener træde i Tieneſten, og uden lovlig Aarsag fravige den, da bør han straks at skaffe Husbonden en god og dygtig Karl igien, eller om det er en Pige, da bør hun skaffe en ligesaa beqvem Pige i sit Sted igien; Men i Mangel deraf, skal den Skyldige, foruden den i Loven dicterede Straf, sættes i Gabestokken eller Hals-Jernet paa Kirkebakken i nogle Timer. Skeer saadant 2den gang, da skal den Skyldige nogle Prædike-

Dage

Dage efter hinanden sættes i Gabestokken, hvilket ved Boigde-Vægteren skal forrettes, som derfor af den Skyldige skal nyde 24. Sk. for første gang, og for hver af de følgende 12. Skilling; Men skulde nogen befindes 3die gang udi saadan Forseelse, da skal han arbeide 2de Maaneder i nærmeste Fæstning, og hun i Tugthuset. Forordning af 9. May 1754. Artikel 13.

" Merk: I denne Lovens 11. Artikel er vel
" meldet om det Tilfælde, naar Tieneren
" selv ulovlig forlader sin antagne Tieneste,
" men ikke naar Husbonden ulovlig forskyder
" eller bortjager Tieneren. See herom ved
" følgende 15. Artikel.

12. Artikel.

a) For Danmark.

Alle i Kiøbenhavn skulde-noie holde sig denne Artikel efterrettelig, og ikke fæste nogen uden Beviis, at deres forrige Tieneste lovlig er opsagt, ei heller antage nogen i deres Tieneste, uden de have Pas og Skudsmaal fra deres forrige Husbond. I Skudsmaalet skal Husbonden udtrykkelig melde Tieneste-Folkenes For- og Tilnavn, deres Alder, om de ere gifte eller ei, hvor længe de have været i hans Tieneste, og hvorledes deres Forhold i samme Tieneste har været, da derimod al-

deles

deles ikke maa forbigaaes eller dølges, om deres Forhold har været slet og utilbørlig. Hvo som herimod handler, skal bøde i Mulct til Politie-Cassen 2. Rdlr.; Plac. af 3. Dec. 1755. Art. 11. —— Sammenlign hermed Anordning for Sukker-Raffinadeurer og Folk, udg. den 26de Martii 1759. Artikel 3.

b) Paa Landet.

De, som tage undvigte Folk af de til Land-Militien indskrevne i Tieneste, uden Pas og Afskeed, skal ei alene straffes efter denne Lovens Artikel med at svare til al den Skade, som den derover lider, af hvis Tieneste Personen kunde være undvigt, men endog efter Forordningen om Passer og Skudsmaal at ansees. Rescript af 10. Apr. 1756.

Naar rette Opsigelses-Tid er forbi, begynder Fæste-Tiden, da ingen Tieneste-Karl eller Pige maa fæste sig bort til en anden, uden de først lovlig og i rette Tid have opsagt deres forrige Tieneste; Thi saa længe det ikke skeer, bør de forblive i den Tieneste, de ere udi, og engang have antaget.

For begge Riger.

Passer skal skrives paa de samme Sorter stemplet Papiir, som Skudsmaale, see Forordning af 23. Jan. 1719. Artikel 9. anf. ved foregaaende 10. Artikel.

„ Merk:

" Mærk: Nogle mene, at Husbonden ei udtryk-
" kelig maa melde sin Tieneste-Tyendes slette
" Forhold i Tieneſten; Men at denne Me-
" ning er falsk, viser foranførte Placat af
" 3. Dec. 1755. der, skiønt den alene er
" udgivet for Kiøbenhavn, kan anseés som
" en authentiqve Forklaring over Loven.
" Et er det, at Husbonden ei maa skrive for
" lidet, for ei at bedrage og skade andre, et
" andet er, at han ei maa skrive for meget
" eller mere, end han lovlig kan bevise, for
" ei at beskadige sig selv.

13. Artikel.

Sammenlign hermed det som foran er anbragt til 3. Artikel.

14. Artikel.

§. 14. Artikel 1.
Denne Artikel er nu skiærpet.

For Danmark.

a) For Kiøbenhavn.

Den Tieneste-Karl eller Pige, som ei indfinder sig i sin Tieneste til rette Fardag, skal straf-fes med at betale 3. Mark, til lige Deling imellem Husbonden og Politie-Cassen, for hver Dag den udebliver efter rette Fardag; og saafremt de udeblivende Tieneste-Folk ei

formaae at betale samme, da skal det være Husbonden tilladt at trække det fra deres første halve Aars Løn, naar den er fortient; Hvorimod den Husbond, som forholder sine Tieneste-Folk, at gaae i Tieneste rette Fardag, efter lovlig Opsigelse, skal betale i deres Sted. Placat af 5. Dec. 1755. Art. 2. — Enhver, som har imodtaget Fæste-Penge, skal være pligtig, at begive sig rette Fardag i sin Tieneste, og der forblive den betingede Tid, indtil de efter lovlig Opsigelse qvitere samme. Og endskiønt nogen forlover sig, og vil indgaae i Egteskab, maa saadan eller anden deslige Aarsag ei antages til Undskyldning, at de jo alligevel skal være pligtige at udtiene den belovede Tid, med mindre deres Herskab eller Husbonde dertil give Samtykke, sammesteds Artikel 4. — De, som ei begive sig i deres tilfæstede Tieneste, skulle betale Fæste-Pengene tilbage, og desuden et halvt Aars Løn, til lige Deling imellem Husbonden og Politie-Cassen; og dersom de ei kan betale samme, skal de straffes med Arbeide i 14. Dage; Mand-Folkene i Rasp-Huset, og Qvind-Folkene i Borne-Huset, sammesteds Artikel 6.

For Landet i Danmark

Er det samme anordnet, som i sidste anførte Placats 6. Artikel er forordnet for Kiøbenh.

dog

dog med den Forandring, at det halve Aars forbrydende Løn, skal tilfalde den Husbond alene, som de have fæstet sig til, og de, som ei formaae samme at betale, skal hensættes til Arbeide i nærmeste Tugthuus paa 3. a 4re Uger, efter Lønnens Størrelse. Forordning af 23. Martii 1770. Artikel 6., sammenlignet med Artikel 3., som melder: At den Tieneste-Karl eller Pige, som ikke indfinder sig i Tieneste Dagen for Ny-Aar, skal straffes med at betale 1. Mark, til lige Deling imellem Husbonden og Sognets Fattige, for hver Dag de uden Husbondens Tilladelse udeblive over Fardag, med videre, ligesom i den 2den Artikel i Placaten for Kiøbenhavn er meldet.

For Norge.

Skulde nogen Tiener blant Bonde-Almuen modtage Fæste-Penge, og ei gaae i Tieneste, skal den straffes paa samme Maade, som der er forordnet for dem, der træde i Tieneste og uden lovlig Aarsag fravige den, see Fr. af 9. Aug. 1754. Artikel 13., som findes anført til foregaaende 11. Artikel.

„ Merk: 1.) For Kiøbstæderne i begge Rigerne,
„ (Kiøbenhavn undtagen) er endnu ingen
„ Forandring eller Skierpelse af Loven skeet;
„ Thi Fr. af 1770. for Danmark, og Fr.
„ af 1754. for Norge, angaaer alene Landet.
„ 2.) Naar Tieneste-Folkene ei kan betale

„ den forbrudte Løn, have forbemeldte Pla-
„ cat og 2de Forordninger bestemt, hvorledes
„ samme med Arbeide skal forsones: Altsaa
„ kan Forordning af 6. December 1743.
„ ikke her hentydes.

15. Artikel.

For Danmark:

a) For Kiøbenhavn er denne Artikel skierpet saaledes:

Enhver Husbond skal være pligtig til Fardag at imodtage den Karl eller Pige, som af ham er fæstet, og beholde den i sin Tieneste, indtil de, efter foregaaende lovlig Opsigelse, kan skilles ad, med mindre Husbonden kunde bevise, at have gyldige Aarsager til at forvise samme af sin Tieneste, saasom: Enten formedelst Utroskab, Drukkenskab, Opsætsighed eller deslige Ting. Placat af 3. Dec. 1755. Artikel 5. —— Hvilken Husbond, der ei til Fardag vil imodtage den fæstede Karl eller Pige, skal, foruden at miste sine udgivne Fæste-Penge, betale samme et halvt Aars Løn, og desuden bøde til Politie-Cassen 2 Rdlr., og saa fremt han ikke dette kan udrede, da skal han straffes efter Fr. af 6. Dec. 1743., med mindre Husbonden, efter at han haver fæstet Tieneren, maatte komme i Erfaring, og kunde bevise, at samme er hengiven enten til Utroskab,

Drukken-

Drukkenskab, eller deslige grove Laster. Artikel 8.

b) For Landet og Kiobstæderne er denne Artikel uforandret.

c) For Norge.

Ligeledes:

" Spørsmaal: Om en Tiener eller Tienerinde
" allerede havde tiltraad Tieneſten, og siden
" uden nogen gyldig Aarsag blev udjaget af
" Tieneſten?

" Herom finder man ingen udtrykkelig Bestem-
" melse, enten i Fr. af 23. Mart. 1770. for
" Landet, eller i Fr. af 5. Octob. 1770. for
" Kiobstæderne for Dannmark, eller i Fr. a
" 9. Aug. 1754. for Norge; Og endskiont
" disse Forordninger i Slutningen befale, at
" det i alt øvrigt, som ikke ved Forordningerne
" er bestemt eller forandret, skal have sit For-
" blivende ved Lovens 3. Bogs 19. Capitel,
" saa finder man dog ei heller her den Regel,
" hvorefter dette Tilfælde skal paadømmes;
" Thi denne 15. Artikel handler egentlig og i
" sin rette Forstand om dennem, som vel ere
" antagne til Tieneste, eller, som man siger,
" fæstede, men ikke om dem, som allerede
" havde tiltraad Tieneſten, og derefter af
" Husbonden forskydes, eller af Tieneſten
" afvises; Og den foregaaende 11. Art. taler

„ om de Tieneste-Folk, som selv ulovlig forla-
„ de deres tiltraadde eller iværende Tieneste.
„ Saaledes finder man i de borgerlige Love for
„ Danmark og Norge denne Sag ikke endnu
„ afgiort, en eneste speciel Lov undtagen,
„ nemlig, det forhen ofte anførte Reskript til
„ Magistraten i Kiøbenhavn, som ved en
„ Placat er bleven bekiendtgiort, hvilket efter
„ at have i 8. Post, som meldt, forandret
„ og skierpet denne Lovens 15. Artikel, bestem-
„ mer i den følgende 9. Post, det her frem-
„ satte Tilfælde saaledes:

Hvilken Husbonde, som uden foranførte gyldige Aarsager, (Utroskab, Drukkenskab og deslige grove Laster,) bortviser nogen af sin Tieneste, før rette Fardag, skal være pligtig, ikke alene at betale Tieneren sin fulde Løn, for den Tid den skulde være bleven i Tienesten, indtil den efter foregaaende lovlig Opsigelse havde været forbunden at qvitere; Men og betale til Politie-Cassen et halvt Aars Løn, og i Mangel af Betaling, straffes efter Forordning af 6. December 1743. ——

„ Men da denne Anordning er udkommen alene
„ for Kiøbenhavn, kan den af en Dommer
„ ikke lige frem anvendes paa andre Steder,
„ forend Lovgiveren har selv behaget at ud-
„ strække den; Skiønt Grunden til dens Di-
„ sposition er almindelig, og fortolknings-
„ viis kunde udstrækkes til flere Tilfælde.

16. Ar-

16. Artikel.

1.) For Danmark.

2) For Kiøbenhavn.

Løse og ledige Mands-Personer i Kiøbenhavn, som ikke strax indstille sig for Magistraten paa Raadstuen, for at vinde sit Borgerskab, og derhos forklare hvad Haandverk, Handel eller Brug de vilde nære sig af, skal Politie-Mesteren, (om de siden befindes i Løs- og Lediggang, og ei tilbørlig kan bevise sig enten at være i virkelig Tieneste hos nogen, eller at have skiellig Aarsag til lovlig Undskylding og Befrielse) have Magt til strax at lade paagribe, og til Officererne under Militien at levere, som dennem enten til Soldater; eller hvad andet, som de kan eragtes dygtige til at tiene for, skal antage og bruge; Men er det ledige Qvindes-Personer, som sidde hen paa deres egen Haand, og ikke ville tiene ærligen hos got Folk, naar de ere stærke og bequemme til Arbeide, eller ved andet lovligt Middel deres Brød forhverve, da dennem med Arbeide i Børne-Huset at lade straffe. Forordning af 29. April 1684.

En senere Forordning af 24. September 1708. dens 24. Post melder:

At arbeidsløse Løsgiengere, samt føre, stærke og lade Betlere, desligeste Horer og liderlige

Qvind-Folk skal optages, hvor de kan findes, være sig blant Borgerskabet, Garnisonen eller Holmens Folk, og forskikkes, om de ere Mand-Folk, til Rasp-Huset, og om de ere Qvind-Folk, til Spinde-Huset; hvormed ikke alene ved de maanedlige Efterforskninger, men endog alletider ved Qvarteer-Mesterne skal haves flittig Tilsyn, som dennem ved Staader-Fogderne lader opbringe, og paa Silke-Huset for de Committerede forestille. See videre Politie-Fr. af 22. Oct. 1701. —

Men nu er dette nærmere forklaret ved Placat for Kiøbenhavn af 3. Dec. 1755. dens 16. Art. som melder: At de Qvind-Folk, som enten formedelst Svaghed eller andre Aarsager komme af deres Tieneste, skulle saasnart de blive saa friske, at de noget kan arbeide, anmelde sig hos en af Fabriqveurerne, for der at spinde, indtil de igien kan komme i bestandig Tieneste; og den Fabriqveur, som antager slige Qvind-Folk til Spindere, skal selv anvise dem Logement, og give dem et Tegn, at de ere i deres Tieneste, hvilket Tegn Fabriqveuren skal tilbageleveres, naar Qvind-Mennesket forlader hans Tieneste, og enten tager Arbeide hos en anden Fabriqveur, eller begiver sig i bestandig Tieneste, som hun 8. Dage i Forveien skal bekiendtgiøre, og imod Tegnets Udlevering, skal hende af Fabriqveuren gives Attest, at hun har været i hans Tieneste; Men skulde Fabriqveuren

qveuren merke, at slige Qvind-Folk ikke arbeide troligen og efter deres Evne, men alene søge at beholde det dem givne Tegn, for derved at have et Paaskud, at de staae i hans Tieneste, da skal han uopholdelig affordre dem Tegnet, under Straf af at bøde 2. Rdlr. til Politie-Cassen. —— Fremdeles melder den 17. Artikel, at ingen unge Qvinde-Mennesker, som ere friske og kan tiene for deres Brød, maa henligge ledige og uden Tieneste, og heller ikke tillades, at omgaae og sælge Frugter og deslige, og dersom noget Qvinde-Menneske, der er imellem 12. og 40. Aar gammel, befindes imod denne og næst foregaaende 16. Post at handle, da skal hun straffes med nogen Tids Arbeide i Spinde-Huset. —— Og den 18. Post: At alle de Mand-Folk, som henligge over et halvt Aar ledige, uden at begive sig i Tieneste, naar de ei formedelst Svaghed eller Alderdom derfra hindres, ansees og straffes som Løsgiengere, hvad enten de ere Haandverks-Svenne eller andre Arbeids-Folk. —— Den 19. Post befaler: At alle de Tieneste-Folk, som ei selv kunde skaffe sig Tieneste, skulle være pligtige, efter den den 28. Julii 1728. udgivne Placat, jevnligen at anmelde sig hos en af de i Staden anordnede Fæste-Mænd, som da sørger for, at skaffe dem Tieneste, og hvilken Tieneste-Karl eller Pige, som befindes ledig at henligge, og

enten ikke haver idelig anmeldet sig hos en af Fæste-Mændene, for at faae Tieneste, eller ikke har villet antage Tieneste, naar samme har været dem anbuden, skal straffes som Losgiengere. —— Politie-Mesteren skal overalt vigilere for, at denne Anordning stricte efterleves, og i Særdeleshed have noie Indseende med, at ingen Losgiengere tolereres; men at de paagribes og straffes, sammesteds Artikel 22. ——

„ Conferer hermed forb. Placat af 28. Julii
„ 1728., angaaende hvor og hos hvem tieneste-
„ løse Folk i Kiøbenhavn skulde melde sig,
„ samt Forordning af 27. Julii 1742. Ar-
„ tikel 3., og Placat af 27. Octob. 1751.

b) For Landet.

Skulle det befindes, at de af deres Tieneste udeblivende Tieneste-Folk ikke have antaget anden Tieneste, men ere ledige blevne henliggende, da skulle de desuden tiltales og straffes, som Losgiengere. Forordning af 23. Martii 1770. Artikel 6.

c) For Danmark i Almindelighed

Er denne Artikel udtrykkelig igientaget ved Fr. af 2. Apr. 1762., i Henseende til de ugifte og ledige Qvindes-Personer, som, uden at kunde forevise Øvrighedens Tilladelse, ville snige sig ud af Landet; samt de der hensidde

paa

paa deres egen Haand, og ikke ville antage Tieneste, saa at de i Følge samme Lovens Artikel skulle af vedkommende Øvrighed tiltales, og efter befindende Omstændigheder, dømmes til Tugthuus Straf.

2.) For Norge.

Alle af Bonde-Standen, Mands- og Qvindes-Personer, som ei bruge Gaarde eller Huusmænds-Plads, eller som ikke ere saa svage, at ingen dem des formedelst udi Tieneste vil antage, eller og, som ei herefter udi denne Forordning ere exciperede, skal være forbundne at fæste sig i aarlig Tieneste, enten hos de Gaardbrugende, ved Bergverkerne, Saugbrugerne eller andre. Skulle nogen, som Tieneste bliver anbuden, sig derfor veigre, da skal deslige tienestløse Folk, som Løsgiengere ansees, og til Fogden henbringes, som naar den Anklagede ei med lovlige Aarsager kan bevise, hvorfor han ikke har antaget stadig Tieneste, skal derefter med Attest om Forseelsen indsende ham til Tugthuset, for der at arbeide udi tvende Maaneder. Udi de Stifter, hvor intet Tugt- eller Verk-Huus er indrettet, skal Mands-Personerne føres til nærmeste Fæstning for at arbeide udi 4. Uger, og selv at betale sin Underholdning, om han dertil er i Stand; Men Qvind-Folkene at straffes med Gabestokken, og skulle den Skyldige

dige være af de Militaire, da forholdes der-
med efter det Kongelige Reſcript af 11. Dec.
1750., see Fr. af 9. Aug. 1754. Art. 1. —
(Den første Deel af denne Artikel var allere-
de befalet ved Fr. af 9. Febr. 1684.) —
Ingen Gaardmand af Bonde-Standen maa
have flere af sine Børn hiemme hos sig, naar
de ere 18. Aar gammel, eller derover, end
han til sin Jord, Avl, Fiskerie, og andet
Brug at drive, kan behøve, hvilke og fra den
Tid af, skulle være pligtige at tiene Forældre-
ne imod aarlig Kost og Løn; Men de øvrige
Børn skulle tage Tieneste hos andre der i Di-
strictet, og ingen Huusmand maa have flere
af sine Børn, som ere 16. Aar gamle, eller
derover, hiemme hos sig, end en Dreng og
en Pige; Men skulle Forældrene enten være
gamle og svagelige, eller og Pladsen saa stor,
at den ei med saa faa Folk kunde drives, da
tillades dem vel, at have saa mange af deres
Børn hiemme, som til Jorden at drive nød-
vendig behøves; Men de øvrige skulde, imod
aarlig Løn hos andre antage Tieneste, sam-
mesteds Artikel 3. — Ingen Bønders
Huusmænds Sønner eller andre, maa være
Løsgiengere, under det Paaskud, at de brui-
ge nogen Slags Haandverk, med mindre de
i Bygden ere boesatte, og sig af Haandverket
alene kunde ernære, uden derhos, som Dag-
arbeidere, at lade sig leie, undtagen i Høsten

og

og Aande-Tiden, naar saadant for en kort Tid skulde behoves, see sammesteds Art. 4. —— Det maa ei heller være nogen, som er i Tieneste, hvad enten han er af det unge Mandskab, Soldat eller andre, tilladt, at drive nogen Slags Handel, enten med at sælge eller kiøbe Creaturer, Heste eller andet, for dermed udi Landet at omreise, eller med at brænde Brændevin, og holde samme eller andre Vahre fal hiemme i Husene, ved Kirken eller paa andre Steder, under hvad Paaskud og Forevending det end maatte skee. Skulle nogen dermed attraperes, eller saadant overbevises, da skal saadant for Fogden meldes, som den Skyldige derfor strax ved Gieste-Ret skal tiltale, da Vahrene, eller dets Værdie, som han har handlet med, til Angiveren skal være hiemfalden, og den Skyldige desuden efter Sagens Omstændigheder bøde til Sognets Fattige fra 1. til 5. Rdlr.; Skulle det befindes, at nogen Husbond med sin Tieneres Forseelse i dette Fald conniverede, da skal han for Boderne, saavelsom for det Confisqverede være ansvarlig, sammesteds Art. 5. —— De af Ungdommen eller andre, som for en eller anden Forseelse maatte dømmes til Tugt-Huset, eller andet publiqve Arbeide, skal ei have Frihed, naar deres Tid er ude og Straffen overstaaet, at løbe om hvor de vilde; men skulle forfoie sig til det Sted eller Bygde,

hvorfra

hvorfra de ere komne, og der igien antage Tieneste, sammesteds Artikel 18. — Vanartige og gienstridige Tieneste-Folk, som ikke kan være i skikkelige Tienester, men udstedes og omslakke hvert Aar eller halv Aar, fra den ene til den anden, hendommes til Arbeide i Tugthuset paa visse Aar, efter deres Forseelses Beskaffenhed. See Fundat. for Tugth. i Trunhiem af 5. Febr. 1732., med flere, samt Forordning af 25. November 1735. —

Soldater- og Dragoner-Koner, hvis Mænd ere udcommanderede, maa ikke af Fogden og Lehnsmanden tiltales eller straffes efter Fr. af 9. Aug. 1754., forinden Amtmandens Resolution. See Rescript af 30. Julii 1762. —

Om Tieneste-Folk paa Landet i Norge og Forprang med Heste, skal ellers være udkommet et Rescript til Stift-Amtmanden i Christiania af 25. April 1750.

For begge Riger.

Nu dømmes ingen til Bremerholm, men til visse Fæstninger; Hvilke disse ere i Dannmark og Norge, see de til 1. 24. (N. L. 22.) anbragte Anordninger.

17. Artikel.

See alt hvad som om denne Materie er hensbragt til 3. 11. Artikel 9., samt til D. L. 3. 20. Artikel 2. N. L. 3. 22. Artikel 2. i Anhanget om Løsgiengere og Omløbere.

De

De Afskeder, som de ved Land-Militien Enrollerede have faaet, og maatte omreise med, skal i Kiøbstæderne forevises for Magistraten, og af dennem paategnes. Forordning af 18. October 1731. Artikel 2.

Om deres Straf, som hæle og huse Lediggiengere eller deserterede Soldater. Forordn. af 4. Febr. 1733. Art. 25. Fr. af 3. Decemb. 1734. Fr. af 31. Octob. 1740:, sammenlign med Fr. af 19. Febr. 1701. mod Slutningen, og Forordning af 13. October 1703.

De, som ere aftakkede maa ei betle, men skal indlægges i Fæstningerne. Patent af 23. Junii 1740.

18. Artikel.

a) 3. 1. Artikel 2.

Denne Artikel er igientaget ved Forordning af 21. Febr. 1702. Artikel 1. §. 3., som tillige befaler, at Amtmanden skal ved samme Leilighed undersøge om Bønderne vederfares nogen Forurettelse, og da sig deres Sag antage. —— Dog da de her i denne 18. Art. samt den foregaaende 9. Artikel fastsatte Skifte-Tider paa Landet, nemlig af 1. Junii og 1. Dec. ere forandrede 2de gange, nemlig, først ved Fr. af 30. Dec. 1702. Art. 21., og Fr. af 4. Febr. 1733. Art. 23., til Paaske- og Mikkels-Dag, og siden ved Forordning af 23. Martii 1770. til 31. Dec. eller sidste

Dag

Dag i Aaret, saa synes det, at Inquisitions-Tiden ogsaa nu er og bør ansees, som forandret og forflyttet.

b) At der i hvert Quarteer i Kiøbenhavn en gang maanedlig skal i alle Huse anstilles Randsagning om arbeidsløse Løsgiengere, Landstrygere og Bettere, viser Forordning af 24. September 1708. Artikel 6.

19. Artikel.

See foran.

20. Artikel.

Ligeledes.

21. Artikel.

D. L. 1. 24. Art. 16. — 3. 13. Art. 2. — 3. 19. Art. 7. See herom Fr. af 24. Sept. 1708. 1. P. Art. 24., og en anden for Landet af samme Dato, 2 P. 12. Artikel, igientagen ved Fr. af 6. Oct. 1731., samt de til foreg. 17. Art. anbr. Anordninger.

For Norge.

See Fr. af 9. Aug. 1754. Art. 19. som udtrykkelig igientager denne Artikel, og befaler, Kiedelflikkere, Hæglemagere, Gryde-Smede, Heste-Skierere og andre deslige, som kan ansees, at stryge Landet igiennem, maa ei opholde sig paa Landet, uden de have Amtmandens

dens Tilladelse og ere boesatte, hvilke udi samme Amt, med Amtmandens Pas, visse Tider om Aaret maa omreise; Men skulle de begive sig ud af Amtet, da ansees de som Løsgiengere; Og dersom nogen tager til Huse saadanne, eller andre Løsgiengere paa Landet, som intet Pas eller nogen Slags Rettighed kan forevise, da skal de isteden for den udi Lovens 3. Bogs 21. Cap. 21. Art. dicterede Straf, bøde derfor til Angiveren 24. Skill. for hver Nat og for hver Person, de saaledes huse, uden samme til Øvrigheden at overlevere og angive.

Anhang

Om adskilligt andet, Tieneste-Folk vedkommende:

1.) Om Tieneste-Folk hos Regnskabs-Betiente.

Tienere skal blive tilstede, naar deres Husbond, som staaer for Kongelige Regnskaber, ved Døden afgaaer, og gisre fornøden og endelig Underretning om Regnskaberne, om de holdte Bøger, om Boets Tilstand, og hvad de have havt under Hænder, med videre, Fr. af 18. Martii 1720. Cap. 1. Art. 12.

2.) Om Tieneſte-Folk hos Joder i Kiobenhavn.

Ved Reſcr. af 23. Mart. 1725. blev giort Forbud mod Chriſtne Tieneſte-Folkes Antagelſe af Joderne, de af Mandkiønnet, ſom ei var over 30. Aar, og de af Qvindekiønnet, ſom ei endnu havde opnaaet 50. Aars Alder; — Men dette Forbud blev ophævet ved Reſcr. af 6. Aug. 1734.; dog maatte Joderne under haardeſte Straf ei forlede ſlige Tieneſte-Folk til deres Jodiſke Tro, eller dem i deres Kirkegang og Gudsfrygt forhindre, ei heller twinge dem til anden Gierning paa Sabbather og Fæſt-Dage, eller til at tiene dem i deres Ceremonier, men paa deres Forſonings-Fæſt, og naar de holde deres Paaſke, ſkulde de give de Chriſtne Tieneſte-Folk Koſt-Penge, paa det de ikke enten ſkulde faſte, eller holdes fra Suur-Brod og Øl. I øvrigt ſkal over alle de hos Joderne værende Chriſtne Tieneſte-Folk forfattes Mandtaller, til hvilken Ende de Ældſte af den Jodiſke Nation hver Mikkels-Dag og hver Paaſke ved Flytte-Tiden, ſkal for Kongen, Politie-Meſteren og Sogne-Præſten, i hvis Sogn vedkommende Jøde boer, angive de Chriſtne Tieneſte-Folkes Antal, Navne og Husbonde. See Placat af 16. Aug. 1734.

" Nu er Skifte-Tiderne, følgelig vel og Ti-
" den til disse Angivelsers Indleverelse, for-
" andret ved Fr. af 5. Oct. 1770. saa at
" Terminerne nu ere den 30. Junii, og
" 31. December.

3.) Om syge Tieneste-Folkes Pleie og Læge-Løn i Kiøbenhavn.

Hus-Faderen skal sørge for sine Tieneste-Folk, som vorde syge og sengeliggende, saa længe Sygdommen ikke overgaaer Fardag efter lovlig Opsigelse. Plac. af 15. Dec. 1739. — Men derimod melder Plac. af 3. Dec. 1755. Art. 20., at dersom nogen skulde vorde syg i sin Tieneste, og ikke have enten Slegt eller Venner, hos hvilke de kunne bekomme Ophold, eller ikke selv kunde formaae at bekoste deres Underholdning i Svagheden, da skal Husbonden sørge for deres Cuur og Ophold, indtil de enten vorde friske, eller kunne indkomme i en af de Fattiges Syge-Stuer. Dersom nogen Husbond herimod handler, og udjager sin Tieneste-Tyende, som er syg, da skal han betale i Mulct til Politie-Cassen 10 Rigsdaler. —

" For den øvrige Deel af Danmark findes in-
" tet om dette Tilfælde anordnet.

4.) Om Tieneste-Folkes Skatter.

See de i Anhanget til D. L. 3. B. 13. Capit., N. L. 3. B. 12. Cap. anb. Anordninger. —

Ren til Skolerne paa Landet i Dannmark og Norge, skal betales af Husmænd og Inderster, som selv kunne fortiene deres Brød, 4. 8. 12. til 16. Skilling aarlig, af en Karl 3. Skilling, og af en Pige eller Dreng 2. Skilling hvert halve Aar, enten de tiene eller ikke. See begge Forordninger af 23. Jan. 1739.

5.) Tvistigheder imellem Husbond og Tieneste-Folk, Tieneften angaaende,

Henhøre under Politie-Retten og Politie-Mesterens Kiendelse. Plac. for Kiøbenhavn af 3. Dec. 1755. Art. 22. og 23. — og ligeledes paa Landet, hvor Herreds-Fogden, som Politie-Mester, kortelig og uden Vidløftighed skal behandle og afgiøre slige Sager, som Politie-Sager. Forordn. af 23. Marts 1770. Artikel 23.

D. L. 20. N. L. 22. Capit.

Om Jøder, Tatere, Betlere, og andre Omlobere.

1. og 2. Artikel.

Om Jøder.

Portugiserne af den Hebraiske Religion blev først forundt et Privilegium den 19. Jan. 1657. —— hvilket blev confirmeret den 14. Dec. 1670. —— Derefter blev det ved Commerce-Forordn. af 16. Apr. 1681. C. 1. Artikel 5. forbudet, at ingen Jøde (følgelig alle i Almindelighed) maatte uden Kongl. fær Leide-Brev, i Kongens Riger indkomme, og de som allerede der vare, skulde inden 2de Ugers Forlob forføie sig ud af Landet under 1000 Rdlrs. Straf. —— Men denne Fr. blev indskrænket og ophævet, saavidt bemeldte Portugis Jøder angaaer, ved Fr. af 30 Julii 1684, hvorved de dennem forundte ældre Privilegier bleve forny de, og dennem, ligesom andre fremmede Nationer, tilladt, frit og ubehindret udi Kongens Riger frem og tilbage at

reise, samt Handel og Vandel drive (denne Forordning er fornyet ved Fr. af 23. Jan. 1750. som strax herefter anføres.)

At de tydske Jøder dog før og siden den Tid maa have havt Tilladelse at komme og boe her i Landet kan sees deraf, at de tydske Jøder allerede ved Privilegier for Stabel-Staden Fridericia udg. den 11. Nov. 1682. Art. 21. havde erholdet Tilladelse, at nedsætte sig i Fridericia, og der at være deelagtige i lige Privilegier og Friheder med andre Borgere, (hvilken Frihed og er meddeelt Jøderne paa nogle andre Steder i Kongens Stater, saasom: Friderichsstad, Altona, og s.) — som er bleven igientaget for de da værende og Efterkommende, ved Fr. af 31. Mart. 1688. som tillod de tydske Jøder at lade spinde Tobak, og drive Handel med Tobaks-Blade eller spunden Tobak, naar de for det Steds Øvrighed, hvor de boede eller opholdt sig, vilde erklære sig til at bygge Huse paa Christianshavn inden en vis Tid. — Denne Fr. er videre udstrakt ved Reser. af 2. Sept. 1726., som herefter følger. — Ja ved Reser. af bemeldte 31. Mart. 1688., er det de Tydske Jøder, som ere Tobaks-Spindere, i Almindelighed tilladt, at boe i Rigets Stæder, og nære sig deraf, naar de kiøbe sig Huse til Eiendom.

Med

Med Jøder, som ei have Kongelig Bevilling at boe og bygge i Kiøbenhavn, skal Politie-Mesteren forholde sig efter Loven og de udgangne Forordninger, Fr. af 22. Oct. 1701. Capit. 4. Artikel 3. —— hvilket og er paalagt hele Magistraten noie at iagttage; Og i Mangel af Betaling, efter dette Cap. 1. Art., skal Jøden lide paa Kroppen med Arbeide paa Bremerholm, eller anden haard Straf. Reser. af 2. Sept. 1726., nu med Arbeide i Citadellet Friderichshavn. Plac. af 16. Dec. 1748. Artikel 2. —— Lige Opsyn er paalagt Politie-Mesteren i Bergen, ved Forordning af 24. Jan. 1710. Capit. 4. Art. 4.

Jødernes Ældste i Kiøbenhavn, skal maanedlig afgive et Mandtal over de Jøder, som ere over 14. Aar, og hvert Fierding-Aar give en vis Almisse til de Fattige i Kiøbenhavn, hvilken, i Fald den udebliver, skal, uden Lov og Dom, dobbelt hos de Ældste udvurderes. Fr. af 24. Sept. 1708. 2. Afdeel. 14. Art., videre om Mandtaller, see Placat af 16. December 1748. som herefter anføres.

Ingen Jøde maa i Kiøbenhavn nedsætte sig, med mindre han enten eier 1000. Rigsdalers Capital, eller og forbinder sig til at bygge Huus, eller at anlægge Manufacturer, samt for enten af Delene stiller borgerlig Caution; Dernæst skal Jøderne være forbundne, paa Raadstuen at vinde Borgerskab, og at af-

lægge Troskabs-Eed, med videre, ligesom andre Undersaatter. Reser. af 2. Septemb. 1726., bekiendtgivet ved Placat den 9. Sept. næstefter; Hvilken sidste ogsaa formelder i Slutningen, at de Ældste for de Jødiske Skoler skal lade denne Placat engang aarlig i deres Skoler oplæse, samt uopholdelig tilkiendegive for Magistraten, naar nogen fremmed Jode kommer til Kiøbenhavn, see videre Rescript af 17. Aug. 1736., som strax følger.

Det den Jødiske Nation i Fridericia den 30de Mart. 1726. forundte Privilegium: At de maatte omreise i Kiøbstæderne og paa Landet i Nørre-Jylland og Fyen, for at handle, er ophævet ved Reser. af 21. Sept. 1731. udforligere anb. til D. L. 3. 13. Art. 24.

At Jøder maa holde Christne Tieneste-Folk, og hvorledes de sig med dem skal forholde, see Rescript af 6. Aug. 1734., publiceret den 16. næstefter, som findes anb. til D. L. 3. 19. i Anhanget

Jøder, som nedsætte sig i Kiøbenhavn, skal betale 100de Rdlr. til Politie-Cassen, men med deres Skifter skal forholdes efter Praxin. Rescript af 17. Aug 1736.

Jøder, som ville antage den Christelige Religion, skal angive for den Præst, som dem dertil præparerer, hvilken Profession eller Haandverk de ville lære, eller i hvilken Fabrique de ville arbeide, Reser. af 15. Jan. 1745.

Ingen

Ingen fremmede ankommende Bettel-Jøder, som ikke have andet Ærende i Landet, end at de ville besøge deres Venner og Slegt, maa ved Færgestæderne antages til Overførsel, men skal tilbagevises, at tage den Vei, de ere komne fra.

" Her meldes ikke om den ved Loven bestemte " Straf af 1000. Rdlr., eller den ved Reser. " af 2. Sept. 1726., i Mangel af Betaling " bestemte corporlige Straf.

Med de Jøder derimod, som, forsynede med Reise-Pas, komme ved Skibs-Leilighed lige til Kiøbenhavn, skal ske skarp Undersøgning, saa at i Fald de ikke have lovligt Ærende, skal de tilholdes, at forblive paa det Skib, som har ført dem hertil, for med samme igien at bortgaae. Forordn. af 10. Dec. 1745. —— Angaaende den 1ste Post i denne Forordning skal ogsaa til Biskoppen i Fyen under samme Dato være rescriberet, og i Hensende til Skipperne er den sidste Post skierpet ved Reser. af 2. Octob. 1750., som hereefter følger.

Den nysmeldte Fr. af 10. Dec. 1745. er ydermere forklaret ved Kongelig Rescript til Magistraten i Kiøbenhavn af 2. Dec. 1748., bekiendtgiort ved Placat af 16. Dec. næstefter, saaledes: 1.) Ingen fremmed Jøde, paa noget Sted i Danmark, maa sættes i Land, uden Kongelig dansk Leide-Brev, i hvad Pas han end fra fremmede Steder med-

bringer, og hvad Ærende han end haver. Ja end ikke de Jøder, som ere bevilgede at boe i en eller anden Kiøbstæd i Danmark, maa komme til Sielland uden Pas fra Øvrigheden paa det Sted hvor de boe, Artikel 1. Hvilke sidste dog ikke maa opholde sig længere end en vis Tid i Kiøbenhavn, da de ellers skal tilbagesendes, Art. 2., ei heller uden nyt Leide-Brev nedsætte sig paa andre Steder, eller uden Pas reise nogensteds hen, eller omkring i Lander, Artikel 3. De, som huse nogen fremmed eller anden til Kiøbenhavn kommende Jøde, uden at anmelde det for vedkommende Øvrighed, skal straffes, som de der huse Fredløse, efter Loven, Artikel 4. De Ældste skal til hver Paaske- og Mikkelsdag indlevere til Magistraten og Politie-Mesteren i Kiøbenhavn en Fortegnelse over alle hos dem i Tieneste værende Jøder og Drenge, samt hvad andre, som sig ellers hos dennem opholde, ꝛc. Art. 5. Jøder, som ere boesatte i Kiøbenhavn, maa ei udsende deres Tieneste-Folk i Provintserne, uden Ober-Præsidentens Reise-Pas, og boesatte Jøder selv skulle i slig Fald medbringe deres Borgerskabs-Breve, Art. 6. Jøder, som uden saadant Reise-Pas skulle vorde antrefne paa Landet, skal ansees som andre Omløbere og Løsgiengere, endskiønt de kunde beraabe sig paa, siden at ville bevise, at de stode udi en boesat

Jødes

Jødes Tieneste. Men de af dem, som komme fra fremmede Lande, og aldeles intet Leide-Brev have til at opholde sig i en eller anden af Kiøbstæderne, skal af Amtmanden anholdes, og med dem forfares, efter Lovens Forskrift, med Penge-Straf, eller i dets Mangel med Arbeide i en af Fæstningerne, Art. 7. —— Denne Placat skal engang aarlig i de jødiske Skoler oplæses.

Den 5. Artikel i sidstmeldte Placat af 16. Dec. 1748. er udstrakt til hele Danmark, saa at alle uden for Kiøbenhavn boende Jøder ligeledes skulle 2. gange aarlig indsende til Magistraten, hvor de boe, en Fortegnelse paa de hos dem værende andre Jøder. See Rescript af 21. Febr. 1749.

Det de Portugisiske Jøder den 30. Jul. 1684. givne Privilegium er, i Anledning af Plac. af 16. Dec. 1748., atter bleven fornyet og stadfæstet ved en Kongelig Placat af 23. Januarii 1750.

Skippere eller Færgemænd, som efter Fr. af 10. Dec. 1745., og Rescript af 13. Dec. 1748. ere forbundne at tilbageføre ud af Landet alle de af dennem indbringende fremmede Jøder, uden Forskiel, naar de intet Leide-Brev have, (Portugisiske Jøder efter Forordningerne af 30. Julii 1684. og af 23. Jan. 1750. undtagne,) skal desuden betale

tale i Straf for hver Jode 10. Rdlr., eller i Mangel af Betalingen lide paa Kroppen efter Forordning af 6. Decemb. 1743. ꝛc. See Reſcript af 2. Octob. 1750., bekiendtgiort ved den Kiobenhavnſke Magiſtrats Placat af 13. næſtefter, hvorom desuden til vedkommende Stift-Amtmænd er reſcriberet. See og herom Placat af 18. November 1771.

Ingen Jode maa lade ſig finde uden for Landeveien i Sielland, eller reiſe omkring i Landet fra Kiobſtæd til anden, ꝛc. Reſcript af 8. November 1754.

Om Joders Vidnesbyrds Aflæggelſe, ſee Anordning af 15. September 1747. anb. til 1. Bogs 13. Capitel.

Den jodiſke Nation i Kiobenhavn er det forbudet at have Smelte-Ovne og Digler, eller deslige i deres Huſe. Reſcript af 13. Januarii 1769.

3. Artikel.

Om Tatere.

D. L. 3. 11. Artikel 8. — N. L. 3. 11. Artikel 7.

Om Politie-Meſterens Indſeende med Tatere. Forordning af 22. October 1701. 4. Afdel. 3. Artikel. — af 24. Jan. 1710. Capit. 4. Artikel 4.

Ellers

Ellers er denne Artikel, deels igientaget, og deels formildet ved Forordning af 24. Sept. 1708. 1. Afd. Artikel 13. som fastsætter, at Taternes Medbringende skal tilhøre de Fattige, og isteden for Livs-Straf, bestemmes Rasp-Huus-Straf, naar de ei efter Advarsel ramme Landet; og skulde de forstikke sig i Mark eller Skove, da skal Amtmanden sogneviis lade dem eftersætte. Ligesaa er Straffen for de der huse dem, formildet til 16. Lod Sølv for hver Nat, som tilfalde de Fattige. —— Sammenlign herved om Fredløse D. L. 1. 24. N. L. 22. Artikel 16., og Slutningen af D. L. 3. 13. Artikel 7., samt 3. 20. N. L. 22. Artikel 21.

Ellers skal om Tateres og andre løse Folkes Paagribelse være udkommet et Reskript af 20. October 1711.

Anhang.

Om Betlere og andre Omløbere.

Med Betlere skal Politie-Mesteren forholde sig efter Loven og de udgangne Anordninger. Fr. af 22. Oct. 1701. Cap. 4. Art. 3. —— af 24. Jan. 1710. Capitel 4. Artikel 3.

Om Straf for dem, som gaae omkring og betle i Kiøbenhavn, Fr. af 24. Septemb. 1708. 1. Afdel. 1. 2. 24. 25. Art. —— og for dem, som give Betlere noget; sammesteds 1. Afd.

1. Afd. 3. Art., samt Forordning af 15. Dec. 1739. —— Og for dem, som huse og hæle Betlere, eller fordelge dem, naar om dem inquireres; sammesteds 1. Afd. 4. 6. 7. Art. Conf. Forordning af 6. Octob. 1731. —— Videre om Betlere og deres Paagribelse i Kiøbenhavn, see Forordningerne af 1. May og af 14. Aug. 1697, samt de af Directions-Commissionen for de Fattiges Væsen, i Følge Kongelige Befalinger, udstedde Placater af 29. Aug. 1739., af 15. December 1739., af 6. Julii 1743., af 24. April 1745., af 2. Martii 1751., (i hvilken sidste anføres en Kongelig Resolution af 4. Martii 1718., som indeholder, at dersom nogen af Almuen ved Opløb for at hindre Betleres Paagribelse, vorder ihielslagen, ligger han paa sin Gierning uden at de Fattiges Fogder, eller Politie-Mesternes Betiente derfor bør lide noget,) Placat af 28. Mart. 1757., samt en Placat fra Magistraten af 13. Januarii 1749., og af 2. September 1748.

Om Betlere og deres Paagribelse i Dannmark uden for Kiøbenhavn, see 2de Forordninger af 24. Sept. 1708., een for Kiøbstæderne og een for Landet, igientagne og fornyede ved Forordning af 6. Oct. 1731., som blant andet befaler, at hvert Sogn skal underholde sine Fattige.

Saa

Saa længe intet Tugt-Huus befindes i Stiftet, hvor modtvillige Betlere, som der paagribes, kunde henſendes, ſkulle de i Kiøbſtæderne ſættes i nogle Dage paa Vand og Brød, men de paa Landet ſtaae 1. eller 2. Dage i en Gabe-Stok, uden for den Kirke i hvis Sogn de have betlet, ſee Reſcr. af 5. Martii 1734. Artikel 8., ſom nu maa ſammenlignes med de ſenere Tugt-Huus Fundationer.

Hvorledes der ſkal forholdes med Betlere, ſom findes paa Konge-Veiene eller ved Konge-Portene, Forordning om Konge-Veiene af 24. April 1734. Artikel 10. Forordning af 23. September 1735. Artikel 1.

Ved Færge-Stederne ſkal Magiſtraten have noie Indſeende og examinere Fremmede, ſom komme udenrigs fra, om de kunde være Betlere, hvilke Færgemanden da paa friſk Fød igien ſkal føre tilbage, ſee Reſcript af 26. Aug. 1735., udf. anb. til 3. 11. Artikel 7.

Fremmede Betlere, ſom begaae Malverſation, deres Straf og Underholdnings Bekoſtning ſkal betales af det Amt, hvori Malverſationen ſkeer, Cancel.-Brev af 4. Febr. 1733. —— Sammenlign hermed det ſom ang. Losgiengere og Landſtrygere er foran anb. til D. L. 19. N. L. 21. Cap. —— „ Vel „ ſkulde det ſynes, ſom den ſammeſteds anf. „ Fr. af 13. Jan. 1747. heri ſkulde giøre

„ For-

„ Forandring, naar kuns det blotte Be-
„ lerie, men ingen af de derudi bestemte Mal-
„ versationer forøves; Men efter Rescript af
„ 15. Sept. 1749., som er anf. forhen paa
„ bemeldte Sted, og er ynger: end Forord-
„ ningen, synes det ligesom slige Sager end-
„ nu bør ansees som publiqve Sager; Og
„ hvorfra skulde ellers den der anordnede
„ Bekostning for Vogn-Leien komme? —".
See videre Rescript af 4. Apr. 1766., som
ogsaa er anb. paa det anførte Sted.

Betlere, som have i 2. Aar opholdet sig paa et Sted, skal holdes for sammesteds Fattige, endskiont de have hiemme paa et andet Sted; Andre Betlere, som have hiemme i Dan-mark, og ei opholde sig 2. Aar paa det Sted, hvor de paagribes skal befordres, efter lovlig Forhør, som medfølger fra det Amt, hvor de paagribes, til det Amt, hvor de hiemme høre. —

De udenrigs Betlere, enten de have Hiem-me i Norge, Slesvig eller andre Kongelige Lande, eller ere ganske fremmede, skal strax til Directeurerne for de Fattiges Væsen, som lade dem befordre ud af Riget til de Steder, hvor de have hiemme, ꝛc. Rescript af 14. September 1736., sammenlignet med Rescript af 10. May 1737.

For stærke og arbeidsføre Betlere skulle indret-tes Tugt- og Arbeids-Huse, et for Sielland og Fyen, med de der underliggende Provincser,

(foru-

(foruden Borne-Huset paa Christianshavn,) et paa Møen, et i Wiborg for hele Nørre-Jylland, og Collecters Indsamling og Bekkeners Udsættelse for samme anstilles, see Reſcript af 6. November 1736.

Amtmændene i Danmark skulle tilholde alle Kroe- og Værtshuus-Mænd, under en vis Straf, at bringe alle sig hos dem indfindende Betlere til Sogne-Fogderne, da der siden skulde omgaaes med dem efter Forordning af 24. September 1708. Art. 2., og Reſcript af 14. September 1736., see Reſcript af 28. Junii 1737.

Magistraterne skulle noie examinere alle Passagerer, som kunde ansees at være Landstrygere, med videre; Reſcript af 9. Aug. 1737.

I Jylland

Skal alle utroe og bevislig modtvillige Tieneste-Folk, alle Løsgiengere, fremmede og indenlandske Betlere ꝛc., af ethvert Steds Byefoged, Herreds-Foged og Birke-Dommer, efter 2. til 3. Vidners Forelse og Afhørelse, inden 3de Solemerker, efter at de ere anklagede eller antastede, dømmes som Arrestanter til Wiborg Tugt-Huus paa vis Tid, efter Personens og Tingens Beskaffenhed, for at arbeide, indtil den Tid er udløbet, som i Dommen anmeldes, og siden saa længe indtil de kunde aftiene saa meget som Omkostnin-

gerne paa deres Paagribelse og Forsendelse til Wiborg kan bedrage sig. Reskript af 14. Nov. 1743. Capitel 2. Artikel 3. —
Sammenlign hermed Reskript af 12. Aug. 1748., som befaler, at naar saadanne løse Folk paagribes, som føre smaa Børn med sig, da skal saadanne Børns Underholdnings Bekostninger i Tugt-Huset repareres paa det Amt, hvor de hiemmehøre, indtil de kunde vorde satte til at lære et Haandverk. —
Slige Sager maa føres paa slet Papiir og uden Betaling, og ei appelleres, sammesteds Artikel 5. Sammenlign hermed Reskript af 4. October 1737. anf. foran til D. L. 1. 24. Capitel, N. L. 22. Capitel.

Fremmede Betlere, især Italiener, der betle enten for sig selv eller andre, saasom Tyrkiske Fanger, skal Commendanterne, naar de ville passere Fæstningerne, anholde og til Magistraten levere, som igien straxen skal besørge disse Betleres Udførsel af Riget. Reskript af 19. Februarii 1745.

Sammenlign hermed Reskript af 23. Aug. 1737. som siden for Norge anføres.

Om Betlere i Lolland og Falster handler Plac. af 30. Julii 1745. Artikel 1.

See videre det, som om Fattige og Betlere er anf. til D. L. 2. Bogs 19. Capitel Art. 15. og 16., samt D. og N. L. 3. 11. Artikel 7. / N. L. Artikel 6., og de dertil anb. Anordninger,

ninger, item det som om Løsgiengere er anb. til D. L. 3. Bogs 19. Capitel. N. L. 21. Capitel. ——

Om andre Omløbere.

Til Undersaatterne i Danmark, som opbringer nogen bortløben Fæstnings-Slave, betales 4. Rdlr. Opbringer-Penge, som Commendanterne skal besørge til Vedkommende erlagte. See Land-Etat.-Gen.-Commiss.-Skrivelse af 3. September 1753.

Comoediant-Spillere, Linie-Dandsere, Taskenspillere og deslige, maa ikke indfinde sig i Danmark eller Norge for at øve deres Spil. Forordning af 21. Martii 1738. —— Denne er udtrykkeligen igientaget og fornyet ved Rescript af 11. Junii 1772., og begge igientagne og skierpede, samt udtrykkelig udstrakte til dennem, som omløbe med Dyr, eller andet saadant, som de udgive for rart og usædvanligt, og lade see for Penge. Dersom de, imod Advarsel, forblive i Landet, og øve eller forevise deres Konster eller Rarheder, med videre, skulde de tiltales og straffes, ei alene med Confiscation af det de saaledes have med at fare, men og med anden vilkaarlig Mulct fra 20. til 100. Rdlr., hvormed, i Fald de ikke samme kunde betale, videre forholdes efter Forordningen af 6. Dec. 1743. See Forordning af 27. October 1773.

Ingen i Danmark maa huse Bisse-Kræmere, Glasmænd, Kræmere, Skierslibere eller fremmede Betlere, og de første maa ei findes paa Landet, under deres Medbringendes Forbrydelse. Forordning af 17. Decemb. 1762. Artikel 7., (anordnet i Anledning af Qvæg-Svagheden, og for at hindre dens Udbredelse.)

Om Svenske Overløbere.

See den imellem deres Majestæter Kongerne af Dannmark og Sverrig oprettede Forening om Deserteurers Udlevering, med videre, af 31. Martii 1738., som siden er forklaret og nærmere bestemt saaledes:

De Svenske Deserteurer, som efter det oprettede Cartels 4. Artikel uden Bekostning skal udleveres, skal ved Militaire Commando paa Anfodring af vedkommende Øvrighed, befordres directe til Udleverings-Pladsen uden Betaling; Men Varetægts-Pengene bør beregnes iblant de Omkostninger, som efter Cartellet bør gotgiøres. Rescript af 11. May 1744.

Alle saavel af Mand- og Qvinde-Kiøn, som fra Sverrige uden Pas og Beviis hidkomme, bør uden Forskiel strax fasttages, og derom de nærmeste Kongelige Svenske Befalingsmænd ufortøvet Kundskab gives, til Afhentelse, i Følge Cartellets 9. Artikel. See Rescript af 9. Febr. 1748. — Og herved

ved synes Reſcript til Stathold. af 23. Aug. 1737. i den Poſt at være ophævet, naar det ſaaledes melder: De til Norge overkommende Svenſke, ſom formedelſt forsvet Nederlag i deres Fædrene-Land, eller andre Aarſager, ſøge Tilflugt i Norge, maa forblive der, ſaa længe de intet utilborligt begaae, eller med Tryglerie Landet omlobe.

Angaaende Omlobere og Losgiengere i Norge:

De Omlobere i Norge, ſom maatte udgive ſig for Tyrkiſke Fanger, ſkal fra et til andet Sted, ved Bonde-Lehns-Mændene henføres til Grændſerne, og af Landet forviſes; Men komme de ſiden tilbage, ſkal de ſom Fredloſe anſees og ſtraffes. De, ſom huſe ſlige Fremmede, der ei have Øvrighedens Pas og Tilladelſe at maa omreiſe, ſkal anſees, ſom de, der huſe og hæle Fredloſe. (Om Skipperes, Færgemænds og Fiſkeres Straf, ſee det foran til N. L. 3. 11. Artikel 6. anb.)

Men med Sijenerne ſkal i alt forholdes efter 3. 11. Artikel 7., og 3. 22. Artikel 3., ſee forbemeldte Reſcript til Statholderen af 23de Aug. 1737.

De Losgiengere i Norge, ſom opbringes, ſkal ſættes i Tugt-Huſet, og ikke i Fæſtningerne, med mindre Omſtændighederne det ſkulde udfordre. Reſcript af 14. Apr. 1744. —— hvilke Omſtændigheder ſtrax ſkal indberettes

til Kongelig Resolution. Rescript af 25. September 1745.

See videre de til N. L. 3. 21. Capitel, om Løsgiengere anb. Anordninger, hvoriblant er Forordning af 9. Aug. 1754., som melder i 20. Artikel, der til dette Sted kan hentydes, saaledes:

Ubekiendte Personer, som komme reisende og ville sælge den Baad, de reisede udi, skal af alle Forekommende paagribes, under 2. Rdlrs. Straf, og til nærmeste Lehnsmand henbringes, som derefter skal forskaffe den Skyldige videre til Fogden for at examineres; Dersom nogen kiøber med saadanne Folk, da straffes som den der kiøbte med Tyve; og saafremt nogen udi Jægt eller andet Fartøi ved See-Kanten understaaer sig at indtage nogen ubekiendt Person, som ei med rigtig Pas er forsynet, da skal de ansees derfor efter Forordningen af 28. Febr. 1705. dens 15. Artikel.

Danske

Danske og Norske Lovs Fierde Bog,

Om

Søe-Retten.

I. Capitel.

Om

Skipperes og Folkes Løn. ꝛc.

Hertil maa i Almindelighed henføres:

1) Skibs-Artiklerne for det Ostindiske (nu Asiatiske) Compagnie, bestaaende af 56. Artikler, og udgivne den 13. October 1680. —— hvorhos findes tilføiet Eeden for Opperhovedet, og dem, som vare forordnede at sidde i Raadet. —— (Nu er for det nye Asiatiske Compagnie udgivet en Octroie paa 20. Aar, hvilken er under-

skreven den 23. Julii 1772. og tildeels bekiendtgiort ved Placat af 4. December samme Aar; Sammenlign hermed den ældre Octroi af 12. April 1732.)

2.) Skibs-Artikler for det octroierede Grønlandske Compagnies Folk, udg. den 5. Februarii 1723.

3.) Skipper-Lauags Artikler i Kiobenhavn, dateret den 25. Jan. 1707. —— i Bergen 16. Februarii 1725.

4.) Soe-Artiklerne, som indeholdes i Soe-Krigs-Artikels-Brevet, udg. den 8. Jan. 1752., som kan sammenlignes med de ældre af 25. Mart. 1683., (hvilke sidste bleve paa ny oplagte 1700., men ikke da først udgivne, som nogle Registere melde.)

5.) Artikels-Brev for Land-Tieneſten ved Soe-Etaten, udg. den 29. Julii 1756.

6.) Skibs-Artikler, saavel for Over- og Under-Officerer, som for alle og enhver, Gemene og andre, der fare paa de Coſſardie-Skibe, som seile til Vestindien, Guinea og Middel-Havet, eller paa lange Reiser om de Vest, udg. den 22. September 1758.

7.) De adskillige Venskabs- og Handels-Forordrage, som med fremmede Magter ere sluttede og for en stor Deel blant de trykte Forordninger findes indførte.

De specielle Anordninger, som kan vedkomme Soe-Retten, skal herefter til hvert Cap. og Art. især vorde henførte. 1. Ar-

1. Artikel.

3. 11. Artikel 10. —— 4. 1. Artikel 32. 33. 34. 35. —— 4. 2. Artikel 2. 14. —— 5. 1. Artikel 2.

1.) Skippere, som noget af Kongens Undersaatters Skib føre, skal tage Borgerskabs-Brev; Dog maa Magistraten, under 300. Rdlrs. Straf for hver gang, ikke udgive Borgerskabs-Brev til nogen, som ei virkelig sammesteds er boesat, eller ved nøiagtig Caution kan forsikre, inden 6. Maaneder efter Borgerskabs-Brevets Datum did at ville flytte. Forordn. af 12. Aug. 1672. —— hvormed kan sammenlignes et Rescript. af 19. Julii 1691., som formelder: At alle Fremmede, som angive sig for Øvrigheden at ville nedsætte sig i Kiøbstæderne, og ernære sig af Skibs-Farten, skulle først forpligte sig til, i det ringeste i 10 Aar at blive boende i Kongens Riger, og at holde de Skibe, som de medbringe, i Farten, samt derfor stille Caution, med vid. —— Siden er det befalet ved Forordn. af 9. April 1764. Cap. 1. Artikel 4., at de Skippere, som seile paa Vestindien skal være indenlandske. —— Ligeledes de, som fare paa Nord- og Vester-Søen. Forordning af 30. Julii 1756. Artikel 9. ꝛc.

Ingen maa tilstedes at fare fra Kiøbenhavn som Skipper eller Styrmand, førend han der er bleven Borger i Lauget og boesat, med mindre han beviser, at han er vant at seile for Indbyggerne, og opholder sig virkelig der, eller med Søe-Officerernes Certificatz beviser, at han er enrolleret enten i Dannmark eller Holsten, som for hannem gielder inedens han er indskreven til Kongens Tieneste; dog Kiøbenhavns Skippere at foretrekkes, om de ere dygtige. Dog skal de alle være examinerede og kiendte dygtige, og derom have Skipper-Laugets Atteſt, hvilken de tilligemed deres Borgerskabs-Brev, eller fidemeret Gienpart deraf, om de ere Borgere, og enten de ere Borgere eller ikke, med Districtets-Officeers Certificatz, hvor de boe, skal stedse med sig føre, paa det at Tolderne sig derefter kand vide at forholde. Skippernes Laugs-Artikl. i Kiøbh. af 25. Jan 1707. Art. 1. og 4. — Ligeledes i Bergen Laugs-Artikl. af 16. Febr. 1725. Artikel 1. og 5. — Af hver Skipper, som saaledes vorder examineret i Kiøbenhavn, betales til den anordnede Examinator 2. Rdlr., og af hver Styrmand 1. Rdlr. Reſcript af 21. October 1707.

For begge Riger

Er nu befalet:

a) Ved

a) Ved Søe-Enrollerings Forordningerne af 1. Febr. 1770., at den, som angiver sig at ville være Skipper, skal bevise for Sessionen, at han først har faret som Styrmand, (følgelig at han besidder Styrmands Dygtighed, see det til 5. Artikel anførte,) og at han kan føge et Skib, eller Fartøi med Dek at føre, (dog undtages i Norge de, som føre Norlands-Jægterne, der fare paa Bergen og Trunhiem,) hvorefter Sessionen tillader ham, som Skipper at tage sit Borgerskab, og naar han derefter fremlægger sit Borgerskabs-Brev, meddeles ham Certificatz at fare som Skipper. —— Om den nye Eed, som Skipperne skulle aflægge, see sammesteds.

b) Ved Told-Forordning af 26. Nov. 1768. Capitel 1. Artikel 24., at alle Skippere skal være Borgere, og boesatte i Kiøbstæderne. —— De Privilegerede ved Nordstranden, samt paa visse Øer og andre Steder alene undtagne, sammesteds Capitel 6.

For Danmark især:

De Skipperes Sønner, som føre Fartøi fra Svendborg, skal vinde Borgerskab; Hvorimod de Seilende paa Taasinge ei maa befatte sig med Fragter; Cammer-Brev af 4. April 1733.

De, som have Fartøie uden for Kiøbstæderne paa Langeland, maa ei antage Fragter, med

mindre

mindre de ville flytte til Rudkiøbing. Cammer-Brev af 4. Julii 1733.

a) For Kiøbenhavn.

2.) De Skippere, som fare fra Kiøbenhavn paa Vester- og Oster-Seen, skal ved deres Udgang bevise, at deres Mandskabs eller Besætnings 4de eller 5te Deel bestaaer af Moens og Baagoes Søe-Folk, hvorimod disse skal have maanedlig en halv Rigsdaler mindre i Hyre end andre befarne Matroser. Forordning af 24. Julii 1697.

Skippere maa ei antage nogen Skibs-Folk til deres Skibe, med mindre enhver beviser med Vater-Skoutens Attest, at han hos ham er indskreven, hvilken Antagelse skal skee i Vater-Skoutens Nærværelse, som derover skal holde Protokol, og forfærdige imellem dem et Instrument See Skippernes Laugs-Artikler i Kiøbenhavn af 25. Jan. 1707. Artikler 24. og 25. —— Læs hertil Instructionen for Vater-Skouten i Kiøbenhavn af 21. Dec. 1695., samt den yngere af 30. Jun. 1752., som blant andet meider: At Instrumentet skal af Skipperen og samtlige hans Folk underskrives, og med Skoutens Navn, og hans dertil forordnede Segl bekræftet, hvorfore Skouten skal nyde af enhver Skipper eller Capitain, som farer om de Vest og paa lange Reiser uden Rigerne, 1. Rigsdaler, samt

samt paa Øster-Søen, 2. Mark; og derforuden 1. Skilling dansk af hver Daler, som til Skibs-Folkene, forend de Reisen begynde, til Hyre eller Maaneds-Penge, i hans Nærværelse vorder betalte, og naar Reisen er fuldendt, ligeledes af det, som de da har tilgode, i Fald Skiber til Kiøbenhavn tilbagekommer og der losser.

Ingen Skipper maa antage nogen Skibs-Folk uden Vater-Skoutens Beviis, under 10. Lod Sølvs Straf, de $\frac{2}{3}$ Dele til Skouten, og $\frac{1}{3}$ Deel til gamle søefarne Mænd, med videre.

Baadsfolk, som ere fremmede, og dog staae i det Asiatiske Compagnies Tieneste, skulde nyde samme Vilkaar, som Kongens egne, efter den ældre Octr. af 12. April 1732 Side 25. Artikel 18.

For Norge.

Ingen maa hyre fremmede Baadsfolk, saa længe der findes af Landets egne Indfødde, som dertil ere dygtige. Laugs-Artikler af 16. Febr. 1725. Artikel 8.

For begge Riger.

Danske eller Norske Skibe, som fare paa Nord- eller Vester-Søen, maa i Krigs-Tider ei besættes uden med $\frac{1}{3}$ Deel af de i Krig begrebne Magters Undersaatter.

Over Mandskabet skal Capitainen eller Skipperen medbringe en Equipage-Rulle, som i Kiøbenhavn skal være attesteret af Vater-Skouten, og med Søe-Rettens Segl bekræftet, og udi de øvrige Steder i begge Rigerne af hver Steds Maaistrat eller beskikket Øvrighed, under Stads-Seglet og Raadstuu- eller Byeskriverens Underskrift. Sammenlign hermed Skibs-Artiklerne af 22. Sept. 1758. Artikel 50. om fremmede Nationers Folks Antagelse paa de Skibe, som seile til Vestindien, Guinea, Middelhavet. ꝛc.

Ingen Uenrolleret maa antages eller fare til Søes, eller udfare paa noget vidtløftigt Fiskerie med Baade eller andre Søe-Reiser, eller at tage Hyre med nogen fra Kongens Riger og Fyrstendomme farende Skipper.

Og maa ingen Civil eller Militair udstede frie Passer for Uberettigede at fare til Søes, med mindre ingen Enrollerede kan faaes, i hvilket Fald dog saadanne skal gives Certificat, og i Extra-Rullen indføres. —— Men skulde nogen paa saadan Maade have indsneget sig i Farten, da skal han til Søe-Tieneſten enrolleres. Den, som har udgivet saadant Pas, boder 30. Rdlr., og taber sin Ret til Karlen, af hvilke Bøder Angiveren nyder den halve Deel. —— Ingen Skipper maa antage nogen til sit Skibs-Bemanding, som ikke er forsynet med Certificat.

Og

Og skal han iblant Bemandingen i det mindste tage hver 4de eller 5te Mand af det unge Mandskab; og omendskiont han kunde have Passagerere inden Borde, maa han derfor ikke fare med mindre Mandskab, end han ellers behøvede, med videre, Forordning for Danmark af 1. Febr. 1770. Artikel 11. 12., og Forordning for Norge af samme Dato, Artikel 12. 13. og 14.

See videre det som findes anb. til 3. 11. Art. 10.

Nok merkes:

Om Skibs-Officerers eller andre Soe-Betientes Antagelse og Forsvarelse paa de Coffardie-Skibe, som seile til Vestindien, Guinea og Middelhavet, eller paa lange Reiser om de Vest, Skibs-Artikler af 22. September 1758. XIII.

2. Artikel.

D. L. 3. 19. (N. L. 21.) Artikel 11. 12. 14. —— 4. 1. Artikel 5. 37.

Denne Artikel er i Henseende til Straffen for den, som underhyrer en andens Styrmand eller Baadsmand, formildet ved de for Skipper-Lauget i Kiøbenhavn udg. Artikler af 25. Jan. 1707. Artikel 14., saa at Straf-Boderne ere nedsatte til 10. Rdlr. til lige Deling imellem de Fattige, Børne-Huset og Lauget; Og atter endnu mere formildet ved

Artik-

Artiklerne for Skipper-Lauget i Bergen af 16. Februar. 1725. Artikel 14. og nedsat til 4. Rigsdaler.

3 Fald den Skyldige ei formaaer at udrede Boderne, da omgaaes med disse som andre Boders Affoning, efter Forordning af 6. December 1743.

3. Artikel.

3. 19. (N. L. 21.) Artikel 14. —— 4. 1. Artikel 6. 21. 24. 31. —— 4. 3. Artikel 16. 17.

a) Hyre-Contracter imellem Skippere og deres Folk skal oprettes i Vater-Skoutens Nærværelse, med videre, see den seneste Instruction for Vater-Skouten i Kiøbenhavn af 30. Junii 1752. Artikel 1., som tillige i næstfølgende 2den Artikel viser, at de Haand-Penge, som Skibs-Folk, der af Vater-Skouten ere blevne antagne og bortløbe, have annammet, skal af Vater-Skouten betales, saafremt han ei paa egen Bekostning kan skaffe Folkene tilstede, uden Ophold. Læs videre om denne Materie Forordning af 3. Martii 1749. Artikel 5. Forordning af 23. Martii 1756. Artikel 1. Forordning af 30. Julii 1756. Artikel 11. —— Dog var det forhen tilladt det Africanske Compagnie selv at besørge Vater-Skoutens Forretninger. Octroi af 31. Martii 1755. Art. 10.

Paa

Paa udenlandske Steder skal Hyre-Contracterne ratificeres af Consulerne. Forordning af 2. April 1764., og Forklaring derover af 30. Juli i samme Aar.

b) I Almindelighed skal Skipperen nu tage sine forhyrede Folkes Certificatzer til sig. Derefter skal han forfatte 2de ligelydende Lister over det hyrede Mandskab, og ved hver Mand antegne hvad Hyre ham er accorderet, og hvor meget ham forud er betalt. Listerne tillige med Mandskabet forevises nærmeste Enrollerings-Betient i Districtet, eller hvor ingen er saa nær tilstede, da for den Tolder, hvor han tager sin Told-Seddel. Forordning for Danmark af 1. Febr. 1770. Art. 13., og for Norge af samme Dato Artikel 15., see videre de følgende 14. 15. 16. 17. og 18. Artikler af samme Forordning for Danmark, og de 15. 16. 17. 18. 19. 20. i den for Norge, og Artikel 31. for Danmark, Artikel 36. for Norge, som findes anb. til den følgende 26. Artikel i dette Capitel.

c) Om Fængsling paa Vand og Brod, sammenlignes nu hermed Forordning af 6. December 1743.

" Anm. I denne Artikel meldes vel om det
" Tilfælde: naar Skibs-Folket ei vil gaae i
" Tieneſten, efterat de ere hyrede, men ikke
" om det, naar Skipperen giver dem Afskeed
" og forskyder dem, efterat han har hyret

„ dem: Herom kan læſes det ſom er anb.
„ til den følgende 26. Artikel.

4. Artikel.

a) Om Kielhalings Straffen kan efterſees Soe-
Artiklerne af 25. Martii 1683. Capitel 6.

b) Det Ord: **Benaade**, tages her i ſamme
„ Mening, ſom i 3. 16. (N. L. 18.) Ar-
„ tikel 14. §. 2.; Og i 6. 13. Artikel 10.
„ nemlig ikke ſtricte ſom en **Benaading**,
„ hvortil Kongen eene haver Ret; Men ſom
„ en Slags Overbærelſe af Skipperen, i
„ Haab til Forbedring; ſee Friderich den An-
„ dens Soe-Ret, hvoraf denne Artikel
„ er tagen.

c) Naar paa Coſſardie-Skibe, ſom ſeile til Weſtindien, Guinea, Middelhavet eller om de Weſt, nogen Skibs-Officeer eller anden Soe-Betient, ſig i ſin Beſtilling ikke vel forholder, eller og den ikke kan betiene, da ſkal Capitainen og ſamtlig Skibs-Raad det paa Rederiets Approbation, en anden dygtig Perſon ſætte, ſom den ledige Beſtilling igien kan betiene. — Dog hvad Beſoldingen angaaer, ſkal Formandens og den, ſom udi hans Sted kommer, deres Beſolding ſammenlægges, og ſiden deraf alene den halve Deel gives den, ſom i den afſattes Sted indſat vorder, nemlig, om Formandens Beſol-

ding

ding var 30., og den som i hans Sted kommer, 20., da gives den sidste alene 25. —— Hvo som ei godvillig vil forlade sin Bestilling, eller af Misfornoielse over sin Afsættelse lader sig finde i Had imod Skibs-Raadet, Raadslag eller Stempling, skal have forbrudt 6. Maaneders Gage, eller straffes paa Kroppen, efter Forseelsens og Modvillighedens Beskaffenhed. Dog maa den Afsatte igien til Bestilling forfremmes, naar det befindes, at han sig merkeligen haver forbedret. See Skibs-Artikler af 22. Sept. 1758. XIII.

5. Artikel.

See det til forrige Artikel under Lit. c. henforte.

Om Styrmænds Dygtighed og Erfarenhed handler:

a) For Kiøbenhavn.

Skipper-Laugs-Artikler af 25. Jan. 1707. Artikel 4., som befaler, at ingen maa for Styrmand baade paa Øster-Vester- og Nord-Soen, og paa alle lange Reiser paa hin Side Bugten, antages, uden de som af Navigations-Directeuren, samt Skipper-Laugets Oldermand og 4re af de ældste og forfarenste Skippere eller Styrmænd, i Havne-Capitainens og en dertil forordnet Kiøbmands Nærværelse, er examineret og dygtig befunden, og derforuden har et got Rygte af Ædrue-

lighed og Forfarenhed, hvorom ham skal meddeles Attest.

b) For begge Riger i Almindelighed

Soe-Enrollerings Forordning af 1. Febr. 1770. i 24. Artikel for Dannmark, og 29. Artikel for Norge melder: At de, som angive sig at ville være Styrmænd, skal for Sessionen bevise at have faret i 7. Aar som Matros, og i den Tid giort et Par Reiser i Strædet, til Vestindien, eller paa andre lange Far-Vande, og at være bekiendt, (efter Forordningen for Dannmark,) i Oster-Soen og Cattegattet, og (efter Forordningen for Norge,) i Canalen; Han skal og fremlægge sit Skudsmaal, som han ved et af de i Kongens Riger og Lande værende Skippers-Laughuus af Navigations-Directeuren om sin Dygtighed, efter udstandne Prove, har erhvervet, og aflevere det forhen havte Enrollerings-Patent; hvorimod ham gives Certificatz, at han maa fare som Styrmand. See den 24. og 25. Artikel i bemeldte Forordninger for Dannmark, og den 29. og 30. Art. i den for Norge.

6. Artikel.

See følgende 8de og 25. Artikel.

7. Artikel.

Sammenlign hermed Politie-Anordning af 22. Octob. 1701. Capitel 2. Artikel 2. C. 3. Artikel

Artikel 1. 2. 3. 4., for Danmark, og af 24. Jan. 1710., for Bergen, samt de til 3. 4. Artikel 5. anbragte, især de under Lit. b. c.

8. Artikel.

Det samme befales omtrent i Skibs-Artiklerne for dem, som fare paa Vestindien, Guinea, Middel-Havet, eller paa lange Reiser om de Vest, i den 12te Post §. 2., dog med den Forskiel, at Straffens Bestemmelse er der overladt til Skibs-Raadets Gotfindende.

9. Artikel.

4. 1. Artikel 10. 15. 22.

a) Om dem, som findes i Drukkenskab, see det
b) som findes anf. til den følgende 18. Artikel.
Om Straffen for de Modvillige, som ikke ville følge med, naar Reisen forlænges, see 22. Artikel med den dertil henhr. Forordning
c) af 23. Martii 1756.
Hvorledes Bødernes Afsoning skal skee, see
d) Forordning af 6. December 1743.
Baads-Folkene paa de lange-Reiser skal med Horsomhed efterleve deres Foresattes Befalinger, være sig paa Landet eller med Skibs-Arbeide, iblant andet med Seil at tilsætte og fore, formere eller formindre, Seiladsen og Coursen at sætte, eller i andre Maader. Over den, som noget af det anbefalede forsømmer,

skal Raadet strax holde Ret til Lands eller Vands, og den Skyldige efter Forseelsen, andre til Afskye, tilbørligen lade afstraffe. Skibs-Artiklerne af 22. September 1758. 10. P.

e) Derimod skulle Skipperne opføre sig anstændigen mod deres underhavende Skibs-Folk, og ikke bruge nogen umaadelig Haardhed; Thi i Fald ved Hiemkomsten derover klages, og Skipperen deri findes skyldig, da skal vedkommende Øvrighed demem derfor ansee med en convenabel Penge-Mulct eller Fængsel efter Omstændighederne og Sagens Beskaffenhed. Forordning af 23. Mart. 1756. Artikel 4.

Videre kan herved merkes:

Tvistigheder, som maatte forefalde imellem Skipperе, eller Styrmænd og Baads-Folkene, om hvad der er passeret paa Skibet, skal paakiendes ved Skipper-Laugs-Retten rc. See Artiklerne for Kiøbenhavn af 25. Jan. 1707. Artikel 10. —— Bergen af 16. Febr. 1725. —— Men Tvistigheder, som udenlands maatte opkomme imellem Skipperne og deres Folk, (ligesom og imellem Skipperne og udenlandske Handlende,) skal af Consulen afgiøres. Forordning af 3. Mart. 1749., og af 8. Jan. 1759., sammenlignet med Tractaten af 6. April 1748.

Artikel

Artikel 4. — af 8de Dec. 1751. — af 22. Jan. 1752. — af 13. Martii 1756. Artikel 4. — af 14. October 1756. Artikel 10..

10. Artikel.

4. 2. Artikel 22. — 6. 6. Artikel 1.

Denne Artikel stemmer overeens med for anførte Reglement af 22. Sept. 1758. Artikel 41., som melder: At dersom nogen befindes at opsætte sig imod Capitainen, Skipperen eller de næst dem paa Skibet commanderende Officerer, da skal den eller de, uden al Naade, straffes paa Livet, efter forhen fældet Dom og dens Confirmation, — og for at forekomme Mytterie og Sammenrottelse, maa ingen, undtagen Capitainen eller Skipperen, sammenkalde nogen Forsamling, under 2. Maaneders Gages Fortabelse. Skulde ved nogen Forsamling videre foretages, end tilborligt, da skal Skibs-Raadet strax derover holde Ret, og uden al Naade, andre til Afsky, exemplariter lade afstraffe den, der er Aarsag til slig Stempling, som en der Mytterie har villet begynde; Dog om Forseelsen ansees med Livs-Straf, da skal med Executionen forholdes saaledes, som i Reglementets 4. Artikel er forordnet. Saavel Officerer som Gemene fra høieste til nederste, uden nogen Undersked, skal være tiltænkte, inden

Skibs-Borde, og overalt god Enighed at holde, og under Livs og Æres Fortabelse afværge al indbyrdes Modtvilligheed, Mytterie og Uenighed; See samme Reglement Artikel 8. §. 1. 2. 3.

II. Artikel.

6. Bogs 7. Capitel. ——

Denne Artikel er udstrakt og meget skierpet ved Reglement af 22. September 1758. Artik. 40. saaledes:

Dersom nogen, som er i Redernes Tieneste, understaaer sig, saa længe de tiener, og Reisen varer, at anrette nogen Tvedragt eller Uenighed, enten inden Skibs-Borde, eller paa Landet, skal de have forbrudt en Maaneds Gage, og derforuden straffes efter Krigs-Artiklerne, eller til Skibs for Masten, eller og efter Raadets Sigelse, en Tid lang i Jern paa Vand og Brod. —— Hvo der om Borde paa Skibet drager Kniv eller Værge med vred Hue, for at giøre sin Næste nogen Skade, omendskiønt ingen Skade giøres, da skal den samme med Kniven slaaes igiennem Haanden til Masten, og skal staae saa længe, indtil han drager Kniven igiennem Haanden, og derforuden have forbrudt 2. Maaneders Gage; Saarer han nogen, da skal han drages under Kielen, og derforuden have forbrudt 6. Maaneders

Gage-

Gage; og om endskiont dette holdes for Livs-Straf, saa skal dog saadan Dom, efter Skibs-Raadets Kiendelse strax exeqveres.

12. Artikel.

§. 6. Artikel 5. og 13.

a) Straffen for dem, som lade Manddrabere undkomme, er Boes-Lods Forbrydelse og Slaverie i Jern deres Livs-Tid. See Forordning af 21. September 1695.

b) Ellers er Straffen for Drab for dem, som seile paa de lange Reiser, skierpet ved Regl. af 22. September 1758. Artikel 40. §. 4. og 5. saaledes: At dersom nogen inden Skibs-Borde dræbes, eller saaledes saares, at han doer af saadan Skade, da skal den Levende, som Gierningen haver begaaet, efter tilforn holdet Ret, Overbevisning og udi Skibs-Raadet strax paa friske Gierninger afsagt lovlig Dom, uden al Naade bindes ved den Døde, og begge tilsammen kastes over Borde, hvilken Execution, efter saadan foregaaende lovlig Omgang, strax maa exeqveres; og skal Gierningsmanden have forbrudt alle sine Maaneds-Penge, de halve til Kongen, og de halve til Rederne. — Og befindes det, at han er en som staaer for Regnskab, og noget til Rederiet enten i en eller anden Maade skulde skyldig blive, og han Midler efterlader foruden hans resterende

Lon, da skal alle hans Midler, hvor de ere og findes være til Rederiet forbrudte og hiemfaldne, indtil Fyldestgiørelse og Betaling ev skeet, for hvis han befindes skyldig.

13. Artikel.

3. 19. (N. L. 21.) Artikel 1. og 2. —
6. 6. Artikel 1. —

Om Danske Undersaatter (følgelig ogsaa Skibs-Folk) begaae Drab udenlands, see de med adskillige udenlandske Magter oprettede Tractater, som herefter opregnes.

14. Artikel.

Sammenlign hermed Skibs-Artiklerne for dem, som seile om de Vest, m. f. St., udg. den 22. Sept. 1758. No. 17., som omtrent stemme overeens med denne Lovens Artikel, undtagen i Henseende til Straffen, hvorom Reglementet siger: At de Bartskierere, som tage utilladt Betaling, skal straffes som vedbør, og derforuden igiengive hvis de i saa Maade oppebaaret have; Dog kan ogsaa dette forenes med Loven; Thi ved det første, nemlig at straffes som vedbør, kan forstaaes den Straf, som meldes i Loven, og det sidste er ingen Straf, men en blot Erstatning. —
Nøglen til Bartskiererens Kiste skal altid være i Kajutten, og naar han noget behøver, da skal det ham udleveres af Kisten efter Nødtørftighed,

torftighed, og ved Dag og Datum skrives, hvad der udtages.

15. Artikel.

4. 1. Artikel 9.

Hermed maa sammenlignes Skibs-Artiklerne for dem, som fare til Vestindien, Guinea, Middel-Havet og om de Vest, som blant andet melder:

a) I 22. Post, at Victualier af Brød, Øl, Vand og andet saadant, skal efter Vegt og Maal, enhver sin Anpart uddeles, og til bestemt Tid, efter den derover givne Spisetaxt, saavel udi Kajutten, som ellers, af enhver annammes. — I 23. Post, at enhver skal holde Maaltid paa den Plads ham anvises, og lade sig noie med den Ranzon (Ration) som Spisetaxten tilholder; hvo sig herimod sætter, skal have til Rederiet forbrudt alle sine Maaneds-Penge, og derforuden efter Sagens Beskaffenhed straffes paa Kroppen: at i Henseende til Ranzonen, skal til saa mange Folk, som af Bakken sammen æde, eller af Staab sammen drikke, i Bakker, Staab eller andre Kar leveres: At der altid for Morgen-Maaltid, og efter Aftens-Maaltid, skal Bøn med Lovsang holdes. — I 24. Post, om Officerer og andre, som ikke spise i Kajutten. — I 25. Post, om Buttelerene. — I 26. Post, om Drikke-Ranzonen:

Ranzonen: At enhver skal sin Ranzon af Viin og Brændevin strax fra Butteleriet annamme, og ikke have Magt at give eller sælge nogen anden Fremmed det. Hvo det ikke vil annamme, han skal lade det blive, og ikke have Magt samme sin Portion siden at fordre. Dersom og nogen 2de gange fordrer Ranzon, han skal miste en Maaneds Gage, og sidde 8. Dage i Fængsel paa Vand og Brød. Vinen, samt andre Victualier, skal tappes og hentes af dennem, som af Skibs-Raadet til Uddeling ere forordnede.

b) I 28. Post, at ingen maa kaste nogen Victualier over Borde, af Aarsag, det ikke skulde være got, uden det skeer med Capitainens eller Skipperens, eller den næst ham commanderende Officeers Bevilling, dog at det af Skibs-Raadet samtligen forhen er vorden beseet, og derefter besluttet, og udi Protokollen Qvantiteten og Qvaliteten ved Dag og Datum til Eftersyn indført. Hvo herimod gier, miste hver gang en Maaneds Gage, og derforuden af Skibs-Folket tampes for Masten.

16. Artikel.

Denne Artikel igientages i Forordning af 23. Martii 1756. Artikel 4., dog saaledes, at Straffen for Skipperne, i Fald de herimod handle, ved Hiemkomsten skal bestemmes.

See

See videre det som i Skibs-Artiklerne af 22. September 1758. XI., om Skibenes Anliggende og Forfriskning Indkiøb meldes.

17. Artikel.

See Reglement af 22. September 1758. XXIII., som er udd. til næstforegaaende 15. Artikel.

18. Artikel.

a) 4. 1. Artikel 9. —— See Skibs-Artiklerne af 22. September 1758. XXVI., angaaende Drikke-Ranzonen, som til den foregaaende 15. Artikel i dette Capitel findes anb., —— hvortil kommer den XXVII. Artikel sammesteds angaaende Drukkenskab, at om nogen, som tiener Rederne, drikker sig drukken, naar han er paa Skibet, da skal han hver gang have forbrudt en Maaneds Gage, og de Gemene straffes efter Sagens Leilighed, og det hele Skibs-Raads Gotfindende; Men om det skeer paa hans Vagt, eller i anden Redernes Forretning, da at straffes efter Krigs-Artiklerne.

b) Hvo der efter besat Vagt ved Land eller til Sees nogen Rumor, Bulder eller Ulyd, eller og den Plads, som han er sat paa, ikke vel bevarer, og seer til, at til Skibs intet Fartøi eller Skibe, enten Nat eller Dag kommer uadvaret, eller uden Forlov om Borde, skal uden al Naade, efter forhen ergangen

ergangen og confirmeret Dom, straffes paa Livet, og hans resterende Gage til Rederiet være forfalden. —— Hvo sin Vagt forsømmer, eller lader andre vaage for sig, med mindre det skeer med Capitainens, Skippers, eller den næst dem commanderende Officeers Villie og Videnskab, skal derfor straffes efter Krigs-Artiklerne, eller til Skibs under Kielen, for Masten, eller paa sin Gage, eller Maaneds-Penge, alt eftersom derpaa af Vedkommende for Ret kiendes; Det samme skal og forstaaes om dem, som paa deres Vagt findes sovendes; sammesteds Artikel XVIII. XIX. ——

c) Ingen maa udi Skibet, Rummet, Buttelleriet, Kabyssen, mindre i Krud-Kammeret, Ild eller Lunte optænde, eller optændt have, uden Vedkommendes Villie, Videnskab og Befaling, under 2. Maaneders Besoldings Fortabelse, og desuden videre Straf, efter Skibs-Raadets Tykke, sammesteds XXIX.

Videre kan ved denne sidste Materie henføres:

a) For bege Riger, og især til Norske Lov, som i denne 18. Artikel melder om Tobaks-Drikken, kan hertil henføres de ofte paaberaabte Skibs-Artikler af 22. September 1758. XXX., som befaler: At ingen, være sig Høie eller Lave, Over- eller Under-Officerer, til Gemene inclusive, maa nogen Tobak inden

Skibs-

Skibs-Borde drikke, uden paa det øverste Dek med Hytten paa Piberne, under 2. Maaneders Gages Fortabelse, dog at dermed vorligen omgaaes, og de Uforsigtige i Tide paamindes og straffes, paa det ingen Ulykke kan være deraf at befrygte.

Ligesaa kan mærkes den Forsigtighed, som, for at forekomme Ulykke ved Antændelse, bør anvendes ved Krudets Vending og Tørring til Skibs. Skibs-Artiklerne af 22. Sept. 1758. XXXI.

b) For Danmark, nemlig Kiøbenhavn og Christianshavn

Er Tobaks-Smøgning paa Skibe, eller Fartøie om Dagen i Canalen og Havnen forbuden under 1. Rigsdalers Straf. Ligesaa er det forbudet at anlægge nogen Ild til Mad eller andet at varme, under 4. Rigsdalers Straf, hvoraf Angiveren nyder det halve; Skulle nogen anlægge Ild om Natten paa noget Skiberom, enten det ligger inden for Toldboden, eller og uden for Bommen, inden for Castels-Pynten, da betales i Straf til Havne-Cassen af Skipperen 10. Rdlr.; hvoraf Angiveren nyder Halvparten; Men i Mangel af Betaling at arbeide paa Vand og Brød 4. Maaneder i Skubkaren. Skeer saadant Nat eller Dag i Farvandet, saavidt Kongens Flode ligger, betales af

Skipperen

Skipperen 20. Rdlr., hvoraf Angiveren nyder den halve Deel og Havne-Cassen den anden halve Deel; Haver Skipperen ei dertil været Aarsag, da den Skyldige at betale Straffen, eller og at lide paa Kroppen. De Skibe, som overvintre og ere afrakkede, paa 50. til 100. Læster, skal have 4. Lædders Brand-Spande, 2de Gitters og 1. Øxe, under 4. Rigsdalers Straf; Men de Skibe under 50. til 25. Læster, 2de Lædder Brand-Spande, og een Øxe, under 2. Rigsdalers Straf. Forordning af 18. April 1744. Artikel 5.

For Norge.

Politie-Mesteren i Bergen skal ei tilstede nogen, at have Ild eller Lys paa Skibene og Jægterne, saa længe de ligge udi Vaagen, (Havnen,) under den Straf's tilborlig Execution, som derpaa sat er. Politie-Anordning af 24. Jan. 1710. Cap. 7. Art. 3. Dette Forbud, saavelsom og mod Bxj- og Tieres-Sydning, er igientaget ved Havne-Forordning for Norge af 16. Sept. 1735. Artikel 4., og saaledes skierpet, at dersom nogen Skipper eller Folk handler imod Forbudet, skiont ingen Skade deraf er kommen, skal han dog første gang give til Straf 10. Rigsdaler, anden gang 20. Rigsdaler, og tredie gang arbeide i nærmeste Fæstning et Aar;

Aar; men vorder Skade derover foraarsaget, skal han, foruden Boderne, erstatte al den Skade, som beviſes at være skeet, og Skib og Gods derfor, uden nogen Slags Indvending, hæfte, samt den, Forseelsen begaaet haver, om det er første gang, arbeide i nærmeste Fæstning 3. Aar, og dersom Skaden er større end den af Skib og Godses Beløb, og den Skyldiges øvrige Formue kan erstattes, da at arbeide i Jern i nærmeste Fæstning, indtil det Resterende, ved 6. Skillings Afkortning for hver Dag han arbeider, er bleven liqvideret og aftient. Paa lige Maade forholdes, dersom nogen ved Digten eller Kielhaling, lægger Ild an, eller kaaer Bæg og Tiere paa andre Pladser, end de dertil anviste. See videre om denne Materie de i begge Riger udkomne Politie- og Brand-Anordninger.

19. Artikel.

§. 1. Artikel 2. —— §. 14. Artikel 55., med de dertil anbr. Anordninger.

Med denne Artikel maa nu sammenlignes Skibs-Artiklerne for dem som seile til Vestindien, Guinea, Middel-Havet, ꝛc. udg. den 22. September 1758. XIV., som aldeles forbyder Tærning- og Kort-Spil paa Skibet, under Straf af en Maaneds Gages Forbrydelse og Fængsel i Jern i 8. Dage paa Hæfte.

Vand og Brød for den, som indfører slig Spil, og Straf paa Kroppen, efter Skibs-Raadets Kiendelse, for dem, som doble dermed; Desuden skulde alt hvis som vindes, eller tabes inden Skibs-Borde, være ugyldig, og ingen pligtig det at betale; Er det betalt, da skal det igien gives eller kortes i dens Maaneds-Hyre, som vundet haver. — Hvorimod det til Tidsfordriv maa tilstedes af Skibs-Raadet, at leege Skak, Dam og deslige.

De, som forspille deres Klæder paa Skibene, eller i Landet, skal straffes paa Kroppen; sammesteds XV.

20. Artikel.

Herved ere de saa kaldede Hanse-Penge afskaffede.

At slaae Vand paa nogen paa Landet, er ellers i Almindelighed forbudet ved Politie-Anordning for Danmark, af 22. October 1701. Capitel 3. Artik. 4. For Bergen, af 24. Januarii 1710. Capitel 3. Artikel 4., under 2. Lod Sølvs Straf.

21. Artikel.

Sammenlign hermed 4. 1. Artikel 1. og 3. med den dertil anb. Instruction for Vaterskouten i Kiøbenhavn. — 6. 17. Artikel 32. og følgende.

22. Ar-

22. Artikel.

Denne Artikel er skierpet og nærmere bestemt ved Forordning af 23. Martii 1756. Artikel 1. og 3. saaledes: At naar Reisen er noget lang, enten om de Vest, eller andensteds hen, skal Skipperne i Vater-Skoutens Overværelse, (hvor saadan Betient er beskikket,) slutte og indgaae de imellem dem og Skibs-Folket, angaaende en forestaaende Reise, oprettende Skibs-Ruller eller Hyre-Contracter; hvori tydelig og udtrykkelig skal indfores, at Skibs-Folket, saalænge Reisen maatte vare, skal og vil forblive paa Skibet, og ved forandret eller forlænget Reise være fornøiet med den Hyre, som dennem udloves; hvilken Hyre Skipperen paa Skibs-Rullen, eller Hyre-Contracten anforer, og ved Hiemkomsten med Notarial-Forretning, eller den Kongelige Consuls Atteſt, i Fald nogen der paa Stedet er, beviser, at saadan Hyre til de Steder, hvorhen Reisen er forlænget, er brugelig; Og skal med saadan Notarial-Forretning tillige følge fra det Sted, hvor Skibet ligger, 2de Kiøbmænds og 2de Skipperes udgivne Forsikring for Folkenes Hyre. — Naar da nogen af Skibs-Folket, tvertimod deres ved Afreisen fra Kongens Lande indgangne Forpligtelse, ikke for den Hyre, som paa det Sted er brugelig, hvorfra Reisen for-

længes, vil folge med Skibet, da skal saadan en ved Hiemkomsten, for sin Modvillighed og Ulydighed af vedkommende Øvrighed efter Loven exemplariter straffes. — Til hvilken Ende Skipperne ogsaa i slige Tilfælde kan søge Consulernes og Agenternes Hielp, saafremt nogen paa saadant Sted er beskikket; hvis ikke, da maa de, for at bringe en saadan Opsætsig til at efterleve sin Forpligtelse, umiddelbar vende sig til det Steds Øvrighed, hvor saadan Modvillighed er skeet, og efter forbemeldte Equipage-Rullers og Notarial-Instrumenters Indhold, nærmere Rettens Bistand forvente.

See videre det som til næstfølgende 23. Artikel vorder anbragt.

23. Artikel.

a) Denne Artikel er nu tydeligere bestemt ved Forordning af 23. Martii 1756. Art. 2. og 4. saaledes: Skulle der ved Hyre-Contracten, med Skibs-Mandskabet være accorderet en fuld Hyre for en Reise, og Skipperen imidlertid, til sit Rederies Beste, enten forkorter, forandrer eller forlænger den, da skal Skibs-Folket nyde en efter Reisens Beskaffenhed proportioneret Løn, som indrettes enten maanedsviis, eller for hele Reisen, efter det Steds Brug og Vedtægt, hvor Stedet ligger; hvilket ved Notarial-Instrument, ligesom i forestaaende

restaaende Artikel er meldet, skal bevises og godtgiøres, og videre have de ikke at forlange. —— Skipperne, naar de have med deres Folk om fuld Hyre for en Reise truffen en vis Accord, og de paa et Sted til Rhedernes Fordeel holder unyttige Ligge-Dage, enten for at bekomme anden Fragt, eller giøre bedre Marked, skal være tilforpligtede proportionaliter at forbedre Folkenes Hyre.

b) Lastens Brydelse, (som i denne Artikel omtales,) maa paa de lange Reiser om de Vest ꝛc. ikke skee, uden høieste Nød. Skibs-Artiklerne af 22. September 1758. XLVIII. §. 2.

24. Artikel.

4. 1. Artikel 3.

25. Artikel.

Paa de Coffardie-Skibe, som fare til Vestindien, Middel-Havet, ꝛc. skal ingen have Magt til, uden Capitainens, eller næst ham den Høieste paa Skibet commanderende Officeers Forlov, at sende nogen Chaloupe, Baad eller andet Fartøi fra Borde, det være sig af hvad Aarsag det være kan. Skibs-Artiklerne af 22. September 1758. XII. §. 1.

26. Artikel.

4. 1. Artikel 3.

Udi Vater-Skoutens Protocol skal ved de Skibs-Folks Antagelse, som hyres til udenrigs Reiser, indfores, til hvad Reise de ere antagne, og paa hvad Vilkaar, samt hvor meget dem til Hyre eller Maaneds-Penge er lovet, og hvor meget de deraf strax have annammet, med videre.

Ellers stemmer denne 26de Artikel næsten fra Ord til andet overeens med Soe-Enrullerings-Forordningen af 1ste Febr. 1770. Artikel 31., i den for Norge 36. Artikel, dog at denne sidste i Slutningen tillige bestemmer det Tilfælde: Naar en Skipper giver sit antagne Mandskab Afsked, efter at han med samme om Hyren er vorden forenet, og uden skiellig Aarsag tager andre i deres Sted, efterat de første allerede have baglastet Skibet, nemlig, da skal saadanne Skippere, eller deres Redere være pligtige at erlægge den fulde Hyre, som Skipperen med Folkene er forenet om, hvoraf den halve Deel skal tilhøre Folkene, som Skipperen har antaget og forladt, og naar de det bemeldte Arbeide have giort, den anden halve Deel tilfalder Soe-Qvæsthuset. —— Sammenlign hermed Slutningen af den følgende 33. Artikel, og 3. 19. N. L. 21. Artikel 15.

Videre

Videre kan hertil henfores:

Hvormeget af Skibs-Folkenes Hyre til Vater-Skoutens Belønning bør afkortes. See Instructionen, som forhen er hentydet til 3. Artikel. —

Og til Danske Fangers Ranzonnering. Sammesteds Artikel 16. Forordn. af 13. Martii 1716. —

Til den Algierske Slave-Casse, Forordning af 21. Aug. 1747. Artikel 3. —

Og ellers til Ranzon-Penge i Almindelighed af de til de Americanske Eilande, og Kysten af Guinea farende Skibs-Folk og Skibe. Forordning af 9de April 1764. Capitel 8. Artikel 1. Forordn. af 22. April 1767. See videre herom Told-Forordningen af 26. November 1768. Capitel 21.

27. Artikel.

4. 20. Artikel 8. —

Denne Artikel igientages fra Ord til andet i Skippernes Laugs-Artikler for Kiøbenhavn af 25. Jan. 1707. Artikel 9. — for Bergen af 16. Febr. 1725.

28. Artikel.

Hertil kan lægges: Om Skippernes egen Føring, hvorom meldes i Kiøbenhavns Skipper-Laugs-Artikler af 25. Jan. 1707. Artikel 9.

saaledes: Alle Skippere, som ere Borgere i Kiøbenhavn, og i Skipper-Lauget indskrevne, maa efter Fr. af 16. April 1681. forhandle de Vahre, som dem selv tilkomme; Men de Vahre, som føres vestvert fra, saasom: Salt, Viin og deslige, skal Skipperne først tilbyde og sælge til deres Redere eller Befragtere, om de ville give dem ligesaa meget derfor som nogen anden; Men hvis de det ikke ville, da stande det dem frit for at sælge til hvem de lyste. — Hermed maa dog sammenlignes Forordning af 4. Aug. 1742. Artikel 8. som melder: At ingen Skipper, inden eller uden Byen boende, maa sælge Kiøbmands-Vahre, som komme fra fremmede Steder, det være sig forarbeidede eller uforarbeidede, af Skibe eller Fartøier, uden i hele Ladninger eller en Gros.

For begge Riger:

Naar strandet Skib og Gods vorder solgt, tillades det Skibs-Folkene, ubehindret at tage til sig deres med Rette tilhørende Kister og Baadsmænds Føring; ellers staaer det dem nem frit for, om de ville sælge deres Tøi til Biergelons og Tolds Betaling. Forordning af 21. Martii 1705. Artikel 19.

29. Artikel.

4. 2. Artikel 8. —

30. Ar-

30. Artikel.

4. 1. Artikel 9. 18.

Herved kan erindres:

Skibs-Artiklerne af 22. September 1758. XLVI., som melder: At alle de Misgiernin-ger, som af nogen kunde begaaes, og ei saa egentlig i Artiklerne vare opregnede, derover skal efter Kongens Lov og Forordninger, samt Soe-Coutume tilbørligen kiendes og dømmes saaledes, at enhver efter sin Fortieneste vorder lønnet og straffet, alt efter Sagens Leilighed, som Ret kan være.

31. Artikel.

4. 1. Artikel 3.

See videre det som er anført til næstforegaaende 14. Artikel.

a) Dersom nogen paa Coffardie-Skibe, som fare til Vestindien, Middel-Havet, Guinea eller om de Vest, skulde ved fiendtlig Anfald vorde saaret, imidlertid han gior hvad han bør og holder sig vel, da skal han fri læges af Bartskieren, og skulde han saa aldeles vorde lemlestet, da skal ham derfor af Rederne noget vist betales. Skibs-Artiklerne af 22. September 1758. XVI. §. 2.

Men de Skibs-Folk, som vorde lemlestede i Kongens Tieneste, saa at de ikke kunne for-

tiene deres Brød, maa deres Livs-Tid nyde visse Portioner, enten i Penge eller Spise, til deres Ophold, af Hospitalernes Indkomster, som oppebæres af hvis Kongerne, Høilovlig Ihukommelse, samme Hospitaler have tillagt, og hvorpaa ingen Particulaire Fundatser findes. Forordning af 23. Junii 1683. Art. 5.

b) Paa de Skibe, som seile til Vestindien ꝛc. skal Assistenten, eller Skriveren paa Skibet, naar nogen ligger paa sit Yderste, lade i 2de af de Anordnede i Skibs-Raadet deres Overværelse, samle og have Omhu for den Syges Gods og Brevskaber; og saasnart nogen ved Døden afgaaer, da strax de Afdødes Gods at registere, og Registerings Forretningen i Protocollen indføre, og af samtlige lade underskrive. Intet maa sælges underhaanden, af det som saaledes af den Dødes Gods er registeret, enten det er paa Henreisen eller paa Hiemreisen til Kiøbenhavn, men bør efter samtlig Skibs-Raadets Foranstaltning auctioneres for Masten offentlig, og hvad som ei vorder solgt, saasom den Afdødes Førings-Gods, maa Arvingerne til Beste hiemføres, med videre, see Skibs-Artiklerne af 22. Septemb. 1758. V. —— Om sidste Villie eller Testament, som giøres af Skibs-Folk, imedens de ere paa Reisen, see sammesteds Artikel XIV., som findes anb. til 5. Bogs 4. Capitel.

Consuler,

Consuler, som paa udenlandske Steder ere beliggende, skal være danske og norske Undersaatter behielpelige, og iagttage deres Tarv i Stervboder. Forordning af 3. Mart. 1729., sammenlignet med Forordning af 1. May 1747. Artikel 7. —— Tractat med Sicilien af 6. April 1748. —— med Tunis af 8. December 1751. —— med Tripolis af 22. Januarii 1752. —— med Genua a 13. Martii 1756. —— med den Ottomanniske Port af 24. October 1756.

32. Artikel.

" Paa denne Artikel kan Forordning af " 23. Martii 1756., som er henført til den " foregaaende 22. og 23. Artikel i dette Capitel, ikke hentydes, efterdi denne 32. Artikel " taler om saadanne Tilfælde og Aarsager til " Reisens Forlængelse eller Forandring, som " ikke staae i Skipperens egen Magt. " Den 22. Artikel tillige med Forordningen " derimod hensigter til de Aarsager til Reisens Forlængelse, som flyde af Skipperens " frie Villie og egen Bekostning.

a) Om Skipperes Frihed fra Anholdelse, eller Ophold paa udenlandske Steder, see Tractaten med Frankerig af 23. Aug. 1742. Artikel 31. —— med Sicilien af 6. April 1748. Artikel 29. 30. 31. —— med Genua af 13. Martii 1756. Artikel 28. 29. 30. ——

med

med den Ottomanniſke Port, af 13. October 1756. Artikel 10. —

Dog ſkal Skipperne være forſynede med Certificatzer og Soe-Paſſer. Forordning om Algierſke Soe-Paſſer af 1. May 1747. — Tractat med Sicilien af 6. Apr. 1748. Artikel 22. — med Tunis af 8. December 1751. Artikel 4. — med Tripolis af 22. Jan. 1752. Artikel 4. — med Genua af 13. Martii 1756. Artikel 21. — med den Ottomanniſke Port af 14. October 1756. Artikel 1. — Ligeſom de og ſkal see være forſynede med flere Documenter, Forordning af 30. Julii 1756., hvormed kan ſammenlignes i Henſeende til de Skibe, ſom beſeile America og Guinea, Forordning af 22. Apr. 1755. Artikel 1., og adſkillige Artikler i Forordning af 9. Apr. 1764. Cap. 1. 2. 4. 5., ſamt Forordning af 7. Jan. 1772., hvilken ſidſte viſer, hvor Veſtindiſke Soe-Paſſer nu ſkal ſoges.

De ſkal og være forſynede med Flag, Giös, Vimpler og Flöie, efter Forordning af 11. Julii 1748., og af 25. Martii 1757., ſamt Skibs-Artikler af 22. Sept. 1758. Artikel 44., og Tractaten med den Ottomanniſke Port af 14. Oct. 1756. Art. 1. —

For at forekomme Skibets Anholdelſe, eller Ophold paa fremmede Steder, enten formedelſt contra-

contrabande Vahres Indbringelse, eller Stridigheders Afgiørelse skal

a) Skipperen anmelde sig for Consulen baade ved sin Ankomst og Bortgang, tilkiendegive ham Ladningens Indhold, lade sig underrette om hvilke Vahre ere contrabande, med videre. Forordning af 3. Martii 1749. Artikel 10., hvilken Forordning ikke alene i Henseende til de Forretninger, som paaligge de udenlandske Consuler er bleven fornyet, men og i Særdeleshed den bemeldte 10. Artikel af samme nærmere bestemt ved Placat af 26. Apr. 1773.

b) Consulen skal være danske og norske Undersaatter paa udenlandske Steder behielpelige i Handels-Sagerne, og afgiøre de Stridigheder, som maatte opkomme imellem dem og de Udenlandske.

See videre Forordning og Reglement, hvorefter de, som bruge Handel og Søe-Fart, sig i Krigs-Tider have at rette og forholde, udg. den 30. Julii 1756., hvoraf til denne Artikel alene vorder hendraget følgende, (da Resten til 4. Bogs 7. Cap., skal vorde anbragt.) —— Dersom en Capitain eller Skipper bliver nød til, værende Reise, paa fremmede Steder at antage enten Søe-Officianter eller Matroser af de i Krig begrebne Puissancers indfødde Undersaatter, isteden for dem, som af hans Mandskab kunde døe eller desertere, da skal han forsyne sig med, og have inden Borde au-

tentiqve,

tentique, enten Notarial eller af Øvrigheden, hvor han dem antager, attesteret Beviis, som forklarer Aarsagen, samt deres Antal og Navne, med videre.

33. Artikel.

4. 1. Artikel 1. og 22., med den til dette Sted anb. Forordn., samt 34. 35., og 4. 2. Artikel 14.

Sammenlign hermed Skibs-Artiklerne af 22. September 1758. XIII.

34. Artikel.

Dommerne, som herom tales, ere de Tilforordnede i Skipper-Laugs-Retten, see Skippernes Laugs-Artikler i Kiøbenhavn af 25. Jan. 1707.; hvorfra appelleres til Hof- og Stats-Retten. Forordning af 15. Junii 1771. Artikel 8. —— og for Bergen, Laugs-Artiklerne af 16. Febr. 1725.

35. Artikel.

1. 1. Artikel 3. —— 4. 1. Artikel 34. —— 4. 2. Artikel 12. 14.

36. Artikel.

Sammenlign hermed i indenlandske Tilfælde 1. 21. (N. L. 19.) Artikel 3., og i udenlandske de Anordninger, som findes anførte til

til 4. 1. Artikel 32., angaaende Stridigheder og Ophold at forebygge.

37. Artikel.

3. 19. (N. L. 21.) Artikel 11. 14. — 4. 1. Artikel 2.

38. Artikel.

4. 2. Artikel 10. 12. —

2. Capitel.

Om

Fragt, Tilsyn og Regnskab.

1. Artikel.

De paa udenlandske Steder, hvor Consuler ere beskikkede, af Kongens Undersaatter oprettede Forskrivnings-Instrumenter og Contracter, (følgelig ogsaa Fragt-Breve,) skal af bemeldte Consuler med deres Underskrift stadfæstes og bekræftes. Forordning af 2. April 1764. — Dog er dette nærmere forklaret og bestemt ved en senere Forordning af 30. Julii i samme Aar saaledes: At derved alene

alene skal forstaaes de af Kongens Undersaatter, hvilke som Skippere eller Matroser, have paa udenrigske Steder imellem sig at oprette saadanne Acter, Contracter og Instrumenter, der i de Kongelige Retter skal fremlægges, saa at naar imellem slige nogen saadan Contract oprettes, skal samme til desto mere Troværdighed af den forordnede Consul legaliseres. —— Sammenlign hermed Forordning af 3. Martii 1749., angaaende de Forretninger, som paaligge de udenlandske Consuler.

Videre kan til denne Artikel henføres:

Det er ingen af Kiøbenhavns Indbyggaere tilladt at befragte noget udenlands fremmed Skiberom, saa længe de der af de Kongelige Undersaatters Skibe kunne bekomme, dog bør de fare for saa lidelig og billig Fragt, som nogen udlændisk Nation; Forseer sig nogen paa enten af Siderne herimod, da bøde derfor 20. Rdlr. til 3. lige Dele, nemlig til Navigations-Skolen, Børne-Huset og de Fattige i Lauget, og skal derforuden den Befragter, som sig forseer, saafremt han her af Indenlandske kan blive betient, miste det forfragtede Skib. Skippernes Laugs-Artikler af 25. Jan. 1707. Artikel 8. igientaget ved Placat af 15. Martii 1745.

For

For Bergen

Er det samme befalet ved Byens Privilegier og ved Skippernes Laugs-Artikler af 16. Febr. 1725. Artikel 14. under Fragtens Forbrydelse og 25. Rdlrs. Straf; —— dog maa det ikke udstrækkes til danske Skibe, ligesom og Laugs-Artiklerne alene melde om dem, som tilhøre udenlandske Nationer. Thi i Bergen maa i Henseende til Fragters Antagelse ingen Forskiel gjøres paa Danske og Bergenske eller Norske Skippere; Men Danske Skippere skal lige saa fuldt som de andre være berettigede til ubehindret og uformeent at antage de dem anbudne Fragter. —— Reskript af 16. Martii 1753. ——

Ingen Skipper maa indtrænge sig i nogen anden Skippers Fragt, eller den forspilde under 10. Rdlrs. Mulct og Fragtens Mistelse; bemeldte Laugs-Artikler 15., og de for Bergen 14. Post.

Hvorvidt det er Skippere, som til deres Reiser til St. Croix have erholdet latinsk Søe-Pas, tilladt at tage Ladning, (følgelig og Fragt,) ved fremmede Colonier i America, see Forordning af 7. Januarii 1772.

2. Artikel.

a) Certepatier skal, ligesom andre Contracter, skrives paa stemplet Papiir i 1ste Classe, som

Forordning af 23. Jan. 1719. udviser, see Placat af 7de April 1752.

Hvorvidt Consulernes Ratification for de paa udenlandske Steder oprettende Certepartier behoves, see Forordningerne af 2. April, og af 30. Julii 1764., som begge ere anførte til foregaaende 1. Artikel. —— Dog skal de Danske Consuler ikke alene i Almindelighed paasee, at god Tro og Love i Henseende til de Danske Undersaatters Handel med Fremmede vorder ovet, og al Bedragerie forebygget, eller opdaget, men og i Særdeleshed, at samme i Henseende til Certepartier og Fragt-Breve vorder iagttaget, og naar Consulen maatte opdage noget herimod at være mishandlet, da skal han saadant til General-Landets-Oeconomie og Commerce-Collegium indberette, som tilkiendegiver den beviislig Forbrydelse for det Steds Øvrighed, hvor den Straffældige opholder sig, hvorefter han paa sin egen Bekostning, skal tages under Rettens Tiltale, og efter hans Forseelsers Beskaffenhed med ufortrykkelig Penge-Straf eller Fængsel belægges. Forordning af 8. Jan. 1759.

b) I alle Skibs-Fragter, som Amtsforvalterne betinge, Transporter med Soldater og deslige undtagen, skal kortes en halv Procent til Land-Cadet-Cassen, foruden de ellers sædvanlige 1½. Procent for stemplet Papiir og prompte.

prompte Betaling; See Kongelig Resolution af 27. Julii 1757.

c) Hvorledes Connossementer skal indrettes for danske neutrale Skibe, naar andre Sø-Magter i Krig ere begrebne, viser Forordning af 30. Julii 1756. Artikel 12.

3. Artikel.

4. 2. Artikel 6.

Dette er i Hensende til Befragterne; Men hvorvidt Skipperne skal ansees i Hensende til deres Folke-Hyre, naar de holde unyttige Liggedage, viser Forordning af 23. Martii 1756. Artikel 4., som findes anfort til 4. 1. Artikel 23.

4. Artikel.

Hvor meget der i Danmark og Norge skal betales for en Notarial-Protest-Forretning, viser Forordning af 31. Jan. 1738.

5. Artikel.

4. 2. Artikel 12. 13.

See de til 1. Artikel anbr. Forordninger, om hvorvidt Skippernes paa udenlandske Steder oprettende Contracter behove Ratification.

Om Skipperen bryder sine med fremmede Kiøbmænd sluttede Contracter eller Certepartie, og om bedrager eller bedrages, see Forordning af 8. Jan. 1759., som forhen er anfort.

Skipperne maa til deres Forretninger, Handelen og Farten angaaende, saasom Kiøb og Sal, Skibs-Fragter og Klareringer, betiene sig af en Factor, Correspondent eller Commissionnair, uden at være bunden til Consilien. Forordning af 3. Mart. 1749. Art. 2. 3. hvormed kan sammenlignes Tractaterne af 6. April 1748. Artikel 3., og af 13. Martii 1756. Artikel 3.

7. Artikel.

Om ulykkelige Hændelser til Sees, see det nærstfølgende 3. Capitel.

Om Skipperes og Skibes Frihed fra Arrest eller Beslag paa fremmede Steder til fremmede Magters Tieneste, see de til 4. 1. Artikel 32.

8. Artikel.

4. 1. Artikel 29.

Hermed kan sammenlignes Skibs-Artikler for dem, som fare til Vestindien, Middel-Havet &c. udg. den 22. September 1758. XLIII §. 2. som melder: At Capitainen eller Skipperen skal paa Reisen bruge største Sparsommelighed med Afdelinger og Kammere, saaledes at han betiener sig deraf til Redernes Fordeel, og i Hensende til at paa Hiemreisen, ei saa stort Rum til Brod og Krud-Kammer behoves, som paa Udreisen, skal der søges Rum paa beste Maade, til at berge Redernes Gods og Retourer.

10. Ar-

10. Artikel.

a) Hvorledes Skipperne skal forholde sig ved Østers Fragter, viser Forordning af 13. December 1736. Artikel 6. og 8., samt Forordning af 7de October 1740. Artikel 6. 8.

I Henseende til dem, som seile til Middel-Havet, Vestindien, Guinea og om de Vest ꝛc. melder Skibs-Artiklerne af 22. September 1758. XLIII. §. 1., at enhver Officeer, som paa Skibet fra og til eller udi Europa farer, især i Vestindien, eller paa de Steder, hvor Skibet skal tillades, skal paaagte, at Lasten vorder vel stuet, og Skibet fuldt tilladt, saa at intet Rum unyttigt bliver tilovers, men at Skibet vorder fuldkommelig og vel til Redernes Fordeel beladt.

b) Om utroe og tyvagtige Skipperes og Styrmænds Straf, som bortvende det dem betroede Skib eller Gods, see Forordning af 5. Febr. 1751. anb. til den følgende 13. Artikel i dette Capitel.

11. Artikel.

a) See alt det som til 3. Bogs 10. Capitel om Maale-Politiet findes anbr. —— deriblant er og Forordning af 5. May 1683., om Maalere, Veiere og Vragere ꝛc. som iblant andet befaler i 1ste Part, at ingen Skipper maa losse noget af hvad som kiøbes eller sælges,

med mindre det maales ved de dertil forordnede Maalere; Gior nogen herimod, bøde til Maaleren 4. Rdlr. —— At Maalerne skal øse i Tønden det som de maale, og det med et ret rund Strygholt stryge. —— At Byens Korn-Maaler skal holde rigtig Bog paa alle Slags Styrte-Gods, som til enhver Kiøbstæd vorder indført til at sælges; og derhos antegne, om det fra ind- eller udlændiske Steder kommer, og altid være pligtig til, under sin Haand at give en rigtig Fortegnelse, paa alt hvis som af hvert Skib losses, være sig til de Kongelige Betiente, som for Kongens Interesses Skyld det kunde ønske, eller og til den Kiøbende og Sælgende. Befindes han herudi forsømmelig, modtvillig eller urigtig, bøde 1ste gang, 2. Rdlr., anden gang dobbelt, og 3die gang miste sin Bestilling. —— At Stads-Maaleren nyder til Løn for sig og Under-Maalere en halv Skilling Danske for hver Tønde, hvorimod han selv skal skaffe Maale-Tønde og Strygholt. —— Skaffer han derforuden Sække til Vahrene at opføre, nyder han baade for Maalingen og Sækkene af hver Tønde 1. Skilling. —— Tager eller fordrer han mere, da bøde for hver gang 1. Rdlr.; —— dette er udtrykkelig igientaget for Stads-Maalerne i Aalborg, ved Rescript af 14. April 1769. —— Om rette justerede Tønder og Fustager, see det som

derom

derom til bemeldte 3. Bogs 10. Capitel, er anført.

b) Denne Artikels Slutning bør nu og med mere iagttages, naar nogen Skipper maatte være befragtet med Magazin-Rug; og hvorvidt han med sine Folk, om paafordres, bør aflægge eedelig Forklaring ved Udlosnings-Stedet, see Kongelig Resolution af 20. Oct. 1756., indført i Rothes Samlinger; Samme melder blant andet: At ved Magazins-Korns Udskibning skal ikke alene i Skipperens Overværelse udtages, og af udnævnte Mænd forsegles 3de Prover af Kornet, men ved Ankomsten dermed skal Skipperen med sine Folk eedelig forklare og bevidne; hvor længe Ladningen har været underveis, om den formedelst Soe-Skade er vorden fordervet, item om Skibet har været hægt og tæt, eller hvad dermed kan være foregaaet; Ligeledes skulle og Skibs-Folkene svare til hvad Spørsmaale, der videre maatte findes fornoden at giøre til Sagens Oplysning; Men især forklare, i Fald Ladningen har været længe underveis, om Skipperen flittig har havt Agt paa, at Kornet, i Følge denne Lovens Artikel, er vorden kastet, og derved Mugenhed og Forderv søgt at forekomme, hvilket Forhør bør skee i hans Overværelse, som udmeldes at være ved Besigtelsen paa den assendende Betients vegne.

12. Artikel.

1. 13. Artikel 1. —— 4. 1. Artikel 35. —
4. 2. Artikel 5. 14. —— 4. 3. Art. 1. 18. —
4. 4. Artikel 1. 5. —— 5. 3. Art. 10. 11.

Naar Consulers Ratification paa udenlandske Steder behoves, see de til 5. Artikel anb. Anordninger.

Om Skibes ulovlige Afhændelse eller Bortvendelse, handler den til nærstfølgende 13. Artikel henhørende Forordning af 5. Febr. 1751.

Om lovlig Afhændelse i Skibbruds Tilfælde m:lder 4. 4. Artikel 1., med den dertil henhørende Forordning af 21de Martii 1705.

13. Artikel.

a) See de ved nærstforegaaende Artikel antegnede Parallel-Steder, hvortil her kan tillægges:
4. 1. Artikel 21. —— 4. 2. Artikel 20. —
og den følgende 14. Artikel, som indeholder en Undtagelse i Nods Tilfælde.

b) Denne og den foregaaende 12. Artikel er nu skierpet ved Forordning af 5. Febr. 1751. saaledes: At naar nogen Skipper, Styrmand, eller Skibs-Folk maatte befindes paa en tvivagtig eller undersundig Maade at have forkommet eller bortvendt det dennem under Hænder betroede Skib eller Gods, da skulle de foruden Igiælds og Tvigiælds Erlæggelse, samt deres Hoved-Lodders Forbrydelse,

saaledes

saaledes ansees og straffes, at de skyldig befundne Skippere og Styrmænd skulde dømmes til at miste deres Liv i Galgen, (dog er Galge-Straf nu ophævet og forandret ved Forordning af 27. April 1771.) og de øvrige saa mange som derudi have været Medhielpere, Medvidere eller Hælere, at stryges til Kagen, have Tyvsmerke i Panden og arbeide i Fæstnings-Jern deres Livs-Tid; Og, paa det at saadanne Misdædere paa ingen Maade skulle vide dem sikre, saa er det alle og enhver Vedkommende strængelig forbudet, under Kongens høieste Unaade, slige bevislige skyldig befundnes Mishandling at fordølge, efterlade, eller med dem derfor at optinge, men de bør det strax for Øvrigheden angive og aabenbare, paa det de Skyldige ved lovlig Omgang, efter Fortienesse, og til andre ligesindedes Exempel og Afskye, uden al Naade, kunne vorde afstraffede.

Merk videre:

Det er Told-Betienterne forbudet, at tilhandle sig nogle af de til Fortoldning angivende ædende eller drikkende Vahre, ved Told-Forordning af 26. November 1768. Cap. 1. Artikel 9.

14. Artikel.

4. 1. Artikel 33. 34. 35.

Herved maa iagttages, at Skibe, som i Dan-mark eller Norge ere bygte, maa ei til Frem-mede sælges, forend efter 10. Aars Forløb, efter at de ere bygte, Forordning af 2. Junii 1671. —— Ligeledes maa ei til Fremmede sælges de til Brændeveds-Fart her i Landet bygte Skibe, saafremt Vedkommende ikke ville være forbundne, igien at tilbage betale det bekomne Premium. Rescript af 5. Februarii 1761.

15. Artikel.

Hermed maa nu sammenlignes det som er an-ordnet for dem, som fare paa de Cossardie-Skibe der seile til Vestindien, Guinea, samt Middel-Havet, eller paa lange Reiser om de Vest, ved Skibs-Artiklerne af 22. Sept. 1758. XLVIII. §. 2., at dersom Skibet paa Hiemreisen skulde være nød til, enten i Kon-gens Riger og Lande, eller andensteds, at indløbe, da maa ei nogen, hvo det og være maatte, noget Gods, af hvad Navn end nævnes kan, af Skibet hemmelig eller aabenbare udsnige eller sælge, og søge det omsider at undskylde, under Pretext af Mangel paa et eller andet, som til Skibs Fornødenhed kun-de behøves; Findes nogen herimod at handle, miste sit Gods eller dets Værdie, fare foruden Hyre, og være derforuden anden høi Straf undergiven, eftersom deres Sø-Pasfer eller

Sø-

Soe-Breve udvise hvem de ere, og det ved sammes Forevisning ikke kan mangle paa Credit hos Fremmede, hvilket Rederne da, som sædvanligt, efter indkomne rigtig Bevis igien betale; Men i Kongens egne Havne kunde de, om behoves, søge Credit hos de Kongelige Betiente, som dennem paa Redernes Credit med alting kan forsyne.

16. Artikel.

Sammenlign hermed Skibs-Artiklerne af 22. September 1758. XXIII., som findes anb. til 4. 1. Artikel 15.

17. Artikel.

Sammenlign hermed den foregaaende 10. Artikel, saint den ved den følgende 11. Artikel i dette Capitel anførte Kongelige Resolution af 20de October 1756., som angaaer Styrte-Gods, nemlig det Kongelige Magazin-Rug. —

19. Artikel.

Denne Art. er for dem, som seile til Vestindien, Guinea, samt Middel-Havet, eller paa lange Reiser om de Vest, nærmere bestemt og udvidet ved Skibs-Artiklerne af 22. Septemb. 1758. No. XXXIX. saaledes: Capitainen, Skippere og Styrmænd, skal holde rigtige Dag-Registere over alt paa Reisen forefal-

dende,

dende, efter rette Søe-Mands Brug og Maade, og dem altid i Stand holde, og hver Middag uden noget Paaskud eller Undskyldning slutte. Samme skal, saalænge Reisen vedvarer, continueres, og efter Hiemkomsten til Rederne leveres; og have de ellers derforuden at give tilkiende, hvad som helst de paa bemeldte Reise have forfaret, foruden de sædvanlige Søemands Observationer, nemlig om Veir og Vind, Havne, Oer, Reverer, Land, Seiladsen, Cours, Mile, Breden saavel efter Gisning, som befundne Longitudine, Misviisninger af Compasser, Strømme ꝛc., om Trafiqve underveis paa fremmede Steder, og al anden Leilighed. — Desuden skal efter den foregaaende XXXVI. Artikel, det som sluttes angaaende Differencer i Coursen og Gisningen, i Protokollen ved Dag og Datum indføres, og af samtlige Skibs-Raadet underskrives. — XLIV. Artikel, alle Kanon-Skud, som skeer af Constablerne, anteegnes ved Aar, Maaneder, Dag og Datum, saa og af hvad Aarsag det skeer, paa det der kan vides, om Instructionen, angaaende de Tider og Tilfælde, naar der maa skydes, efterleves, og tydeligen kan sees om Krudet nyttig eller unyttig vorder forbrugt.

20. Ar-

20. Artikel.

a) Om Tieneres Regnskaber, see 3. 1. Artikel 7., og om utroe Tieneres Straf, den dertil anb. Forordning af 4. Martii 1690., hvormed nu sammenlignes Forordning om utroe Skipperes og Skibs-Folkes Straf, som findes henfort til 4. 2. Artikel 13. ——

b) I Henseende til Fragts Indcassering, med videre, kan merkes Artiklerne for Meglerne i Kiobenhavn, af 26. Jan 1684. Artikel 9., som er igientaget og udstrakt ved Rescript til Magistraten i Kiobenhavn af 29. October 1753. saaledes: At ligesom ingen Partier i Kiobmandskab maa sluttes, uden ved de ordentlige beskikkede Stads-Meglere, naar Kiobmanden enten ei selv, eller ved sin virkelig i Tieneſt staaende Tiener, det ei vil eller kan forrette, og folgelig ei maa skee ved Bilobere, under Straf for de Contraherende, at Partiet skal ansees som ugyldigt, og for Bilsberen, at han skal bode til de Fattige forste gang 10. Rdlr., anden gang 20. Rdlr., 3die gang 30. Rdlr, og mere efter Sagens Omstændighed, og halvt saa meget til Megleren; Saa skal det og ligeledes forholdes ved Skibes Klarering paa Told-Boden, Skibs-Fragts Indcassering og alt andet, som Meglerne ere berettigede at forrette og slutte.

c) Om

c) Om Angivelse ved Told-Stederne, og Vahres Ind- og Udførsel, Skibs og Godses Confiscation, med videre derunder henhørende, handler følgende Anordninger:

1.) Om Angivelser, og a) det stemplede Papiir. Til Angivelser paa fremmede Vahre, som indføres fra udenrigs Steder, item indenrigs Vahre, som udgaae til fremmede Steder, og hvoraf den udgaaende udenrigs Told betales:

No. 18. = 6. Sk. det som er under 50. Rd. Vard.
No. 19. = 12. Sk. = fra 50. til 100. Rd. "
No. 20. = 24. Sk. = fra 100. = 200. Rd. "
No. 21. = 3. Mk. = fra 200. = 300. Rd. "
No. 22. = 1. Rd. = fra 300. = 400. Rd. "
No. 23. = 9. Mk. = fra 400. = 500. Rd. "
No. 24. = 2. Rd. = fra 500. = 700. Rd. "
No. 25. = 3. Rd. = fra 700. = 1000. Rd.
No. 26. = 4. Rd. = fra 1000. Rd. og derover.

Paa mellemrigs Seiladser, Oplags-Vahre til Udførsel, og indenlandske Vahre, som føres imellem Rigerne, skrives Angivelser paa 6. Skillings Papiir. Forordning af 23. Jan. 1719., og Told-Forordning af 26. Nov. 1768. Capitel 3.

Passeer-Sedler paa fremmede fortoldede Vahre skrives paa 1. Skilling stemplet Papiir, Kongelig Resolution af 4. October 1751.

Videre om det stemplede Papiirs Brug til Told-Expeditionerne, og hvad Slags dertil skal tages,

tages, see Told-Forordning af 26. Nov. 1768. Capitel 3.

b) Om baade de generale og speciale Angivelsers Form og Indretning, Told-Forordning af 26. November 1768. Capitel 8., hvor ogsaa bestemmes, hvorledes Vedkommende ved Skibes og Vahres ind- og udgaaende Expeditioner ved Told-Stederne, sig have at forholde, samt hvad ved Angivelsen, Inqvisitionen, Vahrenes Stempling og Fortoldning, med videre, skal iagttages.

c) Hermed maa sammenlignes Forordning af 1. September 1738., om Straffens Forhøielse for Skippere, som søge at indpracticere uangivne Vahre. —

Alle Skippere skal ved Told-Stederne ved Ind- og Udgaaende sig anmelde, og giøre behørig Angivelse, see bemeldte Told-Forordnings 8. Capitel. — Vel maatte efter det foregaaende 6. Capitel 7. Artikel de ved Liimfiorden og flere benævnte Steder i Dannmark med smaa Fartøier seile op og ned ad Fiordene og til hvad Kiøbstæd dennem lyster, med de Vahre, som der falde, uden at være pligtige til, enten ved næste Kiøbstæder eller de forordnede Kiøbstæder ved Udløbene af Fiorden at giøre nogen Angivelse ꝛc. — Dog bør de, som fra Ribe eller andre Steder ved Liimfiorden med deres store Fiske-Kaage eller Baade gaae forbi Aalborg Toldsted og Hals,

melde

melde sig hos vedkommende Told-Betient, for at vorde inqvirerede, og naar de gaae til noget Toldsted, tage, under vedborlig Mulct, Told-Seddel fra Toldsted til andet, og giøre behørig Toldboe-Klarering. Cammer-Brev til Stift-Amtmanden i Aalborg af 26. Aug. 1769.; Sammenlign hermed Told-Forordningens 15. Capitel 9. Art. Ogsaa de, som med Fartøier indbringe Træ-Vahre, skiønt indenlandske, til Kiøbstæderne, skulle giøre behørig Angivelse, forend de losse noget. Rente-Cammer-Brev til Stift-Amtmanden i Aalborg af 17. September 1763.

Fremdeles maa merkes: Placat for Dannmark af 16. Jan. 1759. Capitel 4., og for begge Riger, Forordning af 3. Martii 1749. — af 8. Martii 1759. — Tractat af 6. April 1748. Artikel 4. — af 13. Martii 1756. Artikel 4. — af 8. December 1751. — af 22. Junii 1752. — af 14. October 1756. — om Skippere, som angive mere til Skibs Provision end behoves. — See videre om Skipperes Angivelse, Forordning af 9. April 1764. Capitel 5. 6. 7. — Forordning af 22. April 1767. Artikel 3. — og for Norge, Forordning af 19. May 1763. Artikel 46 — Placat af 24. Apr. 1748. og af 12. September 1753. — og for begge Riger Tractat af 6. Aug. 1748. Artikel 8. 9.

8. 9. 25. —— af 13de Mart. 1756. Artikel 7. 8. 24.

2.) Om ulovlige Havnes Besøgelse, Skibs og Godses andensteds Indførelse, eller Indskibelse end i rette almindelige lovlige Havne. ꝛc. Herom maa nu noie iagttages Told-Forordningens 5. Capitel, som og opregner de Told- og Ladesteder i Danmark og Norge, hvor Vahre maa losses og lades, nemlig: først ved hvilke Steder saadan Losning, Ladning og Fortoldning maa skee, af hvis som føres til og fra fremmede Steder, samt imellem Rigerne, Provintserne, eller Stifterne, og ved hvilke Told- og Ladesteder i Norge der alene maa losses, lades og fortoldes Korn-Vahre, som komme fra Danmark, og Træ-Last, som udskibes enten til Danmark, eller fremmede Steder, men ingen andre Vahre, uden de, som gaae til og fra Kiøbstæderne i Norge, og nogle faa, hvor det tillige er tilladt at fortolde fremmede grove Vahre —— samt det 6. Capitel, som opregner de Øer og Districter, samt i hvad Tilfælde og paa hvilke Vilkaar, der er bevilget visse Vahres Ind- og Udskibning uden for Kiøb- og Told-Stederne, med videre:

3.) Om Confiscations Tilfælde:

Læs hertil noie Told-Forordning. 18. Cap. —— og det følgende 19. Capitel, angaaende hvad

Straf saavel de, hos hvilke Contrabande og andre Told forsvegne Vahre antreffes, skal være undergivne, som og hvorledes Forbrydere i andre Tilfælde til Strafs Lidelse, eller med Mulct, skal ansees og straffes — samt det 20. Capitel anlangende hvorledes med de anholdte Vahre skal omgaaes, og Confiscations-Processer udfores, samt hvorledes Confiscationer skal deles. Af alt dette findes et og andet siden uddraget; men herefter anfores de ældre Anordninger om Confiscations-Tilfælde, nemlig Forordningerne af 30. Junii og af 8. Aug. 1691., samt af 27. Aug. 1692. Artikel 2., om Baads-Folk som begaae Told-Svig, hvortil og henhorer.

Forordning af 1. September 1738., om Straffens Forhoielse for Skippere, som søge at indpracticere uangivne Vahre; sammenlignet med Forordning for Dannmark af 19. Febr. 1753., og for Norge Forordning af 25. Martii 1760., som er forandret ved Forordning af 25. Febr. 1771., hvilken sidste paa et andet Sted herefter anfores. — Dog straffes ikke den Told-Svig, som opdages ved forulykkede Skibe, Told-Forordningens Capitel 16. Artikel 5.

Forordning af 4. Aug. 1742. Art. 7., om fremmede Vahres Forhandling.

Placat af 12. November 1742., og Told-Forordning af 26. November 1768. Capitel 19.

Artikel

Artikel 17., om hemmelige og fordulgte Lugers Straf, og om Lugers Brydelse.
Forordning af 7. May 1701., om Confiscations-Sagers Proces —— Forordning af 30. Junii 1723., om Vidners Forelse i slige Sager —— samt Forordning af 23. Junii 1721. —— og Told-Forordning af 26. November 1768., om hvorvidt Told-Betienterne i slige Sager nyde Beneficium Paupertatis —— See videre om Confiscationers Deling Forordning af 1. September 1733., sammenlignet med Told-Forordning. af 26. Nov. 1768.
Placat af 16. Julii 1706., angaaende Vahres Indtagelse underveis ꝛc., forandret ved Plac. af 24. April 1770. saaledes: At naar de efter Told-Sedlens Slutning indtagne og mellem Kongens Riger og Hertugdømmene førende Vahre ved det første Told-Sted, hvor Skipperne ankomme, strax og rigtig vorder angivne, og ingen Urigtighed eller ulovlig Omgang derved forhen er bleven opdaget, da skal ei alene saadanne Vahre i Følge Told-Forordningens 18. Capitel 9. Artikel for Confiscation, men og Skipperne for Tiltale i dette Tilfælde være befriede, med videre.
Ligeledes skal de Skippere, som lade for aaben Strand, og ofte maa rippe og flye fra Landet, førend de faae deres fulde Ladning, og undertiden formedelst got Veir kan have Rum til mere end de have taget Told-Seddel

paa, eller tænkt at indtage, ikke ansees til Straf eller andet Paalæg, naar de komme til Norge med Vahre, som ere indtagne efter Told-Sedlens Slutning; men betale alene mellemrigs Told. See Cammer-Collegii Decision over den 4de Post i Oster-Riisoers Told-Anteignelser for Aarct 1732.

Rescript af 19. April 1768., angaaende den Indseende og Inspection Stift-Befalingsmanden skal have med Told-Betienterne til contrabande Vahres Indsnigelse at forekomme, samt Manufacturernes og Fabriqvernes Befordring med videre.

Forordning af 29 May 1702., at ei engang Kongens egne Skibe ere fri for Visitation — (herved kan merkes en Placat af 13. Aug. 1745., om Huus-Inqvisitioner efter fremmede og ufortoldede Vahre.)

Endnu kan merkes følgende:

a) Flensborg Byes Indvaanere, maa i begge Riger Danmark og Norge, hvor de med deres Skibe og Gods ankomme og forseile, holdes og agtes ligesom Rigernes Undersaatter i Toldens Erlæggelse, og til den Ende aldeles være fri og forskaanede for at give videre og høiere Told, end Rigernes egne Undersaatter. Rescript af 14. Julii 1661. —

Ligeledes Hertugens af Sønderborg Undersaatter. Rescript af 10. Mart. 1662. —

Samsøe

Samsøe Lands Indbyggere er forundt fri Seilads ved Kongelig Resolution af 24. December 1686.

De Kongelige Undersaatter i Gottesgabe, og Sobye-Gaards Lehne paa Ærøe, maa i Told- og Last-Penges Betaling ansees som indenlandske, og lige ved andre Hans Majestæts Undersaatter, imod at der ved Vahrene følger beherig Attest fra den der beskikkede Rettes Berient. Kongelig Resolution af 18de Febr. 1732. —— Men i Mangel af saadan eedelig Attest betales den udenrigs Told, efter Decisionen over den 2den Anteignelses Post i Coldings Told-Regnskab for Aaret 1739. ——

De handlende Indbyggere i Ærøeskiøbing maa i Told- og Last-Penge ansees ligesom de i Hertugdømmet Slesvig, i Hensende til alle Slags Korn-Vahre og Frugter, som med egne Skibe føres til Dannmark, naar de med sammesteds Magistrats Attester ere forsynede, at det er Landets egne Frugter. Kongelig Resolution af 28de Aug. 1741.

See videre Told-Forordningen af 26. Nov. 1768. Cap. 7. angaaende de Friheder, som Indvaanerne i Hertugdømmene Slesvig og Holsteen, samt Grevskaberne Oldenborg og Delmenhorst, ere forundte ved deres Vahres Fortoldning i Dannmark og Norge.

Dem, som udrede Vand- eller Fiske-Skibe, for at bringe levende Salt-Vands Fiske til Kiobenhavn, ere forundte adskillige Friheder ved Forordning af 24. December 1770.

b) De Rescripter og Cammer-Resolutioner, som i forrige Tider, og for 1768. om Told-Væsenet ere udkomne, hvoraf en stor Deel opregnes i Rothes Samlinger af Rescripter, nemlig, om Forlindring eller ganske Befrielse for Told af visse Vahre, og Forbud eller Tilladelse imod visse Vahres Ind- og Udførsel, vorder her forbigangne, siden bemeldte Told-Forordning nu eene er Reglen i disse Tilfælde og i hvilken de forrige Anordninger enten ere forandrede og nøiere bestemte, eller igientagne.

c) De med Fabriqverne forbundne Olie-Møller skal ansees lige med Fabriqver, følgelig ogsaa lige med disse nyde Told-Frihed paa de raa Materialier, saasom Rapsaat, Her-Hampe- og andet Frøe, som dertil maatte behoves, imod at enhver Sæbeverks-Eier hver gang eedelig forsikrer, at saadanne raa Vahre alene skal forbruges ved og slaaes paa hans Olie-Mølle, og ingenlunde vorde overladt og solgt til andre. See Kongelig Resolution af 18. Junii 1742, bekiendtgiort ved Cammer-Brev af 11. Julii samme Aar.

Alpha-

Alphabetisk Register

over

De Vahre eller Ting, som ere contrebande,

eller

forbudne at ind- og udfores, samt i Klæde-Dragten bæres

i Dannark og Norge.

Samt paa de Vahre, som forhen vare contrebande,

men som nu ved seneste Told-Forordning af 26. November 1768. ere tilladte;

Item den betydeligste Forskiel imellem forrige Told-Forordning og Tarif, samt den seneste.

A.

Aare-Træ, forbuden at udføres af Norge. = = = =	Pl. af 12 May 1754., og af 10 May 1756.
Aqvaviter, fremmede, saavel af Vine som Korn distillerede, forbudne at indføres i Dannark og Norge. = =	Fr. af 1. Febr., og af 8. Martii 1757.
Arrach, ligesaa, undtagen med egne Skibe, fra Ost- og Vestindien. = =	See næstmeldte Forordninger.
Astrag, ligeledes forbuden at indføres i Dannark og Norge. = =	Fr. af 25. Febr. 1727.

Atlasser, fremmede eller Ostindiske, undtagen de, som komme fra China og Ostindien med egne Skibe, item halv Silke Dito, forbuden at indføres i Danmark.	Forordning af 19. Februarii 1753.

B.

Baade og Joller, af Eeg bygte, forb. at udf. fra Danmark og Norge til fremmede Steder. : : :	Forordning af 22. Augusti 1757.
Baand med Guld og Selv udi, eller med slagen Guld eller Selv zirede, forbuden i Danmark og Norge at forskrives eller bæres. : :	Fr. af 16. Apr. 1736., af 31. Dec. 1744., af 19. Feb. 1753. og af 27. Oct. 1766.
Dog paa ny tilladt at bæres, naar de ere indenlands fabriqverede. : :	Fr. af 11. Apr. 1769.
Dito Taftes og blommet, item uden Blommer, forbuden i Danmark at indføres. : : : : :	Fr. af 17. Nov. 1739., og af 19. Feb. 1753.
Baracan, forbuden at indføres i Danmark. : : : :	Fr. af 17. Nov. 1739., og af 19. Feb. 1753.
Barat, presset eller upresset, forbuden i Danmark at indføres ved :	Forordning af 19. Feb. 1753.
Men maa bæres, naar det indenlands er fabriqveret. : : :	Fr. af 11. Apr. 1769.
Bark, Eege-Bark, forbuden at udføres fra Norge. : : : : :	Forordning af 26 Sep. 1763.
Bai, forbuden at indføres i Danmark ved : : : : :	Fr. af 17. Nov. 1739., og af 3. Junii 1741.

Blondiner,

Blondiner, eller deraf forfærdigede Vahre, forbudet at indføres fra fremmede Steder ved : : : :	Kongel. Resol. af 11. April 1769.
Bog-Guld, ægte, forbydes i Danmark at indføres. : :	Fr af 10 Nov. 1741.
Bog-Hvede-Gryn eller Meel forb. at indføres fra fremmede Steder til Danmark og Syndenfields til Norge. :	Forordning af 23. December 1744.
Men Nordenfields i Norge tilladt efter Kongelig Resolutioner : :	af 9. Junii 1694., og af 15. Apr. 1724
Bommerside eller Fifstaft, forbudet at indf. i Danmark. : : :	Fr. af 3. Jun. 1741.
Border af Floiel ligesaa.	Fr. af 19. Febr. 1753.
Brasilien-Holt, raspet eller malet, forb. i Danmark at indføres. : :	Fr. af 8. Mart. 1751.
Brændeved, forbydes at udf. fra Norge til fremmede Steder, undtagen til Lastens Stuvning. —— Et senere Reser. af 28. Jan. 1755. tillader at de Skibe, som fra Trunhiem Stifts Toldsteder udføre Fisk eller andet Tonde-Gods, og ere under 100. Læsters Drægtighed, maa istedenfor det Quantum Brændeved, som den 3die Art. i Forordn. af 22. Jan. 1754. foreskriver, indtage ligesaa meget, som dem, der indskibe Tømmer-Last, ved Forordningens 2den Art er tilladt.	Forordning af 22. Januarii 1754.
Brændeviin, Fransk og Rhinsk alle Slags, Forbudet paa sammes Indførsel og Brug ved visse Told- og Kiøbstæder i Danmark, dat. 1759., ophævet ved	

Told-Forordning. Men vedbliver for visse Kiøbstæder i Norge. =	af 26. Nov. 1768.
Fremmed Brændevin af Korn distillered, forbuden at indføres i Danmark og Norge. = = = =	Frn. af 1. Febr. og af 8. Mart. 1757.
Brocade af Guld og Sølv forbuden at indføres i Danmark og Norge. =	Fr. af 16. Apr. og 6. Octob. 1736, samt af 19. Feb. 1753.
Brun-Rødt, Forbudet paa samines Indførsel fra fremmede Steder dateret 25. Augusti 1752., er ophævet ved Told-Forordning af = =	26 Nov. 1768.
Bundtmager-Arbeide, bereed, forbuden at indføre til Kiøbenhavn. =	Fr. af 7. Aug. 1747., og af 8. Jun. 1767.
Byg, forb. at indføres fra fremmede Steder i Danmark og Sønderfields i Norge. = = = =	Forordning af 23de Decemb. 1744.
—— ligesaa forb. at indf. i Gryn og Meel.	

C.

Callemanchet, forb. at indføres i Danmark ved Forordning = =	af 17 M. 1739
Camelotter, alle Slags fremmede, forb. at indføres i Danmark. = =	Fr. af 17. Nov. 1739., og af 19. Feb. 1753.
Cattuner, farvede og trykte, samt Sirts-Cattuner, forbydes at indføres i Danmark. = = = =	Fr. af 11. Feb. 1755.

Chagriner i

Chagriner, forbydes at indføres i Danmark.	Fr. af 17. Nov. 1739., og af 3. Jun. 1741.
Chalon, alle Slags ligesaa	Fr. af 26. Sept. 1736., af 17. Nov. 1739., og af 3 Jun. 1741
Colnisk Jord, eller Erde, Forbudet derpaa af 25. Aug. 1752. er ophævet ved Told-Forordning af	26 Nov. 1768.
Cosslanter, trykte, eller Makey, forb. at indføres i Danmark.	Fr. af 19. Febr. 1753.
Cottonader, forbuden at indføres i Danmark.	Fr. af 19. Febr. 1753.

D.

Damask, eller anden Slags Silke-Tøi, med nogle faa Solv- og Guld-Ranker eller Blomster i, item brocherede Damaster, eller Triumphanter, forbydes at indføres ved Forordningerne	af 16. April, og af 6. October 1736.
Dito Triumphanter og brocherede Tafter, forbuden at indføres i Danmark. (Men ei i Norge.)	Fr. af 6. May 1741., og af 19. Feb. 1753.
Dito ordinaire af Silke, alle Slags, ligesaa.	Fr. af 6. May og af 3. Jun. 1741.
Dantziger-Jajetter, forbuden at indføres i Danmark.	Fr. af 16. Jul. 1745., og af 19. Febr. 1753

Dekkener,

Dekkener, alle Slags, forbuden at indføres i Danmark : : :	Fr af 11. Febr. 1755.
Dito uldne ligesaa. : : :	Fr. af 17. Nov. 1739., og af 3. Jun. 1741.
Dito til Heste ligesaa : :	See nestmeldte Forordninger.
Droguet, forbuden at indføres i Danmark. : : : : :	Fr. af 16. Jul. 1741., og af 19. Febr. 1753
Dreiel, alle Slags, Forbudet paa sammes Indførsel af 10. Nov. 1741. ophævet ved Told-Forordning af :	26. Nov. 1768
Dvxick, forbudet at indføres i Danmark. : : : : :	Fr. af 19. Febr. 1753.
Dyne-Vaar, fiin og middelsort, item gandske grovt, forbudet at indføres i Danmark. : : : :	Forordning af 10. November 1741.

E.

Eege-Tømmer, alle Slags, forbydes at udføres af Danmark og Norge til fremmede Steder. : : :	Pl. af 24 Maj 1726., og Fr. af 26. Sept. 1763.
Engelst-Rødt, Forbudet derpaa af 25. Aug. 1752. ophævet ved Told-Forordning af : : :	26 Nov. 1768.
Ernier, af Silke, item uldne, knyttede og flettede, forbudet at indføres i Danmark. Forordning af :	19. Febr. 1753

Erter /

Erter fremmede, forbudet at indføres i Danmark og Sondenfields i Norge.	Fr. af 23. Dec. 1744.
Etaminer, eller Berliner Camelot, forbudet at indføres i Danmark. :	Fr. af 17 Nov. 1739., af 6. May, og af 3. Junii 1741.

F.

Farver-Vahre, alle Slags, Forbudet derpaa af 25. Aug. 1752. ophævet ved Fold-Forordning af : :	26. Nov. 1768
Filt, eller Rye, forbudet at indføres i Danmark. : : : :	Fr. af 17. Nov. 1739., og af 19. Febr. 1753
Flaster, alle Slags, samt grove Bouteiller store og smaa, forbudet at indføres i Danmark og Norge. :	Forordning af 25. Martii 1760.
Flonel, hvid, couleuret, trykt eller stribet, forbudet at indføres i Danmark. : : : :	Fr. af 3. Junii 1741., og af 19 Febr. 1753
Fløiel, item Dito Flos-Fløiel, og Kaf eller Silke-Plyds, forbudet at indføres i Danmark. : : :	Fr. af 21. Sept. 1736., af 17. Nov. 1739., af 3. Jun. 1741., og af 19. Febr. 1753.
— nyt Arbeide af Fløiel, forbudet at indføres i Danmark. : : :	Fr. af 16. Jul. 1745.
Føl, Forbudet paa sammes Udførsel ophævet ved Forordning af :	1. Febr. 1763.

G.

Galluner, Frynbser eller Stsifer, Point d'Espagne og Knivlinger af Guld eller Solv, forbudet at forskrives og bæres i Danmark og Norge. : : — Fr. af 16. Apr. 1736.

Dog ere de tilladte at bæres, naar de indenlands ere fabriqverede. : — Fr. af 11. Apr. 1769.

Gehænger, af Læder og Silke, forbud. at indføres i Danmark. : : — Fr. af 6. May 1741.

Glas, alle Slags, forbudet at indføres i Danmark og Norge. : : — F. af 25. Mart. 1760., og af 2. Oct. 1771.

Gros de Tour, Ras de Mohr, og Terseneller, forbudet at indføres i Danmark. : : : : — Fr. af 6. May 1741., og af 19. Feb. 1753.

Guld, fremmed forarbeidet, forbudet at indføres i Kiøbenhavn og Sielland til Forhandling og Udsalg : — Fr. af 1. Julii 1757.

Guld, slagen, forarbeidet og udsiret i fremmede Toi, forbudet at indføres i Danmark og Norge. : : — Forordning af 31. December 1744.

——Dito og Sølv-Flitter eller Lahn, saavelsom Guld-Traad, forbudet at indføres som Guldtrækker-Arbeide. : — Forordning af 16. Apr. 1736.

H.

Haand-Qværne-Stene, ere i Almindelighed forbudne at maa bruges, ikke heller at maa findes i Kiøbenhavn, under Straf efter Cens.-Forordning — af 31. Decbr. 1700., og af 24. Jan. 1682.

Haarduger

Haarduger til Klæder, forbudet at indføres i Danmark.	Forordning af 10. November 1741.
Haar-Vatter; item Silke- og Bomulds-Vatter, forbudet at indføres i Kiøbenhavn og Siælland.	See næstmeldte Forordning.
Handsker, alle Slags, forbudet at indf. fra fremmede Steder ved Forordning	af 17. Nov. 1739.
Hatte, alle Slags, fine og grove, forb. at indføres i Kiøbenhavn til Forhandling, Placat	af 17. Dec. 1742.
Havre, forb. at indføres i Danmark og Norge Søndenfields. (Den ved Placat af 19 Nov. 1772. herimod givne Tilladelses Termin er forlængst udløben.)	Forordning af 23. December 1744.
Havre-Gryn ligesaa.	ibidem.
Hegler, forbudet at indføres i Danmark.	Fr. af 12. Aug. 1748.
Heste, Hingster, Vallakker eller Hopper; Forbudet paa deres Udførsel af Danmark ophævet.	Forordning af 1. Februarii 1763.
Men paa ny forbudet ved Placat af	2. Oct. 1772.
Forbudene for samme af Norge, dateret den 10. Jan. 1743., og 26. Aug. 1748., ophævet ved Told-Forordning	af 26. Nov. 1768.
Men igien fornyede ved Placat	af 20. Nov. 1772.
Huer, Silke Nathuer, item uldene og Bomulds, forbudne at indf. i Danmark.	Fr. af 19. Febr. 1753.

Huer til Fruentimmer, syede eller broderede, ligesaa. : : :	Fr. af 16. Julii 1745.
Humle, fremmet, forbudet at føres længere landveis end til Colding og Ribe, under Confiscation og Straf for hver Humle-Karre som antreffes. Told-Forordning . : :	26. Nov. 1768
Huder, raae og uberede, forbudet at udføres fra Danmark; Men Forbudet paa berede Huders Udførsel, dateret 1. Julii 1746. er ophævet ved Told-Forordningen, og paa visse Vilkaar ere raa, saltede og tørrede Huder tilladt at udf. til Norge, ved Kongelig Resol. af 28. Julii 1774. See Cammer-Br. af	26 Nov. 1768 / 13 Aug 1774
Hvede, forbudet at indføres fra fremmede Steder i Danmark og Sondenfields i Norge ved : : : :	Forordning af 23. Dec. 1744.

J.

Jern, i Kakkelovne, item Camins, Skorsteens og andre deslige støbte Jern-Plader, forbudet at indføres fra fremmede Steder i Danmark og Norge.	Forordning af 8. September 1730.

K.

Kaaber, giort i nyt Arbeide eller Traad, forbudet at indføres i Danmark og Norge. : : :	Fr. af 6. Apr. 1746., og af 4. Jan. 1751.

Kaaber

Kaaber, gammelt, maa ei udføres i Plader eller Kiedler, ei heller andet Kaabber- eller Messing-Arbeide, som ei er i brugelig Stand. : : :	Pl. af 12 Julii og Kongl. Res. 14 Sept. 1732
Kalk, forbudet at indføres i Danmark fra fremmede Steder. : : :	Pl. af 11 Febr. 1755
Kalkstene og Kridstene tilladt at udf. til fremmede Steder. : :	Told-Forn. af 26 Nov. 1768
Kamme, Elfenbeens, Skildpades og Burboms, forbudet at indføres i Kiøbenhavn og Siellands Stift. : :	Placat af 13. Martii 1758.
Kannifas eller Noppen; Forbudene derpaa af 17 Nov. 1739., og af 19. Febr. 1753. ophævede ved Told-Forordn.	af 26. Novbr. 1768.
Karder til Uld, forbudet at indføres i Sielland fra fremmede Steder ved Kongl. Resolution af : :	15 Sept. 1727
Ligesaa i Agershuus Stift i Norge. :	Fr. af 25. Dec. 1764.
Kiør, Qvier eller Kalve, Forbudet om Udførselen fra Danmark til fremmede Steder ophævet ved Told-Forordn. af	26 Nov. 1768
Kirsei, forbudet at indføres i Danmark.	Fr. af 17 Nov. 1739.
Klæde, forbudet at indføres i Danmark ved Forordningerne af : :	17 Nov. 1739 16. Jul. 1741. 19 Febr. 1753.
Klæder, syede og ubrugte, forbudet at indføres i Danmark efter Forordningerne af : : : :	16 Jun. 1741 16 Jul. 1745.
Dito gamle og brugte, maa ei indføres til at sælges. : : : :	Fr. af 26 Nov. 1768.

Knæbaand, forbudet i Danmark at indføres ved Forordningerne af = } 17 Nov. 1739 / 13 Jan. 1744. / 24 Dec. 1753.

Knapper, alle Slags, forbudet i Kiøbenhavn at indføres ved Knapmager-Lauget = = = = } Reſcript af 7. November 1685.

Og aldeles forbuden i Danmark. = } Fr. af 19 Febr. 1753.

Dito af Guld- eller Sølv-Traad, forbudet i Danmark og Norge at bruges og indføres. = = = = } Fr. af 16 Apr. 1736., og af 19 Febr. 1753.

Dog er diſſe ſidſtes Brug tilladt, naar de indenlands ere fabriqverede. = } Fr. af 11. Apr. 1769.

Kniplinger, fremmede, forbudet at indføres i Danmark og Norge = } Fr. af 16 Apr. 1736.

Kniplinger, af Guld eller Sølv, see Galoner. = = = =

Kiønrøg, forbudet at indføres i Danmark fra fremmede Steder ved Placat } af 5. Decemb. 1740.

Korn, see Rug, Byg, Havre, Erter ꝛc.

Kort at ſpille med, fremmede, forbudet at indføres til Danmark og Norge. } Fr. af 10. Nov. 1756., og af 4. Jan., og 13 May 1757.

Ingen bruges eller ſalholdes uden de ſom ere fabriqverede i Kiøbenhavn og Chriſtiania. = = = } Fr. af 18. May 1759.

Kradſer, og Skrubber, til Manufacturer, forbudet at indføres i Sielland, men ei i Jylland, ved = = } Cammer-Brev af 14. Nov. 1741.

Krud, groft eller fiint, forbudet at indføres fra fremmede Steder i Danmark og Norge. = = = } Fr. af 4. Juni 1764.

Merk:

Merk: Krud, skiønt indenlandsk, maa ei indføres til Oplag i Trunhiem, men, saasnart det der er ankommet og til Fortolding angivet, skal det strax til Forstaden Ihlen uden for Byen henbringes og udlosses, med videre =	Reskript af 24 May 1743
Aul, af Træ, forbudet at udføres af Norge, Kongel. Reskript = =	af 17. Dec. 1754.

L.

Lak, at forsegle med, alle Slags, forbudet at indføres i Kiøbenhavn og Sielland.	Fr af 4. Sept. 1741.
Leer, Høeleer og Skiære-Knive, samt Haand-Seigle, forbudet at indføres over alt i Danmark. = =	Fr. af 2. Apr. 1727. 21 Nov. 1735. 29 Jan. 1739. og 29. Julii 1744.
Legatur, Ulden eller halv Silke va Floret, forbudet at indføres i Danmark. ,	Fr. af 19 Febr. 1753.
Lærreder, grove Hør, Blaar og Hamp-Lærret, alle Slags, forbudet at indføres i Danmark. = = =	Fr. af 10. Nov. 1741.
Trykkede eller farvede, ligesaa i Danmark. = = = = =	ibidem.
Liigstene og Repose-Stene. Ligesaa	Pl. af 12 Aug. 1748.
Liv, Baand ligeledes Forordning af	17 Nov. 1739.
Livree-Snorer, samt Lidser af alle Slags Silke og Uld, forb. at indf. i Kiøbhvn.	Pl. af 13. Jan. 1744.
Lys, støbt af Tallig, forbudet at indføres i Danmark. = = =	Reser. af 1 Apr. 1748.

M.

Madera-Viin, see Vine.
Machei, see Cossianter.

Malt, fremmed, forbudet at indføres i Danmark og Sondenfields i Norge.	Fr af 23. Dec. 1744.
Manchester eller saa kaldet Scheg, see Plyds-Linnen.	
Master og Maste-Spirer, forbudet at udføres. : : : :	Fr. af 22 Febr., og 20. Aug. 1726.
Multum, forbudet at indføres i Danmark. Forordning af : :	17 Nov. 1729. og 3 Junii 1741.
Mynt, forbuden at udføres. :	Fr. af 23. Jul. 1725. af 23. Novbr. 1726. af 14 Novemb. 1740. af 6 Oct. 1757., og 13. May 1762.
Dansk smaa Mynt forbudet at indføres i Norge fra fremmede Steder. :	Fr. af 2. Aug. 1751.

N.

Nattrøier, uldene, knyttede eller flossede, forbudet at indføres i Danmark. :	Fr. af 16. Jul. 1745.
Dito af Silke, ligesaa. : :	Fr. af 19 Febr. 1753.
Nonpareille eller Taftes Skoe-Snorrer, ligeledes. : : : :	ibidem.

O.

Ockergeel, Forbudet paa sammes Indførsel, dateret 25. Aug. 1752. er ophævet ved Told-Forordning :	af 26. Novbr. 1768. 27 Dec. 1681.
Øre, Græs-Ørens Udførsel fra Jylland, forbudet ved Forordning af :	og af 29. Aug. 1747.

Øre-

Øre-Qvægs Indførsel til Norge, forbuden ved Forordning : : :	af 26. Junii 1747.
Øre-Kiød, ferskt, maa i Slagter-Tiden, fra 15. October til 15. Nov. indføres til Kiøbenhavn, ellers ei. :	Told-Forordning af 26. Nov. 1768.

P.

Palentiner og Smekker af Guld eller Sølv, eller med slagen Guld og Sølv ziret, forbuden at indføres i Dannmark og Norge. Forordning af :	16 Apr. 1736. 31 Dec. 1744. 19. Febr. 1753.
— maa bæres og bruges naar de indenlands ere fabriqverede. : :	Forordningen af 11. April 1769.
Papiir, Skriv-Papiir, alle Slags fremmed, forbudet at indføres i Norge	Fr. af 2. Jun. 1744.
Perle-Gryn og Banke-Byg, fremmed, forbudet i Dannmark at indføres. :	Fr. af 12. May 1748.
Perler, see Ædelstene, og forbudet i Dannmark og Norge at bruges. Forordningerne af : : :	16. Apr., og af 6. October 1736.
Perpetuan eller Perpetuel, forbudet i Dannmark at indføres. Forordningerne af : : : : :	17 Nov. 1739 og 16. Junii 1741.
Peruqver forbuden at indføres til Aalborg, Laugs-Artikler : : :	af 31. May 1747.
Plyds Linnen eller Camecl-Haars, Bomulds og Ulden Plyds, forbudet at indføres i Dannmark. : :	Forordning af 16de Julii 1745.
Popelin forbuden at indføres i Dannmark. Forordning : : : :	af 19. Febr. 1753.
Possementmager-Arbeide, forbudet at indføres i Kiøbenhavn. : :	Fr. af 13. Jan. 1744.

Og det i Kiøbenhavn forarbeidede, skal stemples førend det leveres Kræmerne.	Pl. af 24. Dec. 1753.
Prunel, forbudet at indføres i Dannmark. Forordning : : : :	af 16. Julii 1745.

R.

Ras de Sicile, forbudet at indføres i Dannmark. Placat af : :	26 Sept. 1736 og Fr. af 17. Nov. 1739.
Raspet-Træ, (Brasilienholt) forbudet at indføres i Dannmark og Fyrstendommene ved Rasphusets Privil. Dat.	2. Apr. 1734., og 8. Martii 1757.
Rom, fremmed, forbudet at indføres undtagen fra de Americanske Eilande.	Told-Fr. af 26 Nov. 1768.
Rubber eller Chenilles, forbudet at indføres. : : : :	Fr. af 19. Feb. 1753.
Rug, fremmed, forbudet at indføres i Dannmark og Søndenfields i Norge.	Fr. af 23. Dec. 1744.
Men Rug og andre Korn-Vahre tilladt at indføres indtil Aug. Maaned 1773. (er ei ved Terminens Udløb bleven forlænget, og Placat af 5. Dec. 1772. om Rug og Bygs Indførsel til Norge ei heller,) hvorimod alle Slags Korn-Vahre ere paa ny forbudne at indføres Søndenfields i Norge, ved :	Pl. af 10 Nov. 1772. Forordning af 14. Martii 1774.
Forbudet at udføres indtil videre. Fr. af Exempel findes i Cammer-Brev af 30. October 1756., at hvo som imod det da værende Forbud af 2. Aug. 1756. udsniger Korn-Vahre, skal ansees, som Kongel. Mandaters Overtræder, og betale Vahrenes Værdie; Men Angiveren foruden hans Navns Forbigelse nyde en Belønning.	5. Nov. 1772.

S.

Salt, andre Sorter Salt, end Fransk, Spansk, Portugisisk og Lyneborger maa ei indføres i Norge. =	Forbudet af 23. August 1746.
Sardug, eller Bommerside, forbudet at indføres i Danmark. Forordning af	17Nov. 1739. og 19. Febr. 1753
Sarge, alle Slags, presset eller upresset, forbudet at indføres i Danmark. =	Udi bemeldte Forordning.
Sarge de Søi ligeledes Forordning af	16. Jul. 1745
Sæbe, ingen Slags fremmed Olie eller Tran-Sæbe maa indføres i Danmark.	Pl. af 27 Febr. 1741.
Silke-Sommer-Estoffer eller Draguetter, ligesaa. = = = =	Forordning af 17Nov. 1739.
Silke, Tøi, alle Slags fremmed., ligesaa. Forordning af = =	6. May 1741. og 16. Julii 1745.
Silke-Tøi, giort i nye Klæder ligeledes. = = = =	Forordning af 16 Julii 1745
Silke-Vatter, ligesaa. Forordning af	19Febr. 1753. 31 Mart. 1750
Sirup, fremmed forbuden at indføres i Danmark og Norge. Placat af =	Res. af 12 Jan. 1751. af 14 D. 1757., og af 18. Febr. 1755
— maa ei fra noget indenrigs Sted føres til Kiøbenhavn, Sielland, Laaland og Falster, men vel fra Kiøbenhavn til andre Steder. = =	Pl. af 19. Oct. 1754.
Skind, uberede Faar-Bukke-Vedder-Geede- og Lam-Skind, maa ei udføres af Danmark. = = =	Forordning af 20 Aug. 1734.
Undtagen naar Feldberederne ei ville antage for den ansatte Taxt. =	Fr. af 8. Octob. 1734.
Forandret saavidt Lamme-Skind angaaer, ved Forordning = =	af 15. October 1772.

Og Kalve-Skinds Udførsel til Norge tillades, see herom : : : — Comm.-Br. af 13 Aug 1774.

Skomager-Arbeide forbudet at indføres Søndenfields i Norge. : : — Forordning af 31 Dec. 1742.

Slaver, forbudet at udføres fra de Danske Americanske Eilande. Forordn — af 25. Martii 1766.

Sløifer, af Silke, forbudet at indføres i Kiøbenhavn. : : : — Pl. af 13. Jan. 1744

Snorer, alle Slags, uldne og linnede, forbudet at indføres i Kiøbenhavn og Danmark. Placat af : : — 13 Jun. 1744 Fr. af 19. Febr. 1753.

Solde og al Sældemager-Arbeide, forbudet at indføres i Kiøbenhavn. : — Pl. af 15 Jun. 1739

—— Ligesaa alle dertil hørende Materialier i Kiøbenhavn og Sielland. : — Forbud af 10. Nov. 1741.

Sølv, fremmed, forbudet at indføres i Arbeide i Kiøbenhavn og Sielland til Forhandling. : . : — Forordning af 1. Julii 1757.

Dito slaget, forarbeidet og udziret i fremmet Tøi, forbudet at indføres. : — Fr. af 31. Dec. 1744.

Spaaner til Bogbindere, Sværd-Fegere, Skomagere ꝛc. Forbudet paa samines Indførsel ophævet ved : — Told-Forordn. af 26. Novbr. 1768.

Men fremmede Spaans Indførsel til Danmark forbudet ved : : — Pl af 28. May 1774.

Spigger, fremmede, aldeles forbudet at indføres til Agaershuus og Christiansands Stifter i Norge. : : — Fr af 25 Nov. 1766.

Staal, forbudet at indføres i Norge. — Fr. af 29. Dec. 1761.

Stene, see Liig- og Repose-Stene. :

Steen-Tøi, alle Slags, item Colnisk Gods, forbudet at indføres i Danmark og Norge, undtagen det Colnisk Gods, som Apotequerne forbruge. : — Pl. af 25 Febr. 1727.

Stof-Baand, forbudet at indføres i Danmark. : : : :	Fr. af 17 Nov. 1739.
Stovle, see Skoe.	
Stole, Forbudet paa fremmed Stolemager-Arbeides Indførsel i Danmark af 12. May 1746, ophævet ved : :	Told-Forordn. af 26. Novbr. 1768.
Strømper, Silke, uldne og Bomulds, forbuden at indføres i Danmark ved Forordningerne af : :	17 Nov. 1739, og af 19. Febr. 1753.
Sukker, alle Slags, forbudet at indføres i Danmark og Norge. Placat af	31 Mart. 1750 Fr. af 12 Jan, og af 14. Dec. 1751., samt af 3. og 18. Febr. 1755.
— maa fra Kiøbenhavn sendes til alle andre Provintser, men ei til Kiøbenhavn, Sielland, Lolland og Falster fra andre Provintser. : :	Pl. af 19. Oct. 1754.
— maa ei indføres i Trunhiems Stift fra andre Steder end Kiøbenhavn.	Fr. af 5. Febr. 1755
Svovel, forbudet at indføres i Danmark og Norge fra fremmede Steder. Pl.	af 29 Mart., og 26. Ap. 1727.

T.

Talg, forbudet at indføres i Danmark fra fremmede Steder. : :	Fr. af 7. April 1748.
Tobak, gemeen Tobaks-Blade, forbudet at indføres i Danmark. : :	Pl af 22 Mart. 1730.
— maa i Almindelighed ikke indføres af andre end den eller dem, som dertil beskikkes. : : : :	Forordning af 31. December 1760.
— fremmed, spunden og karvet eller sort og Pres-Tobak, forbudet at indføres til Aggershuus Stift.	Forordning af 3. Febr. 1767.

Tørklæder af Silke, forbudet at indføres i Dannmark. = = =	Fr. af 17. Nov. 1739.
—— Dito med slagen Guld eller Sølv, forbudet i Dannmark og Norge at indføres. Forordning af = =	31 Dec. 1744, og 19. Febr. 1753.
—— fremmed Lærreds, forbudet at indføres i Dannmark. = =	Fr. af 10. Nov. 1741.
Tran, fremmed, forbudet at indføres i Dannmark. = = =	Pl. af 18. Jan. 1745.
Triller, forbudet at indføres i Kiøbenhavn og Sielland. = =	Pl af 10 Sept. 1728.
Trippelse, Forbudet derpaa af 25. Aug. 1752., ophævet ved = =	Told-Foror. af 28 Nov 1768.
Trykkerier og Bogstaver forbudet at indføres i Kiøbenhavn. Kongl. Resolut. af	13 Aug. 1742. 27. Oct. 1755.
Træ-Last, forbudet at udføres af Nordlandene, baade til inden- og udenlandske Steder. = = =	Pl. af 7. Aug 1752.

U.

Uld, Forbudene om Udførselen af Dannmark, daterede 14. Februarii, og 19. Junii 1719., ophævede ved =	Told-Forordn. af 26. Novbr. 1768.
Uldene Vahre, giorte i Klæder af ny, enten til Mandfolk eller Fruentimmer, samt alle til Klæde henhørende syede og broderede Sager, item Chaberaqver og deslige, forbudet at indføres i Dannmark.	Forordning af 16. Jul. 1745.
Ulnerdug, eller Jorken, forbudet at indføres i Dannmark. = = =	Fr. af 13 Nov. 1739.
Umbra, forbudet paa Indførselen af 25. August 1752, ophævet ved =	Told-Forordn. af 26. Novbr. 1768.

V.

Valk-Jord, Forbudet paa Indførsel af 25. Aug. 1752. ophævet ved Told-Fr.	af 26. Novbr. 1768.
Vanter af Silke, item Uldene, eller af Bomuld, forbudet at indføres i Danmark.	Forordning af 19. Februarii 1753.
Victril, fremmed, alle Slags, (undtagen Engl. af Jern-Materialier forarbeidet,) forbudet at indføres i Danmark og Norge.	Pl. af 18. Apr. 1747.

Æ.

Ædelstene, i Arbeide, eller Stene, forbudet for Danmark og Norge, ved Forordningerne	af 16. April., og 6. Octo 1736.

* * * * * * * * *

Hvad udi Told, Consumption og Accise bør svares, forbigaaes for Vidtløftigheds skyld, da enhver paa de Told-Steder, hvor Vahrene ind- og udføres, paa Toldboden kan see samme i den udgangne Tarif, hvilken til den Ende altid der bør være tilstede.

See videre Told-Forordning, med hosføiet Tarif for Danmark og Norge, udgiven den 26. November 1768. —

Af Forskiellen imellem den forrige Told-Rulle og denne, er i al Korthed følgende det betydeligste:

1. Cap.

1. Cap. 20. Art. Naar Skibe losses formedelst Suspicion af forsvegne Vahre, og samme ei belobe sig over 100. Rdlrs. Værdie, saa skal Told-Betienterne selv betale Omkostningerne, og saa videre. —— „ Dog skal de derfor „ være befriede i Kiøbenhavn, naar nogen „ Svig, skiønt under 100. Rdlrs. Værdie, „ opdages. Placat af 5. April 1769.

3. Cap. 5. Art. Indenlandske Fabriqve-Vahres Angivelse behoves ei at skee paa stemplet Papiir.

8. Cap. 10. Art. Pakhusleien for uklarerede og uafhentede Vahre, skal være 1. Procent af sammes Værdie, maanedlig.

—— 16. Art. Friheds-Ordre til ualmindelig tilladte Vahres Indforsel, gielder ei længere end det Aar, i hvilket den er udstedt.

—— 35. Art. Attest for indenrigs Vahres Losning, skal skaffes inden 6. Maaneder.

10. Cap. 10. Art. Paa Viin og Fransk Brandeviin, som til Provintserne udfores, skeer Gotgiørelse i det, der efter denne nye Told-Rulle i Told og Consumption bor svares, som følger:

Paa hver Ahme Rhinsk Viin og andre hede Vine i Told og Consumption, Courant „

„ „ 12. Rigsdaler 48. Skilling.

Paa hvert Oxehoved Fransk Viin, ligesaa „

„ „ 8. Rigsdaler 62. Skilling.

Paa

Paa hvert Oxehoved Fransk Brændeviin = = 18. Rigsdaler. 72. Skilling.

Viin, Fransk og Rhinsk Brændeviin, maa indbringes til Kiøbstæderne i Danmark fra første Haand, imod Rettighedernes Betaling, i Følge den nye Told-Rulle; og maa saadan Brændeviins Brug udi disse Kiøbstæder være tilladt, hvad enten de bringes directe dertil eller fra Kiøbenhavn.

I Norge maa Fransk og Rhinsk Brændeviin ligeledes fortoldes, indføres og bruges i Christiania, Friderichshald, Drammen, Christiansand, Bergen og Trundhiem, samt paa særdeles dertil privilegerede Steder.

11. Art. Igientager Fransk og Rhinsk Brændeviins Brug i Danmark, i alle Kiøbstæder, og de benævnte Kiøbstæder i Norge.

18. Art. I alle Confiscationer og betalende Bøder, i Anledning af Øren-Toldsviig, skal forholdes efter de udgangne Forordninger om Øren-Toldsviig paa Grændseskiellet imellem Jylland og Hertugdømmet Slesvig.

11. Cap. 1. Art. Indenlandske og Privilegerede Nationers Skibe betale for hver Reise, naar de seile inden Danmark eller Norge, eller Provintserne, Havne-Told eller Last-Penge af hver Læst = 12. Skilling.
Uprivilegerede Skibe = 18. Skilling.

Naar

Naar privilegerede Skibe eller Indenlandske seile imellem Danmark og Norge, for hver Reise af hver Læst = = 16. Skilling.
Uprivilegerede Skibe , 24. Skilling.
Naar de seile og komme fra Hertugdømmene Slesvig og Holsteen til Danmark, for hver Læst = = 12. Skilling.
af uprivilegerede Skibe , 18. Skill.
Men naar de fra bemeldte Hertugdomme seile paa Norge af Læst = 16. Skilling.
og af uprivilegerede Skibe , 24. Skilling.
Naar indenlandske eller privilegerede Nationers Skibe komme fra fremmede Steder, uden Forskiel i Danmark og Norge af Læst 36. Sk.
og af uprivilegerede Skibe = = 48. Sk.
Af de med Træ-Last ladende Skibe i Norge, som gaae til fremmede Steder, betales uden Forskiel hver Reise af hver Læst, som Skibet efter Træ-Last Maale-Brevet er drægtigt, og med Træ-Last er bestuet = 12. Skill.
Men naar de seile imellem Rigerne, betale de, som hidindtil, 16. Skilling af Læst; Og af de med Brænde indenrigs i Danmark seilende Skibe 12. Skilling per Læst.
Af de fra fremmede Steder til Danmark kommende, med Brænde ladte, Skibe, bliver iligemaade Last-Penge eller Havne-Told efter foranførte Ansættelse herefter at betale.
11. Cap. 2. Art. De 12. Skilling Last-Penge per Læst, af de i Norge med Træ-Last ladende,

ladende, og til fremmede Steder gaaende Skibe, betales efter Træ-Last Maalingen.

11. Cap. 3. Art. Af indenlandske eller privilegerede Skibe, som tillige med Træ-Last indtage andre Vahre, og dermed seile paa fremmede Steder, skal af det Rum, som af Træ-Last er bestuet, betales 12. Skilling per Læst; men af det Rum, som med Vahre er bestuet, 36. Skilling per Læst.

Om Last-Penge kan herved anmerkes følgende ældre Anordninger:

" Samsøe-Lands Indbyggeres egne Skibe " ere fri for Last-Penge, naar de fra inden- " rigske Steder til Landet ankomme enten " med Bygnings-Tømmer eller Brændeved. " Rescript af 5. Jul. 1698.

" De Skibe, som føre Steen-Kul til Ska- " gens og Anholt Fyhrers Fornødenhed, " ligeledes. Cammer-Br. af 2. Jun. 1714.

" De, som føre Leer, Brændeved og andet til " Porcellains-Fabriquen i Kiøbenhavn, " ligesaa. Cammer-Br. af 21. Dec. 1722.

" Item de som seile paa Grønland. Cam- " mer-Brev af 12te October 1726.

" Ingen indgaaende Havne-Told, (d: Last- " Penge,) skal betales af de Læsters Dræg- " tighed, som Fartøier ved Ombygning kan " vorde taxerede høiere end de vare, da de " sidst ere indkomne, naar de igien udgaae.

" See

„ See Decisionerne i Tonsberg Told-Regnskab
„ for Aaret 1722.
„ Indenrigs Fartøier, som seile fra et Sted til
„ et andet for at sælge deres indehavende in-
„ denrigske Ladning, svare ikkuns eengang
„ Last-Penge, naar Reisen er endt og af-
„ lagt, saasom den fierde Part eller 1. Rdlr.
„ for Lugernes Aabning, som Told-Ordo-
„ nantsen, (den af 1732.) p. 30. Art. 10.
„ ommeldede, ikkuns var for de Fartøier, der
„ seile udenrigs See Decision over Hol-
„ mestrands Told-Regnskabs Anteignelser
„ for Aaret 1735.
„ Naar Færge-Smakkerne i Aarhuus af Kiøb-
„ mændene fragtes til Handels Drivelse, bør
„ de svare Last-Penge, og til den Ende lige
„ med andre Skibe maales og brændes;
„ Men naar de gaae i en Transport, som
„ egentlig vedkommer Færge-Løbet, da,
„ omendskiønt de noget kunne medføre, ere
„ de efter Forordningen af 29. Apr. 1684.
„ dens 7de Art derfor befriede, endog naar
„ de paa deres Retour tage Kiøbmands Vah-
„ re med sig. See Cammer-Breve af
„ 10. Decemb. 1729., og 13. Jan. 1733.

13. Cap. 7. Art. Naar Told-Segl for Rei-
sendes, fra et til andet Toldsted under For-
segling passerende Kuffert eller Vahre brydes,
førend paa rette Sted, skal Cautionisten der-
for betale 20. Rigsdaler.

14. Cap. 2. Art. Den for Oplags-Friheden paa Vine, Fransk og Rhinsk Brændeviin og Salt ved Forordning af 4. Julii 1726., og Told-Rullerne af 29. Febr. 1732. og af 17. May 1762. ansatte Bestemmelse, er vel baade ved denne 2den og den folgende 17. Artikel i denne senere Told-Rulle forandret. „ Men ved Fr. af 6te May 1771. „ er denne sidste giorte Forandring og Ind- „ skrænkelse ophævet, saa at hereſter de Hand- „ lende i Kiøbenhavn skal nyde Oplag paa „ de Vahre, paa den Maade, som ved Fr. „ af 4de Julii 1726., og de benævnte for- „ hen udgangne Told-Ruller, dennem har „ været bevilget; Saa kan ogsaa de Hand- „ lende udi de andre Kiøbstæder i begge Ri- „ ger, som ville lade deres Vahre med Danske „ Skibe, og fra første Haand hiembringe, „ og derom indsende Ansøgning, i Forhold „ af de i Staden Kiøbenhavn i Henseende „ til Oplag og de oplagde Vahres Fortold- „ ning forundte Beneficia, forvente, at den- „ nem lige Understøttelse til deres Handels „ og Nærings Drift skal vorde tilstaaet. „ Ligeledes er den Forandring, som i denne se- „ neste Told-Rulles 14. Capit. 2. Art. er „ giort, i Henseende til Tolden af Salt og „ derpaa havende Oplag, ophævet ved For- „ ordning af 8. Oct. 1770., saa at i Hen- „ seende til Indførselen af Salt og dets

„ Fortoldning, med videre, skal for den fol-
„ gende Tid forholdes efter de Anordninger,
„ som des Angaaende ere udgivne forend
„ Forordningen om Salt-Afgiften af
„ 14. May 1768. udkom.

Fra Kongeriget Norge maa ei noget Slags fremmed Salt til Dannmark indføres, uden det som dertil med Danske Undersaatters Skibe directe fra første Haand, er blevet indbragt og taget til Oplag.

14. Cap. 3. Art. Udi de Norske Kiøbstæder maa haves Oplag paa fremmede Korn-Vahre, dog at dermed haves den anbefalede nøie Opsyn, at ei noget deraf, uden særdeles Kongelig Tilladelse, forbliver paa de Steder, hvor fremmede Korn-Vahres Indførsel er forbudet.

15. Cap. 1. Art. Fra Kiøbenhavn maa indenrigs Manufactur- og Fabrique-, samt tilforn fortoldede Vahre, naar samme, saavidt skee bør, ere stemplede, uden Passeer-Seddel til Kiøbstæderne i Sielland landvertsudføres, saa længe Vahrenes Værdie, hvert Slags for sig, ei overgaaer 50. Rigsdaler, dog derunder ei nogen Viin, eller fremmed Brændeviin at maa henregnes, hvorpaa Passeer-Seddel alletider skal medfølge, hvadenten de føres paa Landet eller til Kiøbstæderne; For det øvrige maa indenrigs eller fremmede, tilforn frigiorte og fortoldede, samt

ellers

ellers at indføre tilladte Vahre, som kiøbes i Kiøbstæderne, og udføres til Brug paa Landet, være befriede for derpaa at tage Passeer-Seddel.

15. Cap. 3. Art. I Norge, hvor Brændeviinsbrænden paa Landet er forbuden, skal fra Kiøbstæderne følge vedbørlig Passeer-Seddel paa det indenrigs Brændeviin, som paa Landet udføres.

16. Cap. 3. Art. Af strandede Viine og Brændeviine, som bierges, skal uden Forskiel den fulde Told efter Told-Rullen betales, og, om Vedkommende det ikke vil, skal de være pligtige, samme beviislig af Landet at udføre.

7. Art. Biergede Vahre maa ikke blive over 9. Maaneder i Landet, uden at fuld Told deraf skal betales.

8. Art. Contrabande Vahre, som ere biergede, maa ikke blive i Landet.

12. Art. Skulde iblant det biergede Gods, hvortil sig ingen Eiere anmelder, findes contrabande Vahre, da skal samme, for saavidt Danmark angaaer, af Tolderne sendes til Kiøbenhavn, for derfra udenrigs at føres og bortsælges, og Beløbet derfor hensættes in Depoſito i den Kongel. Casse; Men udi Norge skal deslige Vahre med de Vilkaar bortsælges, at samme, som for anført, beviislig af Riget udføres til fremmede Steder, og de derfor indkommende Penge ligesaa

i den Kongel. Casse deponeres indtil den Tid er exspireret, som Loven tillader vedkommende Eiere deslige Vahre, eller de derfor indkomne Penge at reclamere.

19. Cap. 1. Art. Hvad Øxen-Told-Svia i Jylland angaaer, forbliver det derved, som hidindtil, og isteden for den anførte Straf af 20. og 10. Procent, betales den Straf, som de derom udgangne Forordninger indeholde.

Af den Franske, Rhinske eller anden fremmed Brændeviin, som i Norge udi endeel Kiøbstæder, saavelsom overalt paa Landet, er contrabande, skal i Confiscations Tilfælde, paa de Steder, hvor den ikke er contrabande, foruden Tolden og Consumptionen, betales i Straf for hvert Anker 5. Rigsdaler, og paa de Steder, hvor dens Brug og Indførsel er forbuden, og isteden for Consumption og Boder (som ellers i Følge Told-Rullen skal betales,) efter Forordningen af 15. Febr. 1759. erlægges 64. Skilling af hver Potte, som antreffes, skal foruden Vahrenes Confiscation og bemeldte 64. Skilling af hver Potte, (som deles efter forbemeldte Forordn. af 15. Febr. 1759.,) endnu svares i Mulct, à Anker 5. Rigsdaler, saa at i sidste Tilfælde ingen Told og Consumption beregnes, og udi det første ei heller den ansatte Straf à 64. Skilling per Potte bliver at svare, hvor-

hvorimod ei alene Vedkommende for de udi Forordningen af 3. Julii 1758. for Norge ansatte Boder af 50. til 200. Rigsdaler for dennem, som begaae Undersleb med Brændevin, saavelsom for de ellers udi Almindelighed paa confisqverede Vahre ansatte 20. og 10. Procent Mulcter maa være befriede.

19. Capitel 5. Art. Straffen for indsnegne eller paa ulovlige Steder udlossede contrabande Vahre, er for Skipperne fastsat til 200. Rigsdalers Mulct.

6. Art. Ligesaa for Medhielpere eller Medvidere i Contrabandes Indsnigelse 200. Rdlr.

9. Art. Den, hos hvilken contrabande Vahre findes ved Strand-Siden paa Oer eller andensteds, og ei kan bevise, af hvem han samme har bekommet, skal erlægge 100. Rigsdaler i Mulct.

12. Art. Den Skipper, som ei inden 24. Timer efter sin Ankomst og Anmeldelse paa Told-Boden, indleverer sin Angivelse paa Ladningen, naar han ei deri hindres ved haardt Veir og Modvind, skal betale 100. Rigsdaler i Straf.

15. Art. Naar Planker af Skib udtages, for derved at udpracticere Vahre, skal Skipperen, foruden at lide Tiltale for de udpracticerede Vahres Confiscation, og Told med Boder deraf efter Told-Rullen at betale,

erlægge 100. Rigsdaler i Straf, og mere efter Sagens Beskaffenhed.

19. Capit. 16. Art. Tilkiendegiver Skipperen ikke fordekte Luger og forborgne Giemmer, straffes han med en Mulct af 200. Rigsdaler.

— 17. Art. For Told-Seglets modtvillige Brydelse, skal betales 100. Rigsdaler i Mulct og derforuden skee Tiltale for Told-Svig.

— 32. Art. Skulle nogen af de agende Poster befindes i Told- og Consumptions-Defraudation, skal Postmesteren, hvad enten Urigtigheden er begaaet af ham selv, eller hans brugende Fuldmægtig, foruden de forsvegne Vahres Confiscation, samt Tolds og Boders Betaling efter denne Told-Rulle, betale den i Consumptions-Forordn. af 31. Dec. 1700. ansatte Mulct 100. Rigsdaler.

— 33. Art. I Mangel af Toldens og andre Rettigheders Betaling, af de til Confiscation anholdte og forbrudte Vahre, skal vedkommende Skyldige, udstaae saadan Corporel Straf, som ved Forordn. af 6te December 1743., i Mangel af idsmte Boders Betaling er bleven anordnet og fastsat.

— 34. De udi dette Capitel ommeldte Penge-Straffer og Mulcter, undtagen for saavidt ei anderledes er disponeret, skal beregnes Kongens Casse til Indtægt; Dog blive de Told-Betientere, som beviislig opdage, udi foregaaende 15. 16. og 17de Artikel anførte

anførte Forbrydelsers Tilfælde, herved tillagt det halve af de Mulcter, som i bemeldte Art. at betale findes ansatte.

(Siden er ved Forordning af 25. Febr. 1771., den udi Told-Rullens 19. Capitel 5. 6. 9. 29. og 30. Art. ansatte Straf imod de Skyldige nøiere bestemt, enten til en Penge-Mulct, eller i Mangel deraf, til Corporel Straf.

20. Cap. 12. Art. Confisqverede contrabande Manufactur- og Fabriqve-Vahre, som under noget Toldsted i Danmark antreffes, skal tillige med en over de befundne Stykker og deres Maal forfattede rigtig Fortegnelse, af vedkommende Tolder under Forsegling sendes til Told-Inspecteurerne i Kiøbenhavn, som befordre samme til Forhandling udaf Riget, og for Beløbet giør vedkommende Tolder Rigtighed; Men i Norge bortsælges deslige contrabande Vahre uden Forskiel, med Vilkaar, at de af Landet skal udføres, og forblive udi Tolderens Bevaring, indtil Udførselen beviislig skeer.

18. Art. Fra den anbefalede Confiscations Deling i Almindelighed undtages følgende:

1.) Den udi Danmark confisqverede Tobaks Værdie, der ligesom hidindtil, skal tilfalde den der giør Confiscationer.

2.) Fransk og Rhinsk Brændeviins Confiscationer paa de Steder og paa Landet, hvor dets Brug er forbudet, deles i Følge Forordning af 15. Febr. 1759.

3.) De Confiscationer, som skee under Colding og Riber Toldsteder, skal deles ligesom hidindtil, efter de om Øxen og anden Toldsviig ved bemeldte Told-Steder udgangne Anordninger.

4.) Med den anholdte, til Udførsel af Riget forbudne, Mynts Deling, skal og forholdes efter derom udgivne Forordninger.

5.) Skal udi de Tilfælde, hvor enten ved speciale Privilegier og Resolutioner, saasom for nogle Sukker-Raffinaderier, eller andre, anderledes med Delingen er anordnet, eller og hvor ved Forordningerne er tillagt Stædernes Øvrighed, Laugene eller Fattige nogen Andeel af Confiscationerne, og ikke Told-Væsenet directe er vedkommende, i alle Maader forholdes, efter de derom udgivne Privilegier, Resolutioner og Forordninger, og endelig

6.) Bliver og fra denne Deling for saavidt Told-Betienternes og Angivernes Andeel angaaer at excipere de Confiscationer, som efter General-Told-Cammerets speciale Foranstaltning og Visitation maatte opdages, hvis Deling, efter de udi saadanne Tilfælde forekommende Omstændigheder skal skee og foranstaltes ved General-Told-Cammeret.

21. Cap. 1. Art. De paabudne extra Last-Penge af Skibene og Ranzon-Penge af Skippers og Folkenes Hyre, skal ei betales af andre indenlandske Skibe, samt medfarende Skippere og Folk, uden alene af dem, som seile paa den Midlandske Sø, paa Vestindien og paa alle deslige Reiser, hvorpaa Skibene med Algiers Passe vorde forsynede.

2. Art. Forberørte extra Last-Penge betales eengang om Aaret af hver Læst, som Skibet efter Commerce-Maal er drægtigt, nied 57. og en halv Sk., og udebliver Skibet længere end 1. Aar, iagttager Tolderen ved dets Hiemkomst, at der afkræves Rigtighed for de ubetalte extra Last-Penge og Ranzon-Penge af Hyren.

3. Art. I Ranzon-Penge betaler enhver Skipper og Styrmand, for hver Slettedaler han faaer i Hyre 4. Skilling, og af hver Baadsmand eller Matros, for hver Slettedaler han faaer i Hyre 2. Skilling.

5. Art. De hidindtil betalte 3. Skilling per Læst, af de indenlandske Skibe, som befare Portugal, Spanien, Frankerig, Engeland og Holland, ere ophævede.

6. Art. Tolderne skal iagttage, at indfordre resterende extra Last- og Ranzon-Penge, og samme Kongen til Indtægt beregne.

23. Cap. 5. Art. Skibe, i hvor drægtige, som ei lade med andet end Træ-Last, og gaae til fremmede Steder, ere fri for at betale videre Havne-Told, end 12. Skilling af hver Læst; Men naar de gaae til indenrigs Steder med Træ-Last, eller og med andre Vahre, end med Træ-Last, alene til udenrigs Stæder, saa betales deraf de udi foregaaende 11. Cap. 1. Art. ansatte ordinaire Last-Penge, efter Skibenes Reises Beskaffenhed.

— 12. Art. Skippere tillades imod Tolds og Tiendes Betaling, at udføre med et Skib under 50. Læsters Drægtighed, 2de saa kaldede Vandrings-Spirer hver 6. til 7. Palme, med et Skib fra 50. til 100. Læster 2de, hver 8. til 9. Palme, med et Skib fra 100. til 150. Læster 2de, hver paa 10. til 11. Palme, og med et Skib paa 150. Læster og derover 2de Vandrings-Spirer, hver paa 12. til 13. Palme.

26. Cap. 20. Art. Consumptionens Oppebørsel i Danmark og Norge, skal skee efter det, som i Tariffen for ethvert Slags Vahre findes anført, hvilken Afgift ved Indførselen i Kiøbstæderne, hvad enten samme skeer til Lands eller Vands, skal betales.

— 2. Art. Af de Vahre, hvorpaa i Tariffen ingen Consumption findes ansat, bliver ingen Consumption at fordre eller oppebære.

26. Cap.

26. Cap. 3. Art. Udi Consumption af Korn til Brændeviin, skulde i Dannmark og Norge, efter Forordningerne af 1ste Febr. og af 8. Martii 1757., betales som følger:

Af 1. Tønde Hvede til Brændeviin 15. Mark.
Af 1. Tønde andet Slags Korn 14. Mark.
Af 100. Pund Sirup, som til Brændeviin forbruges efter Pl. af 27. May 1758. 80. Sk.
Af Mallast eller Opstikning en Balle eller 120. Potter, efter bemeldte Placat 48. Skill.
Af Sukker-Skum og Sukker-Vand, naar deraf brændes Brændeviin, efter Placaterne af 22. Aug. 1757., og af 27. May 1758. betales:
Af 1. Tønde Sukker-Vand, som holder 136. Potter 32. Skilling.
Af 1. Balle Skum paa 102. Potter 32. Skill.

Men dette er forandret ved Told-Forordningen, saa at nu betales udi alle Steder i Dannmark og Norge, (Kiøbenhavn undtagen, hvor den anførte Afgift fremdeles skal erlægges.)

Af 1. Tønde Hvede til Brændeviin 10. Mark.
Og af 1. Tønde andet Slags Korn 9. Mark.
Af 100. Pund Sirup til Brændeviin 50. Skill.
Af Mallast eller Opstikning en Balle eller 102. Potter 30. Skilling.
Af 1. Tønde Sukker-Vand, som holder 136. Potter 20. Skilling.
Og af 1. Balle Skum paa 102. Potter 20. Sk.

Ligesaa i Forhold med forbemeldte nedsatte Consumption udi alle Steder, Kiøbenhavn undtagen,

tagen, ikkun betales af hver Potte indenlandsk Aqvavit, som enten føres fra et Sted inden Rigerne til et andet, eller og fra Hertugdømmene med indenlandske Frihed henbringes til et eller andet Sted i Danmark og Norge, i Consumption = = 6. Skilling.

Og af indenrigs Korn-Brændeviin af hver Potte = = = 4. Skilling.

26. Cap. 4. Art. Den Consumptions-Frihed, som de Norske Nordenfieldske Kiøbstæder have havt, beholde de fremdeles.

—— 5. Art. Ligeledes Friderichsstad og Friderichshald.

—— 6. Art. Consumptionen 5. Skilling per Tonde Havre, i Norge, bliver Vedkommende gotgiort, naar den angives til Formaling i Meel.

—— 7. Art. Ved Passeer-Sedlers Udstedelse paa Viine, fremmede Brændeviine og Viin-Edikke, som udføres paa Landet, retter Vedkommende sig efter Forordningerne af 31. Dec. 1700., og af 10de Febr. 1702.

—— 8. Art. Efter Forordning om Brændeviinsbrændens Tilladelse i de Norske Kiøbstæder af 12te May 1769. 11. Art., skal med Brændeviinet, som sendes paa Landet i Norge, følge rigtig Passeer-Seddel.

—— 9. Art. I øvrigt skal med Consumptions-Væsenet og den betalende Consumption forholdes efter Consumptions-Forordningerne for

for Dannmark og Norge af 31te December 1700., og af 24. Januarii 1682. saavelsom efter senere Forordninger og føiede Foranstaltninger, for saavidt i den ny Told-Rulle og Tarif derudi ei er bleven giort nogen Forandring.

27. Cap. 1. Art. I Følge Kongel. Resolution af 10. Martii 1767., maa i Kiøbenhavn oppebæres Accise af alle Vahre, uden nogen Forskiel, hvoraf nogen uden eller indenrigs Told betales, dog undtages herfra, efter den ligesom tilforn, de Vahre, hvoraf ingen Told men alene Tiende eller Consumption vorder erlagt, ei heller er saadan Accise af levende Creature, saasom Heste, Horn-Qvæg, Faar eller Sviin, uagtet deraf Told betales, at fordre.

2. Art. Naar til Kongens Tieneste Vahre forskrives ved Leverandeurer, og for deres Regning forskaffes, da skal deraf Accifer erlægges og betales. I Henseende til den ny Tarifs Forskiel imod den forriges, vil man have henviist Læserne til Told-Rullen selv, som sælges hos Hr. Hopffner i Kiøbenhavn, og findes i samme uarbeidet Bernsteen, Blomster-Zwibler, bundne eller uindbundne Bøger, Søe- eller Land-Charter, Kaaberstykker, Pap- og Pres-Papiir, hvis Indførsel tilforn har været fri, anført for $7\frac{1}{4}$. Procent i Told, og $\frac{1}{2}$. Procent i Accise, hvilken

Told

Told ogsaa skal betales af de udenrigs og fremmede Vahre, som ikke i Told-Tariffen findes anforte og specificerede, naar de til Danmark eller Norge indfores; „ Dog er „ ved en senere Placat af 25. Martii 1771./ „ Boger, saavel indbundne, som uindbunde „ ne, item Land- og Soe-Charter igien be„ friede fra Told i Danmark og Norge. —

Tolden findes forhoiet iblant andre Vahre af Hamp fra 20. Skilling til 1. Rigsdaler. Hor fra 1. Rdlr. til 1. Rdlr. 64. Skilling/ Humle fra 1. Rdlr. 64. Skilling til 3. Rdlr. 32. Skill., Kabelgarn fra 4. Rdlr. 16. Skill. til 5. Rdlr. 16. Skill., Kalk fra 24. til 48. Skilling, og Specerier ere næsten alle forhoiede i Tolden. — „ Dog er ved „ Placat af 21. Jan. 1771. giort Forskiel i „ Fortoldningen, imellem heglet og uheglet „ Hor og Ham, saa at af heglet Hor, „ som fra fremmede Steder til Danmark og „ Norge indfores, skal betales af et Skip„ pund 2. Rigsdaler 68. Skilling, og af „ heglet Hamp, af et Skippund 1. Rdlr. „ 36. Skilling.

Endnu merkes:

En Tonde Hvede-Meel skal veie 9. Lispund, og derfor betales udi Consumption. 5. Mark. See de fra Rente-Cammeret udstedende Forpagtnings-Contracter.

Om

* * * * * *

Om Thee- og Tobaks-Indførsel til udenlandske Steder.

Matroser, som befindes at ville indbringe Thee til nogen Stor-Brittannisk Havn, skal straffes med 12. Maaneders Fæstnings-Arbeide; Forordning af 21. Julii 1766.

Skibs-Folk, som gaae med de til den Middellandske Soe, og især til Sicilien eller Neapolis bestemte Skibe, maa ikke der indbringe, eller sælge nogen Slags Tobak, da de Skibe, hvormed samme indbringes, eller hvorfra den sælges, ere confisqvable. See Gen. Land-Oec.- og Comm.-Coll: Skrivelse, til saamtlige Stift-Amtm. af 8. Martii 1766.

I saadan Hensigt er det ved Fr. af 3. Martii 1749. befalet, som ved Gen.-Land-Decon.- og Comm.-Coll. Skrivelse af 31. Jan. 1756. er igientaget, at de paa frenmede Steder farende Skippere, sig hos den paa ethvert Sted anordnede (og ved den aarlige trykte Liste bekiendtgiorende) Consul i de første 24. Timer efter deres Ankomst sig skulde anmelde, og alle indehavende Sorter oprigtigen angive, paa det de Skippere, som ikke saa aldeles om de Vahre, der ere contrabande, findes kyndige, ei skulle udsætte Skib og Gods for Confiscation eller anden Ulempe. —— Dersom da nogen Skipper ved sin Hiemkomst

fra

fra en udenlandsk Havn, hvor Danske Consuler ere etablerede, ikke medbringer den i bemeldte Fr. af 3. Martii 1749. foreskrevne Consulat-Attest, skal Stedets Magistrat, hvor Skipperen hiemmehører, tildømme ham at betale dobbelte Bøder, hvilket skal komme Stedets Fattige til Gode. Reskript af 26. September 1763.

Derimod ere:

De Fordele, som den Hollandske Nation paa deres saltede Silds Indførsel til Frankerig ere blevne bevilgede, ogsaa, saa længe de samme nyde, de Danske Undersaatter ved deres saltede Silds Indførsel forundte. Reskript af 11. November 1758.

Ligeledes skal ved alle Portugisiske Told-Steder, saavel paa Eilandene Madera og Azores, som i alle under Portugisisk Herredomme liggende Havne, i Henseende til de Danske Skibe, udøves og iagttages den samme Lighed i Told-Rettigheders og Afgifters Fordring og Erlæggelse, som der i Portugal og sammes underliggende Provintsers Havne og Eilande i Handelen iagttages mod andre fremmede privilegerede Nationer, især Holland og England. See Gen.-Land-Oec.- og Comm.-Collegii Skrivelse til samtlige Stift-Amtmænd af 24. Dec. 1774. — Derimod er for fremmede Skibes Fart og Handel paa Sverrig

skeete

skjete adskillige Indskrænkelser med en saa kaldet Seilatsions-Anordning, som er udgaaet i Aaret 1774. i Sverrig, og hvoraf et Udtog er fra Gen.-Land-Oec.- og Comm.-Colleg. meddeelt samtlige Stift-Amtmænd i Danmark og Norge.

21. Artikel.

For Danmark.

Hvo som paa utilladte Steder i Havnen eller Canalerne i Kiøbenhavn forsætlig udkaster, eller af Forseelse spilder Baglast eller andet, skal ikke alene strax lade det optage, paa egen Bekostning, men og betale første gang af et Skiberom paa 25. Læster 4. Rigsdlr., og af det, som er over 25. Læster 8. Rdlr, men af de under 25. Læster 2. Rigsdlr.; anden gang dobbelt, og tredie gang straffes med Jern paa Bremerholm et Aars Tid. Fr. af 15. Apr. 1682. Art. 1., sammenlignet med en ældre af 25. Julii 1671. Art 1., der efter Lovens Fortale endnu gielder som Politie-Forordninger, og desuden ere igientagne ved den yngre Havne-Forordning af 18. Apr. 1714., dog med den Forandring, at Straffen for 3die gang skulde af Havne-Commissionen bestemmes. —

Hvorledes i slige Tilfælde skal forholdes i Aarhuus, Reglement af 11. Apr. 1738.

I Randers, Reglement af 12. May 1760. —
Helsingoer, Reglement af 8. Dec. 1767. —

For Norge.

De Skippere, som med baglastede Skibe til Drammen ankomme, maa ei kaste deres Baglast andensteds, end hvor den af den Kongelige Tolder anvises. Placat af 4. May 1706.

Ingen af de Seilende maa i Norge kaste sin Baglast uden paa de anordnede Steder, under 10. Rigsdlrs. Straf første gang. See Anordningen om Havne-Væsenet i Norge af 16. September 1735. Capitel 1. Artik. 3.

Ei heller paa de Steder, hvor Skibene ligge og indtage deres Ladning. Sammest. Art. 6. — See Politie-Anordningerne af 1701. og 1710. —

Men i Almindelighed om Havne-Væsenet

Maa eftersees foranførte Anordning for Dannemark af 18. April 1744., og for Norge af 16de Sept. 1735. — af hvilken første den 7. Art. findes udstrakt ved Reser. af 28. Nov. 1768., bekiendtgiort ved Plac. af 19. Dec. s. A. saa at ligesaavel de af Canalerne i Kiøbenhavn udlæggende, som indlæggende Farteier skulle anmelde sig hos Havne-Fogden. — Ligeledes er den 9de Art. i samme Forordn., saavidt Bolverkernes Reparation angaaer, udstrakt

udstrakt ved Kongel. Resolution af 20de Aug. 1768., bekiendtgiort ved Plac. af 28. Sept. næst efter.

Et Speciel Rescript af 8de May 1688., hen-lægger Accisen af Grenaae-Bye til den sammesteds værende Havns Vedligeholdelse —— og et Dito af 20. Febr. 1739., findes udgivet for Sæbye-Havn i Jylland, indeholdende: At til samme Havns Vedligeholdelse skal betales 1. Mk. Danske for hver Læstes Drægtighed af Skibe, som om Vinteren der overligge, og 4. Skill. af hver udenbyes Baad, som i Havnen indløber og fortsier. —— See videre Rescripter af 4de Martii 1735., og af 19. Junii 1745. om hvad i Havne- og Bolverks-Penge i Aarhuus skal betales, —— og Regl. af 12. May 1760., om det samme i Randers.

22. Artikel.

4. 1. Artikel 6. 9. 10. 11. ——

Læs hertil Skibs-Artiklerne for dem, som fare paa lange Reiser om de Vest eller til Vestindien, Guinea og Middelhavet, udg. den 22. Sept. 1758. nemlig den II. Art. om Prædiken og Chor; den III. om gudelig Samlings Forsømmelse, Sværgen og Guds Bespottelse, XXXVIII. om dem, som sig ikke efter Artiklerne forholde, XLVI. om de

Misgierningers Straf, som ei i Artiklerne benævnes. LI. om Artiklernes Efterlevelse og videre Straf for sammes Efterladelse.

3. Capitel.

Om Ulykkelige Hændelser, Averie, og Lodsmænd.

1. Artikel.

4. 2. Art. 13. — 4. 4. Art. 1. 4. 6.

Denne 1ste Art. er skierpet, ikke ved Forordningen af 21. Martii 1705., som taler ei om det Tilfælde, naar strandet Gods forrykkes eller **underslaaes** af Skipperne eller Skibsfolkene selv, og alene om, naar det bortstieles eller røves af andre; Men ved Fr. af 5. Febr. 1751., som findes anb. til 4. 2. Artik. 13. ubi vide.

" Merk: Ved uærlig Mand forstaaes dog ikke
" mindre Mand, saaledes som de Tilfælde
" ere, der anvises i dette Udt. første Deel
" ved 1.-5. D. L. 19. N. L. 20. Art., under
" Eres Sager, Lit. b., men mildere Dom-
" ære,

„ ære, saaledes som det Tilfælde er, der „ meldes i Slutningen af 3. 4. Artikel 13.

2. Artikel.

Her tales om de falske Blus eller Fyhrer. — Derimod befaler Fr. af 21de Martii 1705. Art. 1. Fyhrenes Inspecteurer eller Forvaltere, at have de rette og anordnede Fyhrer i fuld Blus fra Mikkelsdag til Paaske, en halv Time efter Solens Undergang, og fra Paaske til Mikkelsdag en Time efter Solens Undergang indtil Solens Opgang om Morgenen, og at lade Fyhr-Vippen altid hænge af den selvsamme Hoide. — Og Art. 2., at de, der borttage Varder og Kiendetegn i Soen eller ved Strandsiden, uden vedkommendes Anordning, skal straffes ligesom de, der efter denne 2den Artikel forføre de Seilende ved falske Blus. — Art. 3., at alle, som boe ved Strandsiden, og have Vinduer ud til Stranden, skulle, saa snart Lys tændes, have deres Vindues Skaader heel tæt optrukne, med mindre de ville straffes som Kongens Mandats Overtrædere.

3. Artikel.

4. 3. Artikel 5. 9.

9. Artikel.

4. 7. Artikel 4.

11. Artikel.

Sammenl. hermed 4. 4. Art. 7., som melder: At ingen Averie svares af det strandede Gods, som bierges, for det andet forulykkede Gods, — samt 4. 3. Art. 16., som viser en Forskiel i Henseende til Styrtegods, saa at, naar noget deraf borttages, skal Skaden lignes paa det overblevne Styrtegods, og ei tillige paa Skibet.

Hvorvidt Assurance-Compagniet er ansvarlig til Averie, see den ældre Octroie af 20. April 1726. Side 78., og den yngre af 1. Jul. 1746. Side 73. —

12. Artikel.

4. 2. Artikel 2.

13. Artikel.

4. 4. Artikel 7.

14. Artikel.

Sammenl. hermed den ældre Assurance-Octroie af 20de April 1726. Side 78. 79. og 80. samt den senere af 1. Julii 1746.

15. Artikel.

D. L. 3. 19. N. L. 3. 21. Artikel 14. —
4. 3. Artikel 17.

Conser. de foranførte Skibs-Artikle af 22. Sept. 1758.

16. Artikel.

16. Artikel.

4. 2. Artikel 11. — 4. 7. Artikel 1.

17. Artikel.

Conf. 4. 7. Art. 2., ſamt Skibs-Artiklerne af 22. Sept. 1758., ſom forhen ere anførte.

19. Artikel.

Om Danſke og Norſke Skipperes og Skibes Frihed fra at anholdes paa fremmede Steder. ſee de ved 4. 1. Art. 32. anb. Anordninger.

20. Artikel.

For begge Riger.

For de Baade, ſom bruges til Biergning ved Indſtrandinger, og til at føre de biergede Vahre i Land, ſkal Leie betales efter Billighed, Fr. af 21. Martii 1705. Artikel 17.

For Kiøbenhavn.

Laugs-Artiklerne for Prammændene ere udgivne den 29de Aug. 1722. — De ældre ere udg. den 4. Novemb. 1682.

Naar, og af hvem Prammene i Kiøbenhavn aarligen ſkal beſigtiges, og hvad derfor ſkal betales. Skipp. L.-Art. af 25de Jan. 1707. Artikel 18.

Af Militaire Perſoner maa Prammændene ikke giores nogen Indpas. Fr. af 10. Martii

1725. Cap. 2. Art. 12. —— og ei heller af andre; dog maa enhver til eget Brug betiene sig af sine egne Pramme og Baade. Placat af [illegible]de May og af 8. Nov. 1747.

Om Straffen for de Prammænd, som begaae Told-Svig. Fr. af 30. Juni 1691., Fr. af 4. Apr. 1702., og Told Fr. af 24de Nov. 1768. C. 19. Art. 28., hvilken sidste bestemmer 3de Maaneders Fæstnings-Arbeide.

For Helsingør.

Laugs-Art. for Færge-Mændene og Færge-Baadene, udgivne den 12. May 1685. Artikel 14. og 16.

For Nyborg.

Hvad i Pram- og Mudder-Molle-Penge ved Nyborg skal betales, viser Reskript af 6. May 1729.

21. Artikel.

1.) Om Skibenes Letning.

For Kiøbenhavn.

Naar nogen Skibe maatte stode paa Grunden for Staden Kiøbenhavn, og der kunde behoves Skiberomme til samme at losse, da skal det ingen, som sig ikke i Skipper-Laugets har ladet indskrive, tilstedes at lade sig dertil bruge,

bruge, saa længe Laugs-Brødrene det for saa billig en Priis, som en anden vil giøre: Under Straf af den halve herinaede Fragts Fortabelse, til lige Deling imellem Navigations-Skolen, Børne-Huset og Fattige i Lauget; dog Prammændene ei formeent, at de jo efter deres Artikler maa hielpe at losse, naar de dertil ere begvemme. (Ligeledes skulde Cosfardie-Skippere, som om Vinteren paa Rehden ankomme og begiere at indises, anmelde sig hos Oldermanden for Skipper-Lauget, som paa Laugets Vegne besørger Indisningen for billig Betaling.) See Skipper-Laugets Artikle af 25. Jan. 1707. Artikel 13.

For Bergen.

Dersom noget Skiberom, af Fremmedes eller andres, strax uden for Byen skulde sættes paa Grund, og til Godsets Biergning i Byen skulde søges Hielp, da skal Skipper-Lauget dertil være assisterlig, og Biergningen lignes af Søe-Retten, efter Ret og Billighed, see Skipper Laugs-Art. af 16. Febr. 1725. Artikel 24.

2.) Om Skibes Fortømring og Kalfatring.

Hvad ved Skibe, som repareres, fortømres, kielhales og kalfatres i Kiøbenhavn, skal iagttages, og derfor betales, viser Anord-

ningen for Skibs-Bygmesteren og deres Folk sammesteds, udg. d. 11. Nov. 1757.

Skibe, som beseile fremmede Lande, maa der repareres og fortømres. Tract. med Sicilien, af 6. Apr. 1748. Art. 2. —— med Genua, af 13. Martii 1756. Art. 2. —— med den Ottomanniske Port, af 14. Octob. 1756. Art. 1.; Conf. Skibs-Artiklerne af 22. Sept. 1758. XXXVII

23. Artikel.

For begge Riger.

Naar en Søefarende Mand med sit Skiberom gior Nød-Tegn for Lods, skal de nærmeste af Landets Indbyggere være forpligtede for billig Betaling at indlodse ham; Men skulle Stormen hindre der, da anvise ved Bakker eller andet for de Søefarende kiendelig Tegn, hvor Skibet best kan strande. Forordn. af 21. Martii 1705. Artikel 4.

Det skal staae de Enrollerede frit for at vorde Lodser, naar de dertil findes beqvemme; Og i Norge skal Reserva-Lodserne ikke ansees anderledes end som enrollerede Matroser. Fr. af 1. Febr. 1770., for Danmark Art. 27., for Norge Artikel 32.

Hvorledes med Lodseriet paa Jise-Fiorden skal forholdes, og hvor meget i Lods-Penge skal betales for Ind- og Udgaaende, baade fra Søen

Sden af til Toldſtedet Rørvig, ſaavelſom derfra til Sden igien, Reglem. af 26. Apr. 1728. Dette Reglement er befalet at ſkal findes opſlagen paa alle Told-Steder ved Iſe-Fiorden, og forbigaaes derfor her at uddrage.

Om Lodsningen fra Sundet til den Nordre Tønde, og derfra igiennem Renden eller Dybet ind ad Øster-Søen

melder følgende 3de Anordninger.

Kongel. Reſolution af 9. May 1744. at Dragøes Lodſer ſkal nyde alle de dem fra 1684. forleente, og i Aarene 1731. og 1740. ſtadfæſtede Privilegier; ſaaledes at Lodſerne i Helſingør vel maa lodſe de fra Sundet til Øster-Søen gaaende Skibe til den Nordre Tønde, men ikke videre igiennem Renden og Dybet ind at Øster-Søen, Dragøe-Lodſer til Forfang i deres Rettigheder. Lodſerne i Helſingør ſkal forblive under Admiralitetets Opſyn, hvilket, ſom deres beſtandige Øvrighed, ſkal tilſee, at de forſvarlig forrette Lods-Embedet, i Fald de af nogen ſkulde bruges, og i vidrig Fald ſee dem afſtraffede. De imellem Skipperne og Lodſerne foreſaldende Tviſtigheder, Lods-Væſenet betreffende, ſaavel i Sundet, ſom alle andre Steder, ſkal af Admiralitetet endelig bevideres og paadømmes. — En ſenere Kongel. Reſolution af

22. Julii

22. Julii s. A. melder, at isteden for de 12. ældste Dragøe-Lodser, maa 18. faste Lodser antages, hvoraf enhver skal nyde omtrent 63. Rdlr., samt 6. Reserva-Lodser, som beholde deres forhen havte Gage.

De 18. faste Lodser skal besørge Lodseriet forsvarlig, og dele imellem sig de derfor faldende Indkomster, og alle 18., uden Indvending, ved Omgang holde det krydsende ved den Nordre-Tonde, og een alle Tider være i Kiøbenhavn.

Saasnart nogen af dem herudi viser sig modvillig, haver Admiralitetet hannem at afsætte og en af Reserva-Lodserne i hans Sted at antage. —— Dette er igientaget ved Admiralitets- og Commissariats-Collegii Instrux og Bevilling for Dragøe-Lodserne af 22. Jan. 1762., som atter er igientaget ved Brev fra samme til Magistraten i Kiøbenhavn af 13. Octob. 1762. saaledes, at ingen maa lodse fra Kiøbenhavn, eller nogen andensteds fra, igiennem det Kongel. Lods-Fahr-Vande fra Helsingøer til Dragøe-Tonde, uden de, som derpaa alene er forundt Kongelig Privilegium, neml. Dragøe- og Helsingørs-Lodser; hvilke sidste det dog alene er tilladt, naar de fra Helsingøer dertil vorde antagne, at oplodse Skibe paa Kiøbenhavns Rehd eller igiennem Lods-Fahr-Vandet til Dragøe-Tonde; Men ingenlunde at antage sig Skibe sønder

fra

fra Dragse igiennem Lods-Fahr-Vandet, eller fra Kiøbenhavns Rehd at lodse Nord paa. —— See videre bemeldte Admiralitets-Brev til Magistraten, som og melder om Lodseriet igiennem Kiøbenhavns Canaler enten fra Rehden til Verfterne, eller fra Verfterne til Rehden.

Om Lodseriet paa Bornholm, og at Amtmanden der skal beskikke Lodser. Rescript af 24. May 1743.

Om General-Landets Havne-Commissions Oprettelse, og hvorvidt Lods-Væsenet under samme skulde henhøre, udkom vel Forordn. af 11te Martii 1746.; Men denne Commission existerer nu ikke.

Om Lods-Væsenet i Herskabet Pinnenberg, see Anordning af 1. Febr. 1762.

For Norge.

Naa til denne Art., istedenfor den ældre Lods-Anordn. af 5te Martii 1725., nøie efterlæses Forord. af 19de May 1763., som nu i denne Materie er en Hoved-Anordning. Samme melder blant andet i 7. 12. 13. 23. og 26. Art., hvilke Skippere skal tage Lods, i hvilken Orden de skal lodses, og hvor meget de skal betale i Lods-Penge med videre. Saaledes skal alle indenlandske Skippere, som komme fra fremmede Steder, eller agte sig til fremmede Steder, saavelsom alle fremmede

mede Skibe, der søge nogen Havn, eller gaae af Havn, være pligtige til at bruge Lods; Men alle Danske og Norske Skibe, som seile imellem Kongens Riger og Lande maa være fri for at tage Lods, naar Skipperen selv troster sig til at lodse. Dybgaaende Skibe, saasom Fregatter, Brigantiner, Snaver, Billinger, Hukkerter, Galiother og andre skarpbygte Skibe, skulle om Sommeren erlægge for Indlosningen i en Havn, naar Indseilingen fra de yderste Skier ei er over en Miil af et Skib paa

4. 5. til 6. Fod = 1. Rigsdaler 16. Skilling.
7. Fod = 1. = 48. =
8. Fod = 1. = 80. =
9. Fod = 2. = 16. =
10. Fod = 2. = 48. =
11. Fod = 2. = 80. =
12. Fod = 3. = 16. =
13. Fod = 3. = 48. =
14. Fod = 3. = 80. =
15. Fod = 4. = 24. =
16. Fod = 4. = 72. =
17. Fod = 5. = 32. =
18. Fod = 6. = 0 =
19. Fod og derover for hver Fod det er dybere end 18. Fod 1. Rigsdaler, og for Udlodsningen til det Sted, hvor Lodsen maa forlade Skibet, naar det ei er over en Miil, erlægge en tredie Deel mindre end for Indlodsningen.

Flak-

Flakgaaende Skibe ſkal om Sommeren, naar Ind- og Udlodsningen ei er over en Miil, erlægge en halv Deel mere end ſom næſt forhen er faſtſat.

Dybgaaende ſkulde om Sommeren, naar Indſeilingen er over en Miil, og ei over 4re Mile, betale for hver Miil af 4. 5. til 6. Fod 36. Skilling, 7. Fod 40. Sk. 8. Fod 44. Sk., 9. Fod 48. Sk., 10. Fod 52. Sk., 11: Fod 56. Sk., 12. Fod 60. Sk. 13: Fod 64. Sk., 14. Fod 68. Sk., 15. Fod 72. Sk., 16. Fod 76. Sk., 17. Fod 80. Sk., 18. Fod 84. Sk., 19. Fod og derover 1. Rdlr.; Men er Diſtantſen over 4. Mile, da betale for hver Miil, ſom er over de 4re indtil 8te, en tredie Deel mindre, og om Diſtantſen bliver længere, da for hver Miil, ſom er over de 8te en Fierdedeel mindre end Taxten er.

Flakgaaende Skibe ſkulde om Sommeren erlægge en halv Deel mere for hver Miil end Taxten er.

Saavel dyb- ſom flakgaaende Skibe, ſkulde om Vinteren for Ind- og Udlodsning ſvare en Fierdedeel mere end i 5. og 6te §. faſtſat er.——

Lodſerne, ſaalænge de ere Ombord, nyde fri Koſt og Tæring; Foraarſages de formedelſt Modbor at holde Soen 1. 2. eller flere Jevndøgn, da ſkal Skipperen foruden de faſtſatte Lods-Penge betale dem tre Mark for hver Jevndøgn.

Fremde-

Fremdeles meldes i 7. og 23de Art. hvor meget de Skippere, som ei tage Lods, skal betale i Lods-Penge. —— i 28. Art. at Skipperne ei maa klareres paa Toldboden, forend Lods-Pengene ere betalte. —— i 8. Art. om det Tilfælde naar Baaden maatte mistes. —— i 8. 10. 19. 34. Art., om Tiden naar Lodsen skal gaae i Rode og igien forlade en Skipper. —— i 21. 38. 45. Art. om Lodsen og Skipperen maatte geraade i Tvistighed med hverandre. —— i 21. og 45. Art. hvorledes Tings-Vidnerne og Processerne i slige Tilfælde skal føres.

Om adskillige Pligter, som Lodserne, foruden de dem i Lods-Instructionerne og de foranførte specielle Lods-Anordningerne paalagte, have at iagttage, handle følgende Anordninger.

a) For Danmark.

Hvad Lodserne skal iagttage om Borde paa de fra Øster-Soen kommende Skibe, see Fr. af 13de Junii og 28. Oct. 1721., samt Plac. af 24. December 1772.

b) For Norge.

Lodsen skal ankre med Skibet lige ud for Bagstad-Verket, Fr. af 16. Sept. 1735. Art. 7.

Oldermanden for Lodserne som da Lodserne selv, skal tilholdes med yderste Flid ved Skibenes Udlodsning at hindre de unge Mandskabs Udgaaelse til fremmede Steder; Og naar de antreffe

antreffe nogen, da bringe dem til nærmeſte Militaire, ſom ſkal lade dem føre til nærmeſte Lehnsmand, der ſkal holde dem i Forvaring, indtil de efter Loven kan vorde tiltalte, ſom Stift-Amtmanden og Amtmændene paa Tilkiendegivende ſtrax ved Extra-Ret ſkal foranſtalte, og imidlertid ſkal Lodſen eller andre for hver Karl, de ſaaledes antreffe og levere, betales 6. Rdlr. af de Skyldiges enten ventende eller havende Arv; og derſom han ikke har noget at betale, da ſkal ſamtlige Lægs-Bønder af det Lægd være forpligtede at udrede ſamme. Reſcr. af 1. Aug. 1738. —— hermed maa nu ſammenlignes Enroll.-Fr. af 1. Febr. 1770. Artikel 26.

Lodſerne ſkal under den beſtemte Straf afværge, at Skipperne ikke hindre Told-Betiente at komme om Borde i deres Skibe, for at inqvirere og forſegle, Plac. af 11. Sept. 1742.

„ For deſto ſtørre Oplysnings Skyld vorder
„ og her meddeelt følgende Underretning for
„ Soefarende:

„ Naar paa de Svenſke Kyſter noget Skib og
„ Gods alene rager paa Grund eller ſtandſer
„ i Isgang, uden at Skibet har faaet no-
„ gen Skade, men alligevel ikke kan komme
„ derfra, med mindre det vorder løsnet eller
„ udarbeidet, ſamt Skib og Ladning derved
„ bierges, da nyde Dykkeriets Intereſſentere
„ 10. Procent, ſaavel af det loſſede, ſom

„ ved Losningen conſerverede Skib og Gods,
„ ſiden de ſelv have beſtridet Biergnings Om-
„ koſtningerne. Fr. af 18. Nov. 1734.

24. Artikel.

4. 1. Artikel 5.

For Norge.

Maa med denne Art. noie ſammenlignes Fr. af 19de May 1763.

4. Capitel.

Om Skibbrud og Vrag.

Læs i Almindelighed Forordning af 21. Martii 1705., ſom en Hoved-Forordning i denne Materie, ſamt de af Rente-Cammer-Collegio udſtedde eller udſtedende Forpagtnings-Contracter, enten paa Forpagternes Livs-Tid, eller viſſe Aar, og Told-Fr. af 26. November. 1768. Capitel 16.,

1. Artikel.

4. 2. Art. 5. 12. 13. —— 4. 3. Artikel 1. Nu er den ſidſte Deel af denne Art. noiere beſtemt ved Strand-Forordningen.

Ingen

Ingen skibbruden Mand maa tvinges til at sælge noget af hans strandede Skib og Gods, og om han end selv dertil villigen kunde inclinere, saa maa dog saadant Kiøb ikke sluttes uden i den Kongelige Tolders og Rettens Betientes, samt 5. eller 6. andre Personers Overværelse, og det, om mueligt er, i det Sprog, som den skibbrudne Skipper forstaaer, eller i det ringeste ham fortolkes ved en eller anden troværdig Mand, som ei alene ved sin Haands Underskrift skal verificere Contracten, som oprettes om Kiøbet, men endog personlig møde med Skipperen til næste Ting, og der, hvor Contracten da skal publiceres, aflægge sin Eed efter Loven, at Skipperen den frivillig, uned og utvungen haver indgaaet, om Kiøbet ellers siden gyldig skal være. Fr. af 21. Mart. 1705. Art. 18. —— Dette sidste stemmer overeens med 5. 1. Art. 2. og 5. 3. Art 28. —— Dog maa hverken Ammanden, Amts-Betiente, Tolddere eller andre, som noget paa Kongens og deres Embeds Vegne, have at befale (for Ex Herreds-Fogden) directe eller indirecte interessere i forbemeldte Kiøb, eller i Strand-Forpagtningen i Almindelighed, samme Fr. Artikel 17.

Videre kan om de biergede Vahre merkes:

De maa ikke fores fra Stranden under stor Straf, forend det er tilkiendegivet for Tolderen,

med videre, see Fr. af 21. Martii 1705., og Told-Fr. af 26. Nov. 1768. anb. til følg. 4. Artikel sub No. 5.

Skulde blant de strandede og biergede Vahre befindes nogle contrebande, da skulle dog samme ikke være Confiscation eller anden Straf underkastede. Told-Fr. af 26. Nov. 1768. Capitel 16. Artikel 4.

Af ubedærvede Vahre, som i Landet maa forblive, svares den fulde indgaaende Told; men af bedærvede Vahre $7\frac{1}{4}$. Procent, og af de Vahre hvoraf bør svares Consumption, tillige 20. Procent i Consumption af Vahrenes ved Auctionen udbragte Værdie; samme st. Art 2. —— Hvad af strandede Vahre paa de Danske Vestindiske Eilande skal betales i Told, Fr. af 9. April 1764. Capitel 7. Artikel 20. 21. 22.

2. Artikel.

Hermed maa nu sammenlignes Strand-Fr. af 21. Martii 1705. Art. 17. som befaler, at de Kongel. Betiente skal ei alene i Almindelighed bevise den Strandede al muelig Hielp og Assistentse, men og i Særdeleshed lade ham anvise beqvem Plads og Værelse til at bevare det biergede Gods. —— Nærmeste Kongel. Betient eller Grund-Eier, hvad heller han haver Forstrands Rettighed eller ikke, skal ligesaavel om Natten som om Dagen lade

Strand-

Strandsiden, hvor det strandede Skibs Vrag ligger ud for, besætte med Vagt, og derforuden samle Folkene i de omkringliggende Sogne, hvoraf den skibbrudne Skipper kan udvælge sig saa mange, som han eragter nødig til Godsets Biergning; hvilke Biergere da nyde for deres Umage saaledes som Skipperen med dem foreenes, og ifald ingen Foreening forud skeer, eller og ubilligt vorder esket, da skulle de dog bierge, og deres Bierge-Løn siden bestemmes af Øvrigheden **efter deres Fare og Moie**; Baadene som bruges til at føre Vahrene, betales aparte efter Billighed. — Grevernes, Friherrernes og andre Proprietairers Fuldmægtige, samt Sogne-Fogderne, skal have Indseende med Biergningen; Dem som ellers aparte hielper Skipperen ved de biergede Vahres Handtering, gives Dagløn. —

Af Huset eller Kirke-Loftet, hvor de biergede Vahre lægges i Forvaring, betaler Skipperen for de 3de første Maaneder 12. Skilling Danske af hver 100de Rdlr., som de biergede Vahre have kostet ved Indkiøb fra første Haand, og derforuden i Vognleie hvad som for billigt kan eragtes, efter hver Steds eller Provintses derpaa værende Taxt. — Træ-Last og deslige Gods, som af Snee, Regn og Soelskin ei kan fordærves, skal slæbes eller

fores saa høit op paa Landet, at det der kan ligge uden Fare for Sseskyrtning; og maa da Skipperen selv lade det bevogte med sit eget Skibs-Folk; eller og dertil bruge det Sogns gemene Almue, hvor Godset er oplagt, som dertil ved Omgang, uden Persons Ansеelse, skal skiftes, og nyde for deres Opsigt Nat og Dag, hver 24. Skilling, men derimod være forpligtet at svare til Godset.

Paa Reisse maa ingen under Mulct af 20. til 30 Rdlr. understaae sig at gaae om Bord paa strandede Skibe, førend det er anmeldet for Amtmanden over Halds-Amt, hans Fuldmægtig, eller i hans Fraværelse for Birke-Dommeren og Tolderen tillige, som skulle forskaffe de Strandede den behsvende Hielp; Dog maa de Strandede ikke imod deres Villie og Begiering bebyrdes med mere Mandskab til Biergningen, end som fornødiges, see Rescript af 28. November 1749.

Told-Fr. af 26. Nov. 1768 C. 16. Art. 12. melder: At Vedkommende skal i Henseende til Biergerne og Bierger-Lønnen rette sig efter Loven og de om strandet Skib og Gods videre giorte Anordninger.

For Norge alene.

Da de Sager, som angaae de Skibe, der i Søen have taget Skade, og komme ind i Havnene, og begiere Assistentse, ei kan hen-

regnes

regnes til det Slags, som Forordningen af 19. Aug. 1735. befaler, at skulle af Amtmanden anordnes, siden de Søefarende derved ofte i deres Reiser kunde lide Forhaling, og Extra-Rets Bevilling desuden henhører til Justitiens Pleie, hvorfor ingen Betaling bør fordres; Saa bør de Søefarende ei heller med Udgift for Extra-Rets Bevilling, hvorfor er betalt 5. Rdlr., behyrdes, men i Hensende til Reise- og Diæt-Omkostninger, da saafremt Amtmanden forlanger Diæt-Penge, kunde ham enten af Vraget, naar samme tilfaldt Kongens Casse, eller af vedkommende Eiere, naar de selv havde begiert hans Assistentse, tillægges daglig 1. Rigsdaler 32. Skilling;

Og som det ikke bør paalægges Almuen, at befordre Amtmanden med fri Skyds hver gang han var foraarsaget at reise til strandede Skibe, saa skal han og nyde Skyds-Penge, nemlig til Lands paa 3. Heste frem og tilbage, og til Soes paa en Baad med 4. til 6. Roer-Karle; Men naar Fogden paa Amtmandens vegne bivaaner en saadan Forretning, bør ham gotgiøres Skyds-Penge paa 2de Heste til Lands, eller paa en Baad med 4re Roer-Karle til Soes, samt i Diæt-Penge 64. Sk. daglig, og mere maa i den Anledning af skibbrudne Folk hverken fordres eller tages.

Udenlands.

Naar de Kongel. Undersaatters Skibe og Gods der maatte strande, da skal Øvrigheden, Consulerne og andre paa ethvert Sted, være behielpelige til at lade Skib og Gods bierge, med deraf dependerende, samt derfor giøre Rigtighed. Fr. af 3. Martii 1749. —
Tract med Sicilien 1748. Art. 24. —
med Tunis, af 8. Dec. 1751. Art. 5. —
med Tripolis af 22. Jan. 1752. Art. 6. —
med Genua af 13 Mart. 1756. Art. 23. —
med den Ottomanniske Port af 14. Oct. 1756. Art. 2. Ligeledes melder Commerce-Tractaten af 23 Aug. 1742. Art. 35., at naar Skibbrud skeer enten i Kongens af Dannmark Lande paa Franske Skibe, eller i Kongens af Frankerigs Lande paa Danske Undersaatters Skibe, da skal enhver af de Kongel. Undersaatter paa begge Sider giøre deres Flid, at redde Skib og Gods fra Underaang, imod Betaling; Og skal Eiermanden nyde det Overblevne, naar han melder sig inden Aar og Dag.

„ Da lidet eller intet tilstrækkeligt om Bierg-
„ nings-Retten i Dannmark (Jure Servitio)
„ er skrevet af andre; Thi den Latinske Af-
„ handling af Hieronymus Rhode indeholder
„ kuns lidet anvendeligt paa Dannmark, og
„ er desuden, efter de Juridiske Inaugural-

„ Disser-

„ Dissertationers Maade mere speculativisk og
„ theoretisk, end practisk; Saa har man her
„ fundet Leilighed til at indlemme 2de smaa
„ Anmerkninger, nemlig:

1.) „ Af denne og den foregaaende Artikel
„ samt Strand-Forordningen, og det an-
„ førte Reser. for Læssøe, sees, at Grund-
„ Eierne eller Land-Beboerne ikke kunne
„ paatvinge de Strandende deres Tieneste
„ med at bierge, langt mindre Strand-For-
„ pagteren, der ved sin Forpagtning ikke har
„ erhvervet større Ret, end Hans Majestæt
„ Kongen selv tilegner sig, følgelig ikke noget
„ Privilegium paa Biergningen, men alene
„ Ret til at beholde det Vrag, som uden le-
„ vende Folk indbriver, naar Eiermanden
„ ikke inden Aar og Dag med Beviis paa
„ sin Eiendoms Ret indfinder sig. ——

„ Anderledes har det sig i Sverrig, hvor Dyk-
„ kerie-Selskabet er privilegeret og eene be-
„ rettiget til at bierge og dykke alle forulykke-
„ de Skibe og Gods, som staaer over Van-
„ det, flyder paa Vandet, eller er indflydt
„ til Stranden, være sig Fremmede eller
„ Svenske Undersaatter tilhørende. See Fr.
„ af 18. Nov. 1734. og Kongel. Forklar. af
„ 6te Mart. 1739.

2.) „ Bierge-Lønnens Størrelse, naar le-
„ vende Folk følge med Skib og Gods, hvor-
„ til denne Lov. Art. hensigter, (da 4. 4.

„ Art. 5. taler om Vrag i egentlig Forstand)
„ er hverken her i Artikelen, eller i Strand-
„ Forordningen bestemt, i Tilfælde at der ei,
„ efter den følgende 3die Art., var nogen ud-
„ trykkelig Foreening imellem de Strandede
„ og Biergerne oprettet. Loven siger: At
„ samme skal bestemmes efter Leilig-
„ heden og Godsets Værd.

„ Men Forordningen siger, at det skal skee efter
„ Biergernes Fare og Moie.

„ Det er nødvendigt at sammenfoie begge
„ disse Steder, og ikke at sætte Loven ud af
„ Sigte, fordi Forordningen er yngre; Thi
„ den sidste ophæver ikke den første. Saale-
„ des maa da ved Bierge-Lønnens Bestem-
„ melse ikke sees paa Biergernes Fare og
„ Moie alene; men og paa det biergede
„ Godses Værd og Beskaffenhed tillige.

„ Vel er det billigt, at jo vigtigere og kostbarere
„ de biergede Vahre ere, og jo større Ties-
„ neste Eierne ved deres Biergning nyde,
„ desto større bør og Belønningen være;
„ Men derhos maa dog agtes, at naar Be-
„ lønningen skal i Følge Loven bestemmes efter
„ Værdien, og i Følge Forordningen efter
„ Moien, saa kan der ikke paastaaes saa
„ meget for lette Vahre, som for tunge og
„ svære: ikke saa meget for en Ladning Styk-
„ Gods eller Bomuld, som for en Ladning
„ Jern,

„ Jern, Bielker og deslige: Ikke saa meget
„ for en Casse med Contanter eller Pretiosa,
„ som for en Casse med Isen-Kram. ꝛc. ꝛc.

„ Dette er især at anvende, naar Biergerne
„ maatte, efter Sædvane, paastaae en vis
„ Deel af det biergede Gods. Vel kunde
„ det være fornødent i slige ulykkelige og far-
„ lige Tilfælde altid at tilstaae Biergerne en
„ Lod eller Deel, da saadant opmuntrer til
„ Flid og Stræbsomhed langt mere end en
„ vis Sum Penge eller Daglon; Men denne
„ Lod maa ogsaa være billig, og, som meldt,
„ lempet efter Værdien og Moien, saafremt
„ Bierge-Lønnen ikke skal smage efter den
„ gamle fordum i Norden brugelige og nu
„ ophævede Skik, at bemægtige sig endeel
„ af det forulykkede Gods under Navn af
„ Bierge-Løn. — Den **Tredie** Deel,
„ som meldes i næstfølgende 5te Art. kan an-
„ sees ikke alene som Bierge-Løn, men og
„ som Finde-Løn, i Overeensstemmelse med
„ 5. 9. Art. 4., og kan derfor ikke ligefrem
„ anvendes paa de Biergnings-Tilfælde,
„ hvor Folk følge med Skib og Gods, og
„ have Tingene endnu i deres Magt, og al-
„ lermindst paa de, hvor der findes Vahre
„ som ere lette at bierge, og i et lidet Rum
„ udgiøre en stor Værdie. —

„ Hos

„ Hos vore Naboer, de Svenske, er Bierge-
„ Lønnen temmelig nøie bestemt ved Fr. af
„ 18. November 1734. saaledes:

a) „ Af alt det Gods, som bierges op af Vandet
„ af strøbte Fahrtøier, er Dykkeriets Interes-
„ senterne tillagt en Fierdedeel, hvorimod de
„ selv bør betale hele Biergnings-Omkost-
„ ningerne, samt Tolden for sin fierde Part
„ af Godset; men Eieren faaer de øvrige tre
„ Fierdedeele.

„ Dog bør Eierne og Dykkerie-Interessenterne
„ begge tage Andeel a l'advenant, i de Om-
„ kostninger, som anvendes til Godsets Be-
„ vogtning og Conservation, efter at det er
„ bleven bragt paa Landet.

b) „ For det biergede Gods, som er af en
„ ringe Værdie, men forøger Omkostninger-
„ ne, saasom i Særdeleshed Træ-last, Muur-
„ og Tagstene, samt med Sand og Steen
„ baglastede Fahrtøier, item Salt- og Styrte-
„ Gods, der er fordærvet og ei af Værdi,
„ saa snart det er bleven vaadt, nyder Inte-
„ ressenterne af det biergede Skib og Gods
„ 15ten Procent, og desuden forud alle
„ paa Biergningen beviislig anvendte Be-
„ kostninger.

c) „ For det Gods, som opfiskes fra Bunden
„ med Klokker eller kostbare Machiner, skal
„ Interessenterne have i Bierge-Løn en tre-
„ die Part.

See

See videre det som herom til 1ste Artikel findes anbragt.

3. Artikel.

§. 1. Artikel 1. 2.

a) See hertil den 17. Art. af Fr. af 21de Mart. 1705., som til foregaaende Art. er anbragt, angaaende Bierge-Lønnen. ——

„ Og da de fleste saa kaldede Bierge-Foree-
„ ninger mestendeels oprettes paa den Tid,
„ da de Strandende nylig ere komne til Land,
„ og endnu ere ligesaa overvundne af Angst
„ som ukyndige om Landets Love; Saa bør
„ ogsaa den følgende 21. Art. i bemeldte For-
„ ordning erindres, som melder, at
Alle ved Strandsiderne boende, baade Hus-bonder og deres Bønder og Tienere, maa ikke afvinge eller affordre de Strandende noget i mindste Maade over det, som Loven dem til en billig Bierge-Løn tillader.

„ At enten Amtmanden med de beste og kyn-
„ digste Mænd i Egnen, saaledes som i fore-
„ gaaende 2den Artikels Slutning meldes,
„ eller vedkommende Consuler eller Commis-
„ sarier, som residere i Helsingøer, skulde
„ paaskiønne og ratificere de af fremmede
„ Skippere her i Landet indgangne Bierge-
„ eller Kiøbe-Foreeninger i Strandings
„ Tilfælde, fordi samme, der forbinder tredie

„ Mand,

„ Mand, kunde undertiden formedelst Ukyn-
„ dighed eller andre Aarsager, giøre de
„ Vedkommende til alt for stort Tab; derom
„ meldes intet i nogen Anordning, og denne
„ Lovens Artikel er da altsaa endnu en ufor-
„ andret Regel.

b) Om Kiøb, see det som er anb. til Slutnin-
gen af dette Capit. 1ste Art. der viser de For-
maliteter, Kiøbet skal have, om det skal
være gyldigt.

4. Artikel.

Sammenl. med denne Art. 5. B. 9. C. i Hen-
seende til den Omgang, som med Hitte-Gods
er foreskrevet; samt de af Cammer-Collegio
udstedede eller udstedende Forpagtnings-Con-
tracter.

I øvrigt kan merkes:

1.) Hvad forstaaes under den Be-nævnelse af Vrag?

„ Loven viser her selv i Artikelens Begyndelse,
„ hvad den egentlig forstaaer ved Vrag,
„ neml. alt det, som uden levende Folks
„ Medfølge indstrander, hvilket og saaledes
„ forstaaes i den Jydske Lov.

2.) Hvad er Forstrands-Rettighed?

„ Dette viser denne 3die Art., samt Strands-
„ Forordningen udtrykkelig, nemlig Ret til
„ at

" at bemægtige sig Vrag, d: Skib eller Gods,
" som uden levende Folks Medfølge indlan-
" der, saafremt rette Eiermand ikke inden en
" vis Tid med Beviis paa sin Eiendoms-
" Ret indfinder sig; hvilket og stemmer over-
" eens med den Jydske Lovs 3. B. 61. Ca-
" pitel, naar den saaledes udtrykker sig:
" Vraa, som kommer til Land, og ingen
" Mand følger eller kommer efter. ——
" Saaledes har hverken Forstrands-Eierne
" eller Forpagterne nogen Ret frem for andre
" simple Grund- eller paagrændsende Lods-
" Eiere eller andre, enten til at kiøbe eller
" bierge strandet Skib og Gods, hvormed le-
" vende Folk følge, med mindre de ville ind-
" gaae ligesaa billige Vilkaar som andre,
" hvorom kan læses Strand-Forpagtnings
" Contracterne, som tydelig vise hvad For-
" strands-Rettighed er, og hvorvidt den
" strækker sig; Og hvad som gielder for For-
" pagterne i saa Fald, gielder ogsaa for
" Forstrands-Eierne; Thi de har begge en
" og den samme Ret, grundende sig paa lige
" Overdragelse og Adkomst. Tvertimod vi-
" ser Fr. af 21de Martii 1705. at de blotte
" Grund- eller paagrændsende Lods-Eiere
" ere ligesaa forpligtede, som berettigede, til
" at lade bierge, og Lovens 4. 4. Art. 3.,
" at de og da, qva Biergere, have Ret til
" at kiøbe.

3.) Hvo

3.) Hvo har Forstrands Rettighed?

„ Kongen har Jus originarium, som den der fra
„ umindelige Tider har eiet alle Forstrande,
„ see Jydske Lovs 3. Bogs 61. Cap. —
„ Men denne Ret findes overdragen deels i
„ Almindelighed til Grever og Friherrer,
„ samt den øvrige Adel, see Privilegierne,
„ nemlig: Grev. den 18de, Frih. den 16de
„ og Adelens den 18de. — Dog tilstaaes
„ de Adelige eller lige med Adelen Privile-
„ rede ikke nogen Forstrands-Ret, med
„ mindre de have gamle Skiøder og Ad-
„ komster paa, at samme ligger til deres be-
„ boende Gaarde, som sees af en i Aaret
„ 1766. eragangen Resolution, angaaende de
„ Jydske Forstrande. — Deels til andre
„ Uprivilegerede, som enten forpagte samme
„ paa Livs-Tid, eller visse Aar, eller og be-
„ sidde saadanne Gaarde, hvormed For-
„ strands-Retten efter gamle Skiøders og
„ Adkomsters Formelding, følger; Og er
„ der ikke vorden hensect til, enten disse For-
„ pagtere og Eiere have været Adel eller lige
„ med Adelen privilegerede, eller ikke, skiønt
„ saadant ellers udfordres i andre deslige
„ Adelige Rettigheders Udøvelse. — Om
„ denne Materie har der, efter Kongelig Be-
„ faling, i Jylland nylig været holdet en
„ langvarig Commission, hvis Dom er bleven
„ til

" til Høieste Ret indstævnet, hvor den ikke
" endnu, da dette skrives, er vorden paa-
" kiendt, og det endelige Udslag altsaa ikke
" med Vished kan berettes.

" De Forstrande, som findes ved Kiøbstæders,
" Hospitalers, Kirkers og Skolers Eien-
" domme eller Jorder, høre Kongen til,
" saafremt samme ikke maatte være af Kon-
" gen eller particulaire Eiere enten med eller
" uden andre Eiendomme skienkede og hen-
" lagde dertil; og i saa Fald tilhører Rettig-
" hedens Udøvelse endda Kongen alene
" Jure Universitatis.

4.) Hvorvidt strækker Forstranden sig?

" Nogle mene, at der skal sees paa en vis
" Strækning fra Landet; andre, at der skal
" regnes efter Vandets Dybde, saa at For-
" stranden skulde slippe, saasnart Søen blev
" saa dyb, at der kunde gaae et fuldkomment
" Skib; Men da Søens Dybde tæt ved
" Landet er forskiellig, deels efter Aarets Tids
" Medfør, da Dybdet er anderledes om
" Midsommeren, end om Efteraaret eller
" Vinteren, deels efter Vindenes og Strøm-
" menes Beskaffenhed; saa regner man in
" praxi Forstrandens Strækning ikke alene
" saa langt Landstokken gaaer, og saa langt
" Søe-Brændingerne bryde paa Landsiden,
" indtil Skib eller Gods kan ubehindret flyde;

„ Men og til den yderste Sand-Grund,
„ eller saa kaldet Revle uden for Landet,
„ (paa de Steder, hvor disse findes,) uden
„ at regne det Mellemrum af dyb Soe og
„ Vand, som findes imellem Revlerne og
„ Landet —— Men det som findes i Soen
„ der uden for, horer ei til Forstrands-Ret-
„ tigheden, hvorfore derom meldes i den fol-
„ gende 5. Art., som giør Forskiel paa det
„ som findes i **Soen**, d: strax uden for Lan-
„ det, og det som findes i **aaben Soe**,
„ **uden for al Land.**

5.) „ Den samme **gode Forvaring**, som
„ den til foreſtaaende 2den Art. anbragte Fr.
„ af 21. Martii 1705. Art. 17. befaler og
„ tillader for det med levende Folk indstran-
„ dende Gods, maa og her anvendes og
„ forstaaes om **Vrag.** —— See videre
„ herom 5. 8. Artikel 14. ——

6.) „ Naar Loven her melder, at det stran-
„ dede Gods skal være Eiermanden folgagtig,
„ i Fald at han inden Aar og Dag med rede-
„ agtig Beviis indfinder sig, saa ansees den
„ **Omgangen med Vrag ligeledes, som**
„ **med andet Hittegods**, efter Lov. 5. B.
„ 9. C. Art. 4. —— Det strandede Vrag
„ bør altsaa enten af Forstrands Eieren, eller
„ Forpagteren, eller og af Ammanden,
„ naar det for ham efter Fr. af 21. Martii
„ 1705.

" 1705. Art. 11. er angivet, oplyses ved
" Kiendetegn og Merke, saa mange som
" findes, især om nogle Brevskaber, Con-
" nosementer eller deslige ere forefundne,
" hvoraf Skibets og Ladningens Hiemme-
" og Bestemmelses-Steder kunde sees;
" Men i dets Mangel, da hvad Navn paa
" Speilet er befunden, hvad Bygning og
" Takkelads Skibet har havt, hvad Slags
" Ladningen har bestaaet af, og med hvilke
" Merker Tønde- eller Pak-Godset er for-
" synet. Denne Oplysning bør skee ved saa-
" danne Midler, som kan ventes, nærmest
" at føre Indstrandingen til Eiernes eller
" Befragternes Kundskab, og derfor er det
" nødvendigt, at samme vorder kundgiort i
" de fornemmeste indenlandske og udenlandske
" Tidender, ligesom det og var nyttigt, at
" det blev bekiendtgiort paa Børserne i de
" Steder, hvor Skibet eller Ladningen kun-
" de formodes at hiemmehøre, hvilken Om-
" kostning billig bør gaae paa Vahrenes
" Regning. Vahrene registeres og vurderes
" da, og sættes i god Forvaring indtil den
" bestemte Tids Frist er udløbet.

Dog iagttages herved det som ogsaa af denne Art. selv og Sagens Natur tildeels kan udrages, men ved senere Anordninger nøiere er bestemt, saaledes:

a) At naar strandede Vahre findes beskadigede eller bedærvede, da skal de, efter foregaaende Visitation af Told-Betienterne og meddeelte Passeer-Seddel, naar Toldstedet er forvidt fraliggende, føres til næste Præste-Herreds- eller Birke-Foged- eller og i 3de af de beste og vederhæftigste Bønders Huse, hvor Vedkommende ikke maa vegre sig for at antage dem for en billig Betaling, og de Trængende at tilrette hielpe, Told-Fr. af 26. Nov. 1768. C. 16. Art. 9. hermed maa confereres Fr. af 21. Martii 1705. som forbyder strandede Vahres Bortbringelse fra Stranden, uden Toldernes Vidende, under 500. Rdlrs. Straf og Confiscation. —— Det øvrige strandede Gods, som ikke er bedærvet, og uden Besværlighed fra Biergnings-Stedet kan bortføres, skal Vedkommende til næste Told-Sted lade henføre, hvor det eftersees, og til Tolds Beregning og Betaling, for saavidt deraf i Landet forbliver, antegnes, men det øvrige udføres, saa at dermed ei nogen Handel eller Landkiøb kan foretages; bemeldte Told-Fr. C. 16. Art. 11. —— Skulde blant det Strandede befindes saadanne bedærvede Vahre, med hvilke, ved at melere dem med gode Vahre, kunde skee Bedrag, og som kunde være Sundheden skadelige, saasom bedærvede Korn-Vahre, Humle og deslige, da skal de under god Opsyn, saasnart mueligt,

b

muligt, af Landet udføres, og ikke tillades der at forblive; Men af Viine og Brændeviine, som bierges, skal, uden Forskiel, den fulde Told efter Told-Rullen betales; Og om Vedkommende det ikke ville, skal de være pligtige, samme beviislig af Landet at udføre; sammest. Art. 3. — Skulde iblant det biergede Gods, hvortil sig ingen Eier melder; findes contrabande Vahre, da skal samme, for saavidt Danmark angaaer, af Tolderne sendes til Khvn., for derfra udenrigs at føres og bortsælges, og Beløbet derfore hensættes in Depoſito udi den Kongel. Casse; Men i Norge skal deslige Vahre med de Vilkaar bortsælges, at samme beviislig af Riget udføres til fremmede Steder, og de derfor indkommende Penge ligeledes i den Kongel. Casse deponeres, indtil den Tid er udløbet, som Loven tillader vedkommende Eiere at tilbagefordre deslige Vahre eller de derfor indkomne Penge. Sammesteds Artikel 12. —

b) Naar det indtreffer, at Godset er af den Beskaffenhed og Omstændighed, at det ikke uden kiendelig Skade for Eieren kan blive henliggende, og det derimod er til hans virkelig Fordeel, at det jo før jo heller sælges og giøres i Penge, saasom: Naar Godset ikke kan henligge, uden at bedærves, eller forværres og tabe sin Priis: naar det er kommet paa et Sted, hvorfra det ikke lettelig kan

transporteres, og hvor det ei heller kan forvares og bevaares, uden saadanne Omkostninger, som snart kunde opsluge dets Værdie: Og naar det derhos er grove Vahre, som paa Stedet og i Egnen ikke kunne eller ville mangle Liebhabere, saa skal det i slige Tilfælde, og naar Amtmanden er tilfulde forvisset om, at rette Eieres Fordeel og Nytte derved befordres, være ham tilladt, strax at lade saadant Gods og Vahre paa offentlig Auction bortsælge og til høieste Priis udbringe; dog at Auctionen saa betimelig bekiendtgiøres paa de nærmeste omkringliggende Steder, især Kiøb- og Ladesteder, at Liebhaberne dertil kunde have Tid sig at indfinde, saa at det derpaa ved Auctionen ikke kan mangle. m. v. Resct. (udgaaet til Norge) d. 13. Dec. 1769.

„ I øvrigt bør; forend slige Auctioner holdes, „ Vahrene lovlig taxeres, og ellers forholdes „ efter Forordn. om Auctions-Væsenet af „ 19. December 1693.

7.) „ Spørsm. Fra hvad Tid den bestemte „ Præscription af Aar og Dags Frist „ skal regnes?

„ Da Lovgiverens Hensigt (som Rescriptet af „ 12. Dec. 1769. udtrykker det) med det „ som befales i denne Art., fornemmelig har „ været at søge Eierens Fordeel, og fra ham, „ som en skibbruden Mand, saavidt mueligt,

„ at

„ at afvende Tab og Skade; Saa synes
„ det meest billigt, at denne Termin bør reg-
„ nes fra den Tid, da Oplysningen sidste
„ gang i de offentlige Tidender findes ind-
„ rykket.

8.) „ Den, som utro omgaaes med Vrag,
„ straffes derfor, som for andet uhiemmelt
„ Gods efter denne Lovens Art., samt Fr af
„ 21. Martii 1705., der melder: At dersom
„ nogen borttager eller fordølger noget af
„ Skib og Gods, som kan være indreven,
„ og ingen levende Folk er hos, da skal den
„ Skyldige, omendskiønt saadant dølges, og
„ ei vorder beviislig aabenbaret inden 2. eller
„ 3. Aar derefter, straffes som meldt. ——
„ Det Slags uhiemmelt Gods, som her me-
„ nes, er det, som man selv er overbeviist om
„ at besidde uden lovlig Ret og Adkomst. ——
„ Hr. Dons i sine Anmerkninger over Hes-
„ selbergs Jur. Coll. S. 103. viser tydelig
„ ved de anførte Parallel-Steder af Loven,
„ neml. D. L. 5. 10. Art. 31. —— 4. 4.
„ Artikel 5. —— D. L. 5. 3. Art. 34.
„ N. L. 5. 3. Art. 46. samt Fr. af 24. Aug.
„ 1742. at Straffen bør være den samme i
„ dette Tilfælde, som for Tyverie, og ikke
„ Tre Marks Bøder; Dog ere de vigtigste
„ Grunde uden Tvivl disse:

a) „ At den følgende 5. Art. sætter udtrykkelig
„ Tyvs-Straf i lige Tilfælde og for den selv-

„ samme Misgierning, følgelig da Grunden
„ til begge Artikler er den samme, saa er og
„ Meeningen den samme.

b) „ At Loven i Almindelighed i 5. 9. Art. 2.
„ har forordnet, at hvo som ikke oplyser det,
„ som han hitter, skal ansees som Tyv derfor;
„ Og hvad er det i aaben See findende Vrag
„ at ansee for andet end Hittegods til
„ Sees? —

c) „ At Plac af 20. Junii 1746. siger, at
„ den som finder strandet Vrag, Tømmer
„ eller deslige ved Kiøbenhavn, skal angive
„ det for Magistraten sammesteds, imod bil-
„ lig Bierge-Løn; men ellers vorde tiltalt
„ som Tyv; Disse Ord ere rene, og kan
„ ansees, som saadan en autentiqve Forkla-
„ ring over Loven og Forordningen af 1705.
„ hvilken udtrykkelig igientages, at den lader
„ ingen Tvivl blive tilbage. — For
„ Strand-Tyverie at afværge, er det befa-
„ let ved et Reser. udg. til Amtmanden over
„ Riberhuus-Amt den 26. Nov. 1701., at
„ naar nogen, hvis Tienere det endog kunde
„ være, ved Strandsiderne der i Amtet
„ i Storm og Uveir, og ellers, naar
„ Vrag opkommer, eller sligt kan være formo-
„ dende, kunde antreffes, og ei dertil er an-
„ sagt, skal Stift-Amtmanden strax lade
„ paagribe og i Forvaring hensætte, og saa-
„ dant til Kongel. Resolution indberette.

5. Artikel.

5. Artikel.

4. 3 Artikel 13. —— 5. 9. Artikel 1.

a) Sammenlign hermed det som til den næst foregaaende 4de Artikel er anbragt.

b) „ Her meldes omen Trediedeel af det, som „ findes ude i Soen, eller opfiskes af Havets „ Bund, baade til Bierge- og Finde-Løn; „ Altsaa skulde man slutte, at $\frac{1}{3}$ Deel til „ Bierge-Løn alene, er for meget, naar „ Skibet næsten staaer paa tørt Land og „ Ladningen bequemmelig kan bierges, helst „ naar den er af stor og kostbar Værdie.

c) I Henseende til de Skibs-Ankere, som Fiskere maatte opfiske, er denne Art. forandret, saavidt Farvandet fra Helsingør til Kiøbenhavns Rehde angaaer, saaledes: At de Kongel. Undersaatter i Helsingør og hele Veien derfra op ad indtil Dragoerne inclusive have Tilladelse til frit at fiske efter de paa Helsingørs Rehde og Far-Vandet derfra op til Kiøbenhavn forefindende blinde Ankere, de med Boie ved undtagne, og at samme aldeles skal tilhøre Finderne uden Paatale. See Plac. af 8. Junii 1770.

6. Artikel.

4. 3. Artikel 1.

7. Artikel.

4. 3. Art. 13. 14. med de dertil hentydede Anordninger.

8. Artikel.

Ligeledes er ved Skibs-Artiklerne af 22. Sept. 1758 XVI. forordnet, at Hyre gaaer paa Eventyr, dersom Skibet vorder forulykket.

* * * * * *

Videre om Skibbrud og Vrag, og hvad derved bør iagttages, handle følgende Artikle i Forordningen af 21. Martii 1705., som deels ikke til nogen Artikel især af denne 4. B. 4. C. har kundet henbringes, deels til andre Steder i Loven egentlig henhører:

5. Art. Om den Inqvisition, som af Amtmanden eller nærmeste Amts-Betient (formodentlig nu omstunder Herreds-Fogden,) eller og i Fald Amtmanden efterlader det af vedkommende Herrestands Proprietarius skal anstilles strax efter Strandingen, om dens Omstændigheder.

Samme Art Om voldelig Overfald, og Drab paa skibbrudne Folk, anb. til 6. B. 6. C.

7. Art. Om Straffen for dem, som stikke Ild paa noget strandet Skib, anbr. til 6. B. 19. C.

8. Art. Om Straffen for dem, som handle ilde med skibbrudne Folk, og saare dem paa Legeme eller Lemmer, anbr. til 6. Bogs 7. Capitel.

9. Art. Om Straffen for dem, som rove eller med Magt borttage noget fra skibbruden Mand, eller og af strandede Skibe, saalænge

Skibs-

Skibs-Folkene derved ere tilstede; anbr. til 6. 16. Artikel 2.

10. Art. Om Straffen for dem, som stiele noget hemmelig fra skibbrudne Folk, som overgaaer et halv hundred Lod Sølv, anb. til 6. Bogs 17. Capitel.

12. Art. Om Medvidernes Forhold og Straf, anb. til 6. B. 16. Art. 2., samt 6. Bogs 17. Capitel.

13. Art. Om dem, som vidende kiøbe noget af hvis som er stiaalet eller rovet fra skibbrudne Folk, anb. til 5. 3. Art. 10., og 6. Bogs 17 Capitel.

14. Art. Amtmænd, Borgemestere og Raad, Fogder, Herreds-Fogder, Strand-Forpagtere, Strand-Fogder og alle andre, som ved Strandsiden Befaling have, samt enhver Proprietarius, som enten haver Gods ved Strandsiderne, eller og med Forstrands-Rettighed er benaadet, skal strængelig holde over Forordningens Efterlevelse.

Samme Artikel og den følgende 15de, om hvorledes de bortstiaalne Kosters Værdie skal lignes paa det omliggende District; anb. til 6. Bogs 17. Capitel.

16. Art. Om falske Attester, som ved Strandings Tilfælde maatte erhverves, anb. til 6. Bogs 18. Capitel.

20. Art. Om Extra- og Gieste-Rets Holdelse i slige Begivenheder. anb. til 4. B. 8. Cap.

---

5. Capitel.

Om

Bodmerie og Biil-Breve.

NB. Bodmerie-Breve skal ligesaavel som Certepartier skrives paa det i Forordn. af 23. Jan. 1719. under første Classe foreskrevne stemplede Papiir, efterdi de første ansees som Obligationer, og de sidste som Contracter, see Placat af 7. April 1752.

1. Artikel.

Sammenl. herm. 4. 2. Art. 5., og de dertil henførte Anordninger, som vise, i hvilke Tilfælde Consulernes Ratificationer paa de af Danske Undersaatter udenlands oprettende Contracter behoves.

Hertil kommer:

Reser. af 28. Jul. 1752. angaaende det Asiatiske Compagnies Betiente, hvilket herefter anføres.

samt

Skibs-Art. af 22. Sept. 1758. No. XLVII. §. 2., som findes anført foran.

2. Artikel.

2. Artikel.

3. 19. N. L. 21. Artikel 2.
Bodmerie-Penge maa Mekleren ikke forskaffe nogen Skipper, som er uvederhæftig, eller hvor Rehderne ere tilstede; see Meklernes Laugs-Art. dat. 26. Jan. 1684. Art. 5.
Efter den ældre Fr. om det da værende Assistence-Huses Indretning af 31. Jan. 1699. Art. 10. var det forbudet, da deraf at udlaane noget paa Bodmerie; Men i den yngre af 16. Jun. 1752. meldes intet derom, hvor dog alene tilsiges at laane paa haandfaaet Pant.

3. Artikel.

See 4. 2. Art. 12. 13., og de dertil anbr. Anordn., neml. Skibs-Art. af 22. Sept. 1758., og Fr. af 5. Febr. 1751.

4. Artikel.

Heri viger Bodmerie-Contracten fra alle andre Contracters Natur, og er uovereensstemmende med Lov. 4. 5. Art. 9. —— 5. 1. Art. 8., samt 5. 7. Artikel 7.
„ Aarsagen dertil er, at dersom den der laaner
„ sidst Penge paa Bodmerie, ikke kunde være
„ forvisset paa, at have Fortrins-Ret til at
„ nyde Betaling for sit Laan; vilde der ingen
„ vove sig til at laane paa Bodmerie, siden
„ her da var en dobbelt Usikkerhed, neml.

„ baade

„ baade Eventyren eller Søe-Faren i sig
„ selv, og den Uvished, om der ikke kunde
„ være laant paa Bodmerie paa et andet
„ Sted i Forveien, og altsaa maatte Skibet
„ gaae forloren; Thi ofte hænder det sig, at
„ naar der er optaget Bodmerie paa et Sted,
„ geraader det forbodmede Skib siden i Nød
„ paa et andet fremmed Sted, og ikke kan
„ reddes, dersom det ei faaer ny Undsætning,
„ hvorover Skibet maaskee ganske kunde for-
„ komme, og selv den, som først havde laant
„ paa Bodmeriet, endnu tage større Skade.
„ Ellers kan denne Casus henregnes iblant de
„ sieldne; Thi først maa ingen Skipper for-
„ bodme sit Skib eengang uden Nød, see
„ foreg. 3. Art., langt mindre oftere paa en
„ og den samme Reise uden høieste Nød;
„ dernæst maa heller ingen Skipper besværge
„ et Skib med høiere Bodmerie, end Skib,
„ Redskab og Fragt kan være værd.

6. Artikel.

Sammenl. herm. 4. 1. Art. 32. med de dertil hentydede Anordninger.

7. Artikel.

4. 3. Artikel 13. — 4. 6. Artikel 6.
„ Dette er det andet Stykke, hvorved Bod-
„ merie-Contracten adskiller sig fra andre
„ Pante-Contracters Natur, i det den giver
„ alene.

„ alene Ret i, men ikke til Tingene; Thi
„ Pligten til igien at betale ophører, naar
„ det Forpantede forgaaer: Isteden for at i
„ andre Pante-Contracter ophører den
„ Pantsættendes Forpligt derfor ikke, see
„ 5. 7. Artikel 5.

„ Saaledes ligner Bodmerie-Contracten i den-
„ ne Post Assurance-Contracten, fordi Pre-
„ mie og Fare ere baade i denne og hiin med
„ hinanden forbundne; hvorimod den igien
„ skiller sig fra Assurance derudi, at den,
„ som laaner paa Bodmerie, contribuerer
„ ikke til Averie. See 4. 3. Artikel 11.

„ Premien, som i denne Artikel omtales, og
„ ingenlunde er den samme, som Rente; thi
„ den angaaer først fra Forfalds-Terminen
„ (ligesom af Reverser,) see den følg. 8. Art.,
„ er ei ved Lovene bestemt, men beroer paa
„ indbyrdes Foreening efter Faren og Om-
„ stændighederne. Dog viser den foregaaen-
„ de 1ste Art., at Skipperen skal giøre Bod-
„ merie-Contracten **paa billige Vilkaar.**

8. Artikel.

Sammenl. herm. 5. 14. (N L. 13.) Art. 23. og den Anmerkning, som derved er giort.

„ Rets Forbrydelse er alene at forstaae i Hen-
„ seende til Skibet, hvorpaa Pengene ere
„ laante, og i Henseende til 3die Mand, at

„ denne

„ denne ei skulde lide ubillig Skade, og at
„ der kunde være en Regel og Sikkerhed for
„ slige Handlinger og deres Gyldighed; men
„ ikke i Henseende til Fordringen i sig selv,
„ thi en Skyldner kan ikke paastaae, at
„ slippe fri fra sin Gield, fordi en Creditor
„ har Taalmodighed med ham, og lader
„ Betalings-Terminen overskride.

* * * * * *

Videre om Bodmerie.

„ Foruden det her i Loven ommeldte Slags
„ Bodmerie paa Skib og Gods, findes og
„ nu omstunder brugelig 2de andre Slags
„ Bodmerier, som ikke ved Love, men ved
„ Sædvaner ere stadfæstede, og kuns uegent-
„ lig føre Navn af Bodmerie, nemlig:

1.) Bodmerie paa Kiøbmands-Gods og Vaare alene, og ikke paa Skibet tillige; og deriblant in specie.

2.) „ Paa de Søefarendes Føring, saaledes
„ ledes at en Søefarende, især de, som fare
„ paa langer Reiser, laane Penge paa det
„ Vilkaar, at han sætter sin Føring til For-
„ sikring, dog ligesom i de rette Bodmeries
„ Contracter, at dersom Skib og Gods for-
„ gaaer, taber Creditor sin Fordring.

„ Disse

„ Disse maa i paakommende Tilfælde paakien-
„ des efter Contracternes stricte Medfør og
„ efter Praxin, siden Lovene tie.

9. Artikel.

a) De hertil sigtende og om et under Bygning staaende Skib oprettende Biil-Breve skrives paa stemplet Papiir, i 1ste Classe efter Fr. af 23. Jan. 1719.

b) Om Biil-Breves Læsning til 1ste Ting, og deres Prioritet kan hermed sammenlignes 5. 3. Art. 28. 29. 30., og i Besynderlighed 5. 7. Artikel 8.

* * * * * * * * *

De her i denne Art. nævnte Biil-Breve maa ikke sammenblandes eller forvexles med et andet Slags Biil-Breve, neml. de, som i Almindelighed bør følge med alle Skibe, i Synderlighed paa lange Reiser, og tiene til Beviis om Stedet og Tiden, hvor og naar det er bygt eller kiøbt, hvilke af ethvert Steds Magistrat eller beskikkede Øvrighed bør være paategnede, at de paa behørige Steder ere læste og protocollerede.

See herom videre Fr. af 30. Julii 1756. Art. 7. 8. og 12. §. 3.

Desuden skal enhver Capitain eller Skipper paa alle udenrigske Reiser medhave Skibets Maale- eller Brænde-Brev, de paa visse

Steder farende, som for Maaling og Brænding ere befriede, alene undtagne, sammest. §. 4. — Ja alle inden- eller udenrigs Skibe, som beseile Danmark og Norge, bør føre Maale-Brev med sig; Told-Fr. af 26. Nov. 1768. C. 22. Art. 1. — Vidére om Maale-Brevenes Udstedelse og Brænding, og hvad Slags stemplet Papiir dertil skal bruges, see sammest. Art 2. 3. 4.

6. Capitel.

Om (Søe-) Assurance.

See herom i Almindelighed Søe-Assurance-Compagniets Octroier af 20. Apr. 1726. af 2. Martii 1736., og af 1ste Julii 1746., ved denne sidstes 3. P. 1. Art. er det vel forbudet alle andre at slaae sig sammen for at assurere Skibe, saasom Assurance-Compagniet alene dertil skal være privilegeret; Dog er det ikke forbudet, at lade Skib og Gods assurere paa udenlandske Steder.

Et Cammer-Brev af 14. Martii 1732., som indeholder denne Kongel. Resolution, at Compagniets-Forsikringer til Cassen for de Summer

mer enhver regner sig for, maa paa slet Papiir modtages, og skal i Retten gielde, —— ——

Endnu kan merkes et Cancellie-Brev af 10. Nov. 1750., som melder: At de Soefarende maa være betænkte paa, at lade deres Fartøier samt Ladninger tillige, naar begge Dele ere dem selv tilhørende, assurere, saasom de i Fremtiden ei maa stole paa at erholde Bevillinger om Collect eller Bekkeners Udsættelse, naar de ei har brugt de Midler, som haves til deres befrygtende Skade i slige ulykkelige Tilfælde, at forekomme.

1. Artikel.

See folg. Artikle og Octroierne, som tildeels forandre og nøiere bestemme disse.

2. Artikel.

a) Dette er nu, siden et ordentlig Assurance-Compagnie blev oprettet, ikke mere Meglerens, men Bogholderens Forretning; men om Meglernes egentlige Forretninger tales i Fr. af 16. Apr. 1681. C. 5. Megl. Laugs-Art. af 26. Jan. 1684. Fr. af 18. Junii 1692. Art. 5. 6. Fr. af 4. Aug. 1742. Art. 21., og Plac. af 7. November 1753.

b) Hvorledes Policerne nu skal indrettes, viser de Formularer, som findes indrykkede i Octroien af 1. Julii 1746. Side 57. og 59.

3. Artikel.

5. 1. Artikel 3.

Nu er denne Art. forandret ved Assurance-Compagniets Octroie, saa at hele Compagniet indestaaer for Skaden.

See videre Compagniets ældre Octr. af 20. Apr. 1726. Side 42. Artikel 46.

4. Artikel.

See det som er anmerket ved den foregaaende 2. Artikel.

5. Artikel.

a) Nogle mene, at skiønt Assurandeurerne ei maa assurere Skibs-Folkenes Liv, saa dog kunde de assurere deres Ranzons-Bekostninger i Fald de bleve fangne. ——

Dog anvendes nu til dette Brug Slave-Cassen, see Fr. af 21. Aug. 1747. Fr. af 9. Apr. 1764. Capitel 8. Artikel 1. ——

„ Hvilken Casse de halve Forbrydelser for See-
„ Passers Misbrug tilfalder. Fr. af 1. May
„ 1747. Art. 12. —— Ligeledes anvendes
„ ogsaa de ved Skipper-Lauget i Khvn.
„ faldende Boder til Ranzonering. See L.
„ Art. af 25. Jan. 1707. Art. 13., samt en
„ Afgift af Hyrerne, sammest. Art. 16. —
„ hvilket sidste er udstrakt til andre See-
„ steder i Danmark og Norge ved Fr. af
„ 13. Martii 1716. ——

Disse

Disse Ranzon-Penge betales alene af de Skippere og Folk, som seile paa den Midlandske Soe, paa Vestindien og paa alle deslige Reiser, hvorpaa Skibene med Algiers Pas vorde forsynede, nemlig af en Skipper og Styrmand for hver Sletdaler han faaer i Hyre, 4. Sk., og af hver Baadsmand eller Matros, ligeledes 2. Sk., som i Khvn. og Bergen oppebæres paa Skippernes Laugs-Huus, men ved de øvrige Told-Steder, paa Told-Boderne. Told-Fr. af 26. Nov. 1768. C. 21. Art. 1. 3. 4. —— dog nyde de ingen Hielp, som uden Tilladelse fare med fremmede Skibe, og derpaa vorde fangne af Tyrkerne, Fr. af 15. Jan. 1723.

6. Artikel.

" Ved Artikelens Slutning anmerkes: At
" Svig og Bedragerie ved Assurancer kan
" begaaes paa adskillige Maader, hvoraf
" Erfarenheden undertiden lærer endeel f. Ex.
" 1.) Naar Skib og Redskab er i saa slet
" Stand paa den Tid da det udseiler, at det
" ikke uden Fare kan fuldføre Reisen, eller
" er af mindre Værdie end Assurance-Summen, saa Rehderne ofte selv have Fordeel
" af at det strander.
" 2.) Naar Skibet ei virkelig indehaver det Gods
" og de Vahre, som ved Assurancen samt i
" Connossement og Told-Seddel angives. ——

„ 3.) Naar siden Indladningen og Assurancens
„ Tegnelse noget enten af Ladning eller Skibs-
„ Redskab udlosses, sælges eller forbyttes; og
„ 4.) Naar Strandingen skeer med oplagt Raad
„ og fri Forsæt, og følgelig ikke foraarsages
„ af en uformodentlig og blot ulykkelig Hæn-
„ delse. —— Det var ofte meget nødven-
„ digt, at Skippere og deres Folk herom paa
„ det skarpeste og eedelig bleve forhørte, hvil-
„ ket bequemmeligst kunde skee ved det Un-
„ dersøgnings-Forhør, som i Strand-Fr.
„ af 21. Martii 1705. er befalet at anstilles
„ straxen efter Strandingen; Ja, om og
„ Rederne eller Assaderne aflagde Eed, saavidt
„ den 4. Post angaaer, var det billigt. —
„ 5.) Naar man lader Skib eller Gods assurere
„ efterat man (som den fola. 9. Art. i dette
„ Cap. udtrykker det) **fuldkommelig veed,**
„ at det allerede er forulykket.

7. Artikel.

Assurance-Compagniet kan ogsaa vorde pligtig
at svare til den Skade, som kan være skeet
forend Assurancen er indgaaet, naar den, som
tager Forsikringen, hverken middelbar eller
umiddelbar derom har havt nogen Kundskab;
Dog skal i Policen udtrykkelig indrykkes disse Ord:
Paa alle gode og onde Tidender;
Thi naar den Clausul i Policen ikke findes,
da

da svarer Compagniet ikke den Skade, som kunde være skeet for Policens Datum. Octr. af 1. Julii 1746. Side 67. Art. 6. —— Risico continuerer indtil 15. Dage, efter at Skibet til Stedet er ankommet, ibid S. 56. —— Hvorvidt Compagniet paatager sig Assurancen for ulykkelige Tilfælde, viser den Formular, som skal bruges og indrykkes i Policerne, og som findes i bemeldte Octr. S. 57. og 59.

7. Capitel.

Om Admiralskab.

" Anm. Siden Lovens Udgivelse er privat " Admiralskab her i Rigerne lidet eller " intet brugt; Men i Ufreds-Tider gaae " Coffardie-Skibe under Convoie af Kongel. " Fregatter, imod Convoie-Penges Betaling; " Saaledes blev for Ex. nyeligst forholdet i " sidste Ufred med Algier 1770., da alle Cof- " fardie-Skibe, som vilde begive sig til Stræ- " det eller Middelhavet, bleve ved Circulair- " Brev fra Admiralitetet ansagte at forsamle " sig i en vis Havn i Norge, for derfra at

„ vorde convoierede. —— Vel hænder det
„ sig, at i slige Tider kan et Par af det Asia-
„ tiske Compagnies Skibe undertiden slaae
„ sig sammen til Reise-Selskab og fælles
„ Forsvar; Men Omstændighederne ere dog
„ forskiellige fra de, som her i Loven om-
„ meldes. —— Naar Skibene nu i Freds
„ Tider gaae paa lange Reiser, da maa der
„ baade i Hensende til de Barbariske Re-
„ gieringer, og til andre Sø-Magter,
„ Stater og Republiqver, endog naar nogen
„ af disse indbyrdes kunde være i Krig be-
„ grebne, forholdes med Søe-Passer, og i
„ andre Maader, efter de oprettede Tractater,
„ og udgangne Forordninger og Foranstalt-
„ ninger, saasom Tract af 23. Aug. 1742. —
„ af 6. Apr. 1748. —— af 8. Dec. 1751. —
„ af 22. Jan. 1752. —— af 13. Mart. 1756. —
„ af 14. Oct. 1756. —— og Forordn. for begge
„ Riger af 1ste May 1747. af 30. Jul. 1756.
„ af 7. Jan. 1760. og af 15. Febr. 1768.,
„ samt for Danmark in specie Fr. af 9. Apr.
„ 1764. Cap. 1. Art. 4. 5. 6., og Fr. af
„ 22. April 1755. —— Efter disse Tracta-
„ ter, og naar den i Forordningerne befalede
„ Rigtighed medfølger Skibene, kan de uden-
„ lands nu uden Admiralskab eller Convoi
„ frit passere, uden at vorde anholdte af
„ fremmede Nationers Krigs- eller Kapers
„ Skibe, (uberettigede Kapere eller Søe-
„ Rovere,

„ Rovere, som ingen Commission have,
„ undtagne) saa længe Hans Maj. Kongen
„ ingen aabenbare Ufred med nogen af dem ha-
„ ver; thi da bruges, som meldt Convoi.„ —
Ellers kan in specie lægges Merke til følgende, hvorledes Capitainer eller Skippere skal forholde sig mod Kapere, Fr. af 30. Jul. 1756. Art. 18. — At Kapere ei maa tilføie de Søefarende nogen Skade. Tract. med Sicil. af 6te Apr. 1748. Art. 23. 32. — Tunis af 8. Dec. 1751. — Tripolis af 22. Jan. 1752. — Genua af 13. Mart. 1756. Art. 22. 31. — Ottomanniske Port af 14. Oct. 1756. Art. 5. — Naar Skibe skal convoieres, Tract. med Sic. af 6. April 1748. Art. 23. — med Genua af 13. Mart. 1756. Art. 22. See og Oct for det Africanske Compagnie af 31. Martii 1755. Artikel 13.

Dog iagttages, at de af Frankrig og Engeland i sidste Krig udrustede Kapere ingen neutrale Skibe har villet lade passere, med mindre det med behorige Skibs-Documenter kunde bevises, at Skibet ikke paa noget fiendtlig Sted var bygt, kiøbt eller i det mindste ikke siden Krigen tilforhandlet; hvilket er vorden samtlige Stifts-Amtmænd til videre Bekiendtgiørelse for de Handlende og Søefarende tilmeldet ved Skriv. fra Gen.-Land-Oec. og Comm.-Coll. af 31. Jan. 1756.

Videre om Soe-Passer kan læses følg. til Norge udgangne Anordninger.

Naar de 12. Rdlr. Kroner, som til det Danske Cancellie for et Soe-Pas skal erlægges, ere betalte, skal ikke for Expeditionen af et Soe-Pas og Certificats, iberegnet det stemplede Papiir til Certificatsen, fordres eller tages mere i Skriver-Løn, end 3. Rdlr. Courant for begge Dele i alt. —— Reser. af 12. Febr. 1745. —— herunder skal tillige den 1. Rdlr. for Raadstue-Seglet være begreben, Reser. af 26. Nov. 1745. —— Alle de Soe-Passe, som herefter forlanges paa Skibe, som ere under 30. Commerce-Læster, maa, istedenfor at dertil udi Cancelliet skulde bruges 4. Rigsdalers stemplet Papiir, udferdiges paa Papiir til 2. Rigsdaler; Ligesom og den sædvanlige betalende Cancellie-Gebyhr af 8. Rigsdaler maa for deslige Passer, som skrives paa 2. Rigsdalers Papiir, være nedsat, saa at derfor kun skal betales 2. Rdlr., Reser. af 24. May 1746. —— Raadstue-Attest og Certificats er et og det samme, Reser. af 24. May 1746. —— Samml. herm. Plac. for Norge af 5. May 1755. ang. de Raadstue-Attester, som Skipperne i Norge skulde forhverve, hvilken Plac. dog er ophævet ved Plac. af 6. Apr. 1756., saa at de skal gisre deres eedelige Angivelse paa Told-Boden, hvor de og deres Skibs-Redere ere

ere boesiddende, og derfor nyde Attest, hvilken de skal beholde og fremvise, saa længe der ingen Forandring er skeet med dem, eller Skibs-Rehderne.

„ Mere skal til hver især af de følg. Art. saavidt „ samme nogenledes kan passe sig, vorde „ hentydet.

1. Artikel.

See det, som foran ved Capitelets Overskrift er anmerket.

2. Artikel.

a) Hermed kan sammenlignes de forrige Defensions-Skibes Privilegier af 24de May 1671., samt Fr. af 28de Jan. 1696., og Reglem. for Commis-Farerne af 6. April 1711. ——

b) Om Flagføring, &c. kan ved denne Leilighed merkes følgende Anordninger.

Ingen af de Kongel. Undersaatter maa føre Vimpel paa deres Skibe, Fr. af 21. Jan. 1696. —— hvilket blev igientaget og nøiere udstrakt ved Forb. af 17. Febr. 1741. saaledes, at ingen Skipper, som fører noget Skib, der haver hiemme i Kongens Riger og Lande, maa føre Vimpel eller Kongens Flag og Bios med Split udi, under Vimpelens Forbrydelse, og 50. Rdlrs Straf hver gang de derved betreffes, til Admiralitets Cassen.

Cassen. Dog maa det Asiatiske Compagnies Skibe have Tilladelse at føre Kongens Flag og Vimpel, naar de have passeret Æquinoctialen, og indtil de paa Retouren ere komne der igien forbi; hvilket og var det (forrige) Guineisk og Vestindisk Compagnies Skibe tilladt paa den anden Side af Tropico Cancri. —— sammenl. herm. den ældre Octroi af 12. Apr. 1732 Side 17. Artikel 10.

Hvorledes Flag og Giös samt Vimpler og Fløie paa Coffardie-Skibe og Commis-Farere, samt de Octroierede Compagniers Skibe skal være og føres, Fr. af 11. Julii 1748. Skibs-Art. af 22. Sept. 1758. Art. 44.; og hvorledes paa de Skibe, som beseile den Ottomanniske Portes Havne. Tractat af 14. Octob. 1756. Art. 1. —— Flag paa Coffardie-Skibe, som seile paa Strædet og den Middellandske Sø, skal med Kongl. Chifre distingueres fra det Maltheſiske, Fr. af 25. Mart. 1757.

Det kan ikke tillades nogen, hvad Character han end maatte have, at føre Split, Flag, Giös og Vimpel paa Chalupper, Speil-Baade, og Lyst-Jagter; see Admir.- og Gen.-Comm.-Colleg.-Skriv., bekiendtgiort ved Vice-Stath. Omgangs-Brev af 6. September 1754.

Flag skal alle Kongens Undersaatters Skibe lade vaje, der være sig Kreierter, Skuder, Galiother

liothèr oa Jagter, naar de passere Fæstningen Cronborg saa og Vagt-Skibet, paa det deraf kan giores Forskiel paa Kongens egne Undersaatters og Fremmedes; og naar Vinden og Strømmen ei er alt for stærk imod, skal de passere Vagt-Skibet saa nær, at de kan praies. Rescr. af 30. Julii 1734.

Angaaende Seilenes Strygning i Øre-Sund, for Cronborg-Slot, (hvilken Materie ei bequemmelig til dette Sted kan henføres, og ei heller til noget andet Sted i Loven, undtagen det skulde være 4. 2. 20. Art) er udgangen et Reglement af 29. Dec. 1729., som er oversat paa Hollandsk og Fransk, til Efterretning for Fremmede, og desuden bekiendtgiort i alle Danske og Norske Søe-Steder; ligesom den og findes indrykket i Rothes Samling af Rescripter 1. Deel S 578. og følg. —— Dog er dette Reglement noget formildet og indskrænket ved Rescr. af 16de Jan. 1749., saa at Strygningen maa efterlades, naar saadant ved Signal fra Flagstokken formedelst haardt Veir tilkiendegives, og ei heller skal sees paa den yderste Accurateſſe af Strygningen.

c) Om Passer og Søe-Breve, see det som derom forhen til dette Capitels Overskrift er anbragt.

d) Ved Slutningen af Artikelen kan og sammenlignes Skibs-Artiklerne af 22. Sept. 1758.

1758. XVI. (skiønt ikke egentlig handlende om Admiralskabs Tilfælde) som blant andet melder: At, naar noget fiendtligt skulde paakomme, da, naar Capitainen eller Skipperen, eller den næst ham paa Skibet commanderende høieste Officeer det befaler, skal alle og enhver uden nogen Undersked af Personer, sig strax inden Borde udi sit anfortroede Embed, og sin Post og Quarteer, i god Orden til Defension og Værge stille, hvor enhvers Plads falder. Hvo det ikke gior, skal have til Rehderne forbrudt alle sine resterende Maaneds-Penge, og derforuden efter Beskaffenheden uden al Naade straffes. See Videre de følgende 2. 3. og 4. § i samme XVI. Art., samt den XVIII. og XIX. sammesteds, anf. til 4. 1. Artikel 18.

c) De Soe-Artikler, som Loven her paaberaaber sig, ere udg. den 25. Mart. 1683. Men de yngere indeholdes i Soe-Krigs-Artikels-Brevet af 8. Jan. 1752.

4. Artikel.

4. 3. Artikel 9.

6. Artikel.

5. 3. Artikel 38.

a) See Regl. om Commis-Farere af 6. April 1711. som tillige viser, hvordan Processen skal være ved slige Sagers Paadømmelse; anb. til 4. 8. Artikel 1.

I

I sidste Krig imellem Dannmark og Sverrig var saaledes anordnet; at af alle de Priser, som enten ved Kongens egne Krydsere eller particulaire Folk, med og uden Commission, bleve opbragte, skulde General-Admiralen, eller den som overst Commando over Floden havde, nyde en Tiendedeel, Admiralitets-Secretairen 1. Procent og de Fattige i Kiøbenhavn ligeledes af det som particulaire Folk, med og uden Commission, opbragte og priisdømte, 6. Procent. See Kongel. Resolutioner af 11te Jul. og af 28. Sept. 1711. bekiendtg. ved Rescript af 9. April 1712.

b) Naar Orloegs-Skibe maatte erobres, da har Kongen forbeholdt sig Ret til at løse det fra Eroberen for den Priis, som er fastsat i Soe-Krigs-Art-Brevets 939 §. Conf. Kr.-Art. 129. og Fr. af 1. May 1678., som er uddraget i Soe-Artiklerne.

I Henseende til Fangerne, da tilhøre de, til Soes, alle Kongen. See Kr.-Art. 130. og bemeldte Fr. af 1. May 1678. Conf. med Soe-Art. 156. Videre om Fiendens Gods til Soes, see benævnte Fr. 1678., samt Soe-Kr. Art. §. 939. og Kr.-Art. 134. —— (til Lands Kr.-Art. 129.)

* * * * * * *

Ved denne-Materie kan merkes om Fremmede i Krig begrebne Magters Capere, som maatte opholde sig i Danske eller Norske Farvande:

Fremmede

Fremmede Capere maa ikke opbringe noget fiendtligt Skib paa 1. Miil nær Kysterne og Skierene i Norge, ei heller maa de udløbe af een og samme Havn, efter et fiendtligt Coffardie-Skib, forend 24. Timer, efter at det er udgaaet. Reſcr. af 18. Jun. 1746. og Reſc. af 7. May 1756. —— ved den Miil, som her omtales, skal forstaaes den sædvanlige Soe-Miil, hvoraf der gaaer 15. paa en Grad; Reſcr. af 23. Febr. 1759. —— Skulde nogen Tvist om Distantsen forefalde, da skal vedkommende Under-Dommer der paa Stedet, hvor Priserne indbringes, give sin Eragtning derom, dog uden at kiende Prisen enten fri eller god; hvilken Eragtning med tilhørende Beviisligheder og Stift-Amtmandens Betænkning, siden indsendes til det Danske Cancellie. Bemeldte Under-Rettes Dommer skal og, naar saadan Hændelse sig tildrager, være forbunden at lade Consulen eller hans Fuldmægtig for den Nation, som Caperen tilhører, samme til Efterretning bekiendtgiøre. Reſcript af 20. April 1759.

Naar nogen af de i Krig begrebne Magters sig foregivende Capere i Havnene i Norge ankommer, skal de forevise deres Commission for vedkommende Øvrighed; Men i Fald samme ikke maatte befindes at være autentique, eller som den bør at være, da maa de ei nyde den Ret og Frihed, som andre Capere er forundt. Reſcr. af 8. Febr. 1760.

Skibes

Skibes og Vahres Sælgning, ſom af Fremmede i Krig begrebne Magters Capere i Norſke Havne indbringes, maa vel tilſtedes, dog ikke forend Caperen kunde beviſe med Dom fra den forordnede Jurisdiction eller Ret, at ſaadant opbragt Skib er dømt god Priſe; desligeſte at de Vahre, ſom ere forbudne i Norge at indføres, ikke maa ſælges paa anden Maade, end at de igien beviislig ſkulde udføres; Og ſkal Commandanten i de Havne, hvor Fæſtninger ere, forſvare de Coffardie-Skibe, ſom maatte vorde angrebne af Capere. Reſcript af 7. May 1756.

1.) Naar nogen af de i de Norſke Havne opbragte Priſer tilhører nogen af de i Krig begrebne Puiſaneers Underſaatter, ſkal Caperen være berettiget til ei alene at lade ſælge og loſſe, men endog at diſponere over ſin Priſe, ligeſom han finder for got; men naar den opbragte Priſe er et neutral Skib, der ei tilhører nogen af de krigende Magter ſelv, da, naar det ſkielligen beviſes, at i Skibet findes ſaadanne Vahre, ſom ere exponerede at fordærves, ved at blive liggende i Skibet, maa det ikke negtes Opbringeren at lade ſamme af Skibet udtage, for at conſervere Vahrene, dog at ſaadant ſkeer paa Opbringerens egen Bekoſtning, og at han i fornøden Tilfælde ſtiller Caution for, at Vahrene ei ſkal forrykkes eller deteriioreres, indtil Caper-Dommen falder.

2.) Med neutrale Skibe, naar de i de norske Havne opbringes, skal stricte forholdes efter Reser. af 22. Jul. 1746. saaledes, at samme hverken omlades, losses eller sæiges, forinden Caper-Dom derpaa erhverves, dog kan Vedkommende nogenledes læmpe sig efter Coutume i lige Tilfælde i andre neutrale Lande.

3.) Som alle neutrale Skibe kunde blive usikre, i hvor rigtige Beviser de end medbragte, naar en Armateur eller Caper maatte have Frihed til uden videre Formodning, at twinge Folkene af det opbragte Skib til at aflægge Eed paa, om i Skibet ere contrabande Vahre eller ikke, da en Caper af det opbragte Skibs Documenter og andre Omstændigheder kan informere sig, hvorvidt Skibet for Prise kan declareres; saa maa Skibs-Folket i saa Fald ikke fordres til anden Forklaring, end hvad Skibets Opbringelse og Omstændighederne dermed angaaer.

4.) Da det og kunde foraarsage megen Uleilighed, deels ved Skibbrud og deels ved Opbringelse af andre fiendtlige Capere, om en Caper havde Frihed at føre et opbragt neutral Skib omkring Landet fra en til anden Havn, forinden Caper-Dom derpaa erholdes; saa skal saadant i de Norske Havne ei heller være dem tilladt, med mindre Caper-Capitainen ved Consulen paa Stedet eller i Landet, kunde stille nøiagtig Caution for al den Skade

og

og Ullæmpe, som det opbragte Skib derved i en eller anden Maade kunde tilfoies. See Reſcript af 23. September 1757.

8. Capitel.

Om Søe-Rettens Sagers Udførelse.

1. Artikel.

1. 9. Artikel 7. 12.

1.) Angaaende Handelen til Soes.

Ved den Leilighed, at et Commerce-Collegium, til Handelens og Manufacturernes Opkomst, blev oprettet i Aaret 1704. blev samme Collegio tillige betroet Justitien i Handels-Sager paa saadan Maade, at de Klagemaale og Stridigheder, som **Handel og Vandel til Soes** egentlig betreffer, skulle, efterat Dommeren af første Instants dennem havde forhørt, (**NB. Forhørt**, nemlig Vidner og Beviser, ei **paadømt**,) for bemeldte

Commerce-Collegio fremføres, og om de ved god og billig Forliig ikke ere at slette og ophæve, da strax der foretages, og paa dem, efter lovlig foregaaende Stævnemaal kiendes og dømmes efter Loven og andre Kongel. vedkommende Forordninger, saasnart mueligt er, og det uden Bekostning der i Retten, uden hvad det stemplede Papiir og en liden Skriver-Penge kan være; See Plac. af 26. Jan. 1704. —— Ved Fr. af 5. Jan. 1731. blev vel Politie- og Commerce-Collegium i Kiøbenhavn ophævet og dets Forretninger overdraget til Magistraten i Kiøbenhavn, dog blev Magistraten autoriseret, i Sager Commercien vedkommende, at kiende og domme paa den samme Maade, som Politie- og Commerce-Collegium havde været anbefalet ꝛc. Til hvilken Ende tvende gange om Ugen, nemlig hver Tirsdag og Fredag Eftermiddag, en Forsamling angaaende Politie-Forretninger og de om Commercien forefaldende Tvistigheder af Magistraten skulde holdes paa Raadstuen, da enhver med sit Anliggende for dem skulde indkomme til Overhørelse og Decision paa samme Maade, som i Politie- og Commerce-Collegio havde været brugelig. —— Endnu (uagtet den med Magistraten i Kiøbenhavn skeete Forandring) skal Politie-Sager, for saavidt de alene ere Politie-Sager, fremdeles afgiøres af Politie-

Mesteren

Mesteren og Magistraten efter Fr. af 15. Jun. 1771. Artikel 7.

" Men om de Soe-Handelen vedkommende " Sagers Paakiendelse fremdeles skulde skee " af Magistraten, meldes her intet, og om " dette end skulde endnu have Sted, kan det " dog nu omstunder vel ikke forstaaes om an- " dre Sager, end de som forefalde i Kiøben- " havn, og under Magistratens Jurisdiction. " Thi Commerce-Sager henhøre nu i Al- " mindelighed under General-Landets-Oeco- " nomie- og Commerce-Collegium efter Fr. " af 30. Dec. 1735., og Fr. af 21. Jan. " 1773. —— og ved den sidste Commerce- " Forordning af 4. Aug. 1742. Art. 22. er " befalet: At naar nogen Irring eller Tvist " enten imellem Societeter eller Kiøbmænd, " anlangende Kiøb, Salg eller Vexler op- " kommer, da maa de stridige Parter, om " de begge dermed ere fornøiede, tvende eller " flere gode Mænd udvælge, for dennem " imellem at midle og kiende; Og dersom da " Parterne ikke med deres Afsigt ere fornøie- " de, skal den, som paaskader, det for Ma- " gistraten eller NB. **nærste Overdommer,** " lade indstævne og paakiende ꝛc. (samme Fr. " findes og anb. til 1. 6. Artikel 3.)

Tvistigheder, som udenlands maatte op- komme imellem Skippere og deres Folk, eller danske Handelsmænd, skal paakiendes

af Conſulen See Fr. af 3. Martii 1749. Art. 4. og 5. igientaget ved Fr. af 26. Apr. 1773. ſammenlignet med Fr. af 23. Martii 1756. Art. 3., og de ſpecielle Tractater. — Men derſom nogen Handlende udenlands ved Conſulens Kiendelſe ſkulde finde ſig fornærmet, da er det ham tilladt at paatale Sagen imod ſin Contra-Part ved Lands Lov og Ret. Fr af 3. Martii 1749. Artikel 6.

Sager og Tviſtigheder ved det Aſiatiſke Compagnie i Kiøbenhavn paadømmes ved dets egen Ret. Octr. af 12. Apr. 1732. S. 22. Art 16. — Ligeſaa blev det Guineiſke Compagnie forundt dets egen Jurisdiction og Over-Ret ved Reſcr. af 9. October 1767.

De Sager, ſom maatte indkomme for Aſſeurance-Cammeret, ſkal een af de 32. Mænd og tvende Soe-Capitainer paakiende. Reſcript af 1. Julii 1746.

Nordfarernes Sager i Bergen ſkal ved Gieſte-Ret ſtrax paadømmes af Byefogden, hvorfra kan appelleres til Magiſtraten og ſiden til Laugmanden efter Fr. af 4. Martii 1684. Art. 13., men efter en ſenere Fr. af 5. Febr. 1685. Art. 13 til Stift-Amtmanden og Laugmanden i Bergen.

2.) Om Seefarts Sager.

Almindelige Seefarts Sager.

Sager imellem Skippere, Styrmænd og deres Skibs-Folk, angaaende deres Antagelſe, Løn og

og Forhold paa Reisen, med videre, og andre Søe-Sager, som hidtil ere behandlede ved Skipper-Laugs- eller Søe-Retten, skulde der fremdeles paakiendes, efter at det først er forsøgt at faae Parterne forligte, og i Fald Vedkommende ikke ere fornoiede med denne Rets Kiendelse, staaer det dem frit for at indstævne samme til Hof- og Stats-Retten, Fr. af 15. Junii 1771. Art. 8. —— Sammenlign herm. Laugs-Artiklerne for Skipperne i Kiøbenhavn af 25. Jan. 1707. Art. 10., samt Artikle for dem i Bergen af 16. Febr. 1725. Art. 10., hvilke sidste noiere end de første bestemme de Sager, som ved Skipper-Laugs- eller Søe-Retten maa og kan føres;

Neimlig:

Alle Søe-Sager, som forefalde imellem Skipperne og Skibs-Folk, deres Antagelse, Løn og Forhold paa Reisen angaaende, item de, hvor Skibs-Folket kunde have at klage over Skippere og Styrmænd for hvis paa Skibet imellem dem er passeret, eller og Skippere eller Styrmænd kunde have noget at klage over Baads-Folket, saavelsom alle de Sager, hvilke fra Retterne til Skipper-Lauget vorde henviiste, eller og efter Søe-Retten af Søebefarne Mænd bør paaskiønnes: De skal af Oldermanden og hans Bisiddere efter Aftens Varsel til Paakiendelse foretages, og derudi

Dom inden 3de Solemerker, efterat Sagen er optagen, afsiges; og maa de behovende Vidner ogsaa fores for Skipper-Laugs-Retten. Men Sager imellem Rhdere og Befragtere, eller imellem Rhdere, Befragtere og Skippere ꝛc. saavel som alle andre Sager, som af Soe-Retten dependere, de maa underkastes Oldermandens og Bisidderes Sigelse ꝛc. ꝛc., see samme 10. Art., som fortiener ganske noie hertil at læses. ——

Desuden henhøre Skibs-Bygmestere i Kiøbenhavn, i Sager, som Skibs-Affaires angaae, under Soe-Retten sammesteds; Anordning af 11 Novemb. 1757. Artikel 10.

Denne Soe-Ret skal betienes af Skipper-Laugets Oldermand, en Skipper tillige med en Kiøbmand, som hvert halve Aar, efter Magistratens Anordning, omvexler. Laugs-Art. af 25. Jan. 1707. Art. 10. —— hvor og Vater-Skouten skal være Meddommer. Instrux for Vater-Skouten af 30. Junii 1752. Artikel 6. ——

Hvorledes med Justitiens Betiening paa de Coffardie-Skibe, som seile til Vestindien, Guinea og Middelhavet, eller paa lange Reiser om de Vest skal forholdes, a) om Skibs-Raad og Justitse, b) om Assistentens eller Skriverens Embede, og c) om Rettens Hindring, Justitiens Rettighed, med videre, see Skibs-Artiklerne af 22. Sept. 1758.

3.) Om

3.) Om Strandings Tilfælde.

Saasnart noget Skib er strandet, skal en lovlig Requisitions-Forretning om alle Strandingens Omstændigheder af Amtmanden eller næste Kongel. Amts-Betient anstilles. Fr. af 25. Martii 1705. Art. 5. —— ligeledes, naar nogen, som er strandet, klager over Forurettelse, da skal hannem strax forordnes en extraordinair Ret, og samme uden Ophold, efter Gieste-Ret, til Dom befordres; Og gives ham, i Fald han det begierer, Credit saavel paa Kongens stemplede Papiir, som paa Dom og Skriver-Penge indtil Sagens Udrag. Sammesteds Artikel 20.

Sammenl. herm. Resc. for Norge af 14. Nov. 1766. om Extra-Ret i de Sager, som angaae Skibe, der i Soen have taget Skade, og ere komne ind i Havnene og begiere Assistence. Dette Resc. er allerede anf. til 4. 4. Artikel 2. ——

4.) Om Commis-Fartens Sager. ——

Fr. af 6. Apr. 1711. dens 2. 8. og 9. Art. befaler: At i Commis-Fartens Sager skal dømmes efter Forhør af Under-Admiralitets-Retten inden 24. Timers Forløb, efter Aftens Kald og Varsel, af Over-Admiralitets-Retten i første Instance i Kiøbenhavn; Men i Kiøbstæderne Nyborg, Aarhuus, Aalborg,

Fridericia og Ribe, samt Sønderborg, af Øvrigheden sammesteds; og i Norge dømmes in Prima instantia i Kiøbstæderne Christiania, Friderichsstad, Christiansand, Bergen og Trunhiem af Øvrigheden sammesteds, der selv skal examinere og confrontere Commis-Fareren og den opbragte Skipper med alle deres Folk og Passagers om alle Omstændigheder, som Anordningens 8de Post omelder, og da, efter at Ladningen er visiteret og Inventarium, som med de opbragte Breve skal confereres, ved eedtagne Betiente og i Stederne ved Byfogderne og tvende eedsorne og boesatte Borgere under deres Haand og Segl er forfattet, udstede 8te Dags Stævning for Øver-Admiralitets eller Raadstue-Retten.

Om Appellen, see bemeldte Regl. 11. Art. som er anf. til 1. 6. D. L. 12. N. L. 10. Artikel.

5.) Om Lodseriets Sager.

See det, som til næstfølg. Art. findes anbragt, for Norge; hvormed maa sammenlignes den Kongl. Resol. af 9. May 1744., som er anb. til 4. 3. Artikel 23.

2. Artikel.

1. 4. Artikel 1. — 1. 13. Art. 3. — 4. 1. Art. 4. 5. 6. 11. 25. — 4. 2. Art. 9. 10. 17. 18. 20. 21. 22. — 4. 3. Art. 1. 4. — 4. 6. Artikel 9.

a) Om

a) Om de Forhører, som ved Tilfælde af Stranding eller Soe-Skade skal holdes, see Fr. af 21. Martii 1705. Art. 5. og 20., som er anb. til foreg. 1. Art., samt det for Norge udkomne Rescr. af 14. Nov. 1766., som forhen er anfort.

Hertil kommer:

I de om Lods-Væsenet i Norge opkommende Tvistigheder, neml. hvor nogen Skipper haver at klage over en Lods, eller Lodsen over Skipperen, der skal den Klagende begiere et Forhør holdet, som skal bestaae af Oldermanden og 2de erfarne Soemænd, der efter Oldermandens Anordning af Øvrigheden dertil udnævnes, hvori Klagen undersøges og forhøres, og Vidner af Skibets Mandskab, eller andre, som af Sagen veed, føres; hvilket Forhør da gives Vedkommende beskreven til Sagens yderligere Forfølgning. —— Sagen indstævnes for Stedets Øvrighed, og behandles efter Gieste-Rettes Maade, til Paadømme, og Parterne gives Credit paa de medgaaende Omkostninger til Sagens Udbrag, da den, som Sagen gaaer imod, tildømmes dem at betale. —— Er nogen af Parterne misfornøiet med Dommen, da indstævnes den for Admiralitetet, hvor den uden videre Appel paadømmes, og i Tilfælde af Vigtighed forestilles Hans Majestæt Kongen

til

til Decision. Fr af 19. May 1763. Art. 45. See videre de foregaaende 32. 33. 34. og 35. Artikle i samme Forordning.

b) Om de Søe-Sager, som ved Søe- eller Skipper-Laugs-Retten maa føres, see Laugs-Artiklernes 10. Art., som til foreg. Art. er anb.

c) Hvo som giver eller tager falske Atteſter, for at betiene sig deraf ved Skibbrud eller Bierg-ning, Rehderne eller Befragterne til Forurettelse og større Skade, skal straffes som Falsknere, see Fr. af 21. Mart. 1705. Art. 16.

9. Capitel.

Om

Kongens Søe-Folk

(og deres Friheder.)

1. Artikel.

1. 2. Artikel 9. — 3. 4. Artikel 11. — 3. 6. Artikel 2.

Alle Søe-Enrollerede i Dannmark, saavel i Kiøbstæderne som i Søe-Limitterne, ere fri

fri for Folk- og Familie-Skat, saa længe de ei indtræde i Tieneste hos dem, som efter Consumptions-Forordning bør svare denne Skat af deres Folk; — I Norge ere de Soe-Enrollerede desuden fri for Strandsidder-Skat, med mindre de bruge Næring ved Gastgiverie, Vertshuushold og deslige; —

I begge Rigerne ere de befriede fra alle de Byens Bestillinger og Paalæg, som ei Grunden, hvorpaa de boe, vedhænge, naar de selv ere Huus-Eiere; ligesaa fra alle personelle Skatter, undtagen Extra-Skatte og Paabudde, (samt i Norge Udrednings-Penge, Veimester-Told og Vei-Arbeide for de Gaarde de beboe.) Iblant de personelle Skatter skal og være forstaaet den saa kaldede Bye-Skat, som af Magistraten i Kiøbstæderne til Byens Betiente og andre Udgifter paalægges. — Saa skal og de Soe-Enrollerede i Kiøbstæderne og derunder sorterende, samt i Norge ved Lade-Stederne, isteden for fri Consumption, nyde aarlig i Penge: En heel befaren 3. Rigsdaler; en halv befaren 2. Rigsdaler, og en Soevandt 1. Rdlr.; See Fr. af 1. Febr. 1770. Art. 10. — De øvrige Friheder, som de Enrollerede nyde, naar de ved Udskrivning til Floden udtages, opregnes i samme Forordnings 29. Art. for Dannmark og 34. Art. for Norge.

Endnu

Endnu merkes:

At de Enrollerede maa vorde Lodser, naar de dertil findes beqvemme, og de derom giorte Anordninger iagttages. Fr. af 1. Febr. 1770. for Danmark Artikel 27., og for Norge Art. 32. — at de i Kiobstæderne Enrollerede og derunder sorterende, maa ogsaa fare med udenrigs Skibe, naar de hos vedkommende Enrollerings-Officeer stille 20. Rigsdalers Caution og skriftlig Revers, at indfinde sig igien inden 2 Aar, sammesteds, for Danmark Artikel 27. for Norge. Art. 33. — at til Kirke-Værger, Præsternes Medhielpere og Færgemænd tages ingen anden end Opsiddere, som sig af deres Jordbrug alene ernære, eller og af de gamle over 50. Aar, som staae i Extra-Rullen. Skoleholdere, Skyds-Skaffere, Postforere, Perlefiskere og andre deslige, som nødvendig behoves, maa være af saadanne Folk, som dertil findes best beqvemme; see sammesteds Fr. for Norge Art. 46. — Mere om de Soe-Enrollerede og deres Friheder, findes anb. i dette Udt. til 1. 2. D. L. Artikel 9. 10. N. L. Artikel 7. 8. — 2. 9. Artikel 20. — 3. 3. Art. 2. — Hvortil endnu foies, at de Enrollerede maa sælge grovt Rug-Brod, som er baget hos de rette Bagere i Byerne, og holde Marqvetenterie; og naar Mændene udi Farten lovlig ere fraværende,

værende, maa deres Qvinder det ganske Aar igiennem ernære sig af det foranførte, imod at betale halv Skat, mod det en anden af samme Næring og Brug betaler. Fr. af 1. Febr. 1770. Artikel 9.

Hvortil endnu kan lægges: At ligesom de i Danmark maa i 4re, saa maa de i Norge i 5. Maaneder, nemlig fra Nov. til sidst i Martii, med egne Hænders Arbeide ernære sig, paa hvad Maade de best vide og kunne, undtagen 1.) det paa hvilket at forarbeide nogen havde erholdet speciel Privilegium Exclusivum. —— 2.) Guldsmedde- og Giørtler-Arbeide, saavelsom alt andet Arbeide, hvortil bruges Smeltning af Guld og Sølv. 3.) Tønder eller andre Fustager, som bruges i Handelen. Een eller 2. Matroser maa spille paa Instrumenter ved andre Enrolleredes Lystigheder, men ikke til Bryllup eller Barsel, saavidt nogen privilegeret Stads-Musicants Privilegium strekker sig, uden hans Tilladelse. —— Fremdeles merkes de Friheder, som i Anhanget til N. L. 3. B. 12. C. Lit. C., og D. L. 3. B. 14. C. No. 2. om de Sø-Enrollerede ere anførte, —— samt 6. 13. Art. 1.

N. L. 2. Artikel.

See det af Fr. af 1. Febr. 1770. som er anbr. i Anhanget til N. L. 3. B. 12. C., sub. Lit. C.

N. L.

N. L. 3. Artikel.

See sidstbemeldte Sted, samt det af samme Fr. til 3. 11. Art. 9. og 11. hentydede.

N. L. 4. Artikel.

Naar de Enrollerede Soe-Folk ved Kongelige Placater og Reclamation ansagte vorde, at de til Hans Majestæts Tieneste behoves, skal de, som ude ere, til den ansatte Tid begive sig til et udi Kongens Riger og Lande for dennem bequemmest værende Sted, og der melde sig hos en Soe-Enrollerings Betient.

I saa Fald erstattes dem, som ere i fremmed Tieneste, deres Reise-Omkostninger.

De skal blive tilstede, og ei nogen Hyre antage; Derimod gorgiores dem halv Gage fra den Tid, de ere ansagte, og saa længe de ere hiemme, og ei som meldt, ere tilladte at tage Hyre; Men de, som modvillig udeblive, straffes; see Fr. af 1. Febr. 1770. for Dannmark, Artikel 28. 30., og for Norge Art. 33. og 35.

Tillæg

af de betydeligste Tryk-Feil, som i Forfatterens Fraværelse i dette vanskelige Verk have indsneget sig;

samt

endeel under Trykken opdagede eller ny udkomne Anordninger.

Side 5. Lin. 14. isteden for udgik, læses: udgaaet.
6. Lin. 3. 1624. læses: 1724.
12. L. 26. næst efter de Ord: 1. Rdlr., kan tillægges: hvilket er udstrakt til alle Skifte-Forvaltere i Almindelighed, samt til Proprietairer og alle andre i Særdeleshed, som enten efter Loven eller dertil given besynderlig Tilladelse maatte være berettigede til at forrette Skifte, og forbundne til at holde Skifte-Protocoller. Placat af 2. Febr. 1775.
15. Lin. 15. tillægges: det første af dette Reser. stemmer overeens med Told-Fr. af 26. Nov. 1768. C. 1. Art. 8. anf. til 3. 4. Art. 3.
17. Lin. 10., isteden for Magistrateur, læses: Magistratens.
28. Lin. 24. tillægges: See videre om Skippere og Soe-Enrolleredes Borgerskabs Tagelse, Adm. og Gen.-Commiss. Coll: Skrivelse af

11. Apr. 1770., som findes anført i dette Udtogs 2. Deel, Side 499. og 500.

Side 30. Lin. 2. isteden for en, læs et.

— Lin. 27. og 28. læses for Tydeligheds skyld: Lauges Artikle, skal de begge have Frihed at falholde dem.

31. L. 27. næst for ved det Ord: alle, læses med.

32. Lin. 4. isteden for 13. Dec. l. 31. Dec.

34. Lin. 2. udslettes Claudatur-Tegnet, som derimod anbringes i 5te Linie næst efter 1741.

44. Lin. 13. læs: Instructionen.

45. Lin. 9. de Ord: naar Commandanten &c. til 1732., sættes inter hamos Parentheseos.

— Lin. 27. læs: Politie-Væsenet.

55. Lin. 10. isteden for 3., 2. læses 3., 3.

59. Lin. 26. læses: Praxis.

60. Lin. 12. tilsættes: og af 19. Jun. 1773.

72. Lin. 23. isteden for dertil, læses til.

73. Lin. 24. næst efter det Ord forfattede, iagttages, at efterat dette var trykt, er udkommet et nyt Indqvarterings-Reglement af 8. May 1775.; og i Følge dets 28. Artikel er en nye general Ligning for hele Danmark vorden forfattet, hvoraf hver Stift-Amtmand har bekommet et Udtog

79. Lin. 1. isteden for tilstaaet, de læses: tilstaaede.

82. Lin. penult. næst efter den Stavelse mer; sættes for Tydeligheds skyld, et Colon.

91. Lin. 12. efter det Ord: ligeledes, sættes et Semicolon.

Side

Side 95. Lin. 22. isteden for Artik. 1ste Part:
1. Laugs-Artiklernes 1ste Post.

" 97. 4. Lin. isteden for bemeldte, læses: for Norge.

Ibidem næst efter Lin. 11, tillægges: om Sæbesyderiernes Friheder, see Fr af 3. Apr. 1775. Art. 8. —— ligeledes tilsættes:

Dugmagere.

Laugs-Art af 22. May 1741. —— forandrede den 13. Jul 1775.

" 98. Lin. 16. isteden for den, læses denne.

" 100. næst efter Lin. 8. tillægges:

Knapmagere.

Laugs-Art. af 15. Dec. 1674. og af 7. Nov. 1685. sammenlignet med Reser. af 19. Jun. 1739. til Magistraten i Kiøbenhavn,

" 103. Lin. 2. tillægges: om Skoemager-Svennenes Vandre-Tid, Antagelse og Belønning m. v. Reser. af 23. Martii og af 29. Novemb. 1748. bekiendtgiort ved Pl. af 9. Dec. 1748. (for Kiøbenhavn.)

" 108. Lin. 16. næst efter det Ord Kræmere: sættes for Tydelighedsskyld, et Colon.

" —— Lin. 22. læs: udlændiske.

" 111. næst efter Lin. 8. maae nu tillægges: Fr. af 13. Febr. 1775., som ogsaa til det ganske 8. Cap. der handler om omløbende Kræmere, nøie maae læses.

" 112. Lin. 11. isteden for 2. læs 3. Bog.

" —— Lin. 17. eet, læs det.

Side 116. Lin. 25. tillægges: samt Fr. af 13. Feb. 1775. hvilken, saavidt Markeds-Reiserne og Markeds-Handelen angaaer, nu ved dette Capitel maae nøie iagttages.

" 121. Lin. 18. isteden for Maalerne, l. Maaleren.

122. efter Lin. 5. tillægges: om Sæbe-Tenders Størrelse handler nu Fr. af 3. April 1775. Artikel 3.

" 126. Lin. 24. læs saltede.

" 130. Lin. 9. næst efter det Ord: blant, tillæg andet.

" 134. Lin. 25. udslettes det Ord: og.

" 136. Lin. 15. næst for ved Dannmark sættes: i.

" 152. Lin. 17. isteden for 1765. læs 1705.

" 154. Lin. 12. tillægges: efter Skatte-Forordn. af 13. December 1746. Side 66.

" 156. Lin. ult. isteden for 4. læs 14.

" 159. Lin. 9. læses 2. Julii.

" 162. Lin. 1. læs 1747.

" 172. Lin. 18. isteden for de Ord: denne Fr. læses bemelte Forordning af 1703.

" 175. Lin. 14. læs: visiteres.

" —— " 17. læs: forsynet.

" 177. Lin 17. og 18. høre sammen i en Periode.

" 178. Lin. 11. læs hermed.

" 221. Lin. 7. læs udgaaende.

" 227. Lin. 24. næst efter det Ord: Post-Cassen, tillægges: Men nu er den ansatte Mulct af 10. Rdlr. for hver, nemlig baade Afsenderen og Befordreren, nedsat til 2. Rdlr. for hvert Brev

Brev, foruden fuld Porto til Post-Cassen. See Forordning af 16de Aug. 1775.

Side 237. i Enden af Lin. 3. sluttes Parenthesis.

" 242. Lin. 3. læs blive.

" 254. Lin. 17. læs Consumptionens.

" 255. næst efter Lin. 10. tillægges: skal være tilstede.

" 259. efter Lin. 18. merkes:

For Island.

Om Midlerne til at forekomme Faare-Sygens Udbredelse i samme Land, Forordning af 12. May 1772.

" 287. efterlobende adskilles i tvende Ord.

" 300. Lin. 23. sammes, læs dennes.

" 303. Lin. 16. Lands, læs Land.

" 304. Lin. 15. snere, læs senere.

" 312. Lin. 27. 28. ere agtet, læses: eragtet.

" 314. Lin. 15. næst efter bestemmes, tillægges Artikel 12.

" 315. Lin. 15. udslettes Tverstrægen for Tydelighedes skyld, og for ei at sammenblande den 15. Artikel i Fr. af 1743. og den applicerede 13. Artikel af Hoverie-Forordningen.

" 316. Lin. 24. istedenfor Afdelings-Bogstaven b. læses d. og saa fremdeles.

" 317. Lin. 14. vare, læs var.

" 319. Lin. 5. alt, læs all.

" 322. Lin. 16. er, læs ere.

" 331. Lin. 22. ere, læs er.

" 333. Lin. 7. han, læs ham.

Side 341. Lin 21. i, læs til.

- 344. Lin. 26. Forordning, læs Reſcript.
- 345. Lin. 12. Artikel, læs Artikel 2.
- 346. Lin. 4. al, læs alt.
- 349. Lin. 14. Kornſvarelſe, læs: Korns Svarelſe.
- —— 15. egentlige, læs egentlig.
- —— 23. allerførſte, læs allerførſt.
- 350. Lin. 16. Reſcripter, læs Reſcriptets.
- 354. Lin. 4. ſamt, læs og.
- 367. næſt efter Lin. 23. tillægges.:
  Iſær maae nu lægges Merke til den nye udkomne Fr. af 13. Febr. 1775., hvorved al Omløben med Handels-Kram og Galanterie-ſamt Haandverks-Vahre aldeles er forbuden —— dog ere de privilegerede Kaabberførere, ſamt Kniplings-Handlere ei under Forbudet forſtaaede; ſee et Circulair-Brev fra Gen.-Land-Dec. og Comm.-Collegio af 29. Julii 1775.
- 376. Lin. 22. Kroe-Ret, læs Kroeret.
- 393. Lin. 11. læs: ſammenlignet.
- 404. Lin. 6. de Ord: See videre ꝛc. indtil 1766, ſættes for Adſkillelſes ſkyld, inter hamos Parentheſeos.
- 405. Lin. 10. 1. 21. Art. 5. læs: 2. 21. Art. 5.
- 409. Lin. 25. det, læs den.
- 416. Lin. 12., 2. B. 2. Cap. l. 2. B. 22. C.
- 432. Lin. 23. Seele, læs Selve-

Side

Side 435. Lin. 20. de Ord: om Skov-hugst —— Art. 6., sættes for at forebygge Sammenblandelse, inter hamos Parentheseos.

- 437. Lin. 27. skal bode, læs skal de bode.
- 439. Lin. 13. læs brugte og iagttagne.
- 444. Lin. 17. og, læses om.
- —— 19. blive, læs bleve.
- 445. Lin. 4. læs soulagere.
- 503. Lin. 16. herom, læses hermed.
- 505. Lin. 22. isteden for de Ord: næstfølgende Anordning, læses: Fr. af 18. Dec. 1764.
- 510. næst efter Lin. 19. læses: See det.
- 520. Lin. 4. næst efter antagelig, læses: see Gen-Told-Camm. Skrivelse til Amtmanden over Throndhiems Amt af 20. Apr. 1765.
- 528. Lin. 16. ders, læses: sit.
- 535. næst efter Lin. 4. tillægges: Nu er om Veienes Istandsættelse i Aalborg Stift udkommen Rescript af 12. Jan. 1775.
- 541. næst sidste Lin. udslettes: at.
- 551. Lin. 12. læs fastsat.
- 565. Lin. 5. læs 14. September.
- —— Lin. 7. læs 18. December.
- 573. Lin 7. læses ond.
- —— 16. isteden for om, læses til.
- 576. Lin. 14. efter det Ord: og, læses til.
- 579. Lin. 4. læs indsat.
- 581. Lin. 10. næst efter de Ord: i Bevillingen, tillægges: eller de selv derved faae Tilladelse at vælge hvem de ville.

Side 532. Lin. 14. næst efter det Ord: forrettes: tillægges disse: følgelig ogsaa Executores Testamenti

" 587. Lin. 4. læs sammenlignet.

" 596. sidste Lin tillægges N L. 5. 3. Art. 2.

" 597. sidste Lin. isteden for Tverstrægen, sættes for Tydeligheds skyld, et Comma.

" 598. Lin. 17. alt, læs all.

" 600. Lin. 5. isteden for 6., læs 2.

" 603. Lin. 15. læs Kongens.

" 619. Lin. 15. tillægges: see Rescript af 22. October 1762.

" 625. Lin. 23. ved denne Materie, maae nu og iagttages den nye Skole-Forordning af 11. May 1775.

" 628. Lin. 3. isteden for ikke, læs ikkun.

" 647. Lin. 17. læs Commissionen.

" 648. Lin. 25. efter de Ord: var befalet, tillægges: ved Forordn. af 28. May 1759.

" 651. Lin. 10. dette Cancellie-Brevs Indhold er nu opdaget og melder: at da Reskriptet af 7. Dec. 1742. udtrykkelig undtager Qvinde-Kiønnet, og fastsætter, at med dem skal forholdes efter Lovens 3. B. 19. Cap. 10. og 11. Art., og de i samme Reser. tilladte Følge-Sedler ikke kunde passe sig paa andre, end dem der ellers ere forbundne til at blive ved Godset; saa gaaer det ikke an, at udstrække samme til Qvind-Folkene af Bonde-Standen, som Husbonden ikke kan negte Pas, naar de det forlange.

Side

Side 656. Lin. 23. tillægges: see Forordning af 23. Mart. 1770.

„ 661. Lin. 6. isteden for Colon bør for at adskille det efterfølgende derfra, sættes et Punctum.

„ 671. Lin. 24. udslettes: af.

„ 672. først i Lin. 23. læses: at.

„ 694. Lin. 9. isteden for Reisede, læses reise.

„ 700. Lin. 26. læs: bekræftes.

„ 706. Lin. 2. tillægges: ligeledes maae hermed sammenlignes det som Soe-Enrollerings-Forordn. for Norge af 1. Febr. 1770., Art. 36. melder, hvilket er anbragt til 4. 1. Art. 26.

„ —— Lin. 20. Raad det: læs Raadet.

„ 708. Lin. 16. læs Laugshuset.

„ —— Lin. 22. læs Forordning.

„ 718. Lin. 22. ved, læs til.

„ 726. Lin. 11. udslettes: i.

„ 730. Lin. 14. udgaaer: at.

„ 731. Lin. 23. isteden for det Ord: **Bekostning**, læs Beslutning.

„ 734. Lin. 12. læs: **omtales.**

„ —— 16. læs: Stads.

„ 740. næst efter Lin. 15. tillægges disse Ord; anbragte Anordninger.

„ 744. Lin. 16. isteden for tillægges, læses lægges.

„ 746. Lin. 27. isteden for foruden, læs uden.

„ 749. Lin. 17. udslettes det Ord: ei.

„ 751. Lin. 21. næst efter de Ord: **i Danmark**, tillægges: boende.

Side 754. Lin. 10. og 11. herefter, læs her.

- 760. allersidst paa Siden tillægges: Blik-Plader: fremmede fortinnede, og smaa ufortinnede, forbuden at indfore i Danmark og Norge. Placat af 15. April 1775.
- 770 Knapper; herved forstaaes Silke- og Cameelhaars.
- —— Kniplinger —— fremmede Traad-Kniplinger forbuden at indfore og bæres i Slesvig og Holsteen. Plac. af 18. Jun. 1775.
- 771. tillægges paa sit Sted: Leer-Sorter, som til Porcelain ꝛc. ere tienlige, forbudne at udfore fra Bornholm. Placat af 15. April 1775.
- 772. Mynt, Meklenborgsk forbudet at indfores. Placat af 29. May 1775.

Dnterdug, fremmed, forbuden at indfore til Holsteen og Slesvig. Placat af 15. Apr. 1775.

- 774. Lin. 22. efter de Ord: alleslags, læses fremmede.
- Og efter Lin. 25. tillægges: igien tilladt for Danmark alene. Placat af 26. May 1773.
- 775. Lin. 29. efter antage, læses dem.
- 776. Lin. 2. læses tilladt.
- 778. Lin. 9. hertil foies nu Forordning af 3. April 1775.
- —— Lin. 13. isteden for 28. læses: 26.

Side

Side 788. efter Lin. 10. tillægges: Naar Øxne anholdes til Confiscation, skal de strax sælges ved Auction, og Pengene sættes in deposito, indtil videre, ꝛc. See Placat af 10. May 1773.

" 789. Lin. 5. isteden for: saavelsom, læses: men og.

" 791. Lin. 9. bør endes med et Claudatur.

" —— sidste Linie, læs Confiscationen.

" 796. Lin. 1. efter undtagen, læs skal.

" 797. Lin. 11. isteden for de Ord: efter den, læses efterdags.

" —— Lin. 20. læses: Accisen.

" —— Lin. 22. læses: forrige.

" 798. Lin. 19. læses: Hamp.

" 801. Lin. 1. isteden for med, læses ved.

" 804. sidste Lin. efter det Ord: men læses en.

" 810. Lin. 1. læses: Bygmesterne.

" 811. næst sidste Lin. læs decideres.

" 812. læses Vand.

" 815. efter det Ord, i, sættes: Forordningens.

" 823. sidste Lin. tillægges: See Rescript af 14. November 1766.

" 824. Lin. 17. læs Frankerig.

" 829. Lin. 24. næst efter Helsinger, tillægges: og paa visse Steder i Norge.

" 840. næst sidste Lin. efter paagribe, læses: dem.

Side

Side 848. Lin. 8. tillægges for Tydeligheds skyld: saalænge den ved Lovens 5. 14. Artikel 4. N. L. 5. 13. Artik. 4. fastsatte Præscriptions-Tid ei er udløbet; thi der maae noie giøres Forskiel imellem Præscriptions-Terminen for en Gields Fortrin, og for dens ganske Gyldighed.

» —— Lin. 21. læses lange.

» 851. udslettes de 3de fortrykte Distinctions-Tegn, og alene sættes Punctum.

» 861. næst sidste Lin. ved, læs med.

» 871. Lin. 8. læses Stads.

» 873. Lin. 3. læses Inqvisitions.

» 879. Lin. 21. tillægges: see bemeldte Forordning af 1. Febr. 1770.

